

CHRYSOSTOMI
IAVELLI

CANAPICII,

ORDINIS PRÆDIGATORVM,

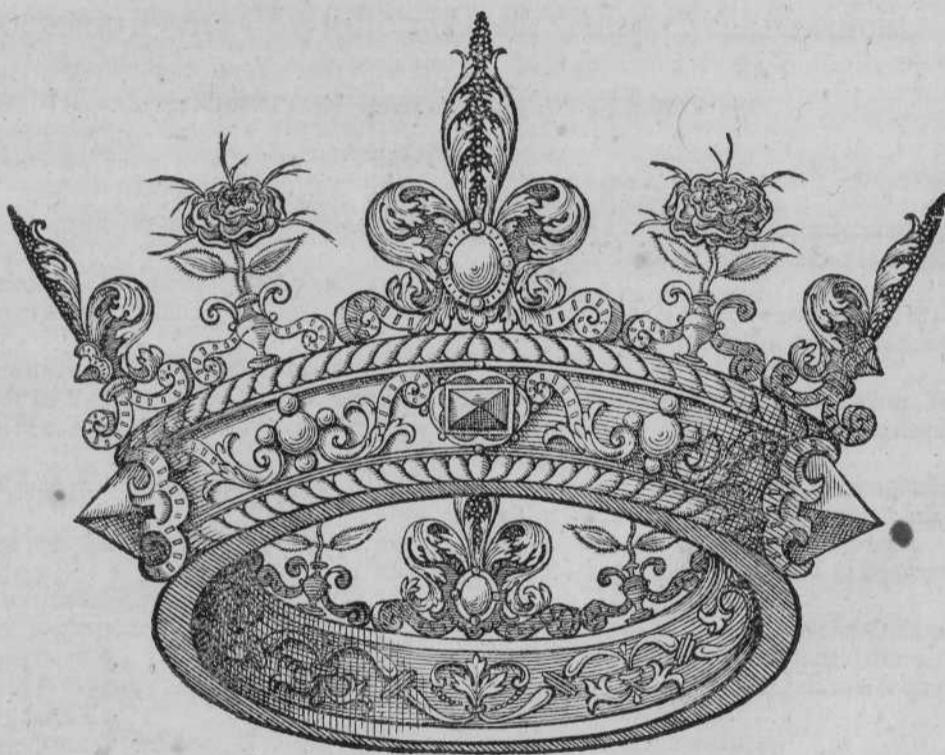
Philosophi & Theologi eruditissimi,

TOMVS TERTIVS.

Nunc primum in lucem editus.

Quicquid contineat, duæ sequentes paginae indicant.

*Cui adiunctus est Index copiosissimus, secundum ordinem Alphabeti, omnium memorabilium,
quæ in singulis Auctoris operibus continentur.*

LVGDVNI

APVD SYMPHORIANVM BERAVD.

M. D. LXXX.

70 Pedro de Aguirre Comiss. del S. M. de Navarra
de la villa de Bilva que este libro La question de
Dei predestinatione ad acentium conforme a expung
del d. S. M. de Navarra de Navarra de Navarra

Pedro de Aguirre

AVD SYMPHORIANVM BERAVD
M. D. LXX

INDEX EORVM, QVÆ IN
hoc Tertio Tomo continentur.

<i>Quæst. super Quartum Arist. Meteororum.</i>	fol. 1
<i>Quæst. super lib. de Sensu, & Sensato.</i>	32
<i>Quæst. super lib. de Memoria & Reminiscentia.</i>	32
<i>Tractatus de Bona Fortuna.</i>	34
<i>Quæstio de Conceptione B. M. V.</i>	36
<i>Tractatus de Anima humana indeficientia.</i>	39
<i>Epitome super Spheram.</i>	66
<i>Quæstio de Dei Predestinationis & Reprobatione, ad Excelsimum.</i>	81

90.

INDEX QVÆSTIONVM ET CAPITVM
hoc tertio Tomo Chrysofthomi Iauelli, Canapicij contentorum.

*Quæstiones super quartum librum Meteororum
Aristotelis.*

<p>S I primæ qualitates sunt causæ elementorum. q. 5. 1</p> <p>Si calidum & frigidum sunt tantum actiua sic- cum autem, & humidum tantum passiuum. q. 2. 2</p> <p>Si diffinitio generationis posita ab Aristor. est bona q. 3. idē</p> <p>Quomodo Calor & frigus generant mixtum præcipue cum frigidum sit corruptiuum & mortificatiuum. q. 4. fol. 2</p> <p>Si putrefactio est finis omnium naturalium, & artificia- lium. q. 5. idem</p> <p>Si omnia elementa putrescunt præter ignem. q. 6. idem</p> <p>De putrefactione q. 7. idem</p> <p>De impediētibus putrefactionem. q. 8. 3</p> <p>Quare ex putrefactis generantur animalia nunquam au- tem lapides aut plantæ. q. 9. idem</p> <p>De digestionē quid sit in genere, & à quibus causis fit, & quot modis in genere. q. 10. 4</p> <p>Si tantum tres sunt species digestionis, & tres indigestio- nis. q. 11. 5</p> <p>De pepansī quid sit & quotuplex, & quas proprietates ha- bet q. 12. 6</p> <p>Si Maturatio apostematis fit à Calore naturali, vel innatu- ralis. q. 13. idem</p> <p>De Hemothe quæ opponitur pepansī. q. 14. 7</p> <p>De Eplesi quid sit, & quotuplex, & quæ sint proprietates eius. q. 15. idem</p> <p>Si frixa debent dici assa. q. 16. 8</p> <p>Si Elixata sunt sicciora assatis. q. 17. 9</p> <p>De Molinī quid sit, & quæ sint causæ eius & quæ proprie- tates eorum, quæ passa sunt molinī. q. 18. 9</p> <p>De opthesi quid sit, & an fiat tantum arte. q. 19. 10</p> <p>Si elixata transmutantur ad opthesim fiant assa, & non per- maneant elixata. q. 20. 10</p>	<p>Si vermes qui dicantur lumbrici generentur in medio ven- tre, qui est stomachus an in infimo id est, in intestinis. q. 12. idem</p> <p>De impressiōibus qualitatum passiuarum, & de duro, & molli, à quo sint, & quid sint & quotupliciter dicantur q. 22. 11</p> <p>De exsiccatione quæ arefactio etiam dicitur, & de hume- ctatione quid sint, & quorum sint & à quibus agentibus fini. q. 23. idem</p> <p>De congelatione & coagulatione, de conglutinatione, & impinguatione, de coadunatione & de suis oppositis, quid sint, quorum sint, & à quibus sint. q. 24. 12</p> <p>De liquatione, & solutione quid sit, & à quibus causis fit. q. 25. 13</p> <p>Quare coagulatorum, quædam sunt solubilia quædam in- solubilia & quare oleum non coagulatur. q. 26. idem</p> <p>Quæ sunt coagulabilia & incoagulabilia & quæ liquabilia & quæ illiquabilia. q. 27. 14</p> <p>De mollificabili & immollificabili. q. 28. idem</p> <p>De madafactibili, & immadafactibili, quid sint & quibus competant. q. 29. 15</p> <p>De Curuabili, & incuruabili, siue de flexibili & inflexibi- li, dirigibili, & indirigibili, quid sint, cuius materiæ sint. q. 30. idem</p> <p>De frangibili & comminuibili. q. 31. 16</p> <p>De impressibili, & formabili, & capibili & de suis opposi- tis. q. 32. idem</p> <p>De trahibili, & ductili, & de suis oppositis. q. 33. idem</p> <p>De scissibili & portionatiuo, & troncabili, & suis opposi- tis. q. 34. 17</p> <p>De viscosis & Commassabilibus, & suis oppositis q. 35. idē</p> <p>De vitibili & euaporatiuo & inflammabili & suis opposi- tis. q. 36. 18</p> <p>Quomodo cognoscere possumus, ex impressiōibus præ-</p>
---	---

*

dictis, quæ mixta sint aqua aut terra aut aer à prædomi-
nio, aut communia terræ & aquæ. Quæstio. 37. 38 idem
Quæstiones super librum de sensu & sensato Aristotelis.

DE necessitate horum tractatum, de ordine eorum
ad inuicem ad quam partem naturalis philoso-
phiæ immediate sequitur, liber de sensu & sen-
sat. q. 1 22

Si appetitus inest soli animali, ita quod non plantæ. q. 2. 23

Quare sensus sint situati in capite & in parte anteriori.
quæst. 3 idem

Quare sensus situati sunt in parte superiori & in anteriori.
q. eadem idem

De sufficientia sensuum exteriorum ibidem. idem

Quem ordinem habet inter se secundum prius, & poste-
rius ibidem. 24

Si tactus & gustus inest soli animali. ibidem idem

Si visus magis confert scientiæ acquirendæ quam audi-
tus. q. 5 idem

Si omnia corpora participant colore. q. 6 idem

Si oculus celeriter motus in tenebras videt se. q. 7 25

Si in organo visus est ignis, vt dicebant antiqui. q. 8 idem

Si visio fit extramittendo vel intus recipiendo. q. 9 idem

Si organum odoratus attribuendum est igni. q. 10 26

Si organo tactus & gustus dominatur terra. q. 11 idem

Si de omnibus obiectis quinque sensuum, considerandum
est in libro de sensu & sensato. q. 12 27

Si sensibile in actu, & sensus in actu sunt idem. q. 13 idem

Si distinctio Coloris est bene assignata à philosopho. quæst.
27. fol. 35

De distinctione, & generatione extremorum colorum &
mediorum. q. 15 28

Quæ sint principia saporis & quid. q. 16 29

Quomodo generantur extremi & medij saporis. q. 17 30

Quæ sunt principia odoris, & quomodo generatur, &
quid sit. q. 18 idem

De speciebus odoris, quæ correspondent speciebus sapo-
rum. q. 19 31

Si homo melius discernat differentias odorum, quam bru-
ta. q. 20 idem

Si species saporum, & odorum sunt finitæ. q. 21 idem

*Quæstiones super librum de Memoria & Remi-
niscencia, Aristotelis.*

DE memoria vt potentia est quid sit, &c. q. 1 32

Quid sit memoratio, & quot potentia interiores cõ-

currunt ad hunc actum, & quo ordine q. 2 33
Quid est reminiscencia, & quomodo differt ab iterum ac-
discere, vel iterum inuenire & quomodo fit & quid ad-
dit super memorari. q. 3 idem

Capita in librum de bona fortuna.

Quid sit bona fortuna ca. 1 34

Circa quæ bona ponitur. ca. 2 34

Qui sint bene fortunati. ca. 3 35

Quæ sint proprietates benefortunatorum. ca. 4 35

Quæstio de Conceptione. B. V. M. 36

Tracta. de Animæ Humanæ indeficientia. 39

Tractatus eiusdem pars secunda Platonis sententiam con-
tinens. 56

Tractatus eiusdem pars tertia. 61

Epitome super sphaeram. 66

De numeris & proportionibus. 66

De principiis geometriæ, 67

De astrologia. 67

De motu cælorum, & eorum proprietatibus. 68

De cæli reuolutione. 69

De cæli rotunditate. 69

De rotunditate aquæ. 70

De immobilitate terræ. 70

De Magnitudine terræ. 71

De æquinoctiali. 72

De circulo Zodiaco. 72

De Ecliptica. 73

Signa quæ præcedunt Arietem. 73

Duodecim signa zodiaci. 73

De duobus coloris. 73

De Meridiano. 74

De quatuor circulis minoribus. 75

De Cosmographia. 76

De climatibus & diuersitatibus eorum. 76

De ortu & occasu signorum. 77

Quid sit occasus. 77

De diuersitate dierum & noctium quæ fit habitantibus in
diuersis locis terræ. 78

De Circulis & motibus planetarum, & de causis eclipsium
solis & lunæ. 79

De eclipsi lunæ. 79

De eclipsi Solis. 80

D. CRHYSOSTOMI IAVELLI, CANAPICII,

SVPER QVARTVM ARISTOTE- lis Metheororum Librum Quaestiones Subtilissimæ.

QVÆSTIO I.

*Si primæ qualitates, sunt causæ & ele-
mentorum.*

*Quoniam autem quatuor causæ determinatæ sunt
elementorum. Text. 1.*

Ircæ hanc q. Si teneres has qualitates, et se, formas substantiales elementorum, non esset difficultas, constat. n. quod essent causæ formales; Verum quia tenes, quod sunt vere accidentia, & proprietates elementorum, & comparantur ad formas elementorum sicut effectus ad causas, ideo difficile est saluare dictum philosophi.

Inuenio autem duas opiniones, quarum vtraque rationabilis est, prima est Gaetani super hunc text. ibi, (Intelligendum primo) illic dat duas exposi. quarum prima, non est apparens nam ex hoc quod aliquid consequitur ad alterum; non dicitur causa eius ad quod consequitur, sed potius effectus: se habent enim sicut prius, & posterius, posterius autem nunquam est causa prioris, cum de ratione causæ sit prioritas. Secunda autem est rationabilis, nam cum præparent materiam ad formas elementorum, vt dictum est in secundo de generatione, quod ignis inducens siccitatem in materia aeris, præparat eam ad formam ignis dicentur ergo causæ elementorum, quia disponunt materiam, ad formas elementorum, & introductas seruant.

Secunda opinio est Petri Aluer. super hunc text. qui sic distinguit: elementa considerantur dupliciter, primo vt substantiæ, & corpora sunt, sic istæ qualitates, non sunt causæ eorum, imo effectus, & accidentia consequentia. Secundo vt corpora tangibilia sunt, actiua & passiuæ adinuicem, sic dico quod istæ qualitates sunt causæ, constituuntur enim in esse tangibili per eas, & agunt & patiuntur per eas immediatè, sicut per instrumenta: Instrumentum autem potest dici esse causa principalis agentis, non quidem in esse, sed in operari. Et hæc expositio melior est, quoniam philosophus considerat in hoc quarto de elementis, vt per suas qualitates causant multas passiones in mixtis, sicut putrefactio digestio molificatio, &c. & aduerte quod hæc expositio, consonat magno Alberto in quarto libro capitulo primo super hunc text. (Quoniam igitur iam determinatum est, &c.)

QVÆSTIO II.

*Si calidum & frigidum sunt tantum actiua,
siccum autem & humidum tantum
passiua.*

*Quarum duæ quidem actiua, calidum &
frigidum. Textu 1.*

Ircæ hunc textum, præter ea quæ diximus in libro de generatione, tria declaranda sunt, primum est, quod si istæ quatuor qualitates considerentur, vt comparantur, ad suos consimiles effectus, Sic omnes sunt actiua,

nam sicut calor calefacit, sic humidum humefacit, &c. Et id ponit commentator in commento 1. huius quarti, secundum est quod vt istæ qualitates reperiuntur in mixto & coniunctim comparantur, puta caliditas & frigiditas ad humidum, & siccum. Duæ quidem sunt primo & per se actiua, vt caliditas, & frigiditas, eo quod agunt sine actione humidi, & siccum. Ad hoc enim, quod calidum calefaciat vel frigidum infrigidet non est necesse supponere actionem humidi & siccum, & tamen non sic est de humido, & siccum, quia humidum non fit siccum, &c. Et ideo dicitur, quod calidum, & frigidum sunt, actiua primo & per se, ex consequenti autem passiuæ siccum autem & humidum passiuæ primo & per se, secundario autem actiua & quia vnumquodque dicitur tale, ab eo, quod conuenit sibi primo, & per se, ideo philosophus dicit simpliciter calidum & frigidum, esse actiua, illa autem passiuæ, hæc declaratio ponitur formaliter à Petro Aluerna. super hunc text. quam traxit ab Alberto magno in hoc quarto libro capitulo secundo ibi (Actiua autem, sunt duæ, &c.) vsque ibi. (Inter actiua autem) Tertium est. Cum calidum, & frigidum, sine actiua, quare magis agit calidum, quam frigidum? Huius nouem causas adducit Albertus in hoc quarto libro capitulo secundo ibi. (Inter actiua autem) præcipue ex illis sunt tertia, septima, octaua, nona nec meliorem ipso Alberto inuenies in hoc.

QVÆSTIO III.

Si diffinitio generationis posita ab Aristotele, est bona.

*Est autem simplex, & naturalis generatio permutatio
ab his virtutibus. Text. 2.*

Ircæ hanc diffinitio. primo ponitur disti. de generatione: secundo declaratur, quomodo est bona: Quantum ad primum aduerte, quod generatio substantiæ, (De hac enim tantum loquimur) sumitur tripliciter, primo secundum, quod est acquisitio esse, cuiuscunque substantiæ simplicis, id est, elementi, quoniam secundum viam, & ordinem naturæ. Primo inuenitur in corporibus simplicibus, & sic considerauimus de ea in primo de generatione, vbi diximus, quod est transmutatio totius in totum, non manente aliquo sensibili vt subiecto. Secundo vt est acquisitio esse, per formam mixti, ex simplicibus componentibus. Tertio vt est acquisitio vel via ad esse viuum, quod est per animam, & sic de ipsa tractatur in libro de anima, & in libro de morte, & vita. Hic autem consideratur secundo modo tantum. Stante hac distinct. declaro quod diffinitio, Philosophi est bona. Primo dicitur generatio simplex, id est, substantiæ, ad differentiam generationis accidentis, quæ est secundum quid vel simplex, id est, absolute accepta, non contracta ad generationem plantæ aut lapidis, &c. Et sic exponit eam magnus Albertus in capitulo tertio, ibi. (Voco autem, &c.) Secundo dicitur naturalis, id est, non artificialis, secundum aliquos vel secundum Albertum in eodem capit. naturalis, id est, quæ est permutatio ad speciem & formam mixti, quæ est natura ipsius mixti.

Tertio dicitur permutatio ab his virtutibus id est, est permutatio facta à caliditate, & frigiditate, vt agunt in humidum, & sicum, vt in subiectam materiam, dicit quarto cum habeant rationem id est, cum habuerint proportionem maioris, inæqualitatis ad humidum & sicum, ita q̄ superent ea. dicit quinto ex subiecta materia vnicuique natura, i. hęc proportio, & obtinentia calidi & frigidi super humidum, & sicum, quæ sunt vt subiecta materia non fit vno modo: sed secundum, quod conuenit vnicuique naturæ, & hoc vide in Alberto in c. 3. ibi. (Istæ autem duæ virtutes generant, &c.) Et aduerte quod Albertus saxo. in quæstio. vltim. super hunc quartum, pertractat hanc definitionem, sed nil præclare dicit: Vide ad placitum.

QVÆSTIO IIII.

Quomodo calor, & frigus generant mixtum, præcipue cum frigidum sit corruptiuum & mortificatiuum.

Generant autem calidum, & frigidum obtinentiam materiam. Tex. 2.

Circa hunc textum queritur à quo generetur forma mixti vel ipsum mixtum substantialiter, & quia philosophus dicit, quod calidum, & frigidum generant. Ideo hinc oritur difficultas, quoniam cum calor, & frigus sint qualitates tantum habent alterare, & non generare substantialiter. Hanc quæstio. mouet Albertus magnus in c. 4. & reprobatis opinionibus, quarum vna dicit, quod forma mixti fluit à miscibilibus, alia dicit, quod fluit à formis substantialibus, miscibilem, alia dicit, quod dispositiue est ab his qualitatibus, formaliter autem & productiue est ab intelligentiis vel ydeis, vt Plato & Auic. Ipse determinat, quod calor generat substantialiter mixtum, non est calor vt calor, quoniam vt sic, tantum habet alterare & disponere. Sed est calor naturalis in quo est virtus cæli, & motorum cælestium, & virtus complexionalis, & vis formæ illius naturæ in quo est, vt producat sibi simile, &c. Vide id totum, in Alber. magn. c. 4. ibi (nos autem cum Peripateticis, &c.) Illic inuenies, quid facit calor vt calor, & calor vt naturalis, qui etiam dicitur calor complexionalis.

Sed hinc oritur duplex quæstio. nam secundum determinationem factam, videtur solus calor esse generatiuus. Et tamen dicit philosophus. Generant autem calidum & frigidum. Secundo videtur secundum determinationem factam ab Alberto, quod solum humidum sit illud in quod agit calor naturalis: inducendo formam, quod humidum frigidum adunat, ne fluat, & tamen humidum solum vt dicemus infra, non potest digeri nec terminari nisi adiuncto sicco.

Ad primam respondet solus Albertus magnus in c. 4. ibi. (Sed dubitatio magis) & responsio stat in hoc, calor vt calor, & frigiditas, vt frigiditas, generat dispositiue tam in simplicibus, quam in mixtis, formatiue autem solus calor naturalis generat vt diximus. nam frigidum naturale, non agens in humidum non producit formam, imo si vincit ipsum humidum ita quod non possit digeri à calido, impedit generationem mixti, & similiter corruptionem inducit, ideo dicitur à Philosophis qualitas mortificatiua, non quidem simpliciter: sed si vincit humidum, & impedit actionem calidi. Verum quia philosophus dicit, quod vtrunque generat, ideo dico quod frigidum naturale licet non promoueat ad formam, tamen operatur adunando humidum, vt seruet formam eductam à calido, & sic potest dici generans, non tamen ea ratione qua calor. Sed nec philosophus dicit, quod eodem modo generent.

Ad secundum dicit Albertus, c. 4. ibi, (potest etiam aliter) & responsio sua stat in hoc. Ideo humidum dicitur esse materia caloris in generatione mixti, quia licet concurrat siccum, & humidum, commixtum, tamen agit in humidum vt est sub actu humidum, & non sub actu siccum. Actus autem humidum est bene recipere & bene figurari. Actus autem siccum est oppositum. Et quia calor naturalis debet formare & figurare mixtum, ideo dicitur agere in humidum non quidem purum, sed consideratum vt bene figurabile, & terminabile, & hoc non habet, & est sub actu siccum vt patet. Tu tamen vide Albertum, nec quæras alium, quoniam de his nil dicunt, nisi sumant ab Alberto, vt Gaetanus.

QVÆSTIO V.

Si putrefactio est finis omnium naturalium, & artificialium.

Finis autem horum omnium putredo nisi aliquid violentia corrumpatur Tex. 3.

Circa hunc textum tria aduertenda sunt, primo quomodo sit verum, quod dicit philosophus, in textu, quod corruptio sit via ad putrefactionem, cum potius putrefactio sit via ad corruptionem, quæ enim putrefiunt tendunt in non esse. Ad hoc dicitur, quod philosophus non accipit corruptionem, pro mutatione ad non esse, sic enim sequitur putrefactionem, sed accipit pro deterioratione, quæ antecedit putrefactionem vt senectus in naturalibus, & vetustas in artificialibus. Iuxta hunc modum accipit philosophus, corruptionem in secundo de generatione cum dixit tempus generationis, esse æquale tempori corruptionis, & hanc exposi. vide in Gaetano, super hunc tex. ibi. (Intelligendum vltius, &c.) Secundo quomodo sit verum, quod dicit philosophus in eodem textu, quod si quid corrumpatur violenter illud non putrefit, cum videamus hominem occisum putrefieri. Ad hoc respondet Albert. mag. in c. 5. quod hoc solum intelligitur de combustio. Vide eum ibi, (horum autem omnium.) Illic inuenies, quare combustum non putrefit, & tamen tendit ad eundem finem, ad quem tendunt putrefacta, scilicet, ad ariditatem, & discontinuationem, quæ dicitur incineratio. Tertio ponenda est conclusio responsiua, putrefactio est finis omnium naturalium, & artificialium prout eorum materia est aliquod naturale. Hanc probat formaliter Albertus magnus in ca. 5. & ratione & signo. ibi. (Cum enim finis compositi mixti.

QVÆSTIO VI.

Si omnia elementa putrescunt præter ignem.

Propter quod & putrescunt omnia alia excepto igne. Tex. 5.

Circa hunc textum, ponitur hæc distinctio, elementa considerantur dupliciter, primo vt pura sunt. Secundo vt permixta vel admixta, sicut terra admixta aquosæ humiditati, & aqua admixta partibus terrestribus, &c. Ex hac pono tres conclusiones.

Prima conclusio, nullum elementum consistens in puritate sua, est putrescibile. De igne probatur dupliciter. Primo quia corruptio supponit humidum, vt dicemus infra, hoc autem non est in igne puro. Secundo corruptio fit à calore extrinseco superante calorem, intrinsecum & comaturalem rei putrescibilis, vt dicemus, sed cum ignis sit calidissimus, eius calor non potest vinci à maiori calore ergo. De aere autem dicit Albertus, quod in aere puro, sium humidum spirituale est inseparabile ab eo. De terra patet, quia vt pura non est humida ergo imputrescibilis. De aqua autem dicit Albertus, quod frigiditas sua essentialis, quæ est in summo, est sufficienter conseruatiua, & impedit ne putrefiat. Vnde concludit Albertus in c. 7. circa finem, quod omnia elementa pura possunt corrumpi, prout in inuicem transmutantur, non tamen putrescunt.

Secunda conclusio Aer aqua & terra, si sunt admixta, possunt putrescere, hanc declarat Albertus in ca. 7. ibi. (Sed ea quæ in parte mixta, &c.) Vtique ibi. (In solo igne.)

Tertia conclusio Ignis siue purus siue impurus, non potest putrescere, hanc ponit Albertus in c. 7. ibi. (Si autem mixtus sit ignis, &c.) Quare autem comburens non putrefiat, nec combustio sit putrefactio, rationem assignat Albertus in c. sexto in principio, vbi declarat, quomodo putrefactio est naturalis, & combustio est violenta.

QVÆSTIO VII.

De putrefactione.

Putrefactio autem est corruptio quadam in vnoquoque humido proprie secundum naturam caliditatis ab aliena caliditate. Tex. 6.

Circa hanc q. vt plene resoluatur, dicenda sunt quatuor, primo quæ sint causæ putrefactionis. Secundo quomodo causatur. Tertio quot mutationes concurrant, antequam sit completa. Quarto declarabitur, quomodo definitio philosophi est conueniens.

Circa 1. aduerte, quod causæ eius sunt duplices scilicet, remotæ & proximæ. Remotæ sunt quatuor qualitates, quarum duæ agunt, & duæ patiuntur, non quidem secundum se, sed vt omnes congregatæ sunt in mixto, propter quod sequitur quod simplex elementum non putrescit, nec cæsum putrescit. Et hoc vide in Alberto saxo. in 4. meteorum q. prima in art. ibi. (Quantum ergo ad primum præmitto.)

Circa 2. proximæ causæ sunt ipsæmet qualitates vt inproportionatæ, nam vt proportionem habet in mixto, sunt causa generationis, & conseruationis mixti, ergo vt inproportionatæ, sunt causa corruptionis, & putrefactionis, opponuntur autem vt diximus generatio, & putrefactio, vt ergo scias quomodo proportionatæ conseruant mixtum, Vide Albertum saxo. in 4. in q. 1. artic. 2. ibi. (Circa quod sciendum, quod doctores, (Quomodo autem in proportionatæ causant putrefactionem, vide ibidem, & infra ibi. (Sed vltimus oportet imaginari, &c.) Hoc tamen totum virtualiter extraxit ex Alberto mag. in 4. c. 7. ibi. (Vincit siquidē calor.)

Circa 3. aduerte quod cum putrefactio perfecta non sit, nisi per discontinuationem partium, quam vocat Albertus incinerationem. ante hanc præcedunt quatuor mutationes. Prima, Motus alterationis, quo calor exterior, & calor interior extraneatus, id est, factus inproportionatus à calore exteriori, agit & alterat suum proprium humidum, non vt existens naturalis, sed vt calor. Secunda est motus localis, quo mouetur hoc humidum tractum à calore ad superficiem exteriorem. Tertia est infrigidatio & exsiccatio, causa facta in interioribus rei putrefactibilis, à frigiditate inextrinseca naturali. Quia enim calor naturalis discedit, frigiditas naturalis occupat intrinseca, cuius proprium est infrigidare, & exsiccare. Sed aduerte, quod vt dicam infra, hoc non agit frigiditas vt naturalis, sed vt frigiditas. Quarta est exsiccatio in partibus exterioribus rei putrefactibilis, per consumptionem & exhalationem humiditatis, dispersi in superficie, quo exsiccatione facta consumpto omnino humido, res incineratur, nisi aliud obsistat sicut infra dicemus, cum agemus de inducentibus vel retardantibus putrefactionem.

Circa 4. quomodo definitio philosophi sit conueniens declarat Albertus magnus in c. 8. ibi. (& sic putrefactio congrue est definita, &c.) ibi assignat primum agens & proximum agens & proprium subiectum, primum agens, est calor continentis, proximum est calor naturalis extraneatus, subiectum est proprium humidum. Sed contra hanc definitionem plura occurrunt dubia. Primo. Quia vt dictum est, putrefactio non solum includit hanc mutationem, quæ est corruptio, sed & motum localem, & alterationem, & incinerationem, & generationem alterius mixti. ex hoc enim quod aliquid putrescit disponitur materia ad receptionem formæ alterius mixti.

Ad hoc conatur respondere Albertus saxo. in 4. in q. 1. in artic. 4. & quasi assentiens argumento, tenetur, quod non est dabilis vera definitio eius, eo quod omne definitum, est vnum, putrefactio autem non est quid vnum, cum sit plures mutationes, sicut augmentum.

Ego autem dicerem, quod licet putrefactio includat plures mutationes, vnam tamen tantum dicit formaliter, & est corruptio propriæ caliditatis, vt dicit philosophus, alias autem dicit aut antecedenter aut consequenter. Antecedenter quidem, alterationem humiditatis, & motum localem humiditatis, & infrigidationem in interioribus, consequenter autem exsiccationem per totum, & sic incinerationem.

Secundo videtur quod definitio non explicet totale agens, nam ad putrefactionem vt dictum est concurrunt infrigidatio quæ est à frigi. ergo debet apponi à caliditate aliena, & frigiditate.

Ad hoc dicitur secundum Albertum mag. in cap. 8. quod vtique est ab vtroque sed non eodem modo nam à calido est primo & per se, non enim frigidum infrigidat interiora nisi prius calidum moueat ad exteriora. In definitione autem sufficit explicare primum & per se agens quonia quasi correlative intelligitur secundarium agens. Item alio modo est putrefactio à calido & alio modo à frigido. nam est à calido alieno primo & per se non autem est à frigido alieno sed proprio quod dicitur frigidum naturale, quod quidem quamdiu est regulatum seruat mixtum, statim autem quod irregulatur sub tali vel tali inproportione expellit humidum attractum à calore. De hoc vide Albertum magnum in c. 8. ibi. (Caliditas autem aliena corrumpens.

Alia dubia si occurrent adducam.

Iauel. Tom. ii j.

Q V A E S T I O V I I I.

De impediētibz putrefactionum.

Et in frigidibus autem, minus putrescunt. Tex. 7.

Circa hanc q. aduerte quod alia adducuntur à philosopho impediētia, alia ab Alberto. Vt ergo habeas summam rei faciam quatuor, primo adducam ea quæ ponit Philosophus. Secundo ea quæ adducit Albertus magnus. Tertio declarabo quem ordinem habent inter se ea quæ adducuntur à philosopho. Quarto mouebo quædam dubia.

Circa 1. aduerte, quod philosophus adducit quatuor scilicet frigiditatem continentis & id rationabile est: nam cū caliditas continentis inducat putrefactionem, frigiditas ei opposita impedit putrefactionem, secundo est feruens calor: sicut in aqua buliente, & idem sentit Albertus mag. etiā de intenso calore virtuali, sicut est in pipere præcipue adiunctum sicco: vide ipsum in cap. 9. ibi. (Amplius si aliquid est feruens, &c.) Tertio est motus & fluxus, & per oppositum quies accelerat putrefactionem sicut patet in aquis non fluentibus. Quarto est magnitudo rei & continuitas, per oppositum paucitas vel diuisio partis à continuo est causa putrefactionis. Hæc impediētia adducit philosophus à tex. 7. vsque ad tex. 14. quæ singulatim vltra omnes declarat Albertus mag. in c. nono, nec quaras alium.

Secundo videndum est ea quæ adducit Albertus & aduerte quæ in c. 10. adducit balsamum mirram, aloë, sal, sol, sed hæc omnia ideo impediunt, quia ex intenso suo calore virtuali multum exsiccant humidum superfluum quod est materia putrefactionis & constringunt siccum ne permittat exhalare humidum continuans, quo remanente res non incineratur. Ideo caduera si his perfundantur seruantur multo tempore: vide eum, nam clarus est.

Tertio videndum est inter ea quæ adducuntur à philosopho quid magis impediāt & quo ordine. Vnde dico cum Alberto mag. in c. 10. ibi. (Numerus autem,) quod primum impediens & magis est frigiditas continentis, & frigiditas intrinseca vt in metallis per coagulationem, secundum est feruor, tertium est motus eo quod excitat calorem, quartum est magnitudo & continuitas quæ obtinet minimum gradum eo quod magnitudo non est actiua nec passiuā vt sic.

Sed contra impediētia adducta à philosopho sunt plura dubia, & primo quod frigiditas continentis non impediāt, imò, quod inducat similiter calor & motus, nam frigiditas intensa inducet congelationem, ad congelationem sequitur putrefactio vt patet quando sunt congelatæ partes animalium accedente calore putrescunt. si frigiditas calor intensus decoquens carnem animalis vt patet in cauterio post adustionem videmus carnem putrescere. Similiter motus vehemens in animali inducit ægritudinem quæ est via ad putrefactionem.

Deinde dubitatur quomodo magnitudo impediāt cum videamus cumulum frumenti citius putrescere quam pauca grana, similiter magnus cumulus paleæ aut feni citius putrescit vt patet.

Ad hæc respondet Albertus saxo. in 4. in q. 1. in responsione ad rationes in oppositum & incipit ibi. (Ad sextam si putrefactio est possibilis, &c.) vsque in finem quæstionis. Verum magis resolutas responsiones inuenies in Alberto magno in c. 9. & in c. 10. licet sparsim & responsiones stant in duobus punctis.

Primum est quod frigiditas continentis & calor & motus non absolute præseruant, sed in quantum moderata. Item magnitudo non absolute sed vt continua & homogenea habens æqualem virtutem in omnibus partibus vnitatis, sic enim mutuo se seruant. Tunc patet quod instantia de cumulo grani aut feni aut pomorum non valet: ergo Albertus Magnus & quiesce in eo.

Q V A E S T I O I X.

Quare ex putrefactis generantur animalia, nunquam autem lapides aut plantæ.

Et animalia fiunt in his quæ putrescunt propterea quod segregata caliditas naturalis existens constare facit segregata. Text. 13.

Circa hanc quæstionem faciam quatuor, primo declarandum est, quid est productiuum talium animalium & quid est in putrefacto, ex quo tanquam ex materia

proxima huiusmodi animalia producuntur: secundo declarandum est quomodo ratio philosophi quam adducit in textu 13. sufficienter explicat causam huius generationis. Tertio declarandum est, cum putrefactum sit vnum, quare non generatur vnum animal sed plura, & quare ita diuersificantur in quantitate & in colore, & quare non generatur planta ex putrefacto, cum ipsum aliquando sit planta, ex qua generantur talia animalia. Quarto mouenda sunt quædam dubia.

Circa primum aduerte, quod productiuum talium animalium est duplex, scilicet vniuersale, & primum & hoc est ceterum ex motu circuli obliqui, sed hoc solum non sufficit vt probat Albertus magnus in c. 11. ibi. (Sed si ex virtute stellarum, &c.) secundum autem & proximum est calor naturalis mixti putrefacti eductus à calore continentis ad extrinsecam mixti, & secum trahens humidum naturale, ita quod idem calor existens naturalis facit putrescere hoc mixtum & ex eo generat hæc animalia sed diuersa ratione vt docet Albertus in cap. 11. ibi. (Ad omnia autem ista satisfaciens &c.) Et resolutio stat in hoc, iste calor tripliciter consideratur, primo vt est proportionatus humido naturali huius mixti, & sic est causa generationis talis mixti, & tam diu conseruat naturam mixti, quamdiu remanet illa proportio quæ dicitur proportio determinatæ speciei prout respicit talem, vel talem speciem animalis generandi ex hac proportione. Alio modo proportionatur calidum naturale humido naturali in specie hominis & alio modo in specie leonis, &c. secundo consideratur vt ista proportio specifica destruitur, & fit impropportionatus, ex calore continentis, & sic est causa putrefactionis huius mixti, iam enim factus est innaturalis, naturæ determinatæ huius mixti. Tertio consideratur vt seruatur in eo proportio generica, cum humido naturali, quæ proportio respicit generationem animalis in genere, præcipue animalis imperfecti. Vnde aduerte, quod licet ille calor naturalis talis mixti, puta equi putrescentis, factus sit innaturalis ipsi equo; pro generatione ne equi tamen remanet naturalis, pro generatione alterius animalis distincti speciei ab equo, sicut est vermis. Vnde sicut quando erat proportionatus cum humido, pro speciei equi, fuit productiuum equi. Ita nunc existens proportionatus cum humido extracto ad superficiem putrescentis, pro generatione formicæ vel vermis, fit productiuum eorum. Ex his omnibus patet, quod idem calor effectus innaturalis vni speciei, fit naturalis alteri speciei, eo quod seruatur in eo proportio generica cum suo humido naturali, ad productionem alterius speciei animalis.

Sed dices, vnde habet iste calor innaturalis factus, quod fit productiuus formæ animalis imperfecti? Ad hoc respondet Albertus in c. 11. quod hoc habetur, quia ille calor naturalis admixtus humido subtili extracto ad superficiem putrescentis, est sicut semen animalis perfecti, quod existens calidum & humidum, habet virtutem formatiuam ex corporibus cælestibus, & ex animalibus à quo decisum est, & per hanc virtutem informatiuam, continet virtualiter formam animalis generandi. Sic per omnia imagina de hoc calore adiuncto humido putredinali, nisi quod corpus cæli, supplet vicem eius à quo deciditur semen.

Sed dices, quo ordine, calor iste, producit formam animalis imperfecti quæ est anima sensitiva? Ad hoc respondet Albertus magnus in cap. 11. ibi. (Ita vis animalis imperfecti &c.) Vsq; ibi (Dictum autem Auerrois) & patet per se vide eum, hæc de primo.

Circa 2. dico, quod philosophus sufficienter adducit causam, nam explicat agens proximum, & materiam ex qua, & modum productionis. Agens proximum explicat cum dicit, segregata caliditas, existens naturalis. Dicitur quidem caliditas segregata, quoniam in putrefactione, calor continentis trahit calorem naturalem à suo proprio subiecto, quod est humidum admixtum subtili sicco, & separat eum à sicco, imo calor naturalis separat humidum à sicco, trahens illud ad exteriora, & sic remanet ipse calor quasi dissipatus exera suam naturalem materiam. Dicitur autem caliditas naturalis existens, quod non intelligas respectu putrefacti, sic enim est factus innaturalis vt diximus: sed respectu animalis imperfecti generandi, cum retineat proportionem in genere, vt diximus. Materiam ex qua, explicat cum dicit, constare facit segregata, id est segregata intelliguntur humidum naturale tractum ad superficiem putrefacti, & subtile siccum, quod remansit in intrinseco, infrigida

tum, sic enim segregata sunt abinuicem. Modum autem productionis explicat cum dicit, constare facit, id est, propter hoc generantur hæc animalia, quoniam calor naturalis id est, seruans naturalitatem in genere, iterum congregat humidum cum sicco subtili, ex quibus coniunctis producit animal imperfectum, sicut ante quando habebat proportionem determinatæ speciei produxerat hoc animal perfectum, puta equum: patet igitur, quomodo philosophus breuibus comprehendit, rationem sufficientem productionis talium animalium.

Circa 3. vide Albertum in capite 11. ibi (sunt autem huiusmodi animalia) vsque in finem, & clarus est, nec Gaetan. sciuit aliud adducere.

Circa quartum aduerte quod tria dubia occurrunt, contra prædicta, primum est. Quomodo calor naturalis, effectus innaturalis respectu huius putrefacti, retinet naturalitatem respectu alterius animalis generandi.

Ad hoc iam patet per prædicta, licet enim soluatur proportio pro tali speciei animalis, non tamen pro genere. Vnde hæc consequentia non valet, hic calor est impropportionatus huic speciei animalis generandæ, ergo est impropportionatus cuilibet speciei.

Secundum est. Si hic calor retinet proportionem solum in genere, ergo non magis producit hanc speciem animalis imperfecti ex hoc putrefacto, quam illam, quod tamen est contra sensum. Sic enim generantur vermes ex hoc, quod non vesperæ, & ex hoc muscæ, quod non serpens. Ad hoc dicitur quod sicut semen determinatur ad talem speciem generandam à forma animalis à quo deciditur, & à materia in quam agit, ita hic calor putredinalis determinatur ad talem speciem à tali virtute vel tali corporis cælestis, & ab humido naturali, in quod agit, quod quidem aliud est in equo, & aliud in homine, &c. & ideo ex his diuersis humidis, diuersas imperfectorum species producit.

Tertium est, quia commentator in 12. Metaphys. commento. 18. ponens differentiam inter ea quæ generantur, ex semine, & quæ sine semine, dicit quod hæc generantur à calore solis & aliarum stellarum tantum: ergo non generantur à calore putredinali.

Ad hoc dicendum secundum Albertum, quod commentator in hoc non est acceptandus. Si tamen vis sustinere eum, dic quod intentio commentatoris fuit, non excludere agens particulare qui est calor putredinis, sed ponere differentiam, inter calorem feminalem, & calorem putredinalem, quæ est hæc, calor feminalis habet virtutem formatiuam, & à calore solis, & ab eo à quo deciditur semen, calor autem putredinalis habet virtutem tantum à calore solis & ab aliis stellis. Mens ergo commentatoris fuit, quod producantur à calore solis tantum, quia iste calor putredinalis habet virtutem productiuam non à se, nec à corpore putrefacto, nec ab alio agente particulari, sed à corpore cælesti tantum. Hæc pro nunc occurrunt.

Q V A E S T I O X.

De digestionem quid sit in genere, & à quibus causis fit, & quot modis in genere.

Digestio quidem igitur est perfectio à naturali & proprio calido ex oppositis passiuis. Tex. 14.

Circa hanc q. vt resolutio habeatur, faciam quinque: primo pono aliquas distinctioes. secundo ponam quatuor distinctioes de digestionem, tertio declarabo, quomodo distinctio philosophi est conueniens, quarto inuestigabo causas & concausas eius, quinto diuersos modos quibus fit. Sexto soluam aliqua dubia.

Circa 1. pono duas distinctioes, prima est. Digestio sumitur dupliciter primo pro bona dispositione & perfectione rei, qua potest in suam propriam operationem, vel in finem sibi proprium simpliciter vel pro tali vel tali tempore, secundo sumitur pro motu quo res tendit in talem perfectionem acquirendam: hanc distinctioem ponit Albertus saxo in 4. in q. 2. in principio ibi, (Vltimus notandum) vsque ibi (si capiatur pro tali.)

Secunda distinctio est hæc: Digestio sumpta pro mutatione ad talem perfectionem acquirendam consideratur dupliciter: primo vt digestio est in sua latitudine, vel indefinite, secundo vt digestio vltimata & omnino perfecta, sicut etiam diximus supra de putrefactione.

Circa secundum aduerte, quod si sumatur pro perfectione rei quæ dicitur completio vel maturatio, sic diffinitio potest Digestio est bonâ dispositio qualitatiua &c. vide eam in Alb. saxo, in q. 2. ibi (Si capiatur pro &c.) Si autem sumatur pro mutatione potest sic describi. Digestio est transmutatio rei digestibilis, ad perfectionem suam propriam acquirendam. Sed aduerte quod ly transmutatio stat indefinitè pro transmutatione accidentali vel substantiali, quia vt dicam, per digestionem acquiritur aliquando sola perfectio accidentalis, aliquando forma substantialis, & ideo digestio abstrahit ab alteratione & à generatione. Item aduerte quod ly transmutatio, non stat pro vna transmutatione tantum, sed pro multis aggregate, nam vt dicemus, digestio non fit per solam exsiccationem, nec calefactionem, sed multæ concurrunt. Si sumatur Digestio vt est transmutatio, ad perfectionem accidentalem puta ad conuenientem saporem, vel odoré, vt videmus in fructu quando maturat sic formaliter est alteratio, cuius finis proximus est talis qualitas secunda conueniens tali mixto, & perficiens ipsum. Si autem sumatur pro transmutatione ad formam substantialem tunc formaliter est generatio. Sed hæc dicitur digestio vltimata, sicut quando cibus est conuersus in substantiam nutriti, & materia cibi informatur forma nutriti.

Circa tertium videndum est quomodo diffinitio philosophi est sufficiens, & aduerte quod Albertus mag. in ca. 14. sic format eam. (Digestio est completio à naturali &c.) & declarat singulas partes, & clarus est nisi in illa particula: (facta ex passionibus &c.) Constat enim quod humidum & siccum, quæ sunt materia caloris digerentis, & non contrariantur calori, tantum enim frigiditas contrariatur. Ideo aduerte quod calor digerens est calor, & est naturalis, item humidum & siccum dupliciter comparantur, primo ad calorem, secundo ad mixtum vt in ipsis est recipienda talis perfectio & forma mixti accidentalis vel substantialis. Dico igitur quod inter calorem naturalem vt calor est, & inter humidum ac siccum vt sic, nulla est contrarietas sed inter calorem vt naturalis est, & inter humidum ac siccum vt in ipsis receptibilis est perfectio vel forma mixti, est contrarietas, eo quod humidum & siccum ante actionem caloris, non sunt bene contemperata, nec decocta sufficienter condensata vel ingrossata, prout varia mixtorum complexio requirit, & hoc vult dicere Albertus cum dicit licet humidum non sit contrarium calori in quantum humidum tamen in quantum est in qualitate dissimilitudinis habet oppositionem, si autem quæras vtrum diffinitio philosophi verificetur de digestionem indefinitè an de digestionem vltimata, dicam in solutione dubiorum.

Circa quartum De causis tam actiuis quàm passiuis, & de concausis & de impediens & diuersimode in viuens & non viuens sufficienter pertractat Albertus saxo in q. 2. per octo conclusiones, & incipit ibi: (Istis præmissis.)

Circa quintum aduerte quod in digestionem quocumque modo accepta est vnum commune sine quo nulla fit digestio. Deinde sunt diuersi modi agendi quibus diuersificatur digestio. Illud commune appellatur victoria caloris super humidum: nisi enim humidum vincatur à colore nec in naturalibus nec in artificialibus fit aliqua digestio, & hoc ponit philosophus in tex. 17. ibi. (Accidit autem hoc pati &c.) cuius dictum declarat Albertus mag. in c. 15. ibi (Cunctis autem in communi euenit &c.) Vsq; in finem capituli. Diuersi autem modi quibus diuersificatur digestio sumuntur à diuerso fine, quem intendit natura in digestionem. Sunt autem tres in genere, nam cum digestio fiat à calore agente in humidum potest agere in humidum triplici de causa, primo vt separet humidum & depuret à fetulento terrestri, & sic fit digestio in liquidis à quibus feces sequestrantur, proportionaliter sic fit in nutritionem in qua calor separat purum ab impuro secundo vt contemperet humidum cum sicco ad producendam aliquam perfectionem in mixto vel formam substantialem si est vltimata digestio, & hoc modo maturantur fructus & maturatur foetus in matrice & maturatur animal natum ex ouo. Vnde dicemus quod hæc digestio vocatur pepsans. i. maturatio; tertio, vt educat humidum eo quod si retineatur corrumpit mixtum sed non potest educi nisi decoquatur, & hæc digestio fit in apostematibus, & in agritudinibus. Vnde eadem sunt signa huius digestionis, & sanctatis, & hoc tangit philosophus in text. 17.

Ianuel. Tom. iij.

ibi. (His autem in substantiam quandam formam &c.) Sed Albertus mag. declarat diffuse per totum ca. 15. Vbi agit de varia virtute musti & vini.

Vltimo aduerte quod plura dubia circa prædicta sunt, & primo quia dictum est, quod potest esse digestio cuius finis non erit forma substantialis rei digestæ sicut est maturatio fructuum, hoc videtur esse contra philosophum in tex. 16. sic ait (finis autem his quidem natura est, natura autem quam dicimus speciem & substantiam.)

Ad hoc respondet Albertus saxo in q. 2. ibi (potest ergo dici quod digestio &c.) Vsq; ibi (ex prædictis etiam &c.)

Secundo Albertus saxo in eadem q. in rationibus quibus argumentatur in principio q. probat, quod digestio non semper fit à calore proprio naturali imo aliquando à calore extrinsecò vt in elixatione, & à calore extrinsecò, tamen naturali, vt in nutritionem quæ fit à calore naturali non quidem ipsius nutrimenti sed ipsius nutriti. & à calore innaturali: qualis est febrilis: ergo diffinitio mala.

Ad hæc omnia responde sicut ipse, & aduerte quod omnia concludunt de concausa, non autem de causa principali, nunquam enim calor ignis digereret carnem elixatam vel assam, nisi excitaret calorem intrinsecum & naturalem carnis. Idem intellige in nutritionem.

Reliqua autem signa quibus probat digesta non esse calidiora post digestionem quàm ante. Vide ad placitum & incipit, ibi. (Quinto si sic &c.)

Q V A E S T I O X I

Si tantum tres sunt species digestionis, & tres indigestionis.

Est itaque calidi digestio, digestionis autem pepsans adhuc optes. Text. 14.

Circa hanc q. aduerte quod nolo pertractare, de omnibus speciebus digestionis in particulari, quoniam id faciam in q. sequentibus, sed tantum volo inuestigare vnde sumitur distinctio & sufficientia eorum, nam si attendamus efficiens, & materiam digestionis, & indigestionis, & non aliud, constat quod tantum vna erit digestio, & vna indigestio. In omni digestionem, agens est calor, vt patet in q. præcedenti, & materia est humidum: ergo ex calore & ex humido nõ diuersificatur digestio. Similiter omnis indigestio est ex frigido vt patet in tex. 18. & ex humido, quod nõ decoquitur à calido: ergo nec ex parte eorum diuersificatur indigestio. Circa igitur hanc quæstionem tantum tria faciam. primo vnde sumitur hæc distinctio & sufficientia digestionum. Secundo idem inquiram de speciebus indigestionis, tertio declarabo quomodo se habet digestio communiter dicta ad suas species, an vniuocè, an non.

Circa primum aduerte quod Albertus saxo in q. 3. adducit multas opiniones, quæ diuersimode hanc distinctionem & sufficientiam conantur inuestigari: quas vide ad placitum. Sed non conteras tempus in eis & resolue te in assignationem Alberti magni in c. 13. ibi (Ad sciendum autem quare tres. &c.) & intendit quod ista distinctio est sumenda ex diuerso modo agendi, quo agit calor in humido, & ex diuersitate humidi, ita quod hæc diuersitas sumitur, ex parte agentis alio, & alio modo operantis, & ex diuersitate materie. Humidum autem est duplex scilicet seminale, & nutritionale. Si calor per seipsum tantum, agit in humido seminali per virtutem informatiuam facit pepsans. Si calor adiunctus humido seminali vel radicali, agit in humidum nutritionale, facit exsim, est enim sicut calor ignis adiunctus humido aque, agens in carnem elixandam. Si autem calor adiunctus sicco, agit in humidum nutritionale facit optesim, est enim sicut calor ignis existentis in ligno agens in carnem assandam. hæc omnia diffuse inuenies in Alberto vbi supra, vbi etiam declarat, quomodo est æqualis calor in puero, & in adulto, & quomodo non.

Circa secundum de speciebus indigestionis, aduerte quod frigidum tripliciter potest comparari ad humidum, vno quidem modo ad humidum radicale, duobus autem modis ad humidum nutritionale, nã comparatum ad humidum radicale facit effectum oppositum calori, sicut n. calor agens in eo; inducit formam & generat, sic frigiditas remouet illud à forma, & corrumpit, ideo dicitur qualitas mortificatiua, & vt sic causat omotem in vltimo senio, quando penè extincto calore, & conualescente frigore, nutrimentum non amplius maturatur nec decoquitur. Quo autem per ipsum frigidum causatur alia duæ species, scilicet stasis id est, inassatio, & molinifis, id est, in elixatio breuibus complectitur Albertus magnus.

ibi (post ficcum autem paulatim.) Sed id diffusius inuenies in Alberto saxo in q. 3. ibi (& hæc tertia digestio vocatur optefis, &c.) Vsq̄ ibi (Sed in speciali, &c.)

Circa tertium dico cum Alberto magno in ca. 13. ibi (nos autem sine præiudicio) quod digestio est quid analogum ad has tres species, & dicitur primo de pepanfi, quæ est digestio ad formam. Secundo de exesi, quæ est digestio ad totum vt dicam infra. Tertio de optefi, quæ est digestio non vniformis. Sed hæc declarabo cum de eis in particulari per tractabo, & quoniam non est, quid vniuocum ideo Aristoteles sapienter prius diuisit eam in species suas, quam diffinierit. Iuxta regulam, quoniam omne multiplex prius est distinguendum, quam diffiniendum.

Q V A E S T I O X I I.

De pepanfi, quid sit, & quotuplex, & quas proprietates habet.

Quoniam autem digestio perfectio, tunc autem pepanfi perfecta, quando semina, quæ in pericarpio, possunt efficere tale alterum, quale ipsum est. Tex. 19.

Circa hanc q. faciam duo, primo pono duas dist. ex quibus formabo aliquas diffinitiones, secundo declarabo quot modis fiat.

Tertio quæ sint proprietates pepanfi in communi.

Circa primum aduerte, quod sicut digestio communis, est analogæ, & non vniuocæ ad pepanfim & exesim & optefim, ita pepanfi est quoddam analogum ad pepanfim animatorum, & ad pepanfim inanimatorum, & ad pepanfim nascentiarum vt sunt apostemata. Dico ergo quod pepanfi dupliciter consideratur, primo quantum ad id à quo nomen imponitur. Secundo quantum ad id cui nomen impositum est: secunda dist. Si quantum ad id cui nomen impositum est, aduerte dupliciter quia vel proprie vel Metaphorice. Ex his formo tres diffinitiones, nam pepanfi considerata quantum ad id à quo nomen imponitur, manifestius inuenta est in plantis fructiferis, & prius quo ad sensum. Vnde de illis proprie verificatur maturatio, quam sonat pepanfi, & philosophus qui procedebat à magis notis contentus fuit considerare pepanfim, vt inuenitur in fructiferis quam nec formaliter definiuit, potes autem tu sic formare diffinitionem, non recedendo à sensu philosophi, pepanfi quo ad id à quo nomen imponitur, est digestio alimentivel humidi seminalis in pericarpio, id est, fructiferis à calore naturali ipsius plantæ quam digestionem completam dicimus, cum planta vel semen plantæ potest producere tale quale ipsum est. Huius declarationem vide in Alberto magno. in c. 17. in prin. Vsq̄ ibi (Dicuntur autem multa.)

Si autem consideretur, quantum ad id cui nomen imponitur, & accipiatur proprie scias, quod verificatur tam de animatis siue animalibus, dicimus enim foetum maturum in matrice & pepanum, quando factum est actu simile generanti, & dicimus, sperma maturum, quando potest producere simile ei à quo decisum est, siue in plantis, vt patet ex diffinitione præceden. Siue in inanimatis, dicimus enim aurum, & argentum maturum, quando calor naturalis adiunctus calori cælesti, tantum egit in materia auri; quod induxit formam auri, & qualitates perficientes ipsum, vt ergo habeas diffinitionem vniuersalem quantum ad id cui nomen imponitur. vide Albertum mag. in capit. 17. ibi. (Pepanfi autem ad genus,) & elicies hanc diffinitionem. pepanfi est maturatio vniuscuiusque humidi naturalis secundum quod ex eo aliquod mixtum produci potest per virtutem formatiuam quæ operatur per calorem naturalem non in quantum est coniunctus humido nec in quantum coniunctus sicco sed per seipsum operatur. Hanc diffinitionem videbis in Alberto mag. Et aduerte quod per virtutem formatiuam non solum intelligo eam quæ ponitur in animatis quæ existit in semine, vel in aliquo loco feminis vt in generatis ex putrefactione, sed intelligo omnem virtutem existentem in calore naturali quam fortitur à cælo ad producendum aliquod mixtum, sic in calore naturali ipsius auri est virtus formatiua auri, idem intelligit in omni minerali. Item aduerte quod per ly (non in quantum coniunctus) distinguitur pepanfi ab aliis speciebus digestionis in quibus calor operatur coniunctus humido aut sicco.

Si autem consideratur quantum ad id cui nomen imponitur secundum quandam similitudinem, & improprie sic verificatur in digestionibus & in apostematibus & aduerte quod ideo dicitur impropria, quia & si sit vera digestio, ex par-

te agentis, digerens enim est calor naturalis tamen ex parte materiæ non est vera digestio. Materia enim vera digestionis est humidum naturale, in quod agit calor vt recipiat formam mixti vel transeat in substantiam eius, sed materia huius metaphoricæ digestionis non est humidum naturale imo humidum superfluum & corruptiuum mixti in quod agit calor & decoquit vt possit educi, vt patet quando apostema maturatur & sanguis apostematicus ex calore vertitur ad saniam albam. Igitur pepanfi improprie dicta sic potest describi, quod est digestio humidi superflui à calore naturali, vt educatur ex mixto propter conseruationem mixti. Hac digestionem decoquantur feces in intestinis, & vrina in renibus, & lacrima in lippitudine, & sanguis venenosus in apostematibus: ex his patet quomodo multipliciter potest diffiniri pepanfi.

Circa secundum. quot modis fiat pepanfi tam proprie quam improprie, aduerte, quod philosophus in text. 19. ibi. (Dicuntur autem pepana, &c.) tangit in confuso & transit. Tu vero si vis scire distincte hos multiplices modos, vide Albertum saxo. in q. 3. ibi, (Sed in speciali dicendum de prima specie, &c.) Vsq̄ ibi (nunc ergo dicendum) Illic ponnes omnes modos tam proprios quam improprios, qui an sint veri & insufficientes relinquo medicis.

Circa tertium, quæ sint proprietates pepanfi aduerte, quod philosophus in text. 19. ibi (ex spumosis quidem) tangit breuiter tria, primo quod ea quæ digeruntur pepanfi, in principio ex spumosis fiunt aquea. i. eorum humidum aereum inspissatur in aqueum, secundo eorum humidum aqueum inspissatur permixtum sicco terrestri & tunc induratur res digesta tertio ex subtilibus fiunt grossiora, & crassiora, & hos tres ordines potes speculari in generatione nucum in quibus in principio est velut lacrima, Deinde condensatur illud humidum & fit quasi viscosum, tertio induratur, & tunc perfecta ac completa est pepanfi nucis, sed aduerte quod istæ proprietates non conueniunt nisi pepanfi proprie dictæ nõ autem improprie. vt patet in nascentiis: illi enim ordines non seruantur quoniam calor non agit in humidum vt induratur & retineatur à mixto, imo subtiliat & mollificat vt educatur.

Aliqui arguunt quod non est verum semper digesta fieri grossiora, nam cibus dum decoquitur in stomacho non ingrossatur imo subtiliatur & fit rarior.

Sed dicimus eis quod cibus non digeritur in stomacho pepanfi sed exesi vel optefi, ideo nihil concludunt. De hoc autem loquimur infra.

Q V A E S T I O X I I I.

Si maturatio apostematis fit à calore naturali vel innaturali.

Est autem quæ nascentiarum & sanguinis & flegmatis. Text. 19.

Circa hunc textum aduerte quod dubium stat in hoc. Dicitur est in diffinitione pepanfi: quod est digestio ad formam & perfectionem rei: & propterea est à calore naturali agente in humido naturali, vt mixtum perficiatur, sed id non seruat in maturatione apostematis, non enim calor agit in sanguine vel in flegmate causante apostema, vt generetur sanguis vel flegma, imo vt corrumpatur & educatur à corpore mixti ergo potius hæc maturatio dicitur corruptio quam pepanfi, & cum corruptio non sit à calore naturali vt naturalis est, imo vt factus est innaturalis & improporionatus, sic maturatio fiet à calore innaturali, quod confirmatur signo cum apostema maturatur sentimus in membro apostemato calorem acutum & punctiuum qui non esset nisi quasi febrilis & tractus extra suam naturalitatem.

Ad solutionem huius dubij aduerte quod soluitur sicut questio de animalibus productis ex putrefacto. Diximus enim quod calor naturalis rei putrefactæ ad duo comparatur primo ad putrefactum, & sic factus erat innaturalis, secundo ad animal generandum ex humido putrescente, & sic erat naturalis ac velut semè cui virtus formatiua erat à cælo. Sic in proposito, sic calor naturalis cõparet ad sanguinem vel flegma in quo agit corrupedo sic est factus innaturalis & improporionatus illi membro à quo educit talem sanguinem, ideo est ebulliens & acutus. Si autem comparatur ad saniam quam generat ex tali sanguine, sic est naturalis, proportionatur enim generationi illius sicut proportionatur calor putredinalis generationi vermium: vnde videmus ex vlcere sanioso produci vermes. Hanc decisionem inuenies

in Alberto saxo. in quaestione quarta per totum.

Q V A E S T I O. X I I I I.

De homothē quæ opponitur pepansī.

Homothēs autem est contrarium Contrarium autem pepansī. indigestio alimenti in pericarpio. Tex. 20

Circa hunc tex. philosophus agit de omothē. i. cruditate, quæ opponitur contrarie, vel priuatiue ipsi pepansī, & quoniam priuatio optime cognoscitur per negationem habitus, ideo perfecte cognosces eam si attenderis ordinem quem posuimus in pepansī, & distinguens & diffiniens sicut pepansī, s. per negationem, genus enim pepansī est digestio vel completio vel perfectio. Genus autem omothis erit indigestio incompletio & imperfectio. Aduerte igitur quod philosophus de ea quatuor tangit, primo quid sit, secundo quæ sunt causæ eius, tertio quorum sit proprie quarto quorum sit metaphorice. Ego autem in fine solum dubium vnum.

Circa primum aduerte quod philosophus diffinit eam solum quantum ad id à quo nomen imponitur quod præcipue reperitur in vegetabilibus ante maturitatem, & dicit Omothēs est indigestio alimenti in pericarpio. Hanc diffinitionem resolute declarat Albertus mag. in ca. 18. in princ. nec alium quæras, si autem vis diffinire eam quantum ad id cui nomen imponitur & proprie & metaphorice, recurre ad ea quæ diximus de pepansī, & assignabis ei omnes conditiones oppositas pepansī cum sit contraria ei.

Circa 2. quæ sint causæ eius aduerte quod philosophus assignat duas, quæ tamen duæ supponunt vnā communem in omni indigestione, & dicitur non victoria vel non obtinencia calidi super humidum, sicut enim sit omnis digestio, quia calidum obtinet super humidum subtiliando vel resoluendo, vel permiscendo aut incorporando ipsum cum sicco, prout rei mixtæ complexio exquirat, sic omnis indigestio sit oppositis modis quæ autem in homothē calidum non obtineat super humidum philosophus in tex. 20. ibi. (sit autem imperfectio) assignat indigentiam caloris, & improprietatem ad humidum. Quod autem improprietetur humidum ad Albertus mag. in ca. 18. ibi. (incommensuratio autem,) assignat quatuor causas, ex quibus duæ tantum sunt aptæ causare hanc non obtinentiam, duæ autem aliæ causarent exsiccationem, & non cruditatem, quæ dicitur omothēs.

Circa 3. quorum proprie sit. Aduerte quod philosophus in tex. 21. dicit, quod nullum simplex humidum vt aqua pura potest pati omothem, quia non est aptum pati pepansī, ergo nec omothem. Contraria enim habent fieri circa idem. Ratio autem quare non patitur pepansī, est, quia digestio in communi est à proprio calido in oppositis passiuis quæ sunt humidum & siccum: nullum ergo purum humidum est patiens pepansī nec omothem, ex hoc correlative elicitur quod omothēs sicut & pepansī potest esse in omni mixto, vbi est calor, & humidum & siccum, non quidē absolute sed vbi humidum est incorporabile cum sicco ad rei formam & perfectionem & hoc dico ad differentiam omothēs metaphorice, de quo statim dicam.

Circa 4. quorum sit metaphorice aduerte quod potest verificari in naturalibus & in artificialibus. In naturalibus quidem ea dicuntur improprie oma. i. cruda in quibus calor non vincit humidum, & non decoquit sicut dicuntur pepana per oppositum, & hoc modo dicitur vrina & apostema, & secessio oma. In artificialibus autem ea dicuntur oma, in quibus calor extrinsecus non separauit humidum à partibus siccis, sic dicimus laterem omum, sic lac omum, antequam per actionem ignis sit separata aqua lactis à partibus siccis & pinguibus, ex quibus constat caseus, & hoc totum sufficienter declarat Albertus magnus ca. 18. ibi. (Dicitur autem omothēs.)

Sed contra prædicta sunt duo dubia, primum est, quia non videtur later posse pati pepansī nec omothem improprie sed potius optesim vel stathesim, i. assationem vel inassationem. Optesim enim sit vt dicemus infra ab igneo calido adiuncto sicco puta vt est in lignis ignitis, & hoc modo decoquitur later in fornace: ergo magis patitur stathesim quam omothem.

Ad hoc respondet Albertus in capitulo decimo octauo ibi. (Est autem alicui,) & tu te resoluere in hoc quod licet omothēs proprie dicta non coincidat cum stathesi proprie dicta, tamen non inconuenit omothem improprie dictam

coincidere cum ea.

Si tamen recte considerabis quæ dicuntur de optesi & stathesi, inuenies quod etiam distinguitur omothēs improprie dicta, & illa: nam in optesi semper seruatur & restringitur humidum in centro non autem in pepansī nec in omothē improprie dicta, sed p nūc sustine donec loquamur de eis.

Dubium secundum est contra diffinitionem omothēs, dictum est etiam quod est indigestio alimenti in pericarpio sed hoc non videtur verum nam cum opponatur pepansī, & pepansī sit digestio humidi seminalis vel naturalis vt recipiat formam mixti sicut diximus supra: cum distinximus pepansī contra alias species, ergo omothēs erit indigestio humidi seminalis: neque recipiatur forma mixti in tali humido indigesto constat autem quod alimentum & humidum seminale non sunt idem, ergo diffinitio omothēs non fuit bona.

Ad hoc non occurrit responsio, sed quære.

Ad hoc tamen possumus respondere quod cum Aristoteles in tex. 19. diffiniens Pepansī dixit (Pepansī est digestio alimenti in pericarpio & similiter in text. 20. dicens) Omothēs autem est contrarium, contrarium autem pepansī indigestio alimenti in pericarpio, per ly, alimenti intellexit humidum seminale, quod est subiectum Pepansī, & omothēs. Quod autem hoc sit verum patet per verba sua: postquam enim diffiniuit omothem subiungit (hoc autem est interminata humiditas, propter quod aut spumosa, aut aquosa, aut eorum quæ ex ambobus omothēs) propter quæ verba vt ibi dicit Gaeta & Alb. mag. in ca. 18. voluit intelligere philosophus quod tale alimentum positum in diffinitione omothēs est humiditas interminata, non superata & regulata à calore naturali, quæ quidem humiditas est spumosa, i. aerea à prædominio vt oleum aut aquosa vt vinum aut composita ex his vt lapis, constat autem quod talis humiditas aerea aut aquosa &c. venit in compositionem humidi naturalis & seminalis rei mixtæ secundum quam à prædominio tale humidum dicitur aereum vel aqueum, & per consequens talis res mixta, habens tale humidum. Quare autem Aristoteles tale humidum seminale vocauerit alimentum credo quod nulla sit sufficiens causa nisi, quia ei sic placuit, & sic patet quod argumentum nihil concludit.

Q V A E S T I O X V.

De epsefi quid sit, & quotuplex, & quæ sint proprietates eius.

Epsefis autem est secundum totum quidem digestio à caliditate humida inexistentis interminati in humido Tex. 22.

Circa hanc q. tria faciam, primo declarabo diffinitionem secundum omnes partes, secundo ostendam quæ sint proprietates rei elixatæ, tertio quotupliciter dicitur epsefis. Circa diffinitionem philosophi. Aduerte quod continet quatuor partes, primo ly secundum totum, secundo ly caliditate humida, tertio ly inexistentis interminati, quarto ly in humido.

Quantum ad ly totum diuersimode exponitur. Nam Alexander exponit ly secundum totum. i. vniuersaliter vel absolute, ac si dicat philosophus, epsefis vniuersaliter & absolute accepta in quocunque inueniatur est digestio, &c. Albertus mag. autem in ca. 19. ibi. (Dicitur autem epsefis ad totum, &c.) Sed tu accipe vltimam, quæ verior est, nam omnes partes rei elixatæ & intrinsecæ & superficiales decoquantur à calore agente cum humido aqueo, non autem omnes partes rei assandæ decoquantur à calore agente cum sicco terrestri, sed tantum extrinsecæ, & id declarabitur cum agemus de optesi.

Quantum ad ly caliditate humida aduerte, quod tangit causam efficientem, nam cum omnis digestio sit à calido, vt dictum est supra epsefis est à calido. Dicit autem caliditate humida, quoniam calor per seipsum non facit epsefim sed pepansī, necesse est ergo vt hic calor recipiatur in alio puca in humido, & introductus in humido elyxet, sed aduerte quod si reperitur in humido aereo vt est humidum olei & pinguedinis: non elyxat, sed frigit vt dicemus infra. Si autem recipiatur in humido aqueo vt est aqua aut vinum elyxat. Vnde in diffinitione philosophi intelligendum est de caliditate humida aquea, sed dices. lyxalibitas itat pro caliditate naturali an extrinseca? Respondeo, si epsefis sit naturalis vt est in nutritione cuiuslibet animati quando alimentum decoquitur conuertendum in substantiam anima-

vi, dico quod est à calore naturali rei animatae ut receptus in humido radicali concurrente tamen & coadiuuante calore naturali & intrinseco rei digestibilis. Vnde cibus virtualiter calidus citius decoquitur in stomacho nisi alia impediunt. Si autem est epsefis artificialis fit à calore extrinseco puta recepto in aqua, ut cum elixantur carnes coadiuuante tamen calore naturali rei elixabilis, sed contra hoc videtur repugnare diffinitioni quae supra data est de digestionem in communi, quae est completio à propria caliditate ergo cum epsefis sit digestio debet esse à propria caliditate, rei epseticae.

Ad hoc dicitur, quod diffinitio digestionis principaliter verificatur de pepani tanquam de primo analogato, de epsefi si autem & optesi verificatur secundario, pro quanto calor naturalis rei elixabilis concurrat & coadiuuat, licet principaliter sit à calore extrinseco siue naturali siue elementari.

Quantum ad ly inexistentis interminati aduerte, quod interminatum siue infinitum sumitur hic pro non completo nec deducto ad tales qualitates quibus sit utile & conueniens nutritioni aut augmentationi rei animatae. Vnde nutrimentum ante decoctionem dicitur interminatum, quia est dissimile in qualitatibus & forma ipsi animato nutriendo, cum autem decoctum fuerit dicitur terminatum vel finitum quasi deductum ad finem intentum à natura, sic ergo exponas, interminati, i. rei digestibilis non deductae ad terminum intentum à natura, qui est ut sit similis animato nutribili. Haec enim diffinitio primo & proprie intelligitur de epsefi naturali, quae est in nutritione rei animatae.

Quantum ad ly inexistentis aduerte, quod debet coniungi cum ly in humido & dicatur sic, epsefis est digestio facta à caliditate humida aquea interminati inexistentis in humido, quasi dicat, hoc interminatum non debet esse in actu sicco, sed in actu adiunctum humido pura enim sicca non sunt elixabilia ut lapides, ideo purum sicco non nutrit, sed aduerte quod ly in humido non stat solum pro humido continuante partes mixti, sic enim lapis esset elixabilis, sed stat pro humido nutrimentali vel quouis alio humido ex quo aptum est animatum nutriri augmentari, & conservari ex praedictis ergo sic potest formare diffinitionem. Epsefis est digestio secundum totum, i. secundum omnes partes rei digestibilis facta à caliditate humida aquea siue naturali siue elementari circa rem digestibilem interminatam, i. dissimilem ipsi digerenti inexistentem in humido, non solum continuatio partium, sed in humido nutrimentali quoniam sicca secundum actum non elixantur, nisi fiant humectata.

Circa secundum, scilicet quae sint proprietates rei elixatae. Aduerte quod ex Alberto & philosopho eliciuntur quinque proprietates, quatuor quidem ex Alberto magno in ca. 13. & 5. ex philosopho. Illae autem proprietates proueniunt ex calore operante cum humido aqueo, & opponuntur quinque proprietatibus prouenientibus ex calore operante cum sicco terrestri.

Prima est, quod res elixanda paulatim, & longa mora decoquitur à calore humido aqueo, quia humidum aquosum hebetat calorem, oppositae autem res affanda velociter decoquitur, quia siccitas cui vnitur calor acuit calorem, & ideo si caro proicitur super carbones ignitos velociter decoquitur & aduritur.

Secunda est quod rei elixandae aperiuntur pori, & libere ingreditur calidum delatum ab humido aqueo usque ad centrum rei, quia calidum adiunctum humido dissoluit & rare facit paulatim partes rei elixabilis nec aduritur, ex qua dissolutione partium aperiuntur pori, ex opposito autem rei affandae clauduntur pori, quia calidum cum sicco est adustum & constringit superficiem rei & repercutit humidum ad centrum.

Tertia est quod in re elixanda calidum adiunctum cum humido aqueo miscet humidum naturale: quod est in re elixanda cum humido aqueo, extrahit enim ab omnibus partibus humidum pinguedinis, & immiscetur humido aqueo, ut patet in brodiis carniū, ex opposito autem rei affandae humidum & pinguedo restringitur in interioribus vel si trahitur secundum partem ad superficiem consumitur acuitate caloris.

Quarta. Rei elixandae partes non diuiduntur nec discontinuantur nisi fiat elixatio quasi usque ad exsiccationem, quia humidum aqueum non consumit humidum continuatum, sed ut confimile conseruat, ex opposito autem

rei affandae partes praecipue exteriores discontinuantur nisi perunctae aliqua pinguedine cuius viscositate & humiditate fiat resistentia calido sicco consumenti, & discontinuati.

Quinta, & haec est philosophi in text. 24. passa epsefis sunt sicciora quam assa, intelligas secundum partes extrinsecas & intrinsecas quae autem sunt assa sunt quidem sicca in exteriori superficie sed intrinsece sunt humida, sed de hoc faciam particularem.

Circa tertium. scilicet quotupliciter fiat aduerte, quod philosophus in tex. 25. 26. 27. ponit plures modos, quia aliter in carne, aliter in metallo, aliter in musto, aliter in lacte, & alio sine in diuersis &c. Sed hos omnes modos declarat Albertus magnus in c. 22. Tu autem si vis resolutionem pone tres Distinctiones.

Prima distinctio. Aliquod elixabile dupliciter scilicet proprie, & metaphorice, elixabile proprie debet habere conditiones duas, primo, quod ultra humidum continuatum habeat humidum, aqueum sibi intrinsecum adiunctum sicco, & secundo quod tale humidum aqueum sit separabile à sicco sine discontinuitate partium propter defectum humiditatis aquae, lapides sunt inelixabiles, ut lapides sunt, propter inseparationem humidi aquei à sicco ligna sunt inelixabilia, Similiter oleum quia ex sua viscositate & pinguedine partes humidae inseparabiliter inhaerent siccis, sed id magis clarum erit cum loquemur de pinguedine. Elixabile autem metaphorice sufficit quod habeat humidum aqueum separabile à sicco non quidem subtili & connaturali, sed à sicco extraneo grosso & fetulento, sic elixantur metalla quando purgantur igne, sic elixatur vinum quando purgatur à fecce, similiter omne liquidum quod ebullitione purgatur, sed differunt in hoc à metallis quia illa elixantur caliditate ignea extrinseca haec autem caliditate intrinseca coniuncta suo proprio humido. Hoc modo elixatur lac quando partim calore ignis partim calore intrinseco & calore coaguli separantur partes grossae ab humidis, & caseales ab aqua lactis, & à butirosis quae sunt humidae aereae ut declarat sua pinguedo.

Secunda distinctio sumpta ex parte finis. Quaedam elixantur ut sint comestibilia, quaedam ut sint potabilia sicut mustum, Sicut aqua decoquitur bibenda ab infirmo. Vnde de elixatur improprie sicut aurum. Quaedam ut minuatur eorum malitia, sic elixatur scamonea. Quaedam ut sint praeciosiora sicut metalla.

Tertia distinctio. Quaedam elixantur naturaliter ut cibus in stomacho, & haec semper fit à calore naturali. Quaedam artificialiter & haec semper fit à calore igneo vel etiam solari, tamen recepto in humido aqueo cooperate tamen calore naturali rei elixabilis. Vnde dicemus infra quod ea in quibus calor praeinitus est extinctus, ut in cristallo non possunt elixari, nec liquari. Haec de epsefi dicta sunt.

Q V A E S T I O X V I.

si frixa, debent dici assa.

Quae enim infrixuris affantur ab extrinseco calido patiuntur. Tex. 24.

Circa hunc tex. aduerte, quod quia frixa digeruntur & decoquantur in humido calido, puta in oleo, vel pinguedine, ideo ab aliquibus reputantur elixata. Item quia in superficie exteriori efficiuntur sicca & dura, imo rugosa, ideo ab aliis reputantur assa. Alij autem dicunt quod est quarta species digestionis, participans duo extrema scilicet elixationem, & affationem. Verum quia philosophus adnumerauit tantum tres species digestionis, ideo ne videatur diminutus, tu tenebis, quod frixiatio, sit affatio, eo quod habet omnes conditiones eius. Nam frixa, extra sunt sicca, intus autem sunt humida, licet inueniantur intus minus humida & exterius minus sicca, quam assa. Hoc enim prouenit à viscositate humidi aerei, quae est in oleo, vel alio pingui. Illa enim praesertim ab adustione, ideo exterius sunt minus sicca: sunt autem minus humida quoniam calor seruens adiunctus humido aereo defertur partim usque ad intima rei frixatae propter subtilitatem humidi aerei, licet autem sint minus sicca in exteriori superficie & minus humida in interioribus, propter hoc non est negandum quin sint assa, quoniam magis & minus non variat speciem.

Duo autem faciunt dubium propter quae non videntur assa, primum est, quia assa videntur decocta à calore recepto in sicco, puta in ligno ut dicemus infra, frixa autem de coquantur

coquantur à calore recepto in humido, ergo videntur elixata.

Huic respondet Albertus magn. in ca. 20. ibi. (Causa est, quia humidum spirituale) & solutio stat in hoc, non omne humidum est causa elixationis, sed humidum hebetans, sicut est humidum aqueum, si autem est aliquod humidum non hebetans, imo acuens calorem, tale non elixat sed affat, cum enim sit pabulum ignis sicut etiam lignum vel aliud siccum terrestre non impedit calorem à sua actione, ideo idem est iudicandum de calore recepto in humido aereo, & de calore recepto in ligno vel alio sicco, sicut ergo hic affat similiter & ille. Quod autem humidum aereum sit acuens calorem ignis declarat Albertus magnus in fine ca. 20. ibi. (In hoc iterum scitur causa, &c.) Eandem responsionem inuenies in Alber. saxo. in 4. in q. 7. ibi. (sed dubitatur quomodo in affatione calor agit, &c.)

Secundum dubium est. Si frixa sunt assa, quare medici concedunt infirmo assa & non frixa.

Ad hoc respondetur, quod licet frixum sit assum: quia siccum extra, & humidum intra, tamen differt ab asso propter aliquam malam qualitatem impressam à calore agente cum humido aereo viscoso, quæ non imprimitur à calore agente cum sicco. Illud enim humidum viscosum ingrediens partes rei frixæ remanet in ea, & propterea male afficit. Vnde si humidum viscosum non magis inhæret rei frixæ, quam calor agens cum sicco in affatione essent frixa & assa æque salubria, vel æque nocua. Circa hanc quæstionem aliud difficile non occurrit.

Q V A E S T I O X V I I .

Si elixata sunt sicciora assatis.

Propter quod sicciora quæ epsefim passa sunt quam assa. Text. 2. 4.

Circa hanc q. aduerte quod Albertus mag. & Albertus Saxo. mouent eam, primus quidem in c. 21. per totum, secundus autem in q. sexta. Quia autem Albert. saxo. formalius procedit ideo resolue te in ipso, & aduerte dubium quod proponit, si assa sunt humidiora, quam elixata, quare medici, patientibus fluxum concedunt assa, & non elixata, cum tamen fluxus sit curandus per restrictionem, & exsiccationem. Responsio sua resoluta est, nec indiget declaratione.

Aduerte tamen, quod dubium remanet an conclusio verificetur de omnibus elixatis, & videtur quod non. Nam non verificatur in musto nec in lacte, imo post elixationem sunt humidiora, quoniam segregata remanent à partibus grossioribus. Item vitellum oui siue elixatum siue affatum, etiam si fiat durum, dummodo ouum sit recens, semper in centro remanet liquidum, & habet quasi lacrimam, & hoc apparet etiam postquam frige factum fuerit, ergo conclusio non est vniuersalis.

Ad primum. Dico quod conclusio est vniuersalis, dummodo sit elixatio proprie dicta & in solidis, modo constat ex supradictis, quod nec lac nec mustum proprie elixatur, nec sunt de numero solidorum sed fluibilia.

Ad secundum. Respondet Albertus magn. in ca. 21. ibi. (In ouis autem,) & intendit, quod hoc non conuenit eis in quantum elixata aut assa, sed ex tali complexionem quæ est in ouo. Vnde hæc est per accidens, ouum elixatum est humidius in centro quam in extremis. Quare autem hoc particulariter reperiatur in ouo. vide ipsum Albertum, & solutio stat in hoc, quod actione calidi, siue elixetur siue affatur, resoluitur humidum subtile aereum pingue, & viscosum, & quia viscosum, ideo partes multum tenent se, nec facile exhalant. Quia autem actione calidi indurantur extrinseca oui, concurrente etiam duricia corticis, illud humidum subtile aereum, non potens exhalare, repercutitur ad centrum, & ibi vnitur. Multo autem magis cum frige factum fuerit ouum, propter frigus extrinsecum condensans, partes exteriores, & faciens magis concentrari illud humidum subtile viscosum. Quare autem hoc contingit in ouo recenti, & non in ouo antiquato, ratio est, quia in ouo antiquato, iam exhalauit illud humidum aereum pingue, & ideo sunt deterioris nutrimenti. Hinc patet causa, quare oua antiquata secundum totum indurantur etiam vsque ad partes centrales, oua autem recentia etiam si per magnam moram elixentur, non indurantur, in centro. Tota causa est illud humidum subtile aereum, exhalatum, vel non exhalatum.

Q V A E S T I O X V I I I .

De molinisi quid sit, & quæ sint causæ eius, & quæ proprietates eorum, quæ passa sunt molinisi.

Molinis autem indigestio quidem est, contraria autem epsefi Text. 28.

Circa hunc textum inuestigandum est, si definitio molinisi est conueniens, quam adducit philosophus. Secundo quæ sint causæ eius. Tertio quæ proprietates eorum, quæ patiuntur molinisi. Quarto solua dubium quoddam.

Circa 1. aduerte, quod sic definitur. Molinisi est indigestio eius, quod est in corpore, interminati, propter defectum caliditatis, quæ est in humido, quod in circuitu. Declaratio huius definitionis, pendet ex definitione epsefis, nam cum sint contrarij motus & contrariæ alterationes, debent fieri circa idem, sed à contrariis agentibus, contrarij etiam effectus, sunt contrariarum causarum. Quoniam igitur sunt contrariæ molinisi, & epsefis, ideo per opposita genera scilicet, digestio. & indigestio. definiuntur, & quoniam contrarij motus, sunt circa idem, ideo vtraque est circa interminatum digerendum, & quomodo intelligatur ly interminatum, declarauit in definitione epsefis, licet autem sint circa idem interminatum, tamen differunt sine, quoniam epsefis interminatum terminat, i. digerit, & facit conueniens rei nutritibili. Molinisi autem, interminatum alterat, sed ex debilitate agentis, non potest producere ad terminum. Ita quod sit conueniens nutritibili. Item quoniam sunt contrarij motus, ideo sunt à contrariis agentibus, epsefis quidem est à vigoroso calido recepto in humido aereo circundante rem elixandam. ergo Molinisi erit, à debili calido recepto in humido aereo circundante, & hoc est quod dicit philosophus, propter defectum caliditatis, quæ est in humido scilicet, a quo quod est in circuitu, id est, circumsistente, vel circumfluente re, quæ patiuntur molinisi, & sic patet, quod definitio est sufficiens.

Circa 2. aduerte, quod caliditatis defectus, non est causa positiua sed priuatiua, cuiuslibet autem effectui reali, vltra causam priuatiuam, quæ non influit in esse, in effectu, assignanda est causa positiua. Illæ ergo erunt causæ positiuæ molinisi, quæ sunt causæ defectus caliditatis, & ideo philosophus, in eodem tex. ibi. (& defectus autem aut fit propter multitudinem,) assignat duas causas disiunctiue dicens, quod est propter multitudinem frigiditatis existentis in humido aereo digerente, nam quod habet multum de vno contrario, minus habet de alio, sicut quod habet multum de albedine, parum habet de nigredine. Si ergo humidum aereum habet multum de frigido, parum habebit de calido, & ideo non elixabit, licet alteret, & aliquantum calefaciat elixabile, aut est propter superabundantem humiditatem existentem in elixabili, præcipue viscosam. Tanta. n. potest esse quæ est in proportionata calido elixanti, adeo quod non potest educere eam ad superficiem. Sic quorundam piscium caro est inelixabilis, ex superabundanti viscosa humiditate, vt expertum est de pisce marino, quod dicitur canis, quod quanto magis ebullit, tanto durior efficitur. Durities autem signum est molinisi, vt statim dicam.

Circa 3. quæ sint proprietates eorum quæ patiuntur molinisi, philosophus in text. ibi. (propter quod duriora quidem, &c.) assignat duas, prima est, quod sunt duriora elixatis, & huius causam assignat Alber. mag. in c. 23. ibi. (& quia molinisi passa.) Sed clarius in ca. 21. ibi. (Quod autem dicitur dura esse, res elixata) secunda est, quod sunt magis determinata. Sed quomodo hoc sit, non declarat Albertus, nec.

Desunt hic pauca quedam.

Quarto mouetur dubium circa id quod dictum est, in definitione molinisi, quod molinisi, & epsefis sunt duo motus contrarij, ideo sunt à contrariis causis. Contra motus contrarij, habent terminos à quo, & terminos ad quem contrarios sed molinisi, & ep. non incipiunt à terminum à quo contrariis, imo ab eodem scilicet, ab interminato digestibili: ergo non sunt motus contrarij.

Ad hoc respondet, quod motus quidam sunt contrarij simpliciter, & perfectè, & illi sunt qui à terminis contrariis, & ad terminos contrarios, & hoc modo epsefis & molinisi, non sunt motus contrarij, sicut arguebatur. Quidam autem sunt contrarij, quia terminant ad contraria, sicut si duæ alterationes inciperent à rubedine, & vna terminaret ad albedinem alia ad nigredinem, & hoc modo in d. imperfectius molinisi & epsefis sunt contrarij motus, quoniam epsefis terminant ad digestum simpliciter, molinisi autem terminatur non ad indigestum simpliciter, sed ad aliquid motum & alteratum, vt digereretur, sed relictum indigestum, ex defectu caloris. Termini ergo eorum sunt sicut imperfectum & perfectum.

Vnde

Vnde tanta est contrarietas inter eos, quanta est inter motum ad tepiditatem, & motum ad calorem perfectum.

Q V A E S T I O X I X.

De optesi quid sit, & an fiat tantum arte.

Optesis autem est digestio à caliditate sicca & aliena. Tex. 28.

Circa optesis diffinitionem, aduerte quod cum contrarietur epsefi ex parte agentis & conueniat in materia circa quam: quam diximus esse digestibile interminatum existens in humido nutrimentali, Intellecta diffinitione epsefis facile constat diffinitio optesis. Sic ergo diffiniatur. Optesis est digestio interminati humidi, à caliditate sicca, & aliena. Dicitur interminati humidi, eadē ratione, quæ & in epsefi, dicitur à caliditate sicca, quoniam sicut epsefis est à caliditate humida aquea, ita ex opposito, hæc erit à caliditate adiuncta sicco grosso, vt est carbo ignitus, ly autem aliena, facit dubium, quoniam si digestio in communi, est à proprio calido, quomodo optesis est ab alieno, & ideo pono duas distinctio. prima, optesis aut fit arte, aut fit natura, secūda, caliditas potest dici aliena dupliciter Primo quod nulli fit naturalis sed elementaris tantum. Secundo quod digerenti fit naturalis, non autem digestibili. Dico ergo. Si diffinitio accomodetur optesi artificiali, in quo sensu præcipue, videtur loqui philosophus: ly aliena, exponenda est per extrinseca, & nullo naturali, Si autem accomodetur optesi naturali, quod ly aliena exponenda est extrinseca cōparata digestibili: non autem comparata digerenti. Vt autē saluetur diffinitio philosophi, data de digestionē, dico quod illa verificatur solum in digestionē naturali, sed primo & principaliter in pepasi, in epsefi autem & optesi, sufficit quod calor proprius, & naturalis rei digestibilis coadiuet, vt etiam supra diximus.

Circa Secundum scilicet an fiat tantum arte, aduerte vt Albert. mag. in c. 24. adducit, quidam attendentes hanc diffinitionem philosophi, in qua dicit à caliditate aliena, tenet, quod mens philosophi fuit, eam solum fieri ab arte, & quod si dicantur fieri à natura, pro tanto est, quia natura imitatur artem. Sed vide Albertum magnum in c. 26. Et illic duo inuenies, primo quod ars imitatur naturam, sed nō e contrario, & probat: & ideo concludit quod optesis artificialis imitatur optesim naturalem, quam operatur natura, in corpore animalis agens per calorem cordis, & epatis. Secundo Declarat de mente Auic. quomodo natura complet ossa, per optesim, carnem autem per epsefim, sed neruos & cartilagine per vtranque. Sicut quando ars, carnem femeliat, deinde complet per assationem.

Et quod secundum philosophum, fiant arte & natura, licet à manifestiori denominentur ab arte, habes expresse in tex. 28. ibi (Optesis quidem igitur & epsefis sunt quidem arte, &c.) Vtique ibi. (Similis molinfi.) De optesi non occurrit aliud difficile. Qualiter autem assa sint sicca extra, & intus humida iam declaratum est in epsefi, & etiam philosophus declarat, in tex. 28. ibi (propter quod exteriora sicca.)

Q V A E S T I O X X.

Si elixata transmutentur ad optesim fiant assa & non permaneant elixata.

Propter quod si quis exercens epsefim facit permutari & digeri non ab humidi, caliditate sed ab ea, quæ ignis cum consumatum fuerit assatum fit, & non elixatum. Tex. 28.

Circa hunc textum Albertus magnus in c. 25. mouet dubium, probans quod non erunt nec elixata nec assa, quoniam tunc fient sicca intus per elixationem, & fient sicca extra per assationem: ergo nec elixa nec assa erūt. Itē duo curiosa problemata mouet, primum, quare mechanici sunt nutriendi duris & assis, cum habeant calorem acutum cuius fomentum debet esse humidum, ne inordinet, exsiccat mixtum, & destruat. Secundum, quare studiosi & philosophi, nutriendi sunt mollibus, & elixatis, cum habeant cerebrum calidum, attrahens humidum à stomacho, & conuertens, in reumata, quæ descendunt iterum in stomacho, distemperant eum, & pessimas ægritudines inducunt.

Ad hæc omnia respondet Albertus, & adeo clarus est primum problema, reddit causam quare maleatores quod non indiget extensione, & aduerte, quod quia nutrimentum digestum, maxime trahitur ad locum, vbi viget calor naturalis, ideo Albertus in responsione ad primum problema, reddit causam quare maleatores habent brachia in proportio

naliter magna, similiter fuloni crura, ita quod non solum ipsi, sed etiam filij eorū nascuntur sæpe, cum hac inproportionē in cruribus, aut brachijs.

Q V A E S T I O X X I.

Si vermes qui dicuntur lumbrici, generantur in medio ventre qui est stomachus an in infimo, id est, in intestinis.

Et animal non fit in ipsa digestionē, sicut quidam aiunt sed in segregatione putrefacta in inferiori ventre. Tex. 28.

Circa hanc quæquam prolixè pertractat Albert. in c. 27. agenda sunt, primo ex qua materia generantur, secundo in quo loco. Tertio vnde prouenit eorum diuersitas. quarto fiet vnum correlarium. quinto respondebitur rationibus eorum qui tenent, quod generantur in stomacho.

Circa Primum scilicet, è qua materia generentur, duæ sunt opinio. vna est Auicennæ qui tenet, quod non ex superfluitate colerica, nec ex melancholia siue naturali siue innaturali, nec ex humido sanguineo, sed ex superfluitate flegmatatica, generantur, & horum rationem de mente Auic. adducit Albertus ibi. (In ista enim ambiguitate) Alia opinio est quæ ponit Albert. infra ibi. (Sunt etiam aliqui dicentes, quod isti vermes.) Ista opinio dicit, quod generantur partim ex colera partim melancholia &c. quia non datur humor colericus adeo simplex, cui non fit admixtum aliquid melancholice & flegmatis & saniei. Quamuis possit dici quod generatur ex humore composito, flegmatico tamen ex prædominio. Harum opinio. quæ verior sit, iudicium sit medici.

Circa Secundum scilicet, opinio. Auic. & in libr. 3. fen 17. tract. 5. in quo loco generentur, pono duas conclusiones, de mente philosophi & Auicennæ. non generantur in stomacho quia generatur ex indigestione & ex putrefactione cibi; sed cibus non putrefit in stomacho, nisi per accidens, pura ex in firmitate, vel debilitate caloris, quæ est in tali supposito, nō autem per se, & ordine nature: ergo, &c. Minor probatur. In stomacho regulariter magis viget calor propter proximitatem cordis, & epatis, & propter essentiam suæ complexionis, ergo regulariter obtinet super alimentum, & totum humidum subtile decoctum trahitur ad epar. grossum autem inferius propellitur, & sic patet quod regulariter nō putrefit cibus in stomacho: ergo nec ibi generantur vermes. Sic enim generantur, sicut animalia ex putrefactis, de quibus supra locuti sumus.

Secunda conclusio vermes generantur in inferiori ventre, hæc patet ex sufficienti diuisione. Sed cum iste venter plura habeat intestina, quaritur in quibus generantur, & in quibus non, & de hoc adducuntur duæ opiniones ab Alberto, prima est Auicennæ, & ponit ibi (secundum Auicennam etiam generantur, &c.) Illic inuenies, quod non generantur in stomacho, nec in duo deno, nec in ieiuno intestino, & rationem assignat. Generantur autem in his quatuor intestinis, scilicet in inuoluto, & in monoculo & in colon, & in recto, per quod velociter emittitur stercus. Alia autem opinio. ponitur ibi (est autem sententia, &c.) Ista opinio tenet quod generantur tantum in colo, & ratione satis apparenti.

Circa Tertium scilicet, vnde prouenit horum diuersitas in quantitate, & figura & colore. Aduerte quod quia generantur ex putrefactis fecibus, sicut animalia ex putrefacto mixto. ideo eadē ratio, qua declarauit supra Albertus in c. 11. quare vermes nati ex putrefactis, variantur in quantitate & colore, potest hic adduci, & innuit eam Albertus magnus, in c. 27. ibi. (Sunt etiam aliqui dicentes, &c.)

Circa Quartum scilicet, quo ad correlarium, dico quod de mente philosophi tenendum est, feces nō recipere formam substantialem in stomacho, sed in intestinis regulariter, quoniam feces nō sunt actu, nisi propter putrefactionem, quod declarat eorum foetor, putrefactio autem, non fit regulariter in stomacho, vbi viget calor. Nam calor intensus præferuat à putrefactione, vt docuit supra, philosophus in tex. 10. ergo regulariter non fiunt in stomacho nisi forte vt diximus ex infirmitate, vel mala qualitate impressa in stomacho, qua corrumperetur debita complexio stomachi.

Circa Quintum respondendum est rationibus eorum, qui tenent vermes generari in stomacho, & tu responde vt Albertus in c. 27. ibi. (Ad rationes autem ipsorum.)

De stasesi, quæ opponitur optesi, non occurrit aliquod dubium, & diffinienda est sicut molinfi, seruato hoc, quod

in molini dicebatur esse indigestionem propter defectum caliditatis, quæ est in humido circumstante, hic autem dicitur, State sim esse indigestionem propter defectum caliditatis, quæ est in sicco circumstante, vel saltem ad vnam partem approximato. Defectus autem huius caliditatis, provenit ex eisdem causis, sicut in molini, & hoc totum vide in Alberto magno in c.28. per totum.

Q V A E S T I O X X I I .

De impressionibus qualitatum passuarum.

De duro, & molli, à quo sint, & quid sint & quotupliciter dicantur.

Corporaliū autem passionum, has primas necesse est existere terminato, duriciem aut molliciem. Tex. 30.

Philosophus hic incipit de impressionibus, qualitatum passuarū. Inter quas primo ponit duriciem aut molliciem. De quibus acturi dicemus duo. primo quia vult Philosophus, quod causentur ab humido & sicco, inuestigandum est, quale sit hoc humidum & siccum passiuum, in quo recipitur mollicies & duricies. secundo quia philosophus vult, quod duricies vel mollicies in sit cuilibet mixto terminato id est, non fluido, inuestigandum est, quomodo id possumus probare. tertio Diffiniendum est, quid sit molle, & durum. quarto quotupliciter dicuntur.

Circa Primum aduerte, q̄ humidum, & siccum duplicia sunt, spirituale vt siccum ignis, & humidum aeris, corporale vel materiale, vt humidum aquæ, & siccum terræ, dico q̄ duricies, & mollicies non recipiuntur in humido & sicco spiritali, vt stant in natura sua, sed in humido & sicco corporali. nam humidū aereum nisi ingrossetur, & trāsmutetur ad humidū aqueum, non potest ex sua subtilitate, continuare partes sicci. Similiter siccum igneum ex sua subtilitate, non potest terminare, & facere constare partes humidū: perfectam tamen huius declarationem, & rationes inuenies in Alberto magno in 4. li. tract. 2. art. 1. ibi. (Secunda causa est.) Vsq̄ in finem cap.

Circa Secundum, s. quomodo probabitur, quod duricies vel mollicies, in sit cuilibet corpori terminato id est, nō fluido. Dico quod philosophus probat, hac consequentia. Omne mixtum terminatum est compositum ex humido aqueo, & sicco terrestri: ergo est durum vel molle. Antecedens ponitur à Philosopho, in tex. 28. ibi. (Sunt autem principia quidem corporum passiuā, &c.) Quod antecedens dupliciter probatur Ab Alberto magno tract. 2. c. 2. ex fundamentis tamen philosophi in litera.

Prima probatio stat in hoc, omne mixtum terminatum, habet partes constantes id est, non fluidas, & partes continuatas, sed purum humidum non constat, purum siccū non continuatur, vt patet in partibus cineris. ergo si debet esse terminatum, necessario cōponitur ex humido & sicco corporali. Hanc probationem diffundit Albertus ex principio c. 2. Vsq̄ ibi. (Si autem has.)

Secunda probatio, sumit à philosopho in tex. 29. ibi. (propter hæc autem omnia &c.) quam Albertus in eodem capi. ibi. (Amplius autē hoc, &c.) & illic inuenies, quomodo nullum animal pascitur ex simplici elemento, & quomodo fit fallum Salamādrā nutrirī solo igne, vel aliquos pisces vt alech, & sturio nutrirī sola aqua. Vide eum: Consequentiam autem dupliciter probare possumus. primo sic. Omne mixtum terminatum componitur ex humido aqueo & sicco terreo ex prædictis, ergo cōponitur æqualiter, vel in æqualiter, non æqualiter, quia non datur mixtum ad pondus, secundum qualitates alteratiuas, vt discussimus in secundo de generatione etiam de mente commentatoris. Si in æqualiter, ergo vel prædominatur siccum, & sic erit durum, vel prædominatur humidum, & sic erit molle. secundo sic, omne mixtum terminatum, vel cedit tangenti, vel non cedit. Si cedit est molle, si non cedit, erit durum, quod erit magis clarum cum adducemus rationes molliis & duri.

Circa Tertium, s. quid sit durū & molle, Philosophus in tex. 30. diffinit ibi (est autem durum, &c.) & Albertus in tract. 2. c. 3. declarat diffinitiones, & breuiter nota, q̄ durū est, quod non cedit tangenti, nec secundum superficiem, nec secundum profundum, nec amittit figuram, nec quantitatem suam, sed est semper eiusdem extensionis, sicut lapis, & hæc est diffinitio duri, simpliciter & absolute. Molle autem habet omnes conditiones oppositas, & quoniam non solum

distinguitur à duro, sed etiā à fluido, vt distinguatur à fluido additur in diffinitione molliis, (nō circumstanto) id est, non fluendo, circa tangens, propter quod aqua, & alia fluida non dicuntur molliā, & hæc est ratio molliis absolute dicti.

Circa Quartum scilicet, quotupliciter dicitur, aduerte quod sicut graue, & leue dupliciter dicuntur l. absolute & in respectu, sic durum & molle & id ponit philosophus in tex. 3. ibi. (Simpliciter quidem igitur, &c.) Albertus autem, mentem suam declarat in tract. 2. c. 3. ibi. (Vnumquodque autem istorum,) & non est difficultas in hoc, ideo pertranseo.

Q V A E S T I O X X I I I .

De exsiccatione quæ arefactio etiam dicitur, & de humectatione quid sint, & quorum sint, & à quibus agentibus sint.

Desiccantur autem quæcunque sunt aqua, aut aquæ species, aut habent aquam super inductam, aut naturalem. Text. 31.

Circa hunc textum, philosophus agit de exsiccatione, & humectatione vsque ad textum trigesimum quintū, vt ergo resoluat hoc propositū, diuido in duas partes. primo agam de exsiccatione, secundo de humectatione. De exsiccatione, dicam quinque, primo quid sit, secūdo quorum sit, tertio à quo sit, quarto quæ impediunt exsiccationem, quinto solūam dubium vnum.

Circa primum quid sit. aduerte quod Albertus magnus in tract. 2. in c. 5. sic diffinit eam. Arefactio est motus eius qd̄ est in actu humidum fluidum, ad exsiccationem, quæ sit euaporatione humidū ab ipso. Tu tamen clarius potes sic dicere, quod est motus ab humiditate ad siccitatem, sicut calefactio est motus à frigiditate ad calorem vnde sicut ad corruptionem frigiditatis, sequitur caliditas, sic ad exhalationem humiditatis sequitur siccitas, in eo quod prius humidum erat, ex quo sequitur correlarie, quod naturaliter sicca, non dicuntur exsiccari, vt sicca sunt, nisi sint receptibilia alicuius humidū, propter cuius exhalationem dicuntur exsiccari. vnde lapides veri, non exsiccantur licet sint sicci.

Circa Secundum scilicet, quorum sit exsiccatio vt subiecti, dico quod exsiccabilia sunt aqua aut aquæ species, & quæcunque humida actu fluida, quæ non habent tantā terrestritatem, quæ possit facere aliquam ypostasim, & tantā, quod prohibeantur à suo fluxu, & quæcunque habent aquā super inductam, aut naturalem. Quomodo intelligatur ly aqua, & ly aquæ species, & ly aliquam ypostasim, & ly super inductam aquam, & ly naturalem, omnia exponit Alb. mag. in tract. 2. c. 5. ibi. (Non quidem aqua simplex, &c.) Vsq̄ ibi (ita tamen, quod non careant ypostasi.)

Circa Tertium, à quo tanquam ab agente sit, aduerte, quod Philoso. tex. 33. adducit duas causas, s. calidum aut frigidum. Dicit enim (& res humidæ arefcunt propter frigus aut propter calorem.) Sed si loquimur de agente per se, dico quod est tantum à calido, siue extrinseco, siue intrinseco, cum enim exsiccatio fiat propter exhalationem humidū, & solum calidum faciat exhalare, frigidum enim per se cōprimat humidum, vt diximus supra agentes de impediētibz putrefactionem, sequitur quod exsiccatio fiat p se tantum à calido, quod autem dicit philosophus (propter frigus,) hoc est per accidens, vt declarat Alb. mag. in tract. 2. c. 5. ibi. (Vnde quæcunque arefcunt frigido &c.) Vsq̄ ibi (scias etiam quod per ingressum, &c.)

Circa Quartum scilicet, quæ impediunt exsiccationem, dico quod duo maxime impediunt. primo est visco sitas, nā quasi inseparabiliter conglutinatur humidum cum sicco, & ideo viscosa vt mel, & oleum, non possunt exsiccari, actione calidi, potius autem consumuntur. secundo multa terre streitas impedit. Nam exsiccatio supponit, quod exsiccātū non discōtinuetur, in partibus, nec incineretur, quæ autem sunt multum terrestria, exhalato humido, discontinuantur, sicut gleba terræ, quando resoluitur in puluerem, & ideo talia potius dicuntur resoluta, quam exsiccata. Hæc omnia tāgit Albertus in tract. 2. c. 5. ibi. (Quæ autem sunt viscosa, &c.)

Circa Quintum id est, dubium soluedum, aduerte, quod diffinitio Philosophi, de exsiccatione, non videretur esse vniuersalis, nam quædam sunt quæ exsiccantur non per exhalationem humidū, sed per nouam immiſsionem alicuius sicci.

Sicut quando exsiccatur pasta, per immiſsionem nouæ farinæ.

Sed hoc dubium soluit Albertus in tract. 2. c. 5. ibi. (Scias etiam

etiam quod per ingressum multum siccum, & intedit quod philosophus diffiniuit exsiccationem, proprie dictam, hæc autem est magis apparens, quam vera, nam cum in ea, non fiat exhalatio humidum, non potest vere dici exsiccatio, quæ est motus ab humido ad siccum, terminus autem à quo & ad quæ sunt impossibiles.

De humectatione autem dico tria, primo quid sit, secundo à quo sit, tertio quot modis sit.

Circa 1. quid sit, aduerte quod cum opponatur exsiccationi, per opposita debet diffiniri: unde sic diffiniatur, humectatio est motus ab eo quod est actu siccum, essentialiter autem humidum, ad actu humidum, per humidum solutionem. (Dicitur ab eo, quod est actu siccum) quoniam terminus ad quem exsiccationis, debet esse ter. à quo, humectationis. Dicitur essentialiter autem humidum, nam essentialiter & naturaliter sicca, quæ habent humidum, tantum continuatum, ut lapis, non possunt humectari. Dicitur per humidum solutionem: nam quæ humectantur ideo ante humectationem, sunt dura, quoniam aliquo frigido coagulante ut patet in cera frigido coagulata, vel frigido congelante ut patet in metallis frigidatis, nec possunt humectari, nisi humidum eorum naturale compressum ex frigore, rarefiat & dissoluatur. unde videmus omnia liquabilia, antequam liquantur, mollescunt & humectantur diffusionem humidum.

Circa 2. scilicet à quo sit. Dico quod à solo calido, frigidum enim est compressum humidum naturalis, ergo non est diffusum nec solutum eiusdem. Sed hoc est sui oppositi, contrariorum enim contrarij sunt effectus.

Circa 3. quot modis sit dico quod fit proprie per humidum intrinsicam solutionem, & hæc semper à calido, fit etiam improprie, per humidum extrinsecam infusionem in siccum, ut quæ madefit panis, aut terra, & hæc potest fieri à frigido, ut declarat Albertus in tract. 2. c. 7. ibi (Humectari etiam.) Sed aduerte quod philosophus de hac in propria non considerat. unde in hoc considerat, de exsiccatione & humectatione, ut sunt motus naturales, quorum principium actuum est eis intrinsicum scilicet calor naturalis, qui dum exsiccatur facit exhalare humidum naturale. Dum autem humectat facit dissolvere humidum. Aduerte tamen quod humectatio non fit à solo calore intrinsicum, sed coadiuuatur ab extrinsecum ut patet dum mollescit & humectatur cera.

Q V A E S T I O X X I I I .

De congelatione & coagulatione, de conglutinatione, & impinguatione, de coadunatione, & de suis oppositis, quid sint, quorum sint, & à quibus sint.

De liquatione autem & coagulatione simul erit palam. Tex. 35.

AD resolutionem omnium istorum, primo inuestigabimus quid sint, secundo quibus conueniunt, tertio à quibus agentibus sunt.

Circa 1. aduerte quod philosophus, nullum eorum formaliter diffinit, Albertus mag. autem aliqua sic, aliqua non. Duo enim prima, non formaliter diffinit, reliqua autem sic, ut patet in tractatu 2. c. 6. Tamen in fine capituli quinti, ibi: (est autem differentia congelati,) tangit ea ex quibus potest formari eorum diffinitio. Sic ergo diffinitio Congelatio est constantia partium aquearum facta per frigidum, comprimens eas cum terrestribus, ita quod partes terrestres non apprehendunt aqueas, nec econuerso, primo dicitur constantia partium, &c. vsque ibi (ita quod) nam quæ congelantur actu humida sunt, ut patet, ergo aqueas partes habent, facta per frigidum. Solum enim frigidum congelat; unde dicitur congelatio à gelido, comprimens cum terrestribus, quoniam purum humidum ut aqua simplex non congelatur. Hæc elicies ex Alberto in tract. 2. c. 7.

Coagulatione est constantia partium fluidarum, facta per calidum extrahens humidum, à partibus, terrestribus, vel per frigidum comprimens humidum inter partes terrestres. Dicitur constantia, quam Albertus appellat exsiccationem partium fluidarum, quod enim coagulatur, fluidum est, ut patet. Dicitur facta per calidum extrahens, &c. hoc patet in sale, quod coagulatur, & induratur, per consumptionem aqueæ humiditatis ut patet in littore maris. Dicitur vel frigidum comprimens, hoc patet dum coagulatur cera aut metallum. Ex hac diffinitio patet, quod coagulatione differt à congelatione in duobus. primo ex parte agentium, est. n. vna à frigido tantum, alia autem à calido & à frigido secundo ex

modo agendi, est enim congelatio, semper per compressionem humidum coagulatio autem & per extractionem, ut cum decoquitur later, & in productione salis, & per compressionem ut in cera frigidata.

Conglutinatione est colligatio partium, &c. vide eam formaliter in Alberto magno in tract. 2. c. 6. ibi. (Conglutinatione autem, &c.) Similiter inuenies formaliter illic, diffinitionem Impinguationis, & coadunationis. Quid autem sint opposita his relinquit ut clarum, ego tamen diffiniam, ut clarior sit doctrina.

Aduerte primo, quod congelationi, & coagulationi, communi termino opponitur liquatio, quæ sic potest diffiniri, liquatio est inconstantia vel solutio partium fluidarum, quæ ante constabant aut calido exsiccante humidum: ut in sale, aut frigido comprimente humidum, ut in cera & metallo.

Conglutinationi opponitur defluxio, quæ sic potest diffiniri, est decursus partium, eo quod humidum non retinet partes siccas, sed sibi derelictæ, decurrunt, ut cum mel lyxatur, & efficitur sicut aqua.

Impinguationi opponitur macies, quæ sic diffiniri potest, est inconstantia vel consumptio aerei subtilis admixti cum aereo, & terreo subtili.

Coadunationi opponitur dissipatio, quæ sic diffiniri potest, est dispersio partium, ita quod non prius remanent sub vno actu formæ vel alicuius mixti, ut cum resoluitur mixtum in sua componentia.

Circa 2. quorum sint, aduerte, quod philosophus in tex. 35. dicit, quod omnia quæ congelantur vel coagulantur, & quæ liquantur, &c. sunt aqua, aut aquæ species, aut communiter sunt ex aqua & terra, cum enim sint humida ut declarauimus est necesse, quod sint aqueæ humida, sicut aqua non quidem pura, hæc enim non congelatur nec coagulatur, ut diximus, sed aqua admixta partibus terrestribus vel sicut aquæ species quas vocat Albertus omnia fluida, ut vinum, lac, vrina, &c. vel composita ex terra & aqua, sed à prædominio ex aqua sic congelatur lutum, sic coagulatur pasta actione calidi siccum. ex his patet, quod nec purum siccum, nec purum humidum est congelabile nec liquabile, sed admixtum.

Circa 3. à quibus agentibus fiant, aduerte quod non datur certa regula de istis, nam de congelatione verum est, ut diximus supra, quod semper fit à frigido comprimente partes humiditas inter terrestres. De coagulatione autem dicit philosophus in tex. 36. quod potest fieri à calido & frigido & sicco, non quidem à sicco per seipsum tantum, quoniam per se est passivum. Sed adiunctum calido, & adiunctum frigido, puta calidum adiunctum sicco terrestri subtili, coagulat mel, & coagulat partes salis, adiunctum sicco grosso, & frigidum adiunctum sicco, coagulat metallum & ceram. Humidum autem nec per se, nec cum alio, est actiuum coagulationis sed passivum. Cum enim coagulatione sit motus ab humido ad siccum, est enim coagulatione, quædam exsiccatio, ut diximus supra. sequeretur quod humidum exsiccaret seipsum, quod est impossibile. Conglutinatio, autem fit à calido, & frigido, & humido, ut exponit Albertus mag. in tract. 2. c. 6. Sed aduerte, quod humidum in conglutinatione non est proprie actiuum, nisi dicatur actiuum, quia vincens partes siccas detinet eas ne profuant sicut aqua, quomodo autem diuersimode fiat à calido, & frigido, vide Albertum in eodem capitulo in diffinitione conglutinationis. Impinguatione autem fit à calido, & etiam à frigido, & quomodo ab utroque, declarat Albertus in eodem capitulo, in diffinitione impinguationis.

Coadunatio autem fit à calido generatè & mouente ad formam, & etiam ex parte materiæ, fit à frigido comprimente parte; ut stent sub forma mixti, & quomodo id fiat vide Albertum in capitulo eodem in diffinitione coadunationis: patet igitur in genere, à quibus causis fiunt. Magis autem in particulari considerando, pono hanc distinctionem coagulationis, quædam sunt aqua, vel aqueæ species, quædam sunt communiter aqua & terra, prima sunt omnia fluida, non tamen viscosa, ut aqua, vinum, vrina, lixiuum, &c. secunda sunt illa, quæ habent magnam ypostasim in fondo, vel viscosa, vel mollia terrestria. Quæ sunt aqua aut aquæ species, non coagulantur calido, sed tantum frigido comprimente humidum. Hæc enim liquantur & dissoluntur calido, ergo non coagulantur calido, & hoc vide in tex. philosophi 36. ibi. (Quæcunque igitur sunt aquæ,) & Albertus mag. declarat in tract. 2. c. 7. ibi. (Quæcunque igitur, &c.) Quæ autem sunt communiter terra & aqua commixta, coagulantur, & à calido

lido, & à frigido vt Philosophus in textu 37. ibi (Quæcun- que autem communia terræ & aquæ, &c.) Sed aduerte quod à calido coagulantur, per separationem humidum, à frigido per expressionem calidi quod etiam trahit suum humidum si parum est. Si autem humidum multum est: frigidum coagulat, per repressionem humidum in centro. Itē qñ calidum separat humidum à sicco, vel separat totū & tūc mixtum durefcit, vt later in fornace, & lapis in minera sua, qui decoquitur optefi: Vel non separat totum, & tunc mixtum pinguescit quod qualiter fiat, iam declarauit Albertus in c. 6. & in c. 8. ibi, (Causa autem, quod non impinguantur, &c. (Illic inuenies, quomodo ex latere cocto, non potest extrahi oleum licet alchimici teneant, quod ex omni mixto, potest extrahi oleum, nitrum, aurum, quod non est adhuc repertum, &c.)

Sed contra prædicta sunt duo dubia. primo contra illud quod dictum est, quod humidum non est causa coagulationis. Nam si mel elixatum ponitur in aqua coagulat. Ad hoc respondet philosophus in tex. 36. quod non coagulat ab humiditate aquæ, sed à frigiditate, quod quomodo fiat declarat Albertus magnus in tract. secundo, capitulo septimo ibi, (Est autem fortasse.)

Secundo contra illud quod dictum est, quod oleum nõ potest extrahi ex latere cocto: nam medici dicunt, quod datur oleum latericum, quod ex latere extrahitur & vruntur eo in medicinis. Ad hoc respondet Albertus magnus in tract. secundo ca. 8. ibi. (Oleum autem quod apud, &c.)

Q V A E S T I O X X V.

De liquatione & solutione quid sit, & à quibus causis fit. Propter quod resoluntur contrariis: quæcunque soluntur. Text. 36.

Circa hanc q. duo agenda sunt. primo quid sint. secundo à quibus causis sint.

Circa 1. aduerte, quod cum opponantur congelationi vel coagulationi, per opposita diffiniri debent, sic diffinimus in q. præcedenti, potes autem in genere sic diffinire, liquatio vel solutio, est motus à sicco ad humidum, factus aliquando à calido, aliquando à frigido vt declarauimus in q. præcedenti, & nunc magis dicemus.

Circa 2. à quibus causis fiant, aduerte quod philosophus in textu 36. ponit hanc regulam vniuersalem: liquatio & solutio, fit à contrariis causis congelationi vel coagulationi. Cum em̄ isti motus contrarietur, erunt à contrariis agentibus, propterea philosophus infra in textu 4. dicit (Sicco enim calido contrarium frigidum humidum: si ergo coagulat alterum, alterum soluit, &c. (ex quo sequitur corollaria, quod quæ coagulantur calido sicco, vt sal & nitrum & alumen, liquantur humido frigido, vt patet si ponantur in aqua. quæ autem coagulantur frigido, vt metalla, soluntur calido. Similiter quæ indurantur frigido, mollescunt calido, vt cera, & quæ indurantur sicco calido, vt panis, mollescunt frigido humido.)

Q V A E S T I O X X V I.

Quare coagulatorum, quædam sunt solubilia, quædam insolubilia, & quare oleum non coagulat.

Quæcunque igitur propter infrigidationem, & calido simul ducto omni, hæc insolubilia sunt. Textu 39.

Circa hunc textum aduerte, q. philosophus intendit declarare, quod coagulabile est magis commune, quam solubile, omne enim solubile & liquabile est coagulabile, sed non omne coagulabile est solubile, sicut sunt lapides preciosi, & præcipue cristallus, & hæc quidem insolubilitas non repugnat cristallo vt coagulatum: sed vt sic & tali modo coagulatum, quem declarabo: Vt ergo scias, quod coagulatum est solubile vel insolubile, pono hanc distinctionem.

Eorum quæ coagulantur, quædam coagulantur à frigido tantum, quædam à calido tantum, quædam à frigido & calido. Item quæ coagulantur frigido, dupliciter coagulantur scilicet, per expulsionem calidi secundum trahentis humidum, & tamen non totum trahit humidum, imo comprimitur à frigore circumstante, vt quando congelatur lutum, vel per extinctionem totius calidi intrinseci & compressionem humidum. Item quæ coagulantur calido sicco, dupliciter coagulantur, scilicet per consumptionem totius humidum, saluo præcise humidum continuatio, sic coagu-

latur later in fornace, & lapis in minera, ita quod per aduersionem, clausi sunt pori, nec humidum circumfluens habet ingressum in partes terrestres. Vel per consumptionem humidum, sine tamen aduersione, & remanentibus poris apertis, per quos humidum circumfluens potest habere ingressum. Quæ autem coagulantur calido, & frigido successiue, non subdiuiduntur. Ex his distinctionibus pono conclusiones.

Quæ coagulantur solo frigido, per expulsionem calidi secum trahentis humidum non tamen totum, vt quando congelatur lutum, vel coagulat cera, illa sunt solubilia per aduentum caloris extrinseci. Sicut enim fuga caloris est causa congelationis, vel coagulationis, ita reditus caloris est causa solutionis, & quomodo fiat hæc solutio, similis eplesi, vide Albertum magnum, in tract. secundo capitulo nono ibi. (Quæcunque ergo talium à gelido coagulantur) vsque ibi. (Si autem communia terræ & aquæ.)

Secunda quæ coagulantur solo frigido, extinguente penitus calidum, & comprimente fortiter humidum, inter partes grossas terrestres siccas, sunt quasi insolubilia, licet possint mollescari. Dico quasi, quia non possunt solui nisi à superabundanti igne, à temporato autem mollescunt, vt ferrum & cornu, & hanc declarat Albertus per totum nonum capitulum vbi docet soluere ferrum, & facere calibem & mollescere calificare calibem, ita quod sit compressibilis manibus, & in tantum indurare ferrum, quod fiet gladius scindens alios gladios. Hæc vide ad placitum, sunt enim curiosa.

Tertia quæcunque coagulantur, calido sicco, per consumptionem totius humidum, & clausuram pororum, & sunt penitus insolubilia, sicut lapides molles nigri sicut lateres optime decocti in fornace, licet enim possint puluerizari, non tamen mollescari nec liquari, & hanc ponit Albertus in tract. secundo capitulo decimo ibi. (Si sunt quidem insolubilia, &c.) vsque ibi. (Alia autem quæ plus habent terræ.)

Quarta quæcunque coagulantur calido sicco, per consumptionem humidum, stantibus tamen poris apertis, sunt solubilia humido frigido circumfluente, sicut sal & nitrum, & alumen. Et hanc ponit Albertus in capitulo decimo ibi, (Hæc autem solubilia sunt ideo, &c.)

Quinta quæcunque coagulantur calido sicco, & postea frigido, ita quod incipit à calido, & completur per frigidum, hæc omnino sunt insolubilia, quoniam cum solutio fiat à contrariis agentibus, non possunt solui nec à calido nec à frigido: hæc enim coagulant, vt supponimus. Hæc enim ponitur ab Alberto, in tract. secundo capitulo decimo quinto ibi. (Si autem aliquid coagulat duobus, &c.)

Sed contra prædicta insurgunt quatuor dubia. primum est de oleo, de quo dicit philosophus in textu quarto, q. contingit ipsum ingrossari & inspissari: vt patet tempore frigoris, non autem potest coagulari proprie, prout coagulatione est exsiccatio, quædam per humidum separationem, vel humidum compressionem in centro. Quæritur ergo quare non potest coagulari: nam vel est aqua à prædominio, & sic debet coagulari à frigido sicut cera, vel est terra à prædominio, & sic debet coagulari à calido sicco extrahente humidum, iuxta prius determinata.

Ad hoc respondet philosophus in textu quarto ibi. (Sed nos videmus, &c.) Cuius intentionem extendit Albertus magnus in tracta. secundo capitulo vndecimo ibi. (Ambiguissime enim se habet, &c.) Illic declarat, quomodo impingatur, & ingrossatur, frigido & etiam calido, quomodo non potest vere elixari, nec vere coagulari eo quod aerium humidum, non est euaporabile propter viscositatem olei nec potest comprimi in centro, quasi relinquens exteriores partes siccas. Vide eū, & conare te ipsum resolvere.

Secundum Dubium est, quia diximus in quinta conclusionem, quod aliqua coagulantur primo calido, deinde completur, coagulatione per frigidum, & sunt insolubilia, quæritur si aliquid potest coagulari, primo frigido, deinde compleri sua coagulatione per calidum.

Ad hoc respondet Albertus in tract. 2. c. 17. ibi. (Dico autem ad hæc oia) & declarat, quod hoc est impossibile. Nam omne coagulatum frigido fit per compressionem humidum. Adueniente autem calido, disgregat humidum, & fit solutio, qñ autem aliquid coagulat calido, fit per extractionem humidum, & si aliquid humidum remanet, dispersum potest comprimi per frigidum, vnde nõ inuenitur coagulationem perfici à frigido, quæ fuit inchoata à calido.

Tertium Dubium est, De quibusdam lapidibus præ-

ciosis, vt cristallus & berillus, quæ à solo frigido congelantur, quare non soluuntur, & liquantur per ingentem ignem, sicut ferrum, cum in eis remaneat humidum compressum sicut in glacie. Non enim est de cristallo, sicut de aliis lapidibus. Illi enim à prædominio sunt terra, & coagulantur per calidum siccum extrahens totum humidum, sicut decoquitur later in fornace: Cristallus autem est aqua à prædominio, quare ergo fit insolubile cum suum humidum remaneat.

Ad hoc respondet Albertus magnus in tract. 2. ca. 16. ibi. (lapides enim perspicui, &c.) Vsq̄ ibi. (Nos autem de talibus,) & solutio stat in hoc, licet remaneat humidum compressum in centro, tamen calor extrinsecus, non habet ingressum ad ipsum, propter maximam constrictionem pororum, quæ proueniunt ex intensissimo frigore, congelante humidum aqueum. Vide eum.

Quartum dubium est, cum ligna videantur esse communitè ex terra & aqua, sed ex prædominio sunt terra, & ex consequenti secundum præhabita, coagulantur à calido quare sunt insolubilia, ita quod non possunt liquari nec dissolui, nec à calido nec à frigido. Non enim potest dici, quod ideo est, quia suum totum humidum extrahitur sicut in latere cocto, nec quia suum humidum totum comprimitur in centro, sicut in metallis, patet enim humidum esse respersum in omnibus partibus ligni.

Ad hoc respondet Albertus in tract. 2. c. 17. quod ideo est, quia solubile, est aqua, vel communiter aqua & terra, lignum autem communiter est terra & aer, aliter non esset nutrimentum ignis, humidum enim aqueum, extinguit ignem, aerem autem nutrit, vt patet in oleo, &c. Vide totum capitulum, illic inuenies. vnde est, quod eum communiter ligna supernatent aquam ebanus nigra, & quercus diu manens sub aqua, mergitur & de triplici virtute humiditatis aerei, quam habet in diuersis speciebus lignorum, licet sit idem secundum substantiam & simplex.

Q V A E S T I O X X V I I.

Quæ sunt coagulabilia, & incoagulabilia, & quæ liquabilia, & quæ illiquabilia.

De coagulabili quidem igitur, & incoagulabili, & liquabili, & illiquabili. Textu 42.

Aduerte, quod philosophus in hoc text. incipit tertium tract. quarti Methæo. qui in hoc distinguitur à præcedenti, quod in præcedenti actum est de impressionibus causatis à qualitibus passiuis in mixtis, sicut ex durities mollicies congelatio coagulatio solutio impingatio &c. In hoc autem tertio vult declarare quæ sint mixta subiecta his impressionibus, & per quas differunt ab inuicem, nam mixta tripliciter differunt ab inuicem, primo per formas substantiales, secundo per variam complexionem primarum qualitatum prout à prædominio quædam sunt calida, quædam frigida, quædam aerea: tertio differunt prædictis impressionibus causatis materialiter à qualitibus passiuis, effectiue autem à qualitibus actiuis, prout quædam sunt coagulabilia, quædam non, quædam liquabilia, & quædam non. vnde dicit philosophus in textu 42. (plurima quidem igitur fere corporum his differunt passionibus.)

Igitur primo declarabimus de coagulabili secundo de liquabili. Tertio de incoagulabili. De coagulabili ponitur hæc dist. Coagulatorum, quædam sunt materialiter aqua aut aquæ species, sicut metallum, quædam sunt materialiter terra, vt later sal, nitrum. Quæ sunt materialiter aqua, coagulantur absentia calidi, & præsentia frigidi, quæ sunt materialiter terra coagulantur præsentia calidi, vt sal, ex quibus sequitur corollarie, quod omnia coagulata frigido, sunt essentialiter humida, quæ autem sunt coagulata calido sunt essentialiter sicca. Item aduerte, quod quæ coagulantur calido, coagulantur per extractionem humiditatis, quæ autem coagulantur frigido, coagulantur, per fugam calidi, & compressionem humiditatis in centro, & id insinuat philosophus in text. 42. ibi. (A calido quidem deficcante humidum, à frigido autem exprimitur calidum, &c.) & de his omnibus plenam resolutionem inuenies in Alberto magno in tract. 3. c. primo. ibi. (Dicimus autem primo.)

De liquabili, pono hanc dist. cum liquatio supponit coagulationem vel congelationem, quam etiam possumus dicere coagulationem. Omne liquabile vel coagulatur absentia humiditatis, vel præsentia humiditatis id est, stante humido. Si absentia humiditatis id est, quia humidum extrahitur, liquatur

præsentia humiditatis, sicut terra exsiccata si infunditur aquæ, & sal, & nitrum. Si præsentia humiditatis id est, ex eo, quod humidum comprimitur per absentiam calidi, & præsentiam frigidi, liquantur præsentia calidi, vt cera, & metalla. Aduerte tamen, quod duabus causis, aliquod liquabile ex natura sua, non liquatur aliquo accidente scilicet ex constrictione pororum, vt in latere cocto, & in lapide, vel ex destructione pororum, propter intensissimum frigus, ita, quod calor extrinsecus, non habet ingressum ad centrum vt inde moueatur humidum, & propter hoc cristallus vt diximus supra, qui in quantum glacies liquabilis est, remanet illiquatus, & potius aduritur. Et hæc omnia vide in Alberto in tract. 2. c. 1. ibi. (de liquatione.)

De incoagulabili pono hanc distinctionem. Quoddam est incoagulabile ex natura sua, quoddam ex accidente. incoagulabile ex natura dupliciter, vel quia nullum habent humidum, præter continuatum, sicut lapis. Vel quia si habent multum humidum, illud est aerium, quod non patitur coagulationem, vt diximus supra de oleo, licet enim aerium humidum possit impingationis, & inspissationis esse causa, non tamen coagulationis, vt diximus.

In coagulabile per accidens est, illud quod habet multum humidum aqueum, sed adiunctum cum multo calido, & multo terreo, vt in musto, & in melle. Sed quare calidum prohibeat aqueum, & terreum coagulari in musto, & in melle, aliter tamen & aliter. Vide Albertum, in tract. 3. ca. 2. ibi. (Illa enim quæ nihil habent humoris, &c.)

Sed dubium est de argento viuo, de quo videtur dicere philosophus in text. 43. ibi. (Sunt autem plus aeris, &c.) quod non coagulabile est sicut oleum, & tamen constat quod per alchimicos congelatur, & induratur, ergo, &c.

Ad hoc communiter dicitur, quod philosophus hic loquitur de eo quod est coagulabile, vel incoagulabile, secundum seipsum, per separationem humiditatis, vel compressionem, non autem de eo, quod coagulatur, per immersionem alicuius extrinseci sicci sicut induratur pasta, per immersionem nouæ farinæ. Dico ergo quod philosophus, intelligit argentum viuum esse incoagulabile per seipsum. Alchimici autem coagulant per admixtionem sulphuris, quod est coagulatio impropria.

Aduerte tamen, quod Albertus in tract. 3. c. 2. ibi. (Dicitur etiam quod si in fornace ardenti) ponit modum, quomodo potest coagulari per separationem humiditatis propriæ, factam per ligna corilli ardentia in fornace. Sed id an sit veram solam experientiam esset comprobandum. Verum dato, quod sic coagulatur, dicit Albertus, quod erit impropria, eo quod coagulabile proprie est illud, quod ante & post coagulationem, est eiusdem speciei. Si autem sic coaguletur, arg. vi. non remanet eiusdem speciei. Sed hoc est declarandum in mineralibus scilicet, an per artem, una species possit transmutari in aliam speciem.

Q V A E S T I O X X V I I I.

De Mollificabili, & immollificabili.

Mollificabilia autem sunt, coagulatorum, quæcunque non ex aqua. Text. 43.

Circa hunc textum philosophus ponit condiciones, quæ requiruntur, ad hoc quod aliquid sit mollificabile, licet enim omne mollificabile sit coagulatum, non tamen omne coagulatum est mollificabile sicut patet in sale, vnde coagulatum abstrahit à mollificabili, & à liquabili.

Dico igitur primo condiciones requisitas in mollificabili, & suæ oppositæ reddent immollificabile, secundo mouebo duo dubia.

Quantum ad 1. Vide Albertum in tract. 3. ca. 3. vbi ponit sex condiciones, eius quod est vere & per se, & per suum proprium humidum mollificabile, & est satis resolutus.

Quantum ad dubia. Dubitatur primo, Vtrum omne liquabile, sit mollificabile: & licet philosophus teneat quod non, quia sal liquabile est, non tamen mollificabile, tamen videtur, quod sic. Quia ab extremo ad extremum non est motus, nisi prius perueniatur ad medium, sed mollicies videtur esse medium inter coagulatum, & liquatum. Antequam. n. coagulatum liquetur mollificatur, vt patet in cera.

Ad hoc dicitur, quod mollicies non est medium per se inter hæc duo, sed quasi accidentale. Maior autem non est vera, nisi de medio per se, & quod sit medium per accidens patet, quia. Si coagulatum antequam liquetur deberet molli-

ficari esset necesse, quod secundum omnes suas partes simul mollificaretur, sic enim fit mollificatio. Sed hoc non apparet in omni liquabili, imo quod liquatur, paulatim liquatur, & incipit liquatio à partibus superficialibus, adhuc existentibus duris partibus intrinsecis, ut patet dum liquatur glacies.

Dubitatur secundo, circa illud, quod dicit philosophus in tex. 43. quando dicit, quod mollificabile debet habere humidum, non irregulariter, sicut habet later, & ideo est immollificabile, quomodo hoc sit verum, nam si intelligit de latere crudo, vel dum actu coquitur in fornace falsum est, quod sit immollificabile, nam philosophus dixit supra in tex. 37. (Quemadmodum, & later primo dum affatur, vaporat & mollior fit.) Si autem intelligat, postquam decoctus est, habet humidum solum continuatum: coagulatum enim est separatione humidi, & euaporatione, quomodo ergo habet humidum irregulariter.

Hic inuenio duas responsiones, prima est Alberti magni, in tract. 3. c. tertio qui dicit, quod ideo later habet humidum irregulare, quia est magis siccus, quam humidus, & inuit, quod loquitur de latere cocto. Dicit enim quod habet siccum strictioribus poris, quam in quibus solutum possit diffundi humidum, constat autem quod ante decoctionem non habet ita strictos, poros, aliter positus in fornace non mollificaretur, quod est contra philosophum. Dicendum ergo secundum Albertum, quod licet decoquatur & coaguletur, separatione humidi, non tamen totum humidum euaporat sicut nec in affatione, sed quia partes extrinsecæ plurimum constringuntur, & commassantur calore affante, ideo adeo constringuntur pori, quod iterum calefacti quantumcunque, non potest mouere illud humidum concentratum, ita quod diffundat se per omnes partes, & sic mollescat.

Secunda opinio, est Petri Aluerniæ, quam etiam ponit Gaetan. exponens hunc text. Dicunt ergo isti, quod dictum philosophi, non est intelligendum, de humido irregulariter resoluto vel euaporato, sed quia habet poros irregulariter positos, & disproportionatos humido recipiendo, ad mollificationem requisit. Vide & tene quem volueris, secunda tamen videtur melior, eo quod ut supra docuimus, coagulatione fit per compressionem humidi in centro est à frigido & non à calido, later autem coagulatur calido.

Dubitatur tertio. Si mollificatio fiat tantum vno modo, videtur enim, quod non, nam aliter mollificatur cera, quæ cedit tactui, aliter cornu, calefactum, aliter lignum viride, cum ponitur ad ignem.

Ad hoc respondet Albertus magnus tract. 3. ca. 3. ibi. (Cum enim mollicies causetur.) Illic inuenies, quod ad perfectam mollificationem duo requiruntur, primo quod humidum intrinsecum compressum, soluat à calido: & defluat per poros & partes siccas, secundo quod defluat usque ad superficiem extrinsecam. Tunc enim cedit tangenti, & hoc modo mollificatur cera, & pasta & Guma, &c. Ad mollificationem autem imperfectam, sufficit prima conditio, & sic cornu & lignum viride, dicuntur imperfectè mollificari non enim cedunt tangenti. unde aduerte quod quando philosophus supra, locutus est de duricie & mollicie, intellexit tantum de mollicie, perfecte dicta. Diffiniuit enim eam, per hoc, quod est cedere tangenti.

Q V A E S T I O X X I X.

De madefactibili & immafactibili, quid sint, & quibus competant.

Sunt autem liquabilia, & illiquabilia hæc quidem intingibilia, hæc autem non intingibilia velut as. Text. 43.

Circa hunc textum faciam tria, primo quid sint, secundo, & quibus conueniant, tertio mouebo Dubi.

Circa 1. aduerte, quod ad vere & perfectè madefactibile, requiritur quod recipiat humidum alienum, in profundo, in omnibus poris suis, & in superficie exteriori, ex quo sequitur quod omne tale sit vere humidum & post humectationem fit lenius ad tactum, & mollescit. Sic ergo diffiniatur Madefactibile est mixtum receptiuum, alieni humidi in poris suis in profundo in superficie coniunctum, & efficitur, lenius ad tactum. Dixi coniunctum, quoniam si aliquid recipiat humidum alienum solum in superficie, non propter hoc dicitur madefactum, sed potest dici humidum sicut metallum, & lapis.

Iauel. Tom. iij.

Immafactibile autem quid sit, patet si diffinieris eisdem terminis, quibus diffinimus suum oppositum modo sumantur negatiue. De his vide Albertum in tract. tertio capitulo quarto in principio.

Circa 2. quibus competant, dico primo in genere, secundo in specie. Dico in genere, quod ea madefactibilia sunt, quæ sunt materiæ terrestres, & habent poros maiores spatiis aquæ, in quibus possunt recipere aquam, & sunt dura, ante receptionem aquæ, vel saltem minus lenes secundum tactum. & tamen non corrumpuntur, ex hoc quod recipiunt aquam in seipsis, ex opposito, quæ sunt materiæ aqueæ, non sunt madefactibilia, & quæ habent poros strictissimos, & quæ corrumpuntur ad tactum aquæ, vel alterius liquoris.

Dico autem in specie, quod terra madefit, & lana, & fructus, eo quod terrestres sunt à prædominio, & amplos habent poros, nec partes maxime coherent, Sal autem & nitrum non madefit, eo quod ex ingressu aquæ corrumpitur. De his vide Albertum in eodem capitulo.

Sed contra illud quod dictum est, quod metallum non madefit, quia non recipit humidum alienum in profundo, est dubium. Nam experientia patet, quod si teneatur argentum per aliquod tempus in loco humido, est maioris ponderis, quam ante, ergo recipit humidum non solum in superficie.

Ad hoc respondet Albertus in fine capit. & intendit quod non madefit perfectè, omne enim tale, recipit tantum humidum, quod est sufficiens mollificare terreum. Dico ergo quod licet metallum, recipiat ex longa mora aliquantulum humidi in poris, tamen non dicitur madefactibile, quia per tale humidum non mollescit, secundum tactum, & præterea, non est concedendum, quod recipiat humidum, in omnibus poris usque, ad centrum, sed in poris propinquis superficie exteriori. Hoc non occurrunt difficultia.

Q V A E S T I O X X X.

De curuabili, & incuruabili siue de flexibili, & in flexibili dirigibili, & indirigibili, quid sint, cuius materiæ sint.

Sunt autem, & hæc quidem corporum flexibilia & dirigibilia Text. 44.

Circa hunc textum dicam tria, primo quid sint, secundo ex qua qualitate passiuæ prouenit, quod hoc est curuabile, hoc autem non, tertio mouebo quædam dubia.

Circa 1. dico, quod curuabile vel flexibile vel lentum. (pro eodem enim accipiuntur) est corpus, cuius longitudo potest permutari ex rectitudine in obliquitatem sine omnem differentiam localem ad libitum curuantis, & e contrario, sine discontinuatione quantitatis. Incuruabile autem est opposito modo, præcipue quando non potest curuari aliquo modo, quin discontinuetur longitudo ut lapis, & later, &c. Hanc diffinitionem extraho ex te. 44. Sed Alb. mag. eam profequitur in tract. 3. ca. 5. Verum quia curuabile dicitur à curuatione, & flexibile à flexione, & rectificabile, i. dirigibile à directione, ideo Philosophus in eodem text. ibi (Qui quidem igitur, ad conuexitatem) diffinit virtualiter hos motus. Tu vero sic diffinies. Curuatio vel flexio est motus à rectitudine ad curuitatem siue conuexam siue concuam. Directio autem, est motus à curuitate ad rectitudinē. Tu tamen aduerte quod Albertus non diffinit curuationē, nec Philosophus, per ter. à quo, sed tantum per terminum ad quem quoniam ter. à quo est interminatus. Sicut enim dealbatio potest incipere ab extremo, quod est nigrum aut rubeum, &c. sic curuatio potest incipere ab eo quod est rectum, vel ab eo quod iam declinat à recto, ideo non posuit ter. à quo.

Circa 2. scilicet à qua qualitate passiuæ proueniant, Philosophus quasi manifestum habens, non exposuit, patet. n. quod aliquid est curuabile à prædominio humidi, præcipue subtilis. Incuruabile. n. redditur propter desiccationem humidi, ut patet in ligno arefacto, & in latere cocto, unde quando sunt in fornace, & per ignem dissoluitur suum humidum, incuruati inueniuntur. Sed hoc erit magis manifestum in quæstio. sequenti.

Circa 3. Dico quod duo contra prædicta, insurgit dubia, primū contra diffinitionē curuationis. Dicitur est. n. quod est motus ad curuū. Contra suppono quod aliquid incipiat curuari, à conuexo ad concuam, ita quod superficies, quæ exterior erat conuexa, fiat concua, hoc supposito arguo sic. Ab extremo ad extremum, non est motus nisi prius ad me-

b 2 dium,

dium, sed inter conuexum & concauum, mediat rectum, ergo non est curuatio talis, motus ad curuum, nisi prius fiat ad rectum, imo rectum erit primus, & proximior terminos.

Ad hoc respondet Albertus in tract. 3. cap. 5. ibi. (Sed ad hoc dicendum, quod motus non)

Tu tamen potes, respondere, quod & si prius perueniatur ad rectum, quam ad curuum non tamen debet diffiniri per rectum: quoniam rectum non est de vltima & principali intentione curuantis. imo accedit ei. vnde quando mouetur aqua à frigiditate, ad caliditatem calefactio non debet dici, motus ad tepiditatem, licet prius acquiratur tepiditas, quam intentus calor, eo quod tepiditas non est principaliter intenta à calefaciente.

Secundo dubitatur, quia non videtur philosophus dedisse plenam doctrinam, de curuabili & incuruabili, & dirigibili. vt declarat Albertus, in eodem ca. ibi (Adhuc autem non omnis diuersitas, &c.) & tu si melius inueneris tene. Sin autem. Sequere rationes Nicolai peripatetici, quas illic ad ducit Albertus, licet non multum sint euidentis.

Q V A E S T I O X X X I.

De frangibili, & comminibili.

Et hæc quidem frangibilia, & comminibilia simul. Text. 44.

Circa hunc textum, vt resolutionem habeas dico quatuor primo. Quid sit fractio & comminutio, ex his denominatur frangibile & comminibile. Secundò cuius materiæ sint. Tertio Dato quod in materia communi carent, quare aliquid est frangibile & non comminibile, aliquid comminibile, & non frangibile. Aliquid autem est vtunque. Quarto mouebo dubium.

Circa Primum aduerte, quod philosophus in textu. 44. ibi. (Differt autem quia, &c.) diffinit vtunque. Sed clarius Albertus in tractatu tertio capitulo sexto ibi, (fractio autem differt) & tu diffinit comminutionem, sicut ipse diffinit, secundum modum vsitatum loquendi, ita quod sit diuisio in minutissimas partes, quæ alio nomine dicitur, contritio, & sic proprie differt à fractione.

Circa Secundum scilicet, cuius materiæ sint, dico cum Alberto & Philosopho in eodem text. quod sunt materiæ sicca & coagulata, siue sint coagulata consumptione siccitatis, siue cõpressionem humiditatis, vt metallum, ex quo sequitur quod nullum siccum cuius humidum sit solutum & ex consequenti mollificatum, est frangibile vel comminibile sed bene flexibile & dirigibile, vt diximus in quæstione præcedenti.

Circa Tertium scilicet, dato quod frangibile & comminibile conueniant in materia scilicet, in sicco coagulato, quare omne frangibile, non est comminibile, & econtra. Ad hoc respondet philosophus in eodem text. ibi, (& multos habent vicissitudinatos) & resolutio stat in hoc, quæ habent poros spissos, & paruos, sunt comminibilia id est, in paruas partes diuisibilia. Vsque enim ad hoc id est, ad partes paruas pertingit eorum diuisio. Sic glacies est comminibilis, quæ vero habent poros magnos, & distantes, sunt frangibilia, vt lignum, quæ vero habent poros magnos, & distantes, & iterum poros paruos & spissos sunt frangibilia, & comminibilia, vt later.

Sed contra prædicta sunt duo dubia, primo quia dicit philosophus, lignum esse frangibile, sed non comminibile, hoc patet falsum. nam multa ligna, vt sandali & cinamomum, & lignum aloes puluerizantur, ergo comminuntur.

Ad hoc dico quod dictum philosophi, debet intelligi, de ligno lento vel flexibili, quod quidem quandiu humidum est, nec est bene frangibile, nullo autem modo minuibile. Si autem lignum sit valde siccum, & porosum dico, quod non inconuenit, tale esse frangibile, & comminibile. Iudicatur enim de eo, sicut de latere, & quoniam lignum cinamomi & aloes valde exsiccata sunt, ideo comminibilia.

Secundum Dubium est, quia dicit philosophus, quod glacies est comminibilis, contra omne comminibile & siccum coagularum, sed glacies non est sicca, cum sit aqua. ergo, &c.

Ad hoc responde sicut Albertus magnus, in tract. 3. ca. 6. ibi, (fortassis, &c.) Eandem rationem potes reddere, quare vitrum, & cristallus est comminibilis.

Q V A E S T I O X X X I I.

De impressibili, & formabili, & capibili, & de suis oppositis.

Et hæc quidem impressibilia velut as & cara, hæc autem non impressibilia. Text. 45.

Philosophus in toto text. 45. & 46. agit de impressibili, quod Albertus vocat, pulsui cedens, & formabili, quod nos dicimus figurabile, & capibili, quod Albertus vocat apprehensibile. Inter hæc talis est ordo, quod impressibile est prius, omne enim formabile, & capibile est impressibile, nisi enim cederet pulsui, non figuraretur, nec caperetur, per constrictionem, in seipso. Non autem omne impressibile, est figurabile, nec capibile, vt declarabitur. Igitur recto ordine, de impressibili, secundo de formabili tertio de capibili agendum est.

Quantum ad impressibile dico duo. primo quid sit. Secundo cuius materiæ sit, & ex suis oppositis, patebit quid sit non impressibile.

Circa primum, dico, quod ex philosopho, & ex Alberto in 3. tract. cap. 7. sic diffinitur Corpus impressibile est illud, quod secundum partem, vel secundum totum, in sui profundum cedit pulsui, vel leuiter vt cera mollis, vel difficulter vt metallum cedens malleo fortiter percutienti, & non circumfluit ipsum impellens, vt liquida & fluida. Tota hæc diffinitio declaratur ab Alberto in eodem capitulo. ibi (Est autem pulsui cesso, &c.) Ex oppositis potest esse tibi manifestum, quid sit non impressibile.

Circa 2. scilicet materiæ sit. Dico quod debent esse à prædominio humida secundum essentiam, non quidem secundum actum: nam si sunt à prædominio sicca, vt lapis & later, non cedunt pulsui stante sua continuitate, sed disconti nuantur per fractionem vel comminutionem. Similiter non est necesse quod sint à prædominio sub actu humiditatis. Videmus enim metalla etiam non mollificata, cedere malleo, & extendi. Sufficit ergo quod sint mollia vel mollificabilia, & cum mollificatio sit ex victoria humiditatis super siccum, necesse est omne impressibile esse humidum secundum essentiam, necesse est etiam ne sint actu fluida, nec liquata, tunc enim se habent vt aqua, quæ quoniam circumfluit impellens, & sua continuitas diuiditur dum impellens ingreditur, eam, non dicitur impressibilis.

De formabili autem, & informabili, non occurrit aliquod difficile, nec in textu philosophi, nec in Alberto videtur eum in tract. 3. c. 8. per totum.

De capibili, quod appellat Albertus apprehensibile, nos autem possumus dicere constringibile vel compressibile, sicut spongia inter manus comprimitur, philosophus duo dicit, primo quid sit, secundo quæ sit causa eius, & sui oppositi.

Sic diffinitur ex philosopho, in text. 46. Capibile est corpus, quod pulsus in seipso cõuenit in profundo id est, omnes partes coheret & se tangunt, superficie mutata secundum situm, non tamen diuisa, nec vna parte diuisa aut translata ab alia, sicut contingit in aqua, & in omni fluido, quod si inter manus comprimatur non vniuntur partes, sed hinc inde resiliunt. Diffinitio hæc non indiget declaratione, videtur enim per se clara ad sensum, & Albertus in tract. 3. c. 9. magis inuoluit quam declarat.

Quæ autem sit causa huius compressionis, dicit philosophus in text. 46. ibi (Capiuntur autem) quod sunt pori vacui, non quidem simpliciter, quia vacuum non datur, sed vacui, i. non pleni connati corporis, i. consimilis corporis, vel si sunt pleni, sunt pleni melioris corporis, quod per cõpressionem de facili exprimitur v.g. spongia est compressibilis, quia magnos poros habet, qui non sunt repleti partibus spongiæ. Si autem sint pleni molliori corpore, vt aere vel aliquo liquido, propter, hoc non impeditur compressio, quoniam tale corpus facili exprimitur. Si autem pori spongiæ implerentur corpore sicco, puta granis arenæ fieret incompressibilis, quoniam per tale siccum impediretur conuenientia, & contractus partium spongiæ.

Ex his patet, quæ sit causa non compressionis. Nam secundum philosophum in text. 47. ibi (non capibilia autem) duæ sunt causæ, prima, quia aliqua non habent poros, vt aqua, secunda quia si habent poros, habent plenos corpore duro, vt in ferro & lapide & metallis, &c. Ideo dicendum non capibilia. Circa hæc non inuenio difficultatem.

Q V A E S T I O X X X I I I.

De trahibili, & ductili, & de suis oppositis.

Trahibilia autem sunt, quorumcunque potest, ad latus transferri superficies. Text. 47.

Circa

Circa hunc textum primo loquimur de trahibili, secundo de ductili. Circa trahibile dico tria, primo quid sit tractus, à quo trahibile dicitur, secundo quid est trahibile & suum oppositum, tertio cuius materiae est trahibile & suum oppositum.

Circa 1. aduerte, quod tractus dupliciter sumitur, primo pro motu totius corporis ad ipsum trahens, & sic non consideratur hic, sed in 7. phys. ubi sic diffinitur. Tractus est cum ad ipsum trahens vel ad alterum velocius sit motus trahentis, non separati ab eo quod trahitur, secundo pro motu non totius corporis de loco ad locum sed pro motu eius secundum alterum extremum, altero remanente immobili, aut secundum utrumque extremum ad differentias loci oppositas, & sic consideratur hic, & hanc distinctionem innuit Albertus in tract. 3. c. 10. ibi, (Tractus autem ut hic dicitur.)

Circa 2. f. quid sit trahibile, quod nos extensibile dicere possumus, philosophus diffinit in tex. sic. trahibile est illud, cuius superficies existens continua, potest transferri & extendi in omnem differentiam loci, ut declarat Albertus ibidem. Intrahibile autem diffiniatur per conditiones oppositas.

Circa 3. autem f. cuius materiae sint dico, secundum Albertum in eodem c. ibi (quorumcunque generatio est ex humiditate, &c.) quod causa trahibilitatis est humidum viscosum non desiccatum, adiunctum tamen sicco, nam in tractatione tria sunt. primo est continuatio partium, & haec seruatur propter viscositatem colligantem partes, secundum est extensio ad unam differentiam loci vel ad duas oppositas, ad hoc causatur ab humido, cuius proprium est extendi ad alienum terminum, tertium est redditus ad pristinum situm, ut patet quando trahitur corrigia, quae sibi dimissa reuertitur ad se, & hoc causatur à sicco, cuius est terminari proprio termino, & ideo trahibile post tractum, ad terminum proprium precedentem reuertitur, nisi per violentiam detineatur. Intrahibilia autem sunt, aut liquida, eo quod de facili eorum superficies discontinuatur aut sicca & dura, eo quod sicca, non extenditur ad terminum alienum.

De Ductili & suo opposito dico tria, primo quomodo conuenit cum trahibili, & quomodo differt, secundo quid sit & suum oppositum. tertio cuius materiae sit. Deinde mouebo dubium.

Circa 1. Dico quod conuenit cum eo in hoc, quod est extensibile extra se secundum aliquam differentiam localem, praecipue secundum latus ut dicemus. Differt autem in hoc quod extensum non reuertitur ad locum vel situm primum, ut patet quando malleo dilatur ferrum.

Circa 2. quod sit, philosophus in tex. 47. ibi. (Sunt autem ductilia) diffinit, Sed tu forma diffinitionem sicut Albertus in tract. 3. c. 11. in principio, & declara sicut ipse, cuius declaratio ad sensum patet. Suum autem oppositum, diffinit per conditiones oppositas. Sicut etiam diffinit ibidem philosophus, & Albertus in fine illius capituli ibi. (Non ductilia, &c.)

Circa 3. f. cuius materiae sit, dico quod est humidum, Nam nihil ductile nisi sit molle simpliciter, aut in respectu, propter quod videmus fabros mollificare ferrum, per ignem ut sit bene ductibile. Causa autem molliciei est humidum, ergo omnia ductilia debent esse humida, ex opposito, inductile est sicca, & durum ut lapis, vel est humidum non coeans, sicut in aquae speciebus, ut vinum, vrina, &c.

Sed contra diffinitionem ductilis datam ab Aristotele, est dubium, nam diffinit ductile per hoc quod est cedere in latus, & in profundum, & tamen constat, quod etiam cedit in longum, ut cum fabri extendunt virgam ferream multis plagis, id est, multis percussionibus.

Ad hoc respondet Albertus in tract. 3. c. 11. ibi. (Si autem aliquis obiiciat, &c.) & intendit, quod cedere in latus, & in profundum, est de per se in ductione, cedere autem in longum est per accidens, quia non semper hoc contingit, nisi ex proposito fabri, & industria. Vnde si vult extendere in longum est necesse, quod una percussione vel pluribus restringat latitudinem, & alius percussionibus extendat in longitudinem, Absque autem quod abreuiet longitudinem, semper extendit in latitudinem, & ideo quia ea quae sunt per accidens non ingrediuntur diffinitionem, propterea ductile non fuit diffinitum, procedere in longitudinem.

Q V A E S T I O X X X I I I I.

De scissibili, & proportionatino, & troncabili, & suis oppositis.

Iauel. Tom. iij.

Sunt autem haec quidem scissilia velut lignum, haec autem non, ut later Textu 47.

Circa hunc textum philosophus agit de scissibili, & troncabili, sed Albertus inter utrumque ponit portionatium. De his ergo dicam tria.

Primo quomodo differunt: Secundo cuius materiae sint. Tertio mouebo dubium.

Circa 1. aduerte, quod haec tria conueniunt in hoc, quod est esse diuisibile in partes quantitativas. Sed haec diuisio potest fieri secundum longitudinem & secundum latitudinem. Si secundum longitudinem, dupliciter, quia autem fit maior, quam diuidens intendat, puta si intendo diuidere lignum, per unum cubitum & diuidatur per duos, & talis diuisio dicitur à philosopho Scissio. Si autem fiat diuisio in longi. secundum intentionem diuidentis praecise, & non potest fieri maior ex natura rei diuisibilis, sic dicitur ab Altero portionatio, & haec apparet, dum diuiditur lignum valde viscosum, quod ex sua tenacitate resistit diuidenti. Si vero fiat diuisio secundum latitudinem, sic dicitur de truncatio. Ex differentia hac assignata constabit tibi diffinitio scissibilis, & sui oppositi, quam adducit philosophus in tex. 47. ibi. (Est autem scissibile, &c.) Quam declarat Albertus in 3. tract. ca. 12. per totum. Similiter quid sit portionatium, diffinit Albertus in c. 13. ibi (portionatium quasi medium, &c.) Similiter quid sit troncabile, ut distinguuntur contra scissibile, diffinit Albertus in ca. 14. ibi. Scissibilia dicuntur, quaecunque unum continuum &c.) licet enim idem possit esse scissibile & troncabile, non tamen eadem ratione.

Circa 2. f. cuius materiae sint dico quod conueniunt in uno, sed differunt in duobus. Conueniunt in hoc quod non debent esse actu mollia: sed dura. Si enim sint actu mollia, ut cera, scissilia non sunt. Differunt autem scissibile à portionatium, quoniam portionatium est substantiae viscosae. Scissibile autem non viscosum, sed rarae substantiae, & plenum aere in poris suis. Differunt etiam. Scissibile & portionatium, à troncabili, in positione pororum. Nam Scissibilia habent poros ordinatos in longitudinem positos, per quos spiritus deferens nutrimentum decurrit, & hoc declarat Albertus in c. 13. ibi. (Talia autem sunt, quaecunque habent,) similiter portionatium, habent poros sic dispositos, sed quoniam sunt densioris substantiae, vel viscosae, ideo non sunt scissibilia. Detroncabilia autem ut sic, habent poros dispositos secundum latitudinem. Quae autem habent poros distortos, & inordinatos, ut lapis vel later, vel glacies: sunt frangibilia vel comminibilia ut diximus supra, & aduerte quod troncabile appellat Albertus diuisibile, in ca. 14. quia sic forte sonabat translatio quam habebat.

Q V A E S T I O X X X V.

De viscosis, & de commassabilibus, & suis oppositis.

Viscosum autem est, quando trahibile aut humidum existens molle fuerit. Textu 47.]

Circa hunc textum, primo videndum est de viscoso. Secundo de commassabili & suo opposito. Circa viscosum dico tria, primo quid sit, secundo cuius materiae sit, tertio à quo generatur. Viscosum à Philosopho & Alberto in tract. 3. c. 15. elicitiue sic diffinitur, viscosum est corpus trahibile existens humidum & molle. Trahibile autem ut diximus supra est cuius partes humidae & siccae coniacent sibi mutuo: quadam concatenatione. Talia enim ut dicit Albertus in eodem c. propter humidum possunt multum extendi, &c. Vide eum ibi. (taliam enim omnia) vsque ibi. (Quaecunque autem humida, &c.) Non viscosum autem: per conditiones oppositas diffiniendum est.

Viscosum est materiae humidae: & siccae: sed à praedominio humidae, cum sint actu mollia. Non viscosa autem sunt, simpliciter humida ut aqua: & fluida, aut simpliciter dura & sicca, sicut lapis.

Viscositas causatur: & à calido, & à frigido: sed diuersa ratione. A calido enim est per subtiliationem sicci: quod optime commiscet humido, sicut in oleo, & pice. A frigido autem per vehementem pressionem humidi in sicco,

sicut in flegmate: & de hoc vide Albertum in c. 15. ibi. (Et generatio quidem viscosi.)

De commassabili: & suo opposito, nullum difficile occurrit, Omne enim commassabile est capibile: sed aliquid addit sicut homo ad animal. Nam si capibile post compressionem, retinet compressionem sicut cera: & lutum: dicitur commassabile. & Albertus in c. 16. appellat infiltrabile. Si autem non retinet: sed ad priorem situm reuertitur, dicitur incommassabile ut lana: & spongia, & panis crudus vehementer leuatus: & Albertus in eodem ca. appellat filtrabile. Ex his patet: quod commassabile non differt à capibili formabili, & incommassabile: non differt à capibili informabili. Qualiter autem hoc capitulum differat à capitulo de capibili, declarat Albertus in fine capituli decimi sexti. Tu tamen potes dicere: quod differt sicut capitulum de genere, & capitulum de specie. Sunt enim commassabile & incommassabile sicut duæ species capibilis.

Q V A E S T I O X X X V I.

De vstibili, & euaporatiuo & inflammabili & de suis oppositis.

Et hæc quidē vstibilia sunt, hæc autem inustibilia. Tex. 48.

Philosophus in hoc text. agit de vstibili. & euaporatiuo, & inflammabili, & primo de vstibili, quoniam vstio est causa exhalationis, & exhalatio est causa inflammationis.

De vstibili autem dico duo, per quæ cognoscetur etiam suum oppositum. primo quid sit. secundo cuius materiz sit. Tertio vnde prouenit facilis vel difficilis vstio.

Circa 1. quid sit. Vide philosophum ibi. (Sunt autem vstibilia,) & formabis talem diffinitionem. Vstibile est illud quod per ignem redigibile est in cineres, eo quod habet poros susceptiuos ignis, in quibus est humor vincibilis ab igne. Dicitur redigibile in cineres, quoniam quædam sunt consumptibilia ab igne, & resolubilia ut lapis & ferrum, quæ tamen non dicuntur vstibilia. Dicitur eo quod habet poros &c. quia si habet poros strictissimos vel forte non habet, ut cristallus, & aqua, non sunt combustibilia. Dicitur In quibus est humor, &c. humor est aqueus & aereus. Aqueus non facit combustibile, imo impedit, ut in glacie, & in metallo, & in omni viridi vegetabili, nisi forte sit adiunctus humori vntuoso terrestri. Sicut est in arboribus, quæ lacrimant & faciunt gumas, sicut abies & pinus. illud enim vntuosum terrestre est pabulum ignis, & ideo talia ligna viridia ardent, non ratione humoris aquei, sed vntuosi, humor autem aereus, facit combustibile quasi fomentum ignis, & de hoc humore intelligitur in diffinitione.

Circa 2. cuius materiz sit philosophus in tex. 48. (vstibilia autem videntur, &c. Dicit quod omne vstibile est coagulatum calido tantum, vel calido & frigido, non autem à frigido tantum, ex quibus sequitur, quod cum omne coagulatum includat humidum, & siccum, purum humidum ut aqua, nec purum siccum ut terra est vstibilis, item cum glacies & metalla coagulentur à puro frigido non erunt combustibilia. Dubium autem est de lapidibus, & latere cum coagulentur à calido per optesim ut diximus supra: quare non sunt vstibiles? Ad hoc respondet Albertus in tract. 3. ca. 19. ibi. (Suminus enim vstibile, &c.) & intendit talem distinctionem. Vstibile dupliciter, proprie ut distinguitur contra consumptibile, & diffinitum est supra in principio huius q. generaliter prout omne obtentum & victum ab igne, discontinuatur educto humido per calorem vstiuum. Sic lapis & later, & metallum liquatum per longam moram persistens in igne, potest dici vri, quoniam euaporat totum humidum & relinquitur modicum terreum discontinuatum ut puluis.

Circa 3. vnde proueniat facilitas vstionis, & difficultas. Dico secundum Albertum in tract. 3. c. 17. ibi. (Sunt enim illa vstibilia,) quod facilitas proueniat à duobus: primo ex eo quod corpus habet poros dispositos secundum longitudinem, & amplos, plenos humore aereo vel pingui: vnde in ter ligna, quæ rariora sunt, ut salices & vites magis vstibilia sunt, remoto humore aqueo. secundo prouenit ex facili separatione humidi à sicco. Vnde quæ habent humidum in separabile à sicco, sunt difficulter combustibilia, ut dat illic exemplum Albertus de pilo salamandræ, ex quo si fiet, lixiuum, erit incombustibile vide eum in fine capi. decimi

sept. mi, propter negationem autem pororum, aut magnam constrictionem, sit inustibile etiam generaliter sicut exemplificat philosophus in textu 48. de carbunculo, & causam lux inustibilitatis adducit Albertus in tracta. 3. in ca. 19. ibi. (Cum enim omni lapidi precioso.)

De exhalabili vel vaporatiuo, aduerte quod philosophus in text. 48. ibi. (Exhalabilia autem) loquens de eis intendit quatuor, primo quæ dicantur exhalabilia. secundo quomodo differt vapor causatus à calido vstiuo, ab exhalatione causata à calido sed non vstiuo. tertio, quomodo diuersimode nominatur exhalatio quæ est à calido vstiuo: quarto ponit duo correllaria, vnum de oleo, aliud de vino dulci antiquo, & omnes partes textus expone sicut Petrus Aluernier. quem ad literam imitatur Gaetanus. Sed antequam declares tex. aduerte, quod exhalatio de qua hic loquitur philosophus, non sumitur in eodem sensu, in quo accepit eam philosophus in primo libro metheorum. Nam in primo libro exhalatio sumpta est, pro segregatione calida, & sicca, ex qua generatur impressiones ignitæ, sicut à sub: & lancea, & stella comata, hic autem sumitur, pro euanescentia corporis per segregationem humidi naturalis à corpore, secundum quod consueuimus communiter dicere de fructibus antiquis, quod sunt exhalata, & exsiccata. Hac diff. præmissa, clara tibi erit intentio philosophi, & in hoc text. non immorabis in Alberto, quoniam potius confundit quam declarat. Ideo sufficit tibi Gaetanus.

De inflammabili & suo opposito philosophus in eodem text. pertractat, circa quem difficultas non cadit, nam si exponens textum philosophi, secundum Petrum Aluernier. quem ad literam imitatur Gaetanus, & omnia notanda quæ adducit Gaetanus, sunt ipsius Petri, nullam patieris difficultatem. Albertum magnum vide ad placitum, adducit enim aliqua curiosa, præcipue de carbonibus Germaniæ, quibus vtuntur fabri.

Q V A E S T I O X X X V I I.

Quomodo cognoscere possumus, ex impressionibus prædictis, quæ mixta sint aqua aut terra aut aer à prædominio aut communita terre & aquæ.

Accipiamus homiomerorum qualia terre species & qualia aquæ. Textu 48.

Philosophus hic incipit quartum tracta. quarti lib. vbi duo intendit, primo declarare quomodo possumus cognoscere in vniuersali, cuius elementi sit aliquid mixtum, ex aliqua impressione prædictarum, quæ in tali mixto inuenitur. secundo quomodo ex eiusdem impressionibus, possumus cognoscere, quæ mixta sint calida, & quæ frigida secundum naturam, & hoc in text. 53. ibi. (Quæcunque autem terræ, &c.)

Et quoniam philosophus, per vniuersales propositiones procedit, de quibus multoties nec rationem adducit, ideo decreui totum hunc tracta. per conclusiones & dist. ordinare, & primo in generali. secundo in speciali. Sicut etiam philosophus procedit.

Prima Dist. Corporum mixtorum, quædam humida ut fluida, quædam mollia, quædam dura, mollia quidem & dura sunt per coagulationem ut dictum est supra.

Secunda Dist. Corporum humidorum, quædam euaporant, quædam non.

Prima conclusio, omne humidum euaporans, est aqua à prædominio. vel de natura aquæ. Antequam probetur hæc conclusio, aduerte quod philosophus in hoc text. accipit (euaporant) id est, exhalant. Nam ut diximus in q. præcedenti vapor proprie est eorum, quæ sunt sicca, & terrestria, exhalatio autem est humidorum. Vnde est materia impressio num humidarum ut pluuia & niuis, &c. Hæc conclusio probatur sic, vapor sumptus per exhalationem, nõ segregatur nisi ex aqua vel habente aquam: nam terra ut sicca non exhalat nisi madefiat, nec aer exhalat, imo prohibet exhalationes, ut dicemus de oleo. De igne non est dubium, licet enim sua actione faciat humidum exhalare ipse tamen, quia siccus, non exhalat. Si igitur omnis exhalatio est ab aqua, vel ab habente aquam innatam vel ab extrinseco infusam, omne humidum exhalans, ut exhalans, est à prædominio aqua, & de natura aquæ.

Secunda conclusio. Quæcunque humida non exhalant sunt terra ex prædominio, aut temperatæ ex terra & aqua, aut

aut temperatæ ex terra & aere, aut temperatæ ex aqua, & aere, hæc probatur sic. Quæcūque humida, vt humida sunt exhalabilia. Intelligendo de humido aqueo, ex conclusione præcedenti. Si ergo non euaporant, est ex his quæ euaporationem impediunt. Impedientia euaporationem, sunt terra & aer, terra quidem ex sua siccitate. Si enim fit ab humido aqueo, prohibetur à sicco terreo sibi opposito: ergo &c. Item impedit aer, non quidem vt humidus. Sed prout humidum aereum, vt diximus supra, cum ageremus de impinguatione est impinguationum, ad impingua. sequitur viscositas, viscositas autem impedit exhalationem, quæ concatenat quasi inseparabiliter humidum cum sicco, exhalatio autem non fit nisi separatione humidi aquei, patet ergo quomodo aer exhalationem impedit. Ex his concludit philosophus quod mel non vaporat, eo quod est ex prædominio terra. Non vaporat etiam ex sua viscositate, nec lac vaporat, eo quod est communiter aquæ & terre, nec planta vaporat, eo quod est communiter terræ & aeris, nec oleum vaporat, eo quod est communiter aquæ & aeris, nec coagulata calido vaporant vt sal, eo quod est communiter terræ, & aquæ. Nā coagulatio quæ fit à calido: fit per educationem humidi secundum partem, reliquum autem humidum commiscetur sicco, ergo habet humidum aqueum & sic cum terreum: ergo communiter constat ex terra, & aqua.

Sed dubium occurrit de vino, cuius elementi fit à prædominio. Videtur enim mustum esse terra, à prædominio, cui attestantur multæ suæ feces, vinū autem antiquū quoddam videtur terra à prædominio, vt vinum archadig, quod coagulatur, vt sal. Quoddam autem, à prædominio aqua, vt vinum commune. Huic dubio respondet Albertus in 3. tract. ca. 2. ibi. (est autem dubium.) Vide eum, vbi multa curiosa inserit, de musto & sua ebullitione.

Q V A E S T I O X X X V I I I .

Quæcūque autem à frigido ingrossantur. Text. 49.

Philosophus in præcedenti in textu. declarauit, cuius vel quorum elementorum sint humida vt vaporatiua, & non vaporatiua, hic autem manifestat cuius vel quorum elementorum sint humida vt impinguantur, & nota quod pro eodem accipit, ingrossari, & impinguari, propono ergo distinctionem ex qua elicio conclusiones.

Distinctio. Impinguatō fit vel à calido solo, vel à frigido solo, vel ab utroque.

Prima conclusio. Quæ impinguantur à calido solo, vt vinum dulce, & vna bene matura, & ficus sunt aquea à prædominio, probatur. Calidum ideo impinguat, vt dictum est supra, cum de impinguatione ageremus, quoniam educit humidum aqueum, & siccum terreum subtile bene commiscet cum residuo aqueo, & humido aereo, ita quod siccum constat, vt patet quando incipit maturari vna paulatim humidum ingrossatur, & fit viscosum. Quod ergo impinguantur, per sequestrationem humidi, ex natura sua prædominantur humidum ei. Sed quæ impinguantur calido solo, impinguantur per separationem humidi, ergo à prædominio sunt humida, & per consequens aquea.

Secunda conclusio. Quæ impinguantur à frigido solo sunt terra à prædominio probatur. Quædam impinguantur à frigido solo, paruam habent humiditatem, & multam caliditatem, quæ compressa à frigido circumstante, vel concentratur, & humiditatem exsiccat; fortior facta, vel exprimitur à frigiditate & secum trahit paruam humiditatem. Tunc sic cum materia impinguationis fit humidum, & siccum. Si humidum est paucum, siccum exceller: ergo impinguatū à frigido, erit terra à prædominio, quæ autem impinguantur à frigido solo difficile est inuenire, nec philosophus exemplum adducit, expositores autem exemplificant de melle. Quod tamen philosophus in eodem textu. ponit inter ea, quæ impinguantur calido & frigido. Ideo non videtur verum, eorum exemplum.

Tertia conclusio. Quæ impinguantur calido & frigido diuisim agentibus, sunt communiter id est, temperate mixta ex aqua & terra, hæc probatur sic. In quantum impinguantur, calido, est necesse inesse aquam, cuius humiditate egressa per actionem caloris, siccum cum reliquo humido commixtum constabit vt diximus in concl. 1. In quantum autem impinguantur frigido, est necesse primo inesse terram & secundario aquam cuius humiditas educitur à calido euaporante propter expressionem frigidi circumstantis, & ipsa e-

ducta, siccum consistit, per reliquum humidum, vt adinuicem bene commiscetur, patet ergo quod in hac impinguatione, impinguable constat ex humido aqueo & sicco terreo & per consequens est communiter & temperate ex aqua & terra, & de his quæ impinguantur à calido & frigido, exemplificat philosophus de oleo & melle, & vino dulci.

Sed dubium occurrit in textu philosophi, dixit enim in textu 48. quod oleum est communiter aquæ & aeris, hic autem dicit, quod est communiter aquæ & terræ: ergo videtur opposita dicere.

Ad hoc dici potest, quod hæc duo non sunt opposita, considerauit enim in superiori textu. oleum sub ratione non exhalatiui, hic autem considerauit sub ratione impingubilis. In quantum ergo non exhalatiuum constat ex aqua & aere. In quantum autem impinguable à calido, & frigido, constat ex terra & aqua. Si hæc responsio non te quietat, exercere ingenium.

Q V A E S T I O X X X I X .

Constitutorū aut quæcūq; coagulata sunt à frigido. Text. 50.

Philosophus in hoc textu. manifestat, cuius vel quorum elementorum sint mixta vt coagulantur siue sint dura vt lapis, siue mollia vt nix, & præpono duas distinctiones. Deinde annecto conclusiones.

Prima distinctio. eorum quæ coagulantur, quædam coagulantur à calido tantum, vt sal, quædam à frigido tantum vt metallum, & glacies & cristallus, &c. Quædam à calido & frigido successiue, vt declarabo, sicut gumma & lacrimæ euntes ab arboribus.

Secunda distinctio. eorum, quæ coagulantur ab utroque, quædam coagulantur per consumptionem, & educationem totius humidi non continuatiui. Quædam per partialē consumptionem ipsius humidi, residuum autem comprimitur per frigidum circumstantis.

Prima conclusio. Quæ coagulantur à solo frigido, sunt aqua ex prædominio, probatur frigidum non coagulat nisi comprimendo humidum aqueum: ergo vnumquodque in quantum coagulat frigidum solo, est humidum aqueum: ex consequenti est aqua, nec est instantia, de luto, quod coagulat frigidum, & tamen non est aqua imo terra ex prædominio. Nam dico quod coagulat, & frigidum per compressionem humidi, & calido per exsiccationem, vt patet in æstate. Hic autem loquimur de his, quæ tantum à frigido coagulantur sicut glacies, nix, grando, pruina, manna, quod est ros congelatum. Dico secundo quod licet lutum vt lutum, sit à prædominio terreum, tamen vt congelabile frigidum, est à prædominio aqua.

Secunda conclusio. Quæ coagulantur à calido tantum: sunt terra à prædominio, vt later, sal, caseus, probatur. Calidum non coagulat nisi per consumptionem humidi vel educationem. Quo educto siccum terreum, quod prius dispersum erat inter partes humidi, adunatur, & consolidatur, vel constat, vt dicunt alij. Sed non constaret, nisi tale coagulabile esset magis terra, non enim constat humido compresso, sicut ea quæ coagulantur à frigido, nec constat humido euaporato vel consumpto, ex quo amplius non est: ergo constat sicco terreo; ergo per essentiam est à prædominio terra.

Tertia conclusio, quæ coagulantur ab utroque: sunt cõiter terra & aqua. Antequam probetur conclusio primo declara vt Albertus, 2. tract. c. 16. ibi. (Dico autem ad oia ista) quod ista coagulatio quæ fit ab utroque, non potest incipere à frigido, & cõpleri per calidum, sed incipit semper à calido, & cõpletur, per frigidum. Deinde probatur conclusio sic. Hæc non coagulantur à calido, nisi quia calidum educit aut consumit humidum, ergo vt sic habet humidum aqueum. Deinde hæc non coagulantur à frigido, nisi quia frigidum circumstantis fortiter comprimit residuum humidi cum sicco terrestri, ergo vt sic habet siccum terreum, ergo constant communiter ex qua vt coagulantur à calido, & ex terra vt coagulantur à frigido. Talia sunt mirra, thus, & oes lacrimæ præcedentes ab arboribus. Nā vt dicit Albertus in tract. 4. c. 3. Calor arboris primo expellit lacrimam indigestam & tenuem, & idem calor arboris, resoluit, & consumit humidum subtile, ex lacrima indigesta, & viscosa efficit. Tandem frigiditate aeris exterioris indurata per oppositionem humidiviscosi, & calor educere non potuit

Quarta conclusio, quæ coagulantur ab utroque, ita quod totum humidum, præter humidum continuatiuum, est consumptum, vt in latere cocto, & in lapidibus non molificabilibus. illa sunt maxime terrea. Hæc probatur. Talia constant per solum siccum continuatum præcise per humidum

continuationem, & non per compressionem humidi aquei, ergo sunt minime aquea, ex consequenti maxime terrea, & talia sunt immollificabilia, & illiquabilia.

Quinta conclusio. Quæ coagulantur ab utroque, ita tamen quod rotum humidum non educitur, sed partim educitur, partim comprimitur, sunt quidem magis terrea quam aquea, non tamen maxime terrea. Hæc probatur. Constant sicco terreo, & parte humidi aquei compressa, ergo habent terram & aquam. Sed de sicco terreo nihil consumptum est, de humido autem aqueo, pars consumpta est, actione calidi, ergo magis terrea quam aquea sunt, & quia pars humidi compressa, remanet in eis, ideo eorum aliqua sunt mollicabilia actione ignis, ut ferrum & cornu, quædam autem mollicabilia, & vaporabilia aut exhalabilia. Sicut thus & gümma, & alia lacrimæ.

Q V A E S T I O X L.

Quoniam igitur liquabilia, & quæcunque liquefunt ab igne aquosiora. Textu 52.

Philosophus in hoc text. manifestat, ex impressione liquationis, & sui oppositi cuius vel quorum elementorum, sunt liquabilia, & non liquabilia & præpono distinctionem. Deinde adduco conclusiones.

Distinctio. eorum, quæ liquantur, quædam liquantur à calido, quædam à frigido, nihil autem liquatur ab utroque, licet coaguletur ab utroque. Nam quæ liquantur à calido ut dicam, sunt à prædominio aqua, quæ autem liquantur à frigido, sunt à prædominio terra. Si igitur idem liquaretur ab utroque esset à prædominio & aqua & terra, quod est impossibile, cum in quolibet mixto, sit tantum unum elementum prædominans, cuius motum, & operationem mixtum sequitur.

Prima conclusio. Quæcunque liquefunt calido sunt à prædominio aqua, vel communiter terra & aqua, probatur sic, quæ liquefunt calido, vel coagulantur solo frigido ut glacies, grando, metallum, & sic sunt aqua prædominio ut probatum est in text. præcedenti in conclusione prima, vel coagulantur à calido, & frigido, ut cera, & pix, & quædam alia viscosa, & sic sunt communiter terræ & aquæ, ut probatum est in text. præcedenti, in conclusione tertia.

Secunda conclusio quæ liquantur à frigido ut sal, & nitrum & alumen, sunt terra à prædominio. Hæc probatur: quæ liquefunt à frigido, coagulantur à calido, quæ coagulantur à calido, sunt terra à prædominio ut probatum est in text. præcedenti in conclusione secunda.

Tertia conclusio, quæ sunt illiquabilia, ut later, & lapis, sunt terra à prædominio, probatur, hæc sunt coagulata per consumptionem totius humidi non continuantis. Talia sunt terrea, ut probatum est in text. præcedenti in conclusione 4.

Quarta conclusio, quæ sunt illiquabilia, & tamen mollicabilia, actione calidi, ut cornu & lignum, & lacrimæ arborum, sunt quidem magis terrea quam aquea, non tamen maxime terrea, sicut illiquabilia & immollificabilia. Hæc declaratur per conclusionem quintam textus præcedentis.

Q V A E S T I O X L I.

Aurum itaque quidem & argentum. Text. 52.

Philosophus usque huc manifestavit, in universali, cuius vel quorum elementorum, sunt subiecta prædictarum impressionum, nunc autem declarat de quibusdam in specie super quæ formo has conclusiones.

Prima, Aurum, argentum, æs, stannum, plumbum, vitrum, aliqui lapides in nominati, ut illi ex quibus decollat vitrum si ponantur in fornace, sunt aqua à prædominio, hanc probat philosophus sic. Omnia liquando calido, & congelantur solo frigido: ergo sunt aqua à prædominio consequentia patet per text. præcedentem in conclusione prima, & adverte ut dicit Albertus in tract. 4. c. 5. ibi. (Aurum & argentum, &c.) quod sub hac conclusione continentur lapides præciosi perspicui ut cristallus, carbunculus, berillus, &c. qui sunt quædam vitra naturæ, ut declaratur in libro mineralium. Omnes enim aquei sunt. Quod autem non sint liquabiles hoc non est ut aquei, sed ut sic congelati, quod calor totaliter extinctus est, & pori quasi deleti ex maxima constrictione frigoris, & ideo cum apponuntur, ignis non habet ingressum in eis, ad dissoluendum humidum.

Secunda conclusio; Quædam vina scilicet debilia, & non fortia & dulcia, vina acetum, lixiuum, ferrum lactis ycor. id est, nascentia indigesta scilicet ante saniam, sunt aqua à prædominio. Adverte quod dixi vina non fortia dulcia, hæc enim propter magnum calorem intrinsecum non coagulantur frigido. Item diximus supra quod vinum dulce

propter viscositatem, est communiter terræ & aquæ, eo quod impingatur à calido & frigido, successive agentibus. Hæc conclusio probatur ut præcedens, eo quod congelantur solo frigido, sed talia ut diximus supra sunt aquea: ergo, &c.

Tertia conclusio ferrum, cornu, vnguis, os, nervus, pili, crines, lignum; cortex, folia, quamvis sint communiter terræ & aquæ, tamen sunt magis terrea quam aquea.

Circa istam conclusionem adverte primo, quod licet comparata aquæ, sint magis terrea quam aquea, tamen inter se comparata, non sunt equaliter terrea, sed quædam plus quædam minus inter numerata. Hanc autem inæqualitatem vide in Alberto in tract. 4. c. 5. ibi. (Similiter dicit eadem consideratione, &c.) Usque ibi (Amplius etiam terrea sunt.) Conclusio autem sic probatur. Quæ coagulata non de facili liquefunt, sunt terrea à prædominio. Abundantia enim terre & paucitas humidi, impedit liquationem, quæ fundatur in humido. Sed hæc quæ dicta sunt, non de facili liquefunt ut ferrum, & alia sunt omnino illiquabilia: ergo magis terrea sunt.

Sed hæc ratio, non videtur vera. nam concessa maiore, sequitur Cristallum esse terreum à prædominio, quia non de facili, imo nec potest liquefieri.

Ad hoc dicitur quod ut humidum est facile liquabile, est enim ut congelata aqua, sed ut tali modo congelatum, puta per extinctionem totius calidi, & constrictionem pororum, sit illiquabile. Ma. ergo debet intelligi, de eo quod est difficile vel impossibile liquari, in quantum tale per principia intrinseca. Sic autem non cristallus, &c.

Quarta conclusio, electrum, Mirra, thus, & omnia dicta lacrimæ & fructus ut legumina, & frumentum, &c. sunt à prædominio terrea, licet adinvicem comparata, quædam plus quædam minus. Hæc inæqualitas terre declaratur sicut ponit Albertus in tract. 4. c. 5. ibi. (Amplius & terrea sunt &c.) Conclusio autem probatur sic. Omnia prædicta si imitantur in aquam mollescunt: ergo ex se sunt sicca, & per consequens terrea. Item ex multo tempore, quasi totaliter evaporant & evanescent, sicut patet in pomis, quæ ex longo tempore exsiccantur: ergo sunt ex natura terrea, aliter non ita sicarentur.

Quinta conclusio, vitrum, sales, & lapides illi qui ex solo calido coagulantur, sicut lapides, qui emittuntur à vulcano, porosi, qui vulgo dicuntur pumices sunt à prædominio terra, probatur coagulantur à solo calido per consumptionem humidi: ergo sunt terre, consequentia probatur per text. 50. & est conclusio secunda.

Sexta conclusio genitura, i. sperma & sanguis, sunt communiter terræ & aquæ & aeris. Hæc conclusio, probatur primo de genitura. Nam habet tres proprietates, quarum prima est, quod est glandulosum, & corpulentæ substantiæ, & hoc non habet nisi à terra, quæ est principium omnis densitatis: est enim terra primo densa. secunda est, quod est receptivum figurarum à virtute formativa quæ est in ipso, & sic oportet quod sit aqueum, quia aqueum est bene figurabile, ut diximus supra loquentes de formabili, & informabili. tertia est, quod est spirituosum: spiritus enim est vehiculum virtutis formativæ & sic oportet quod sit æreum, &c. Hæc omnia vide in Alberto in tract. 4. c. 5. ibi. (Licet enim in lib. de animalibus dicatur) Idem brevitè declarat de sanguine ibi. (Sanguis etiã est ex se, &c.) Adverte tamen ut dicit philosophus in text. & declarat Albertus in eodè c. quod aliquis sanguis est magis terrestris quàm aqueus sicut ille, qui habet multas vias pororum. Aliquis autem magis aqueus, quia non habet has vias pororum, sicut sanguis saniosus in apostemate, antequam apostema sit digestum. Verum de differentia horum sanguinum iudicium relinquo medicis.

Q V A E S T I O X L I I.

Qualia autem calida aut frigida coagulatorum, &c. Text. 52.

Philosophus in hoc text. intendit declarare quæ mixta sint calida aut frigida, ex eo quod sunt huius vel illius elementi vel communiter plurius & præpono distinctionem. Deinde deduco conclusiones.

Prima Dist. Mixtorum terminatorum, quædam sunt aqua à prædominio, quædam terra, quædam cõiter terra & aqua.

Secunda Dist. Calida & frigida dupliciter, quædam sunt talia à principio intrinseco, puta à propria materia. Quædam sunt talia ab extrinseco agente, puta quia sic vel sic passa à tali agente, cui assimilantur. primo modo dicuntur talia, naturali & propria qualitate. secundo modo dicuntur talia aliena qualitate.

Prima concl. Quæcunque sunt aqua à prædominio, sunt secundum naturam suam & propriam materiam frigida.

Secunda conclus. Quæcunque sunt terra à prædominio, sunt secundum naturam & propriam materiam frigida. has concl. simul probat philosoph. ibi. (qm̄. n. siccum & humidum materia, &c.) & intendit talem rationem: in quibus dominatur aqua aut terra, in eis dominatur siccum terræ, & humidum aquæ. Hæc. n. consequuntur formas elementorum. Sed siccum terræ est adiunctum frigidum. Diffinitur enim terra per esse. siccam & frigidam. Similiter humidum aquæ est adiunctum frigidum, est enim humida frigida, & secundum tactum reputatur maxime humida, licet secundum naturam rei, humiditas primo inest aeri, ut diximus in 2. de generat. ergo ubi dominatur aqua vel terra: talia sunt secundum naturam, & propriam materiam frigida.

Tertia concl. Quæcunque sunt aqua aut terra, licet sint frigida secundum propriam materiam possunt tamen esse & sunt calida, caliditate aliena. Hæc probatur sic. Quæcunque patiuntur à calido, possunt fieri calida, & assimilari calefacienti. Agens. n. assimilatur sibi passum. Sed hæc possunt pati à calido, patet. n. quod aquea calefiunt, & terrea ut ferrum & later, &c. Sed aduerte quod ea quæ recipiunt caliditatem alienam, non eodem modo, omnia recipiunt: quædam. n. recipiunt per modum transeuntis, quæ sibi derelicta reuertuntur ad frigiditatem virtuales & formalem, sicut aqua & ferrum, & lapis, &c. Quædam autem recipiunt eam, per modum habitus & seruant eam virtualiter, quasi naturalem sibi factam, ab agente. Hoc modo vinum recipit calorem à calore solis quo digeritur. Vnde ut vinum est semper virtualiter calidum, licet à materia sit frigidum. Similiter lixiuum hoc modo recipit calorem à cinere, & vrina recipit à calore digerente in renibus. In terreis idem apparet, calx ab igne recipit calorem virtuales & quasi connaturalem factum in lignum combustum, ut soluitur in cineres eodem modo. In de cineres sunt inseparabiliter calidi virtualiter propter partes subtiles adustas. Item circa ea quæ recipiunt caliditatem transeuntis est differentia, quædam. n. facile recipiunt & debilitate, & cito amittunt sicut ea quæ sunt raræ substantiæ. Quæ autem sunt densiora, difficulter recipiunt: sed intense & diu seruant. Vnde dicit Philosoph. in tex. (quæcunque. n. maxime coagulanda sunt, &c.) vsque ibi (vrit magis.)

Idem per oia iudicandum est de his quæ recipiunt frigiditatem alienam, & applica tu, secundum utranque differentiam.

Quarta concl. quæ sunt cõiter terræ, & aquæ aut aeris, sunt calida. Aduerte quod ut sunt terræ, & aquæ, non sunt calida intrinsece ex propria materia, ut patet, ut autem habent aerem, nihil prohibet. Aer. n. natura calidus. Vnde oia pingua, ex aere calida sunt, & ideo philosoph. volens probare quod sunt calida, non probat ex materia, sed ex agente digerente quasi innuens, quod de talibus, secundum materiam iudicandum est sicut de prædictis excepto prout constant ex aere, secundum autem compositionem, & digestionem præcipue pepanum, qua constituuntur inesse, debent dici calida, calore facto sibi intrinseco, & naturali, non ex materia: sed ex digerente, probat ergo philosoph. hanc concl. ibi (constant. n. plurima) & sic intendit, plurima horum sunt digesta & constituta in esse per calorem digestiuum, ergo calida sunt, & aliqua eorum sunt putrefacta à calore, ut sintegmata, i. quæ tendunt ad corruptionem sicut apostemata: ergo sunt calida.

Ex hac concl. philosoph. ibi. (quare habentia) elicit correlariæ, quod sanguis & genitura, & medulla sunt calida, calore sibi facto naturali, ex calore digerente, licet tamen sint calida, quia est sunt multum aerea, & hoc correlarium declaratur sic. Quæcunque sunt digesta à calido quam diu sunt integra in natura sua, & non deteriorata, seruant in se dispositionem naturæ suæ. Sed hæc dispositio est caliditas virtualis pro aliquo gradu, ergo sunt calida quoad sunt integra & non corrupta. Dicit autem, quoad sunt integra, quoniam cum egrediuntur à sua habitudine naturali, quoniam putrescunt & vel sunt extra locum suum naturalem, non remanent calida virtualiter, sed efficiuntur frigida, & huius ratio est, quia tunc in eis soluitur prima compositio, & non remanet in eis, nisi materia ex qua sunt, quæ est terra & aqua: hæc autem sunt frigida ex natura, ergo talia corrupta remanent frigida secundum naturam propterea aduerte, quod expedit componentibus. medicinae vel electuaria, quod sumant componentia, antequam amittant bonam habitudinem, seu complexionem suam. Tunc enim virtutem habent debitam eis, cum autem amiserint bonam habitudinem ex putrefactione, vel vetustate, non

habent propriam virtutem, imo contrariam. Sicut vinum antequam exhalet, virtutem habet calefactiuam. Si autem exhalauerit, vel conuertatur in acetum, virtutem habet infrigidandi, eo quod partes subtiles calidæ euaporarunt.

Q V A E S T I O X L I I I.

Quæcunque enim maxime, &c. Text. 53.

Philosophus ostendit, quomodo aliquod mixtum potest esse frigidissimum frigiditate aliena, ex eo quod est maxime congelatum. Quoddam etiam potest fieri calidissimum, caliditate aliena, ex eo quod si igniatur, maxime ardent, sicut metallum liquatum, & ferrum ignitum.

Quo autem hæc duo sint vera, aduerte, quo ad primum, quod tale mixtum frigidissimum, potest ad duo comparari. primo ad elementum simplex. primo frigidum ut est aqua, & sic dico quod dictum philosophi, non debet sic intelligi, quoniam in elemento primo frigidum, est frigiditas in summo, quæ non est admixta alicui gradui caliditatis, quodlibet autem mixtum licet appareat frigidissimum ad sensum, non tamen habet frigiditatem in summo, cum. n. omne mixtum constet ex 4. elementis, ut probatum est in 2. de generat. est necesse ei inesse aliquid caloris, ut componitur ex igne. secundo potest comparari ad alia mixta frigida, quorum nullum habet summam frigiditatem, & sic dictum philosophi. est verum: licet. n. nullum mixtum habeat frigi. in summo, tamen quia vnum excellit aliud, potest dari vnum, quod in pluribus gradibus superabit alia, & sic respectu eorum dicitur frigidissimum, licet non sit absolute frigidissimum.

Sed contra 1. partem arguitur sic. In aliquo mixto sunt plures causæ frigiditatis, quam in elemento simplici. Nam in mixto cõiter ex terra & aqua, causæ frigid. sunt aqua & terra. In aqua autem est tamen vna causa, s. sua forma substantialis, ad quam sequitur frigiditas: ergo non inconuenit aliquod mixtum esse frigidissimum et comparatum simplici elemento. Ad hoc dicitur, quod consequentia non valet, nisi quoniam plures causæ frigiditatis in causando frigidum, non reprimuntur ex eo quod eis non admiscetur calidum. Si autem eis admiscetur calidum, consequentia nulla est, quoniam calidum admixtum, prohibet summam infrigidationem, sic est in proposito, nam in corpore mixto, virtus terræ & aquæ in causando frigiditatem determinatur per virtutem calidi ingredientis mixtionem. In aqua autem, nihil est limitans frigiditatem, & ideo simpliciter maxima est frigi. in aqua, quæ non est possibilis in aliquo composito, nec naturalis nec aliena.

Quo ad 2. quo corpus natura frigidum, ut ferrum, possit fieri calidissimum stante natura ferri. Aduerte quod à forma sua naturali non potest calidissimum fieri, imo nec calidum. Nam ad eam consequitur naturaliter frigiditas, ergo non caliditas. Intelligendum est ergo dictum philosophi, de calidissimo facto, à calefaciente extrinseco, puta ab igne. Sed dubitatur. nam dictum est, quod nullum mixtum potest fieri simpliciter frigidissimum: ergo nec calidissimum, contraria. n. habent fieri circa idem. Sed ad hoc dicitur quod falsum supponitur. s. quod philosoph. dicat, tale frigidum fieri simpliciter calidissimum. Hoc. n. non est verum, nisi in respectu per eandem rationem, quam adduximus de frigidissimo. dico tamen quod non inconuenit aliquod mixtum esse susceptiuum plurium graduum caloris, ex densitate suæ materiæ, quam graduum frigoris. Vnde ferrum loquendo de frigiditate & caliditate aliena, est receptiuum intensioris caloris quam frigiditatis, & hoc prouenit, ex dispositione materiæ, & quando arguitur, quod contraria habent fieri circa idem concedo, non tamen pro æqualibus gradibus, maxime quando materia talis est, quod magis receptiuum vnius contrarij est. Sic est in proposito de ferro.

Q V A E S T I O X L I I I I.

Quoniam autem de his determinatum est secundum vnum, quodque dicamus, quid caro. Text. 54.

Philosophus hoc text. vlt. recolligit dicta, & proponit quæ dicenda sunt, in libris sequ. s. de mineralibus, de vegetabilibus, de animalibus. In toto hoc text. non inuenio difficultatem. Tu tamen vide expositionem Alb. mag. tract. 4. c. 7. & 8. Illic inuenies, quoniam vnum quodque est propter opus suum, & hoc habent à forma specifica, & quoad habent tale opus vel potest habere, sunt vere talia, cum vero non possint habere, dicuntur æquiuoce talia, & ex hoc inuestigat, quoniam mors & vita potest verificari in quolibet mixto, ita quod dicatur Saphirus mortuus & viuus. Similiter aurum argentum, &c.

Hic terminantur resolutiones super Quartum Librum Meteororum.

D. CRHYSOSTOMI IAVELLI, CANAPICII,

QVÆSTIONES SVPER LIBRVM de Senſu & Senſato.

QVÆSTIO I.

De neceſſitate horum tractatum, de ordine eorum adiuuicem. Ad quam partem naturalis philoſophiæ, immediate ſequitur liber de ſenſu & ſenſato.

Quæ fuerit neceſſitas componendi parua naturalia, dico ſecundum B. Tho. in prologo de longi. & breui. quod fuit vt complete traderetur ſcientia de rebus animatis. Nam res animata, non ſolum conſideranda eſt ſecundum eſſentiam ſuam, & ſecundum potentias effluentes ab anima. Sed etiam quo ad proprietates quaſdam, quæ inueniuntur in genere animatorum. Sicut eſt mors & vita, ſomnus & vigilia. Dico ergo quod de re animata ſimpliciter & absolute, & præcipue quo ad animam, & potentias ſuas, conſideratur in libro de anima. De re animata, anima vegetatiua, conſideratur in libro de vegeta. De re animata anima ſenſitiua, conſideratur in libro de animalibus. De re autem animata anima intellectualis, qualis eſt homo, in quantum intellectualis eſt, non eſt officium phyſici conſiderare, niſi pro quanto intelligere eſt cum fantaſmate. Vnde conſiderare de homine vt intellectualis eſt præciſe, eſt potius metaphyſici, phyſicus enim conſiderat ſolum actiones, quæ explentur organo corporali. Licet igitur de homine vt ſenſitiuus eſt conſideretur in libro de animalibus, & vt vegetatiuus, puta in quantum ſanabile, & egrorabile, conſideretur apud medicos, tantum in quantum intellectualis, conſideratur à metaphyſico. Intelligere enim eſt actio abstracti à materia, quod ſub conſideratione metaphyſici cadit.

De proprietatibus autem animatorum philoſophus conſiderat in his paruis naturalibus, vt declarabitur, quæ tamen proprietates, non conueniunt niſi vegetatiuo, aut ſenſitiuo, aut ſecundum locum motiuo. vnde animatum intellectiuum vt ſic, non cadit ſub hac conſideratione.

Quem ordinem habeant inter ſe ſecundum prius & poſterius. Dico quod iſte ordo, penes duo poteſt attendi. primo penes naturas rerum animatarum. ſecundo penes dignitatem earum. Si conſiderentur primo modo, dico quod libelli in quibus agitur de proprietatibus conſequentibus, animatum vegetatiuum ſunt priores, vt liber de morte & vita, de longitudine & breuitate, de iuuent. & ſenectute. Vegetatiuum enim eſt prius & vniuerſalius ſenſitiuo, &c. Ad hos autem ſequuntur libelli, in quibus agitur de paſſionibus, conſequentibus ſenſitiuum, vt libr. de ſenſu, & ſenſato, de memoria & remiſcentia, de ſomno & vigilia. Ad hos ſequuntur libelli in quibus agitur de paſſionibus conſequentibus animal perfectum, vt eſt motiuum ſecundum locum, vt liber de motu animalium, & liber de reſpiratione & inſpiratione.

Si autem conſideretur ordo ſecundo modo, dico quod libellus in quo agitur de proprietate ſenſitiui, ſenſu exteriori eſt prior, ab actione enim ſenſus exterioris, pendet actio ſenſus interioris, & ideo ad librum de ſenſu & ſenſato, immediate ſequitur de memoria & remiſcentia. Vnde apud græcos, vt dicit B. Tho. exponens, reputatur eſſe pars libri de ſenſu & ſenſato. Ad hunc autem ſequitur de ſomno & vigilia. Somnum enim ſu pponit impreſſionem factam

in ſenſu interiori, ita quod retineat ſpecies ſenſatas, vt patebit 7. Ad hos ſequitur liber de motu animalium, licet enim animal vt motiuum ſecundum locum, ſit quid nobilius, quam animal ſimpliciter, tamen ſi conſideretur, quod motus localis non ineſt animali, niſi per apprehenſionem & cognitionem, obiecti ſub ratione conuenientis vel diſconuenientis, & hæc apprehenſio eſt per ſenſum exteriorem, vel interiorem, vt dicemus, loco ſuo, ideo vt ſic quia motus localis animalium comparatur ad ſenſationem, ſicut effectus ad cauſam à qua originatur, libellus de motu animalium ſequitur librum de ſomno & vigilia: libellus autem de reſpi. & inſpira. eſt immediate ſequens librum de motu animalium, quaſi vt pars eius ſicut declarabitur. Tertio loco ponuntur libri de proprietatibus vegetatiui, eo quod vegetatiuum ignobilius eſt, & licet ſit prius ſenſitiuus, tamen in ratione ſenſationis, non ita pendet, ſenſatio ab actionibus vegetatiui, ſicut pendet motus localis, à ſenſatione. Vnde ſolet dici, quod vegetatiuum, præcedit ſenſitiuum, fundamentaliter, ſed non formaliter, ponuntur ergo tertio loco, de cauſa mortis, & vitæ, ad quem ſequitur de longitudine & breuitate. Hæc enim ſupponunt vitam, ad quem ſequitur de iuuentute, & ſenectute. Suppoſita enim vita, & longitudine, ac breuitate, inueſtigandum eſt de duplici ſtatu viuientium, quorum alter perfectus, & dicitur iuuentus aliter deſiciens, & dicitur ſenectus.

Ad quam partem philoſophiæ naturalis liber de ſenſu & ſenſato immediate ſequatur, dico quod immediate ad librum de anima, & hoc declaratur dupliciter, primo ex proœmio philoſophi in hoc lib. Vbi incipit (quoniam autem de anima) ſecundo ratione ſic, notitia proprietatum ſequitur immediate notitiam ſubiecti. Sicut enim res ad eſſe, ſic ad cognoſci, ſed paſſio fuit ſecundum eſſe à ſubiecto. ergo notitia paſſionis fuit à notitia ſubiecti. vnde quod quid eſt ſubiecti, eſt ratio ad demonſtrandum paſſiones de ſubiecto.

Sed contra prædicta nunc arguitur. De ſenſu & ſenſibili, agitur in 2. de anima. etiam ſecundum omnia genera ſenſuum, & in 3. de anima, in parte vltima, agitur de potentia motiua ſecundum locum in animali, ergo non fuit neceſſe hic reiterare nec de ſenſu, nec de motu animalium.

Ad hoc dicitur ad primum, quod in ſenſatione tria poſſunt conſiderari. primo quomodo ſenſus immutatur à ſenſibili, ita quod ſit actu per ipſum ſenſibile. ſecundo quomodo in omni ſenſatione eſt potentia medium organum, & obiectum. Tertio quale, & ex quibus eſt in ſpecie organum cui inſubet ſenſus, & ſimiliter quæ ſunt obiecta in ſpecie horum quinque ſenſuum, & cuius naturæ ſint, & quomodo generentur, vt color & ſapor, &c. primo & ſecundo modo conſideratur de ſentire in libro de anima, tertio autem modo conſideratur hic, vt videbitur. Quantum ad ſecundum, dico quod tria ſunt principia motus localis in animali, ſ. diſcretiuum, & hoc eſt virtus apprehenſiua, in homine quidem principaliter cogitatiua, in bruto autem æſtimatiua, ſecundum eſt imperatiuum, & hic eſt appetitus, tertium eſt vis executiua, quæ radicatur in corde, & extenditur per muſculos, & neruos. De motu locali, quo ad primum & ſecundum principium, actum eſt in lib. de anima. De tertio autem agitur in libro de motu animalium.

Q V A E S T I O I I.

Si appetitus inest soli animali, ita quod non plantæ. Videatur autem maxime, & communia & propria animalium, &c. Text. 2. secundum assi. Beati Thom.

Aduerte pro noticia sequentium, quoniam commentator non distinxit text. philosophi, per commentum, ut habeamus numerum textuum notabo eos secundum expositionem B. Th.

In hoc igitur secundo textu philosophus adducit ea, quæ sunt communia cuilibet animali, & tamen propria, ita quod non inveniuntur nisi in animali; ut sensus memoria, &c. Inter quæ assignat appetitum iuxta quod dubitatur, & arguitur, quod sit etiam in plantis. Omne quod nutritur cum caret nutrimento appetit illud alioquin cito deficeret. Sed planta proprie nutritur, & aliquando caret nutrimento, ut quando est in terra sicca & macra, ergo appetit nutrimentum.

Ad hoc dicitur quod duplex est appetitus, quidam cum discretionem, & cognitionem appetibilis, & est actus elicitus, & hoc est tantum in animali, sequitur enim sensum, quidam autem est sine cognitione appetentis, dirigitur tamen appetens ab aliquo superiori cognoscente, & hic appetitus dicitur appetitus naturalis, qui est inclinatio rei, in suum conueniens, & hic non est proprius animali, imo in qualibet natura inuenitur, & hoc appetitu, planta appetit cibum.

Circa eundem textum ibi. (& enim hæc fere,) occurrit dubium, quomodo hæc consequentia valeat, in quolibet animali est sensus: ergo memoria, & appetitus, & gaudium, & tristitia; clarum est enim, quod sentire est prius quam memorari, & quam appetere, non inconuenit autem ponere prius sine posteriori: ergo consequentia non erit vera.

Ad declarationem huius, aduerte, quod alio modo verificatur hæc consequentia; sensus est in hoc animali; ergo & memoria, alio modo hæc, sensus est in hoc animali: ergo & appetitus: nam prima non valet nisi sumendo memoriam, per memoria determinata, vel indeterminata, altera enim istarum inest cuilibet animali nam determinata inest animali perfecto tantum, altera autem animali imperfecto. Quomodo autem differant hæc duæ memoriæ. Vide B. Th. in 3. de anima lectio. 16. text. 36. Consequentia igitur erit vera, tenendo memoriam distinctiue, quam consequentiam probat philosophus in tertio de anima in eodem textu, ut videbis.

Secunda autem consequentia, vera est absolute, & deducit eam philosophus in secundo de anima textu 27. ibi. (Si autem sensitium, & appetituum.)

Ad argumentum autem, dico quod quando ad prius, sequitur naturali sequela aliud tale, prius non potest reperiri sine illo, sicut ignis sine calore, sic dico in proposito, memoria distinctiue sumpta, & appetitus, naturali sequela sequuntur ad sensum.

Circa eundem textum ibi. (existunt autem horum maxime quatuor) occurrit dubium circa illud, quod dicit philosophus, quod somnus & vigilia insunt omni animali non tamen plantæ. Nam causa somni non inest cuilibet animali. Hæc enim causa secundum philosophum in libro de somno. est vapor eleuatus à loco digestionis ad caput, & frigiditate cerebri ingrossatur ac fit graue. Sed hoc non inest cuilibet animali, quoniam animalia multa carent capite & cerebro ut animalia imperfecta, præcipue in conchilia marina: ergo in eis non est somnus, & vigilia.

Ad hoc potest dici, quod licet talia animalia, non habeant caput, nec per consequens cerebrum, tamen habent aliquod proportionale capiti & cerebro, nobis quidem innominatum, & quod agit cerebrum in animali perfecto, hoc agit illud proportionem in animali imperfecto, licet nõ equè perfecte, non enim habent adeo profundum somnum nec ita frequens sicut habent animalia perfecta. Aliqui dicunt, quod totale causa somni ingrossans vaporem non est caput, & cerebrum, sed etiam pellis exterior repercutit eum, & in animali quidem perfecto, requiruntur hæc omnia simul eo, quod indigent multo somno. In animali autem imperfecto sufficit pellis exterior, vel aliquid loco eius, ad causandum somnum debile & breue, quo indigent huiusmodi animalia.

Q V A E S T I O I I I.

Quare sensus sunt situati in capite, & in parte anteriori. De sensu, & sentire quid sit, & quare accidit animalibus. Textu 4.

Philosophus ab hoc textu usque ad textum 12. reasumit plura determinata in libro de anima, necessaria huic considerationi, in qua intendit agere de organis sensuum, & de obiectis, ut ergo hæc reasumptio resoluatur, quæruntur plura, quædam quidem extra literam, quædam autem secundum literam, extra literam quæruntur.

Primò Quare sensus sunt situati in parte superiori, & anteriori.

Secundò, unde sumenda est sufficientia, & numerus sensuum exteriorum.

Tertiò, quem ordinem habent inter se secundum prius & posterius, secundum literam autem quæruntur.

Primò, si tactus, & gustus saluatur in plantis an in solo animali.

Secundò, si ad scientiam magis confert visus, quam auditus.

Tertiò, si est verum, quod omnia corpora participant colorem.

Quare sensus situati sunt in parte superiori & in anteriori.

Circa hanc quæ aduerte, quod quia à corde fluit omnis virtus sentiendi, videri posset alicui, quod debeant esse in pectore, vel prope cor, essent enim perfectiores, eo quod essent minus distantes à suo principio, à quo recipiunt virtutem.

Ad hoc dicitur, quod sensus est virtus organica, ideo debet situari in illa parte, in qua rectè disposita sint organa. Si autem essent organa visus, & odoratus, &c. prope cor, essent semper indisposita, propter excessentem calorem & continuum motum cordis, unde nec species sensibiles quiete reciperentur in eis: præterea quia quilibet sensus fit, mediante calore naturali, sed temperato, est necesse quod hic calor temperetur frigiditate alicuius membri, quod ut frigidum opponitur cordi. tale autem membrum est cerebrum: ergo conuenienter situantur organa sensuum in capite, ubi est cerebrum.

Ad argumentum autem negatur, quod essent perfectiores ex eo quod essent minus distantes, nec probatio valet, quæ stat in hoc, omne propinquius suo principio, est perfectius, hoc enim non est verum, nisi tale sit totale principium, modo calor cordis, non est totale principium sentiendi, requiritur enim & organum temperatum, & conueniens receptio speciei sensibiles in organo, quæ non essent in sua debita dispositione, si propinquarent cordi, ex suo calore.

Quare autem situati sunt in anteriori parte puto non esse assignabilem causam aliam, nisi quia cum sensuum apprehensio dirigat animal in actionibus suis, præcipue secundum motum localem debet situari in nobiliori parte, quæ est anterior, & ad quam mouet animal perfectum. Mouet autem ad ante, ut patet.

De sufficientia sensuum exteriorum.

Quare sint sensus exteriores, & non plures. Inuenio plures rationes, una sumitur ex vario modo immutationis, qua obiectum immutat sensum, & secundum hanc B. Th. assignat eorum sufficientiam in 1. parte. q. 78. art. 3. Vide eum, & clarus est. Alia ratio sumitur ex perfectione, quam consequitur animal ex sensibus. Quæ quidem perfectio vel est propter esse animalis, vel propter bene esse. Si est propter esse animalis, sic ei inest tactus, & gustus. Tactus ut discernat corruptentia vel non corruptentia complexionem suam. Gustus, ut discernat nutrimentum sibi conueniens, & non conueniens, nam sicut per nutrimentum conueniens conseruatur in esse, sic per disconueniens corruptitur, & hanc declarationem inuenies in expositione B. Th. super textum sextum, & in libello commentatoris, de sensu & sensato in principio. Si autem est propter bene esse, hoc dupliciter, aut propter bene esse corporis, aut animæ præcipue in homine: Si propter bene esse corporis, sic ei inest odoratus. deseruit enim ad quærendum cibum: ut patet in cane & aliis. Homini autem licet gustui deseruiat, tamen magis deseruit in cerebro in quo fundantur organa omnium sensuum, & ideo indiget confortatione boni odorabilis. Bonum enim odorabile confortat, imo conseruat cerebrum in temperamento bono suæ complexionis. Sicut mala odorabilia, debilitant, & distemperant, propterea intendentes speculationi, habent odorare bonos sed temperatos odores. Si propter bonum animæ præcipue in homine, hoc erit propter scientiam, quæ est perfect

perfectio intellectus, scientia autem dupliciter acquiritur, aut inuentione, & sic maxime deseruit visus, vt dicit philosophus infra textu 10. Aut doctrina, & sic maxime deseruit auditus vt dicit philosophus in prologo Metheorum ibi (Addiscunt autem quecunque cum memoria hunc habent sensum id est, auditum.) Vnde dicitur sensus disciplinæ.

Quem ordinem habent inter se secundum prius & posterius.

Aduerte q̄ dupliciter possunt ordinari, & vel secundum ordinem nature, vel secundum ordinem perfectionis, vel dignitatis. Si primo modo. Sic dico quod illi sensus sunt priores, qui supponuntur aliis, & vniuersaliores sunt, & sunt separabiles ab aliis, & non econuerso, & hoc modo tactus est prior, secundus est gustus, deinde odoratus, deinde auditus, deinde visus. Secundum talem ordinem tractat breuiter, philosophus in hoc libello, de his sensibus incipiens à textu sexto vsque ad textum 12. Si secundo modo. Dico quod ille sensus est nobilior in quo minor immutatio naturalis reperitur. Cum enim immutatio spiritalis sit ratio sentiendi, ille erit perfectior in quo magis seruetur, hæc ratio sentiendi, hic autem est visus, deinde auditus, & odoratus, & gustus, & tactus, & huius declaratio nem ponit B. Th. in 1. parte q. 78. artic. 3. ibi (Visus autem quia est, &c.) & secundum talem ordinem tractat philosophus de sensibus in secundo de anima, incipiens de visu, successiue vsque ad tactum. Hæc discussa sint extra literam Circa textum autem quaruntur, &c.

QVÆSTIO IIII.

Primo si tactus, & gustus inest soli animali.

Circa tactum dubitatur propter organum; nam declaratum est in secundo de anima & in secundo de generatione, quod organum tactus consistit in quadam mediocritate, & proportionem primarum qualitatuum, & quanto magis ad medium redacta fuerint, tanto nobilior erit tactus. Sed hæc contemperantia primarum qualitatuum inest cuilibet mixto, vt declaratum est in secundo de generatione, non enim se compaterentur qualitates contrariæ in summo, ergo in quolibet mixto est organum tactus, & per consequens tactus.

Ad hoc dicitur, quod contemperantia primarum, qualitatuum, dupliciter est in aliquo, primo secundum esse merè naturale, secundo, secundum esse naturale, & intentionale, vel spirituale, primo modo non constituitur tactus, sed potius tangibile. secundo modo constituitur tactus, quia cum tactus sit sensus, & sensus sit receptiuus specierum sine materia, est necesse quod organum tactus, sit receptiuus sui obiecti, non solum materialiter, sed etiam intentionaliter, & quia hæc receptio intentionalis, non inest inanimatis, ideo licet habeant primam contemperantiam, non tamen habent tactum. Quomodo autem intelligatur, sensum esse receptiuum specierum sine materia. Vide B. Th. in 2. de anima, in textu 121. vel lectio. 24.

Circa gustum etiam dubitatur, nam dicit philosophus in textu 6. quod gustus inest animali propter escam, sed plantæ ita egent esca, sicut animal, ergo eis necessarius est gustus, & si dicatur quod licet planta egeat esca, non tamen est ei necesse discernere escam, conuenientem, ab inconuenienti. Contra planta per conueniens nutrimentum bene nutritur, per disconueniens autem malè nutritur, & malè fructificat, vt patet in planta transplantata in loco inconuenienti; ergo videtur assumere conueniens, & diffugere disconueniens, quod non videtur posse fieri, sine discretionem.

Ad hoc dicitur, quod licet planta egeat esca, & recipiat eam in se, tamen non habet nec potest habere gustum, eo quod recipit nutrimentum mutatione pure naturali, gustus autem vt tactus, quidam est, recipit materialiter, & intentionaliter.

Ad argumentum de planta, nego consequentiam, dico enim quod attrahit tam conueniens nutrimentum, quam inconueniens, licet non ita conseruetur ab inconuenienti, sicut à conuenienti, non sic autem est in animali, solum enim conueniens prosequitur ex cognitione.

QVÆSTIO V.

Secundo si visus magis confert scientiæ acquirendæ quam auditus.

Dubitatur secundo, quia dicit philosophus in textu 9. (Horum autem ipsorum ad neces, &c.) quod visus est melior secundum se quam auditus, licet ad intelle-

ctum per accidens magis deseruiat auditus. Dubitatur inquam, quia ex sola apprehensione obiecti visibilis, non causatur scientia, alioquin omnes rustici essent sapientes, ex apprehensione autem alicuius complexi, quod ab alio docente audimus, causatur scientia, sicut causat docens in discipulo; ergo magis confert auditus, quam visus.

Ad hoc dicitur, quod visus & auditus tripliciter considerantur. primo, vt sunt principia cognitionis sensitivæ, & sic dico quod visus est melior, quia vniuersalior, quia per ipsum comprehendimus omnia genera corporum in quantum visibilia sunt, per auditum autem solum sonabilia, & hæc rationem adducit philosophus in textu 10. secundo considerantur, vt per se deseruiunt intellectui acquirenti scientiam per inuentionem, & sic dico quod visus est melior, plurium enim fantasmatum sensus visus est causatiuus, cum videat superiora corpora & inferiora, a pluribus autem fantasmatis distinctarum specierum plures species intelligibiles abstrahibiles sunt; ergo intellectus plurium & vniuersaliorum intelligentiam scrutatur & inuenit ex visu quàm ex auditu: vnde de remoto visu, scientia de elementis, nec de atris inuenta fuisset, ex auditu autem, quasi sola musica inuenta est: tertio considerantur, vt deseruiunt intellectui acquirenti scientiam per doctrinam, & sic constat, quod auditus melior est, visus enim non deseruit doctrinæ, nisi ex eo, quod visus ex gestis docentis representat magis aliquid discipulo. Auditus autem deseruit, ex eo quod audit terminos, & intellectus ex termino audito incompleto vel complexo fertur in significatum termini; Vnde philosophus in textu 11. approbat hoc signo. Apparet enim quod si quis nascatur cæcus, potest fieri sapientior, eo qui videns natus est, sed surdus & mutus. Sed aduerte quod in hac tercia consideratione, sumuntur vt deseruiunt intellectui per accidens, non per aliud, non enim deseruit visus videns gestum docentis, vt gestus est, sed vt est representatiuus conceptuum docentis. Similiter auditus non deseruit ex eo quod percipit vocem loquentis solum, sed in quantum vox representat talem intentionem, quæ est in animo docentis, vnde si purus latinus audiat hæbreum loquentem, auditus ille non deseruit intellectui.

Ad argumentum autem, nihil concludit, comparatur enim visus ad auditum in tercia consideratione scilicet, quando acquiritur scientia per doctrinam, & sic concedimus totum, dictum autem philosophi debet intelligi, de prima & secunda consideratione vt declarauimus.

QVÆSTIO VI.

Tertio si omnia corpora participant colore.

Dubitatur Tertio, quia dicit philosophus in textu 10. quod omnia corpora participant colore. Dicemus enim infra, quod color est qualitas secunda causata à primis quam constat non esse in cælo, cum sit supra elementa, nec in elementis simplicibus, vt declaratum est in secundo de generatione, quomodo ergo debet intelligi dictum philosophi.

Hic inuenio duas responsiones, prima dicit, quod color sumitur dupliciter. primo pro suo essentiali, quod est lux. secundo pro luce, vt est in corpore terminato, sicut dicemus infra. Dicit ergo ista opinio quod dictum philosophi debet intelligi, quod omnia corpora participant colore. primo vel secundo modo. primo quidem modo corpora cælestia, videntur enim vt lucida: secundo autem modo, corpora inferiora in quibus resultat color, ex admixtione primarum qualitatuum, elementa autem dicit non esse visibilia in sua simplicitate considerata, eo quod pura diaphana sunt. Diaphanum autem secundum se non terminat visum, sed est medium visionis.

Hæc responsio non est completa, non enim reddit causam omnium, quare terra pura visibilis est, & tamen nec est lucida, nec colorata, nec diaphana.

Alia responsio est B. Th. in expositione textu 10. ibi. (Et ideo dicit quod colore participant omnia, &c.) & intèdit quod omnia participant colore vel secundum propriam rationem coloris, vt inferiora mixta, vel quo ad principia coloris, quæ sunt diaphanum, & lux, vt cælum. Sed quid dicemus de elementis, dico q̄ tria elementa superiora, possunt dici habere colorem, quia habent vnum principium coloris scilicet diaphanum, ignis etiam ultra diaphanum habet lucem, licet non immutet visum nisi condensata in materia aliena. Terra vero potest dici improprie colorata, prout

ex sua opacitate & grossitie: reflectit lucem, & ex tali reflexione efficitur visibilis. Sic potest seruari dictum philosophi, licet ingeniose sit interpretandus: Sua enim propositio formaliter est falsa, sed in sensu dicto potest sustineri, vnde Albertus Magnus in libro de sensu & sensato in ca. 2. dicit, quod ideo hæc propositio est vera, quia hypostasis colorum est lumen, omnia autem corpora & superiora, & inferiora siue simplicia siue composita, participant de lumine, vt dicemus, quando loquemur de colore: ergo vt sic, possunt dici, participare colorem, non autem colorem secundum propriam & totalem rationem coloris.

Q V A E S T I O V I I .

Si oculus celeriter motus in tenebris videt se.

Ille autem modo ipse seipsum videt oculus. Tex. 15.

Philosophus in hoc textu vult declarare causam huius accidentis. vnde est quod si celeriter moueatur oculus in tenebris, videtur ignis lucere. Causam quidem huius sufficienter declarat. B. T. in expositione. Sed dubium est quomodo sit vera hæc propositio philosophi (ipsum seipsum videt oculus). Nam visibile semper distat à vi dente, cum visio fiat per medium extrinsecum, & visibile positum super visum non videatur. Sed oculus non distat à seipso; ergo: præterea idem non patitur à seipso, ex secundo de generatione, ergo idem oculus non videtur à seipso.

Ad hoc dicitur quod oculus dupliciter consideratur. primo secundum se præcise. secundo, vt emittit fulgorem ex sua lenitate in quo repræsentatur ipse oculus, sicut in speculo quando quis respicit speculum, & oculus videt figuram suam in speculo, & per illam reflexiue videt seipsum. Sic in proposito dico, quod oculus celeriter motus videt in tenebris fulgorem suum, quem emisit antequam fulgor ille euanescat, & per fulgorem sibi similem videt seipsum. Ad argumentum primum nego minorem imo oculus vt emittit fulgorem, distat à seipso. Sicut distat effectus à causa, & sicut distat imago oculi impressa in speculo, ab ipso oculo, sic distat ille fulgor emissus ab oculo, per quem seipsum videt reflexiue. Ad secundum dico, quod non patitur à seipso secundum idem: nam se videt actuatus illo fulgore emissio: recipit autem visionem in seipso præcise considerato.

Q V A E S T I O V I I I .

Si in organo visus, est ignis, vt dicebant antiqui.

Quoniam si ignis esset vt dicit Empedocles, &c. Tex. 16.

Circa hunc textum, videtur philosophus male improbare antiquos: Nam & ipse iuxta concessa ab eo, cogitur ponere ignem in oculo, nam concessit in textu 15. quod oculus videt seipsum in tenebris. Omne autem quod videtur aut est lucidum aut coloratum, sed oculus non videt se, vt coloratum, color enim per seipsum, non actuat diaphanum in tenebris: ergo videt se vt lucidum, & sic lumen habet in seipso, & licet non sit ita clarum in quolibet oculo, hoc tamen est euidens in cato, præterea in eodem textu dicit philosophus, quod corpora lenia fulgent, & enim nigrum oculi sit lene, concludit quod fulget: ergo habet in se lucem. Lux autem omnis, aut est cælestis, aut elementaris, constat autem, quod non est cælestis, quia lux illa non venit in compositionem mixtorum, ergo erit lux elementaris, quæ est ignis tantum. Præterea cum organum visus, sit quid mixtum. In quolibet autem mixto sunt quatuor elementa, ergo in oculo erit ignis.

Ad hoc dicitur, quod omnes rationes verum concludunt, sed non contra mentem philosophi, ipse enim non negat, quin lux insit oculo, quæ est ignea, sed negat, quod ex tali luce oculus debeat dici igneæ naturæ à prædominio, & in hoc sensu impugnat antiquos qui vt dixit B. T. in expositione textus 12. attribuebant vni elementorum à prædominio, omnia organa sensuum, vt tactum terræ. Visum igni, &c. organum autem odoratus, attribuebant vapori medio inter aquam, & aerem, &c. Vide eum.

Q V A E S T I O I X .

Si visio fit extramittendo, vel intus recipiendo.

Irrationale omnino est, exeunte quodam, visum videre. Textu 21.

Circa hanc q. puto nullam esse certitudinem, Platonici enim defendunt, quod extramittendo, præcipue Calcidius, super Timeum, & Alchimidius de aspectibus: I uel. Tom. iij.

Perypathetici autem inter quos Auerroys, & Albertus Magnus, in lib. de sensu, & sensato defendunt mentem philosophi, quod intus recipiendo, cui concordat nouus compilator prospectiue, in prima parte, propositione 44. ibi. (Mathematicos ponentes.) nos autem defendentes philosophum dicemus quinque: primò quot sint opiniones in genere, de modo quo fit visio. secundo reprobanda sunt omnes, præter eam quæ est philosophi. Tertio declarandum est quomodo fiat visio ad mentem philosophi. Quarto probanda est conclusio philosophi, eo modo euidentiori, quo fuerit possibile. Quintò soluenda sunt principales rationes Platoniorum.

Circa 1. aduerte, quod de modo visionis, fuerunt quatuor opiniones principales, quas recitat commentator in suo libro de sensu & sensato ibi. (Dicamus igitur, quod opiniones antiquorum, &c.) Tertia quidem est Platonis. quarta est Aristotelis, easdem opiniones recitat, & diffusius Albertus in libro de sensu & sensato capitulo quinto.

Circa 2. aduerte, quod commentator in libro eodem ibi (Modo autem dicamus, &c.) reprobat tres primas opiniones. Dum autem reprobat tertiam opinionem fundat se super hoc, quod isti radij emissi ab oculo, siue sint corporales siue non, non possunt esse causa visionis, vide ibi, (& vniuersaliter dicentes radios exire, &c.) Alias rationes, & prolixas adducit Albertus, contra hanc opinionem in capitulo septimo, & commentator prospectiue, in prima parte, propositione 45. inter quas hæc est famosior. Illi radij exeuntes & contingentes rem visam, aut redeunt ad oculum, aut non. Si non, ergo non fit per eos visio cum anima non exeat à corpore. Si redeunt, ergo non redeunt nisi vt secum deferant speciem rei visæ, sed ad hoc non sunt necessarii, quia species visibilis, virtute luminis illustrantis diaphanum, per totum medium extenditur, vsque ad organum visus. ergo non sunt necessarii. Tangit & rationem commentatoris scilicet quod impossibile, aliquam virtutem oculi vsque ad sidera protendi, etiam si totus oculus in tales radios resolueretur. Item quomodo possibile est pyramidem radiosam egredi ab oculo, vt dicitur isti, ita quod conus pyramidis insit oculo, basis autem insit rei visæ, quoniam cum videamus medietatem cæli, sequitur quod latera istius pyramidis radiosæ, dilatentur per totum medium æmisperium, quod est pœnitus irrationale, & hanc rationem tangit commentator ibi. (Et etiam intelligunt corpus exire.)

Circa 3. dico duo. primò quot requiruntur ad visionem. secundò quomodo fit. Dico primò requiritur lumen, vt dictum est, in secundo de anima, eo quod color non est motius oculi, sine lumine, & de lumine quod sit, & quomodo requiritur, vide B. T. in secundo de anima Lectio 14. per totum. Sed aduerte, quod lumen deferuiens visui, non est solum lumen exterius, quod actuat diaphanum, sed etiam lumen interius, & connaturale oculo, ex eo enim, quod politum, & lene est vt supra dixit philosophus, habet quoddam lumen. Hoc autem lumen connaturale confert visui, non quidem, vt dicunt Platonici, quasi egrediens, & tangens rem visam. Sed quia efficit proportionatas species visibiles, potentia visua, ex luce enim solari diffunduntur. sed ex lumine connaturali oculo contemperantur, & ideo auctor prospectiue in prima parte, propositione 46. dicit sic. (Lumen oculi, naturali radiositate sua, visui conferre.)

Secundo requiritur medium diaphanum receptiuum speciei visibilis, quam deferit vsque ad organum visus, & de hoc medio, vide B. Th. in secundo de anima Lectio. decima quinta per totum.

Tertio requiritur pyramis radiosæ, deferens rem visam ad oculum sed alio modo, quam ponebant Platonici: nam illi dicunt hanc pyramidem inchoari in oculo, & protendi ad rem visam quam quidem causabant radij egredientes ab oculo, secundum Aristotelem autem pyramis incipit à re visa in aqua est basis, & terminatur ad oculum in cono, quam quidem causat intentionaliter res visa, & non est subiectiue in aliquo, nisi in medio diaphano, vt in deferente sicut dicit commentator in hoc libro ibi. (Nos autem dicimus,) necessitas autem ponendi pyramidem, cuius conus sit in oculo, exponitur in prima parte prospectiue propositione trigesima octaua & trigesima nona, & quadragesima. tamen resolute tangit eam B. T. in secundo de anima lectio. 15. ibi. (causa autem quare distantia, &c.)

Quarto requiritur motus causatus à re visa in videntem, per medium diaphanum. & hic quidem motus, non est

localis: sed alteratio, vt exponit B. Th. in hoc libro, in textu 23. eo quod est motus ad causandam formam: color enim qui est in corpore secundum esse reale, causat sui formam, quæ dicitur intentionalis species, in medio, & in organo, & sic mouet organum. Sed aduerte quod hæc alteratio non est naturalis realis, sed potius interioralis, nec incouenit dari alterationem, naturalem & intentionalem, sicut duplex est qualitas acquisibilis.

Circa 2. quomodo sit in istis his fiat visio, declarat commentator in hoc libro ibi (Dicamus igitur quod aer mediante, &c.) Illic inuenies, quomodo peruenit species rei visæ, ad vitreum oculi inde ad sensum communem, inde ad imaginatiuam, & illic habet esse magis spirituale, &c. Vide eum & quod visio compleatur in vitreo oculi, quod alij vocant humorem glacialem, confirmatur in prima parte prospecti uæ propositione 36. (Visionem vigere in humore glaciali.)

Circa 4. principale, aduerte quod philosophus, probat potius conclusionem suam improbando fundamenta, & modum opinionis contrariæ, quam arguere directe conclusionem suam, & ideo difficile est inuenire rationem sufficientem. Nam Auicenna in 6. naturalium, c. de diuersitate sententiarum de visu, immoratur ad declarandum inconuenientiam, quæ sequuntur ad opinionem contrariam. Similiter Albertus in hoc libro in c. 5. vsque ad 12. & illic est quasi recitator & commentator Auicennæ. Solus autem Auerrois in hoc libro ibi (& cum declaratum est, hanc comprehensionem, &c.) format rationem ad conclusionem philosophi. vlt que ibi (Sermo autem dicentis, &c.) quæ quantum valeat examinabis.

Circa 5. foluendæ sunt rationes aduersæ opinioni. Inter quas tres reputantur fortiores, primam adducit commentator in hoc libro ibi. (Dicentes autem, quod anima) & stat in hoc. Si oculus videt intus recipiendo, ergo non videt maiora ipso oculo. Maius enim non continetur in minori.

Ad hoc respondet commentator, quod consequentia est falsa, quando receptio maioris in minori, est intentionalis, & sic accidit in visione.

Perfectius autem diceret, quod & si maius vt maius, non recipiatur in minori, tamen si videtur sub pyramide, cuius angulus iam inchoatus est, & conus pyramidis est in organo non est inconueniens maius recipi in minori.

Secunda ratio. Videre est agere, ergo habet aliquod actiuum, ergo est necesse vel virtutem v. suam, agere in rem visam, per radios emissos, vel rem visam agere in visum, sed res visa non agit: quoniam color non est qualitas actiua: ergo, &c.

Ad hoc dicitur, quod actiuum visionis, est visus actiua species. Speciem autem illam agit obiectum visibile, puta color, & cum arguitur, quod color non est qualitas actiua, concedo actione reali alteratiua, nego autem de actione intentionali, quæ sufficit in visione, ideo visus est spiritalior inter omnes sensus.

Tertia ratio visibile positum super sensum, non videtur, ergo hoc ideo est, quia radij egredientes à visu, non attingunt aliquod distans. Distantia enim est necessaria ad visum.

Ad hoc negatur, consequentia, imo hoc est, quia tunc in ter rem visam & visum, non mediat diaphanum exterius, de latium speciei intentionalis, & quia dum visibile tangit visum agit in eum solum materialiter, puta in frigidando vel calefaciendo, ideo non videtur visibile. comparatur enim tunc visibile ad visum, sicut tangibile ad tactum. Hæc pauca dixerim, libando potius, quam resoluendo hanc questionem.

Q V A E S T I O X.

Si organum odoratus attribuendum est igni.

Ignis autem odoratiuum Text. 25.

Circa hunc textum, aduerte quod philosophus, nõ ab solute, sed conditionaliter quasi condescendens sensui antiquorum, attribuit organa distinctis elementis à prædominio, & dicit vltimo, quod odoratus, quo ad organum, attribuitur igni, cui antiqui attribuebant organum visus, & quod odoratus sit attribuendus igni, probat in textu sequenti sic, quale est obiectum alicuius sensus in actu, talis est sensus vel organum sensus in potentia. Sed obiectum odoratus id est, odor est igneæ naturæ, vt declarat per definitionem odoris: ergo etiam organum debet esse igneæ naturæ secundum potentiam. Maior quidem proba-

tur, quoniam cum sensibile agat in sensum, sensus est ipsum sensibile potentialiter quidem: ergo debent esse symbola. licet non eodem modo essendi: nam quia pupilla est receptiua coloris, est potentialiter omnis color, non autem actu.

Sed contra hanc rationem philosophi, insurgunt duo dubia, primum est, quod eadem ratione possemus probare, organum visus esse igneæ naturæ. Sic arguendo obiectum visus est color, color est lux, lux quæ est color est elementaris, & non cælestis, quoniam cælestis non venit in compositionem inferiorum, lux elementaris est ignea. Nam inter elementa solus ignis licet: ergo color est naturæ igneæ. Sed quale est obiectum actu, tale in potentia est organum illius sensus, quo sentitur tale obiectum, ergo & organum visus est igneum.

Ad hoc dico duo, primo quomodo conueniunt, & differunt sensus & sensibile. secundo dicam ad argumentum. Quantum ad primum aduerte quod conueniunt in quantum vnum actuat & complet, & facit sibi simile alterum, omne enim agens assimilatur sibi passum in quantum potest. Differunt autem in quantum vnum agit in alterum, nullum enim simile agit in eo, quod est omnino sibi simile. In quantum ergo vnum actuat & complet alterum, dico quod habent symbolum, & in aliquo vno vel pluribus conueniunt. Sed hæc conuenientia potest esse in materia, vel in forma. Si in materia, sic conueniunt organum auditus, & sonus, vt roneque enim fundatur in aere, vt dicemus infra, cum loquimur de sono si in forma dupliciter, vel essentiali vel accidentali. Si essentiali, sic conueniunt organum visus, & color, conueniunt enim in luce, quæ lux est essentia coloris, & est de compositione oculi, propter suum perspicuum, vt declarauit philosophus in text. 24. ibi (& rationabiliter). Si in forma accidentali, dupliciter vel in pluribus, vel in vna, si in pluribus, sic conueniunt tangibilia, & organum tactus. Tactus enim complectitur 4. qualitates tangibiles. Si in vna, vel in humiditate, & sic conueniunt gustabile, & organum gustus, nihil enim gustatur nisi humidum ex se, vel factum humidum, vel in siccitate, & sic conueniunt odorabile, & organum odoratus. Sed illa siccitas duplex est, alia ignea, alia terrea, ignea quidem deseruit odoratiui. Terrea autem tactui, vt dicit philosophus in text. 27. In quantum autem vnum agit in alterum, dico quod sunt dissimilia, patiens enim est in potentia, tale agens autem, est actu formaliter, vel virtualiter tale, & vt sic differunt, imo opponuntur, sicut potentia & actus.

Ad argumentum autem, respondebimus, cum loquimur de colore, quomodo sit lux, & qualis lux.

Secundum dubium est, quod videtur organum odoratus, potius esse attribuendum aquæ, quam igni: nam situatur propinquum cerebro, quod est humidum frigidum: ergo & organum odoratus, ex propinquitate est humidum frigidum, & sic aqueum.

Ad hoc respondet Albertus de sensu & sensato, c. 15. Odoratus dupliciter sumitur, primo, vt est in potentia ad odorem, & quoniam vt in potentia, est dissimilis obiecto suo, vt prædiximus, ideo sicut odor est actu calidus & siccus, sic odoratus est actu frigidus humidus: Vnde dicit Albertus, quod est materialiter & complexionaliter frigidus, sicut cerebrum. secundo consideratur, vt actu recipit odorem, sic virtualiter est calidus, & siccus, non quidem ex se, sed ex transitu caloris cordis ad cerebrum, & calefaciens ac exsiccans organum odoratus. Vnde videmus, quod animalia, quæ modici sunt cerebri, sunt sicci, & calidi capitis, & optime odorant, sicut canes & cati. Concedo ergo quod complexione est frigidus, sed actione caloris cordis fit calidus. Sed dices: ergo non est à prædominio, ex mixtione igneus, concedo, nec hoc intendebat philosophus, sed dixit quod si complacendum est antiquis, potius attribuendum est igni, quam alteri elemento. Vnde in secundo de de anima de hoc nullam mentionem fecit: vt patet in text. 100. ibi (est autem odor sicci.)

Textus, quem adducit B. T. est in secundo de anima, sed ass. commentatoris text. 13.

Q V A E S T I O X I.

*Si organo tactus & gustus dominatur terra.
Tactiuum autem terra gustatiuum vero species,
quodam tactus, est. Text. 27.*

Circa hunc textum dubitatur, quoniam tactus apprehensivus est quatuor qualitatum, quarum una, in singulo elemento est in summo: ergo in tactu, vel omnia elementa dominantur, vel nullum, ex quo est perceptivus omnium, indifferenter. Præterea, tactus tanto excellentior est cognoscens qualitates tangibiles, quanto magis contrarietate sunt in complexione ipsius tactus: ergo ad bonitatem tactus requiritur, quod nulla qualitas, & per consequens nullum, elementum cuius est illa qualitas, domineatur in eo. unde & philosophus in secundo de anima text. 118. dicit tactum consistere in quadam medietate contrariorum tangibilium. Quod quomodo intelligatur: vide illic B. Th. præterea philosophus in tertio de anima textu 66. loquens de tactu dicit. (Hic autem sensus non est neque terra, neque alius elementorum nullius.)

Ad hoc dicitur elementa componentia tactum dupliciter considerantur. primò secundum virtutem actiivam. secundò, secundum quantitatem. Quantum ad virtutem actiivam, dico quod nullum elementum simpliciter dominatur in tactu, quoniam inter omnia mixta, ut diximus in secundo de generatione, organum & medium tactus, maxime accedit ad temperatum secundum pondus. Quantum autem ad quantitatem, dico quod dominatur terra, eo quod est minoris virtutis & actiivatis, & hoc declarat B. Th. in expositione ibi. (Terra maxime miscetur.)

Ad argumenta, duo prima concludunt, de dominio quantum ad virtutem, cum hoc tamen fiat dominium secundum quantitatem. Tertium concludit, quod tactus non est terra tantum, nec alius sensus, est vnum elementorum tantum, hæc enim fuit intentio philosophi, probare, quod corpus animalis, non potest consistere ex vno elemento, eo quod sensus tactus non consistat ex vno elemento, puta, terra tantum: vide eum in tertio de anima textu sexagesimo sexto.

Hic querendum est. Si organum tactus est in corde & non in cerebro, & vide expositionem B. Tho. in fine lectionis quintæ in libro de sensu & sensato.

QVAESTIO XIII.

Si de omnibus obiectis quinque sensuum considerandum est in libro de sensu & sensato.

Quid autem oporteat dicere, quodlibet eorum scilicet quid color, quid sonus, quid odor, quid sapor.

Similiter & de tactu. Textu 28.

Circa hunc textum adverte, quod philosophus, non videtur exequutus fuisse, quod proposuit. nam in hoc libro, agit tantum de colore odore, & sapore, tamen & proposuit etiam de sono, & obiecto tactus: ergo est diminutus.

Ad hoc inuenio duas responsiones, prima dicit, quod verba hæc (quid autem oporteat, &c.) referenda sunt, ad immediate antedicta, & non ad ea quæ præcisè tractanda sunt in sequentibus, præposuerat enim philosophus quod in libro de anima dictum est, quomodo quodlibet sensibile immutetur sensum suum. Sed quia hæc consideratio de sensibilibus, non sufficit: ideo ad complendam doctrinam de sensu & sensibili, consideranda est natura cuiuslibet obiecti scilicet, quid color, quid sapor. Hoc tamen non dicitur fiendum solum in hoc libro. Sed extra librum de anima. unde aliqua considerantur hic: aliqua in libro de generatione, ut de primis qualitibus tangibilibus, aliqua in quarto meteororum, ut qualitates secundæ tangibiles, sicut durum & molle, &c. aliqua in libro de celo, ut graue & leue. De somno autem sufficit consideratio facta in libro de anima, ubi agitur quomodo generatur, & quomodo immutat auditum, in secundo de anima textu 77. & 78. & hæc responsio elicitur ex expositione B. Th.

Alia responsio dicit, quod etiam in hoc libro agitur de differentiis tactus, non quidem secundum se, sed prout causant saporem & odorem, ut videbimus infra. Sed hæc responsio non valet. Accidit enim quod hoc modo considerentur, non enim considerantur, ut cadunt sub tactu, sed ut causant obiectum odoratus, & gustus, & præterea, non potest saluari de sono, de quo nec per se, nec per accidens est in sequentibus determinationibus, ut videbis. Ideo teneo primam.

QVAESTIO XIII.

Si sensibile in actu, & sensus in actu sunt idem.

Quomodo est idem, vel alterum, his qui secundum actum sensibus. Textu 29.

Iaue. Tom. iij.

Circa hunc textum adverte, quod philosophus non vult hic considerare de obiectis prout actu mouente sensum. Sed ut sunt apud mouere sensum. nam videtur philosopho sufficienter dixisse de obiecto sensibili in actu, in tertio de anima, querendo quid sit, determinauit in text. 38. quod est idem cum sensu in actu, sicut intelligibile in actu est idem cum intellectu in actu: verum hæc præpositio est valde obscura, nec potest saluari pro quolibet intellectu, nisi in multis distinctionibus, ut videbis in quaest. vltima, quam ordinavi de intellectu. Quomodo autem verificetur in sensu adverte, quilibet sensus est immaterialis, eo quod ratio sentiendi, est immutatio intentionalis, quæ est immaterialis, prout non recipit sensus suum obiectum, secundum esse materiale & naturale. Quodlibet etiam sensibile dum actu sentitur fit immateriale eo, quod sentitur per speciem immaterialem. Tam ergo sensus in actu, quam sensibile in actu, trahitur ad esse immateriale, in quo ut sic non distinguuntur & per consequens sunt idem, in tali esse, & hanc rationem innuit commentator in 3. de anima commento 38. ibi. Aristoteles enim quarum differentia sunt eadem, ipsæ sunt eadem in illo modo secundum quem habent easdem differentias huius primæ, & tu sic subsume. Sed sensus in actu & sensibile in actu, est eadem differentia entis, conueniunt enim in hoc, quod utrumque est immateriale: ergo ut conueniunt in tali differentia, sunt eadem, non tamen sequitur, quod omnino sunt eadem, nam secundum esse naturæ, non sunt eadem, quis enim diceret sensum visus, & albedinem niuis, esse eadem, & propterea dicitur, quod sunt eadem non in esse naturæ, sed in esse cognoscitio, vel in esse intelligibili, quod est esse sine materia.

Adverte tamen, ne credas, illam immaterialitatem, seruari eodem gradu in sensu in actu, & in sensibili in actu, & intellectu & intelligibili. Nam maior est in ordine intelligibilium, quoniam intellectus abstrahitur ab omni organo, & intelligibile, ab esse materiali, & conditionibus materiæ, ut intelligibile: sensus autem & sensibile licet abstrahant ab esse materiali, non tamen à conditionibus materiæ, cum sensus recipiat, ut hic & nunc. Item in ordine intellectuum, adhuc est latitudo immaterialitatis, quoniam datur summe immaterialis, ut intellectus diuinus, & Medius, ut intelligentia, &c. ut declaravi in vltima quaestione de intellectu. Vide eam similiter in ordine sensuum, est latitudo, quoniam visus immaterialior. Minime aut immaterialis est tactus, ut declarat B. Th. in prima parte q. 78. art. 3. ubi agit de sufficientia sensuum.

QVAESTIO XIII.

Si diffinitio Coloris est bene assignata à philosopho.

Quare utique color erit extremitas perspicui in determinato corpore. Text. 33.

Circa hanc diffinitionem adverte, quod primo aspectu videtur falsa. nam extremitas corporis terminati, est superficies, constat autem colorem non esse superficiem, cum sit qualitas. Præterea, apud B. Th. in expositione text. 30. & apud commentatorem in libro suo de sensu ibi (necesse est igitur ut color,) & apud Albertum in libro de sensu primo, tractatu 2. ca. 1. Duo sunt principia constituenta colorem, vnum formale, i. lux, aliud materiale id est, perspicuum, quod dicitur dyaphanum, sed hæc principia non explicantur in diffinitione philosophi: ergo non videtur sufficientes.

Ad resolutionem huius dicam tria. primo quot requiruntur ad naturam coloris, & sui generationem. secundo ex his adducam diffinitiones claras, quæ solent dari de colore: tertio declarabo in quo sensu diffinitio philosophi est vera.

Circa 1. dico, quod tria requiruntur. primò, lux vel lumen, quod est ut forma, & essentia coloris. Hæc enim est vera, color est lux, licet non simpliciter, ut dicam: unde Albertus in eodem c. dicit. Lumen est hypostasis, & forma colorum, & probatur ratione sic, visus est vnus sensus: ergo est vnus obiecti. Hoc obiectum est lux & color, omne enim, quod videtur, est lucidum vel coloratum: ergo est necesse, quod lux, & color sint idem omnino, vel quod vnum reducatur in aliud, ut in principium. Constat aut quod lux non reducitur ad coloré, cū sit prior, & cōmuniior, reperit em

tam in superioribus, quam inferioribus: ergo color reduci-
tur ad lucem, est ergo color lux. secundo requiritur perspi-
cium ut materia, in quo recipitur lumen, si enim color ef-
set lux sola, omnia lucida essent colorata, & ideo requiri-
tur receptiuum luminis, tale autem receptiuum, est ipsum
perspicuum, i. dyaphanum, ex 2. de anima tex. 65 vbi dicit lu-
men esse actum dyaphani, ergo dyaphanum est sicut mate-
ria, receptiuum luminis & sui oppositi: tertio requiritur ali-
quod terminans, & condensans ipsum perspicuum. Nam si
perspicuum non terminatur, recipit lumen in toto sui pro-
fundo, & non reuerberat ipsum, & tunc perspicuum illumi-
nari dicitur & non colorari, ut quando recipitur lumen in
aere vel in aqua. Si autem terminatur dyaphanum, tunc re-
cipit lumen in sui extremitate, & reuerberat ipsum, & tunc
dicitur colorari, primum autem terminatiuum, & conden-
sans materialiter est terra, in his inferioribus, eo quod alia e-
lementa, secundum partes profundas, sunt perspicua. Hæc
autem minime perspicua, quia tantum secundum superficiem
ut dicit Beat. Thom. in expositione textu. trigesimo.
circa finem. Ad completam ergo naturam coloris, re-
quiritur lumen non quidem cæleste, quoniam licet illud in
fluat in his inferioribus, non tamen incorporatur, est ergo
lumen elementare, quod attribuitur igni, & requiritur dya-
phanum aeris aut aquæ, receptiuum luminis, & requiritur
terminatiuum diaphani, quod terminet ex sua grossitie & opa-
citate, & hoc attribuitur terræ, ex quibus patet quod oë co-
loratu n. vero colore, est mixtum ex quatuor elementis,
nec aliquod elementum, etiam terra, non est colorata, &
quomodo color computatur inter qualitates secundas: ex
his pono aliquas diffinitiones coloris fundatas super præ-
dicta principia.

Prima, color est lux incorporata, & retenta in perspicuo
terminato.

Secunda, color est participatio lucis à perspicuitate ter-
minata. Ista duæ ponuntur ab Alber. in lib. de sens. trac. 2. c. 1.

Tertia, color est lux obumbrata ex admixtione corporis
opaci. hæc ponitur à B. T. in 2. de anima lectione 14. circa fi-
ni. (Dicendum est igitur, &c.)

Quarta, color est perfectio dyaphani terminati, sicut lu-
men est perfectio dyaphani interminati. Hæc est commen-
tatoris in libro de sensu, & sensato ibi. (& per hoc distingui-
tur color à luce.)

Sed antequam deueniam, ad diffinitionem philosophi
volo soluere duo dubia, contra prædicta.

Primum, illa tria principia coloris, non sunt de mente
commentatoris. Nam ipse in libro de sensu ibi. (Necesse est
igitur,) non adducit nisi duas naturas, ex quibus con-
stant colores, scilicet naturam luminosi, quam attribuit igni, & na-
turam dyaphani, quam attribuit aeri & aquæ: ergo non est
necesse apponere tertium scilicet, opacum terræ, ut termi-
natiuum.

Ad hoc dico, quod commentator considerauit colorem so-
lum, quo ad formam & materiam receptiuam, quæ forma
est lumen, quæ materia est dyaphanum, & hæc duo sunt in-
trinseca colori. Illa autem terminatio est, conditio mate-
riæ. Vnde potius est ratio, sine qua non, quam quid intrinse-
cum colori. non ergo negasset tertium principium, com-
mentator, nisi sub hac ratione quod non concurrat sic for-
ma vel materia, sed ut conditio materiæ.

Secundum est, si lumen est forma coloris, & dyaphanum
materia: ergo color non est qualitas simplex, sed potius quod
compositum ex materia & forma. Quod tamen est falsum,
ut discussimus in 12. metaphysicæ. Vbi declarauimus formam
accidentalem, non compositam intrinsece ex actuali & poten-
tiali.

Ad hoc respondet Albertus in tractu 2. c. 2. quid aliquid,
dicitur includere formam, & materiam dupliciter. primo,
ut resultans ex compositione eorum adinuicem, & tale est
verè compositum, sicut substantia materialis. secundo, ut
fluens ab eis & hoc non est necesse esse compositum intrin-
sece: sed erit unum essentialiter puta id quod est ut forma.
Alterum autem quod est ut materia, concurrat ut determi-
nans, & recipiens id quod est ut forma. Exemplum habemus,
quando diffinitur accidens in concreto, dicit enim formam
in recto, & subiectum ut receptiuum in obliquo. Dicimus
enim, quod album significat albedinem, non quidem secun-
dum se: sed ut recipitur in subiecto. Sic dicimus, quod co-
lor significat lucem, non quidem secundum se, sed ut reci-
pitur in dyaphano terminato. Vnde recipi in dyaphano ter-

minato, est de ratione coloris, licet accidat lumini, ut lu-
men est.

Quantum ad diffinitionem philosophi, dico duo. primo
vnam distinctionem. secundo quomodo est exponenda illa dif-
finitio.

Distinctio est hæc, color dupliciter sumitur, color in a-
ctu, color in potentia, color in actu, est tantum in extreni-
tate corporis colorati, quia secundum quod est in extreni-
tate, i. in superficie, potest actu mouere visum, non autem si
esset in profundo, corporis terminati, color autem in po-
tentia est per totum corpus terminatum, & fit actu per so-
lam diuisionem corporis, non quidem in actu nature, sed in
actu motui, non. n. actu mouet visum, nisi diuidatur corp-
ut patet, stante hac distinctione dico quod philosophus dif-
finit colorem, non quocunque modo, sed ut actu potest mo-
uere visum. Constat autem quod actu non mouet, nisi ut est
in extremitate perspicui terminati: vnde philosophus potius
considerauit colorem, quantum ad apparentiam, i. prout ap-
paret visu, quam quantum ad suam essentialiter: vnde dico se-
cundo, quod sic est exponenda diffinitio philosophi, color
est extremitas perspicui terminati, i. color est id quod su-
per apparet in extremitate perspicui, & quod sic intelligat,
patet per ea quæ dixit in tex. 31. vbi confirmauit sensum suum,
per dictum Pythagoricorum, qui dicebant colorem esse epy-
phaniam, id est super apparitionem, quasi superfinalis sit ap-
paritio.

Ex omnibus ergo prædictis, potes habere, quid sit color
essentialiter, per diffinitiones suprapositas, & quid sit appa-
renter per diffinitionem philosophi.

Sed contra diffinitionem philosophi, est dubium: nam si
color est extremitas, &c. ergo res mixta, non habet colorem
in sui profunditate, quod tamen est falsum, nam marmor &
nix, &c. sunt alba, in superficie, & in tota profunditate. Sic
apparet in aliis coloratis.

Ad hoc respondet B. T. in expositione tex. 33. ibi. (Sicut au-
tem corpora, &c.) & intendit quod hæc diffinitio, datur de
colore, prout est in actu, color autem est in actu, quando e-
xistente medio illuminato, potest per seipsum mouere vi-
sum. Hoc autem potest solum, ut est in superficie, quoniam
visus non attingit profunda rei visæ, nisi per accidens, &
ideo licet in profunditate rei, sit color, non tamen actu, sed
in habitu vel in potentia proxima, eo quod ex sola diuisione
corporis, potest actu mouere visum. Sicut etiam in pro-
fundo corporis, sunt multæ superficies virtualiter, quæ so-
la diuisione corporis fiunt actu.

Potest etiam dici, quod diffinitio philosophi, datur de
colore, magis secundum apparentiam quam secundum es-
sentiam, & quia color in profundo non apparet, ideo licet
insit secundum essentiam, quæ est lux incorporata, non ta-
men secundum apparentiam. In superficie autem est secun-
dum apparentiam & essentiam.

Q V A E S T I O X V.

*De distinctione & generatione extremorum colo-
rum & mediorum.*

*Simul autem, quæ sit necessitas, commixtis illis &
colores misceri. Text. 43.*

Circa hunc textum philosophus ex propria opinione
inuestigat species colorum, quomodo generentur, &
ut habeamus aliquam resolutionem dicam tria. primo
A quo tanquam à principio primo sumenda est diuer-
sitas colorem. secundo, quomodo generantur duo extremi
albedo & nigredo. tertio, quomodo generantur medij.

Circa 1. dico, quod cum eadem sint principia constituen-
di rem, & diuersificandi secundum quod alio & alio modo
se habent illa, quæ sunt principia constituendi colorem, e-
runt etiam principia diuersificandi & multiplicandi, secun-
dum quod diuersimode adinuicem comparantur. Diximus
autem, quod principia coloris sunt lumen & perspicuum rece-
ptiuum, & id quod determinat perspicuum, quod est opa-
citas terræ secundum ergo diuersitatem luminis, & perspi-
cui & opacitatem multiplicantur colores.

Circa Secundum scilicet, quomodo generantur duo ex-
tremi albedo & nigredo, declarat commentator in libro
de sensu ibi. (Color igitur albus, &c.) & intendit, quod li-
cet in quolibet colore concurrat luminosum ignis, eo quod o-
mnis color est lumen, & perspicuum aeris, & aquæ & opa-
cum terræ, terminatiuum tamen quando à prædominio fm
maximum, concurrat luminosum ignis, & perspicuum aeris,
perspic

perspicuum autem aqueum & opacum terræ concurrunt secundum minimum, generatur albedo: unde dicitur esse lumen, minime obumbratum, & dicitur esse color, habens plurimum de luce. Opposito autem modo, quando concurrunt, plurimum opacum terræ, & minimum de luminoso, ignis, ac de perspicuo aeris, generatur nigredo, quæ ab Aristotele in text. 34. comparatur albedini, sicut tenebra luminis. Quod quomodo debeat intelligi declarat B. T. in expositione eiusdem textus ibi, (quod quidem non est, &c.) & isti duo colores sunt extremi eo, quod maximè distant, per hoc quod est habere plurimum de luce, & minimum, vel per hoc quod est habere plurimum de opaco, & minimum.

Circa 3. s. quomodo generantur medij colores. Aristoteles in rex. 43. dicit causam esse diuersam mixtionem luminis cum perspicuo, & opaco, & hanc quidem mixtionem in textu 42. reducit ad diuersam mixtionem elementorum, eo quod non datur luminosum ignis, sine igne, nec perspicuas aeris aut aque, sine zere & aqua, nec opacitas terræ sine terra, cum enim istæ sint qualitates, non separantur à subiectis suis. In tendit ergo philosophus, quod cum mixtio elementorum diuersificetur in mixtis, eo quod non sunt æqualia, sed est neesse quod aliquod vel aliqua prædominètur, etiam diuersificatur, luminosum ignis, & perspicuum, & opacum, & cum ista sint principia colorum. Si diuersificantur secundum maximum, & minimum constituunt albedinem, & nigredinè. Si autem diuersificantur citra maximum, & minimum constituunt, medios colores, & cum inter maximum huiusmodi, & minimum dentur multi gradus secundum diuersas proportionales, ideo constituuntur multi colores medij. Qui tamen quomodo ordinentur, & quibus proportionibus in particulari, non determinatur ab Aristotele, nec à commentatore nec B. T. nec Alberto, nec ab alio quem viderim, gratia tamen exercitij intellectualis, possent disponi sicut in figura sequenti apparet & supponatur, quod in albedine sit lumen vt 8. & opacum vt 1. In nigredine autem opacum vt 8. & lumen vt 1.

Albedo	Lu.	8	Op.	1
Croceum	Lu.	7	Op.	2
Rubeum	Lu.	6	Op.	3
Vinosum	Lu.	5	Op.	4
Viride	Lu.	4	Op.	5
Azureum	Lu.	3	Op.	6
Fuscum	Lu.	2	Op.	7
Nigredo	Lu.	1	Op.	8

Aduerte autem, quod quilibet horum colorum, etiam habet latitudinem secundum intensum, & remissum, prout diuersimode participatur à subiecto. Hic autem intelligas has proportiones considerando colores secundum naturam suam, & quasi metaphysicæ, puta albedo vt albedo. viredo vt viredo, non vt est in folio aut pariete, & aduerte, quod loquimur de coloribus productis à natura, in generatione rei, & non de coloribus artis. Illi enim ad placitum pictorum variantur, nec dantur certæ proportiones.

Sed dubium occurrit, circa hoc quod dictum est, quod ad colorem concurrunt perspicuum, & terminatiuum, & queritur si hoc perspicuum est aereum, an aqueum. Similiter cum terminare attribuitur sicco, queritur si hoc terminatiuum, est siccum igneum, an siccum terreum.

Ad hoc dicitur, quod illud perspicuum indifferenter potest esse aereum, & aqueum cum sint ex natura perspicua, & sine lumine, receptiua autem luminis. unde & commentator in libro de sensu, & sensato ibi. (neesse est igitur vt color, &c.) attribuit luminosum, quod concurret in colore, igni: perspicuum autem indifferenter attribuit aeri, & aque. Quantum autem ad siccum terminatiuum, dico quod est terreum, & non igneum. Tale enim siccum debet esse condensatiuum, non enim dyaphanum terminatiuum, nisi condensetur, aut aliquod densum post ipsum ponatur, vt in speculo vitreo. Sed siccum igneum non est condensatiuum, imo rarefactiuum, vt adiunctum calori, ergo debet esse terreum, quod ex natura terræ, est opacum & grossum.

QVAESTIO XVI.

Quæ sint principia saporis, & quid sit.

Quem admodum ergo qui lauant in humido saporis & colores talcm faciunt habere aquam. Textu 50.

Iauel. Tom. iij.

Philosophus reprobat opinionibus antiquorum de sapore, hic concludit, quæ sint principia ex quibus generatur, & quid sit. Nos ergo ad resolutionem huius, dicemus quatuor, primò, quæ sint principia materialia. secundò, quæ actiua. tertio, ponam definitionem. quarto, solam dubium.

Circa 1. aduerte, vt dictum est in quarto Meteororum, qualitatum secundarum inter quas computatur sapor, principia sunt qualitates primæ. Sed differenter. nam siccum & humidum sunt principia passiuæ & materialia, calidum autem & frigidum sunt principia actiua. Loquentes ergo de principijs materialibus saporis dico quod sunt humidum aqueum, & siccum terreum coniunctim, ita quod vnum nõ sufficit sine altero, & quidem quod humidum sit materia dupliciter declaratur. primò ex commentatore in libro de sensu ibi. (Et signum quod natura humidi, &c.) secundò ex philosopho in text. 46. & 47. qui tenet cum antiquis, aquam quidem esse principium saporis, & in hoc non dissentit ab eis, sed in hoc quod philosophus non approbat, solam aquam sufficere, vt dicebant illi. Sed oportet humidum aquæ immisceri sicco terrestri.

Quod autem siccum terreum sit principium saporis declarat philosophus in text. 47. vbi signis manifestat, quod aqua transiens per varias species terræ contrahit varios saporis.

Quod autem sapor non fiat per solum humidum aqueum: sed ex admixtione sicci terrestri, probatur multipliciter, primo ex textu 46. in fine, sic omnes saporis inueniuntur in corporibus habentibus grossitudinem aliquam. ratio autem grossitudinis attribuitur primo terræ: ergo in omni sapore requiritur siccum terreum admixtum humido. Item in text. 51. probat idem ex esca saporosa, quæ non est purum humidum nec purum siccum, sicut nec animal quod nutritur ex ea. Item commentator in lib. de sensu ibi (& cum ita sit, sapor necessario, &c.)

Quæ autem, sint principia actiua, dico cum philosopho, quod est calidum digerens humidum, & commiscens sicco, quod probatur tripliciter. primò per philosophum in text. 53. sic idem est principium actiuum nutritionis, & nutrimenti, cum ordinetur nutrimentum ad nutritionem. sed calor est principium actiuum nutritionis ex secundo de anima: ergo & nutrimenti. Si nutrimenti ergo & saporis, quæ est passio nutrimenti. nam idem est productiuum subiecti: & eorum quæ naturaliter ad subiectum consequuntur. secundò, dictum est in quarto meteororum, quod digestio est à calido, sed saporis rerum producuntur per digestionem, & secundum variationem digestionis variantur saporis, vt videmus in vua, quæ ante maturitatem habet vnum saporis, in maturitate autem alium. tertio ex commentatore in libro de sensu, & sensato ibi. (quando fiunt digesta ex calore aliqua digestionem, &c.)

Circa 3. s. quid sit sapor, diffinit philosophus in text. 50. Sic sapor est passio id est, passibilis qualitas, de tertia specie qualitatis, facta in humido aqueo cum admixtione sicci terre: per actionem calidi, quæ gustum secundum potentiam, alterando reducit in actum. Hanc quidem definitionem sufficienter declarat philosophus & Beat. Thom. in eodem text. præcipue quo ad vlti. partem. Quod enim causetur ex humido & sicco, & per actionem calidi, sufficienter declaratum est in antedictis.

Sed dubium occurrit circa principia materialia saporis, dictum est enim, quod non solum humidum, sed etiam siccum terreum, est principium, ergo sapor non est forma aut qualitas simplex, si ex his duobus componitur, quod tamè videtur falsum, quoniam nulla forma accidentalis, est intrinsecè composita, vt diximus supra de colore, & determinauimus in lib. 12. metaphysicæ.

Ad hoc responderet Albertus in libro de sensu & sensato, quod humidum & siccum non sunt principia materialia ex æquo, nec sub eadem ratione: nam solum humidum est subiectum saporis: sed ratio quare est subiectum, est ipsum siccum terreum, ita quod sine eo non esset: unde potius est ratio subiecti, quam subiectum. Sicut supra diximus de colore, quod diaphanum est subiectum & receptiuum coloris, ratio autem recipiendi, est terreum opacum terminatiuum. Dico ergo quod licet humidum, & siccum sint principia materialia saporis, tamen non est sapor quid compositum intrinsecè, sed esse saporis est esse humidi tantum, virtute tamen sicci.

QVÆSTIO XVII.

*Quomodo generantur extremi, & medij sapes.
Quomodo autem colores medij ab albi &
nigri commiſſione Textu 54.*

Circa hunc textum primo aspectu occurrit dubium, quomodo sit verum, quod medij colores componantur ex admixtione extremorum, cum non se compantur contraria in eodem, sed hanc quæſtionem diſcuſſimus in decimo metaphyſici. Ideo pertranſeo. Quæramus ergo quomodo generantur extremi ſapores, deinde medij, & vt faciamus aliquam reſolutionem, dicemus tria: primò, vnde ſumenda eſt cauſa ſaporum extremorum: ſecundò, quomodo generantur dulce & amarum: tertio, quomodo medij, & quomodo ordinantur inter extrema.

Circa 1. aduerte, quod ſapor cauſetur à calore digerente, & humido admixto cum ſicco, dubium poteſt eſſe. Si productio & diſtinctio extremorum ſaporum, ſumenda eſt, ex calore diuerſimodè ſe habente vel ex humido. De ſicco non eſt dubium, quoniam diximus, quod ſiccum nõ eſt ſubiectum ſaporis, ſed potius eſt ratio, quod humidum ſit ſubiectum. Suppoſito ergo, quod dulce, & amarum ſint extrema, eo quod omnes concordant in hoc, dico quod non eſt ſumenda à calore: ſed ab humido. Si enim ſumeretur à calore eſſet neceſſe alterum cauſari à calore intenſo magis conſumente, quam decoquente humidum, & hoc eſſet amarum. Alterum autem cauſari, à calore remiſſo, non poteſt digerere humidum, nec conſumere, & hoc non eſſet dulce: ſed auſterum, vt dicemus. Vnde dulce eſſet medium, eo quod arguit temperatum calorem, ſufficienter digerentem humidum, & non multum conſumentem: ſumenda eſt ergo ex parte humidi, vt diuerſimodè patitur à calore. poteſt autè duobus modis pati. primò quod ſufficienter digeratur, & non conſumetur. ſecundò quod magis conſumatur ex intenſione caloris, quam digeratur, ex his duobus modis ſumi generatio dulcis & amari videbitur.

Sed contra hoc eſt dubium, nam commenta. in libro de ſenſu, & ſenſato ibi: (& modi ſaporum, &c.) dicit quod ſapores diuerſificantur ſecundum diuerſitatem humidi & ſicci. ergo non tantum ſecundum diuerſitatem humidi.

Ad hoc dicitur quod minus humidum infert magis ſiccum, & quia in ſapore amaro, eſt minus humidum per conſumptionem, ideo in eſt magis ſiccum. Dico ergo quod commentator non contrariatur ſupradictis, quod enim nos attribuiamus humido magis conſumpto ex intenſione caloris, quam digeſtione commentator attribuit ſicco, quod correlariè ſequitur ad humidum conſumptum.

Circa 2. ſcilicet, quomodo generatur dulce & amarum B. T. in expoſitione text. 54. & Albertus in libro de ſenſu tractatu 2. c. 7. tenent, quod dulcedo generatur, quando calor temperatus, ſuauius decoquit humidum, non conſumendo, ſed ſubtiliando, quaſi reducens ad humidum aereum, quod eſt ſubtile & bene commiſcendo ſicco terreſtri, vnde dulcia ſunt ſubtilis ſubſtantia & leuia, & optimi nutrimenti, ſicut dixit philoſophus in tex. 53. quod omnia nutriuntur dulci ſimplici, aut commixto. Amaritudo autem generatur quando calor inrentus obtinet ſuper humidum conſumendo potius, quam decoquendo & ſubtiliando. vnde ſiccum remanet aduſtum, & propterea amara ſunt calida, & ſicca terreſtria multum; propterea dixit commentator in libro de ſenſu (Amaritudo attribuitur caliditati & ſiccitati.)

Circa 3. ſcilicet, quomodo generantur medij ſapores, & diſtinguantur & ordinantur Dico ſecundum philoſophum in text. 55. quod generantur ſecundum quod magis vel minus, decoquitur humidum, vel conſumitur, nam ſecundum quod magis vel minus decoquitur ſine conſumptione. ſic multiplicentur ſapores reſpiciendo dulcedinem à qua declinant, ſecundum autem quod magis vel minus conſumitur à calore intenſo, multiplicentur ſapores, reſpiciendo amaritudinem, à qua declinant. Sequendo ergo hæc fundamenta ſic ordinandi ſunt ſapores medij, vt innuit philoſophus in textu.

Dulces
Pinguis
Ponticus
Auſterus
Stipticus
Acutus
Salſus
Amarus

Pinguis vel vinctuoſus immediate ſequitur ad dulcem & conueniunt in perfecta digeſtione humidi à calore temperato facta. Sed diſconueniunt in ſicco terreſtri: nam in dulci, ſiccum terreſtre non ita tenet humidum, concatenatum, ſicut in pingui, & vinctuo

ſo, & hoc indicat ſua viſcoſitas, quæ eſt quaſi concatenatio partium humidarum, per ſiccum bene commixtum: vt dictum eſt, in quarto meteororum.

Ex parte autem amari immediate ſequitur ſalſus, conueniunt enim in humido conſumpto, ex intenſo calore, & in ſicco aduſto. Diſconueniunt tamen, quia in amaro eſt maior conſumptio humidi, vt declarat B. T. in expoſitione. vnde de & Albertus dicit, quod non differunt, niſi per maiorem, & minorem conſumptionem humidi.

Ex parte dulcis, ad pinguem ſequitur ponticus, i. mordicatus, & auſterus id eſt, acris, & iſti duo cauſantur, non ex conſumptione humidi, ſed ex indigeſtione humidi, eo quod calor paruus eſt, qui eſt cauſa indigeſtionis, vt dictum eſt in quarto meteororum. Differunt tamen in hoc, quod vt dicit Albertus, ponticus cauſatur ex multo terreſtri, quod propter defectum caloris non eſt ſubtilitatum: Auſterus autem cauſatur ex calido alterante ſiccum, quod alteratum, alterat humidum, ſed non perfecte decoquitur, vnde fructus ante maturitatem habent ſaporem auſterum, id eſt acrum.

Ad auſterum ſequitur Stipticus, qui eſt multi terreſtris, & magna ſiccitatis. Sed plus habet de calido digerente, nam quædam matura, etiam ſunt ſtptica, vt fructus forbæ, & ſemen mirti.

Ad ſtpticum ſequitur acutus, qui tenet ſe magis à parte ſalſi non quidem propter conſumptionem humidi, ſed propter intenſum calorem non comburentem, ſed acuatem ſiccum terreſtre, & iſte ſapor in eſt calidis multum virtualibus, vt piperi, ziziberi, aleo, ſinapi, &c.

Sed videtur, quod philoſophus ſit diminutus, non enim poſuit acetolum, qui tamen videtur diſtinctus ab aliis, vt guſtu iudicamus.

Ad hoc dicitur ſecundum B. Th. quod non diſtinguitur ab auſtero, vnde ipſe exponit auſterum id eſt, acetolum. Si tamen id non placet, quia videtur repugnare ſenſu guſtus, dices cum Albert. quod differunt in hoc, quia auſterum eſt ante completam digeſtionem. Acetolum autem eſt poſtquam ex acutis humidis, vt ex vino, euaporauerunt partes calidæ ſubtiles. Vnde acetum eſt frigida ſubſtantia, licet a cutæ actionis. Dico ergo quod quo ad humidum, & defectum calidi non diſtinguntur. Sed tantum in hoc, quod auſterum dicit defectum calidi ante completam digeſtionem. Acetolum autem dicit defectum calidi per euaporationem, poſt completam digeſtionem, & maturationem, vnde quia conueniunt in defectu calidi philoſophus non diſtinxit eos.

Hæc dixerim de mediis ſaporibus, quæ tamen indigent maiori diſcuſſione, ſed id relinquo magis expertis, mihi aliud non occurrit, nec aliud potui inuenire. Apud commentatorem nihil in particulari habetur, vt patet in ſuo libro de ſenſu & ſenſato.

QVÆSTIO XVIII.

Quæ ſunt principia odoris, & quomodo generantur, & quid ſit.

Quod enim facit in humido ſiccum, hoc facit in alio genere enchimum. Tex. 59.

Circa naturam odoris, dicam quatuor, primo quæ ſint principia ſua. ſecundò, quomodo generatur, tertio, quid ſit. quartò, ſolum dubium.

Circa 1. aduerte, quod vt ponit Albertus in libro de ſenſu tractatu 2. c. 9. illa quæ ſunt principia ſaporis ſunt principia odoris, quoniam odor ſupponit ſaporem in odorabili: vnde commentator in libro de ſenſu ibi. (De odoribus autem) dicit, quod materia id eſt, ſubiectum odoris eſt ſapor, quoniam omne habens odorem habet ſaporem. Tu vero intelligas ſaporem eſſe materiam odoris id eſt, humidum ſaporolum, quod ſupra diximus, eſſe humidum aqueum admixtum ſicco. Ad odorem igitur concurrunt humidum, & ſiccum & calidum, ſicut ad ſaporem. Sed in hoc eſt differentia, quod in ſapore prædominatur humidum, in odore autem ſiccum. vnde diſponenda ſunt hæc principia oppoſito modo in productione odoris. Dico ergo ſecundum B. T. & Albertum, quod in ſapore, humidum eſt principium paſſiuum, actiuum autem eſt ſiccum, terreſtre, & calidum decoquens humidum ac permixcens cum ſicco. In odore au-

tem siccum est passuum, actiuum vero, est humidum enchimum id est, incorporatum sicco, quod idem est, quod humidum saporosum & calidum resoluens: nam calor agens cum humido saporoso, resoluit siccum calidum, quod non est aliud, quam quidam spiritus, & hic spiritus, qui est pars ignea sicca resoluta, est primum subiectum odoris, vnde commentator dicit in libro de sensu ibi. (Et quia odores) Attribuit odori siccitatem, & caliditatem, quæ fit, id est, resoluitur, ex humiditate saporosa.

Sed hic est dubium, quia dictum est, quod primum subiectum odoris est siccum resolutum ex humiditate saporosa, nam B. T. in expositione tex. 59. dicit, quod principium passuum odoris, est aer & aqua, vt videtur dicere philosophus, ergo non siccum.

Ad hoc dicitur, quod B. T. & philosophus, vt etiam Albertus exponit, quando dicit aerem & aquam est principium passuum, sumit principium passuum, non pro primo subiecto vel materia: sed pro medio deferente odore, eo quod odoratus fit & per aerem, & per aquam, vt declarat infra philosophus.

Circa 2. quomodo scilicet, generetur odor, dico quod ordine naturæ subsequitur saporem. vnde imaginandum est, quod ex humido aqueo & aereo cum admiscetur sicco terrestri, & humidum aqueum decoquitur à calore, fit sapor. Cum autem sapor productus est, tunc calor agens in illo humido saporoso, quod est idem cum enchimo resoluuit ex eo siccum calidum, quod est idem cum odore, vel primum subiectum odoris. Hęc de generatione odoris, nec plura possum imaginari.

Circa 3. scilicet, quid sit odor difficile est inuenire, nec philosophus, nec commentator, nec B. T. nec Albertus diffiniunt. Stantibus tamen principiis prædictis potest extrahi talis definitio. Odor est impressio id est, qualitas causata ex humido saporoso, per calorem resoluentem, subiectiuè existens in sicco subtili calido, euaporante à corpore odorabili. Secundum autem B. Th. in expositione secundi libri de anima super text. 95. subiectiuè existit in sicco aereo con temperato. Sicut sapor existit in humido aqueo aliquantulum digesto. Secundum autem Albertum subiectiuè existit in spiritu, i. in parte sicca ignea temperata tamen, quæ resoluuitur ab humido enchimo. clariore nõ inuenio diffinitionem, nec potest à nobis inuestigari, eo quod inter animalia, malum ac imperfectum habemus odoratum, ideo dicit philosophus in secundode anima tex. 92. (non enim manifestum nobis est, quale quod sit odor, sicut sonus, causa autem est, quia sensum hunc non habemus certum, &c.)

Sed in textu philosophi, est dubium: nam arguit contra antiquos, quod odor non sit fumalis euaporatio, & tamen supra in tex. 26. concessit hoc, ex eo concludit, odoratus organum attribuendum igni.

Ad hoc dicitur dupliciter, primo, quod in tex. 26. concessit hanc, odor est fumalis euaporatio, non quidem essentialiter, sed casualiter, vel materialiter, id est quia est subiectum odoris, vt diximus. Hic autem, negat, ad sensum antiquorum, ipsi enim credebant illam euaporationem, esse essentialiter, & formaliter odorem, & contra hoc arguit philosophus, vt videbis.

Secundo dicitur, ad mentem Alberti, quod philosophus hic negat, odorem esse euaporationem, prout habet esse in medio, pura in aere, & defertur ad odoratum. Nam vt declarat B. T. in 2. de anima, super text. 97. contingit sentiri odor, per maximam distantiam, ad quam est impossibile, euaporationem pertingere, etiam si totum odorabile resoluere, & quia eruditus & alij antiqui credebant, nunquam esse odorem, nisi vbi esset talis euaporatio, propterea contra hoc arguit philosophus, & hęc responsio est magis consona literæ. Arguit enim philosophus, odorem esse in aqua vt in medio, non tamen euaporationem. Item colorem sentiri non per defluxum à corporibus visis vt dicebat Democritus, ergo & odorem sentiri, etiam sine reali euaporatione existente in toto medio. Ex hoc tamen non negandum est, quin in aere propinquo odorabili, vel in aqua non recipiatur realis euaporatio, resoluta ex odorabili, vt concedit B. T. in 2. de anima, super tex. 97. ibi. (& ideo dicendum est.)

Q V A E S T I O X I X .

De speciebus odoris, quæ correspondet speciebus saporum.

Manifestum quod oportet proportionales esse odores humoribus. Textu 63.

Circa species odorum, aduerte quod philosophus idem pertractat in 2. de anima textu 95. & enumerat eas, ac denominat sicut species saporum. Quomodo autem generentur & distinguantur, philosophus nec aliquis eius expositor exquisitè declarat, cuius causam puto esse, quam dicit philosophus ibidem, quoniam non bene cognoscimus naturam odoris, ex nostro imperfecto odoratu, ideo non bene attingimus species odorum, & propterea satis visum est philosopho, proportionare species odorum, speciebus saporis, præcipua cum causetur odor ex humiditate saporosa, vt diximus supra. Aduerte tñ, quod nec est vniuersale & semper verum, quod istæ species, sibi correspondeant, nam aliquando res habet dulcem saporem & amarum, aut alium odorem, cuius causam assignat B. T. in 2. de anima, super tex. 95. ibi. (Sed sciendum est.) Item licet philosophus in 2. de anima, in eodem textu faciat correspondere, dulcem saporem dulci odori, & e conuerso, & amaro saporis, amarum odorem, hic tamen amaro saporis facit correspondere putridum odorem, quem dicimus foetorem, non quia non de tur amarus odor, sed quia amarus sapor & foetor conueniunt in hoc, quod maximè offendunt, ille quidem gustum, qui est sensus nutrimenti, quod maximè saluatur in dulci, eo quod bene nutrit, vt dixit supra philosophus. Hic autem maximè offendit odoratum humanum, licet non aliorum animalium, vt dicit philosophus infra. Non enim fugiunt foetores, nisi sint corruptiui complexionis. Igitur de speciebus odoris, sic pertranseo. Nam & Albertus in 2. de anima in tract. 3. in c. 24. incipit declarare superficialiter, quomodo correspondeant saporibus, & quomodo diuersificetur promittens se sufficienter determinaturum de his in libro de sensu & sensa. sed nec illic compleuit, & arbitror id euenisse, quoniam nec ipse, potuit id sufficienter inuestigare.

Q V A E S T I O X X .

Si homo melius discernat differentias odorum, quam bruta.

Aduerte quod hoc dubium mouetur propter commentatorem in li. de sensu ibi. (Itud. n. instrumentum, &c.) dicit. n. quod homo melius distinguit differentias sensibilem olfactus, quam cætera animalia. Sed hoc videtur contradicere philosopho dixit enim supra, in tex. 44. naturam saporis esse nobis manifestiorem, quam sit natura odoris, eo quod peiorem habemus odoratum. Idem dicit in 2. de anima text. 92. & 95. & illic dicit species odoris esse nobis non multum manifestas, propter causam prædictam.

Ad hoc respondet B. T. in libro de sensu & sensato, super tex. 66. ibi. (Dicit ergo quod odorabile, &c.) & responsio est in hoc. Odor dupliciter sumitur. primo, est odor, qui secundum se est delectans vel tristans odoratum, dato quod non ordinetur ac cibum, quærendum vel fugiendum, sicut odor rosarum, aut Lilij, &c. secundo est odor, qui ordinatur ad cibum & correspondet saporis, & per talem odorem, excitantur animalia ad quærendam escam. Dico igitur, quod dictum commentatoris debet intelligi de differentiis odoribus primo modo. Ille enim est proprius hominis, vt declarat philosophus in textu 66. philosophus autem, supra, in tex. 44. & in 2. de anima, intelligit de odore secundo modo, quem etiam distinguit, in species, primum autem non distinguit, quia tales odores diuersificantur secundum naturam odorabilem. vnde alius est odor rosæ, alius lilij, &c. Nulla ergo est repugnantia inter philosophum & commentatorem.

Q V A E S T I O X X I .

Si species saporum, & odorum sunt finitæ.

Quare terminatæ sunt species coloris & saporis. Text. 74.

Circa hunc text. accidit dubium, quoniam dicit commentator in lib. de sensu & sensato, ibi. (& quia colores sunt, &c.) quod necesse est vt colores sint infiniti in natura hæc ille, ergo vel philosophus vel commentator male dixit. Vtranque sententiam concordare possumus, per distinctionem, quam innuit Albertus in libro de sensu, tractat.

tertio, ca. 1. Quæ talis est, colores & sapes, &c. dupliciter possunt multiplicari, primò, secundum diuersas proportiones numerales secundum, quas connectuntur prima corpora adinuicem, puta quod luminosum, vt sex, admisceatur opaco vt quatuor, &c. & luminosum vt octo, opaco vt duo, & sic dico, quod colores & sapes sunt finiti, quoniam datur maxima, & minima compositio horum adinuicem, puta luminosum, vt nouem stat cum opaco vt vnum, & opacum vt nouem stat cum luminoso, vt vnum. secundò possunt multiplicari sine commixtione proportionali numerali, sed ex eo quod adinuicem commiscetur inæqualiter fin magis & minus, puta quod insit magis de lucido quam de

opaco vel econuerso, non tamen sub certo numero. primo quidem modo sunt finiti, eo quod inter duos numeros, non dantur numeri medij infiniti, & in hoc sensu loquitur philosophus. secundo autem modo, possunt multiplicari in infinitum, eo quod secundum magis, & minus possunt diuersificari in infinitum, compositiones primorum corporum, & in hoc sensu videtur loqui Auerrois. Ipse enim non facit mentionem, de diuersitate compositioum penes proportionem numeralem, sed tñ penes secundum magis, & minus, vel secundum superabundantiam & defectum. Sic p nunc dicerem.

Explicit liber super de sensu & sensato.

D. CHRYSOSTOMI IAVELLI,

Canapicij,

QUÆSTIONES SUPER LIBRUM

de Memoria & Reminiscencia.

QUÆSTIO I.

De memoria vt potentia est, quid sit, &c.

Est quidem igitur memoria neque sensus neque opinio, &c. Textu 3.

Irca memoriam vt potentia animæ est, inuestiganda sunt quatuor. primò quid sit. secundò, in qua parte animæ sit. an in sensitiua, an in intellectiua. tertio, supposito quod sit in sensitiua, vbi est organum suum. quartò, mouebo dubium, & solua.

Circa 1. aduerte, quod apud philosophum in libro de memoria, & reminiscencia, non aperte habetur quid sit, sed cuius obiecti, i. quomodo fertur super obiectum suum, non quidem vt in præfenti cognitum, nec vt futurum, nec absolute, hoc enim est proprium intellectus, sed vt in præterito apprehensum. vnde ex philosopho possum extrahere solum hanc descriptionem. Memoria est quæ fertur super obiectum, vt in præterito apprehensum. Dico autem vt in præterito apprehensum, quoniam non est necesse illud cuius recordamur esse præteritum secundum suum esse: sed suam apprehensionem iam fuisse, vt declarat B. Th. exponens ibi. (Ex quo patet quoniam non est intentio philosophi.)

Quia igitur philosophus, quid sit essentialiter non exprefit: ideo Auic. in 6. naturalium, & Auerrois in commento super librum de memoria & reminiscencia, & Albertus super eundem librum omnino imitans Auerroem, conantur inquirere quid sit, vt igitur in hoc te resoluas, aduerte quod memoria dupliciter consideratur. primò, vt est retentia intentionem non sensatarum, quas extrahit existimatiua vel cogitatiua ex speciebus sensatis, vt est intentio amicitia aut odij, &c. & sic diffinitur ab Auic. & Algazelle. Memoria est potentia conseruatiua intentionum non sensatarum, sicut fantasia est conseruatiua specierum sensatarum. secundò consideratur, vt per ipsam, animal reddit ad rem exteriorem prius per sensum apprehensam, quasi iterum intuentiam, quæ memoratur, p speciem rei & intentionem eiusdem, quam intra se habet intuetur rem prius apprehensam, ac si præfens esset, & sic diffinitur ab Alberto in lib. de memoria & reminiscencia. Memoria est virtus, qua anima p sensibilia existentiæ apud ipsum, reuertit in res sensibiles, quæ sunt aut fuerunt extra. Tunc. n. primo perfectus est motus sensibilem, non. n. sensibilia accipit anima, nisi vt p ipsa, in res sensibiles deueniat.

Circa 2. aduerte quod memoria dupliciter sumitur. primo pro virtute conseruatiua habitualis cognitionis rerum in vniuersali, vel immaterialium, & sic potest esse in parte intellectiua, vt declarat B. Th. in 1. parte q. 79. secundò, pro virtute conseruatiua intentionum individualium extractarum ex speciebus sensatis per existimatiua, aut cogitatiua, & sic est in parte sensitiua, quod probat philosophus in tex. 6. ibi. (Vnde & alteris) & comm. in com. libro de memoria & reminiscencia ibi (& manifestum est quod est de virtutibus comprehendendis, &c.)

Circa 3. dico duo, primo si distinguitur realiter à sensu communi, & conseruatiua. i. fantasia, quam Auic. vocat formalem Aue. aut imaginatiua, non. n. distinguit fantasiam ab imaginariua, licet Auic. distinguat: Item si distinguitur ab existimatiua, quæ est in bruto vel cogitatiua quæ est in homine. secundò, in qua parte capitis situatur. Quantum ad 1. aduerte, quod apud Auic. & Auer. & Albertum non est dubium, quin distinguitur à sensu communi, nam de ratione sensus cõis est recipere, non aut retinere, de ratione autem memoria est retinere. Sed in rebus corporeis, hæc duo non attribuuntur eidem quoniam, bene recipere conuenit molli, bene aut retinere conuenit duro. De fantasia autem & memoria difficius est, nam cum vtraque sit conseruatiua. videntur non distingui, & quidem si ad rememorationem sufficeret sola representatio speciei sensatae conseruatae in fantasia non possumus assignare distinctionem inter fantasiam & memoriã. sed quia requiritur etiã intentio non sensata vt dicemus, ideo deducimus ex duobus ad cognoscendam hæc distinctionem primò quia fantasia est conseruatiua speciei sensatae, memoria autem intentionis non sensatae fin Auic. & Auer. secundò Sicut se habent duæ interiores apprehensiuæ, ita duæ retentiuae, sed duæ apprehensiuæ. i. sensus cõis & existimatiua distinguuntur realiter. secunda. n. est spiritalior prima: ergo & duæ retentiuae. nam retentum in memoria spiritali est, quod retentum in fantasia, vt dicit com. in suo com. ibi (quintus autem est esse, &c.) Quantum ad 2. sc. in qua parte capitis situet organum memoriae, dico conseruatiua cum Auic. & Auer. quod in posteriori parte, quæ est magis sicca, & hoc vide in com. Aue. ibi. (& quia ista virtus est diuersa, & vsque ibi (declaratum est igitur, &c.) Sed aduerte quod licet ponat quinque loca, tñ non ponit nisi quatuor sensus interiores, p eodem. n. accipit imaginatiua, & fantasiam, & conseruatiua spirituum, & in hoc dissentit ab Auic. qui distinguit inter fantasiam, quæ vocat formaliter, & imaginatiua, vt declarauit in nostro compendio in 3. de anima, p locum igitur primum apud commentatorem intelliges locum exteriorum organorum, quibus alligantur sensus exteriores, quem locum, appellat duri corticis, eo quod organa exteriorum sensuum sunt duriora organum sensuum interiorum. Hic autem primus locus terminatur ad organum sensuum cõis. Inde secantur alia loca, vt per se patet in ipso commentatore. Sed contra hoc videtur esse philosophus in tex. 5. vbi dicit quod fantasia & memoria videntur esse passiones primi sensitiui. i. sensus communis: ergo non distinguuntur subiecto, à sensu communi, & per consequens nec inter se.

Ad hoc dubium aduerte quod Albertus in lib. de memoria, & reminiscencia tract. 1. c. 1. dicit aliquos tenere organum memoriae, esse positum in anteriori parte capitis, fundantes se super dictum philosophi adductum. Sed quia hoc repugnat principiis philosophi, eo quod si idem esset organum sensuum cõis & memoriae, ergo omne animal habens sensum cõem, haberet memoriã, quod est falsum secundum philosophum in 3. de anima, & secundum comm. in com. huius lib. cum dicit: Memoria autem inest omnibus animalibus imaginantibus, & existimatur quod multa animalium generum non imaginantur, sicut verum

vermes, & habentia conchas. Quomodo igitur sit verum dictum philosophi, expone sicut B. T. in expositione tex. 6. ibi. (Contingit tamen, quod) & intendit quod dictum philosophi est verum causaliter, & originatiue, sed non essentialiter: memoria enim incipit actum suum, ab actu sensus communis, vt declarabo in q. sequenti: vnde sicut ista est vera causaliter, fantasia est motus factus à sensu secundum actum, ita & ista recitata. Illa autem est vera, quia actio fantasie pendet à sensatione exteriori, nihil enim est in fantasia, qd prius non fuerit in sensu exteriori, aut secundum totum, aut secundum partem. Similiter expone istam, memoria, & fantasia sunt passiones sensus communis, id est; consequuntur actum sensus communis, & pendunt ab eo sicut posterius à suo priori. Hæc pro nunc sufficiant.

Q V A E S T I O I I .

Quid sit memoratio & quot potentia interiores concurrunt ad hunc actum & quo ordine.

Postquam locuti sumus de memoria quid sit: nunc loquimur de actu eius, qui dicitur memoratio vel recordatio. Et dicemus. Primò, quid sit.

Secundò quomodo differt, ab actibus aliorum sensuum interiorum. Tertiò quot potentia, ad hunc actum concurrant, & quo ordine.

Quantum ad inuenio duas diffinitiones conformes in sententia. Prima est commentatoris in suo commento in principio. Rememoratio est reuersio in presenti intentionis apprehensæ in præterito, id est tunc memoratur animal, cum ex imagine rei & intentione eiusdem, quam habet in seipso, reuertitur ad rem quæ est vel fuit ad extra prius apprehensam. Secunda diffinitio est hæc. Memoratio est recordatio de prius sensatis, cum prius factum fuerit tempus. Necessè est enim vt inter primam apprehensionem, & secundam intermediat tempus, aliter non est memoratio, vt dixit philosophus. Quomodo autem differat memorari, & reminisci dicemus cum loquimur de reminiscencia & reminisci.

Quantum ad 2. s. quò differat ab actibus aliorum sensuum interiorum, aduerte primò, quod si comparatur actui sensuum exteriorum, clara est differentia. Differunt enim sicut motus rectus, & reflexus, sentire. n. est motus rei ad animam. Memorari autem est motus animæ ad rem, per reuersionem, patet etiam quod differt ab actu sensus communis, non enim immutatur sensus communis, nisi dum res in presenti sentitur ab aliquo sensu exteriori, vnde philosophus in 3. de anima attribuit ei duos actus, primus est sensu communi cognoscimus actiones propriorum sensuum, secundò cognoscimus differentiam inter sensibilia duorum sensuum, & de hoc videtur B. Th. in 3. de anima lectione 2. & 3. per totum, patet autem quod nullus istorum actuum est memorari. Difficilius videtur quò differat ab actu fantasie, qui est conseruare, nam & memoratio est, quedam conseruatio. Opponuntur. n. memoratio & obliuio, obliuio autem est amissio, ergo memoratio est conseruatio. Sed iuxta commentatorem in suo commento huius libri. dicendum, quod conseruatio quæ competit fantasie, est conseruatio sine abscissione & interruptione. vnde dicit. Rememoratio autem differt à conseruatione, quia conseruatio est illius, quod semper fuit in anima postquam comprehensum fuit. Memoratio autem est conseruatio abscissa, i. eius quod fuit apprehensum, deinde fuit oblitum, & iterum reducitur ad memoriam propter quod conseruatio fantasie est sicut motus continuus. Memoratio autem est sicut motus interruptus, patet autem quod motus continuus, & interruptus distinguuntur realiter: ergo conseruatio fantasie, & rememoratio distinguuntur realiter. Quod autem differat realiter memoratio, & actus existimatiuæ siue cogitatiuæ, ex principiis Auic. & Auer. probatur, nam actus existimatiuæ aut cogitatiuæ, est apprehendere intentionem non sensatam, memoratio autem sequitur actionem existimatiuæ, vt declarabo: ergo distinguuntur realiter.

Circa 3. quot potentia ad memoratorem concurrunt, dico quod omnes sensus interiores secundum commentatorem. Sed antecedenter concurrunt sensus communis & fantasia & existimatiua siue cogitatiua essentialiter autem fit à fantasia & memoria & existimatiua, & quod concurrat sensus communis probatur, quia ante memoratorem necesse est rem memorabilem iam fuisse apprehensam, deinde fantasia suam esse conseruatum in fantasia: ergo non modo sensus communis, sed & fantasia antecedit memoratorem.

Quod autem antecedit existimatiua aut cogitatiua declarat Albertus in suo lib. 1. trac. 1. c. nam memoramur, quando per imaginem, quam habemus in anima, distinctè feruntur in rem iam apprehensam. Ad hoc ergo quod feramur in rem, indigemus imagine & figura conseruata in anima, sed hæc imago non sufficit vt distinctè feramur in hanc rem & non in illam: quia si hoc esset verum, tunc distinctè cognosceremus, quamlibet rem cuius figuram apud haberemus, sed hoc nõ potest esse, cum multa sit similitudo in figuris rerum, vltra igitur figuram rei, indigemus cognoscere hanc figuram, esse huius rei & non alterius. Hæc autem operatur existimatiua quæ elicit intentiones non sensatas, v. g. possibile est, quod canis assimiletur lupo. Videat igitur ovis & canem & lupum, signabuntur istæ figuræ consimiles in fantasia ovis, nisi existimatiua ovis ex figura lupi extraheret intentionem inimicitia, non magis reduceretur memoria ovis, in considerationem lupi, quam in considerationem canis. Vt ergo memoria reducat distinctè, in rem iam apprehensam, indigemus existimatiua, quæ iam extraxit intentiones non sensatas. Quo autem ordine fiat memoratio, dico secundum doctrinam commentatoris in suo commento ibi. (& ideo considerandum est quomodo, &c.) quod primò fantasia presentat imaginem rei memorabilis. secundò memoria presentat intentionem non sensatam. tertio existimatiua quæ separauerat hanc intentionem ab imagine, iterum componit eas ad inuicem, & tunc per congregationem harum trium virtutum presentatur res oblita memoranti. Hoc quidem modo fit memoratio vt videbis apud commentatorem in eodem loco, nec clarius aliquid excogitare potui.

Ex his patet, quod nullus sensuum interiorum, est totalis causa memoratorem, sed ex tribus fit vna completa, nam de ratione eius est, quod presentetur imago, & hoc est à fantasia, & presentetur intentio, & hoc est à memoria, & quod copuletur imago cum intentione, & hoc est ab existimatiua vel cogitatiua. vnde patet quod virtus totalis memoratiua complectitur tres. Sed dices, si memoratio fit à tribus quare denominatur à sola memoria. Dico id esse, quoniam à memoria presentatur intentio rei, sine qua, nunquam reduceretur animal distinctè in rem prius apprehensam, vt declarauimus ex Alberto, & ideo quia principaliter fit rememoratio propter talem intentionem exhibitam à memoria, denominatur memoratio à sola memoria.

Q V A E S T I O I I I .

Quid est reminiscencia & quomodo differt ab iterum addiscere, vel iterum inuenire, & quomodo fit, & quid addit super memorari.

De reminisci autem primum est dicere.

Circa reminiscenciam. Primò aduerte, quod potest sumi, pro potentia, & pro actu. Si sumatur pro potentia, cum inueniatur in solo homine, non differt à memoria hois, nisi secundum rationem, eadem. n. potentia dicitur memoria, vt reuertitur ad rem prius apprehensam, sine inquisitione & collatione. Dicitur autem reminiscencia, vt reuertit cum inquisitione & quodam discursu: vnde quædam differentia est inter intellectum, & rationem in homine, tanta est inter memoriam & reminiscenciam. Si sumatur pro actu, semper differt realiter memorari & reminisci, sicut apud intellectum differunt realiter, simpliciter apprehendere, & discurre. Loquendo ergo de reminiscencia, vt est actus, videndum est primò quid sit, &c.

Aduerte igitur quod triplicem inuenio diffinitionem, prima est commentatoris in suo commento. huius lib. ibi. (inuestigatio autem:) & dicit Inuestigatio per rememorationem, est inquisitio intentionis apprehensæ in præterito, per voluntatem, & facere eam presentari post absentiam: Secunda est B. Th. in expositione tex. (Sed cum resumatur,) & dicit Reminisci est, quidam motus ad memorandum scilicet illud quod à memoria exciderat. Tertia autem, & magis completa est hæc. Reminisci est reassumptio vel reinuentio notitiæ elapsæ à memoria, ex aliquo principio in memoria retento, & per hoc, quod dicitur ex aliquo principio retento in memoria, differt ab iterum addiscere, & iterum inuenire, qui enim iterum addiscit, prius obliuiscitur quod principij & deductionis, nec potest per seipsum reinuenire nisi per docentem. Similiter differt, ab iterum inuenire, eiusdem causis & hanc differentiam sufficienter pertractat B. Tho.

in expositione illius textus (& in hoc reminisci differt, &c.)
 Quomodo autem fiat iste actus. Aduerte quod sicut memorari fit à fantasia præsentante imaginem, & memoria præsentante intentionem, & existimatiua componente imaginem cum intentione.

Sic ad reminisci requiritur quod fantasia plures imagines ordinatas præsentet, & quod memoria plures, intentiones, & quod cogitatiua incipiat componere ordinate, propriam intentionem propriæ imagini, deinde incipiat discurre ab vna imagine coniuncta suæ propriæ intentioni, ad aliam imaginem sequentem, & ab illa ad aliam, donec memoretur eius, cuius oblita fuerat, & sic patet quod syllogismus, quidam fit in reminisci, qui quidem non est vniuersalius, hic enim fit à solo intellectu, sed est singularium tantum, discurremus enim ab vno singulari ad aliud, & ideo fit à cogitatiua, quæ dicitur ratio particularis apud commentatorem. Item patet quod sicut syllogismus vniuersalis, incipit ab aliquo principio vniuersali noto, per quod deuenimus in cognitionem alicuius ignoti, ita reminisci incipit ab aliquo particulari in memoria & fantasia retento, quo utimur ut principio, ad deueniendum in recordationem alicuius obliti. Tale autem principium, à quo incipimus reminisci aliquando est aliquod simile ei cui volumus reminisci, aliquando est ei contrarium, aliquando ei propinquum, ut declarat philosophus in illo text. (cum igitur reminiscimur, &c.) aliquando autem est locus. vnde & componentes memoriam artificialem, præcipue seruant ordinem locorum, aliquando autem est tempus, à quo incipimus reminisci puta si volo scire, quid feci ante sex dies pro principio vtor, quid feci hodie, inde heri, sic resoluendo, & hæc omnia tangit philosophus in textu ibi (maximè autem oportet, &c.)

Quæ differentia autem sit inter memorari, & reminisci, satis patet ex dictis, licet philosophus in textu. (quod qui-

dem igitur non idem, &c.) assignet tres differentias, quæ in extu patent. Aduerte tamen quod differentia sumpta ex tarte temporis, debet intelligi in solo homine. In quo reminiscencia comparatur ad memoriam, sicut motus ad terminum motus, ideo enim inquit homo de præteritis apprehensis, quodam ordine, ut habeat notitiam alicuius obliti, quod est memorari. Inquirere autem ordinate de præteritis apprehensis est reminisci.

Ad complementum autem huius considerationis, tria inquirenda sunt, primò, quæ sunt bene reminiscibilia aut memorabilia, & quæ non.

Secundò quare ex memorari & reminisci, tristatur aut delectatur homo, dato quod memorabile non esset amplius existens in rerum natura.

Tertiò, propter quid aliqui sunt bonæ memoracionis aliqui autem non.

Ad primum respondet philosophus in textu (Vnde citissime.) & dicit quod cum reminisci fiat, quodam ordine, incipiendo ab aliquo principio, illa sunt bene memorabilia, quæ sunt ordinata, sicut demonstrationes mathematicæ, quarum secunda pendet à prima, & tertia à secunda. Vnde qui docent, conantur ordinare conceptus ut audientes melius retineant, Commentator etiam in commento suo ibi (formæ autem facilis reductionis, &c.) dicit quod multum corporea sunt bene memorabilia, eo quod optimè signantur, & seruantur eorum imagines in fantasia. Vnde auditæ, historiarum facile recordamur, quæ autem sunt parum corporea cum difficultate recordamur propter causam oppositam supradictæ.

Ad 2. & 3. respondet com. in com. suo ibi. (Dicamus igitur quod rememorans, &c.) vsque in finem commenti.

Explicit de memoria & reminiscencia.

D. CHRYSOSTOMI IAVELLI, CANAPICIJ, Ordinis Prædicatorum,

TRACTATUS DE BONA FORTUNA.

Volentes tradere, notitiam de bona fortuna secundum opinionem Aristotelis distinguemus, præsentem tractatum, in quatuor capita. In primo inuestigatur, quid sit bona fortuna.

In secundo declaratur circa quæ bona, ponitur esse.

In tertio inuestigatur, quod genus hominum dicitur bene fortunatum.

In quarto declaratur, quot proprietates habent bene fortunati.

CAPUT I.

Quid sit bona fortuna.

Circa 1. caput, nota secundum philosophum in libr. de bona fortuna, quod sic diffinitur. Bona fortuna est naturalis impetus, causatus à Deo in anima nostra, ut est motor totius naturæ. Primò dicitur naturalis impetus, id est naturalis inclinatio, ad aliquod bonum, prosequendum, puta ad inueniendum thesaurum, & dicitur naturalis, non quod sit, ut in pluribus hominibus, imò est ut in paucioribus, sicut etiam dicimus, quod homo naturalem inclinationem habet ad virtutes, & tamen pauci sequuntur virtutes. Quomodo autem sit naturalis impetus. Nota quod in homine est, duplex impetus, id est inclinatio, scilicet rationis, & voluntatis. Item impetus rationis, id est intellectus est duplex, id est impetus, rationis ut ratio est, & impetus rationis, ut quædam natura est. Et isti sic distinguuntur, nam ratio potest moueri ad aliquod bonum dupliciter. primò à seipsa, ut est actiuata, specie intelligibili. Secundò à deo ut à primo mouente cui subicitur omne mobile.

Quando mouetur à seipsa dicitur impetus, rationis ut ratio est, sed puta, quando ratio per speciem pomi cognouit bonum esse pomum, mouetur & inclinatur ex sua cognitione ad pomum.

Quando mouetur à Deo dicitur impetus, rationis, ut est natura quædam, non enim tunc mouetur, ab bonum, ut præ cognitum: sed sic directa à primo motore. Eandem distin-

tionem, intellige ex parte voluntatis. Nam voluntas potest moueri ad bonum, & à seipsa, & à Deo. Quando mouetur à seipsa dicitur impetus esse in voluntate ut voluntas est.

Quando mouetur à Deo, dicitur impetus esse in voluntatem, ut natura, quædam est, & talis impetus dicitur naturalis. Dicitur igitur, quod bona fortuna est impetus naturalis id est, inclinatio causata in voluntate, ut est natura, quædam & non in quantum voluntas, dicitur secundo causata à Deo, ut excludatur impetus, qui causatur prima ratione, vel voluntate, ut mouetur à seipsa.

Dicitur Tertio ut est motor totius naturæ. Nam Deo omnia rem naturalè ex sua prouidentia mouet in debitum sibi bonum. Sic & voluntatè potest inclinare ad prosequendum aliud quod bonum non præcognitum per præcedentem, discursum rationis. Et talis inclinatio, sine cognitione, præcedente dicitur Bona fortuna. Nam, ut ait philosophus in libro de bona fortuna. Si quæras à bene fortunato, quare sic operatur, quare hic fodiat, & non illic, respondebit se nescire, nisi quod cor sic dicit sibi, credens se impelli ab aliquo principio extrinseco. Vnde bene fortunati assimilantur iis, qui mouentur à Deo æterno. Tales, ut sic moti à Deo secundum aliquam rationem, & præcognitionem, habent impetum ad consequendum aliquod bonum: ex his igitur patet quid sit bona fortuna.

CAPUT II.

Circa quæ bona ponitur.

Circa 2. caput videndum est circa, quæ bona ponit esse bona fortuna. Vnde nota, quod cum duplicia sint bona exteriora, ut diuitiæ, dignitas, dominium, honor.

Et interiora, quæ dicuntur bona animi, ut sciencia, & alij habitus morales, ac intellectuales, ex sententia Arist. & B. Th. in 3 lib. contra gentiles c. 92. fortuna bona ponit esse circa bona exteriora, & non circa bona animi cuius ratio est. Bona fortunæ præter intentionem sunt, ea, ut quæ à fortuna eueniunt, præter intentionem fiunt, ex 2. phys. Bona vero moralia, quæ sunt bona animi non eueniunt præter intentionem. Nam intellectuone, consistunt, ut patet in secundo, & tertio Ethicorum, ergo bona fortuna versatur circa bona

exteriora, & nō circa bona animi, propterea vt philosoph⁹. Nullus vtiq; iustum vel fortem, bene fortunatum dicit. Er- rit ergo fortuna respectu eorum bonorum, quæ non subi- ciuntur voluntati, vel electioni nostræ, qualia sunt bona ex- teriora. Ex quo sequitur correlariè, quod licet bona fortu- na adminiculet foelicitati humanæ, & præsertim foelicitati policæ, vt placet Aristot. in libro de bona fortuna, non ta- men ipsa est foelicitas humana, quia in nullo exteriori bo- num consistit iuxta sententiam philosophi in 7. li. polic. vbi inquit.

In nullo exteriori bono locanda est foelicitas, cuius rei nobis testis est Deus, qui beatus est, non propter aliquod bonum extrinsecum, sed propter seipsum, patet igitur cir- ca, quæ bona versatur bona fortuna.

CAPVT III.

Qui sint bene fortunati.

Circa 3. Capitulum videndum est secundum philoso- phum, & Egidium ibidem commentantem, qui sint be- nefortunati. Et dico quod sunt tria genera hominum. Primo qui sunt rudis, & tardi ingenij dicuntur benefortu- nati, non autem sapientes, & huius ratio est secundum phi- losophum, & Egidium, quia sicut Bruta magis, percipiunt naturales instinctus, & influxus cælestium corporum, qui- bus agunt vel patiuntur, quam homines, eo quod homines dediti rationi, & considerationi impediuntur ne tales, im- petus vel fluxus, percipiant, sic inter homines, magis sapien- tes, magis impediuntur ne tales, impet⁹ percipiant, vel pro- sequantur, eo quod nihil in consideratè, & nisi ex præcognitio- ne diligenti, aliquid agere volunt, hæc autem consideratio impedit bonam fortunam. Et propterea inquit philosoph⁹ in libro de Bonafortuna.

Vbi est plurima fortuna ibi est minim⁹ intellectus Hinc exorta sunt illa duo proueria, Primum cui inest bona for- tuna, ei paruum sufficit ingenium. Secundum pueri & in si- pientes, plerunque vaticinari solent. Operantur enim se- cundum impetus, & influxus, ab extrinseco siue à cælo siue à Deo, vt primo motore immisos, & non ex discursu ratio- nis, vel electionis.

Secundò, homines simplices id est, rebus agibilibus non dediti, sed solitariè, & priuati viuentes dicuntur bene for- tunati. Cuius ratio est secundum Aristotelem, in libro de bona fortuna. Quia sicut cæci non videntes varia visibilia, maioris, & fortioris sunt memoriæ eo, quod per visum non trahuntur ad varia obiecta, quibus distrahitur memoria, sic simplices, & solitarij, non distracti p varia agibilia, qui- bus quodammodo mœchatur ratio practica magis perci- piunt, tenaciusque retinent hos diuinos impetus, quibus quis dicitur bene fortunatus. vnde & Albertus Magnus in libro de anima inquit. Qui sunt bonæ imaginatiuæ, vt soli- tariæ vitæ efficiuntur prophetiæ, quod verum est, loquen- do de prophetia naturali, de qua tractat Auicenna in sexto Naturalium id est, in suo libro de anima, & philosophus, in libro de somno, & vigilia.

Tertiò Melancolici, dicuntur bene fortunati, vt vult phi- losophus in libro de bona fortuna, quoniam cum habeant cogitationes fixas, ex sui complexionem terrestri, tenacius re- ciunt hos diuinos impetus, & influxus cælestes, atque se- cundum eas operantur. Vnde Melancolici dicuntur præ- aliis hominibus diuinare, ac de futuris coniecturare.

CAPVT IIII.

Quæ sint proprietates benefortunatorum.

Circa Caput quartum declarandum est, quæ sint pro- prietates benè fortunatorum, & dico secundum phi- losophum in eodem libro quod sunt tres præcipuè: prima. Benefortunati diriguntur in operationibus suis, se- cundum præcognitionem aliquam, vel discursu rationis, sed tantum à primo principio impellente eorum appeti- tum, ita quod non aliqua arte, vel scientia operantur, sed solum Deo primo motore mouente. Secunda: benefortuna- ti non indigent consilio, nam vt placet Aristoteli habent principium mouens, & dirigens eos, quod est præstant: us ratione humana, & homine consulente, hoc enim princi- pium est Deus, quo nihil melius nihilque sapientius. Tertia: benefortunati excedunt sapientiam, prudentiamque quo-

rum: cunque sapientum. Nam solent ratiocinari, & in rebus, ambiguis se melius gubernant, quocunque prudente. Non enim cognoscunt futura, vel contingentia peritia humana, aut experientia, vt quidam sagaces viri, qui longa experien- tia aliquid coniecturant de futuris, sed cognoscunt per di- uinum impetum, prout eorum mentem Deus gloriosus mo- uet, qui præterita, & ea, quæ existunt, ac futura ex seipso co- gnoscit, vt vult Arist. in li. de bona fortuna, & veritas sic est.

Hæc dicta sint de bona fortuna secundum scientiam Ari- stotelis, nunc autem secundum opinionem Thomisticam delarandum est, quis sit benè fortunatus, vel malè, & quis sit benè natus, vel malè. Vnde aduertit secundum Beatum Thomam in tertio libro contra gentiles, quod ille dicitur benè fortunatus, qui ex impressionibus corporum cæles- tium, & causarum, superiorum inclinatur ad eligendum ex- trinsecum, cuius vtilitatem ex propria cognitione ignorat, ac recipit efficaciam, ad consequendum illud bonum ele- ctum per impressionem alicuius qualitatis, quæ in eo cau- satur à cælo. Nam sicut à cælo causatur in magnete virtus, & quædam qualitas, qua potest trahere ferrum, ita vt in- quit Beatus Thomas non est inconueniens, quod in manu medici causeretur à cælo aliqua virtus, qua sufficiens est ad sanandum vulnus, & in manu militis qualitas, quæ potest expugnare hostem, & in manu agricolæ, qualitas, qua pro- ficit in serendo, & plantando, ita quæ operata sua ei videntur secundum bene placitum suum succedere: Idem dicimus de doctore, qui in omni suo eloquio gratus apparet, idem intellige de seruitute principis, qui in omni suo obsequio gratiam acquirit coram principe, & super alios exaltatur. Cuncta hæc proueniunt ex qualitatibus impressis à corpo- re cælesti in suo ortu, quibus homines redduntur benè for- tunati. hinc prouenit illud dictum, necesse est medicum esse natura prudentem, & benefortunatum.

Malè fortunatus est ille, qui à corpore cælesti inclina- tur ad aliquod sibi nocium, vel inutile eligendum, cuius nocumentum ex propria cognitione ignorat, qui & profe- quitur illud ex mala qualitate sibi à cælo impressa vel si ali- quid bonum aggreditur non prosperatur in illo ex aduer- so influxu. Vnde & quidam reperiuntur, qui in omni suo ne- gotio non grati apparent imo oppositum eis aduenit, vt quidam medici, qui in pluribus infirmos enecant, quidam milites, qui vt in pluribus vincuntur expoliantur, & deho- nestantur.

Quidam curiales qui coram principe, quocunque mo- do operantur nullam acquirunt gratiam. Tales dicuntur vi- ri steriles, qui non prosperantur in diebus vitæ suæ. Hinc il- lud prouerbum emanat. Inops aut miser nunquam fuit vir, qui pulcher & in suis gratus, operibus natus est.

Quia bona fortuna ponitur esse circa bona temporalia, vt dictum est supra. Bona natiuitas, vel mala ponitur, esse circa bona animi, quæ sunt virtutes, & mala quæ sunt vitia, & defectus, ideo quasi opponuntur disparatè.

Igitur secundum B. Th. in tertio contra gen. Benè natus dicitur ille qui ex naturali, & bona dispositione sui corpo- ris, ac bono influxu cælesti, & ex superioribus causis, incli- natur ad eligendum opera virtutum, & in eis exerceri, vt sunt quidam qui videntur ex natura iusti, actusque iustitiae abhorrent, quidam videntur naturaliter pij, & crudeli- tatem abhorrent.

Quidam videntur sic nati, vt semper amicitias contra- hent & pro amicis quocunque detrimentum sustinent. Hi dicuntur sortiti animam bonam. Hi secundum Platonem in libro vltimo de republica dicuntur eligisse optimas for- tes. Malè natus dicitur ille, qui ex naturali & mala disposi- tione sui corporis aduersoque influxu inclinatur ad eligen- dum opera mala, & in eis exerceri, vt quidam videntur na- turaliter, impij, fures, huiusmodi oppressores impulsivi velut bruta in quocunque facinus malum. Hij dicuntur gloriosi in rebus pessimis & exultant cum male egerint. Et nisi ma- ximum adhibuerint conatum, ac rationis imperio fortiter vsi fuerint, ad bonum nunquam se conuertuntur, hæc suf- ficiant.

Qualiter vero differant, benè natus, benè custoditus, be- nè gubernatus, & etiam malè id perscrutari est officium catholici Theologi.

Explicit Tractatus de bona fortuna ordinatus per Fratrem Chrysostrum de Ca- salli, ordinis prædicatorum.

QVÆSTIO RESOLVTISSIMA
de Conceptione B. M. V.

Irca hoc dubium. Sic procedam: primò diffiniam iustitiam originale. secundò diffiniam peccatum originale. Tertiò, declarabo quid sit concipi in peccato originali. Quartò, dicam ad quæstionē.

Quantum ad 1. dico, quod iustitia originalis potest dupliciter diffiniri, primo per prædicata essentialia, secundo per prædicata con-

comitantia, respectu primi sic diffinitur. Iustitia originalis est donum super naturale collatum ipsi Adæ, vt principio generis humani. Hæc diffinitio est B. Tho. in q. disputata de peccato originali q. 1. art. 1. in corpore & Scoti in 2. senten. dist. 24. q. 1. vbi probat quod sit donum, quia gratis datum est à conditore, & supernaturale, quia fecit eum delectabiliorem voluntati, quam aliquid appetibile sensibile, quod non potest esse ex aliquo dono naturali ipsius voluntatis,

respectu secundi, sic diffinitur secundum D. T. vbi supra Est ordinatio inter vires superiores, & ipsum Deum, & inter vires appetiti sensitiui, & ipsam voluntatem, & inter corp^o hominis, & ipsam animam, vt formam propter hanc diffinitionem nota secundum D. T. illud donum super naturale causabat tria bona in ipso homine. primò ratio, & voluntas subiiciebantur Deo penitus, vel sine difficultate, & diuinæ legi conformes erant in quolibet actu suo. secundò appetitus sensitiuus, qui distinguitur in irascibilem, & concupiscibilem, in quibus situantur passiones, totaliter obediabant voluntati, vt reginæ, nec rebellio erat inter eas. Tertiò, corpus secundum esse physicum totaliter subiiciebatur ipsi animæ, vt formæ, ita quod ligabat appetitum materiæ, ne ad aliam formam se transferret, ex quo sequebatur corpus hominis nec alterari, nec infirmari, nec corrumpi sicut teneamus, quod hunc effectum faciet status impassibilitatis in corpore glorioso: à Scoto autem sic diffinitur in 2. senten. dist. 29. q. 1. est tranquillitas in anima quo ad omnes potentias, ita quod natura interior non inclinatur contra iudicium superioris. hæc de primo sufficient. Et nota quod secundum D. T. vbi supra dicebatur de iustitia originali, quæ fuit data ipsi Adæ, vt primo homini, & capiti totius originis humanæ naturæ, in tantum, qd si Adam non peccasset erat transitum in omnes descendentes ab Adam.

Quantum ad 2. dico quod peccatum originale tripliciter diffinitur. primo per prædicata essentialia, sicut diffinitur ab Anselmo in lib. 1. de conceptione virginis c. 27. Est nuditas iustitiæ originalis per inobedientiam facta, hanc declarat B. T. vbi supra art. 2. & Scotus in 2. sent. dist. 31. q. 1. nam peccatum formaliter est priuatio, & defectus ex 2. physic. Omnis autem priuatio est respectu alicuius determinati habitus, conuenienter igitur dicitur quod est nuditas, i. priuatio iustitiæ originalis. secundò diffinitur per prædicata concomitantia secundum D. T. vbi supra hoc pacto, est inordinatio inter vires superiores, & ipsum Deum, & inter appetitum sensitiuum, & voluntatem, & inter corpus, & ipsam animam. Ad cuius declarationem nota qd à peccato originali sunt causata tria malè, correspondentia tribus bonis iustitiæ, primò ratio, & voluntas caperunt rebellare ipsi Deo, non obediendo legi diuinæ. secundò passiones ceperunt contra rationem & voluntatem insurgere in tantum, qd aliquando obruebatur ratio, ex tertio de anima textu, & commento 57. tertiò fuit solutus appetitus naturæ, & cepit subiici corpus hominis alterationi & morti. A Scoto autem sic diffinitur in 2. sent. dist. 3. q. 2. elicituè. Est in tranquillitas in anima, quo ad omnes potentias, ita quod natura inferior inclinatur contra iudicium superioris, tertiò diffinitur per suum materiale, & sic diffinitur à Doctoribus, qd est concupiscentia, ad cuius euidentiam nota secundum D. Th. in q. de peccato originali q. 1. art. 2. in corp. & secundum Scotum in 2. sen. dist. 30. q. 1. quod concupiscentia ibi non accipitur pro actu, nec pro potentia, sed est quædam proni-

tas ad concupiscendum effrenatè delectabilia, & pronitas hæc est causata negatiuè à carentia originalis iustitiæ sicut causatur, & motus inordinatus in equo fracto freno, & in nauis fracto gubernaculo, hoc exemplo vtitur Anselmus in lib. de casu diaboli c. 5. & sic patet secundum, & nota quod dicitur peccatum originale, quia sicut iustitia originalis erat transitura ad omnes propagandum, ex Adam, si non peccasset, ita hæc priuatio transit in omnes posteros generatos ex eodem Adamo peccante, quod qualiter fuit notandum secundum D. Th. inq. de peccato originali q. 1. art. 2. & 3. quod Adam consideratur dupliciter. primo vt hæc persona, & sic non sumitur ratio, vt transeat hoc peccatum in posteros. secundo consideratur, vt principium, & caput generis humani, & ex hoc est ratio, vt transeat in posteros pro quanto Adam postquam peccauit generauit filios ex illa materia immunda, & vitiata, quadam qualitate morbida, & subinde ille alium, & ille alium, vnde dicit D. Th. vbi supra, quod cum Socrates generat, dupliciter consideratur. primò vt est Socrates, vel hoc indiuiduum, & sic non est causa culpæ originalis respectu pueri generati, secundò consideratur, vt generans vice Adam, & habens in se materiam immundam quam vocamus semen humanum, & talè materiam infectam administrat pro puero generando, ideo est causans culpam originale in puerum. Quia igitur omnes qui generantur naturali propagatione, generentur ex tali materia vitiata, ideo subiiciuntur originali culpæ. Ex prædictis inferuntur duo corellaria. Primum est, si Deus dedisset iustitiam originale ipsi Adamo, vt huic homini, & non, vt principio generis humani, sic non transisset iustitia sua originalis, in posteros, nec peccatum originale. Secundum est, si Christus generasset filium non causasset in eo peccatum originale, nec in suos posteros, quia Christus quum non esset ex virili concubitu, sed virtute actiua spiritus sancti conceptus non administrasset materiam immundam pro filio generando. Hæc de secundo principali: sequitur tertium.

Circa 3. dico quod tunc aliquis concipitur in peccato originali quando anima creata sine gratia vnitur tali materiæ immundæ. vbi nota, quod concipi, siue conceptio sumitur dupliciter, primo pro ipso actu generandi, qui dicitur commissio maris, & femine, & sic non intelligimus hic, secundo accipitur pro ipsa conformatione vel animatione, vel vnione animæ ad materiam vel corpus suum, quando igitur dicimus, quod concipi in peccato originali est animam vniri, accipimus conceptionem secundo modo, in primo autem modo non potest contrahi peccatum originale: quia anima pueri generandi, quæ est subiectum culpæ, non dum est. Ex præmissis ergo possumus accipere, quid sit concipi in peccato originali: vbi nota quod triplici de causa potest accidere, quod dum vnitur anima materiæ, non contrahit peccatum originale primo, quia anima potest creari in gratia, & sic creata vniri materiæ immundæ, & tunc licet vniretur tali materiæ, non tamen contraheret peccatum originale, quia tunc se haberet sicut anima pueri baptizati, quia licet maneat coniuncta materiæ, & carni infectæ tamen est libera à peccato originali, & propterea si creata in gratia, & permanens in gratia susciperet peccatum originale esset simul sub duobus oppositis, & sub gratia, & sub culpa. Secundò, quia anima creata posset vniri materiæ mundæ, quæ nunquam esset vitiata sicut contigisset si Adam genuisset filium ante peccatum, & sicut contigit in conceptione Christi, cuius corpus fuit formatum ex puro sanguine de virgine spiritu sancto cooperante, differentia est tamen ibi, quia anima Christi fuit creata in gratia, & vnita materiæ mundæ, quorum primum defuisset filio Adæ, ante peccatum, Tertiò, quia anima potest creari sine gratia, & vniri materiæ, non quidem mundæ ex se, sed mundatæ virtute diuina, & tunc non contraheret maculam originale, quia

Dupliciter sumitur concipi in peccato originali.

Diffinitio iustitiæ originalis B. Thom.

Secundo sic diffinitur à B. Thom.

Diffinitio Scoti.

Peccatum originale tripliciter diffinitur primo per prædicata essentialia.

Secundo diffinitur per prædicata concomitantia.

Diffinitio Scoti.

quia esset idem iudicium, ac si vniretur mundæ, de qua diximus, quod non contrahit maculam, & sic patet propter quod aliquis concipitur in peccato originali, vel non concipitur: hæc prædicta sunt de mente Scoti in 3. sent. dist. 30. q. 1. in responsione ad quæstionem.

Circa 4. est ad quæsitum responsio, & dico duo: primo quid fuerit possibile, secundo quid fuerit dicens, circa primum ponit Scotus in 3. sent. dist. 3. q. 1. tres conclusiones in quibus omnes Thomistæ, & veri scientes concordant. Primum est quod B. V. potuit nunquam contrahere peccatum originale, quia potuit anima vniri materiæ in gratia sibi infusa in instanti vnionis, & tunc se haberet, sicut in Baptismo vel in circuncisione, quia vt diximus supra licet maneat vnita carni infectæ, tamen ipsa est à peccato originali liberata. Hoc n. posuit Herueus ad literam quolibeto quarto q. vlt. Hoc idem B. T. 3. sent. q. 1. art. 1. in solutione secundæ quæstionis.

Secunda conclusio, Beata Virgo potuit tantum per vnũ instans esse sub peccato originali, vel saltem per breuissimum tempus: nam in toto tempore præcedenti animationem, vel vnionem animæ ad corpus non potuit esse sub peccato, quia sua anima nondum erat, quæ solum est subiectum culpæ, sicut & gratiæ, in instanti autem vnionis animæ, ad materiam, potuit ipsa anima infundi illi materiæ in mundæ sine gratia, & sic in illo instanti fuisset in peccato originali: vt patet ex prædictis, post illud autem instans potuit sibi infundi gratia, & sic fuisset sanctificata, & liberata à tali peccato, & tunc patet, quod per illud vnicum instans vnionis vel animationis, fuisset subiecta peccato originali. Tertia conclusio est quod Beata Virgo potuit per aliquod tempus esse sub peccato originali: quia potuit anima infundi sine gratia tali materiæ immundæ, illucescere sibi gratia diuina, nisi post aliquod tempus, sicut fuit in Ioanne Baptista qui creditur perstitisse sex menses sub peccato ipse post ea sanctificatus fuisse in vtero matris, quomodo B. Virgo visitauit Elisabet, vt legitur Luc. primo in his tribus conclusionibus loquuti sumus de possibili, ex quibus, quæ facta fuerint nullus nouit, nisi solus Deus, vt ait Scotus, vbi supra. Neque vsque huc est aliqua dissentio inter Thomistas, & Scotum, qui fuit in hoc clarus scientia & expertus ab ignorantia. Hæc de primo.

Circa 2. sed quid ad horum trium fuerit decus fieri probabiliter, hæc tota pugna nostra: nam B. T. & Scotus concordant in hac maiori. Illud est tenendum, quod est decentius, & excellentius tribuere Beatæ Virgini, sed discordant in minori, quia D. Th. tenet, quod decentius sit tribuere Beatæ Virgini. Secundam conclusionem, scilicet quod fuerit sub peccato originali per vnum instans, ita quod anima sua sine gratia fuerit vnita tali materiæ immundæ. Scotus autem tenet primam conclusionem, quod nunquam contraxerit, quia forte fuit anima illa infusa tali materiæ immundæ cum gratia per quam fuit præseruata, ne peccatum originale incurreret, & in hoc stat omnis controuersia, & ideo, vt videamus, quæ sit opinio rationabilis ponam primo rationem D. Th. & defenso eam. secundo adducam rationem Scoti, & quorundam aliorum, & soluam, & sic totum quæsitum terminabitur.

Circa 1. nota quod B. T. in omnibus suis operibus, vbi de hoc pertractat, præcipue in 3. sent. dist. 3. q. 1. art. 1. & 3. parte q. 27. art. 2. & quolibet 7. q. Et Herueus quolibet 4. q. vlt. tangunt tantum vnum medium, quod continetur in hac consequentia, si non fuit concepta in peccato originali non fuit redempta à Christo, cum tamen dicatur ipse vniuersalis redemptor omnium, & patet consequentia, quia redemptio dicit liberationem à malo iam incurso, & sicut distinguitur de malo, sic distinguitur de redemptione, si loquamur de malo culpæ, est redemptio à malo culpæ. Sed certum est quod Christus redemit hominem à malo culpæ, iuxta illud Luc. secundo. Tempore n. saluum faciet populum suum à peccatis eorum: sed per se Beata Virgo nunquam fuit sub malo culpæ: ergo sequitur quod nunquam fuit redempta. Quidam respondent huic rationi dupliciter primo negant falsitatem, & dicunt quod non est inconueniens, quod non fuerit redempta à Christo, & dicunt cum dicitur Christum esse redemptorem omnium accipitur, ly omnium accomode scilicet omnium qui sunt sub peccato. Sed arguo contra hæc, cum ratione Heruei quolibet. quarto quæstio. vltima quod cedit in maiorem honorem Christi ponendum est in Beata Virgine. Sed si B. Virgo fuit redempta cedit in maiorem honorem Iael. Tom. iij.

rem honorem Christi, quia maius, & excellentius est redimere vniuersaliter omnes, quam aliquos sic, & aliquos nõ, natura communicatio boni quanto vniuersalior, tanto excellentior est, cum igitur dignitas vniuersalis Christi, præponenda sit dignitati priuati vnus personæ cauendum est ne tantum demus matri, quod exinde non inhonoretur filius, falsum est ergo dicere, quod non fuerit redempta à Christo. Alij autem, vt Scotus, & Durandus concedunt falsitatem consequentis & conantur distinguere consequentiam, vnde inquit Durandus. Redemptio accipitur dupliciter. primo pro redemptione à malo iam incurso, & hoc modo non fuit redempta B. V. quia peccato, nunquam subiecta fuit. Secundo pro liberatione à malo quod si non fuerit incursum, tamen obligatione debebat incurri, & hoc est verè redimi de peccato. Exemplum. Si Princeps fecisset legem, quod omnes qui nascentur ex tali familia fiant serui, & venundentur, & aliquis impetraret, quod puer qui nasceretur in tali die non venundaretur in seruum, possumus verè dicere, quod talis puer fuerit verè redemptus, licet actu non incurreret seruitutem, quam si non fuisset impertio gratiæ de necessitate incurrisset, sic in proposito Beata Virgo fuit ex familia Adam, qua obligabatur ex statuto diuino incurrere peccatum originale, nisi fuisset præseruata: inquam igitur fuit præseruata, ne maculam incurreret, fuit verè redempta. Hæc est redemptio Durandi. Contra quam arguo sic: Christus non dicitur redemptor nisi secundum primum modum redemptionis: ergo nullo modo fuit redempta à Christo, & ideo nostra consequentia stat cum sua virtute, probatur antecedens, non dicitur redemptor hominum, nisi quia mortuus est pro hominibus, sed non est mortuus nisi pro peccatoribus, vt dicit Augustinus contra Iulianum, libro sexto, capite quarto. respondens Iuliano dicit, tu dicis Christum pro omnibus mortuum. Ego dico non, nisi pro peccatoribus, hæc ille, ergo non est redemptor nisi peccatorum, sed non est peccator, qui peccatum nunquam incurrit, sicut non est homo albus, qui albedini non substat, ergo Christus non est redemptor eius, qui peccatum, nunquam incurrit, cum igitur B. Virgo peccatum nunquam incurrit, nullo modo fuit peccatrix, & sic sequitur quod nullo modo fuerit redempta, non igitur propter has rationes vacuabitur ratio Beati Thomæ: secundo probatur principaliter eadem conclusio sic. Illud est tenendum esse factum Beatæ Virgini, quod dicitur sanctorum magis consonat, & hæc conceditur à Scoto, sed ipsam esse conceptam in peccato originali magis consonat dicitur sanctorum: ergo, &c. Minor patet autoritate Augustini de fide ad Petrum ca. 23. vbi dicit, firmissimæ tene omnem hominem, qui per concubitum viri, & mulieris concipitur cum originali peccato nasci, impietati subditum, mortique subiectum, hæc ille, sed Beata Virgo fuit concepta per concubitum Ioachim, & Annæ: ergo, &c. Minor probatur. Nullus sapientum id negat, nisi quidam inepti, & rudes prædicantes mulierculis, & docentes eas dicere quod fuit concepta per solum osculum, sed has nugas merito despiciamus. Item Aug. super psal. 34. dicit Dominus carnem assumpsit de massa, quæ mortem meruerat ex peccato, & etiam, vt clarius loquatur Maria mortua est propter peccatum, Adam mortuus est propter peccatum, & caro domini ex peccato, maria mortua propter peccata delenda, hæc ille, & Ecce dicit quod Maria mortua fuit propter peccatum, sed non propter peccatum actuale, ergo propter peccatum originale. Item Anselmus in libro secundo. cur Deus homo c. 16. dicit, licet ipsa Christi conceptio munda sit, & absque carnalis delectationis peccato, Virgo tamen ipsa, vnde assumptus est in iniquitatibus concepta est, & in peccatis cepit eam mater eius, & cum originali peccato nata est. Idem in prologio loquens Deo inquit, animam gloriosæ virginis Mariæ in macula originalis culpæ creasti, de consequenti eadem primaria labe purgasti, & amictu munditiæ decorasti & in sanctitatis pietate postea confirmasti, hæc ille. Item Chrysostomus super Matth. dicit, quæuis Christus non esset peccator, naturam tamen humanam de peccatrice suscepit, hæc ille, sed constat quod suscepit naturam de Beata virgine: ergo ipsa fuit peccatrix, non peccato actuale, ergo originale, &c. Item Clemens Papa in sermone qui incipit, erunt signa, dicit sic, Dico vnum esse clarum, quod B. Virgo secundum sententiam sanctorum doctorum fuit in peccato originali concepta, & ratio huius quia fuit ex libidine & ex concubitu viri, & mulieris concepta, ideo

peccatum originale in sui conceptione traxit, hæc ille.

Notandum igitur, quod ad istas dictas auctoritates inueniuntur duas exposiciones. prima est Scoti distincta, tertia tertijs ubi supra, qui ait, quod omnes auctoritates, in quibus dicitur, quod ab Adam omnes contrahunt peccatum originale intelligendæ sunt de iure, vel debito, non autem de facto, quia quilibet filius Adæ naturaliter est debitor iustitiæ originalis, & ex demerito Adæ ea caret, & sic contrahit peccatum originale, sed B. Virgo de facto nunquam contraxit, licet contrahere debuisset in quantum filia Adæ, & nisi fuisset præseruata contraxisset.

Secunda expositio quorundam est ita, dicunt quod tales auctoritates sunt intelligendæ secundum communem cursum, & dicunt quod iste est modus loquendi doctorum, & philosophorum, quod ipsi quando loquuntur de aliqua materia in communi, loquuntur communiter, sed quando de illa materia loquuntur in speciali determinant veritatem, & dicunt illud quod sentiunt in illa materia, sic est in proposito. Nam sancti loquentes de filiis Adæ in communi, dixerunt quod omnes contrahunt peccatum originale secundum communem cursum: sed in speciali cum loquuntur de B. Virgine dicunt oppositum, ut patebit infra per Augustinum, & Anselmum, hæc est secunda expositio, sed has exposiciones improbat Ioannes de Neapoli, primam sic, illud quod nunquam est, aut fuit in actu, falsum est dicere quod sit tale quamuis de iure, aut de debito debuerit esse tale, si cut per oppositum falsum diceretur, Iudam non tradidisse Christum, quia non debebat ipsum prodere, & Petrum non negasse Christum, quia non debebat ipsum negare, & similiter si hæc expositio est conueniens possumus dicere, quod nullus homo peccat, quia non debet peccare, & quod omnis homo sit iustus, quia debet esse iustus, hæc tamen sunt absurda, ergo & hæc expositio vana. Secunda expositio improbat eodem sic. Quando philosophi, vel doctores loquuntur de aliqua materia tantum in communi secundum communem cursum loquuntur indefinitè, & non vniuersaliter per signum omne, quia tunc cum per signum omne loquuntur sub tali licet descendere distributiue, ut si dico, omnis genitus ab Adam habet peccatum originale: ergo & hic, & hic, sed B. Virgo fuit genita ab Adam: ergo, & c. sed ita est quod doctores loquuntur de genitis ab Adam vniuersaliter per signum omne, ut patet, per Augustinum de fili de Ad Petrum, Firmissime tene, & c. ergo sancti intendunt nullum excipere, imo B. Virginem includunt, præcipue est ipsa nominaliter exprimitur in multis auctoritatibus, ut diximus supra, cum igitur istæ exposiciones non sint sufficientes patet quod auctoritates ipsæ non possunt illo modo gloriari: ultimo restat adducere argumenta principalia contra positionem nostram, quæ sunt quatuor, Primum est Scoti ubi supra sic arguentis, optimus mediator debet habere optimum modum mediandi respectu alicuius personæ pro qua mediat, sed Christus est optimus mediator & non habuit excellentiorem modum mediandi, respectu alicuius personæ, quam respectu Vir. Mariæ: ergo debuit habere optimum modum mediandi respectu ipsius Virginis Mariæ, sed non habuisset nisi præseruasset eam à peccato originali: ergo præseruauit eam. Minorem hanc probat pluribus medijs, & primo sic. Nullus placat perfectè Regem contra aliquos inimicos nisi ex eis offerat vnum innocentem, & amicum, sed Christus placuit Deum contra filios Adam, qui erant inimici Dei: ergo oportuit ut offerret aliquam personam penitus innocentem, & extra omnem maculam peccati, sed hæc non fuit nisi B. Virgo, ergo Christus B. Virginem ab omni peccato, præseruauit. Secundo probat idem sic: perfectissimè mediator meretur amotionem omnis poenæ in persona, pro qua mediat perfectissimè, sed culpa originalis, est maior poena, quam carentia diuinæ visionis, quia peccatum maxima poena est naturæ intellectualis: ergo cum Christus fuerit perfectissimus mediator respectu B. Virginis amouet ab ea culpam originalem. Tertio probat sic. Idem Christus videtur immediatus fuisse reparator à peccato originali quam à peccato actuali, cum necessitas incarnationis maximè ponatur ad tollendum peccatum originale, sed secundum omnes, Christus præseruauit B. Virginem à peccato actuali, tam veniali quam mortali, ergo præseruauit etiam ab originali. Vnde hoc est argumentum principale Aureoli sic. Qui præseruat à minori, præseruat etiam à maiori, sed Deus præseruauit B. Virginem à minori scilicet, à peccato veniali, ergo præseruauit etiam à maiori scilicet à

peccato originali. Tertium argumentum sumitur ex fundamento D. Anselmi in libro de conceptu virginali, sic dicentis. Decuit nimirum, ut Virgo ea puritate polleret, qua maior sub Deo nequit intelligi, hæc ille, sed si fuit concepta in peccato originali datur maior puritas: scilicet puritas Angeli, & tunc sequitur quod dictum Anselmi erit falsum. Quartum argumentum sumitur ex dictis B. Thomæ in 1. ten ten. dist. 44. q. 1. art. 3. ad tertium ubi sic dicit. Puritas intenditur per recessum à contrario, & ideo potest aliquid creatum inueniri, quo nil purius esse potest in rebus creatis, si nulla peccati contagione inquinatur, sic & talis fuit hæc ille. Ecce per dictum suum immunis fuit à peccato originali. Ultimo adducunt pro se dictum Augustini in libro de natura, & gratia, qui dicit. Cum de peccatis agitur De B. Virgine nullam volo prorsus quæstionem habere. Item Anselmus fecit librum specialem de hoc. Itē Anselmus ad episcopos Angliæ, dicit. Non credo verum amatorem Virginis, qui respicit celebrare festum Conceptionis. Hæc sunt argumenta principalia quæ adducunt contra nos, ad quæ singula respondendo dicimus Ad argumentum Scoti, quod maior potest dupliciter considerari, primo, quod perfectissimus mediator habeat optimum modum mediandi simpliciter, & absolute, & sic negatur maior. Alio modo quod habeat perfectissimum modum, non quidem absolute, sed, ut decet, ita quod nullus sit decentior illo, sic concedo maiorem, & totum vsque dum dicitur, sed non habuisset hunc modum, nisi præseruata fuisset, & c. hæc negatur, & ad probationem dico ad maiorem quod necesse est, ut offerat aliquem innocentem, vel ipse qui debet placare sit innocens, & hæc secunda pars est vera, Christus enim qui reconciliabat filios Adam Deo, licet non possit offerre ei aliquam, vel aliquem genitum ex Adam innocentem, ipse tamen erat innocens. Ideo Paulus dicit, Reconciliati Deo per sanguinem filij eius, patet ergo quod illa maior est falsa nisi accipiatur distributiue. Ad secundam probationem negatur maior, tunc enim sequeretur quod non fuisset subiecta alterationi, & infirmitati, quod tamen est falsum cum sciamus vitam suam fuisse resperam doloribus, & demum ipsa mortui fuerit corporaliter: ad tertiam probationem quæ conuenit in hac consequentia, Deus præseruauit eam ab actuali, ergo ab originali: negatur ipsa consequentia, nam pueri parui decedentes post Baptismum præseruantur ab actuali, non tamē ab originali. Item in adultis multi tenent, quod Beatus Ioannes Bapt. fuit præseruatus ab omni actuali, & veniali, ut inuenitur in hymno suo ubi dicitur. Me leui saltem maculare vitam, flamine posses. Ad secundum principale negatur, quod veniale sit minus peccatum quam originale, quia peccatum veniale dicit aliquam deordinationem voluntatis, quam non decet ponere in Virgine, originale verò nullam deordinationem voluntatis importat respectu illius personæ quæ concipitur: sed tantum respectu voluntatis ipsius principij naturæ humanæ scilicet Adam. Hæc est sententia B. Thomæ in secundo sent. dist. 33. q. 2. art. 1. ubi dicit peccatum originale esse minimum, quia minus habet de voluntario, quia est solum voluntarium voluntate principij naturæ & non voluntate huius personæ, hæc ille. Ad tertium respondet Herueus quolibet ultimo quæstione vltima dicens, quod Anselmus intelligit de puritate gratiæ & non de puritate naturæ, & quidem secundum puritatem gratiæ fuit purissima, quia maiorem gratiam sortita est, quam quilibet Angelus etiam primus. Ad quartum respondet Capreolus tertio sent. dist. 3. q. 1. in fine quod B. T. intelligit de tempore sequente cōceptionem in quo fuit sanctificata, cum teneat præoli.

Ad quartum responso Capreoli.

est declaratio Gregorij, & bona. Item sententia eadem ponitur à Ioanne de Neapoli, de hoc autem quod dicunt Anselmum fecisse tractatum, quod non fuit concepta, dicit Ioannes de Neapoli quod non est aliqua certitudo quod ille tractatus sit Anselmi, præcipue cum magni doctores qui dicunt eam in peccato non fuisse conceptam non allegant librum ipsum pro opinione sua, & etiam quia in aliis libris dicit expresse oppositum. Nam secundo libro cur Deus homo, capitulo decimo sexto sic dicit, licet ipsa hominis Dei conceptio munda sit, & absque peccato delectationis carnalis, Virgo tamen ipsa vnde assumpta est in iniquitatibus concepta est, & in peccatis concepit eam mater sua, & in peccato originali nata est, quoniam ipsa in Adam peccauit, in quo omnes peccauerunt, hæc ille. Et si dicas hæc sunt verba discipuli, concedo, sed sufficit quod Anselmus in hoc non improbat eum, imo confirmat sententiam discipuli in eodẽ capitulo, vt patebit si illud leges. Hæc est responsio Ioannis de Neapoli. Ad dictum autem Anselmi ad episcopos Angliæ respondet idem Ioannes de Neapoli sic, Amator Virginis dupliciter intelligitur. primo quo ad habitum caritatis. secundo quo ad feruorem deuotionis, Anselmus intelligit, quo ad feruorem deuotionis, quia scilicet laudabile est, & conueniens celebrare festum conceptionis, referendo tamẽ conceptionem ad sanctificationem, non tamẽ propter hoc sequitur, quin sit verus amator Virginis habitu caritatis, est non celebraret festum conceptionis. Ille enim feruor deuotionis est quoddam accidentale. Per hæc igitur sit responsum ad argumenta supradicta. Prædictis etiam potest addi glossa decreti super ca. pronuntiandum de consecratio. dist. 3. Vbi sic habetur de festo conceptionis nihil ibi dicitur, quia celebrandum non est, quia in peccatis concepta fuit sicut, & cæteri. Ad do. auctoritatem Diui Riccardi ordinis minorum in 3. sent. vbi sic ait, si impuritas non fuisset sanctificata, derogaret ipsi virgini. cuius priuilegium est quod sola sine viro conceperit, vt dicit Bernar. & originale non traduxit in prolem, ita sine peccato originali cõcepta

fuisset derogaret ipsi filio, qui solus fuit immunis ab omni labe peccati, & ideo honor iste quod sine peccato sit concepta non est honor, nec decencia in veritate, hæc ille. Nota quod Gregorius de Arimino in 2. sent. dist. 3. q. 1. art. 1. egregie se habet, nam deducit rationem primam Scoti contra ipsum, & contradictionem ostendit in verbis suis. Herueus etiam quolibet 4. q. vlt. probat, quod fuit magis condecens B. Virgini concipi in peccato originali quã non. Item idem probat Auctoritas Apostoli secundæ ad Corint. quinto dicens. Charitas enim Christi vrget nos, existimantes hoc quod si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus: ergo non est mortuus pro omnibus si B. Virgo non contraxit peccatum originale, quia tunc non omnes mortui sunt. Non enim implicat contradictionem Deum potuisse Beatam Virginem præseruare à peccato originali, sed an de facto Bea. Virgo contraxerit peccatum originale vel ne hoc est quod in questione vertitur. Nullum enim viatorem hoc certitudinaliter scire tenemus, nisi cui Deus reuelauerit, de quibus nullam certitudinem habemus. Ita stare oportet determinatio ni Ecclesiæ, & dictis sacre scripturæ, & sanctorum doctorum. Sacra scriptura vero & omnes doctores inter catholicos, celeberrimi in omni facultate, (& præsertim quatuor principales ab Ecclesia approbati, vt Euangelium, quando simul in sententia conueniunt) tenent Beatam Virginem fuisse conceptam in peccato originali & per sanctificationem postea, antequam natam emundatam. Tenere ergo oppositum pertinaciter, valde periculosum esse quod iudicamus: ergo tenendum est magis consonum esse honori Christi, & Beatæ virginis, quam oppositum, magis autem congruum est christianæ pietati, & vnitati, christi redemptioni nec non, & honori Virginis tenere ipsam fuisse conceptam in peccato originali & postea per sanctificationem emundatam, quam oppositum fuisse tamen ab originali peccato præseruatam vel ne, non derogat B. Virgini, nam habuit ipsa omnem plenitudinem gratiarum, Amen.

D. CHRYSOSTOMI IAVELLI,

Canapicij,

TRACTATUS DE ANIMAE HUMANAE

Indeficientia, in tres partes diuisus.

Prima complectitur viam Aristotelis, Secunda viam Platonis, Tertia viam naturalis inclinationis, & quodam modo ingenitæ cognitionis.

Prima pars diuiditur in quinque capita. In primo ostenditur Aristotelem tenuisse pro certo animæ nostræ indeficientiam. In secundo, defensatur hæc veritas contra Herueum. In tertio defensatur contra Scotum. In quarto defensatur contra Thomam Caetanum. In quinto defensatur contra Petrum pomponacium Mantuanum, philosophum modernum, qui appellari consuevit Peretus.

CAPVT I.

Quantum ad 1. caput sit hæc cõclusio determinatiuè, Philosophus in libris suis de anima sensit, & absque hæsitacione determinauit, animam humanam esse indefectibilem secundum substantiam. Quam quidem conclusionem intendo primò deducere ex processu Aristotelis. secundò corroborare ex præcipuis auctoribus.

Tu igitur aduerte, quod Aristoteles in primo de anima tex. 12. declarans, quam difficile sit habere scientiam de anima, & de potentijs suis, & actibus, an scilicet omnes sint communes animæ, & corpori, an aliquæ sint solius animæ, vt intellectus, & intelligere, proponit hanc conditionalem. Si intelligere est phantasia, aut, non sine phantasia, non est operatio propria id est, solius animæ, quia cum phantasia sit quid corporeum, non erit sine corpore, & in text. 13. ponit aliam conditionalem scilicet, si est aliqua operatio propria animæ, quæ scilicet, non expleatur per corpus, sed sit à sola anima, contingit eam separari, id est, post corpus re-

manere: si verò nulla est eius operatio propria, non vtique erit separabilis, quia scilicet ociosa remaneret, ociosum autem non permittitur in rerum natura.

Positis his duabus conditionalibus in primo libro neutram earum affirmauit, nec destruxit, vt appareret difficultas scientiæ de anima, sed sententiam suspendit vsque ad secundum, & tertium librum, vt declarabitur. In secundo igitur libro à textu 152. vsque ad textum 155, destruit primam partem primæ conditionalis scilicet si intelligere est phantasia. Illic enim probat differre intellectum à sensu vniuersaliter sumpto scilicet, extrinseco, & intrinseco, probat similiter differre intelligere à sentire, & comprehendit actum phantasiæ sub sentire. Vnde inquit in textu 153. Phantasia enim alterum est, & à sensu scilicet, exteriori, & ab intellectu, & accipit, vt patet inuenienti textum, sensum pro sentire, & intellectum pro intelligere.

In tertio verò libro, postquam in secundo probauit intelligere non esse phantasiam, probat à textu quarto vsque ad octauum intellectum esse non organicum, & intelligere esse operationem non organicam, id est, non expletam per organum, & per consequens intellectum esse separatum, & non alligatum organo ad differentiam sensus, & intelligere non recipi in organo, sed in solo intellectu ad differentiam ipsius sentire. Inuenit autem Aristoteles naturam intellectus non organicam, quoniam omnis potentia cognoscitiua organica restringitur ad determinatum genus entium, & ad singulare, cum differentia temporis & loci. Vt visus determinatur ad colorem, gustus ad saporem existentem actu, & pro eo tempore, quo sibi copulatur. Intellectus

autem apprehendit omne genus entium, & abstrahit ab hic & nunc: ergo liber est ab organo restringente vim cognoscitivam ad determinatum genus entis.

Deinde in eodem libro tertio in textu 20. ex eo quod intelligere non est phantasia, & intellectus non est virtus organica, & intelligere non est operatio organica, concludit in textu praedicto, hanc conclusionem ad literam & forma liter. Separatus autem est solum, in hoc quod verè est, & hoc solum immortale, & perpetuum. Quod sic intelligitur. Cum omnis virtus animae praeter partem intellectivam sit organica, solum intellectus est separatus ab omni organo in hoc qui verè est, id est, secundum substantiam, & hoc solum id est, & haec sola pars animae, quae est pars intellectiva, est immortalis, & perpetua. Nam cum tres sint partes subiectivae animae scilicet, vegetativa, sensitiva & intellectiva, constat solum intellectivam, quae est anima nostra, habere potentiam non organicam, ex consequenti ipsam solum immortalem, & perpetuam. Haec fuit conclusio philosophi in qua, ut vides non est dictio aliqua conditionalis, nec dubitativa, nec similitudinaria, nec proportionalis, nec metaphorica. Sed propositio categorica, & ideo simpliciter vera, & confessa ab Aristotele.

Ex his duo eliciuntur. Primo quod licet Aristoteles disputando, & inquirendo de natura animae nostrae & separabilitate, usus fuerit propositionibus conditionalibus, ut in primo libro in textu decimotercio & similitudine siue proportionem, ut in libro secundo in textu vigesimoprimum ubi inquit. De intellectu autem & perspectiva potentia, nihil adhuc manifestum est, sed videtur genus alterum animae esse, & hoc solum contingere separari, sicut & perpetuum à corruptibili (consuetudo est enim inquirentis, & disputantis suspensivè loqui, donec quod verum est, inveniatur) tandem peracta diligenti discussione simpliciter & absolute pro parte affirmativa conclusit. Secundo elicitur quod licet in primo libro proponens difficultatem scientiae de anima, formaverit primam conditionalem cum duabus partibus, tamen determinaturus advertens, quod tantum prima pars scilicet si intelligere est phantasia, excludebat propriam operationem ab anima, & per consequens indicabat ipsam secundum substantiam inseparabilem à corpore, quia tota & secundum omnem virtutem suam esset alligata organo ideo non curans secundam partem scilicet vel non sine phantasia, utpote non obstantem proposito suo, postquam destruxit primam partem conditionalis in libr. 2. textu 155. conclusit in libr. tertio in textu 20. immortalitatem animae intellectivae. Cuius signum est, quod postquam conclusit in in dicto text. immortalitatem animae, distulit usque ad text. 30. declarare, quomodo sine phantasia non intelligit anima comparans fantasmata ad intellectum, ut colores ad visum. Vnde pro constanti tenendum est Arist. sensitivam animae humanam indeficientiam ex sua propria operatione id est, ex intelligere, quod non est phantasia. Sed à solo intellectu & recipitur in solo intellectu, & non in coniuncto, ut operationes partis vegetativae, & sensitivae, & appetitivae sensitivae. Quod autem non intelligat sine phantasia provenit ex tali statu, in quo pro nunc est coniuncta materia.

Sed forte obiicies, quod Aristoteles in tertio libro de anima in textu 30. dicit absolute. Anima nihil intelligit siue phantasmate: ergo vel secundum ipsum corruptitur, vel remanet ociosa post corpus, quod repugnat principii suis.

Ad hoc respondetur, quod Aristoteles libris de anima, non considerat animam intellectivam nisi physicè id est, nisi ut aetuat corpus physicum, libri enim de anima sunt pars scientiae physicae, & ideo non tractat de intelligere animae, nisi ut est non separata. Cuius signum est, quod in textu 36. tertij libri de anima, quaerit utrum intelligat aliquod entium separatorum existens intellectus non separatus, id est, donec anima copulatur corpori. Considerare autem de anima intellectiva absolute in quantum est naturae intellectualis, & de intelligere absolute spectat ad primum philosophum, id est ad metaphysicum.

Sed iterum obiicies, quia Aristoteles in tota doctrina sua, nec in metaphysica attribuit animae nostrae intelligere pro alio statu, nec alio modo quam in libris de anima, ergo tenuit quod omne suum intelligere est cum phantasmate.

Respondetur & negandum est, quod Aristoteles non attribuat intelligere animae nostrae nisi pro statu. Nam in libro nono suae metaphysicae in textu 22. pertractans, quomo-

do essentiae siue naturae substantiarum simplicium, quales sunt Deus & intelligentiae, non sunt cognoscibiles secunda operatione intellectus, quae dicitur compositio & divisio, sed prima operatione, quae dicitur simplex intelligentia, advertensque quod pro hoc statu nihil possumus intelligere, nisi admiscendo compositionem, & divisionem, etiam venando definitionem cuiuscunque diffinibilis, & sic sequitur quod pro hoc statu ignoramus simplicium substantiarum naturas & quidditates, declaravit in praedicto textu, quod haec ignorantia non inest nobis sicut caecitas, quae non potest removeri, eo quod est privativa visus, permanet enim cum hac ignorantia principium intellectuum. i. intellectus, siue anima intellectiva. Vnde inquit Caecitas enim est ut utique, si quis principium intellectuum non habeat. Ac si dicat. Ista ignorantia esset in nobis sicut caecitas, si removeret principium intellectuum, sicut caecitas remouet principium visuum. Sed quia non remouet, ideo non est sicut caecitas. Ergo secundum Aristotelem, quia haec ignorantia non remouet intellectum, possumus intelligere quidditates substantiarum simplicium, & non pro hoc statu, ut dixit in secundo libro metaphysicae, textu primo, ubi inquit sicut nocturnorum oculi ad lucem diei, sic & animae nostrae intellectus ad ea, quae omnium naturae manifestissima, ergo concessit, quod eas possumus intelligere pro alio statu. Quod autem non assignaverit modum determinatum, quo pro alio statu intelligit, non est mirandum. Nam certum est quod in libro 12. metaphysicae posuit substantias abstractas esse intelligentes, ut patet in textu 36. Quo modo autem intelligant, an per species intelligentes, an per substantiam suam, an per essentiam rei intellectivae nesciuit exprimere, nisi in primo principio. i. in Deo, cuius intellectum cognouit in eo esse substantiam & non accidens. Hoc enim erat omnino supra sensum Aristoteles autem in tota philosophia procedit à sensu. Non ergo mirum, si nesciuit exprimere modum, quo anima post hunc statum intelligit. Sed & Theologus in hoc satis laborat, verum id ad propositum praesens non spectat. Sufficit ergo quod Aristoteles attribuerit animae posse intelligere post hunc statum, licet modum investigare non potuerit, nisi hanc negatiuam. Non intelligit cum phantasmate, & adverte, Alexander optimè, quod qui voluerunt attribuere Aristoteli ipsum posuisse talem, vel talem modum intelligendi in anima separata, cadunt in multa derisoria. Sicut Niphus Sueffanus in tractatu, quem edidit contra Petrum Pomponacium de animae immortalitate.

Nunc superest corroborare praepositam conclusionem ex praecipuis authoribus & graecis & latinis, & Auerro.

Auerroes lingua arabs, patria Hispanus cordubensis, graecas literas nesciuit, sed libros Aristotelis in arabico tractatos & satis imperfecto legit, cumque videret Aristotelem in tertio de anima dicentem & probantem, quod intellectus est immixtus, in organicus, & separatus, & immortalis, & perpetuum, pro constanti habuit, Aristotelem sensitivam animam intellectivam esse indefectibilem, & reprehendit in tertio de anima in comment. 5. Alexandrum Aphrodisium, qui interpretans Aristotelem arbitratus est ipsam esse defectibilem, & produci ex nobilissima mixtione elementorum. Verum quia Auerro. imaginari non potuit, quomodo haec stent simul, quod anima intellectiva sit forma informans corpus humanum, & sit immortalis, ideo cecidit in illum errorem, quem nunquam somniauit Aristoteles nec ex libris suis vllum habemus vestigium scilicet quod anima intellectiva sit vna tantum, & non informet materiam, sed se habet ad omnes homines, ut intelligentia ad caelum, & hanc quidem chimericam imaginationem, satis reprobauimus, in quaestionibus nostris in tertio de anima. Pro nunc sufficit, quod Auerroes testatur Aristotelem pro certo posuisse animam indefectibilem. Alexander autem Aphrodisius licet censuerit Aristotelem posuisse animam mortalem, tamen ipse ex propria sententia confitetur esse immortalem. Vnde in libro suarum quaestionum naturalium inquit. Anima & si sit immortalis, tamen in corpus mortale demersa, videtur esse mortalis, & iterum inquit. Noluit mundi opifex diuinis hominum animos corporibus, terrenis absque congruo quodam medio colligare, quod quidem medium spiritum, vehiculumque nominat. Procul super Thimeum affirmat, non solum Platonicos, sed & Aristotelem animam immortalem posuisse. Themistius in tertio libro de anima commentans Aristotelem asserit idem, & tenet, quod postquam

quam Aristoteles in tertio de anima probauit vtrunque intellectum scilicet, agentem & capace[m], id est, possibile[m] esse immixtum, & immaterialem, addidit hunc solum, id est substantiam continentem vtrunque intellectum, quæ est substantia animæ intellectiua, esse perpetuam & immortalem. Passiuam vero rationem id est, phantasiam minimè, & hac de causa Aristoteles inquit Themistius addidit, & conclusit, quod post obitum humanarum rerum non reminiscimur. Reminiscencia enim ad partem sensitiuam pertinet: vnde si putasset Aristoteles animam perire, nulla fuisset ratio assignanda, quare non reminiscimur post obitum. Sentit ergo Themistius Aristotelem pro certo posuisse animam immortalem, & plurificabilem. Præterea Plethon Platonicus inter græcos peritissimus loquens de Aristotele in libro suo de anima inquit. Aristoteles sine controuersia censuit hominum amicos esse multos, & sempiternos. Nolo autem verba Aristotelis peruertere, & si ipse Platonis ac cæterorum philosophorum verba peruerit. Hæc ille.

Inter Latinos autem quicumque dicuntur commentisæ consentire cum commentatore Auerroë, Aristotelem sensisse animam immortalem, sed defensores chimericum errorem de unitate intellectus. Alij vero famosi expositores Aristotelis, vt Albertus cognomento Magnus, & B. Thom. & Egidius tenent pro certo Arist. sensisse animæ immortalitatem. Quidam vero moderni deuiantes à semitis patrum, quibus tamen bene se habet persuasibiles nos exhibere, vt inquit philosophus in secundo cæli, vt viderentur aliquid noui inuenisse, conati sunt ostendere Arist. omnino tenuisse animæ deficientiam. Sed Deo auxiliante, eorum inuentiones euertemus. Isti autem fuerunt Thomas Cætanus nunc Cardinalis, & Petrus Pomponacijs Mantuanus. Herueus autem & Scotus grauius procefferunt, qui dicunt Arist. dubium fuisse, & non pro certo determinasse animæ deficientiam. Hæc de primo cap. dicta sunt.

CAPVT III.

Quantum ad c. secundum in quo pertractanda est opinio Heruei aduerte, quod ipse in quolibet primo quæstione vndecima videns Arist. varie loqui in hoc proposito arbitratus est eum declinare modo ad partem negatiuam, modo ad affirmatiuam, & ideo semper fuisse dubium, magis tamen declinasse ad partem negatiuam scilicet, quod non remaneat post corpus, & quod non fuerit certus, quod remaneat, declarat Herueus ex duobus dictis philosophi, in quibus loquitur aut conditionaliter, aut dubitatiuè.

Primum dictum est in lib. duodecimo metaphysicæ textu decimosexto, vbi quærens vtrum aliqua forma remaneat postquam est deficiens informare materiam, sic respondet. Si autem posterius aliquid manet, perscrutandum est. In quibusdam enim nihil prohibet, vt si est anima talis. Non omnis sed intellectus. Omnis namque impossibile forsan. Ecce quod Arist. loquitur conditionaliter, dicit enim vt si est anima talis, deinde apponit dubitatum, cum dicit, forsan: ergo non fuit certus, quod remaneat.

Ad hoc dicitur, quod si volumus acceptare omnes propositiones, quas format philosophus in locis, in quibus non tractat ex proposito, sed incidenter, & exemplariter de aliqua materia, tanquam sint de mente sua, multoties sibi contradiceret. Nam dicit in primo libro topicorum, quod quædam sunt problemata, de quibus pro neutra parte habemus rationes certas, vt mundus est æternus, & tamen in lib. octauo physicorum & in lib. secundo de generatione, & in libro duodecimo metaphysicæ, conatus est demonstrare, & putauit se demonstrasse mundum esse æternum, ergo apud ipsum mundum esse æternum non est problema sed conclusio demonstrata. In topicis ergo non loquebatur ex propria sententia, sed ex varia opinione antiquorum, quorum aliqui arguebant mundum factum in tempore, aliqui autem ab æterno. Similiter constat quod in primo libro de cælo probat & determinat, cælum esse quintum corpus, ita quod non est de natura quarto elementorum, & tamen in tertio libro physicorum in textu quadagesimo quinto dicit sic. Quare esset utique hoc corpus præter aerem & ignem & terram & aquam, videtur autem nullum huiusmodi esse. & in primo posteriorum dicit lineam esse ex punctis, & tamen probat ex proposito in sexto libro physicorum nullum continuum componi ex indiuisibilibus. Ex his patet, quod non debemus iudicare

Lauel. Tom. iij.

mentem Aristotelis ex his, quæ dicit non pertractando materiam ex proposito, quoniam ex sua consuetudine tunc loquitur ex opinionibus famosis, & quoniam de anima in dicto loco libri duodecimo metaphysicæ tantum exemplariter loquitur, de qua suo tempore erant variaz opiniones, vtrum remaneret, vel non, ideo conditionaliter, & dubitatiuè loquutus est. Mentem autem suam debemus accipere ex libro tertio de anima, vbi loquitur ex proposito de anima intellectiua, sic enim incipit librum tertium. De parte autem animæ, qua cognoscit & sapit anima, &c. & illic in textu vigesimo determinauit absolute, vt visum est in capite præcedenti, intellectum immortalem, & perpetuum. Non ergo faciendum est fundamentum super dictum allegatum ex libro duodecimo metaphysicæ.

Secundum dictum allegat Herueus in primo de anima textu decimo tertio vbi Arist. comparat animam ad corpus quo ad separationem, sicut comparatur ænea sphaera ad planum, quo ad contactum secundum punctum, & dicit sic. Si vero nullum est proprium ipsius id est. Si vero nullum est proprium opus animæ, non erit utique separabilis. Sed sicut recto in quantum rectum multa accidunt, vt tangere æneam sphaeram secundum punctum, non tamen tangit ab hoc separatū rectum. Inseparabile enim. Si quidem semper cum aliquo corpore est, hæc philosophus, ex quibus patet quod non loquitur de separabilitate animæ, & remanentia post corpus nisi conditionaliter, id est si habet aliquod opus proprium. Non ergo fuit certus.

Ad hoc patet responsio ex his, quæ diximus in capite præcedenti, diximus enim, quod philosophus in primo lib. in textu decimotertio non determinando, sed ostendendo difficultatem scientiæ de anima, format illam conditionalem scilicet. Si anima habet operationem propriam, contingit eam separari. Si non habet, non contingit. Sed erit sicut de ænea sphaera in tangendo planum, &c. Deinde in libro tertio in textu quarto determinat illud, quod conditionaliter proposuerat in primo scilicet, quod habet operationem propriam, quæ est intelligere, quoniam non expletur per organum corporeum, vt sentire, & recipitur in solo intellectu, & in textu vigesimo concludit, quod intellectus est separatus in hoc, quod verè est, & hoc est perpetuum, & immortale, & illic nec conditionalem, nec dubitatiuam, nec diminutiua[m] dictionem apponit, & sic patet quod philosophus non remansit dubius, nec suspensus de indeficientia animæ.

Deinde Herueus format argumentum, quo videtur philosophus sensisse, quod anima omnino deficiat. Nam oppositum videtur repugnare principiis doctrinæ suæ. Posuit enim Aristoteles generationem hominum æternam à parte ante, sicut & motum cæli æternum ex secundo de generatione, & ex duodecimo libro metaphysicæ, ergo si animæ non deficient, cum infiniti homines præcesserint, nunc essent animæ infinitæ actu, quod quidem repugnat Arist. qui vbique reprobatur infinitum actu præcipuè in tertio lib. physicorum, & in primo cæli.

Ad hoc respondens Herueus dicit, quod non est necesse quicquid implicite continetur in principiis doctrinæ alicuius authoris, sit expressa sententia sua. Vnde inquit Herueus licet Aristoteles sit magis declinans ad mortalitatem animæ quam ad oppositum consideratis principiis doctrinæ suæ, tamen non sequitur, quod hæc sit expressa sententia sua, imo potuit remanere dubius.

Sic respondet Herueus, nos autem in sequentibus aliter respondebimus, cum soluemus argumenta Petri pomponacij, & declarabimus, quomodo non repugnat absolute principiis Aristotelis concedere infinitum in rebus immateria libus, quæ carent omni quantitate, & sic Herueus non potest concludere ex hoc argumento Aristotelem remansisse dubium de indeficientia animæ.

Demum conatur Herueus exponere duo dicta Aristotelis, in quibus videtur omnino tenuisse animæ indeficientiam, & primum est in secundo libro de anima in textu vigesimoprimum vbi inquit. Videtur intellectiua id est, animam intellectiua[m] alterum genus animæ esse: scilicet à vegetatiua & sensitiua, & hoc solum contingere separari, sicut perpetuum à corruptibili. Hoc dictum exponit Herueus dicens, quod non loquitur absolute, sed proportionaliter, & per similitudinem, ideo non concludit determinate intentum.

Verum aduerte, quod non erat necesse Herueum labo-

rare in exponendo dictum illud. Nam pro rei veritate philosophus non loquitur illic determinate: sed solum proponit quod primo aspectu apparebat. Si quidem praeposuerat in tex. 19. vtrum omnes potentiae animae sint separabiles ab inuicem, non solum ratione, id est diffinitione, sed etiam loco, & subiecto, ita quod in eadem parte corporis non possint esse plures potentiae, & dicit, quod de quibusdam patet, quod non separatur subiecto. Nam in cauda lacertae decisa est potentia sensitua, & motua & appetitiua, constringitur enim, si a nociuo pungitur, aut praemitur, de quibusdam autem est dubium, & subdit, quod de intellectu & perceptiua, id est speculatiua potentia animae, non est adhuc aliquid manifestum, sed videtur, scilicet primo aspectu alterum genus animae esse: & hoc solum contingere separari, ut perpetuum a corruptibili, haec philosophus. Concedimus ergo, quod ex illo dicto, in quo solum proponit, quod prima facie apparet, non trahitur efficax argumentum ad probandum de mente philosophi animae indeficientiam.

Secundum dictum est in tertio libro de anima in tex. vi. gesimo ubi inquit Aristotel. Separatus autem est solum in hoc quod verè est, & hoc solum perpetuum & immortale. Herueus dicit, quod vtrique hoc dictum probat intellectum esse immortalem. Sed Aristoteles non intendit illic de intellectu, qui est potentia animae humanae, nec de substantia ipsius animae: sed de intellectu agente, quia apud Aristotelem non est potentia animae, sed substantia separata, & eandem expositionem dat Thomas Caetanus, & Petrus Pomponacius. Confitentur, n. quod si concederent Aristotelem intendere in dicto textu de intellectu, qui est potentia animae intrinseca, coacti essent ad mentem Aristotelis concedere animam intellectiuam non deficere, quoniam potentia animae aut est essentialiter idem cum substantia animae, aut est in substantia animae, ut qualitas in subiecto, siue detur primum, siue secundum, sequitur de necessitate, si potentia animae est perpetua, & substantiam animae esse perpetuam. Ut igitur euitarent indeficientiam animae inuenerunt hanc glossam, cuius non fuerunt ipsi primi authores, sed acceperunt ab Alexandro aphrodiseo, qui ut diximus in primo capite, attribuit Aristoteli animae mortalitatem, & in libro suo de anima in capite de intellectu agente dicit, quod hic intellectus non est potestas id est, potentia animae, quae in nobis fit, sed est prima causa, id est Deus, qui ut est principium effectuum ceterarum rerum, dicitur prima causa, & ut est causa, quod res ipsae a nobis intelligantur, dicitur intellectus agens, nam Deus est eminentissime intellectus, ut demonstrauit Aristotel. in vigesimo primo metaphysicæ. Verum quia Thomas Caetanus sequitur ad litteram sensum Alexandri aphrodisi. ideo differam reprobationem huius expositionis, donec pertractabitur in ca. 4. opinio ipsius Thomae, & tunc apparebit quantum peruertit intentum Aristotelem. & quantum discontinuet textum. Simulque apparebit, quod & Alexander & Herueus & Thomas Caetanus, & Petrus Pomponacius inuenerunt fugam, qua deuiarunt a vero intento Aristotelem. Ne igitur coacti simus idem pluries, & inutiliter repetere, differendum est. Sic enim & displicentem euitabimus prolixitatem. Haec fuit summa opinionis Heruei in hoc proposito de indeficientia animae ad mentem Aristotelis suo iudicio. Qui tamen melius se habuisset, si cum beato Thomae concordasset: quoniam nullum dictum Aristotelem ab Herueo recitatum coegebat ad hoc, quod relinqueret Aristotelem dubium in tanta re, quam omnes scire appetunt. Haec de secundo capite dicta sint.

CAPVT III.

Quantum ad tertium caput aduerte quod Scotus in quarto sententiarum distinctione quadragesimater tia quaestione secunda in examine secundae propositionis, quam proposuerat, & erat ista. Si anima intellectiua est mortalis pertractans mentem Aristotelis, dat duas responsiones. Primo dicit sic. Dubium est quid in hoc Aristoteles senserit. Varie enim loquitur in diuersis locis, & habuit diuersa principia, ex quorum aliquibus videtur sequi vnum oppositum scilicet, quod sit mortalis, & ex aliis aliud scilicet, quod sit immortalis. Vnde probabile est, quod in illa conclusionem, semper fuerit dubius, & nunc magis accedere ad vnam partem, nunc ad aliam secundum quod tractabat vnam materiam consonam vni parti magis quam alteri. Secundo dicit, quod est alia responsio & realior, quae

est haec. Non omnia assertiua dicta, & pro certo existimata a philosophis, fuerunt ab eis probata per necessariam & inuincibilem rationem naturalem, sed frequenter non habebant nisi probabiles persuasiones, vel famosas praecedentium philosophorum opiniones. Vnde & ipse Aristoteles in libro secundo de caelo, in capite de duabus quaestionibus difficilibus sic inquit. Tentandum est dicere, quod videtur dignum: reputantes promptitudinem scilicet, sciendi, magis imputari verecundiae, id est, modestiae, quam audaciae in temeritati, si quis paruas sufficientias id est, rationes non omnino sufficientes diligit in rebus, de quibus maximas habemus dubitationes, propter philosophiam stare, id est ut persistant principia philosophiae, haec Aristoteles, & subdit Scotus. Vnde paruae sufficientiae semper suffecerunt philosophis, ubi non poterant ad materiam, id est ad rei naturam, quam pertractabant, peruenire, ne contradicerent principiis philosophiae. Vnde quadoque philosophi acquiescunt propter suas persuasiones probabiles, quandoque propter conseruandam firmitatem suorum principiorum, etiam quod non habeant rationem necessariam, & sic Scotus non habet pro inconuenienti, quod Aristoteles fuerit certus de animi indeficientia etiam quod ratione necessaria id non concluderet. Tu tamen aduerte, quod cum duas responsiones dederit, neutram reiecit, imo format duas rationes quibus videtur concludere, quod philosophus magis declinauerit ad deficientiam animae quam ad oppositum, & quoniam rationes illas Scotus, non soluit, ideo intendo eas soluere solutione naturali, & non Theologica, ut scias eas non concludere etiam in doctrina Aristotelis.

Prima ratio iudicio Scoti, sumitur ex libro septimo metaphysicæ textu ultimo, ubi philosophus vult, quod omnes partes, quae possunt remanere, destructo toto composito, sunt elementa, id est partes materiales, ex quibus totum componitur. Sic enim illic accipit elementa, & praeter tales partes materiales necesse est ponere in toto aliquam formam, quae resultat ex compositione partium materialium, sicut ex ordinata compositione lignorum resultat forma nauis, quae forma non potest remanere separata a parte materiali non remanente toto, sicut patet, quod forma nauis consergens ex compositione lignorum, separatis lignis ab inuicem: ergo insitante hac doctrina Aristotelem. si posuit animam intellectiuam informare, ut propria forma, materiam, quae est corpus humanum. Non ponit eam remanere separata a materia, non remanente toto homine.

Haec ratio non potest trahi ex textu praedicto philosophi. Primo quia philosophus non ponit illam vniuersalem scilicet, omnes partes, quae possunt remanere, destructo toto composito, sunt elementa. Sic enim habet textus, quoniam vero ex aliquo compositum fit, ut vnum sit omne, ut syllaba, syllaba autem non est elementa, nec idem a & b, nec caro ignis aeterna. Dissolutis enim haec adhuc non sunt, ut caro, & similia, elementa vero sunt, ut ignis & terra, haec Aristoteles. In quibus verbis intendit declarare, quod in compositis, quae sunt vnum per se, ut corpora elementata, ipsum compositum distinguitur a partibus materialibus componentibus, quas partes vocat elementa, & rationem distinctionis assignat ex eo, quod dissoluto toto, adhuc partes remanent, & gratia exempli ponit b & a componentia, ba, & ignem, & terram componentia carnem. De quibus constat, quod si b & a, separantur ab inuicem destruitur, ba, & tamen literae remanent. Similiter si caro resoluatur, remanent ignis & terra, ex quibus componebatur. Haec fuit intentio philosophi in dicto textu. & non aliud, ut patet. Constat autem, quod haec consequentia non valet. Partes elementares, id est materiales componentes totum, remanent destructo toto: ergo omnes partes remanentes, destructo toto sunt partes elementares: potest enim esse formalis pars, ut anima, & confirmatur, quia si intendisset quod pro certo nulla pars potest remanere, destructo composito, nisi pars materialis, non dixisset in lib. 12. in tex. 16. si autem posterius aliquid manet (& intendit de parte formali) perscrutandum est. In quibusdam enim nihil prohibet, ut si est anima talis. Non ergo ratio Scoti tendit ad mentem philosophi.

Secundo deficit in eo, quod dicit Scotus, quod secundum philosophum illic necesse est ultra partes materiales componentes ponere aliquam formam, quae non remanet separata a partibus materialibus, conceditur. Sed philosophus intendit de forma totius, quae resultat ex compositione partium, & definit seiunctione partium, quae forma nominatur nomine

mine totius sumpti in abstracto, ut in homine dicitur humanitas, quæ producitur ex eo quod anima unitur corpori humano, & definit esse per mortem, & in equo dicitur equinitas, & in igne igneitas, sed anima non est forma totius, sed dicitur forma partis, quia actuat & informat materiã, quæ est altera pars compositi, & de hac forma partis, non loquitur illic philosophus, & ideo ratio Scoti nihil concludit quo ad deficientiam animæ.

Secunda ratio Scoti, quam credit fundari in doctrina philosophi, talis est. Habet philosophus contra Platonem in primo cæli text. 126. & ultra, quod omne genitum est incorruptibile, & ingenitum est incorruptibile. Sed si anima humana est forma dans esse homini, ut veritas est necessario est genita, quia incepit esse, imo non fuit ante illud, cuius est forma ex doctrina Arist. in 12. metaphysicæ in textu 16. ergo secundum Arist. anima est corruptibilis.

Hæc ratio procedit ex vno falso scilicet, quod philosophus in textu præallegato, cum dicit omne genitum est corruptibile, intelligat de quolibet ente quocumque modo genito, siue producto, quod non est verum, aliter non loqueretur directè contra Platonem ponentem cælum compositum ex elementis, ex consequenti ex contrariis: Intendit autem de quolibet ente habente contrarium extrinsecum, sicut ignis habet aquam, vel habente in se qualitates contrarias, ut corpus elementatum. Tale enim ens quocumque modo inceperit esse, necessario est corruptibile, quoniã determinat sibi contrarium intrinsecum, vel extrinsecum, à quo potest pati & corrumpi, ut omne elementum, & omne elementatum, & quoniam Plato existimabat, ut patet in Timæo, cælum constare ex natura elementorum, sequebatur, ut benè arguit Aristoteles quocumque modo inceperit esse, siue per generationem physicam, siue alio modo, ipsum esse corruptibile & de facto corrumpere secundum cursum naturæ.

Ex his ergo sequitur, quod ens genitum, & de nouo productum, non habens contrarium intrinsecum, nec extrinsecum, sicut lumen quantum sit ex se, etiam quod sit de nouo productum, & substantia immaterialis, qualis est intelligentia & corpus, quod est quintum corpus, siue quinta essentia, possunt perpetuari, & quoniam de genere entium, quæ non determinat sibi contrarium, est anima intellectiua, cuius esse non educitur de potentia materiæ, ut declarabim⁹ de mente Aristotelis cum reprobabim⁹ opinionem Petri Pomponacij, & pro gradu intellectiua est eleuata super materiam, quia non utitur organo in operatione intellectuall, ut declaratum est in 1. capite, ideo non inconuenit eam de nouo produci, & perpetuari in esse.

Quod autem lumen de nouo productum possit perpetuari, manifestatur sic. Si Sol & Luna in hac hora inciperent, quiescere in sitibus, siue signis oppositis, puta Sol in primo gradu Arietis, & Luna in secundo aut tertio gradu Libræ. constat quod lumen in hac hora impressum à Sole in Luna, ut in plenilunio, idem numero perpetuaretur, & tamen de nouo esset productum, quia in hac hora, & nõ ante. Quod autem perpetuaretur, patet, quoniam non corrumpere à contrario, lumini enim non opponitur nisi tenebra, quæ est priuatio, & non qualitas contraria lumini. Nec recessu Solis illuminantis, si in æternum quiescerent Sol & Luna in sitibus oppositis.

Sed forte dices, hunc casum repugnare doctrinæ Arist. quia cum existimet in 8. physic. motum cæli perpetuum & continuum necessario, non concederet Solem & Lunam posse in æternum quiescere.

Sed hoc non obstat in proposito. Stat enim hanc conditionalem esse veram. Si Sol & Luna quiescerent in signis oppositis, lumen impressum de nouo in Luna perpetuaret. Nec eam negaret philosophus, licet non concederet antecedens extra conditionalem. Nam in 7. li. phys. tenet, quod motus totius pendet à motu partium, quoniam hæc conditio nalis secundum ipsum est vera. Si partes quiescerent, totum quiesceret. Constat tamen, quod antecedens non admitteretur ab eo, in cælo extra conditionalem, & tamen verum est dicere, quod motus totius cæli pendet à motu suarum partium. Nam ex eo quod omnes partes cæli mouentur, totum cælum mouetur. Sic in proposito. Verum est dicere. Si Sol & Luna, &c. Patet igitur quod ratio Scoti non fuit, tantæ efficacitæ, ut crederet indeficientiam animæ repugnare doctrinæ Aristotelis, & sic melius est stare in prima responsione, de qua dixit Scotus, quod est realior, &c. Hæc de

tertio capite dicta sint.

CAPVT IIII.

Quantum ad 4. caput aduerte, quod Thomas Caetan. eruditus in doctrina B. Th. quo ad hoc propositum declinavit à via præfati doctoris, & non solum tenet Arist. fuisse dubium, sed pro certo sensisse animæ mortalitatem.

Tu igitur aduerte, quod exponens in tertio libro de anima in capi. de intellectu agente, proponit quid iudicio suo senserit Arist. de immortalitate animæ intellectiua, & tenens simpliciter partem negatiuam in toto suo processu tria principaliter agit. Primo probat ex duobus fundamentis Arist. animam esse mortalem. Secundo reprobat quasi per singula verba expositionem B. T. in tertio de anima in text. 20. ubi sic habet textus. Non reminiscimur autem, &c. Tertio declarat expositionem suam consonare Arist. adducens quædam eius dicta, in quibus videtur expresse tenere animam esse immortalem. Nos igitur primo soluemus rationes suas, secundo defensabimus expositionem Beati Th. super textum. Non reminiscimur, &c. tertio declarabimus, quomodo dicta philosophi ab eo allegata non concludunt animæ mortalitatem de mente Arist.

Quantum ad 1. aduerte, quod prima ratio Thomæ Caetan. stat in hoc, Arist. in primo de anima in text. 13. facit hoc fundamentum, si anima habet operationem propriam, quæ scilicet, non sit communis animæ, & corpori est separabilis id est, potest remanere separata à corpore, si non, non. Sed Aristoteles non inuenit propriam operationem animæ quoniam in omni operatione sua, etiam in ipso intelligere admiscetur corpus. Nam siue intelligere sit phantasia, siue nõ sit sine phantasia, cum phantasia sit potentia corporea, & in parte capitis determinata, patet quod concurrat corpus & per consequens intelligere non est proprium opus animæ, sed cõe corpori & animæ. Constat autem quod Arist. non cognouit intelligere, in quo non concurrat phantasia, ergo sequitur quod non potuit ponere animam immortalem, quia non potuit inuenire propriam eius operationem.

Huic rationi iam respondimus in primoc apite. Supponit enim arguens, quod Aristot. teneat intelligere non esse proprium opus animæ, quia & si non expleatur per phantasia, ut per organum, sicut sentire, tamen indiget phantasia, ut obiecto, in quo refulcet res intelligibilis, phantasma autem corporeum est. Sed hoc suppositum est falsum, quoniam ut diximus in primo ca. licet Arist. proposuerit illam conditionalem sub duplici parte, tamen determinatur inuenit, quod intelligere non est phantasia, & ex hoc comprehendit in tertio libro in textu quarto vsque ad octauum nec intellectum, nec intelligere esse organica, ex consequenti intelligere non expleri ab anima per organum, sed esse à sola anima & recipi in ea sola, & quoniam ut diximus in primo capite aduertit Aristotel. secundam partem conditionalis non obstat, quin intelligere sit proprium opus animæ, ideo conclusit in eodem tertio libro, in textu vigesimo intellectum esse perpetuum, & immortalem. Et quod ad mentem philosophi textus ille vigesimus non debeat, nec possit exponi de intellectu agente, quasi de substantia separata, manifestabimus infra, ut promissimus tractantes opinionem Heruei.

Secunda ratio sua fundatur super separationem, quam Aristotel. diuerso modo attribuit intellectui possibili, & intellectui agenti. Nam in tertio de anima in textu septimo loquens de intellectu possibili dicit absolute, quod est separatus. Sic enim inquit ponens differentiam inter partem sensitiuam, & intellectum possibilem. Sensitiuum enim non si e corpore est. Hic autem scilicet, intellectus possibilis separatus est. Loquens autem de intellectu agente in textu vigesimo non dicit absolute, quod sit separatus, sed quod est separatus in eo quod vere est, quod ipse Thom. Caetan. exponit id est, in essendo. Ex his credit, quod Aristoteles de intellectu possibili intellexerit solam separationem formalem. De intellectu autem agente & formale, & quo ad existentiam, & ut scias imaginatio nem suam, aduerte, quod per separationem formalem, ut ipsemet exponit in 3. de anima in text. 7. intendit separationem quidditatiuã, siue secundũ diffinitionem, eo quod intellect⁹ in sua essentia nõ est corpore⁹, nec est alligat⁹ organo corporeo. Nec si diffiniret, poneret in sua diffinitione aliqd corpus, quia ut intellect⁹ est eleuat⁹ sup materiã. Cũ quo tñ stat,

quod non potest esse separatus à corpore secundum existentiam. Sicut dicitur de aëne sphaera, quæ quidditatiuè est abstracta ab omni materia sensibili, neque enim in sui diffinitione ponitur aliqua natura sensibilis, quoniam ut sphaera non est ignea, nec terrea, nec lignea, &c. & tamen non potest existere in rerum natura, nisi sit in aliqua materia naturali, nec potest tangere planum, nisi ut est in aliqua materia naturali, & quoniam arguens credit Aristot. non inuenisse proprium opus intellectus possibilis, ut dixit in ratione præcedenti, ideo credit Aristot. sensisse intellectum possibilem, qui est potentia animæ, non esse separabilem, nec separatum nisi formaliter, sicut nec aëne sphaera, & propterea dicit Aristot. tex. 7. absolutè, hic autem separatus est, & quoniam Aristot. inuenit proprium opus intellectus agentis, utpote substantiæ semper intelligentis, ideo dixit in text. 20. quod intellectus agens est separatus in eo, quod verè est id est, in essendo. Hæc est secunda ratio Thomæ Caetani.

Sed quod hæc ratio non concludat, manifestatur sic. Thom. Caeta. exponit textum philosophi iuxta imaginationem, quam sibi fecit, & super talem expositionem fundat rationem suam, & vult imaginationem suam esse mentem philosophi. Sed quia, ut declarabimus, textus philosophi potest rationabiliter aliter exponi, ideo ratio sua non habet euidenciam.

Tu igitur aduerte, quod philosophus in tertio de anima in textu 7. intendit de separatione non solum formali, sed etiam in essendo, sicut & in textu 20. Quod sic manifestatur. Dixerat philosophus in textu 3. intellectum possibilem esse impassibilem, & in text. 4. esse immixtum, & in text. 6. esse separatum, & in text. 19. loquens de intellectu agente attribuit easdem conditiones, & sub eisdem terminis intellectui agentis. inquit enim, & hic intellectus, scilicet agens, separabilis, & impassibilis, & immixtus, quasi sic arguens. Si intellectus possibilis est impassibilis, & immixtus, & separabilis, multo magis intellectus agens, quoniam ut illic immediate subdit philosophus, honorabilius est agens pariente, & principium scilicet actiuum materia. Tunc sic. Secundum expositionem arguentis, istæ conditiones sub eisdem terminis arguunt separationem non solum formalem, sed etiam in essendo in intellectu agente, ergo & in intellectu possibili: probatur consequentia, quoniam & eadem, & sub eisdem terminis, ut allegauimus in litera philosophi, attribuitur vtrunque intellectui, ergo vel vterque est separatus in essendo, vel neuter. Præterea. Iuxta æquiuoca non fit comparatio ex 7. phys. vnde si quis dicat, gladium esse magis acutum, quàm piper, vana est comparatio, quàm acutum æquiuocè dicitur de gladio & de pipere. Sed separatio formalis & separatio in essendo sunt diuersarum rationum, & ut sic æquiuocæ, ergo quando philosophus comparauit vtrunque intellectum in hoc quod est esse separatum, & innuit, quod cum sit honorabilius agens pariente, si intellectus possibilis est separatus, multo magis intellectus agens, hæc comparatio non valeret, nisi illud, in quo fit comparatio, pro vtroque intellectu sumatur in eodem sensu. Si ergo ratio comparatiua philosophi debet valere, necesse est, quod sumatur separatio pro vtroque intellectu in essendo. Nec obstat quod dicit arguens, scilicet quod philosophus loquens de intellectu agente non dicit simpliciter, quod sit separatus, sicut dixerat in text. 7. de intellectu possibili, sed dicit, quod est separatus in eo, quod verè est, id est in essendo. Hoc inquam non obstat, quoniam in text. decimo nono dixerat de intellectu agente, quod est impassibilis, immixtus, separabilis, illic loquitur simpliciter nullo addito, sicut etiam in textu septimo dixerat absolutè, quod intellectus possibilis est separatus. Illud autem verbum, scilicet in eo quod verè est, appositum in text. 20. in quo non amplius de solo intellectu agente loquitur, sed de tota substantia animæ intellectuæ, & ut est intellectuæ, & quod dicit in hoc quod verè est, non debet exponi, id est in essendo, ut exponit Thomas Caetan. Sed sic, in hoc, quod verè est, id est ex eo quod est substantia, & non accidens. Nam apud Aristotelem cum diuidatur ens in substantiam & accidens, substantia dicitur quod verè, & quod est ens simpliciter. Vnde in 1. physicorum tex. 26. soluens rationem Parmenidis dicit, quod verè est, id est quod est substantia, nulli inest, id est nulli est accidens, patet ergo quod ratio prædicta non concludit.

Quantum ad 2. aduerte, quod Th. Caeta. destruere conatur totam expositionem B. Th. super illum textum 20. Non reminiscimur autem, &c. & primo dicit quod non potest

exponi de statu animæ post mortem, sicut exponit B. Th. Dicit enim philosophus, non reminiscimur autem scilicet, nos homines. Nam si de anima intenderet, diceret. Non reminiscitur autem, scilicet anima.

Sed non cogit hæc sua obiectio, quoniam dicit philosophus in libr. 9. ethicorum. Illud potissimum est vnum quodque quod est principale in eo, & quoniam principale in nobis est anima, ideo potuit dicere philosophus, non reminiscimur nos homines post mortem, sumendo hominem pro suo principali, & præterea in famoso vsu loquendi, sumitur anima pro homine, & conuerso, ut cum dicitur, tot animæ sunt in hac ciuitate, quare, &c.

Secundo dicit, quod iuxta expositionem B. T. non potest saluari ly quia, in textu philosophi, in quo sic legitur. Non reminiscimur autem, quia hoc quidem impassibile, passiuus verò intellectus corruptibilis. Nam ly quia est nota causalis, & iuxta expositionem Beati Thom. in nullo deseruit.

Et id etiam minus valet. Nam si bene consideretur textus philosophi, & expositio B. Th. aduerteret, quod optime deseruit intentioni philosophi nota causalis. Nam ratio & causa, propter quam non reminiscimur post mortem est, ut dicit philosophus in dicto textu, quia passiuus intellectus corrumpitur. Sumit autem intellectum passiuum pro potentia cogitatiua, ut declarabitur, quæ cum sit potentia organica (est enim venus ex sensibus interioribus) non remanet post mortem, & de necessitate concurrat ad reminiscenciam, ut declarauimus in epytomate nostro in libro Arist. de memoria & reminiscencia.

Tertiò dicit, quod ly intellectus passiuus non rectè exponitur à B. T. pro cogitatiua, quia nullo lib. Arist. hoc nomen in intellectu ponitur nisi pro intellectu propriè dicto, qui est inorganicus.

Sed nec id valet, quoniam sicut in fine primi libri Ethicorum, dicit partem sensitiuam in homine esse rationalem, quia est apta obedire rationi, aliter nulla virtus moralis frenatiua passionum inesset homini, sic philosophus dicere hic potuit, cogitatiua esse, intellectum, qui appropinquat intellectui propriè dicto, adeo quod dicitur ratio particularis secundum commentatorem in tertio de anima commento quinto, discurrit enim ab vno singulari ad aliud. Dico insuper, quod in libris philosophi, aliquando inuenimus phantasia sumptam pro intellectu, ut in libro tertio de anima in textu 48. vbi inquit philosophus, videntur autem duo esse mouentia, aut appetitus, aut intellectus, & quid intendat per intellectum, statim declarat intellectum pro phantasia. Si igitur phantasia potest poni pro intellectu, multo magis cogitatiua, quæ inest soli homini, cætera enim animalia habent existimatiuam loco cogitatiuæ, & cogitatiua est potentia altior & propinquior intellectui quam phantasia.

Quarto dicit, quod si ly intellectus passiuus exponitur pro cogitatiua, non rectè dixit philosophus, quod sine hoc nihil intelligit anima, sed dicendum sibi erat, quod sine hoc, id est, sine cogitatiua nihil cogitat anima.

Sed nec id valet, quoniam vtrumque verum est scilicet, quod anima ut coniuncta nihil cogitat sine cogitatiua, & nihil intelligit sine ea, sicut nihil intelligit sine phantasmate.

Quinto dicit, quod Beat. Thom. in expositione illius textus. Non reminiscimur autem, &c. adducit quædam verba philosophi, quæ habentur in primo libro de anima in textu 66. & sunt hæc. Quare & hoc corrupto non reminiscitur, neque amat. Non enim illius erant scilicet, solius animæ, sed communis scilicet, corporis & animæ, &c. adducit autem Beat. Thom. verba illa, ad insinuandum, quod quæ disputatiuè dixit in primo libro determinat in hoc textu, in quo dicit. Non reminiscimur autem, &c. Dicit Thom. Caetan. quod Beat. Thom. adducit illa verba extra propositum, quoniam philosophus in primo libro loquitur de anima, ut distinguitur contra compositum. Vnde dicit in primo, quod non sunt illius scilicet, animæ passiones, sed communis id est, compositi. Hic autem loquitur de nobis hominibus, quoniam dicit non reminiscimur autem.

Sed nec id obstat, quoniam, ut diximus supra, philosophus intendit hic loqui de anima post mortem, quæ consuevit etiam famosè dici homo, quoniam est principale in nobis ex libr. 9. Ethicorum. Vnde dico, quod Aristotel. & in 1. libro & in hoc textu non reminiscimur, intendit de anima, & non de homine, ex consequenti Beat. Thom. adduxit verba

illa ex primo de anima ad propositum. Non ergo debemus relinquere expositionem B. T. propter has nouas expositiones, quas imaginatus est Th. Caeta. quas & alij, qui scripserunt, iam reprobauerunt.

Quantum ad 3. aduerte, q̄ Th. Caeta. adducit 6. dicta philosophi. Duo quidem assumit ad declarandum philosophū sensisse animæ deficientiam, quatuor autem glossat, quæ videntur declarare oppositum.

Primum pro suo intento est tale, philosophus in primo Ethicorum ponit hominem felicitari secundum quid, & non simpliciter. Sed si anima esset immortalis, posset homo felicitari simpliciter, ergo non fuit mens philosophi animam esse immortalem:

Ad hoc dicitur conformiter omnibus expositoribus, q̄ philosophus in omnibus libris moralium loquitur solum de felicitate, quæ potest haberi pro hac vita, quæ utique modica est, & rectè dicitur felicitas secundum quid. quoniam est admixta multis calamitatibus, & est instabilis propter aduersas fortunas. & quod philosophus intendat solum de felicitate huius vitæ, patet in primo Ethicorum. in lectione 15. iuxta signationem. B. Tho. vbi inquit. Si ita autem, beatos dicemus viuentium, quibus existunt, & existēt, quæ dicta sunt scilicet, operari secundum virtutem, & ditari exterioribus bonis per totam vitam. Beatos autem ut homines, hæc Arist. vbi inquit B. T. exponens. Tales dicimus beatos sicut homines, qui in hac vita mutabilitati subiecti sunt, & non possunt perfectam beatitudinem habere, & quoniam non est inane naturæ desiderium, rectè existimari potest, q̄ referuatur homini perfecta beatitudo post hanc vitam, hæc B. Th. & quando dicit Th. Caetan. Sed si anima esset immortalis posset beatificari simpliciter, concedo post hanc vitam, nec Arist. negauit in moralibus hominem posse felicitari simpliciter, nisi ut diximus pro hac vita, quæ est admixta multis miseris.

Et si quæras, utrum philosophus concederet felicitatē post hanc vitam dico quod sic, & reposuit eam possibilem in cognitione substantiarum diuinarum, quæ apud ipsos sunt Deus & intelligentiæ, & hoc deprehendimus ex libro 9. Metaphysicæ tex. 22. ut ostendimus supra. Sed modum illius cognitionis scire non potuit. nec à nobis potest sciri, nisi ex reuelatione.

Secundum dictum pro se est tale. Dicit philosophus in libro 12. metaphysicæ in tex. 39. Deductio autem optima id est, optima dispositio, siue optimus status, qui consistit in speculatione primi principij id est Dei, qualis nobis paruo tempore, illis autem scilicet, intelligentiis est continua, & perpetua. Sed si nos homines immortales essemus secundū animam, haberemus & nos semper illum statum optimum, quod negat hic philosophus, ergo signum est, quod philosophus non ponit nos immortales secundum animam.

Ad hoc responderetur, q̄ philosophus in illo dicto, qualis nobis paruo tempore, refert se ad illud, quod dixerat in de cimo ethicorum cap. 10. vbi inquit. Diis quidem omnis vita beata, hominibus autem in quantum quædam similitudo talis operationis id est, speculationis existit, hæc philosoph. Constat autem, quod in moralibus, ut diximus supra, loquitur de felicitate pro præsentī statu, & hominibus illa speculatio est paruo tempore, quoniam homines cito deficient, & dum viuunt, distrahuntur in multis, & in actu speculationis admiscetur phantasia, quæ cum sit organica, alterabilis est, & ideo propter ipsam laboramus, in speculatione, nec multo tempore possumus in ea continuare. concedo ergo, quod cum simus immortales secundum animam, habere possumus illam optimam dispositionem continuam, & perpetuam, sed non hic, philosophus autem in duodecimo metaphysicæ loquitur pro præsentī statu, ideo nihil sequitur contra intentum nostrum. Patet ergo, q̄ hæc duo dicta philosophi non concludunt animæ mortalitatem.

Primum dictum contra se, & quod conatur glossare, est in secundo libro de anima, in textu quadragesimo primo. vbi inquit philosophus. Separatur autem ut perpetuum à corruptibili, &c.

Sed non est necesse glossam suam hic recitare, quoniam & nos concedimus, ut diximus in primo capite, & respondentes Herueo, per illud dictum non concludi immortalitatem animæ. Nam philosophus illic non determinat, sed inquirens proponit quod prima facie apparebat. Ideo non est dictum illud multum ponderandum.

Secundum dictum contra se allegat ex libr. 12. metaphysicæ

textu 16. vbi inquit philosophus respondens, si aliqua forma remanet postquam est separata à materia, ut si est anima talis, non omnis, sed intellectus, &c.

Sed nec in hoc exponendo erat ei laborandum, quoniam concedimus, quod non concludit intentum, cum sit conditionalis, & tu vide supra in capite secundo, quomodo declarauimus hoc dictum, quod etiam allegatum est ab Herueo, nec oportet hic repetere.

Tertium dictum contra se adducit ex libro secundo de generatione animalium in capite tertio, vbi inquit philosophus. Mens autem de foris est id est, mens non generatur ab agente naturali, nec educitur de potentia materiæ, ut alia formæ rerum inferiorum, sed venit de foris, id est creatur à Deo immediatè, ergo non corrumpitur, ut alia formæ educatæ de potentia materiæ. Dicit igitur Tho. Caetan. quod Arist. non accipit ly mens pro anima intellectiua, sed pro intellectu agente, quem Arist. reputat esse substantiam separatam, & non potentiam animæ. De substantia autem separata non dubitatur, quin sit perpetua, cum sit penitus immaterialis ex libro 12. metaphysicæ textu 30.

Sed hæc sua expositio est directè contra Arist. in loco allegato. Nam illic tractat ordinatè, de anima vegetatiua, qua animantur plantæ, & deinde de sensitiua, qua viuunt animalia, & deinde de intellectiua, qua homo est homo, & mouet duas quæstiones, prima est. Vtrum omnes animæ præfuerint antequam informarent propria corpora, an nulla, an aliqua sic, aliqua non. Secunda est. Vtrum omnes veniant ab extra, ut creata ab agente primo deinde incorporibus introducantur, vel omnes sint in potentia materiæ, ita quæstione agentis naturalis educantur ad esse actu ex potentia materiæ, vel aliqua veniat de foris, aliqua autem non, & concludit, quod inter omnes animas, sola mens de foris venit. Conuetum est autem apud philosophos, principium intellectiuum appellari mentem. Patet igitur, quod mens in loco allegato sumitur pro anima intellectiua, qua homo est homo, aliter ille processus de generatione hominis non seruaretur, in quo ordinatè proceditur ordine naturæ ab vltima forma animati, quæ est anima vegetatiua, ad supremam, quæ est anima intellectiua.

Quartum dictum contra se, est in tertio de anima in textu vigesimo. vbi loquens Aristot. de vtraque parte intellectiua, postquam pertractauerat de intellectu passibili & agente, qui insunt animæ humanæ, ut duæ potentiæ, quarum vna est passiva, & altera actiua, concludit sic Aristotel. Separatus autem est solum in hoc, quod verè est, & hoc solum immortale, & perpetuum, Thom. Caetan. aduertens, quod si concederet hoc dictum intelligi ab Aristotel. de intellectu agente, qui sit potentia animæ, coactus esset omnino concedere animam esse immortalem secundum Aristotelem. ideo conatur trahere hoc dictum ad alium sensum, & dicit debere intelligi de intellectu agente. Sed hic intellectus secundum Aristotel. non est potentia animæ, sed substantia separata, quam constat secundum Aristotel. & veritatem esse immortalem, & incorruptibilem. hæc est imaginatio Thom. Caetan. quæ fuit & Alexandri aphrodisei, & Heruei, ut diximus in secundo capite, & est Petri pomponacij, & omnium qui tenent animam esse mortalem secundum Aristotel. ut igitur scias, quomodo hæc imaginatio non potest saluari, & cognoscas ex textu philosophi intellectum agentem esse potentiam animæ, vltra hoc, quod ratione probabitur, sic procedendum est. Primo declarabitur, quod mens philosophi fuit intellectum agentem non esse substantiam separatam, sed intrinsecum animæ, ut potentia sua. Secundo recitabuntur omnes rationes Thom. Caetan. & sygillatim soluentur.

Quantum ad 1. arguitur sic. Philosophus in 3. lib. in text. 20. concludens scilicet, pro nomine demonstratiuo & dictio ne exclusiua intellectum agentem esse perpetuum, utitur eisdem terminis quibus vsus est in 2. li. in tex. 21. vbi est proponens id quod primo aspectu apparebat de intellectu & potentia respectiua. Constat autem in 2. lib. intendit de potentia animæ, & non de substantia separata, dicit enim. Sed videtur genus alterum animæ esse, ergo & in 3. lib. in text. 20. intendit de potentia animæ, siue de anima intellectiua. Quod autem vtatur eisdem verbis patet. Dicit enim in 2. lib. proponens, & hoc solum contingere separari, ut perpetuum à corruptibili. In tertio autem libro concludens dicit, & hoc solum perpetuum, & immortale.

Secundo arguitur sic, si dictum philosophi intelligitur ab intellectu agente, quæ sit substantia separata, non potest saluari dictio exclusiua, cum dicit, & hoc solum perpetuum. Sensus enim esset, quod illa substantia separata, quæ est intellectus agens, sit perpetua, & nullum aliud ab intellectu agente esset perpetuum. Sed hæc secunda exponens est falsa, quoniam in duodecimo metaphysicæ text. trigesimo probat omnes substantias immateriales & separatas esse perpetuas, & æternas. Si autem exponatur de intellectu intrinseco animæ, siue de substantia animæ intellectiua, optimè saluatur illa exclusiua. Sensus enim est, quod cum potentia animæ distinguantur per vegetatiuas, & sensitiuas, & intellectiuas patet, quod hoc solum id est, genus potentiuarum intellectiuarum est perpetuum, quoniam reliquæ potentia sunt organica, istæ autem non.

Tertio arguitur sic, Dicit philosophus in tertio de anima in textu decimo septimo, quod sicut in omni natura est aliquid, ut materia id est, quod habet rationem potentia passiuæ, & aliquid, ut causa factiua id est, quod habet rationem potentia actiua, sic & in anima intellectiua oportet has esse differentias id est, potentiam passiuam, & potentiam actiuam, & in textu decimo octauo declarans, quæ sint istæ potentia in anima dicit, & est intellectus hic quidem talis in omnia fieri, & hic est intellectus possibilis id est, receptius omnium intelligibilium. Ille verò in omnia facere, & hic est intellectus agens, qui facit intelligibilia in potentia, intelligibilia actu. Si igitur isti duo intellectus sunt in anima, neuter eorum est substantia separata.

Ratione autem probatur sic, omnia animalia inferiora ab homine habent sufficientia principia suæ propriæ operationis, ut patet in actu vegetandi, & sentiendi, ergo & homo debet habere principia sufficientia propriæ operationis in quantum homo est, aliter esset imperfectior, ceteris animalibus propria autem operatio hominis in quantum est homo, est intelligere, & intellectus possibilis, & intellectus agens sunt principia intellectiua ex text. 18. libri tertij de anima, ergo ista principia sunt in homine, ut possit elicere suam propriam operationem. Patet ergo quod est irrationabile ponere intellectum agentem substantiam separatam cum id non consonet textui Arist. nec rationi.

Quantum ad 2. aduerte, quod Tho. Caet. exponens in 3. de anima text. 20. format quatuor rationes, quibus nititur probare ex text. 17. & 18. & 19. & 20. intellectum agentem non esse potentiam animæ, sed substantiam separatam, quam philosophus dicit esse perpetuam & immortalem, & non loquitur de substantia animæ intellectiua.

Prima sua ratio est hæc, ex tertio de anima in textu decimo septimo non habetur, quod intellectus agens, & possibilis sint in anima, nisi sicut in omni natura est agens, & patiens: constat autem quod in omni natura non est agens, & patiens sic, quia numero natura habeat in se vtrumque, eo modo quo subiectum habet in se accidentia sua, & compositum habet formam, & materiam. Sed sufficit, quod in omni natura producenda insint hæc duo, sicut causæ sunt in effectu. Sicut ignis generans ignem ex ligno, est sicut causa productiua in suo effectu, & sicut Sol generans hominem est in homine genito, ut causa in suo effectu, ergo ex textu philosophi non potest concludi, quod in anima intellectiua aliter sint isti duo intellectus, quam ut causæ sunt in suo effectu, ergo non est necesse, quod sint in anima essentialiter, & per inhzrentiam, quod tamen requiritur, si debent esse potentia animæ, iuxta doctrinam eorum, qui tenent distinctionem realem, inter animam, & potentias suas, vel quod sint idem essentialiter cum anima, iuxta sententiam eorum qui tenent identitatem realem inter animam, & potentias suas.

Hæc ratio supponit vnum falsum scilicet, quod philosophus in text. 17. vbi inquit, quoniam autem sicut in omni natura, intendat absolute & vniuersaliter de omni natura, quod non est verum. Clarum est enim, quod in omni natura non est agens & patiens intrinsecum, ut patet in generatione inanimatorum, quorum generatio est ab extrinseco, ut constat in primo lib. de generatione. Dico ergo, quod philosophus intendit de omni natura animatorum perfectorum, quæ generanda sit. Nam cum talis generatio ex libro quinto metaphysicæ c. de natura, sit à principio viuente coniuncto, constat quod agens, & materia receptiua sunt intrinseca ipsi genito, ut virtus actiua generantis, quæ est in semine, vnitur intrinseca materiam, ex qua animatum perfectum, puta leo producitur

in esse. Ex hac ergo natura animati perfecti deducenda in esse, arguit philosophus simile de anima intellectiua deducenda in esse, non quidem naturali, sed intelligibili, pro quanto sit actu intelligens ex intelligente in potentia, & intendit philosophus sic arguere. Si in omni natura animati perfecti deducenda de potentia ad actum per generationem inuenitur hoc quidem materia, quæ est potentia passiuæ, illud verò factiuum, puta virtus seminis, conueniens est, ut etiam in anima intellectiua, quæ est intelligens in potentia, ut deducatur ad actum intelligendi, sit hoc quidem materia, & hic est intellectus possibilis, hoc autem ut factiuum, & hic est intellectus agens. Sed in natura animati perfecti, quod est materia, & quod est factiuum, sunt intrinseca, & non solum, ut causæ in effectu, ergo idem est in anima intellectiua, & sic patet, quod intellectus agens, qui habet rationem factiui, est intrinsecus animæ, & non substantia separata. Hæc fuit intentio philosophi in textu decimo septimo. Vnde obiectio prima Th. Caet. non vadit ad mentem philosophi. Aliter fundasset philosophus rationem suam, super manifestè falsum. Si acciperet ly in omni natura absolute & vniuersaliter, ut dictum est.

Secunda ratio sua est hæc. Aristot. in tertio de anima in text. 18. appellat hanc virtutem intellectum in omnia facere, ergo dicit duo scilicet intellectum & omnia agentem, ergo in quantum intellectus intelligit, & in quantum agens facit intelligibilia in potentia, esse intelligibilia actu, recepta in intellectu possibili, ut in potentia passiuæ. Sed in homine nullus est intellectus intelligens nisi intellectus possibilis, ergo intellectus agens non est in homine, ut potentia animæ, sed est substantia separata.

Ad hæc rationem respondetur, & negatur illa consequentia, ergo in quantum intellectus intelligit, loquendo de intelligere formaliter. Nam ad hoc, quod dicatur intellectus sufficit hanc disunctionem esse veram. Intelligit, vel est causa intellectiua, pro quanto facit intelligibilia in potentia esse intelligibilia actu, & quod hæc sit intentio philosophi in textu decimo octauo patet ex eo, quod comparat intellectum agentem lumini, cuius actio est facere colores apparere, qui prius occultabantur tenebris. Sic hæc virtus dicitur intellectus agens non quia formaliter intelligit, sed quia facit intelligibilia apparere, quæ vt velata sub conditionibus indiuiduantibus resident in phantasmatibus, vnde apud philosophum dicendus est intellectus causaliter, & vt sic est eminentior intellectu possibili, sicut agens est eminentius & honorabilius patiente, ut dicit philosophus in 3. lib. in text. 19.

Tertia ratio sua est hæc, Aristot. in tertio de anima in textu decimo nono ponens differentiam inter intellectum agentem & possibilem dicit, quod intellectus agens est substantia actu ens, ergo est natura intellectualis actu, cum sit immaterialis, & immixtus, ut prædixerat in eodem textu. Sed natura intellectualis actu, non est potentia animæ intellectiua. Tunc enim potentia animæ esset modo perfectiori intellectualis naturæ quam ipsa substantia animæ intellectiua, quæ in via Arist. est mere potentialis in genere intelligibile, ut dixit in 3. lib. in text. 5. & in hoc distinguitur via Arist. à via Platonis, vt alias videbitur.

Ad hanc rationem respondeo, cum dicit philosophus, quod intellectus agens est substantia actu ens, ly substantia accipitur in obliquo, vt sit sensus, est ens actu secundum substantiam, & non accipitur substantiam, vt distinguitur contra accidens. Sed prout quælibet rei essentia potest dici substantia, ly ens actu non sumitur pro ente actu in genere entium naturalium. Nam vt sic non differret ab intellectu possibili, cum vterque intellectus sit potentia naturalis animæ intellectiua. Sed pro ente actu in genere intelligibile, in quo genere intellectus possibilis est ens in pura potentia, ex libro tertio de anima textu. 4. & 5. Sed iterum aduerte, quod ly actus ens in genere intelligibile potest sumi dupliciter. primo formaliter & causaliter simul. secundo causaliter tantum. In proposito dico, quod philosophus intendit intellectum agentem esse actu ens causaliter tantum, & non formaliter. Tunc ad argumentum, ad illam consequentiam, ergo est naturæ intellectualis actu, concedo causaliter, sed non formaliter, & cum dicitur. Sed natura intellectualis actu non est potentia animæ, nego de natura intellectualis actu causaliter, & cum dicitur. Tunc potentia animæ esset perfectiori modo naturæ intellectualis, quam substantia animæ intellectiua, nego consequentiam, quoniam essent

essentia animæ est formaliter naturæ intellectualis, & cum contineat in se intellectum agentem, ex hac parte est casualiter intellectualis.

Quarta ratio sua est hæc, Arist. in 3. de anima in tex. 20. attribuit intellectui agenti, quod sua scientia est idem cum re scita, & quod non prius intelligit in potentia, deinde in actu, sed quod semper intelligit. Sed istæ conditiones non possunt verificari de potentia animæ. Non enim intellectus humanus est idem absolute cum re scita, sed tantum ut scita. Nec datur intellectus in nobis, ut experimur, qui semper intelligat, ergo ex dictis philosophi constat, quod intellectus agens non est potentia animæ, sed substantia separata, & hæc est vltima ratio Thom. Caetan. in hoc proposito. & aduerte, quod potius voluit imitari in hoc Alexandrū aphrodisiense, ut diximus supra, & Aueroem qui in tertio de anima tenet intellectum agentem esse substantiam separatam. Nam in comm. 18. inquit, & intendit Arist. per istum intellectum intelligentiam agentem, constat autem quod intelligentia ex 12. metaphysicæ est substantia separata. & infra in eodem commento inquit, & fuit necesse attribuire has duas actiones animæ scilicet, abstrahere & recipere, quamuis agens, & recipiens sint substantiæ æternæ. Verum quia commentator in natura de anima intellectiva maxime errauit, melius fuisset Thom. Caetan. concordare cum B. Th. Vt igitur B. Th. sententia ut consona Aristoteli defendatur, & ut appareat, quoniam extortè, nec leuiter, nec fictè, nec pueriliter exponit textum philosophi, ut videtur sibi imponere Th. Caetan. volo & hanc suam rationem soluere.

Ad hanc rationem dico cum B. Tho. in secundo contra gentes ca. 78. quod ille conditiones attribuuntur à philosopho non intellectui agenti, sed possibili existenti sub actu intelligendi, & appellatur intellectus in actu, & prima quidem conditio sic verificatur, cum potentia cognoscitiua apud Arist. sit ipsum cognitum obiectum. Si est cognoscens in potentia, est ipsum obiectum cognitum in potentia. Si cognoscens est actu, est ipsum cognitum actu. ut ergo Arist. poneret differentiam inter intellectum possibilem, ut potentialis est, & ipsummet, ut est sub actu intelligendi, dicit, quod intellectus in actu, & scientia rei id est, res scita secundum actum sunt idem, quasi dicat. In hoc distinguitur intellectus potentialis ab ipso existente sub actu, quia ille est res scita in potentia, hic autem secundum actum. Sed dicit Thom. Caetan. quod philosophus non dicit hunc intellectum esse idem rei scitæ ut scite, sed absolute, quod non verificatur nisi in substantiis separatis, in quibus apud philosophum intelligens, & intellectum sunt idem pro quanto tendunt in suam essentiam, ut in proprium obiectum. Sed hoc non impedit. Nam dato quod Arist. non dicat hunc intellectum esse idem cum re scita ut scita, tamen debet subintelligi, quoniam non est consuetudo philosophi in hac materia facere reduplicationem, licet necessario subintelligatur. Nam in tertio de anima tex. 37. dicit absolute, quoniam sensus est sensibilis, quod non est verum, nisi ut sunt sensata.

Secunda autem conditio clara est. Similiter & tertia, quoniam intellectus constitutus sub actu intelligendi, non quandoque intelligit, & quandoque non, sed semper intelligit, quamdiu est sub actu intelligendi. Sed dicit Tho. Caetan. quod hæc expositio est puerilis. Verum id non dixisset, si attendatur consuetudo philosophi. Nam apud ipsum etiam in textu proprio multæ essent expositiones pueriles. Quoniam in lib. 9. metaphysicæ volens exponere quid sit aliquid esse actum, dicit in tex. 11. est autem actus rem existere non ita sicut in potentia dicimus, patet autem, quod in mente alicuius non potest esse dubium, quin esse actu sit aliter quam esse in potentia, ergo & hæc declaratio philosophi esset puerilis. Si mulier in 5. metaphysicæ in ca. de causis, de clarans differentiam inter causam in potentia & causam in actu dicit sic. Agentia simul sunt & non sunt cum his, quorum sunt causæ, quæ verò secundum potentiam non semper, &c. Quis verò dubitaret circa hæc? Cum igitur talis fuerit consuetudo philosophi, non debet magis existimari hæc expositio B. Thoma. ridiculosa, quam illæ allegatæ ex textu philosophi, & aduerte quod B. Th. quasi pronosticans hanc argumentis instantiam in questione dispu. de anima, articulo primo ad quintum, quasi obuians dicit, & similem differentiam Arist. ostendit in 2. physicorum in capite de causis, inter causas in potentia, & causas in actu. Hæc pro defensione B. Th. & ut appareret textum. 20. Philosophi in tertio de anima intelligendum de potentia animæ, & non de

substantia separata, dicta sint. Hæc de quarto c. dicta sint.

CAPITULUM V.

Quantum ad quintum c. aduerte quod Petr. Pomponacius Mantuanus, duos edidit libros de hac materia. in primo quidem conatur omnia ostendere, Arist. tenuisse animæ nostræ deficientiam. In secundo autem, quem composuit contra Augustinum Nisum Sueffanum tenentem oppositum, aded multiplicat rationes ad astruendam mortalitatem animæ, quod videtur non solum hoc tenere de mente Arist. sed etiam simpliciter, licet verbo aliter sentire apud homines suaderet, ut christianam legem professus. Intendo igitur omnes rationes suas soluere, solutionibus physicis, quæ nec contradicunt principiis Aristotelis, nec doctrinæ suæ. Theologalibus autem responsonibus nunc memorabor, quoniam alias cum essem Bononiæ regens in conuentu diui Dominici, ortaque esset mala suspitio contra eum, quasi contra malè sentientem de fide in conclusione de immortalitate animæ, eo quod rationes, quas formauerat contra immortalitatem animæ in libro suo iam impresso, soluere noluisse, præcatus est me per epistolam manu sua scriptam, ut eas Theologicè soluere, & sic feci. Solutionesque ipsas acceptauit, approbauitque, & petiit eas imprimi in calce lib. sui. Epistola autem ad me directa talis est.

Reuerendo patri magistro Chrysofomo ordinis prædicat. Regenti in S. Dominico de Bononia, Petrus Pomponacius.

Reuerenda paternitas tua animaduertens pro sua prudentia, ex his quæ scripsimus in libro de immortalitate animæ, non solum multos in posterum in errore induci posse, sed etiam non nullos magno opere à veritatis via aberrasse. Quippe qui me mortalem esse animam tenere arbitrati fuerint, pro summa in me charitate, & veteri beneuolentia, sepius cohortata est, & admonuit, ut ad ea argumenta, quæ in eo libro quicquam christianæ fidei luminibus responderem, eiusdem orthodoxæ fidei veris & firmis rationibus responderem. Quam ego cohortationem & admonitionem, quod à sincero & beneuolo animo proficisceretur, facile intellexi. Libensque cum fidei firmandæ gratia, tum ut facile omnibus liquere (Deo teste) non eam de animo sententiæ meam esse admisi. Sed cum intelligerem artium, quarumlibet prof. flores aptius de his loqui, & iudicare, quam qui eas non profitentur, neminem id melius, quam Reuerendam paternitatem tuam præstare posse existimaui. Atque id cum propter eminentissimam eius doctrinam, tum propter singularem vitæ sanctimoniam. Itaque paternitatem tuam rogavi, ut ad reipublicæ christianæ utilitatem, & ad animi nostri tranquillitatem, & quietem hunc laborem non recusaret. Quem cum multum prius ac diu recusasses, nostris denique, & aliorum bonorum precibus, victus onus subisti. Nuperque quæ aduersus ea argumenta inuenta & excogitata à te sunt, misisti, & vero iudicio meo (omnis abist adulationi) aded apta, aded christiana visa sunt, ut facile omnem remoueant dubitationem, mentemque in tranquillo constituant. Quamobrem ingentes tibi ago gratias, paternitatemque tuam Reuerendam & cæteros sacrosanctæ fidei præfides rogo, ut nobis concedant, ut ad libri nostri exemplaria singula hæc argumenta addantur ea scilicet lege, ut sine huiusmodi accessione eos libros vendi non liceat, quo eorum vicio nemo sit, qui in prauam vllam de fide opinionem, aut nefariam sententiam induci possit. Vale.

Cum igitur responsones illæ nostræ secundum catholici fidei iam impressæ fuerint, possintque à singulis haberi, qui præfatum Pomponacii librum legerint, nunc rei terandi hic non sunt. Sed quas adducemus, scito esse physicas, nec Aristotelis doctrinæ oppositas, ut mere physice sustineamus animorum indeficientiam ad mentem Aristotelis.

Principales rationes, & quæ primo aspectu videntur aliquid apparentiæ, formatæ in dicto libro de immortalitate animæ à Petro Pomponatio sunt numero 11.

Prima est, si anima intellectiva est immortalis, & separata non potest intelligere sicut nunc intelligit cum phantasmate, necesse est, ut habeat duos modos intelligendi scilicet dependentem à corpore, donec est coniuncta, & independentem, quando est separata. Sed hoc repugnat doctrinæ Aristot. quia modi operandi consequuntur modos essendi. Si igitur habet duos modos operandi, potest habere duos modos essendi, quod non videtur conueniens. Vnius enim rei sicut

sicut est vna essentia, sic est vnus modus essendi, aliter anima coniuncta & separata non esset vna numero. Nam hoc sublato, nulla restat via probandi diuersitatem specificam inter aliqua, Aristoteles enim & Auerro. ex diuerso modo generandi inuestigant diuersitatem specificam.

Ad hoc respondetur, quod ly duos modos intelligendi possunt intelligi dupliciter. Primo quod vterque sit naturalis ipsi animae, & sic conceditur, quod haberet duos modos essendi naturales, & non remaneret vna numero anima coniuncta & separata. Secundo quod vnus sit naturalis, & alter præter naturam scilicet, intelligere sine phantasmate, & sic negatur, quod haberet duos modos essendi naturales, & q̄ non remaneret vna numero anima coniuncta, & separata. Nec ista distinctio, repugnat doctrinæ Aristot. Nam primo libro de coelo, attribuit vni corpori simplici duos modos mouendi localiter puta igni. Vnum quidem naturalem, qui est motus sursum, alterum autem præter naturam, scilicet motum circulare quo mouetur sub concauo orbis Lunæ, vt patet ex primo meteororum, qui motus deprehenditur ex motu spherico stellæ comatæ, & tamen ignis motus sursum, & motus circulariter, nõ diuersificatur in modo essendi, nec in essentia, nec definit esse idem numero. Nec est verum, quod Aristoteles & Auerroes ex diuerso modo generandi inuestigant diuersitatem specificam, nisi vterque sit naturalis: ad argumentum ergo conceditur, quod si anima est indeficiens habet duos modos intelligendi, sed non vterque est naturalis, sicut & ignis habet duos motus locales, sed tantum vnus est naturalis, & tunc nego q̄ hoc sit incõueniens, & quod non remaneat vna, &c. Quæ vtrique vera essent, si vterque modus esset animæ naturalis.

Secunda est, si ex intelligere vt ex proprio opere vis concludere animam immortalem simpliciter, longe magis apparebit mortalis, ex eo quod vegetat & sentit, eo quod plures operationes demonstrant ipsam mortalem, & cum denominatio fiat à superabundanti ex 6. phys. ita bene potest dici mortalis simpliciter, sicut, tu dicis oppositum.

Ad hoc negatur consequentia, ad probationem cum dicitur, ex eo quod vegetat, &c. dico quod ex doctrina Aristot. & ex veritate, non manifestatur rei natura, nisi ex sibi propria, & ex nobiliori sua operatione, si potest habere plures, vnum quodque enim est propter suam propriam operationem, vt etiam non negat Aristot. in secundo cæli. Vegetare autem & sentire non sunt propria opera animæ, sed coniuncti, quoniam explentur per organa ex secundo de anima. Solum intelligere & velle censentur propria opera animæ, vt declarauimus in 1. capite & in secundo contra Herueum. Dicitur ergo ad argumentum, quod denominatio debet fieri à superabundanti proprio, & quoniam ex proprio opere, quod est intelligere, tenet Aristot. & veritas, eam esse separabilem, vt docuimus in primo capite ideò longe amplius potest concludi immortalis ex solo intelligere, quam mortalis ex vegetare, & sentire, quæ non sunt propria animæ, sed communia corpori & animæ.

Tertia, homines minus sunt intellectuales, quam sensitiui, patet enim, quod operationem intellectualem pauci habent, & qui habent, etiam valde debilem, & obscuram, & in certam. Item pro minori parte sunt, qui viuunt secundum rationem. vt in pluribus autem habent actiones vegetatiuas & sensitiuas perfectas, & operantur passionibus ducti, vt bestiarum, ergo videtur anima simpliciter mortalis.

Ad hoc vt habeatur plena responsio declarandum est, quomodo sit verum, vel non verum hoc assumptum. Homines sunt minus intellectuales quam sensitiui.

Tu igitur aduerte, quod ly intellectuales, & sensitiui tripliciter considerari potest. Primo quo ad formam, quia homo est homo. Secundo quo ad operationem hominis. Tertio quo ad exercitium humanarum operationum secundum rationem. Si quo ad formam, sic assumptum est falsum, quoniam anima intellectiua, quæ est forma simplex, est formaliter intellectualis, non autem est sensitiua, & vegetatiua formaliter, sed virtualiter & contentiue, sicut docuit Aristot. in secundo de anima exemplificans de figuris, vbi tenet, quod tetragonum non formaliter est trigonum, sed contentiue & virtualiter, & pentagonum non est formaliter tetragonum, sed contentiue. Sic intellectiuum non est formaliter sensitiuum, nec sensitiuum est formaliter vegetatiuum, sed contentiue. Homines ergo vt homines, considerata natura animæ intellectiuae, quæ formaliter est intellectualis, & qua homines sunt homines, & tantum contentiue, ac virtualiter

est sensitiua, ex parte formæ sunt magis intellectuales quam sensitiui. Si quo ad operationem, iterum assumptum est falsum, quoniam operatio propria hominis non est sentire, sed intelligere, quo distinguitur à brutis, & quo foelicitabilis est ex primo & 10. lib. Ethicor. Vnde si agens denominandum est ab actione, magis denominari debet à propria quam à non propria. Hæc enim est vera, homo vt homo est intellectualis, & hæc est falsa, homo vt homo est sensitiuus, ergo & ratione formæ & ratione propriæ operationis assumptum est falsum. Si quo ad exercitium operationum intellectualium, & moralium secundum virtutem, sic assumptum est verum, sed per accidens, quoniam hoc non prouenit ex parte animæ intellectiuae, sed ex modo, quo venatur scientiam scilicet, per viam sensus, qui fallax est in indispositione organo, & medij, & complexionis, & ideo ex sensu operationes nostræ intellectuales debiles sunt. Sed non ex parte intellectus in se. Similiter, quod homines pro maiori parte declinent à virtute, non est ex parte animæ intellectiuae, quoniam, vt inquit philosophus in decimo Ethicorum, ratio semper deprecatur ad optima, id est, ratio semper dicitur bonum esse agendum, & declinandum à malo. Sed est ex parte appetitus sensitiui, in quo situantur passiones irascibilis & concupiscibilis, quæ naturaliter mouentur ad bonum delectabile prosequendum, & malum oppositum fugiendum, nec moderantur nisi forti imperio rationis, & bona consuetudine, & quoniam homines nolunt laborare infrenando passiones, ideo non vt homines, sed vt bestiarum pro maiori parte operantur. Sed hoc est per accidens sicut est per accidens, quod infirmus iudicet vinum amarum, qui si restituatur sanitati, non sic iudicabit, ex eo autem quod est per accidens secundum doctrinam philosophi in primo posteriorum, non est deducenda conclusio. Vnde non sequitur ex hoc tertio quod est per accidens, quod de beatitudine iudicari anima mortalis, imò ex primo & secundo quæ sunt per se, & ex tertio quod est per se ex parte animæ, debet iudicari immortalis.

Quarta, animam esse immortalem, nõ est per se notum, quæritur igitur per quam euidenciam hoc cognoscatur, vel ex eo quod in suo proprio opere, quod est intelligere non indiget organo præcise, vel cum alio addito. Primum dari non potest per ipsum Aristot. quoniam ad inseparabilitatem animæ inferendam sufficit alternatiue, quod indigeat corpore vt subiecto. Ergo ad separabilitatem inferendam necesse est hanc esse euidenciam. Anima non indiget in suo proprio opere corpore, neque vt subiecto neque vt obiecto. Sed hæc non est euidens, imo sua opposita, vt experimur, quoniam sine phantasmate nihil intelligimus, ergo, &c.

Ad hoc, conceditur, q̄ non est per se notum, & cum dicitur. Quæritur, &c. dico, q̄ cognoscitur esse indeficiens & separabilis à corpore ex eo præcise, quod in suo opere proprio non indiget corpore vt organo, quia ex tertio de anima text. 4. nec intellectus nec intelligere sunt organica. & cum arguitur quod ad inseparabilitatem, &c. nego istam, nec est ad mentem Aristot. vt docuimus in 1. ca. Nam ex eo quod cognouit intelligere non esse phantasmata, & intellectum non esse organicum, conclusit in 3. de anima in text. 20. intellectum immortalem & perpetuum, & cum arguitur ergo ad separabilitatem, &c. nego istam. Sed sufficit hanc esse euidenciam. Anima nõ indiget in suo proprio opere corpore vt subiecto, & hanc cognouit Aristot. qm̄ in 3. de anima. cognouit ipsum intelligere nõ expleri per organum ad differentiam ipsius sentire. Quod autem indigeat corpore vt obiecto, & quod experimur sine phantasmate in hac vita nihil intelligere, non obstat immortalitati animæ secundum Aristot. vt docuimus in 1. c. ex eo quod in 3. de anima in text. 36. dicit. necesse est intelligentem phantasmata speculari, & tamen in text. 20. iam concluderat immortalem & perpetuum esse intellectum. Aduerte igitur quod hæc ratio Pomponacij coincidit cum prima Th. Caetan. quam soluimus in c. præcedenti & est vna solutio vtriusque.

Quinta, anima in omni suo opere dependet ab organo, ergo est materialis & inseparabilis à corpore consequentia nota, & probatur antecedens. Anima vniuersaliter est actus corporis physici organici ex diffinitione Aristot. ergo in omni opere suo dependet ab organo forte dices, quod anima quantum ad intellectum non est actus corporis, quia intellectus nullius corporis est actus corporis, ex 3. de anima, text. 5. Sed contra, ergo anima intellectiua non esset anima, quia secundum te, vt intellectiua non esset actus corporis.

Hoc autem est contra Arist. quoniam in secundo de anima ponit definitionem communem omni animæ, & dictam vniuocè de omni anima secundum expositionem B. T. ergo, &c.

Ad hoc, negatur antecedens. Ad probationem dico, quod si ly vniuersaliter sumatur pro vniuersalitate suæ essentia, vt sit sensus, anima secundum totam suam essentiam est actus corporis physici organici, concedo, quia cum sit simplex forma & indiuisibilis secundum totalitatem suæ essentia est forma corporis. Si autem ly vniuersaliter sumatur & pro essentia animæ & pro omnibus suis potentiis, negatur quod vniuersaliter sit actus corporis, nam anima intellectiua ex eo quod supereminet omnibus formis materialibus secundum aliquam potentiam id est, secundum intellectum non est actus corporis, quoniam ex tertio de anima text. 4. intellectus non est affixus organo. & quando contra hoc arguitur, quod anima intellectiua non erit anima, nego consequentiam. Dico enim quod essentia animæ intellectiua est forma corporis. Sed non quo ad potentiam intellectiuam quæ est principium proximum, quo intelligit & sapit anima. & si obiicitur, quia ex hac responsione sequitur potentiam animæ esse magis abstractam, quam essentiam animæ, quod est manifestè falsum. Respondetur quod essentia animæ potest dici abstractior, quam potentia intellectiua & econuerso, sed diuersimodè, essentia quidem animæ intellectiua potest dici abstractior, quia est substantia per se subsistens non educta de potentia materiae vt dicemus infra. Potentia autem intellectiua potest dici abstractior, quia non est actus corporis vt sensus.

Sexta, quod anima sit mortalis simpliciter, probatur per Arist. in 3. de anima, ca. de intellectu agente. Illic enim cum dixisset vtrunque intellectum esse immortalem & separatim, dixit postea. Sed hic intellectus scilicet agens verè est, qui est immortalis, & semper intelligens. Ille vero scilicet, possibilis non, cum quandoque intelligat quandoque non: corrumpitur enim quodam interius corrupto, ergo si intellectus possibilis, qui est intrinsecus animæ intellectiua, corrumpitur, & substantia animæ corrumpitur.

Ad hoc dicitur, quod non allegat textum philosophi verè, quia philosophus non dicit. Ille verò scilicet possibilis non. Sed dicit, quod intellectus passiuus corrumpitur. Non autem per intellectum passiuum intendit intellectum possibilem, sed potentiam cogitatuam, vt declarauimus in c. præcedenti contra T. Caeran. qui in hoc concordat cum Pomponatio. de cogitatuua autem conceditur, quod corrumpitur, quia organica est.

Septima, si anima intellectiua est incorruptibilis, ergo non est forma corporis humani, consequens est contra Arist. qui in secundo de anima dat definitionem communem omni animæ, ergo & antecedens, probatur consequentia. Si est incorruptibilis est hoc aliquid, & est per se subsistens. Sed hoc aliquid, & per se subsistens non potest esse actus corporis, quoniam actus est quo aliquid est, & non quod est, ergo si est incorruptibilis, non potest esse actus, id est forma corporis. Præterea, si est incorruptibilis habet esse proprium, & tunc queritur de esse compositi id est, hominis, quod ponitur distinctum ab esse animæ, quid sit illud esse, & quid corrumpitur, quando homo moritur.

Ad hoc, negatur consequentia, ad probationem negatur consequentia pro prima parte, quoniam hoc aliquid in suo proprio significato est indiuiduum de genere substantia perfectum & completum in specie, vt Sortes, Plato, hic lapis, hic leo, &c. Quodcunque autem singulare habens rationem partis non est propria hoc aliquid, vt hæc forma lapidis hæc anima, quoniam anima vt anima est pars essentialis animati, & anima humana est pars essentialis hominis, & ideo non est propriè hoc aliquid. Conceditur autem consequentia pro secunda parte scilicet, quod est per se subsistens, quia non est educta de potentia materiae, sed de foris est, vt declarauimus in ca. præcedenti, & cum arguitur, quod res per se subsistens non potest esse actus corporis, negatur. Ad probationem, Dico, quod licet actus siue forma, quæ est educta de potentia materiae sit solum quo aliquid est, & non quod, quia non existit nisi per esse compositi, tamen non inconuenit actum, qui de foris est, esse quod est, quia habet esse proprium, & esse, quo aliquid est, quia dat esse ei, cuius est actus, & talis actus est anima humana, & ideo non inconuenit, quod sit incorruptibilis, & sit actus corporis humani. Et cum arguitur, si est incorruptibilis, habet esse proprium, conceditur consequentia, & quando

Iauel. Tom. iij.

queritur de esse compositi id est, hominis, &c. Dico quod homo non habet esse distinctum ab esse animæ, sed anima communicat suum esse homini, & quando queritur, quid corrumpitur, quando homo moritur. Dico quod non corrumpitur esse animæ communicatum homini, quoniam anima non definit esse, sed definit communicare suum esse homini, & vt ita loquar, retrahit suum esse in se. Corrumpitur autem per mortem humanitas, quæ dicitur forma totius. Nam sicut habuit esse ex vnione animæ ad corpus, sic definit esse per recessum animæ à corpore, patet igitur quod hæc ratio non concludit.

Octaua si anima est incorruptibilis, ergo non potest multiplicari, & sic tu cades in errorem Auerrois de vnitate intellectus, consequentia probatur secundum Arist. in libr. 12. metaphysicæ multiplicatio numeralis est per materiam, sed si anima est incorruptibilis est immaterialis, ergo non poterit multiplicari. nec valet quod dicunt quidam, animas multiplicari per habitudines ad corpora, aut per principia indiuiduantia, quæ Aristoteles appellat materiam. Hæc videntur intricamenta, nec ista cognouit Aristoteles, quare, &c.

Ad hoc, negatur consequentia, ad probationem. Dico quod substantia immaterialis est duplex, quædam perfecta non habens rationem partis, nec vnibilis materiae, quales sunt Deus & intelligentia secundum Arist. in 12. metaphys. Quædam, quæ est verè pars, & ex natura sua vnibilis materiae, cuius esse licet non pendeat à materia, tamen ratio sue productionis sumitur à materia, non enim producit anima, nisi formetur corpus, quod habet viuificare. Quando igitur dicit philosophus, substantiam immaterialem non posse multiplicari, intendit de substantia immateriali dicta primo modo, vt patet in text. 49. Cum igitur anima humana non sit immaterialis primo modo, sed secundo non inconuenit eam multiplicari secundum quod multiplicatur corpora, & cum obiicitur, nec valet quod dicunt, &c. Respondetur quod vera via peripathetica non tenet, quæ illic allegetur. Sed ideo multiplicatur, quia quælibet anima fortitur in corpore, cui vnitur, determinatum esse, quod quidè esse licet acquiratur animæ in corpore cui vnitur, non tamen ex corpore, nec per dependentiam ad corpus, vnde re motis corporibus adhuc remanet illud esse substantiale intrinsecum animæ, quod acquisiuit in corpore producta à primo agente per creationem, quam non negauit Arist. vt declarabitur infra.

Nona si anima remanet post corpus, cum non possit esse ociosa, & non possit intelligere cum phantasmate, ergo intelliget sine phantasmate, hoc autem est impossibile, ergo non remanet post corpus. Quod non possit habere modum intelligendi sine phantasmate secundum doctrinam Aristotelis probatur multipliciter. Primo quia intelligentia non potest habere modum intelligendi intellectus humani, ergo nec intellectus humanus potest habere modum intelligendi, qui competit intelligentia scilicet, sine phantasmate. Secundo, cum operationes transmutarentur, ergo natura transmutaretur in naturam, & sic anima fieret intelligentia. Tertio operatio essentialis nunquam separatur à restante natura rei. Sed intelligere cum phantasmate est essentialis animæ nostræ, quoniam acquirit naturaliter perfectionem ex sensu, ergo non potest hic modus pro quocunque statu separari ab anima. Quarto Aristot. non posuit aliquam intelligentiam sine corpore cui applicatur vt motor, cum in 12. metaphysicæ venetur numerum earum ex numero motuum, ergo multo minus concederet animam existere sine corpore cum sit minus abstracta.

Ad hoc, concessa consequentia, negatur quod consequens sit impossibile, imo rationabile, quoniam cum anima separata sit oïno extra materiam, sicut & intelligentia, non inconuenit quod habeat modum intelligendi sine phantasmate, sicut & intelligentia. Differenter tamen, quoniam hic modus intelligendi est naturalis intelligentia, animæ autem competit præter naturam, vt diximus in solutione primæ rationis Pomponatij. Ad primam probationem impossibilitatis consequentis, negatur consequentia. Nam ideo intelligentia non potest habere modum intelligendi, qui debetur intellectui humano pro hoc statu, quoniam ex natura sua est penitus immaterialis materia ex qua, & in qua. Vnde non est apta sumere perfectionem suam ex sensu. Anima verò est vnibilis materiae, quia ex natura sua est forma, & est per se subsistens, quia de foris venit, & non est educta de poten-

e tia

tia materiae, ut reliquae formae inferiores, ergo separabilis est. & quoniam separata habet modum essendi conformem intelligentiae, licet praeter naturam, non inconuenit, quod habeat modum intelligendi, sicut intelligit intelligentia. Ad secundam nego consequentiam. Nam ex sola transmutatione operationis naturalis transmutatur natura rei, Diximus autem, quod intelligere sine phantasmate non est operatio naturalis, sed praeter naturam ipsi animae, ideo non sequitur, quod transmutetur natura animae. Sicut non sequitur, quod transmutetur natura ignis ex eo quod mouetur circulariter sub concauo orbis lunae, quia hic motus est in igne praeter naturam, ut patet ex primo meteororum. Ad tertiam dico, quod licet separata non exerceat operationem suam modo naturali, tamen remanet apta ut exerceat. Non est autem necesse, quod stante natura rei, semper habeat actum operationem suam modo naturali. Nam & natura rei grauis stat extra proprium locum, & tamen non semper actu descendit. Ad quartam, nego antecedens, quoniam primam causam ponit non applicatam alicui corpori, ut determinauimus contra Auerroem in li. 12. metaph. in q. nostris. Ad probationem dico quod non venatur absolute numerum intelligentiarum, ex numero motuum, nisi intelligentiarum, quae applicantur orbibus. Sed nec id constanter probauit, cuius signum est, quod postquam in tex. 48. sic conclusit. Quare tot esse principia immobilia externa, rationabile est existimare, subiunxit, necessarium autem dimittatur fortioribus, id est his qui sunt altioris ingenij, & apti inuenire fortiores rationes in hoc proposito.

Decima Arist. in 12. metaph. comparans hominem intelligentis dicit. Delectatio autem qualis optima paruo tempore nobis, sic enim semper illis est, nobis autem impossibilis. Sed non alia causa inest illis semper, nisi quia sunt immortales, nobis autem paruo tempore, quia mortales sumus, ergo si essemus immortales inesset nobis semper sicut illis.

Ad hoc iam respondimus in ca. praecedenti, nam & Th. Caet. fundat se super idem, ideo vide illic solutionem.

Vndecima beatus Th. in 3. li. contra gentes, c. 48. dicit ad mentem Aristotelis, humanam animam non esse vere intelligentem, sed habere quandam participationem intellectus, ergo improprie est immortalis.

Ad hoc dicitur quod B. T. non negat illic animam esse vere intelligentem, nisi quantum ad intelligere substantias separatas. Sicut enim noctua potest dici non vere videns solem, sic & anima quo ad substantias separatas, quoniam pro hac vita tantum ab effectu inadaequato, & ex materialibus deducitur in aliqualem & debilem earum cognitionem, cum hoc tamen stat, quod sit vere intelligens entia corporea, ut obiecta sibi magis proportionata in quantum perfectionem sumit via sensus. Vnde non sequitur, quod licet respectu substantiarum separatarum non sit vere, & perfectè intelligens, propter hoc sit improprie immortalis. Argumentum tamen aliqualem haberet apparentiam, si respectu cuiuscunque entis tam corporei quam incorporei non esset vere intelligens.

Hæc pro solutione rationum Petri Pomponacij, quæ continentur in suo libro edito de immortalitate animæ, dicta sint. Nunc superest soluere rationes eiusdem quas formauit in libro, quem edidit contra Augustinum niphum Suesanum.

Prima, si anima est æterna, & habet potentias materiales scilicet, Vegetatiuas & sensitivas, & immateriales scilicet, intellectum & voluntatem, cum secundum Aristot. non detur resurrectio, ergo dantur potentiae perpetuo priuatae actionibus suis, quoniam non exercentur sine organo quod non datur in anima separata. Hoc autem est irrationabile, ergo opinio opposita ponens animam mortalem videtur rationabilior secundum naturam.

Ad hoc, negatur consequentia quo ad potentias immateriales, quoniam sunt solius animæ, & inorganicæ & exercent opus suum sine organo, ut dictum est supra, ideo anima separata non priuatur actu intelligendi modo sibi conuenienti pro illo statu. quantum autem ad potentias materiales, sufficit quod fuerint in exercitio pro presenti vita & pro statu alterius vitæ, nunquam fuissent sub actu, esset utique irrationabile secundum naturam, quoniam fuissent penitus ociosæ, ocium autem perpetuum non admittitur in natura secundum philosophum, non ergo propter carentiam operationis in potentiis materialibus pro alia vita, debet appare

re, nec existimari opinio opposita rationabilior secundum naturam. Secus esset, si anima remaneret priuata propria & nobiliori, & qua proprie perficitur operatione, quæ est operatio intellectualis.

Secunda si anima est forma naturalis, ut opinatus est Aristoteles, ex solo diuino miraculo potest stare sine subiecto, id est sine corpore, cuius est forma, imò hoc est maius miraculum, quam quod stet accidens sine subiecto, quoniam ex anima & corpore fit vnum per se, ex subiecto autem & accidente fit vnum per accidens. Sed indissolubilius est quod est vnum per se, quam quod est vnum per accidens. Sed Aristotel. non acceptat huiusmodi mirabilia, siue miracula, ergo non sensit animam stare posse sine corpore, & sic non esse immortalem.

Ad hoc dico quod Aristoteles opinatus est animam humanam esse formam naturalem hominis, quæ ex natura sua informat corpus humanum, sicut anima equi, corpus equi, quilibet. n. actus ex Aristotele in 2. de anima text. 27. recipit in propria materia, licet autem naturaliter informet corpus humanum, non tamen esteducta de potentia materiae per actionem hominis generantis, sed de foris est, ut diximus supra, & in hoc differt ab animabus brutorum, quæ dicuntur formæ naturales, quia naturaliter informant tale, vel tale corpus, & quia producuntur de potentia materiae ab agente naturali. Ad argumentum ergo nego consequentiam, quia non est miraculum, nec maius miraculum, eo quod est vnibilis materiae, & separabilis à materia, quia esse suum non pendet à materia. Consequentia autem valet in animabus brutorum, de quibus conceditur, quod solo miraculo possunt stare sine subiecto, eo quod innituntur materiae, & non sunt separabiles à materia. Patet ergo, quod ratio ista nihil concludit quo ad animam humanam.

Tertia si humana anima remanet post corpus, ergo tunc est substantia abstracta secundum esse à materia, sed hoc est falsum, quoniam quæ sunt abstracta secundum esse, & considerantur à physico, non considerantur nisi ut principia, ut patet ex 8. phys. Sed anima humana non consideratur ut principium tamen, imò ut forma, & per consequens, ut subiectum, ergo non remanet post corpus.

Ad hoc concedo consequentiam, & negatur falsitas consequentis, ad probationem, dico quod maior non est vera, ut patet in 2. phys. & in 8. & in 12. meta. nisi de omnino abstractis perfectis in specie, non vnibilibus materiae, quales sunt Deus, & intelligentiæ, constat autem quod anima humana non est substantia sic abstracta, quoniam est separata à corpore, quoniam ex natura sua est vere forma, & pars essentialis hominis, id stat, quod consideret à physico non solum ut principium, sed ut quid contentum sub subiecto philosophiæ naturalis ea ratione, qua anima, &c.

Quarta forma cuius propria operatio pendet à corpore subiectiuè vel obiectiuè id est, quæ exercetur per organum, vel non est sine phantasmate, est inseparabilis à corpore. Sed omnis operatio animæ humanæ pendet à corpore subiectiuè, vel obiectiuè. Maior patet cuiuslibet insipienti. Sed minor probatur. De vegetatiua & sensitiva constat. De intellectu autem, quod dependeat à corpore ut ab obiecto, patet apud Aristot. quoniam sine phantasmate nihil intelligit anima.

Hanc rationem iam bis soluimus, nam est prima T. Caet. quam soluimus in præced. c. & est quarta in ordine Petri Pomponacij, quam soluimus supra in hoc c. ideo vide illic, & aduerte, quod maior est falsa, necesse est enim ad inferendam inseparabilitatem, quod pendeat in suo proprio opere à corpore, ut à subiecto. Nam si pendet solum ut ab obiecto, non obstat inseparabilitati, ut docuimus supra.

Quinta inter appetitum rationalem & sensitiuum est magna lucta, & vicissitudinaria victoria, hoc autem contingere non potest in abstractis à materia, in quibus est pax & perpetua concordia. Si. n. in eis esset aliqua repugnantia, minime possent esse æterna, ergo anima intellectiua non est immaterialis simpliciter, & æterna.

Ad hoc dicitur primo, quod hæc lucta provenit ex eo, quod eadem forma est sensitiva & intellectiua, ex consequenti appetit appetitum sensitiuum, qui dicitur sensualitas, & appetitum intellectiuum, qui dicitur voluntas. & quoniam virtus appetitiua sequitur virtutem apprehensiuam ex 3. de anima, ideo sicut se habet iudicium apprehensiuæ sensitivæ ad iudicium apprehensiuæ intellectivæ, sic se habet appetitus sensitivus ad appetitum intellectiuum. experimur autem, quod apprehensio sua sensitiva, puta existimatiua, iudicat aliquid esse bonum, ut febricitantem bibere vinum. apprehensiuæ autem intelle-

Quia iudicat sicut est, ergo est discordia in iudicio, ad hanc sequitur discordia appetituum sensitiui & intellectiui. Ad argumentum igitur dico, quod hanc lucta inest animæ humanæ ex natura sua, eo quod constituta est in horizonte, & media inter mere intellectualia, & mere sensitiua. Dicitur secundo, quod illa propositio. Hoc autem contingere non potest, &c. non est vera, nisi de substantiis omnino immaterialibus & abstractis, in quibus est solum gradus naturæ intellectualis, quales sunt intelligentiæ, & corpora superiora, in quibus nullum est malum, nec peccatum secundum Arist. in lib. 9. meta. text. 17. unde stat, quod in anima intellectiua, quæ continet gradum sensitiuum & intellectiuum, sit repugnantia appetituum, & tamen sit perpetua.

Sexta si anima esset vere immortalis, non magis in senio quam in pueritia intelligeremus. At quoniam videmus intelligere variari secundum variationem materiæ, opinamur non simpliciter eam esse immortalem, fieri enim nequit, ut res omnino immaterialis, in omni opere suo à corpore dependeat.

Ad hoc dicitur, quod aliquando aliquid pertinet ad naturam alicuius secundum doctrinam Arist. & veritatem, ex quo sequitur in eo debilitas & defectus, sicut componi ex contrariis naturale est animalis, ex quo sequitur mors & corruptio eius, & similiter naturale est animæ humanæ, quod indigeat phantasmate ad intelligendum pro quanto naturaliter venatur scientiam ex sensatis, & ex hoc sequitur, quod intellectio sua est diminuta, & longè imperfectior quam sit in substantiis abstractis, & quoniam phantasmata variantur & debilitantur, eo quod organa pro diuersitate ætatis transmutantur, inde provenit, quod anima coniuncta corpori quantum ad suum modum naturalem intelligendi diuersimode se habet in pueritia, & in senio, negatur igitur consequentia, & cum dicitur, quod fieri nequit, ut res omnino immaterialis, &c. Respondetur hoc non verificari nisi de omnino immateriali & mere intellectuali, qualis est intelligentia, quæ non est vnibilis materiæ, nec continet gradum sensitiuum, nec venatur scientiam ex sensu, secus autem est de anima humana.

Septima, si anima esset simpliciter separabilis, & immaterialis, utique haberet operationem sine sensu, at in hoc reclamatur Arist. sine enim intellectu passiuo nihil intelligit anima, ex tertio de anima.

Ad hoc dicitur consequentiam non valere, quoniam licet sit immaterialis secundum essentiam, quia suum esse non pendet à materia, tamen denominatur materialis, eo quod est vnibilis materiæ, & est vere forma corporis humani, & quoniam secundum doctrinam Arist. est mere in potentia existens in genere intellectualium ex 3. de anima tex. 4. nec habet rerum, scientiam sibi congenitam, sed eam acquirit per sensus corporeos, ideo conuenit ei modus intelligendi per phantasmata, donec viuificat corpus, cum hoc tamen stat, quod pro alio statu habeat alium modum intelligendi sine sensu, quoniam definit vnio eius ad corpus, & cum dicitur, quod in hoc reclamatur Arist. &c. ad hoc diximus in c. præced. quod Arist. illic non loquitur de intelligere animæ absolute, sed pro hoc statu, in quo non est separata, non enim considerat Arist. animam humanam in physica, nisi ut est vnita materiæ, quare, &c.

Octaua, si anima est incorruptibilis, ergo extrinsecus aduenit, hoc autem est falsum secundum doctrinam Arist. ergo, &c. consequentia concedunt aduersarij, falsitas consequentis multipliciter probatur. Primo, si extrinsecus aduenit, prius existit extra corpus quam informet. Non enim est intelligibile aliquid ab extrinsecus aduenire alicui nisi intelligatur prius existere quam illi adueniat. Secundo cum anima informet corpus, posterius informabit quam sit, quoniam informare præsupponit esse quod esse ex quo non dependet à corpore, si extrinsecus aduenit est prius in se quam informet, & per consequens anima ipsa præcedit corpus. Hoc autem non concedit Arist. quoniam in 12. meta. negat formam præcedere id cuius est forma, ad differentiam cause agentis, ergo vel anima humana non est forma corporis, & sic tu cades in errorem commentatoris, vel non est ab extrinsecus adueniens. Tertio si anima ab extrinsecus aduenit, ergo non est in potentia materiæ, quod est falsum. Consequentia conceditur aduersario, falsitas autem consequentis sic probatur. Si non est in potentia materiæ, ergo non est constituta in esse per subiectum, sed subiectum constituitur in esse per ipsam, ergo de necessitate præcedit ipsum subiectum sicut intelligentia orbem. Quarto si anima venit ab ex-

trinsecus, ergo est completa in se, nam si venit ab extrinsecus habet esse per se, & operationem per se, ergo cum altero putata cum corpore humano non faciet vnum per se. Hæc est. n. conditio eorum ex quibus fit vnum per se ex 8. lib. meta. ut vtrunque sit in potentia, & neutrum sit per se. Quinto si anima extrinsecus aduenit, ita se habebit humanus animus ad hominem sicut intelligentia ad orbem, quo dato, cur non ita plurificantur intelligentiæ in eadem specie sicut plurificantur animæ: forte dices. Animam humanam ideo plurificari in eadem specie, quia licet non pendeat à corpore tamen habet necessariam habitudinem ad corpus ut ad suum informabile, hanc autem habitudinem non habet intelligentia ad orbem, & ideo non potest multiplicari ut anima in eadem specie. Sed hoc non proficit, quoniam secundum Aristotelem intelligentia habet talem necessariam habitudinem ad orbem, quoniam informat ipsum, & non potest non informare, quando quidem nihil contingens in æternis reperitur. Sexto, si extrinsecus aduenit, ergo non esteducta de potentia materiæ, tunc ultra, ergo non habet necessariam habitudinem ad materiam, tunc ultra, ergo non diffinitur essentialiter per corpus physicum. Hoc autem est contra Arist. in 7. meta. ubi docet animam & accidentia & reliquas formas diffiniri per subiectum. Ad hoc, ut scias in quo sensu anima extrinsecus aduenit aduerte quod hoc potest intelligi tripliciter. Primo quod adueniat extrinsecus quia producit ab agente extrinsecus. i. existente extra materiam, qualis est Deus. Secundo quia non educitur de potentia materiæ ad actum. Nam omnis forma materialis potentialiter est in materia, & per actionem agentis naturalis transmutantis materiam educitur de potentia ad actum, & sic videtur esse intrinsecus, in materia, & non aduenire ab extrinsecus, & per oppositum anima dicitur venire ab extrinsecus, quia de potentia materiæ non educitur, nec homo generans actione sua producit animam sed disponit materiam ad ipsius receptionem, producit autem ab agente primo, tertio quod dicatur extrinsecus aduenire quia non solum sit producta ab agente primo, sed prius duratione producta fuerit quam recepta in materia, sicut qui ponunt animas productas ab æterno, deinde secundum quod in tempore corpora formantur inroducuntur, ex his tribus sensibus primus & secundus est verus. Tertius autem non admittitur, quoniam anima non esset vere forma. Nam ut tenet Arist. in 12. meta. text. 16. forma non præcedit tempore id cuius est forma, ex hac ergo distinctione respondendo ad argumentum concedo quod extrinsecus aduenit iuxta primum & secundum sensum, nego autem iuxta tertium, quoniam non esset forma. Ad primam probationem falsitatis consequentis nego consequentiam. Ad probationem, procedit ex falso intellectu, credit enim extrinsecus aduenire æquipolere huic quod est prius existere, deinde in materia recipi, hoc nos non dicimus, esset. n. exponere extrinsecus aduenire iuxta tertium modum, quem nos non acceptamus sed primum & secundum. Dico ergo quod optimè intelligibile est aliquid ab extrinsecus aduenire iuxta primum & secundum sensum, & tamen non prius existere. Ad secundam nego consequentiam, ad probationem nego quod informare præsupponat esse formam prius duratione existentis, & nego omnia sequentia. scilicet quod esse sit prius in se duratione quam informet, & quod anima duratione præcedat corpus. Nam sufficit hanc consequentiam esse veram, anima nunc informat corpus, ergo anima est, hæc autem est falsa, ergo anima prius tempore est. Ad tertiam concedo consequentiam, & nego falsitatem consequentis. Ad cuius probationem, concedo consequentiam primam, & nego secundam, quæ est hæc, ergo de necessitate præcedit subiectum. Nec est simile de intelligentia, quoniam illa est substantia completa in natura sua, & non est apta informare, sed mouere orbem. Non inconuenit autem ex 12. meta. text. 16. mouens præcedere duratione suum mobile, quod repugnat formæ, ut tenet Arist. in eodem loco. Ad quartam nego consequentiam sumendo ly completa in se. i. perfecta ut intelligentia, ita quod non habeat rationem partis. Ad probationem concedo, quod habet esse & operationem per se, & nego hanc consequentiam, ergo cum altero non faciet vnum per se. Ad probationem dico, quod intentio philosophi est ista. Si aliqua sint actus, ita quod sint perfecta in natura sua, ut duo indiuidua eiusdem speciei, non possunt facere vnum per se. Si autem vnus eorum sit actus, & non completum in natura, siue habeat esse per se, siue non, dummodo sit aptum actuare illud potentiale, cui aduenit, non inconuenit, quod constituatur vnum

compositum per se & quoniam anima est talis, ideo licet habeat esse & operationem per se, non inconuenit, quod uita materiae faciat unum per se. Arguens autem decipitur ex eo quod credit animam esse completam in natura, si habet esse per se, & non posse esse partem essentialem hominis compositi, quae omnia sunt falsa, ideo ratio sua nulla est. Ad quintam nego similitudinem. Nam humanus animus se habet ad hominem, ut forma dans esse homini, intelligentia autem se habet ad orbem non ut informans, sed ut moués. Ad obiectionem factam, concesso sicut concedimus, animam habere necessariam habitudinem ad corpus, ut ad proprium informabile, quam negamus intelligentiam habere ad suum orbem, rationabiliter anima multiplicatur, non autem intelligentia. tunc negamus, quod haec sit doctrina Arist. scilicet intelligentiam informare, & non posse non informare orbem. Imo docuimus in lib. 12. metaphys. in q. nostris repugnare naturae perfectae intelligentiae esse formam informantem corporis, siue incorruptibilis, siue corruptibilis. Ad sextam negantur omnes consequentiae, quoniam & si producatur à primo agente, & non & educatur de potentia materiae, tamen non producitur nisi in ordine ad corpus, quod habet viuificare. Non enim anima producitur ratione sui, sed ratione compositi, quod habet constituere, & ideo necessarium habet habitudinem ad corpus suum, & per ipsum quidditatiue diffinitur, licet esse suum non seruetur ex corpore, sicut esse animarum irrationalium, quarum nulla operatio expletur sine corpore. Obiectio autem aliquam habet apparentiam, si ueniret ab extrinseco, & producitur gratia sui, ut intelligentiae, &c.

Nona, vere immortale non potest esse principium formale nutritionis augmenti & sensationis. Sed anima humana est principium nutritionis & augmenti & sensationis, cum sit eadem nutritiua, sensitua & intellectiua, ergo non est vere immortalis.

Ad hoc dicitur, quod maior non est vera, nisi in altero duorum sensuum. Primo est vera, si illud sit praecise principium nutritionis augmenti & sensationis, & non ultra. Si autem ultra praedicta sit principium intelligendi, maior illa est falsa, quoniam ex gradu intellectuali habet quod sit mortalis, sub quo virtualiter continet gradum vegetatiuum & sensituum, & quoniam anima intellectiua est talis, ideo maior est falsa. Secundo est vera de immortali non vnibili materiae. De vnibili autem materiae, ut est anima, est falsa, nam ex quo vnitur materiae, dat omne esse, quod dat formae inferiores, & ultra dat esse intellectiuum, & ab eo proprie sortitur immortalitatem. Arguens autem iudicat praecise de anima intellectiua, sicut de anima bruti, ideo nihil concludit.

Decima ratio. Non est apud me intelligibile quid recipiat anima ex materia, ita quod possit stare sine materia, non tamen produci sine materia, ut dicunt aduersarij. Nam quod dicitur de aqua congelata in aliquo vase, quae ut formam illam recipiat, indiget vase. Sed vase fracto adhuc remanet in illa figura, non ualet in hoc proposito. Nam constat, quod aqua à vase recipit talem figuram, & terminationem. At quid anima recipiat à materia, apud me non est satis intelligibile. Non enim recipit substantiam, quoniam non formam, non materiam, non compositum, neque recipit accidens, quoniam non absolutum, non respectiuum, ut inducenti parere potest, ergo, &c.

Ad hoc dicitur, quod anima nihil recipit à materia, & tamen potest remanere separata à materia, licet non producatur sine materia, quam habet informare. Nam recipit à primo agente proprium esse ita proportionaliter huic corpori, quod habet informare quod non alij, quoniam omnis perfectio & forma vnibilis materiae recipitur in ea secundum capacitatem & dispositionem materiae, & ideo in vno quoque corpore habet determinatum esse commensuratum illi corpori, nam secundum doctrinam Arist. in secundo de anima, quilibet actus fit in propria materia. Illi autem similitudo de aqua congelata, quam adducit Auicenna ad declarandum incorruptibilitatem animae, tenet in hoc. Sicut aqua dum congelatur recipit figuram à vase comme isuratam vase, sic anima recipit à primo agente esse commensuratum corpori informabili ab ea, & licet non recipiat tale esse à corpore, ut aqua figuram à vase, tamen corpus est ratio, siue occasio, quod in tali esse producatur à primo agente. Non enim producitur haec anima nisi in ordine ad hoc corpus informandum, & ideo sicut aqua retinet figuram sibi impres-

sam à vase, sic anima retinet esse sibi impressum à primo agente in ordine ad hoc corpus, etiam destructo hoc corpore. Quare, &c.

Vndecima, si anima post mortem intelligit, ergo potest amare, appetitus enim cognitionem sequitur. Huic autem reclamatur Arist. in 1. de anima tex. 65. qui ab anima post mortem remouet intelligere propter intellectus passiuam corruptionem, & per consequens omnem actum appetituum, ut amare, desiderare, &c.

Ad hoc iam diximus supra, quod Arist. in proœ. 1. lib. & in 1. lib. recitatiue & disputatiue de anima procedit, nec de terminat de incorruptibilitate animae nisi in 3. lib. tex. 20. & ideo non fit fundamentum in eo, quod dixit in primo libr. in tex. allegato. nisi quod sicut post mortem mutatur modus intelligendi, sic & modus amandi. Amat enim appetitu intellectuali, id est voluntate, & non appetitu sensitiuo qui est organicus & corrumpitur sicut intellectus passiuus id est phantasia siue cogitatiua.

Duodecima, si ad interitum hominis non interit anima, ergo ad generationem hominis non generatur anima scilicet à generante hominem, quo dato, generatio hominis non esset vera generatio, nec corruptio vera corruptio termini que transmutationis non essent vniuersaliter habitus, & priuatio, quod contradicit Arist. in primo physicom.

Ad hoc conceditur prima consequentia, & negatur secunda, nam ad veram generationem hominis sufficit hanc disunctionem esse veram. Generans hominem attingit formam hominis vel secundum esse, vel secundum vnionem cum suo subiecto. Secundum esse quidem si de potentia materiae educeretur forma hominis. Secundum vnionem autem, si ita disponit subiectum, quod sit capax formae hominis, dato quod eam non produxerit. Dico igitur hominis generationem esse veram, propter secundam conditionem, & est nobilior generatione brutorum. Nam homo generans attingit secundum esse animam vegetatiuam, sensitiuam, & disponit sufficienter materiam ad vnionem animae intellectiuae. In cuius receptione corrumpuntur praecedentes scilicet vegetatiua & sensitua, & secum defert praedictos gradus continens eos virtualiter secundum doctrinam Aristotelis in secundo de anima, ubi comparat animam figuris, &c. & de hac continentia iam supra locuti sumus. Similiter dico, quod corruptio hominis est vera corruptio, quoniam huius disunctionis altera pars est vera. In corruptione hominis vel anima corrumpitur, vel desinit informare materiam, ad quam definitionem corrumpitur forma totius, quae dicitur humanitas, & haec secunda pars est vera, & sic desinit esse hic homo, quia haec humanitas desinit, & verum est dicere ex parte generationis, ex non homine fit homo, & ex parte corruptionis, ex homine fit non homo, & sic saluatur vniuersaliter, quod termini transmutationis sunt priuatio & habitus, siue esse & non esse. Patet igitur, quod haec ratio non concludit.

Decimatertia, si anima fortis per infinitum tempus non fuit, & postea incepit esse, & nunquam deficiet postquam incepit esse, ergo & mundus per infinitum tempus potuisset non fuisse, & postea incipere, & nunquam desinere, quod tamen repugnat Arist. in 8. phys. & 1. celi, & 2. de generatione, & 13. meta. & probatur consequentia, quoniam apud philosophum idem est iudicium de toto & partibus, nam si totum fit, & partes fiunt, & si partes non fiunt, totum non fit, constat autem animam esse partem entium mundi, ergo si anima fortis non semper fuit, potuit & mundus non semper fuisse.

Ad hoc negatur consequentia secundum doctrinam Arist. quoniam non est eadem ratio de mundo & de anima, nam mundus ad sui productionem nihil supponit, anima autem quia est forma in sui productione supponit suum formabile, & ideo rationabilius posset poni secundum philosophiam mundus aeternus, quam omnes animae aeternae, & quando probatur consequentia, quoniam secundum philosophum idem est iudicium de toto ex partibus, &c. Hoc non est verum, nisi de partibus principalibus mundi, quae ex 1. celi sunt corpus caeli & 4. elementa. De partibus autem secundariis, & praecipue singularibus non est verum, aliter oporteret omnia indiuidua semper fuisse, & nunquam deficere, cuius oppositum videmus, constat autem, quod anima fortis est quid singulare, & ideo ratio non concludit.

Decima quarta definitio non potest separari à diffinito. Sed esse actum corporis physici est diffinitio animae, & per consequens animae humanae, ergo non potest fieri per aliquo

aliquam potentiam quin sit actus corporis, ergo est inseparabilis à corpore. Nec valet dicere quod sufficit animam esse actum corporis actu, vel aptitudine. Hoc. n. repugnat Arist. Sicut enim non concederet, accidens posse actu separari à subiecto. Sic minus concederet de anima, quoniam indissolubilius est vnio per se, qualis est inter formam & materiam, quā vnio per accidens, qualis est subiecti & accidentis.

Ad hoc dicitur, quod ex natura animæ competit ei vniri corpori, & per consequens esse actum corporis, sicut corpori leui secundum se conuenit esse sursum, & conceditur esse inseparabile ab anima esse actum corporis, non tamen est inseparabile actuare corpus, sicut non est inseparabile à corpore leui esse sursum. Stat. n. quod corpus leue detineatur deorsum, & tamen non definit esse leue, sic etiam stat animam humanam non actuare, siue informare corpus, & tamen non definit esse actum corporis, quia esse actum corporis est prædicatum essentialiale de anima in primo modo per se, ex consequenti inseparabile. Illa autem responsio, quam adducit arguens. f. q. sufficit animam esse actum, &c. nõ curatur à nobis. Sed dicimus, q. sufficit anima, quæ semper est actus corporis, actuare corpus de facto, vel aptitudine, sicut sufficit corpori leui, quod semper est actu esse actu vel aptitudine sursum, & cum dicitur, q. hoc repugnat Aristoteli, quia sicut non concederet, &c. negatur similitudo, nam accidens separari à subiecto esset miraculum, quoniam accidentis esse est inniti subiecto, miraculum autem non acceptaret Aristoteli. sed animam esse separabilem à corpore nõ est miraculum, quia cum habeat esse per se, vt diximus supra, non pedit suum esse à corpore, sed communicat ipsum, & potest à corpore separari. Quod sit maior vnio animæ ad materiam quam accidentis ad subiectum conceditur, sed nego, quod sit indissolubilius, eo quod vt dictum est, accidens innititur subiecto, sed anima humana licet actuet materiam, non tamen innititur materiæ.

Decimaquinta, si anima est incorruptibilis, & forma dans esse homini, & generatio hominum esse æterna, vt arbitrat Aristoteli in 2. de generatione, & in 12. meta. ergo animæ humanæ separatæ à corpore sunt actu infinitæ, quia si mundus est æternus in finiti homines decesserunt, ergo tot animæ sunt separatæ, quot homines decesserunt, ergo sunt infinitæ actu. Sed Aristoteli negat infinitum actu tam in magnitudine quam in multitudine ex 3. phys. ex 1. cæli, ergo non concederet animam esse incorruptibilem.

Ad hoc dicit Herueus in primo quolibet q. 11. q. licet id repugnet principiis Aristoteli cum hoc tamen stat non fuisse expressam sententiam suam, animam esse corruptibilem, quia forte non aduertit hanc repugnantiam. Verum quia hæc in aduertentia non decet tantum philosophum, ideo melius est dicere cum B. T. in lib. 2. contra gentes c. 81. quod Aristoteli non reprobaui dari infinitum actu in 3. lib. phys. & in 1. cæli, nisi in naturis quantis & corporeis. Sed animæ separatæ iam sunt in corpore & penitus sine magnitudine, ideo ratio non militat contra propositum.

Sed contra hanc responsionem arguitur. Dicit Aristoteli in 3. phys. tex. 36. Separatum quidem igitur esse infinitum à sensibilibus impossibile est, ergo & in naturis incorporeis & separatæ à materia, quales sunt animæ post mortem, negat Aristoteli posse dari infinitum actu.

Respondetur, Aristoteli vt patet in illo textu, per infinitum separatum à sensibilibus non intendit infinitum in naturis incorporeis, sed intendit infinitum separatum pythagoricum, quod pythagoras ponebat esse principium, & quod secundum pythagoram est quantum infinitum separatum ab omni materia sensibili, sicut si imaginaremur spatium in finitum extra mundum. Nos autem nunc loquimur de infinito separato penitus non quanto secundum multitudinem in natura intellectuali, quales sunt animæ exutæ à corporibus. De quo infinito incorporeo dicit Aristoteli in 3. Phys. in textu 39. Sed fortassis est vniuersalior quæstio (quasi dicat quam spectet ad Physicum) si contingit in mathematicis & in intellectualibus, & in nullam habentibus magnitudinem infinitum esse. Nos autem intendimus nunc de sensibilibus. Hæc ille, ex quibus patet, q. si hæc quæstio. s. vtrum contingat in naturis intellectualibus, & in non quantis dari infinitum, est vniuersalior quam spectet ad physicum ergo spectat ad metaphysicum, & tamen in tota metaphysica non determinauit non posse dari infinitum in non habentibus magnitudinem.

Sed contra hoc arguit Petrus Pomponati⁹ dicens, imo

Iauel. Tom. iij.

determinauit in lib. 11. in Lectione. n. secundum signationem. B. Tho. & probauit, & concludit non dari infinitum actu, in naturis sensibilibus, nec in separatis, vt videre poteris.

Respondetur, loquitur illic Aristoteli in eodem sensu, quo & in 3. phys. f. contra pythagoram. Nam est quasi idem textus, & sunt quasi eadem verba, & est potius repetitio quam noua determinatio, & sic patet, quod non repugnat doctrinæ Aristoteli dari infinitas animas separatæ, quæ sunt penitus immateriales.

Decima sexta, si anima post corpus manet, cum sit imperfecta vt pote pars extra totum, aut stabit in æternum extra corpus, aut dabitur resurrectio naturaliter, neutrum concederet Aristoteles, ergo post corpus anima non remanet. Primum quidem non concederet, quoniam daretur violentum perpetuum contra id, quod tenet ipse in 2. cæli in tex. 18. vbi habetur, quod impossibile est violentum esse perpetuum. Violentum est autem anima separari à corpore. Prætereà. Si anima per tam momentaneum tempus est in corpore, & per infinitum extra corpus, se habebit corpus ad animam magis accidentaliter quam sessio ad hominem, & gladius ad gladiatorem. Est enim vtrobique aliqua proportio quoniam per tempus finitum, hic autem non, quoniam finiti ad infinitum nulla est proportio. Secundum etiam non concederet, quoniam apud philosophum à priuatione ad habitum non datur regressus, ergo, &c.

Ad hoc diceret Aristoteles qui est extra fidem, quod anima stabit in æternum extra corpus, & quando primo arguitur, quod daretur violentum perpetuum secundum Aristoteli. negatur consequentia. Nam violentum in doctrina Aristoteli & secundum veritatem proprie est illud, quod est in opposita dispositione suæ naturæ constitutum, & habet principium sibi intrinsecum, quo potest reduci ad statum suum naturalem, & hoc modo terræ esse sursum est violentum, quoniam est extra suum locum naturalem, & habet principium sibi intrinsecum. f. grauitatem, qua potest reduci ad locum suum, & est in rerum natura locus deorsum naturaliter receptiuus ipsius terræ. Si autem poneretur res extra locum suum, & destrueretur locus eius, & non posset reparari per agens naturale, & non haberet principium intrinsecum, quo posset reduci ad locum suum, tale non diceretur proprie violentum, & non esset inconueniens sic perpetuari, & in primo sensu loquitur Aristoteli in secundo cæli. Nam semper loquitur de corporibus naturalibus habentibus principium intrinsecum, quo possunt reduci ad locum suum proprium, & stat locus eorum naturalis, & quoniam anima separata est in secundo sensu, quia non habet in se qualitates, quibus possit se reunire corpori, nec datur agens naturale potens reformare idem corpus numero, ideo non inconuenit tale violentum improprie dictum esse perpetuum, nec de tali violento intendit in secundo cæli. Et quando secundo arguitur. Si anima per tam momentaneum, &c. Hoc non militat contra propositum nostrum. ponimus. n. animam per paruum tempus informare corpus, quod quidem paruitas temporis nõ est sumenda ex parte animæ, eo quod cum sit indeficiens, potens est ex se semper informare corpus, sed defectus est ex corpore composito ex contrariis de necessitate naturæ dissolubili, & quando arguitur, quod magis accidentaliter se habebit, &c. negatur consequentia. Ad probationem, nego quin seruetur maior proportio inter animam & corpus quam inter sessionem, &c. quoniam & si non seruetur proportio, quo ad tempus mensurans vnionem animæ cum corpore, & tempus mensurans statum suum separatum, seruetur tamen ea proportio, quæ est inter propriam formam & propriam materiam, ex qua prouenit, quod sit vnium per se, etiam si per solam horam stare talis vnio, quæ quidam proportio non seruetur inter sessionem & hominem, nec inter gladium & gladiatorem tenentem manu gladium, quoniam hic nulla est vera vnio. & miror quod hic homo, ad tales nugæ se cõuertat in re tam graui, qui non solum conatur ostendere Aristoteli tenuisse animæ deficientiam, sed deducit ad derisiones etiam tenentes oppositum, sed hoc transeat.

Decima septima anima est immortalis, supposito quod sit forma corporis, ergo creatur & de nouo. Sed hoc contradicit philosopho in 8. phys. à text. 6. vsque ad text. 13. quoniam vult quod ab agente æterno, qualis est Deus secundum Aristoteli. & à voluntate antiqua non possit prouenire effectus nouus sine mutatione ipsius agentis æterni. Consequentia quidem probatur, quoniam si non creatur, educitur de potentia materiæ, omne autem tale est corruptibile, aliter non

solum anima humana, sed & animæ brutorū & omnes formæ rerum inferiorum essent incorruptibiles, & si non creatur de nouo, non erit forma corporis humani, quia forma non præcedit id, cuius est forma ex 12. metaphys. tex. 16.

Ad hoc respondent Herueus & Scotus, & concordant in hoc, effectus nouus productus ab agente æterno secundum doctrinam Arist. potest esse duplex. Primo qui sit completus in specie, & ad productionem suam non requirat nouum susceptiuum, sicut si Deus hodie produceret lapidem, & sic Arist. reputaret impossibile talem effectum produci de nouo ad agente æterno sine sui mutatione. Secundo qui sit incompletus, & ad sui productionem requirit nouum susceptiuum, quod quidem producitur à causis secundis, puta à cælo, & particulari agente naturali, vt quando generatur corpus susceptiuum animæ humanæ, & tunc dicitur ad argumentum, quod Arist. non reputaret inconueniens talem effectum de nouo à Deo produci. Nec erit necesse ponere mutationem in Deo, sed in causis secundis, & in ipso susceptiuo. vnde sufficit apud Arist. hanc esse veram. Ab agente æterno non prouenit effectus nouus sine mutatione ipsius agentis, vel ipsius passi id est, receptiui, & in proposito de anima humana. secunda pars est vera, ad quam nullum sequitur inconueniens, patet igitur quomodo in doctrina Arist. possumus sustinere animam de nouo creati, vt sit incorruptibilis, & sit forma dans esse homini, sicut & veritas est.

Istæ sunt principales rationes, in quibus totum suum conatum fecit ad suadendum animæ humanæ mortalitatem de mente Aristot. quas ex doctrina eiusdem soluere studui, ne solus Pomponatius, & eius imitatores sapientes appareant. Verum quia Augustinus Nifus Suesanus in libr. suo contra Pomponatium non solum tenet & probat animam immortalem secundum Arist. Sed & assumpsit onus cum Ambrosio Parthenopeo antistite, qui & contra Pomponatium scripsit, declarandi statum animæ separatæ quo ad esse in loco, & sumere cognitionem non à sensu, sed à superis, & præmiari ex virtutibus, quas secum defert, & poenas dare ex vitiis, & vnam aliam cognoscere, & vnam ad alteram loqui, & pro illo statu fieri inflexibilem bonam in bonum, malam in malum. Ideo Pomponatius contra hæc omnia arguit, conaturque ostendere, nullam horum rationem ex doctrina Aristot. posse demonstrari, sed fuisse humanas inuentiones. Nos autem dicimus, quod & si hæc expresse non habeantur in philosophia Aristot. quoniam ex sensu, à quo semper incipit philosophari, deprehendere non potuit ista, tamen posito animam posuerit immortalem, vt docuimus in 1. c. Si quis docuisset eum in solutionibus, quas adducemus. vt consonans veræ philosophiæ, non negasset eas. Debes. n. sci re mi Alexandræ, quod philosophia Aristot. & philosophia vt philosophia nõ conuertuntur. Nam philosophia in se est scientia meræ veritatis & perfectæ, philosophia autem Aristot. non est perfectæ, nec in omnibus approbatur, & ideo posito, quod ex philosophia Aristot. non posset reddi certa ratio supradictorum, tamen ex ipsa philosophia reddetur, quam vt dixi Arist. audiens non negaret, licet sensu ad talem altitudinem ascendere non potuerit.

Tu igitur aduerte, quod Pomponatius primo arguit animam separatam non posse esse in loco, neque beato, neque misero, & sic arguit. Si est in loco, ergo illuc tendit quando separatur à corpore. Ante. n. non est in loco, nisi quia corpus quod informat est in loco. Sed separata non potest tendere ad locum, quia aut tendit per motum, aut per subitam mutationem. Non per motum, quoniam secundum Arist. in 6. phys. indiuisibile non mouetur per se. Sed anima separata est indiuisibilis, cum sit purus spiritus, ergo non tendit ad locum per motum, nec per subitam mutationem, quoniam aut per se illuc transmutata est, aut per accidens. Non per se, quoniam sicut Arist. reputat impossibile indiuisibile moueri per se, sic etiam mutari per se non per accidens, quoniam cum sit separata à corpore, non transmutatur ad transmutationem corporis, sicut transmutabatur vnita corpori, & sic patet, & anima separata non potest tendere ad aliquem locum, nec esse in loco secundum Arist. ex consequenti separata non remanet.

Ad hoc respondetur præmittendo, primo qualis sit motus localis substantiæ incorporeæ, & qualis substantiæ corporeæ. Tu igitur aduerte, quod motus quasi æquiuoce dicitur de motu rei incorporeæ, & de motu corporis. Nam sicut esse in loco alia ratione conuenit corpori, quia sua quanti-

tate dimensua commensuratur loco & continetur ab eo, & alia ratione conuenit substantiæ incorporeæ, quia suam virtutem applicat loco, sed non continetur, nec circumdatur loco. Sic moueri localiter, alia ratione conuenit corpori, alia substantiæ incorporeæ, mouetur. n. corpus, pro quanto suam quantitatem dimensiuam successiue applicat partibus loci. Vnde illi diuersi contactus quantitatum sunt motus corporis. Mouetur autem substantia incorporea, pro quanto suam virtutem applicat diuersis corporibus. Vnde illi diuersi contactus virtuales sunt motus eius, & esse in loco, est suam substantiam per virtutem, & operationem, siue passionem esse applicatam alicui corpori, stantibus his dico ad argumentum quod arguens laborat in æquiuoco, concludit. n. quod anima non tendit ad locum motu, nec mutatione physica, nec etiam id cõcederet Arist. quoniam talis conuenit soli quanto & diuisibili. Non concludit autem quin anima moueatur ad locum, motu quo mobilis est substantia incorporea, vt exposuimus, nec inconuenit tali motu moueri indiuisibilis substantia, quæ est extra genus quantitatis nec Arist. in 6. phys. quæ negat indiuisibile posse moueri intendit de indiuisibili incorporeo, sed de indiuisibili in genere quantitatis, quale est punctum vt patet inspicienti textum illic.

Sed dices, Arist. in tota doctrina sua non ponit nisi motum physicum, qui conuenit soli quanto & diuisibili quantitatie ex 6. phys. Item non ponit esse in loco, nisi commensuratiue, quod conuenit soli corpori, quia ponit æqualitatem inter locum & locatum ex 4. phys. Ergo iste responsiones non acceptarentur ab Arist.

Respondetur, imo Arist. vltra motum physicum, quem dicit esse actum imperfecti, quia est actus existentis in potentia ex 3. phys. ponit motum, qui est actus perfecti, quales sunt motus intellectus & voluntatis, & delectari & tristari, vt patet in 8. libr. Ethic. ergo non negaret hunc motum, qui est actus perfecti à substantia incorporea, qualis est anima separata. Item falsum est ipsum non ponere esse in loco nisi commensuratiue. Nam in 3. phys. in fi. ponit mouens applicatum primo cælo in oriente, quoniam ex parte orientali incipit mouere, constat autem quod cum sit intelligentia non est in loco per quantitatem, sed dicitur esse in oriente, quia illic primo applicat virtutem suam motiuam. Qualem ergo localitatem attribuit motori incorporeo, talem non negaret ab anima exuta ab omni corpore. Non ergo istæ responsiones sunt contra doctrinam Aristot.

Secundò arguit, quod nullam cognitionem accipiat à superioris, siue à Deo, postquam est separata, nam ex 8. phys. Ab agente æterno & immobili nihil prouenit, nisi mediante motu æterno. Constat autem hanc cognitionem, & impressionem specierum intelligibilium non fieri in intellectu animæ separatæ mediante motu cæli æterno, ergo Aristot. non concederet hanc conclusionem.

Ad hoc respondetur, quod dictum philosophi in 8. phys. communiter exponitur, vt notat subtilis Herueus in 2. sent. dist. 11. q. 1. quantum ad effectus corporeos, & formas materiales, quæ producuntur de potentia materiæ concurrente motu cæli, vt causa vniuersali, non autem tenet respectu animæ intellectiue quæ immediate exit in esse ab agente primo sine causa media, nec tenet respectu specierum intelligibilium & conceptus intellectus & actus intelligendi, eo quod intellectus non subiicitur directæ motui cælesti, nisi pro quanto ad actum intelligendi concurrunt phantasmata, dum anima est vnita corpori. Cum igitur anima separata sit absoluta à phantasmate, non est necesse, quod perficiatur ab agente æterno quo ad intellectum & intellectiōnem mediante motu cæli, sed potest immediate recipere species intelligibiles, sicut recepit esse ab agente primo.

Tertiò arguit, quod vitia & virtutes morales, non remaneant in anima separata, si vitia remanent, puta gula, aut luxuria, ergo posset appetere, & eligere, comedere, aut luxuriari, hoc autem est falsum, quoniam ex 3. Ethic. electio non est impossibile, comedere autem & luxuriari non est possibile in anima separata, vt patet ergo, &c. Quo ad virtutes sic arguitur. Virtutes morales secundum Aristot. ordinatæ sunt ad operationes studiosas, vt temperantia ad frenandum appetitum gulæ & veneris, fortitudo ad aggrediendum discrimina secundum quod oportet, hæc autem operationes non potest habere anima separata vt patet, ergo frustra in æternum essent in anima, quod repugnat doctrinæ Aristot. qui nihil frustra admittit in vniuerso.

Ad hoc dicitur, quod ratio concludit nec vitia nec virtutes

rutes morales remanere in anima separata ea ratione, qua remanent in anima coniuncta, vt probat argumentum. Remanent autem alia ratione, scilicet in ratione meriti & demeriti, non quidem vt in via, sed vt in termino, nam nisi virtus moralis hic acquisita, & per quam operatus est sortis virtuositas non remaneret in anima quo ad meritum, nullam conseretur foelicitatem ex morali vita, qua vixit, fundatur enim praemium virtutis in merito studiosae operationis, sicut forma in dispositionibus conseruatiuis. Idem intelligendum est de vitiis, quae nisi remanerent in anima quo ad demeritum, non subiret poenae, Quare, &c.

Quarto arguit, quod vna non cognoscit aliam, quam aut cognoscit per essentiam suam, aut per essentiam animae cognita, aut per speciem intelligibilem representatiuam animae cognita. Sed nullum istorum modorum admitteret Aristoteles. non primum quoniam qua ratione cognosceret vnam cognosceret omnes, & sic cognosceret infinitas, quod non admitteret Aristoteles. Non secundum, quoniam informaretur essentia infinitis. Non tertium, quoniam Aristoteles non admittit speciem intelligibilem nisi abstractam a phantasmatibus, quod non potest saluari in anima separata, ergo, &c.

Ad hoc dicitur, quod Aristoteles admitteret primum modum, eo quod cum omnes animae sint eiusdem speciei, nec distinguantur gradibus formalibus, vna non est essentialiter & formaliter superior ad alteram quo ad substantiam, & ideo essentia animae cognoscentis est sufficiens principium, quo potest se & alias cognoscere, & cum arguitur quod qua ratione, &c. negatur consequentia, quae quidem tenet de possibili successiue in hoc sensu, qua ratione potest cognoscere vnam potest cognoscere omnes, non simul, quoniam cognosceret infinita, sed successiue, quia potest applicare se ad cognoscendam istam, deinde illam, & illam, &c. & ex hoc modo non sequitur quod cognoscat infinita, sed in infinitum, quod non est inconueniens ex doctrina Aristoteles in 3. physica.

Quinto arguit, quod vna non loquatur ad alteram, quam in locutione illa erit successio conceptuum, sicut in locutione vocali est successio verborum, sed peripatetici in substantiis abstractis a materia non admittunt successione, eo quod illa fit ratione cogitativa, quae cum sit organica, non est in separatis a materia. Item vna loquente omnes audirent, & sic essent infiniti auditus simul. Item de omnibus omnes simul loquerentur, non. n. est maior ratio quod loquantur de vna re magis quod de alia. Haec autem sunt absurda, ergo, &c.

Ad hoc concedo maiorem, & negatur minor, ad probationem negatur, quod omnis successio conceptuum fiat per cogitatiuam, sed fit ex conditione intellectus finiti, qui quantumcunque sit perfectus, non potest simul actuari pluribus intellectibus nullum ordinem vel dependentiam habentibus adinuicem, & ideo necesse est, vt ab vno conceptu transeat ad alium pro alio & alio instanti & quando dicit Aristoteles arguens quod peripatetici non admittunt successione in separatis, hoc non est verum, nisi in primo principio, i. deo glorioso, cuius signum est, quod Aristoteles in 12. metaphysica text. 51. loquens de intellectu principij dicit, non transmutatur diuinius, non. n. habet ipsum bene in hoc, aut in hoc, sed in toto quodam quod optimum. Et cum arguit, quod vna loquente omnes audirent, negatur consequentia. Nam quod vna anima separata loquatur, i. manifestet conceptum suum, pendet ex libera voluntate sua, ergo ex eadem voluntate pendet, quod ordinet suum conceptum sic manifestandum huic animae, quod non alteri, & vt sic loquetur vni, & non alteri, & audietur intellectuali auditu ab vna, & non ab altera, & ista sunt in potestate loquentis. Vnde non est necesse ponere infinitos auditus si-

mul, & cum arguit, quod de omnibus omnes simul loquerentur, negatur consequentia, quoniam in abstractis substantiis non est locutio nisi de motibus liberi arbitrij, de quibus non est necesse, quod sit eadem ratio in omnibus, ita quod vnaquaeque substantia abstracta loquitur vt sibi complicit, & conueniens iudicat, & sic non est necesse omnem loquentem de omnibus simul loqui. Nam si in abstractis secundum Aristoteles nullus defectus est, nec confusio, nec in ordinatio conceptuum admittenda est, constat autem, quod si omnes de omnibus simul loquerentur intolerabilis sequitur confusio, & ideo illa consequentia neganda est etiam in doctrina Aristoteles.

Sexto arguit, quod non fiat inflexibilis, quia si determinatur ad alterum oppositorum, ergo natura libera & contingens transmutaretur in necessariam, & sic in aliam naturam, quod est contra naturam voluntatis, quae est potentia rationalis, & ex natura sua potest in opposita ex 9. metaphysica. Si dicas quod hoc est ex impedimento. Contra. Hoc impedimentum esset contra naturam, & sic apud philosophum non esset perpetuum. Ad hoc dicitur, quod anima separata, quae vt est rationalis, est libera, dupliciter consideratur. primo vt natura intellectualis est, secundo vt est sic affecta, vel vt est in termino suo. primo quidem modo considerata semper est libera, quoniam quidditatiue & ex natura sua est potentia cum ratione, quae est oppositorum ex lib. 9. metaphysica. Secundo autem modo considerata recipit immobilitatem ex termino vitae suae. Sicut lapis ita quod attingit centrum terrae ex suo descensu, sortitur immobilitatem ex se, & tamen remanet lapis, quoniam ex natura sua semper mobilis est, & quia grauis est, & quia grauitatem habitualement retinet existens in centro. Ad argumentum ergo dico, quod anima separata determinatur ad alterum oppositorum respectu boni aut mali, non ex natura sua, sed quia est in termino vitae, & ideo negatur prima consequentia, quae vtique teneret, si determinaretur ad alterum oppositorum considerata in primo sensu dato. De responsione illic data, non curo, quoniam hoc non prouenit ex impedimento, sed ex conditione talis status.

Constat igitur quam rationabiliter sustinere possumus Aristoteles tenuisse animae humanae indeficientiam, docuimusque ex solutionibus datis, nec Herueum, nec Scotum, nec Tho. Caet. nec Petrum Pomponatum praualuisse contra propositum nostrum. Inter quos Herueus & Scotus modestius processerunt, qui non determinarunt Aristoteles pro certo tenuisse animae deficientiam, sed potius vel oppositum, vel dubium semper fuisse. Thomas quoque Caeta licet definitae posuerit Aristoteles pro certo tenuisse animae deficientiam, tamen in processu suo prudenter se habuit, eo quod ad hoc comprobandum, non nisi ex textu philosophi rationes suas, suaque motiua assumpsit, & conati sumus ex doctrina & fundamentis eiusdem philosophi, ei respondere. Petrus autem Pomponatus magis importune & onerosius se habuit, qui non solum ex apparentibus verbis Aristoteles de paucis rationibus in superficie literae Aristoteles fundatis, sed ex omni etiam leuissimo argumento, erexit se contra propositum nostrum, & testor Deum, quod nisi constantia & patientia valatus tantam improbitatem non potuissim ferre. Est enim per facile videre, quod ad id quod firma ratione persuadere diffidebat, multiplicatis argutiis auditorum animos, & moderni temporis philosophos allicere studuit. Sed gratias Deo, cuius nutu & auxilio nobis datum est ad singula eius obiecta respondere.

Sit hic finis primae partis huius nostris tractatus.

D. CHRYSOSTOMI IAVELLI,

Canapicij,

SECUNDA PARS TRACTATVS, SENTENTIAM

Platonis de anima humanae Indeficientia, continens.

Diui Platonis quem graeci animorum medicum appellarunt eo quod tota eius doctrina non nisi quaedam singularis pietas & docta religio videtur vt infra plenissime constabit, sententiam de animi nostri in-

deficientia per tria capita distinguemus, primo namque considerandum est. Si Plato pro certo tenuit an disputatiue tantum animae nostrae indeficientiam. Secundo supposito quod sic, qua semita ad hanc sententiam & certitudinem

nem deuenit. Tercio quid de animæ statu post hanc vitam docuerit.

CAPVT I.

Irca 1. aduerte Platonem de animæ indeficientia in Phædone, in Phædro, in Thimæoq; ex proposito pertractare. In phædone quidam longa & multiplici disputatione, quam habuit Socrates ad Cebes et Simmiam amicos, & consolatores in carcere. Sic. n. Cebes proposuerat, val

de ambigunt homines ò Socra. ne anima à corpore reparata, nusquam sit vterius, sed eadem die qua homo mortè obierit intereat, neque vsquam vterius sit aliquid. Profecto si esset alicubi collecta in semetipsam, & ab his malis liberata, multa nimirù & bona nobis spes esset ò Socra. Sed ad id persuasione fideque non parua opus est, vt credatur superesse animam post hominis interitum, atque aliquam vim intelligentiamque habere. Hæc Cebes. Socrates autem postquam longo processu disputauerat sic conclusit. Anima mortem quidem vt in superioribus constat nõ recipiet, quemadmodum ternarius nunquam vt diximus par erit neque par erit impar, neque ignis frigidus, neque calor frigiditas. Imminente igitur homini, morte, quod mortale quidem in eo est interit, quod vero immortale incorruptù solusque morti se subtrahit. Itaque maxime omnium ò Cebes anima immortalis incorruptibilisque est. Sic Socrates in phædone conclusit. In phædro autem non disputans Plato, sed demonstrans sic determinat inquires. Oportet autem nos prius de natura animæ diuinæ & humanæ affectus & opera intuentes vera nouisse. Hoc vero demonstratio huius principium sit anima omnis scilicet diuina & humana immortalis est. Quod enim semper mouetur immortale est, &c. Hanc rationem formabimus in secundo capite, & sic concludit. Cum igitur appareat immortale esse quod seipsum mouet, animæ substantiam & rationem hanc ipsam qui dixerit nõ erubescat. In Thimæo autem describit per modum historię hominis formationem, productione animæ immortalis Deo immediate attribuens, corporis vero humani opificium diis secundis. Sic igitur inquit introducens Deum diis secundis committentem animalium & hominis generationem. Tria adhuc genera mortalium nobis generanda restant. Absque horum generatione cælum imperfectum erit. Omnia enim animantium genera ambitu suo non continebit. Contineat autem oportet si mundus est omnino futurus perfectus. hæc vero si à me fiant solo, vitaque donetur, diis adæquabuntur. Quapropter accedite vos secundum naturam ad animalium generatione, ita vt vim imitemini meam, qua in ortu vestro sum vsus, atque eiusdem animalis, quod in ipsis tale futurum est, vt cum immortalibus appellatione conueniat, diuinumque vocetur, principatumque teneat, & iustitiam simul ac vos calat, ego vobis semen & initium, id est animam tradam. Vos cætera, id est corpus exequi par est, vt immortalis naturæ mortalem attextentes faciatis generetisque, (& parum infra.) Itaque dii secundi accepto ab illo, I. Deo maximo, mortalis animæ immortalis principio, id est anima, sui effectorem imitati, ignis, aeris, aqua, terræ particulas, quas mundo rursus redderent mutuabantur, easque inter se copulabant, nõ illis iisdem indissolubilibus vinculis quibus ipsi fuerant colligati, sed talibus quæ propter paruitatem cerni non possent, & ex omnibus vnum corpus efficiebant, atque in hoc tum influente tum effluente corpore animæ diuinæ id est, immortalis circuitus illigabant. Hæc Plato in Thimæo, ex quibus constat Platonem indubie sensisse animæ indeficientiam, imò in hoc semper in totaque eius doctrina laborauit contra negantes hoc propositum, quos & acerbissime arguit illisque vt cœcis comminatur. Vnde scribens in epistolis ad Siracusanos inquit. Credendum semper esse priscis sacrisque oraculis asserentibus animam hominis esse immortalem, iudicemque habere, ac poenas pati maximas, cum à corpore fuerit separata. Quapropter minus malum existimandù perpeti grauissimas iniurias quam inferre. Quamquam avarus homo, mentisque inops aut nõ audiat, aut deridere soleat, voluptatibusque deditus quasi cœcus non cernat, quam maximum semper malum viuentem impie sequatur, & post mortem quam misera demigratio eum maneat, hæc Plato, & similia in prothagora in 10. lib. de repu. vbi aperte inquit. Animam hominis esse immortalem & hæc ratio, & alia quam plures cogere possunt. Non igitur de hoc in Platonis dogmate am-

bigendum est, & animaduerte Platonis auctoritatem de animæ indeficientia apud priscos tantum inualuisse vt mortem præ vita eligerent. Sicut legimus de Cleombroto, qui Platonis sententia de animæ indeficientia persuasus adeo fuit, vt hac vita alterius amore se priuauerit. Demosthenes quoque postquam Platonem & Xenocratem de animæ immortalitate audiuit differentes inquit. Malem honeste mori, quam turpiter viuere, & quoniam Plato in suadendo animæ immortalitatem, pie sancteque viuendum vsque ad vitæ suæ terminum id est, vsque ad annum. 81. non destitit, ideo apud Athenienses tale epigramma promeruit. Phebus Esculapium & Platonem genuit, vt ille corporibus, hic animis mederetur. Hæc primo capite dicta sint.

CAPVT II.

IN 2. c. inquirendum est, qua via processerit Plato in credenda sibi aliisque persuadenda animæ nostræ indeficientia, quam & quam plures Platonis antecessores, & contemporanei improbare conati fuere, quos ipse leues impios mentis inopes, & philosophatos appellare consuevit. Solos autem philosophos & fide, & opere, & vita, & moribus, & doctrina animorum immortalitatem sustentare. Tu igitur aduerte qd Plato innititur sacris oraculis. Secundo rationi. Tercio posito quod nulla ratio hætenus inuenta propositum efficacissime concluderet, tenendum est quod fuerit sacris oraculis comprobatum, sufficereque quo ad rationes, si quæ indeficientiam probant rationabiliores appauerint quam probantes oppositum.

Quod sacris oraculis Plato existimauerit credendam animæ indeficientiam, constat ex eo quod dicit in Thimæo s. Priscis viris hac in re credendum est, qui diis geniti fuere. Impossibile sane deorum filiis fidem non habere, licet nec necessariis nec verisimilibus rationibus eorum oratio confirmetur. Nos igitur legem secuti fidem præstabis. Priscos autem viros diis genitos, prophetas siue vates intelligit, de quibus in Thimæo inquit, lex iubet diuinis vaticiniis iudices præesse prophetas, quos vates quidam nominant. Quod autem sacri vates animæ nostræ indeficientiam enuncient & asserant patet ex eo quod in c. præced. adduximus, ad Siracusanos & ex mylesio oraculo sic habetur. Anima quidem quo ad vinculis corporeis tenetur, corruptibiles passiones sentiens, mortalibus cedit doloribus, quando vero humanam solutionem velocissimam post corpus corruptum inuenerit, in æthera fertur, nunquam senescens, & manet in æternum. Hermes quoque Termegistus apud Aegyptios diuinus & maximus vates, quem nonnulli Moysen esse credunt, ab Aegyptiis mercurium nominatum, in eo libro qui pymander inscribitur naturam hominis à Deo progenitam describens inquit, & idem ex vtraque natura immortalis & mortali vnam fabricabat hominis naturam, & hunc ferens in medio diuinæ & immortalis naturæ, & mortalis mutabilisque constituit.

Et si quæras mi Alexâder, nunquid Plato citans diuinos vates & prophetas sacraque oracula, intendit de solis hominibus quos fatidicos & quodam diuino furore correptos gentilitas appellat, intendit rursus per sacra oracula, spirituum seu demonum ex statuis responsum, an hebreorum prophetas, diuinasque reuelationes Moysæ legis.

Respondetur quod de omnibus intendit, & quidem de fatidicis illis, & spirituum responsis clarum habetur, ex eo qd greci his vaticiniis maximè inhærebant, vt patet de oraculo delphico, de Deo Socratis, de Iunonis fonte extra Athenas. Quod autem Plato de Moysæ lege & prophetarum libris in quibus aperte animorum indeficientia monstratur, peritiam habuerit trahitur ex eo quod cum quasi fugientes per totum orbem scientias insequeretur, audissetq; in Italia institutis Pythagoræ Architam tarentinum tandem in Aegyptum profectus est, vbi à sacerdotibus in mathematicis, & diuinis eruditus est. De quo Valerius in lib. 8. sic inquit. Plato patriam athenas, præceptorem Socratem sortitus, & locum & hominem doctrina fertilissimum, ingenij quoque diuina instructus abundantia, cum omnium mortalium iam sapientissimus haberetur, eoque vt si ipse Iupiter de cælo descendisset, nec elegantiore & beatiore facundia vsurus videretur, Aegyptum peragrauit, dum à sacerdotibus eius gentis, geometriæ multiplices numeros cælestium obseruatione rationum perceperit. Diuus quoque Augustinus in libro octauo de ciuitate Dei de Platone inquit

inquit. In Aegypto didicit quæcūque illic magna habebantur & docebantur. Habebant autem Aegypti sacerdotes de diuino cultu, de peritia siderum, de metaphisicis sufficientissimas speculationes, edoctique fuerunt ab Israelitico populo, apud quem vnus verique Dei & cultus & scientia vigeant. In his omnibus eruditus fuit Plato, & dicit B. T. de mente Augustini Platonem vidisse & legisse sacram genefim, cuius signum est quod in Thimeo mundi generatione, à deo factam describens commentari videtur primum caput sacrae genefis, maximè informando homine, quem appellat principem & dominum orbis terreni. Ad sacerdotibus igitur illis vt diuinitus reuelatam, diuinā philosophiā, & purgatissimam metaphisicam accepit, in qua continetur quicquid de Deo in Parmenide docuit, & de eius prouidentia, & de animi immortalitate, & de præmio supplicioque alterius vitæ. Vnde apud græcos famosum fuit, Platonem ex superis, Aristotelem ex sensu philosophari, hinc est quod Plato erga diuina componēdosque animos versatur. Arist. autem quam maximè ergo sensata & naturalia. Propterea Plato diuinus, Arist. demon id est sciens appellatus est. Certam igitur sententiam de animi indeficientia apud Plato. non tam ex sensu, quam diuina reuelatione acceptandā censemus. Hac de causa diximus Plato. pro firmanda animi indeficientia diuinis oraculis inniti modo quo exposuimus.

Quod vltra diuina oracula Plato pro animæ intellectiua indeficientia comprobanda, rationes adduxerit & patet infra quot & quales fuerint.

Prima ratio quæ sumpta est ex phædone huiusmodi est. Anima intellectiua in operatione sua non pendet à corpore, ergo immortalis est. Consequentia nota, & antecedens probatur. Si in operatione sua penderet à corpore, ergo quanto magis inhareret corpori corporeisque naturis tanto magis in operatione sua perficeretur, quoniam vnumquodque perfectionem sumit à principio à quo dependet. tantoque magis quantum illi copulatur. Sed in anima quo ad intellectum & voluntatem contrarium experimur. Nam quando intellectus circa corporalia occupatur, aut nihil cernit omnino, aut sincere discernit sensibus & phantasia distractus aut deceptus, voluntas quoque assiligitur, dum variis & multis inde vexatur curis. Quando vero corporea deserit, & sopitis sensibus aut restrictis ne multiplici sensibilibus perceptione distractionem patiat, & expulsi phantasmatum nubibus anima per se aliquid speculatur, tunc intellectus in suo vigore constitutus sincere discernit & clare penetrat omne in quod intenderit, Cuius rei signum ex eo sumitur inquit Plato in phædone, quod per somni quietem, aut per aliam à corpore extasim siue alienationem vt in pluribus vaticinia sumuntur. Ideo nonnulli vt in Critone & in apologia Socratis inquit Plato, cū sunt prope mortem futura prædicunt, quasi tunc illa videant in supernis numinibus descripta, quibus ex sui natura iungitur animus, modo non impediatur à corpore. Quod & Socratis comprobatur exemplo, quia falsis iudicibus tractus in iudicium, prædixit iudicibus poenitentiam, accusatoribus ruinam, ciuitati seditionem. Deinde in carcere mortis suæ diem præsignauit, monstratum sibi à numine per quietem: adduci & exempla multa huius generis possent. Si ergo anima aut intellectiua ex separatione à corporeis proficit in operatione sua & quanto magis figitur in corpore tanto magis decit, ita vt poenè in nihilo differat homo à bruto, proconstāti habemus animam non pendere à corpore. Ex his correlariè sequitur apud Platonem quod si quanto magis mens in hoc corpore demergitur, tanto deficit magis à sua intellectuali perfectione, & quo discedit longius eo magis proficit, tunc fore perfectissimam mentem, quando penitus ab hoc corpore euolauerit. Stultum est enim arbitrari inde esse animæ interitum, vnde eius summa perfectio, integra vita & perpetua, Hæc est prima propositi nostri ratio apud Platonem.

Secunda talis est, nulla res principio & causæ à quibus pendet repugnare nec aduersari potest. Anima vt intellectiua quantum potest & corpori proprio & omnibus corporibus nititur repugnare & aduersari, & cōprimere, ergo nec à proprio nec ab vllō alio corpore pendet, ex consequenti immortalis est. Maior quidem de facili dicitur, qm̄ si res principio à quo pendet repugnaret non intenderet suæ conseruationi sed destructioni, quod naturali desiderio obfistit. Innatum est. n. cuilibet enti desiderium conseruandi se in esse quantum potest. Præterea, nihil sibi ipsi naturaliter noce-

re potest. Sed si res causæ à qua pendet aduersaretur sibi ipsi naturaliter noceret, quicquid enim agit, agit auxilio & virtute causæ à qua pendet, ergo in operando sibi ipsi impedimentum præstaret. Nihil ergo in rerum natura causæ à qua pendet repugnat, sed se ad illam conuertit, illi se coniungit quantum potest vt ex ea & sit & operetur & perficiatur. Minor autem sic declaratur. animæ intellectiua duo præcipue conueniunt, speculari & consultare. In speculatione nisi corpori aduersaretur non veritatem attingeret sed monstruosis inuolueretur erroribus. Quod vtique experimur in speculatione summæ ac primæ causæ, cæterarumque substantiarum immaterialium. Nam si quæ nobis offeruntur à sensibus exterioribus huius nostri corporis, & ab imaginatiua intrinseca, illis attribuere voluerimus Deum & reliquas intelligentias concludemus non aliud esse quàm quid corporeum distentum figuratum coloratum loco & situ circumscriptum, quæ omnia procul abicienda sunt ab illis indiuisibilibus simplicibusque naturis, sic namque speculari nos docuit diuinus Plato, primum summumque bonum & pulchrum, quem Deum nominamus & colimus: vnde in simposio introducit Diotimam mulierem fatidicam loquentem ad Socratem de diuinis ipsam eruditè. Quæ foelix illud spectaculum id est, contemplationem fore putamus, si cui contigerit vt ipsum pulchrum intueatur. Sincerum, integrum, purum, simplex, non humanis carnibus, non coloribus, non aliis mortalibus nugis contaminatum. Sed ipsum secundum se pulchrum diuinum inspiciat. Hæc ibi. Huiusmodi autem excellentias & proprietates non à corpore nec à corporis sensu, nec ab imaginatiua accipit anima, sed ex eo quod quæcūque sibi ab eis oblata diffugit, & eis offerentibus aduersatur. Repugnat ergo quantum potest anima in speculatione corpori proprio, & omni corpore naturæ, eo quod corpus ipsum animæ speculanti innumera affert impedimenta. Audi obsecro mi Alexâder quam egregie id nobis aperiat Socrates in phædone. Sic. n. inquit. Donec corpus habemus, animusque noster tanto malo admixtus erit, nunquam nos quod desideramus verum consequemur. Impedimenta. n. poenæ innumerabilia corpus animo præbet, propter necessariam eius alimoniam. Præterea. Morbi nobis hinc incidentes inuestigationem veritatis impediunt. Amoris, cupiditatis, timoribus, multiplicibusque imaginibus, multis denique nugis nos implet, vt verissime dicatur, nihil pensi vnquam ac veri nobis afferre. Nam ad bella, ad seditiones, ad pugnas, nihil aliud quam corpus multiplexque eius cupiditas nos impellit. Omnia enim pecuniarum gratia fiunt. Pecunias autem quærere cogimur corporis gratia, eius vsui inseruientes, atq; ita fit, vt propter hæc omnia à philosophiæ studiis abstrahamur. Extremum verò omnium est, quod si quid ocij nobis ab eo contingat, nosque ad aliquid cōsiderandum offeramus, inuestigantibus nobis rursus vbique se opponens tumultu quodam perturbat animum, & quasi percutiens reddit attonitum, adeo vt hoc obstaculo impediti verum perspicere nequeamus. Cæterum nobis demonstratum est, si quando pure aliquid intelligere optamus, recedere à corpore oportere, atque solo animo res ipsas considerare, atque dum viuimus ad scientiam proxime accedemus, si quam minimam cum corpore commercium habuerimus, nisi quantum extrema cogat necessitas. Sed & ab eius contagione caueamus quo ad Deum ipse nos soluat, atque ita puri & à corporis insaniam liberati cognoscemus per nos ipsos sincerum quodlibet id est forsitan ipsum verum. Nam impuro quidè purum attingere nefas est. Talia equidem o Simia iudico necessarium esse oēs discēdi cupidos adinuicē sic loqui, sicque opinari. Hæc ibi.

Quod autem in consultando anima vt intellectiua repugnet corpori, apud Platonem & vt experimur sic demonstratur, corporea vis appetitiua quam concupiscibilem dicimus ad amores lasciuos, ad gulam, ad oblectamenta inhonestata ad oēs, denique intemperatias nos impellit sed ratio id est, aīa vt intellectiua, contemplationis & virtutis gratia abstinendū iudicat, & vt imperat sæpe numero abstinemus. Subire pericula cor trepidat. Sed ratio turandæ patriæ, aut conseruandæ famæ gratia, subire pericula iubet. Illata contumelia aut iniuria sanguis ad vindictam circa cor accenditur. Sed ratio & pacis & ocij causa sistere iubet & cohibet continue ergo anima intellectiua corpori aduersatur, vt homo bene ac virtuosè viuat. Quod vtique anima non ageret, si penderet ex corpore. Nam si nulla in nobis esset natura alia quam corporea & pendens ex corpore, statim

statim cum corporis affectio attraheret vel retraheret pro-
rueremus vt bruta, nullo consilio nullaq; deliberatione ha-
bita. Est igitur in nobis aliquid supra corpus, inquit Plato,
& ab ipsius stirpe semotum. Hæc est secunda ratio.

Tertia ratio, anima vt intellectiua operatur sine corpore,
ergo potest existere sine corpore: consequentia probatur,
quia modus operandi consequitur modum essendi, si ergo
operatur sine corpore, quo ad existere non pendet à corpo-
re. Antecedens autem in doctrina Platonis sic manifestatur.
Quando anima vegetat corpus nutritione & augmento, &
generatione producitur simile in specie, per corpus opera-
tur. Sunt enim determinata organa quibus sic operatur, vt
stomachus, epar, genitalia, quando anima exteriori sensu
sensibile attingit, operatur per corpus, sunt enim manifesta
organa, quibus vires sensuales alligatæ sunt. Quando ima-
ginatur aut cogitat aut rememoratur operatur per corp^o,
quoniam interiores sensus in capite distinctis locis situantur,
& phantasia per imagines ac idola reuoluitur, quæ sin-
gula referunt corpora. Quando vero per intelligentiã spe-
culatur, & sine corpore & auxilio corporis operatur. In-
telligit enim intellectus seipsum, & se intelligere. & obie-
ctum vniuersale ab omni conditione materiali & singulari
depuratum vt per se hominem, per se lapidem, quod quidẽ
vniuersale appellat Plato speciem siue ydeam. Hanc autem
operationem exercet anima sine organo, quoniam vt expe-
rimur nulla vis animæ alligata organo attingit nisi singula
re. Constat ergo quod licet anima vt vegetatiua & sensiti-
ua & imaginatiua operetur per corpus, tamen vt intellecti-
ua operatur sine corpore, ergo vt intellectiua potest exi-
re sine corpore, ex consequenti quo ad esse non pendet à
corpore. Hæc sit tertia ratio.

Quarta ratio. Non debet virtus alicui obesse, nec vicium
alicui prodesse, obesset autem laboriosa vita bonis, & pro-
desset voluptuosa vita malis, nisi foret anima immortalis,
ergo, &c.

Quinta ratio. Omnes naturæ quæ eiusdem principij par-
ticipes sunt, inter se sunt similes. Sicut oculi, quia omnes lu-
cis participes sunt, omnes sunt similes, sed tamen pro diuer-
sa lucis participatione vnus est alio acutior, omnes rationa-
les substantiæ sunt participes Dei, quoniam Dei intelligen-
tiam habere possunt & ad ipsum vt summum bonum desi-
derio naturali conuertuntur, ergo & sibi inuicem sunt simi-
les, & Deo, ergo sicut supremæ, id est mentes cælestes sunt
immortales, sic & rationales animæ. Immortales quidem
sunt omnes, quia Deo immortalis per similes sunt. Hæc est
quinta ratio, quæ fundata videtur super illud sacre Genes-
is ca. i. faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem
nostram. Nam vt diximus supra, Plato & vidit & legit sa-
cræ Genesim.

Sexta ratio, cui soli Plato innitur in phædron, quam &
in i. capite promissimus hic formare, non satis proposito no-
stro deseruit, quoniam ita concludit & principalius de ani-
mæ mundi, & de animabus cælestium corporum quæ ani-
mata existimat vt patet in Thimeo, sicut de anima huma-
na, & stat in hoc. Quod semper mouetur immortale est, qđ
vero aliud mouet, ab alioque mouetur, cum terminum ha-
beat motus, terminum habet & vitæ. Solum ergo quod se-
ipsum mouet, quia nunquam se deserit, nunquam cessat
moueri, immo vero & aliis quæcunque mouentur fons &
principium est mouendi. si quod seipsum mouet nunquam
cessat moueri, ergo immortale est. Sed anima seipsam mou-
et. Quod si ita est vt non sit illud quicquam quod seipsum
moueat præter animam, necessario ingenita & immortalis
est anima. Patet autem, cum hæc conditio scilicet, esse prin-
cipium mouendi aliis, & hæc scilicet esse ingenitum, id est
carere principio & ortu, non conueniant animæ humanæ,
aliter contradiceret sibi ipsi Plato in Thimeo vt patet ex
his quæ adduximus in i. c. huius secundæ partis, qđ intendit
concludere æternitatem animæ mundi, quæ apud Platonem
dicitur vniuersalis anima, & volunt nonnulli esse Deum
ad mentem Platonis. Hac de causa super dictam rationem
vim non facimus.

De rationibus, quibus ad mentem Platonis animæ inde-
ficientia comprobatur nunc dictum sit. Relinquimus autem
quas adduxit in phædron de ydeis & in Memnone de re-
miniscentia, nec lectores huius nostri tractatus grauet pro-
lixitas. Satis enim nobis fuit ostendisse Platonem pro cer-
to credidisse animæ indeficientiam, & quantum potuit ra-
tionibus firmasse.

Quod autem Plato huius mentis fuerit scilicet, posito
quod nulla ratio hæctenus inuenta propositum de animæ
indeficientia inuincibiliter cõcluderet, credendum esse id
quod fuit sacris oraculis reuelatum, & quantum ad ratio-
nes sufficit si rationabiliores iudicatæ fuerint, quam ratio-
nes probantes oppositum constabit ex his quæ statim addu-
cemus.

Plato in phædron animaduertens difficillimum esse in
hac vita animæ humanæ essentiam qualitatemque intellige-
re, qm̄ videlicet eam sub corpora ea specie intuemur, & ex
his quæ sensui subiacent in eius ferimur intelligentiam, iō
existimat tutissimam rationem ad aiam comprehendendam
fore moralem purgationem, i. non secundum passionem qui-
bus feruntur bruta, sed secundum rationis dictamen viuere,
adiecta metaphysica abstractione, i. assuescere specula-
tioni diuinorum, qua se supra omnem corpoream speciem
eleuat anima. Vbi vero id non sufficiat, opus esse diuino ver-
bo, i. reuelationib. diuinitus factis enunciatis nobis ip-
sius animæ excellentiam & immortalitatem. Nā inquit Pla-
to in Socratis apologia Deum mentiri non est credendum,
neque id est fas Deo. In Thimeo autē describitur Plato mū-
di & deorum id est immaterialium substantiarum, quas &
mentes dicimus, & hominibus vt Dei terreni, & aīæ ratio-
nalis productionem à Deo & immortalitatem, aduertensq;
non esse humani ingenij efficacissimis & omnino firmis ra-
tionibus firmare quæ dicturus erat sic inquit. Cum de re fir-
ma & stabili, & mente comprehendenda differit, stabiles si-
militer immutabilesque & quam maximè fieri potest inex-
pugnabiles rationes esse oporteret. Cum vero de ipsius rei
firmæ stabilitque simulacro disputatur, verisimiles rationes
sufficiunt. Cum ergo ò Socrates multa de diis, & mundi ge-
neratione à multis dicta sint ne mireris obsecro, si rationes
de istis probatissimas afferre non possum. Satis. n. factum pu-
tare debebis, si non minus probabiles quam quibus alius ra-
tiones attulerim. Aequum est. n. meminisse, & me qui dico,
& vos qui iudicabitis homines esse, vt si probabilia dicen-
tur nihil ultra requiratis.

Et qm̄ quis Platoni obiicere posset. Si de mundi & hoīs
& aīæ gnatione firmas habere rationes non possum^o, ergo
semper dubij erimus & pro neutra parte sententia ferenda
est. Ideo Plato infra quasi hæc obiectione expugnans dicit
deorū filiis, i. prophetis releuantib^o oīno credendū esse, e-
tiam qđ rationib^o nec necessariis nec verisimilibus eorum
oratio firmes, & sic describit mundū productū à Deo, & ho-
minē formatū, & aiam factā immortalem admodū confor-
miter vt sacra genesis, quam profecto necesse est concedere
Platonem & vidisse & legisse, & illic credidisse. Per rem
stabilem & firmam intendit Deum, per simulacrum rei sta-
bilis intendit mundum, & mentes immateriales, & huma-
nam animam, in qua stat imago dei. Hæc de i. c. dicta sint.

CAPVT III.

IN 3. c. aperiendum est, quid de statu animæ post hanc vi-
tam Plato senserit ex propria sententia & docuerit. Di-
co ex propria sententia, qm̄ Plato institutis pythagori-
cis edoctus ab Archita, quam plura sparsim in libris suis de
statu animarum post hanc vitam descripsit recitatiue potius
quā diffinitiuè, quæ à Platonicis nõ approbatur, nec Plato
ni attribueda sunt, vt transmigratio humanarū animarū in
corporib^o brutorū. Peregrinatio & circuitus aīarum per lo-
ca subterranea. Animas malorū emergere de terra, aīas ve-
ro bonorū descendere de cælo. Descriptio fluminū apud in-
feros. S. Acherontis, Stigis, cocyti, Phlegetontis. Hæc nāque
oīa magis vt fabulosa, & poetica describit qđ ex propria sen-
tentia, vnde circa finē phædronis cum hæc omnia Socrates
in carcere recitasset sic inquit. Oportet hæc quasi carmina
quædam ritu magnorum mentibus nostris infundere. Quā-
obrem ipse iādiu præraho fabulā. Hæc igit omittēda sunt in
grauissima Platonis doctrina. Hoc. n. non esset aīos nostros
curare sed poti^o illudere, nec meruisset Plato aīorum medi-
cus sed ludificator appellari. Nisi forte mysticè interpretēf.

Vt igitur scias mi Alexāder, quæ & quanta Plato noster
quasi christiana lege ac religione viuēs de aīæ nostræ statu
post hanc vitam ex sua snā scripserit, sem p̄q; studuerit morta-
lib^o laudare, duas præmitto dist. in doctrina sua famosas. i.
est de aīalib^o humanis, secūda de locis ad quæ migrant aīę.

Distinctio prima sit hæc, ex animabus humanis, quædam
breui temporis spacio, e corpore recedunt, vt in ipsa infan-
tia atque pueritia. Quædam notabili temporis spacio cor-
pus inhabitant, aliæ quidem vsque ad iuuentutem, aliæ
ad viri

ad virilitatem, alia ad senectutem, ex his quæ notabili temporis spacio corpus inhabitant, quædam criminibus maculantur nõ in habitum prauum deductæ, sed interposita poenitentia, & rationis repugnantia. Has in lege nostra dicimus ex passione & infirmitate peccantes, sæpe quidem poenitentes reprehendente rationis dictamine. Sed iterum atque iterum peccantes, & in peccatis sic maculatæ migrantes. Quædam peccatis in habitum prauum deductis, sine vlla rationis repugnantia, sine poenitentia, quodcumque scelus etiam immanissimum in proximum & in Deum committentes fordidantur, sicque migrant à corpore. Has in lege nostra, ex malicia peccantes, in malo obduratas dicimus. Quædam iuste sanctæque viuere contendunt, & huiusmodi in triplici differentia apud Platonem reponuntur. Quædam enim sua simplicitate contentæ, in nullo sciendi siue philosophandi genere se exercent, viuere tamen student vt recta ratio dicta erga Deum & parentes & patriam, aliosque sibi proximos, has in lege nostra vulgares siue plebeas sed iustas & probatæ vitæ animas appellare possumus. Quædam pie sanctæque viuunt in ciuili siue regitiua philosophia exercitatæ, quas in lege nostra regimini siue populi siue familiaris præpositas esse dicimus, veluti duces & iudices & custodes. Quædam exactissime philosophiæ, diuinorumque speculationi deditæ, à communi & vulgari hominum conuersatione semotæ, nulli iniuriam agentes, Deum præ omnibus colentes, omni virtutum genere exornatæ, mortem præ vita, ne in decore viuant eligentes. Has in lege nostra animas in carne præter carnem viuentes, quarum conuersatio in cælis est, dicere merito possumus.

Distinctio secunda sit hæc. Animarum loca post huius vitæ statum in doctrina Platonis quinque sunt. Primus est sub terra infimus, quem tartarum appellat. Secundus est sub terra tartaro superior, quem animarum purgatorium existimat. Tertius est supra terram in æthere superiori purissimo neque nube neque caligine, neque alio quouis vapore terreo aut aqueo perturbato. Quartus est in splendidis cælestibusque corporibus. Quintus est supercælestis.

Plato vt pius & sollicitus animorum medicus, antequam prædicta loca animabus post mortalem vitam pro demeritis aut benemeritis enunciet, hortatur prius in phædone incautos cõsideratosque mortales, ne dum viuunt animam negligant, sed quantum valeant illius curam gerant, ne mortem inexpiati & im præparati subeant. Sic igitur inquit. Iustum est ò viri cogitare si anima sit immortalis, eam non solum huius temporis in quo viuere dicimur, verum etiam vniuersi gratia curatione plurimum indigere. Nam graue periculum fore putandum est. Si quis animam neglexerit. Si enim mors totius dissolutio esset certæ improbi lucraretur, quæ à corpore & à prauitate cum anima liberarentur. Nunc autem cum anima immortalis appareat, nulla superest malorum declinatio, nulla salus, nisi vt anima optima & prudentissima fiat. Nihil enim anima cum migrat secum migrat secum deserit præter eruditionem atque educationem, id est, præter scientiam, & moralem, siue bonam, siue malam operationem. Quæ quidem statim in principio transmigrationis illi plurimum prodesse vel obesse dicuntur, hæc ille (& infra) sed bonam spem de animo suo habere debet quicumque voluptatibus ornamentisque corporis neglectis tanquam alienis, voluptates quæ in discendo percipiuntur studiosè sectatus fuerit, animum que non alieno sed suo decorauerit ornamento, temperantia iustitia fortitudine liberalitate veritate, sic ex hac vita migrationem expectans, tanquam cum fatum vocauerit migraturus, hæc omnia in phædone. In primo autem libro de repub. Cæphalum nobilem & senem atheniensem introducit ad Socratem loquentem, admonetque hominem iam morti ex senectute propinquum qui terror eum inuadat, aut quæ bona spes cor eius foueat, ideo animæ curam nulli esse postponendam. Sic igitur inquit. Certe scias ò Socrates, quod postquam eo deuenit aliquis, vt breui iam moriturum se opinetur, incidit in eum timor & cura quædam eorum quæ in superiori vita neglexit, & enim quæ de inferis dicuntur, quemadmodum eos qui iniuste egerunt illic dare poenas oporteat irrita hæc tunc mouent tunc animû, ne forte vera sint suspicantem. Atque ipse siue propter senectutis debilitatem seu quod alteri vitæ propinquior illa acutis inspicit, & sollicitudinis & timoris plenus redditur, atque reputat examinatque si quem iniuria affecerit. Qui ergo inuenit multas eius in vita iniquitates, ex ipso som-

no tanquam puer frequenter excitatus extimescit, & pessima spe viuut. Qui aut nullius iniuriæ sibi conscius est, huic iocunda spes semper adest, optima senectutis nutritrix, quem admodum Pindarus ait. Scite namque ille ò Socrates istud cœcinit. Quicumque videlicet iuste sanctæque vitam exigit, dulcis eum spes comitatur cor nutriens senectutemque fouens, quæ maximè hominum volubilem gubernat animum, vt illuc intrepidus proficiscatur, cum neque inuitum quempiam circumuenerit, neque mentitus fuerit, neque debeat vel votas Deo victimas, vel homini pecunias, hæc ille, in 1. li. de repub. In li. autem 2. Alcibiadis qui de voto siue de sanctitate inscribitur demonstrat Plato curam de animo habendam non ex ceremoniis, non ex variis sacrificiis, non templorum ornatu, sed animi sanctitate, quo nil Deo carius & ad quem solum respicit. Sic igitur inquit. Nõ huiusmodi est Dei natura vt ducatur muneribus quemadmodum improbus fenerator. Sed & nos nimium deliramus, si propter munera nos Deo acceptiores esse ducimus. Et. n. graue esset, si Deus ad donaria & sacrificia nostra respiceret potius quam ad animum vt iustus sanctusque sit. Ad quem equidè Deum arbitror multo magis artèdere quam ad multi sumptus pompas & sacra, quæ nihil prohibet eum qui multa in Deum hominesque peccauerit siue priuatus sit siue Reipub. singulis annis præficere. Deus autem vt pote à muneribus incorruptus spernit hæc omnia vt ipse euilque propheta prædixit. Vnde perspicuum est, & apud Deum & apud homines sanæ mentis iustitiam & prudentiam præcipue honorari. Prudètes autem iustique sunt, qui sciunt quæ erga Deum & homines agere & dicere oporteat, hæc ille in Alcibiade secundo. In fine vero decimi de Repub. sic hortatur. Quamodrem si meis sermonibus obtemperabimus, nulla macula animam inficiemus, & arbitantes immortalem fore animam, talemque vt & mala possit & bona omnia sustinere, viam semper ad superiora ducentè sequemur. Iustitiam que cum prudentia omni ratione colimus, & vt nobis ipsis simus & diis amici dum hanc ducimus vitam, & postquam virtutis præmia reportauerimus tanquam potiti victoria & triumphis hinc nos foeliciter abeamus.

Enunciaturus Plato locorum qualitates in quibus differenter post hanc vitam recipiuntur animæ, & præmij & poenarum in genere mensuram præponit deinde singulis pro meritis & demeritis congrua loca designat.

Pro mensura poenarum ex præmij, in genere sic inquit in 10. de Repub. Si qui cedis multorum causa fuerint, ciuitatesque & exercitus prodiderint, vel homines in seruitutem impeerint. Alteri flagitij aut sceleris conscij fuerint, in his omnibus pro quolibet facinore poenas decuplas pendet. Atque iterum, si qui beneficia fuerint aliqua elargiti, iustitiamque & pietatem coluerint, eadem pensione præmia reportant. Erga deos autem & parentes pij vel impij, & homicide, qui cede manus proprias polluerunt maioribus, & præmiis & poenis afficiuntur.

Quo ad loca sic accipe. Animabus eorum, qui vt mox nati decesserunt aut breue tempus vixerunt, certus non datur locus in doctrina Platonis, neque quid memoria dignum recensetur, vt pote non præmiandi neque puniendi, cum neque bene neque male vixerint.

Animabus eorum qui notabili tempore vixerunt, peccaruntque non obdurati, sed interposita poenitentia, & quædam rationis repugnantia, locum sub terra tartaro superior assignat, in quo vt inquit in phædone expiatur poenas dantes iniuriarû, & cum purificatæ sunt absoluitur. Rursusque pro merito bonorum operû singulæ præmia reportat.

Animabus eorum qui obdurati fuerunt in malo, & præ magnitudine scelerû facti sunt insanabiles, locum sub terra infimû qui tartarus dicit assignat, à quo in æternum nõ abfoluuntur, licet totis conatibus exitum quærant. sed frustra nituntur vt Plato ipse in 10. de republ. describit p. exemplo adducens Ardies tyranni animam in tartareo demersam, q. senem patrem, & maiore natu fratrem occiderat, de quo sic inquit. Vidim⁹ cû Ardies alios, & oēs ferme tyrânos, & priuatos nonnullos qui magna scelera perpetrauerant, quos ascensuros se prope modum confidentes hiat⁹ ille minime permittebat. Quod autem inde nunquã sint egressuri aperte testatur Plato in phædone cum dicit. Qui vero ob scelere magnitudinem insanabiles esse videntur, qui videlicet sacrilegia multa & magna, vel cedes iniquas vel alia horum similia perpetrauerint, hos omnes conueniens fors mergit in tartarum, vnde nunquam egrediuntur.

Animabus eorum, qui pie sanctè que vixerunt, in nullo tamen philosophandi genere exercitati, sublimem in æthere purissimo regionem assignat. De his sic ait in phædone. Qui præ cæteris pie vixisse inveniuntur, hi sunt qui ex his terrenis locis tanquam ex carcere soluti, ad altiora transcendunt puramque super terram habitant regionem.

Animabus eorum, qui sanctè vixerunt in ciuili philosophia exercitati, fidereas sedes assignat. De his his videtur intelligendum dictum Platonis in Thimeo cum dicit. Qui recte viuendi spacium à natura datum confecerit, ad illud astrum cui accommodatus fuerit reuerfus beatam vitam acturus est.

Animabus eorum, qui sanctè vixerunt exactissimam philosophiam sectantes, nobiliorem præ cæteris & pulchriorem locum designat, qui non est dictu facilis ex sui celsitudine. De his in phædone sic inquit. Inter hos autem quicumque satis per philosophiam purgati sunt, absque corporibus omnino, totum per tempus viuunt, habitationesque hietiam pulchriores acquirunt, quarum pulchritudo neque facilis dictu est, neque præsens tempus ad dicendum sufficeret.

De locis ad quæ migrant animæ ex sententia Platonis, satis dictum sit.

Quas vero pœnas patiantur malorum & scelestium animæ apud Platonem paucis accipe, patiuntur primo ex loco subterraneo siue sit tartarus, siue tartaro superior quem diximus malarum animarum sed sanabilium esse purgatorium, his in locis vt in horrendo & coeco carcere detinentur. In tartaro quidem in æternum vt supra diximus quoniam illic insanabiles sunt, in loco autem superiori ad tempus id est donec expiata fuerint. Secundo ex malis demonibus inter quos versantur à quibus multiplices suscipiunt cruciatus, quos Plato in decimo de repub. sub specie & figura corporeæ afflictionis & supplicij describit, neque enim possunt spirituales pœnæ nisi modo corporeo nobis innotescere. Sic igitur inquit. Aderant illic feroces quidam viri aspectu ignei, qui Ardium quod eius similes manibus & pedibus & ceruice victis prosternebant, prosternebant, ex carnificabantque, & secus viam quandam ad exteriorem partem raptatos tribulis lacerabant, indicantes quam ob causam talia paterentur. Tertio ex mala & facinorosa vita, qua dum in corpore viuere se miseram & infelicem reddidit. Cruciatum namque intrinsecus ex male gestis & continua mentis inquietudine & angustia præmittitur, eo quod ex doctrina Platonis, & veritas est, sicut animus ex bene actis naturaliter delectatur sibi que complacet & gaudet quod studio egerit, sic ex male actis tristitiam & inquietudinem incurrit. Hinc dicitur & est malorum vita tristis & misera, bonorum autem delectabilis & optimæ spei. Quarto ex mala consuetudine & ignorantia & fallaciis, quæ secum trahunt ex inordinata corporum affectione. Audi obsecro mi Alexander, Platonem in phædone. Si anima inquit polluta impuraque decedit, vt pote quæ corpus semper amplexa ipsum dumtaxat coluerit & amauerit, eiusque voluptatibus, & libidinibus, quasi quibusdam veneficiis delimita fuerit, & vsque adeo capta vt nihil aliud putet esse verum nisi quod corporeum sit, quod tangi quod videri possit, quod ve bibat, quod edat, & quo in venereis vtatur. Quod vero oculis quidem occultum & inuisibile sit, & tamen intelligibile & philosophia comprehendendum, odio habuerit, hos affectus secum trahit, & grauatur & ad visibilem retrahitur locum, metu inuisibilis atque occultus, &c. De animæ malæ miseria & pœnis post hanc vitam ad mentem Platonis dictum sit. Quæ pro maiori parte adeo christiana videntur vt credi possint quasi ex euangelio Christi hausta fuisse.

Nunc de foelicitate præmioque eorum qui pie ac sanctè vixerunt dicendum est ad mentem Platonis.

Primo igitur foelicitantur nobilitate loci, nam vt supra diximus bonorum animas cum recedunt à corpore arbitratu Plato, euolare ad superiorem purissimi ætheris regionem, aut ad fidereas sphaeras, aut locum supercaelestem, vbi perpetuo evo sufficientissima vita viuunt, cuius loci pulchritudo vt Plato inquit in phædone, est dictu difficilis, imo viuentibus vita mortali inenarrabilis.

Secundo foelicitantur conuersatione & benevolentia deorum ad quorum consortium transeunt, sic enim habens in Phædone. Quicumque purgatus atque initiatus illuc accesserit cum diis habitat, (& infra in eodem) si anima pura discesserit, ad aliquid sibi simile diuinum abiit, diuinique

& immortale & sapiens, quo cum peruenerit euadit foelix, ab errore, dementia, timoribus, durisque amoribus, cæteris que humanis liberata malis, & quemadmodum de initiatis dici solet, per reliquum tempus vitam cum diis agit. De amicitia autem Dei erga iustum in 10. de repub. sic inquit. Vnus quidem id est iustus à Deo amabitur, alter, id est iniustus odio habebitur. Deorum autem amico omnia quo ad fieri potest optima diis tribuuntur. Sic itaque de viro iusto existimandum siue in pauperie seu morbis siue quibus vis aliis ex his quæ mala videntur, fuerit constitutus. Huic demum vel viuenti vel mortuo ad bonum aliquid ista conducere. Neque enim à diis vnquam negligitur, quicumque conari voluerit iustus euadere, virtutisque officij quantum homini licet, Deo similis fieri.

Tertio foelicitantur habitu sapientiæ, qua animæ naturam in se cognoscunt, omniumque existentium per se naturas, & ipsum verum bonum & pulchrum contemplantur. De pura animæ intelligentia, qua seipsam speculabitur, sic inquit in 10. de repub. Tunc demum veram naturam ipsius animi contemplantur, agnoscemusque vtrum varia sit an simplex, qualis ve sit omnis eius conditio (& in eodem) si quis vero qualis illa sit simplex sit inspicere cupit, nequam quam eam intueri debet communiōe corporis malisque aliis in quinatam, quemadmodum ipsi nunc intuemur, sed qualis cum pura fuerit vbi certe & multo pulchrior apparebit & clarius cum talis fuerit. De habitu puræ sapientiæ sic inquit in phædone. Arbitrari quidem oportet verum philosophum quod non albi puram sapientiam posse affectu speret, quam in futura post mortem vira. Quod anima in seipsa collecta, non communiōe corporis, sed recessu à corpore, omnium existentium per se naturas intelligat, sic inquit in Phædone cognoscunt viri scientiæ cupidi, quem admodum philosophia eorum animam ita constitutam suscipiens, paulatim instruit, soluereque aggreditur scilicet à communiōe corporis ostendens quam fallax oculorum quam fallax aurium, cæterorumque sensuum sit iudicium, suadens ab his discedere, quatenus hæere illis summa non cogat necessitas, seque in seipsam reuocare atque colligere, nec vlli credere præterquam sibi, quatenus ipsa per seipsam intelligat quodlibet eorum quæ sunt existens per seipsum (& iterum inquit,) Puri & à corporis insaniam liberati, cognoscemus per nos ipsos sincerum quodlibet id est quodlibet vere & mere intelligibile. Quod tandem ad summi boni & pulchri contemplationem deueniat in qua putat Plato animo perfici foelicitatis status, egregie & elegantissime simpsonio sic describit. Quicumque hucque per amatoria gradatim deducitur, recto ordine pulchra intuitus, ad finem iam amatorij affectus perueniens, subito quandam naturam mirabilem inspiciet pulchritudinem. hoc illud est, cuius gratia labores omnes præcedentes subiimus. Primo quidem ipsum pulchrum semper est, nec fit nec interit, nec crescit vnquam neque decrescit, nec est ex hac parte pulchrum, ex illa turpe, nec tum pulchrum tum minime. Nec ad hoc pulchrum, ad illud vero turpe. Neque rursus imaginatione quadam ipsum pulchrum ita fingetur, quasi vultus pulcher aut pulchræ manus, aut aliud cuius corpus est particeps. neque in alio iacere putabitur velut in anima li vel in terra vel in cælo, aut in alio quodam, sed ipsum per seipsum cum semetipso vniforme semper existens. Cætera vero omnia, quæ pulchra sunt, illi participatione pulchra, ea scilicet conditione vt nascentibus & intereuntibus aliis, nihil subtrahatur illi aut addatur; neque passionem vllam incurrat. Quando vero illud ipsum pulchrum suspicere incipit, fermè iam finem attingit. In hoc vtique vitæ statu ò Socrates si vsquam alibi hominū videlicet ipsum pulchrum spectanti viuendum. Quod si quando videris, supra quam dici possit præciosius auro ornatique vestibus & pulchris pueris adolescentibusque censebis. Quam fælix illud spectaculum fore putamus, si cui contigerit vt ipsum pulchrum intueatur sincerum integrum purum simplex, non humanis carnibus, non coloribus non aliis mortalibus nugis contaminatum, sed ipsum secundum se pulchrum diuinum inspicat. Num vitam huiusmodi parui facis, hominis videlicet illius, qui tam præclarum spectaculum contuetur, & illi inhæret: hæc ille, & aduerte quod in doctrina Platonis. Ipsum per se ens, per se verum, per se bonum per se pulchrum, Deum gloriosum significat, & quoniam itatus verè foelicitatis intellectum & voluntatem perficit ideo Deus vt primum ens & primum verum intellectum clarissima

si ma intelligentia perficit, vt primum bonum voluntatem summo perficit desiderium, vt primum pulchrum speculatum eandem voluntatem summo afficit amore & gaudio, quod apud nos Dei fruitione signatur. Pater igitur quæ & quanta Plato noster senserit de statu animæ pro a-

lia vita, & hic terminatur tertium caput.

Explicit secunda pars tractatus de infirmitate animæ humanæ, Diuini Platonis sententiam continens, ordinata & edita à fratre Chrystomo, Ord. Prædic. philosophiæ sacræque Theologiæ professoire, sequitur tertia pars.

D. CHRYSOSTOMI IAVELLI,

Canapicij,

TERTIA PARS TRACTATVS DE

Infirmitate Animæ Humanæ, continens quinque capita.

Postquam probatum est ac defensauimus Arist. tenuisse se pro certo animæ humanæ infirmitatem, idem quæ sensisse & probasse, & persuasisse Plato. Superest perscrutandum si fides & credulitas de animæ infirmitate, est homini naturaliter indita, vel oppositum. Diuidemus igitur hanc tertiam partem in quinque capita. Primo declaratur propositum signo sumpto à religione, quæ est propria & naturalis homini. Secundo ex signo accepto ex statu naturæ, & statu legum. Tertio ex signo accepto à vita & moribus bonorum qui sapientiæ studium vitæ sanctitati iunxerunt. Quarto declaratur cuius conditionis fuerint qui animæ infirmitatem introduxerunt, aut eos defensarunt. Quinto declaratur quid de hoc sentiat christiana religio.

CAPVT I.

Ira primū aduerte, quod præcipuum signum, quo manifestatur homini, fidem & credulitatem de animæ infirmitate, esse nobis naturaliter ingentam sumitur à religione, quæ communi omnium sapientum iudicio, est homini propria. eo quod & soli & omni

hominum generi & semper conuenit. Solus enim homo in mundo inferiori intellectu viget, quo attingit non solum corporeas sed & incorporeas, & diuinam quandam naturam, à qua & homo omne ens aliud pendet, & circa cuius honorem ac cultum pietas ac religio omnis versatur. Dico enim religionem instinctum ipsum, omni hominum generi communem, quo vbique & semper diuina quædam vis & natura huius mundi dominia & conseruatrix contemplatur obsecratur & colitur. Hanc autem religionem fuisse & esse hominum generi naturaliter inditam, sicut & in speculatiuis atque practiciis ipsa prima principia, hinc constat, quod ferè omnes hominum opiniones & inuenta & instituta & mores sub tempore mutantur. Contrariæ quoque leges eodem tempore diuersis insunt gentibus, & quæ aliis turpia, aliis honesta videntur ex primo Ethicorum. Religio autem semper fuit & est & erit. Vnde Plato in Prothago affirmat homines etiam antequam congregarentur, vel communem instituerent ad inuicem sermonem, vel artes aliquas exercerent, statim ab initio ob naturalem cognitionem Deum adorasse, arasque & sacra fecisse, & in Critia de insula Athlantica describit gentem illic habitasse ante nouem milia annorum, regnum felicissimum & potentissimum tenuisse, ex præcipua religione qua Deum venerabantur, & ex iustis sanctisque legibus quibus obtemperabant. Verum postquam inquit Plato diuina fors in eis longo abusu, crebrisque mortalium rerum affectibus inquinata euauit, mosque humanus præualuit, tunc primum dedecori succubuerunt. Tunc sane Deo deorum Iupiter, qui regit omnia legibus, cum deprauari generosam stirpem animaduerneret, homines illos punire voluit, vt rursus adepti temperantiam modestiores melioresque euaderent hæc Plat. Cum igitur à primis seculis religio apud homines fuerit & communis, perseueretque, non existimandum est hanc inuenisse legum conditores ad populos coerendos, nam ante ciuitates & familias viguit in orbe religio, & homines sparsi Deum coluerunt, & legum conditores numina timuerunt, & obsecrati sunt, procul-

Iauel. Tom. iij.

dubio existimare debemus communem ipsam omnium gentium religionem erga diuinam naturam esse humanæ speciei admodum naturalem. Et confirmatur, quoniam sicut in habitu naturali primorum principiorum speculabiliū quæ statim approbamur audita, primum & firmissimum principium est, non sunt contradictoria simul vera, sic in habitu primorum, principiorum practicabiliū, est hoc. In primis, venerare Deos, deinde parentes dilige, &c. Nec obstat, quod apud diuersas gentes diuersi sunt ritus & instituta religionis, & apud eandem gentem de diuerso tempore mutantur leges, & nouæ crescunt de colendo Deo sententiæ. Est enim apud homines religio, sicut sermo, & comestio, & vestitus. Nam naturale est homini loqui, comedere vestiri. Quod autem sic vel sic loquatur comedat vestiatur, non est naturale, quia naturalia non mutantur, sed voluntarium, ideo illa semper permanent, modi autem variationes ex ratione & voluntate suscipiunt. Sic & religio naturalis quidem est homini modi autem & ritus voluntarij, ideo illa semper permanet, hæc autem sæpius mutata sunt, & mutabuntur, ex religione autem naturaliter inserta homini, sic deducitur propositum nostrum, scilicet, fidem & credulitatem de animi infirmitate esse nobis ingentam à natura. Quicumque Deum veraciter colunt, ideo colunt, quoniam inspecta naturæ humanæ excellentia super omnia bruta, ad imaginem similitudinemque illius se esse progenitos naturali intellectus lumine cognoscunt, clarum est autem illis humanum corpus non simile esse Deo. Est enim morti obnoxium magis sensibile, quam intelligibile, multiforme dissolubile, nunquam eodem modo se habens. Deus autem apud omnes recte sentientes natura est immortalis intelligibilis non sensibilis, vniformis, indissolubilis, eodem modo semper se habens. Cum igitur naturaliter intelligamus hominem non assimilari Deo secundum corpus, reliquum est vt assimiletur secundum animam, ergo naturaliter magis quam doctrina cognoscimus animam Deo similem esse immortalem intelligibilem indissolubilem & simplicem & quod est, eodem modo semper se habens secundum substantiam, licet variabilis apprehensione & affectu. Præterea, Colentes Deum credunt indubie Deum esse, specieque habent vt benefaciat colentibus eum, aliter remota fide & spe, vane colerent eum. Sed euidentissime cognoscimus Deum non benefacere nec remunerare pro hac vita omnes qui veraciter colunt eum, ergo naturaliter Deum colimus, futuræ vitæ gratia, ad cuius credulitatem naturaliter inclinamur. Nam vt Orphei canunt hymni, si diuina virtus elementa suis quæque distribuit locis. Si rebus quibusque vel minimis, pro sua cuiuscunque natura partitur munuscula, cur non hominibus etiam pro meritis loca præmia suppliciaque dispartiat? Ex eo ergo quod videmus sæpe numero bonos in hac vita relinqui immunes & malos impunes, naturali intelligentia aduertimus vitam alteram superesse in qua iustitia diuina pro meritis infallibiliter impletur, vita autem altera ex immortalitate animæ pender. Hæc igitur per consequentiam disponuntur. Religio est homini naturaliter indita, ergo fides & credulitas de futura vita, ergo fides de infirmitate animæ, & quod hæc in consequentia necessaria se habeant, amplius demonstrabitur infra, ex eo quod pij approbant & sustentant animæ infirmitatem. Impij autem impugnant, vt suadeant sibi & aliis, se posse impune peccare.

f

CAP

CAPVT II.

Circa secundum caput aduerte, quod fidem de animæ indeficientia esse nobis naturaliter editam magis quam ex doctrina aut humana lege signum sumitur ex ipso naturæ statu, & legum. Statum quidem naturæ dici mus, quando homines non ex conditis & scriptis legibus sed solo rationis dictamine viuentes operabantur & ipso lumine intellectus à primo omnium conditore nobis impresso, quales fuerunt homines ante legem Mosaycam, ante Aegyptiorum Persarum Græcorum Romanorum legum conditores, eo quidem tempore celebris fuit & famosa de animæ humanæ credentia. Nam Iacob audita morte Ioseph, noluit ab aliis filiis solacium accipere, sed inquit, de scendam ab inferna lugens filium meum Ioseph. Esiodus & Orpheus poetarum qui de diuinis scripserit vetustissimi, de animorum immortalitate apertissimè scripserunt. Teste Plato. in prothogora vt etiam in præcedenti ca. citatum est, homines antequam policiæ & domesticæ curæ instituerentur, gratia futuræ vitæ Deos colebant aras construiebant, & sacra celebrabant, vt potè ingenita quadam intelligentia excitati, qua se secundum animam immortales existimabant. Ex statu conditarum legum idem signum assumitur. Nam qui iustè & bene dispositæ legis conditores fuerunt, sic quidem processerunt, quod nullus animorum mortalitatem enunciat, minusque suadet, omnes autem aut virtualiter aut expresse oppositum induxerunt, cuius argumentum ex eo maxime sumitur quod omnis siue diuinæ siue humanæ legislator, in numen aliquod legem acceptam reduxit, primamque & præcipuam de diuino cultu ac religione instituit legem, & quidem quod omnis famulus & celebris legis conditor in aliquod numen leges suas tanquam ab eo susceptas retulerit hinc accipe. Zoroaster Bactrianis & Persis leges tradens reduxit in Oromasim. Termegistus Aegyptiis in Mercurium. Moses Hebreis in totius naturæ patrem & authorem Deum. Minos Creten sibus in Iouem. Carondas Carthaginensibus in Saturnum, Lycurgus Lacedemoniis in Apollinem. Solon Atheniensibus in Mineruam. Numa Romanis in Egeriem, Xamolchis scitis, in Vestam, Plato Siculis in Iouem & Apollinem. Iesus seruatur noster in Deum patrem. Quæcunque inquit audiui à patre meo, nota feci vobis. Maumeth seductor in Gabriele, postquam autem omnis legis conditor legem in aliquod nomen retulit, primo de religione legem instituit, quod maxime patet in Zoroastri Oromasij magia, est autem illa deorum cultus vt testatur Plato in Alcibiade de homine. Reductionem vero conditarum legum in aliquam diuinam virtutem, & acuratissimam de colendis diis institutionem, super de animi indeficientia credulitatem proculdubio fundarunt, existimauerunt enim vt principii solidissimum, animas semper viuere, ideo tale principium quasi ex natura concessum, aut tacuerunt, aut simpliciter enunciarunt. Quo posito comprehenderunt rationi consentaneum esse, vt Deus de hominum genere vt potè sibi cognato & simili, curam gereret, ideoque sanctum ac iustum fore. Si homines Deum colerent, cuius bonitate seruantur. Nullus ergo tibi neque aliis suadeat, animi indeficientiam in populis inualuisse ex solo legum instituto, aut ne homines in vicia & scelera licentiose & pro libito ruant. sed ex naturalis luminis intelligentia, à qua nullus est expers, nisi fuerit infectæ deprauatæque naturæ, vt inferius apertissimè demonstrabitur.

CAPVT III.

Circa 3. cap. aduerte qd à vita & moribus bonorum, qui sapientiæ studium sanctitati vitæ coniunxerunt, euidentissimum signum sumitur quo arguere possumus fidem & iudicium de animi indeficientia esse homini naturaliter ingenitam. Tales namque non modo verbis & scriptis sed vitæ sanctimonia, & morum probitate, & patientia in aduersis, & præcipua religione declararunt quasi à natura sibi insertam de animæ indeficientia fidem firmissimamque sententiam, & id nobis ostenderunt Persarum magi. i. sapietes, Aegyptij sacerdotes, Hebrei prophetæ, philosophi sectatores Orphæi & Pythagore, & Socratis, & Platonis, & prisca christianæ religionis. Theologi, de quibus infra loquuturi sumus, hi omnes profecto incomparabili sapentiæ & vitæ integritate dictante ratione pollebant, & animorum immortalitatem pœnas & præmia post hanc vitam indefef

se mortalibus suadebant. Neque putandum est eos finxisse aut præcise imaginationes composuisse, quoniam huius rei gratia vitæ periculosa se exponebant, studiosis operibus iugiter insistebant, & veluti ab omni corporis voluptate separati præsentem vitam terminare contendebant, fuerunt & alij quam plurimi doctissimi philosophi ex barbaris & græcis & latinis, qui & si non tanta excelleret vitæ castimonia, quanta illi quos ante memorati sumus, honestis tamen moribus vitam duxerunt, & religioni & fidei de animæ indeficientia fauere non dubitarunt, & vt in summa re nostram complectar, nolo te latere Alexander optimè, qd à primis seculis vsque in præsens, qui vixerunt secundum naturam integram fortitque sunt ingenium sanum, & benignam siderum dispositionem, hi quam maxime & religioni & animæ indeficientiæ fauere conati sunt. Vixerunt autem & viuunt secundum naturam integram, qui non more brutorum feruntur in agendo aut commoti passionibus concupiscentiæ, aut agitati furore & atrocitate irascibilis, sed dictamine rationis erga Deum & proximum & seipsum optime se habent. Tales fuerunt ab antiquis seculis Termegistus rerum philosophus & sacerdos apud Aegyptios. Regij pedagogi apud Persas, de quibus scribit Plato in Alcibiade de homine, eos fuisse sapientissimos iustissimos temperatissimos atque fortissimos. Hi regis Persarum primogenitum post ætatis annum quartum decimum erudiebant hoc quidem ordine. Primus Zoroastri Oromasij filij magiam docet, est autem illa Deorum cultus, appellaturque apud eos docta religio, siue sapiens pietas. Secundus admonet vt omni tempore sit verax, Tertius ne vlla cupidine superetur, vt liber viuere consuescat, ac primum imperans sibiipsum ne vili seruiat. Quartus impaudum & intrepidum reddit, ne quæ aliquid metuens seruus fiat. Pythagoras qui totius virtutis & honestissimæ vitæ regulam in versibus aureis descripsit. Socrates qui primus dicitur ethicem duxisse à cælo. Plato, quem Marcus Varro, & Apuleius tantum extollunt, vt eum non solum Heroibus superiorem fecerint, sed & diis æqualem quia s. diuinarum rerum secreta penetrauerit, Xenocrates cuius vita teste Diogene est fortitudinis & sanctitatis exemplar. Demosthenes qui postquam Plato, & Xenocrates de immortalitate animorum differentes audierat dixit, se male honeste mori quam turpiter viuere sicq; discurre mi Alexander in antiquis & recentioribus historiis, & procul dubio pro maiori parte inuenies, quod quicumque sapientiæ studium honestæ vitæ adiunxerunt, sicque secundum rationalis vitæ integritatè viuere studuerunt, & animi indeficientiam & pietatem erga Deum tutati sunt. Sortiti sunt autem ingenium sanum, qui sanæ & naturalis vt humanæ speciei conuenit sunt complexionis. Sanam vero & natralem hominis complexionem iudicamus sanguineam ac maxime temperatam. Sanguinea complexio aerea est, in calore temperato & vitali humido consistens, hæc profecto ad sanum & clarum ingenium atque naturalem prudentiam accommodata est, & verum iudicium tam in speculatiuis, & practicis non perturbat, imo perficit. Sicut qui sani est gustus, vere de saporibus iudicat. Qui talis sunt complexionis & præclaro ac sano ingenio in speculandis rerum naturis sese exercent, vere ac recte de Deo de religione, de animæ indeficientia iudicant. Benignam vero siderum dispositionem sortiti sunt, qui Saturnum & Mercurium in ortu habuerint directos. Hec. n. sidera in aspectu recto ad speculandum inuitant quæ spiritus ad interiora contrahunt, augent ingenium, iudicium firmant inanes suspensiones prohibent, & naturalem fouent religionis instinctum. Dixi directos, quoniam si retrogradi fuerint, ad opposita disponunt vt distinctius declarabitur infra. Quoniam igitur verax existimandum est iudicium illud, quod à natura integra, à sano ingenio à probatis moribus & vitæ sanctitate procedit, ideo sapientibus & probatis ac grauissimis viris credendum est, qui animi nostri indeficientiam & verbis & scriptis, & actibus contestati sunt.

CAPVT IIII.

In hoc 4. c. declarare proposui Alexander optimè, cuius fortis, cuius vitæ & conditionis fuerint authores de animæ nostræ deficientia, qualesque sint, qui & antiquitus & nunc eorum sententiam defendere contendunt. Tu igitur aduerte quam describimus distinctionem ex his qui animæ mortalitatem introduxerunt.

Vel fuerunt impij.

Vel ignavi seu voluptuosi.

Vel flagitiosi.

Vel infani.

Vel melancolici.

Vel habentes Saturnum & Mercurium retrogrados.

Vel feruore iuuenili agitati, sed hi sanabiles sunt, & sanantur accedente senectute.

Qui autem eorum sententiam defendere contendunt etiam quod non sint illius mentis, aut nimis curiosi sunt aut singularis nominis cupidi, & quoniam hi omnes, naturam habent infectam aut ingenium ægrum, aut complexionem corruptam, aut aduersam siderum dispositionem, ideo iudicium eorum ut fallax & monstruosum, à mentibus bene dispositis reiciendum est, ne eorum exemplo inficiantur.

Primo quidem dicimus vel fuisse impios. Impios quidem dicimus in hoc proposito nostro non qui immites aut im-miseri cordes, sed qui religiosi, & huiusmodi homines ex ferina magis quam rationali natura, aut Deum negant aut Deum homines curare, sicque non modo seruât de diuino cultu instituta sed contemnunt & derident & impugnant, aliosque auertunt ne sanctiores aut meliores habeantur. Isti & diuinam sollicitudinem erga nos, & præmia & poenas alterius vitæ, & animorum immortalitatem nõ ratione sed magis feritate & infania negant. Tales fuisse dicuntur præcæteris Diagoras & Dicearcus apud græcos. Pharo in Aegypto, qui ut legimus Exo. c. 5. ferina voce clamauit contra Mosem. Quis est dominus ut audiam vocem eius, nescio dominum. Apud Caldeos fuit Nabuchodonosor, ut legimus in Daniele c. 3. Apud Romanos fuit Caius imperator teste Ioseph, qui imaginem suæ statuam suam per totum imperium deferri iussit ut adoraretur, nullum præter seipsum Deum existimans. Tales in humana specie ut monstra deuitanda sunt, ut potè & ratione & recto iudicio expoliati.

Secundo diximus, vel ignauos aut voluptuosos. Hi sunt qui soli ventri & ueneri inferuiunt. Hi penitus viuunt declinantes ad mores animæ brutalis & sua pessima consuetudine curas faciunt in terris animas suas cælestium rerum inanes, qui adeo detinent rationem & intellectum sub sensu & imaginatione & concupiscentia demersum, ut nil veri intelligant, neque ordinato processu discurrant. Hi ex deprauata in eis humana natura, nihil credunt quod sensu nõ apprehendunt ideo solo corporea contententur, & quoniam animæ humanæ substantiam sensu non percipiunt. Ideo eius in deficientiam negant, decernentes suo deprauato iudicio, quicquid boni aut mali contingere potest homini, totum pro hac vita terminari. Hi quos dicimus voluptuosos & ignauos ab Arist. in 1. Ethic. nuncupantur onerosi, & in 3. lib. dicti sunt bestiales eo quod intemperantia cibi & ueneris, rationem auferit, & in bestiam vertit. Horum animas Plato in Phædone, pollutas impuras, contagione corporea inuolutas appellat, eo quod cum nil aliud quàm corpus amauerint, eiusque voluptatibus ac libidinibus quasi quibusdam ueneficiis incantatæ fuerint, & vsque adeo captæ ac demeritæ, ut nihil aliud præter verum, nisi quod corporeum sit, quod tangi, quod uideri possit. Sicque in corpore ut in luto demersæ, cum corpore se morituras falso existimant. Talis fuit Epicurus suaque fedissima secta apud græcos. Sardanapalus apud Assyrios, & quod deterrimum est iam redit Epicurus, & ubique passim dominatur. Tenuit hæc pessima secta inter Hebreos & iura sua. Hi nempe sunt, qui in euangelio beati Mathæi Saducei nuncupantur, qui spiritum, i. animæ immortalitatem negarunt, quos in diuina lege hæreticos seruator noster redarguit.

Tertio diximus vel flagitiosos. Hi sunt quos Arist. in 7. Ethic. feros siue inhumanos appellat, qui licet imagine & corporis dispositione homines appareant, affectibus tamen a deo deprauati sunt, quod cruentis bestiis & feris comparatur. Incidunt autem in has pessimas animi ægritudines inquit Arist. in 7. Ethic. triplici de causa. Primo ex conuictu & conuersatione cum gente barbara, quæ potius impetu quàm rationabili lege operatur. Secundo ex maximo infortunio, quod aut bonis fortunæ, aut caris suis, aut proprio honore, aut patria priuantur. Sic enim exasperati uertuntur in furorem, expoliant se omni humanitate, & induunt feralem naturam. Tertio ex pessima corruptione humanarum passionum siue affectionum, ita quod sit progressus ultra limites humanæ vitæ in similitudinem immanissimæ feræ ut tigridis aut draconis, & tunc adeo peruertitur rationis iudicium,

Iael. Tom. iij.

quod mala pro nobis eligunt, falsa pro ueris iudicant. Isti sunt deorum & religionis contemptores. Inhonesti sacrilegi, patriæ proditores, humanum sanguinem ut feræ effundentes, parricidæ, & in omni malorum genere famosi. Hos inquit Arist. hominum maliciam excedentes semper infamamus id est bestialissimos & inhumanissimos appellamus. Hi animæ mortalitatem tenent, quoniam de se non aliter quam de ferali natura sentiunt. qualis autem unusquisque est, taliter & iudicat. Vnde sicut ægri non approbatur iudicium de gustu, sic nec uiri inhumani & bestialis iudicium de rerum natura, procedit. nõ in iudicio non sana mente, sed morbo animi, quo nil miserabilius. Ex his fuisse dicitur Aristippus apud græcos. Nero apud Romanos. Magnus Mahumeth Turcarum tyrannus, christiani nominis, seuissimus hostis, qui ut cruenta bestia abeat in malam crucem.

Quarto diximus, vel insanos. Hos iudicamus furiosos siue freneticos ex proprietate. Nam apud Arist. in li. de somno & uigilia, & apud Auicennam in 6. naturalium, freneticus ex inordinato & impetuoso regressu specierum sensatarum ad principium sentiendi id est ad sensum commune quod alij debent se videre dum dormientes somniant, dicit se videre in uigilia, & iurat & affirmat sic esse, nec potest suaderi in oppositum. Hinc est quod freneticus dicit in camera se videre mortuos & armatos, & bestias, & multa horum genera, cum nihil eorum sit ad extra. Isti obstinatissimæ sunt apprehensionis & falsæ, & omne eorum dictum ut uerum sine dubio approbari uolunt. Hi in agendis malè cõsulunt, in speculandis pessime sentiunt. Hi auctores sunt heresum in lege diuina, & corruptores bonorum morum, & in philosophia pessimos inducunt errores. Hi nulli legi se subiiciunt, & sola poena arctandi sunt. Isti de Deo malè sentiunt, ut pessimus ille Auerroes qui à Deo vigorem infinitum abstulit, qui diuinam sollicitudinem erga singularia ut singularia sunt negauit, qui oem animam informantem materiam mortalem posuit, qui putauit animam intellectiuam esse unicam omnium hominum sed separatam ut intelligentiam, & ut sic immortalam, qui dictus est uo tempore se professum fuisse legem Moysi, alio tempore legem Christi, alio tempore legem immundissimi Mahumeth, denique omnes has leges despexit, ut qui se bestiam fecerat, negando animam intellectiuam esse formam dantem esse homini, siue lege ut bestia uiueret. Isti infani & atrabili vexati oem pietatem & diuinum cultum prosteruunt. Suadent mortalibus mortalia tantum curare, & ut terrei credunt humanum spiritum in terram reuerti. Ex his fuit insanus & amen-tissimus Lucretius, qui scriptis suadere conatus est religionem non à iudicio naturali, nec recto rationis dictamine, sed corruptione cõplexionis, & solo legum instituto provenire. Sed quæ falsum id existimandum sit, iam docuimus in 1. c. huius tertie partis. Qui animam suam primo conat⁹ est uerbis & scriptis perdere in 3. lib. de natura rerum faciens eam mortalem. Deinde corpus suum gladio perdidit, dum se ut freneticus interemit. Verum sicut egrotanti de sapore uini non est credendum sed bene ualenti, sic nec his insanis, sed bene mente dispositis ad hærendum est. Tu cum aduerte mi Alexander quod & si Lucretius disseruerit animas perire cum corporibus ipsa tamen ueritate & aliquali lucido interuallo sic inquit. Cedit idem retro, de terra quæ fuit ante in terram. Sed quod missum est ex ætheris oris id rursus cæli fulgentia templa receperant. Sic Lactantius Lucretium allegat.

Quinto diximus vel melancolicos. Hi autem sunt quibus humor frigidus & siccus & obscurus siue ater dominatur, & huiusmodi qualitates vitalibus qualitatibus opponuntur. Radicatur enim uita ut declaratum est in li. de morte & uita in calido & humido sibi proportionato, & in spiritu subtili ac lucido. Quibus igitur prædictus humor dominatur auferit ab eis spem vitæ & animo suspicionem ingerit contra uitam, ut potè vitæ contrarius, & morti conueniens, fundatur enim mors in frigido sicco grosso. Hinc prouenit quod licet quam plures sint ingenio & doctrina excellentes, tamen si prædictus humor eis prædominatur, adeo suspiciosi & timidi redduntur, quod de immortalitate animæ ambigunt & diffidunt, etiam quod habeant rationes magis pro immortalitate quam pro opposito probabiles, assimilanturque his, quorum ratio iudicat nihil esse in uia aut in ecclesia aut in cimiterio quod eis nocere possit, & tamen sensus horret in tenebris. Sic & isti licet secundum rationem iudicent, existimandum esse animam immortalè,

f 2

tamen

tamen ob terrenum humorem plerūque diffidunt. Tales fuerunt Heraclitus, Chyrippus, Democritus, Zeno, Ciceius, Aueroeris, & Auempaces, Arabes, & Auempaces scribit sibi hanc diffidentiam contigisse ex humore illo sibi prædominante. Sed cum tale iudicium ingenium egrum utpotè melancholicum & vitæ contrarium concomiretur, non est magnopere existimandum. Tu tamen aduerte Alexander optimè, quod si qui à genitura vel ab ineunte ætate hoc humore grauantur, moderate tamen ita quod maniam non patiatur. Vel si ex diuturno speculandi exercitio melancholici euadunt, ut plerunq̄ studiosi eligentes vitam solitariam, modo fuerint bene educati, ita quod eorum animæ mancipium non fiant sui corporis, tanta est vis naturæ nostræ rationalis & stabilitas, quod inanes illas de animi deficientia suspitiones à prædicto humore terreo suggestas facile fugiunt, fiuntque & sapientia & pietate & viq̄ integritate insignes. Tales fuerunt Socrates & Plato & Pythagoras, & Varro, & Appollonius Theaneus. Quod si mala educatione deprauati fuerint, tanta est vis illius humoris terrei, ut inuertibiles insanabilesque fiant, & duces errorum.

Sextò diximus vel habentes Saturnum & Mercurium retrogrados. Aduerte ut diximus ea, præced. hæc sidera directà acutiorem hominem reddunt, ad contemplandum inuitant, qm̄ ad interiora spiritus contrahunt. Ingenium docile augent, religioni & his quæ sunt diuinæ legis plurimum fauent. Quod si retrogradi fuerint, neque optimè dispositi, in omnibus reddunt hominem formidolosum ambiguum in terminatum suspiciosum propter terream eorum qualitatem non satis aspectu aliorum fiderum temperatam. & ex his prouenit quod huiusmodi homines, nisi forti imperio rationis contra sinistrum influxum præualeant, non solum in his quæ ad religionem & diuinam legem spectant, sed etiam in omni negotio pertractando ambigant & diffident, & non tantum secum affert hic aduersus influxum defectum quo ad vitæ & immortalitatis fiduciam, sed etiam quo ad humanarum rerum gubernationem, hi ut in pluribus non prosperantur in diebus suis. Hi interrogati si Deus prouidet humanis, si anima immortalis, &c. dicunt, nescimus, forte sic, forte non. Sed meminisse te oportet, eam opinionem non satis habere fidei, imo nec auscultandum, quæ sequitur aut ingenium melancholicum ægrum, & quodammodo vitæ contrarium, aut indebitam & noxiam fiderum positionem, quæ etiam complexionem perturbat, & aliquando peruertit humanam. Tales igitur si animæ deficientiam inducunt, audiendi non sunt.

Septimò diximus vel feruore iuuenili agitato quæ tamen sanabiles sunt, & sanantur accedente senectute. Aduerte igitur Alexander optimè duas esse ætates ut scribit Plato in decimo de legibus religioni deditas, pueritiam scilicet & se senectutem. Nam pueri cum lacte religionem à parentibus suscipiunt & imbibunt, & in illis permanent quæ imbibunt, donec in adolescentia & in iuuentute feruida, ratio ipsa excitatur, quæ ex sui natura & innato desiderio sciendi, suo discursu singularum rerum causas & rationes exquirunt. Quod si iuuenes & adolescentes ea studia recipiant aut in illas incidant disputationes, quibus omni diligentia conclusionum rationes & causæ perferuntur, incipiunt nil velle asseuerare nisi cuius ipsi firmam rationem iudicio suo perspexerint, & tunc quam plures eorum religionem magna ex parte post tergum proiciunt, nisi forte legi fidem adhibeant, seniorumque consilio & eruditioni se committant. Nam rerum diuinarum occultissimæ rationes, longo vix tempore, & exquisitissima diligentia, & purgata mente comprehenduntur, & quoniam adolescentior ac iuuenilis ætas, diu non vixit, ideo huiusmodi rationes nondum attingit, nec mentis oculus aperitur ut inquit Socrates ad Alcibiadem teste Platone in libro inscripto Alcibiades de homine, donec corporis oculus incipit deflorescere accedente scilicet maturiori & senili ætate, nonnulli in ætate iuuenili constituti, quia nihil affirmant nisi cuius rationem viderint, non solum religionem non curant, sed etiam Aristippicus & Lucretianis voluminibus se dedunt, & tandem nil amplius de religione quam de anilibus fabulis cogitant & iudicant. Quidam vero nacti meliorem sortem licet perrari Pythagoreo ritu id est abstinentia obsecrationibus castitate, mentem purgant à sensibus & eleuant, per morales ac diuinas disciplinas, ne Lippos adhuc oculos in diuinum solem subito dirigentes caligare cogantur, sed gradatim progredientes lumen diuinum in mora-

libus primo, deinde in metaphysicis perspicere contendunt. Hos Orphæus appellat musarum legitimos sacerdotes, qui & in ætate maturiori de religione, de credendis prout diuina lex disponit, bene & optimè sentiunt, ut aperitissime Plato demonstrat in epistola ad Dionysium, & in Phædron & in decimo de legibus, & aduerte mi Alexander, quam paternaliter Plato ipse iuuenes admonet, ne temere aut scito de diuinis sententiam ferant sed legibus credant, donec ætas maturior superueniat, vel per eos disciplinarum gradus, quos enarrauimus vel per quandam animæ suæ pra corpus eleuationem, quam moderata senectus inducit, videant clarius & discernant quam ante consueuerant. Hac de causa cum Plato Dionysius adhuc iuueni diuina quædam mysteria sub velamine tradidisset, admonuit primo ut ea quam diligenter examinaret. Nullum enim hoc studium beatus esse potest. Deinde summopere caueret, ne in hominum imperitorum aures hæc exciderent, quia nulla solent apud vulgus esse magis ridicula, apud bonos autem & graues, & casto ac sano ingenio præditos nulla magis digna ac mirabilia. Addit insuper Plato ad Dionysium scribens diuina mysteria postquam frequentius examinata atque speculata fuerint vix tandem ut aurum purgari atque lucere, ut etiam multa acutissimi & eruditissimi, cum talia in iuuentute, & etiam vsque ad ætatis suæ annum trigessimum audientes tanquam incredibilia reprobaerint, postea tamen ad maturam senectutem deuenientes, & tunc diligentius examinantes ut rationabilissima concesserunt, & contraria ut falsa damnarunt. Quos igitur videris in iuuentute constitutos de animi indigentia non bene fidei, præsumendum est non tam recta intelligentia quam immoderato illius ætatis impetu & feruore ad hoc deduci, quos tamen nisi prauis moribus inficiantur, qui & intellectum ut ita loquar ægrotare faciunt, senectus ipsam corriget & docebit.

Octauò diximus eos qui sententiam de animæ deficientia defensam, etiam quod non essent illius mentis, aut nimis curiosos, aut singularis nominis cupidos. Aduerte mi Alexander, hominem studiosum esse, laudabile proculdubio est. Est enim studiosus qui ordinato & temperato appetitu applicat se rei cognoscendæ, alio tamen & alio medio, prout diuersæ rerum cognoscibilium essentia & quidditates exquirunt, nam aliæ rationes expetendæ sunt in moralibus, aliæ in physicis, aliæ in mathematicis. In moralibus enim persuasibiles sufficiunt. In physicis ab effectu. In mathematicis autem certissima & ad sensum sunt adducendæ rationes. Quod si quis in moralibus mathematicas exquirat demonstrationes, & in mathematicis contentetur persuasibilibus, hic iam non studiosus dicendus est, nec laude dignus. Curiosum autem esse damnabile est. Est enim proprie curiosus, qui inordinato appetitu tendit in rerum cognitionem modo non conuenienti rei cognoscendæ, vel supra proprii ingenij facultatem, estque in causa quod homines de facili cadant in errores. Quod si curiosum esse reprehensibile est, longè magis, nimis curiosum. Nimis autem curiosus est, qui in nulla ratione quiescit, qui proposito decreuit nil acceptare, nisi qd̄ proprio metitus fuerit ingenio. Sunt & alij, qui ut se supra alios famosos reddant, videanturque noui aliquid inuenisse, probatas conclusiones & à bonis ac eruditissimis viris defensatas impugnare aut infirmare decernunt, non q̄ firmiores habeant rationes, sed ut inquit Plato in Phædone existimentur ab aliis, se solos sapientissimos euasisse atque aduertisse neque in rebus neque in rationibus esse sanum aliquid aut firmum. Sed omnia ut in Euripo sursum deorsumque iactari. Sed & isti relinquendi sunt, virisque bonis ac mente & vita & doctrina sanis acquiescendum est, qui de religione & animi indigentia optime sanxerunt, & sanctitate morum comprobarunt.

CAPVT V.

Hactenus dictum sit Alexander optime, quid Aristot. quid Plato, quid & alij qui ante christianam fidem sapientia studium vitæ & morum honestati iunxerunt de animæ nostræ indigentia tradiderunt. Qualesque fuerint, qui oppositum introduxerunt. Nunc superest breuiter excipere, quid in hoc proposito teneat & profiteatur christiana religio, quæ sola tibi & aliis diuino lumine fidei catholice illustratis sufficere debet, & ne longius te detineam, satis me fecisse putabo. Si legislatoris nostri Iesu & primorum qui legem nostram scriptis & vita, & sanctitate, & omnis

omnis præclari operis testimonio comprobant. Sententias adduxero.

Reparator noster, suæque diuinæ legis nunciij ac scribæ quatuor euangelistæ, super animæ indeficientiam ædificauerunt, quicquid de Deo, de diuino cultu, diuina iustitia, diuina bonitate, approbatione boni, & reprobatione mali mortales docuerunt. Illud autem tibi sufficiat adduxisse, quod scribitur Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem occidere non possunt. Sapientissimi Pauli Epistolæ passim animæ indeficientiam non modo supponunt ut rem in dubio non vertendam, sed frequentissime enunciant. dicit ad Rom. c. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit de carcere mortis huius. Cupio dissolui & esse cum Christo. Timens autem ne Collosenses à vanis & superbis philosophis deciperentur, sic ad eos scribit c. 2. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam secundum traditionem hominum, & non secundum christianum. Iacobus, Petrus, Ioannes, qui canonicas scripserunt epistolas, futuram vitam, quam non est dare absque animæ indeficientia, apertissime enunciant. Iacobus in epistola sua cap. 1. inquit, Beatus vir qui fuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam repromissit Deus diligentibus se. Petrus in epist. 2. c. 1. inquit, Velox est depositio tabernaculi mei, i. corporis mei, secundum, quod & Dominus Iesus Christus significauit mihi. Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum omnium memoriam faciatis. Ioann. in epist. 1. c. 2. inquit, Et hæc est repromissio quam ipse pollicitus est nobis vitam æternam. Hæc scripsi nobis de his qui seducunt vos. Sed sicut docuit vos dominus manente in eo, & Iudas Apostol. frater Iacobi, non ille Scarioth, in epist. sua c. 1. inquit, Vos autem carissimi memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab apostoli Iesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semetipsos animales, spiritum non habentes. Vos autem carissimi vosmetipsos in dilectione Dei seruare, expectantes misericordiam domini in vitam æternam. Ioan. in Apocal. postquam annunciauerat in cap. 14. Beati mortui qui in domino moriuntur, & c. sententiam damnatorum descripsit in c. 21. Timidis autem & incredulis & execratis & homicidis & fornicatoribus & veneficiis & idolatris & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda. Bonorum vero liberationem ab omni quod triste est, sic manifestat eodem cap. Absterget Deus omnem lachrimam ab oculis eorum, & mors ultra non erit neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quoniam prima abierunt.

Post diuinos nuncios, qui Christi sanctissimam legem promulgarunt, accedunt primi & sapientissimi omnique sanctitate venerandi ecclesiæ doctores, Dionysius arriopagita Pauli discipulus in libro de diuinis nominibus c. 6. Iauel. Tom. iij.

inquit, Anima rationalis postquam incepit esse semper est, & in c. 4. inquit, Post illas clarissimas mentes, i. post Angelos, animæ & quæcunque sunt bona animarum sunt propter bonitatem supremæ bonam, i. bonitatem diuinam, & habent substantialem vitam inconsumptibilem.

Origenes in commentariis super cantica inquit, Vbi afforet Dei iustitia, bonorum merces, malorum supplicia, si anima mortalis esset.

Ambrosius in exameron inquit, Qui rationales animas immortales esse dubitat alienus proculdubio à seipso est.

Augustinus in libris de trinitate, lib. 14. c. 3. inquit, Absit ut cum animæ natura sit immortalis, ab initio quo creata est, deinceps esse desistat.

Idem in lib. 15. c. 24. placuit optimo & sapientissimo conditori, ut spiritus hominis, Deo pie subditus, habeat foeliciter subditum corpus, & sine fine permaneat ipsa foelicitas.

Cassiodorus in lib. suo de anima c. 3. inquit, Anima hominis, ut veracium authorum consentit autoritas, à Deo creata spiritualis propriaque substantia, sui corporis viuificatrix, rationalis quidem & immortalis.

Si omnium qui de catholica religione scripserunt sententias citarem, quibus & animæ indeficientiam, & diuinæ iustitiæ rectitudinem in puniendis malis foelicitandisque bonis aperte demonstrant, non modo tractatus, sed nec quam plures libri sufficerent. Ideo hic finem facio. Tuisque petitionibus Alexander optimè fatis me fecisse arbitror, si ut credendum mihi est, quæ calamo descripsi, mente complexus fueris. Non enim est quod de animæ indeficientia te neque alium sani ingenij, & bene educatū ambiguum reddatur. Nam cum hominum genus propter animi inquietudinem corporisque imbecilitatem & omnium rerum exteriorum indigentiam, difficiliorem super bruta vitam agat in terris, nulla ratio suadet authorem vitæ eundem penitus illi dedisse viuendi terminum, quem & cæteris animantibus. Nullum enim animal homine infœlicius esset. Quoniam vero ratio non admittit ut homo qui Dei cultu propinquius cunctis mortalibus ad Deum accedit beatitudinis authorem, sit omnium infœlicissimus, necessarium esse videtur animis nostris è corpore velut è carcere recedentibus lucem aliquam superesse. Licet ut inquit diuus Plato lucem suam humanæ mentes non respiciant clausæ tenebris & carcere cœco, & illecebris carnis veluti terrenis compedibus præpeditæ. Sed soluamus obsecro mi Alexander. Soluamus inquam terrenarum cupiditatum vincula, ut Deo duce iam tandem ad sedem peruolemus ætheream, ubi fugata omnis generis indigentia, naturæ nostræ excellentiam foeliciter contemplabimur in diuinæ celsitudinis speculo, cui honor & gratiarum actio in secula sempiterna.

Explicit tertia & vltima pars tractat. de indefic. animæ humanæ, F. Chrysof. Iauelli, Canap. Ord. Prædic. prouinciæ Lombardiæ regularis vitæ, philosophiæ & sacre Theolog. professoris. Anno ætatis suæ 61. 1533. die 3. Nouembris.

f 3 D. CHRY

[Faint, mostly illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through or a second column of text.]

E P I T O M E S V P E R S P H A E R A M.

Aufz huius libri sunt quatuor Materialis, & hæc est corpus cæleste, efficiens, & hæc est Auctor qui fuit Anglicus. For malis, & hæc est modus procedendi. Finalis, & hæc est cognitio sui subiecti intrinseca. Extrinseca est cognitio sui creatoris. Nam dicit Ptholomæus in principio

almagesti. Scientia hæc est scientia quasi ducens ad Deum, est quoque vtilis medicinæ. Non enim potest medica curam si ignorat causam ægritudinis, quæ quidem causa sciri non potest. Si ignoretur motus & dispositio cælorum, quæ est causa omnis dispositionis inferioris.

Nota quod integrum est res tota, aut rei pars, quæ sexagenaria partitione non provenit. Minutum est sexagesima pars integri. Secundum est sexagesima pars minuti. Tertium est sexagesima pars secundi. Dies partitur in 24. horas, hora in 60. minuta, minutum in sexaginta secunda, secundum in sexaginta tertia: & ita deinceps secundum naturalem numerorum seriem quo fit, vt hora secunda contineat 3600. & tertia 216000. Signum est duodecima pars circuli. Gradus est trigesima pars signi, at triginta duodecies multiplicata 360. reddunt, quo fit vt iterum recte definiatur gradus esse tricentesima sexagesima pars circuli. Item & gradus pars circuli nuncupatur. Frangitur ergo circulus in duodecim signa, & signum in triginta gradus, & gradus in sexaginta minuta, & minutum in 60. secunda, & secundum in sexaginta tertia.

Animaduerte tamen in hac fractione sexagenaria. Si frangitur hora, fragmenta, illa minuta horaria. Secunda & tertia horaria dicuntur. Et si frangitur signum, dicuntur minuta, secunda & tertia, signi, & ita deinceps.

Et primo dicendum est de numeris, & proportionibus.

Numerus est multitudo mensurata per vnum. Omnis numerus, vel est perfectus, vel excedens, vel diminutus.

Perfectus est ille qui constat ex omnibus partibus suis simul sumptis. Pars autem numeri, est illa quæ aliquotiens replicata totum numerum componit. Sex est numerus perfectus: quia componitur ex omnibus partibus suis simul sumptis. Nam 1. 2. 3. faciunt 6. sunt autem perfecti numeri intra denarium numerum. 6. intra centenarium. 28. intra milenarium. 496. intra decem milia. 8128.

Numerus excedens est ille, qui superat omnes partes suas simul sumptas. vt 8. Nam 1. 2. 4. sunt partes componentes ipsum. 3. quæ omnes simul sumptæ sunt tantum 7.

Numerus diminutus est ille qui deficit ab omnibus partibus suis simul sumptis vt 12. Nam 1. 2. 3. 4. 6. componunt 12. quæ tamen omnes simul sumptæ faciunt 16. ideo 12. deficit à partibus suis.

De proportionibus.

Proportio communiter dicta est comparatio duorum adinuicem, in aliquo prædicato vniuoco, & sic dicimus quod duo albi habent proportionem in albedinem.

Proportio apud Arithmeticum, est comparatio duorum numerorum adinuicem. vt 4. comparantur ad 2. in proportione dupla, quia 4. bis continet 2.

Proportio apud arithmeticum est duplex, scilicet æqualitatis & inæqualitatis.

Proportio æqualitatis est duorum numerorum æqualium adinuicem comparatio. vt 2. & 2. sunt in proportione æqualitatis.

Proportio inæqualitatis est duorum numerorum inæqualium adinuicem comparatio.

Proportio inæqualitatis comparando numerum maiorem ad minorem, habet quinque species, scilicet multiplex super particularis, super partiens, multiplex super particularis, multiplex super partiens. Sed pro nunc tantum de duabus primis, quæ sunt magis necessariz, agendum est. Proportio, multiplex est cum maior numerus continet minorem pluries, & habet multas species: nam si maior continet mino-

rem bis, dicitur dupla proportio, vt 4. & 2. si ter, tripla, vt 6. & 2. si quater, quadrupla, vt 8. & 2. & sic procedit in infinitum, & de hac est figura sequens.

Figura multiplicium id est proportionum.

		Proportio									
		Dupla	Tripla	Quadrupla	Quintupla	Sexupla	Septupla	Octupla	Nocupla	Decupla	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	
	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30	
	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	
	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	
	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60	
	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	
	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80	
	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90	
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	

Vt autem cognoscamus præcedentem figuram. Nota quod in ea describuntur proportionum multiplices, & nota quod eadem proportio quæ est inter duo & vnum, & inter 3. & 1. & inter 4. & 1. & inter 5. & 1. & vnum. Et inter 6. & 1. & inter 7. & 1. & inter 8. & 1. & inter 9. & 1. & inter 10. & 1. seruatur in tota figura vsque in finem directe descendendo. Et potest hæc figura multiplicari in infinitum.

Proportio super particularis est quando maior numerus continet minorem semel & aliquam partem eius, & habet multas species. Nam si continet minorem numerum & medietatem eius, dicitur sexquialtera. vt 3. & 2. & dicitur sexquialtera à sequi quod est totum, & altera quod est medietas, si continet minorem numerum & tertiam partem, dicitur sexquiertia, vt 3. & 4. Si continet minorem & quartam partem, dicitur sexquiquarta, vt 5. & 4. & sic procedit in infinitum. Et de hac est figura sequens.

Figura proportionum super particularium.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	
	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30	
	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	
	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	
	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60	
	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	
	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80	
	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90	
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	

Vt autem cognoscamus præsentem figuram. Nota quod inter duo & tria est proportio sexquialtera. Nam continet 2. & med

2. & medietatem eius, & eadem proportio saluatur directe descendendo vsque ad 20. & 30.

Item inter 3. & 4. seruatur proportio sexquitercia.

- Inter 4 & 5 est proportio sexquiquarta.
- Inter 5 & 6 est proportio sexquiquinta.
- Inter 6 & 7 est proportio sexquisepta.
- Inter 7 & 8 est proportio sexquileptima.
- Inter 8 & 9 est proportio sexquioctaua.
- Inter 9 & 10 est proportio sexquinona.

Eadem proportio seruatur in tota figura descendendo directe per singulas lineas vsque in finem, & nota qd hæc figura potest multiplicari in infinitum. Et hæc de numeris & proportionibus sufficiant.

De principijs geometria.

Punctus est, cuius nulla pars est.

Linea est longitudo sine latitudine & profunditate, cuius extrema sunt duo puncta si finita intelligatur, vt hic.

Linea est duplex, scilicet recta, & curva.

Linea recta est breuissima extensio inter duo puncta, vt hic.

Linea curva est in qua medium discrepat ab extremis, vt hic.

Linea curva habet multas species. Nam alia est sphaerica vt hic, alia colūnalis vt hic: vel Alia oualis, vt hic. Alia lenticularis hæc non potest figurari in plano. Alia arcuata vt hic. Alia Elica vt hic.

Superficies est longitudo cum latitudine. vt hic. Superficies diuiditur in tot species sicut linea, sed est addens latitudinem.

Et nota quod triplex est superficies, scilicet plana, vt in tabula. Concaua, vt superficies interior cithari. Conuexa, vt superficies exterior pomi, vel pilæ & hic intelligitur de superficie exteriori.

Corpus est quod habet in se longitudinem & profunditatem, sicut est tetragon. hoc non potest congrue describi, nisi in materia eleuata.

Quadratum habet iiii. latera æqualia vt hic.

Quadrangulum habet duo latera longa, & duo breuia, vt hic. Corpus diuiditur vt superficies, sed est addens profunditatem. Prima species corporis est pyramis, cuius basis est trilatera & summitas est in puncto, vt hic. sed melius figuratur in materia eleuata. Secunda species est pyramis, cuius basis est quadrilatera vt hic, sed melius figuratur in materia eleuata. Angulus est qui causatur ex coniunctione duarum lin. vt hic.

Si linea recta cadat super lineam rectam directe facit duos angulos rectos, vt hic. Si autem coniungatur per modum crucis, facit quatuor Angulos rectos, vt hic.

Si linea sphaerica cadat super lin. sphaericam directe facit quatuor angulos rectos sphaerales vt hic, sed melius figuratur in materia eleuata.

Si linea recta cadat super lineam rectam obliquè facit angulum acutum, etiam obtusum. Acutus est strictior obtusus est latior, vt hic.

Si linea sphaerica super lineam sphaericam obliquè cadit, facit angulum acutum & obtusum sphaerale. Acutus est strictior, obtusus est latior vt hic, sed melius figuratur in materia eleuata.

Si duo circuli, vel plures fiant super idem centrum, dicuntur concentrici, vt patet hic. Si duo circuli vel plures fiant super diuersa centra, dicuntur eccentrici, vt patet inferius.

Et nota quod differentia est inter circulum & circumferentiam. Nam circulus est tota superficies circularis contenta inter illas lineas circulares. Circumferentia autem est linea circularis solum.

Centrum est punctus in medio circuli, à quo omnes linee ductæ ad circumferentiam, sunt æquales.

Incipit de Astrologia.

Prima diffinitio. Sphæra est corpus rotundum ex omni parte, qd producit ex circunouolutione semicirculi, quousque ad locum suum redeat, vnde incepit moueri stante diametro immobili, hoc non potest figurari, nisi in mate-

ria eleuata.

Diameter dicitur omnis linea quæ diuidit aliquod corpus in duas partes æquales, siue sit Triangulare, vt hic. Δ siue quadratum vt hic. \square vel \square siue rotundum \circ

Poli dicuntur illa duo puncta poli mundi, quia super ea imaginamur moueri cælum, & ipsa puncta sunt immobilia, sicut in rota poli dicuntur illi super quos voluitur rota.

Axis, differentia est inter diametrum & axim. Nam diameter est respectu circuli plani, sicut in Clipeo. Axis autem est respectu corporis rotundi ex omni parte, vt sphaera, & pila.

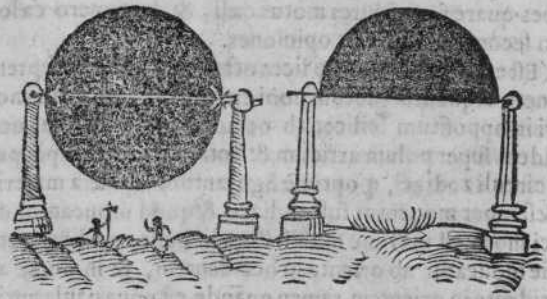
Secunda diffinitio. Sphæra datur per essentiam. Essentialiter enim Sphæra est corpus solidum & rotundum, i. vna superficies exteriori circumdatum. Solidum videtur esse nugatio dicere corpus, quia solidum significat corpus. Sed nota quod corpus solidum dicitur tribus modis. Primo dicitur firmum & durum, sicut lignum & terra sunt solida. Secundò dicitur continuum, sic aqua & cæli sunt solida. Tertiò dicitur solidum quod est trina dimensione dimensionatum, sit solidum, i. equicorpus, & ideo non est nugatio dicere, corpus solidum. Cum solidum dicatur multipliciter.

Et nota quod sic figuratur, sphaera secundum hanc diffinitionem.

Descriptio Sphæra.

Polus Antarticus.

Polus Arcticus.

(Sphæra autem dupliciter diuiditur.) Nota qd ibi accipitur sphæra pro corpore cælesti, vt est quoddam totum quod in se continet nouem cælos secundum Ptholomæum vt nouem partes integrales.

(Et in sphæram stellarum fixarum.) Et nota quod dicuntur stellæ fixæ, quia omnes mouentur vniformiter, & omnes sunt in nono cælo.

(Septem planetarum.) Nota quod dicuntur planetæ, i. erratici, quia non habent motum proprium vniformem, & omnes habent cælum per se, in quo sunt fixi, vt lapides in anulis, quod moueantur difformiter patebit infra.

Nota quod ordo planetarum secundum Ptholomæum cognoscitur hoc versu. videlicet Sim sum luna vltima, i. S. Saturnus. I. Iouis. M. Mars. S. Sol. V. Venus. M. Mercurius. Luna vltima. Vide etiam alio modo in principio libri: habes etiam supra Tom. j. fol. 218. De natura stellarum, & de ordine & situ stellarum præcipuè planetarum, & de motu, nec non de figura stellarum.

(Secundum accidens.) Nota quod sphæra diuiditur secundum accidens, quando diuiditur secundum diuersas regiones in quibus est habitatio. Nam alio modo collocantur sub cælo Aethiopes, alio modo græci. Alio modo Itali, vt dicemus infra.

(Sphæram rectam.) Nota quod illi qui habitant sub æquinoctiali, habent sphæram rectam duplici modo, primo quia possunt videre vtrunque polum, quia cum habitent in medio terræ, gibbositas terræ non impedit oculos eorum quin videant vtrunque Polum, vt patet in sphæra materiali. Secundò quia orizon eorum cadit directe super æquinoctialem, & facit quatuor angulos rectos sphaerales.

(Sphæram obliquam.) Nota quod illi qui habitant inter æquinoctialem, & polos, habent sphæram obliquam duplici modo, primò, quia non possunt videre nisi vnum polum quia non habitant in medio terræ. Si habitant versus polum articum, gibbositas terræ impedit ne videant polum antarticum. Secundo quia orizon eorum cadit obliquè super æquinoctialem, & facit duos angulos acutos, & duos obtusos sphaerales, vt patet in sphæra materiali.

(Circa elementarem.) Nota quod corpora cælestia debent esse immunia ab omni corruptione, quia omne corrup-

ptibile est compositum ex quatuor elementis sed cælum non est compositum ex elementis secundum Aristotelem, imo dicitur quinta essentia id est, corpus vel natura super quatuor elementa. Et nota quod corpora cælestia habent quatuor excellencias. Primo sunt incorruptibilia, vt dictum est, licet secundum Platonem in lib. Timei sint corruptibilia ex natura sua, sed potentia Dei cõseruatur in perpetuũ, sicut corpus humanum post resurrectionem. Secundo. Totum corpus cæli est lucidum sicut stella, licet non luceat, ratio est ita. Quia ad hoc quod lucidum luceat, est necesse lucidum est condensatum in aliqua materia. Et quia lux stellæ est condensata (vt patet supra.) ideo lucet. Et nota quod lucidum dicitur tripliciter, vt patet supra & nota quod sicut se habet aqua & glacies, ita stella & cælum, eadem ratione ignis non lucet in propria sphaera, quia non est receptus in materia condensata, sicut apud nos in ligno aut ferro. Tertio habet tantum motum circulem (vt patet supra Tom. j. fol. 227.) ad differentiam elementorum, quæ mouentur sursum, & deorsum. Quarto dicitur quinta essentia, nã quinque sunt essentia, scilicet, Terra, Aqua, Aer, Ignis, & cælum.

(Vnus est cæli vltimi. (Nota quod nonum cælum, habet solum vnum motum, qui dicitur diurnus id est, quem complet quolibet die naturali, i. in 24. horis, & quamdiu dies est mouetur ab oriente in occidentem. In nocte vero mouetur ab occidente in orientem, ita quod in quolibet mane est in oriente. (Vide supra. Tom. j. fol. 217. De motu cæli & fol. 215. habes quare sunt plures motus cæli, & de numero cælorum secundum diuersas opiniones.

(Est etiam alius) nota quod licet octauum cælum & septem planetæ sequantur motum noni cæli tamen conantur moueri in oppositum scilicet ab occidente in orientem, non quidem super polum arcticum & antarcticum, sed super polos circuli zodiaci, & optimè figurantur in sphaera materiali, & semper mouentur sub zodiaco, & quod moueantur duplici motu, est maximè manifestum in Luna, quæ licet quotidie moueatur ab oriente in occidentem, & in nocte ab occidente in orientem, tamen quando est noua paulatim incipit in ferro magis ac magis elongari ab occidente in orientem, vsque ad diem quintamdecimam, & tunc sole occidente Luna ascendit à parte orientis ☉. (Et fere sex horis) volui.

Ratio quare in octaua sphaera, quæ dicitur firmamentũ à firmitate naturæ in quantum non generatur nec corrumpitur, non autem ab immobilitate secundum locum, quod dicitur duobus modis, vno modo dicitur octaua sphaera tantum. Alio modo dicitur tota natura quinti corporis, sicut accipitur in Genesi ca. i. vbi dicitur quod Deus fecit duos magna luminaria, & posuit ea in firmamento. sunt multæ stellæ, & in inferioribus tantum vna, est vt dicit Aristoteles in 2. lib. cæli. Quia sphaera octaua, causa est vitæ inferiorum præ cæteris sphaeris, & non potuit esse nisi per diuersum lumen in stellis diuersum. Secundo quia natura temperauit, vt daret inferioribus sphaeris, quæ plures habent motus, cuiuslibet vnam stellam tantum, & superiori quæ pauciores habent motus daret multas stellas, & ideo quia superior mouet in feriores vnde cum inferiores plures habeant motus, oportuit quod superior plures haberet stellas, ex quibus plures motus causantur in inferioribus, per quod significat quod si in feriores haberent plures stellas, quod superior non posset eas mouere. Nota tamen quod sphaera nona nullam habet stellam, habet tamen influere, ratione lucis, & ratione motus, sicut alij cæli inferiores.

Si quærat. vtrum aliquod corpus sit inter sphaeras, vel spatium illud sit vacuum, vel sphaeræ se contingant. Dicendum quod secundum Amalpetra, quod contingunt se, sed ipse ponit quod non sunt eccentrici, neque epicicli, neque eleuationes, neque depressiones planetarum. Alij dicunt scilicet Auerrois & sequaces sui, quod totum est vnum continuum à Luna superioris, & habet vnum centrum terræ, & nihil eleuatur & deprimitur in ipso. vnde etiam ipse negat eccentricos, & epiciclos, & depressiones. Quidam dicunt quod sphaeræ non contingunt se, & corpus vnus verè est inter eas diuisibile quidem à sphaeris, sed non in speciem aliam transmutabilem, & in illo eleuantur, & deprimentur

eccentrici & planetæ. Quidam autem dixerunt antiqui, quod eccentrici & stellæ transeunt per corpus quod est inter sphaeras, & tamen non diuidunt ipsum & hoc contingit propter formalitatem illorum corporum, sicut & lumen transit per aerem. Mathematici Aegyptij, & Caldei, quidam Arabes, dicunt quod superiora sunt ignea, & ideo non est inconueniens, si ipsa moueantur motu eccentrico & planetarum.

Hæc Albertus in coruis quæstione quarta ar. 19.

Et fere sex horis.) Nota quod illæ sex horæ sunt causa bissexti, nam quater sex facit viginti quatuor horas quæ sunt vnus dies naturalis, & ideo quilibet quartus annus, habet vnum diem plusquam habeant anni præcedentes, & tunc dicitur bissextum currere, id est illum annum habere vnum diem plus.

De motu calorum, & eorum proprietatibus.

Primum mobile mouet omnes sphaeras planetarum ab oriente in occidentem circumcirca terram in 24. horis. i. in die naturali, & diuiditur in quatuor quadrantes, & quilibet quadrans continet sex horas, & quælibet hora quinque puncta.

Cælum stellatum mouetur motu contrario ab occidente in orientem contra motum primi mobilis, & complet motum suum in 36000. annis.

Saturnus complet motum suum ab occidente in orientem in 30. annis, & est planeta maliuolus frigidus & fuscus & pallidus, & plus nocet retrocedendo quam procedendo, & moratur in quolibet signo. 30. annis, & ipso regnante erit fortis hyems & æstas temperata.

Iupiter siue Iouis complet motum suum in 12. annis & est planeta beneuolus, calidus & humidus. Color eius est clarus quasi ad instar lactis. In quolibet signo moratur per annum, & ipso regnante æstas erit pluuiosa & aquea.

Mars complet motum suum in duobus annis, & est planeta meleuolus & fuscus, incitat homines ad bellandum. Igneus apparet & radiosus in quolibet signo moratur. 40. diebus, & ipso regnante, erit æstas sicca, hyems pluuiosa.

Sol complet motum suum in vno anno, & est planeta calidus & fuscus, & mediocris. Quia nec bonus nec malus. In quolibet signo moratur 30. diebus & 10. horis.

De alijs proprietatibus vide D. Albertum compendio Theo. libro secundo capitulo septimo.

Venus est planeta beneuolus calidus & humidus, semper comitatur sole, sed cum præcedit, dicitur lucifer, quando sequitur, dicitur vesper, colorem habet candentem, & refulgentem, electro similem, inter sidera plus splendet. & complet motum suum in 348. diebus.

Mercurius semper cum sole graditur, nunquam ab eo plus 30. gradibus distans, colorem habet radiantem, raro propter vicinitatem solis cernitur, & complet motum suum in 338. diebus, & est planeta calidus & fuscus.

Luna noctem illuminat, Lumen mutuatur, augmentum patitur, & decrementum. Infima est inter planetas, eclipsim patitur, & efficit, maculas habet propter coniunctionem eius quam cum inferioribus habet, scilicet cum terra. Item corniculata interdum apparet, ex eo quod pars eius illuminata, à nobis absconditur. Item regina cæli appellatur, quia Sol tanquam medius planetarum participat proprietates omnium, & eas ad Lunam, cum lumine suo transmittit. Ipsa enim Luna quæcunque à Sole, sicut recipit influit. Vnde quod per eam tali modo virtutes planetarum recipimus merito. His visis patet quod quando Luna prima inceditur optimum est semina iacere, quia tunc virtutes planetarum quas in inferioribus influit colligit, frigida est & humida. Solem præcedens minuitur, sed sequens crescit, & ab eo elongatur. Accessus & recessus maris per eam causatur. Signa autem zodiaci in 29. diebus & 8. horis 44. min. percurrit, & cum bonis bona est, cum malis vero æqua est.

Quom

Quomodo planetae situantur, patebit in figura sequenti.

Caract. signorum Zodiac.		Caract. Planet.	
♈ Aries.	♎ Libra.	♄ Aspect.	♄ Saturn.
♉ Taurus.	♏ Scorpio.	♅ Coniunctio.	♃ Iupiter.
♊ Gemini.	♐ Sagitar.	♆ Sexilis.	♂ Mars.
♋ Cancer.	♑ Capricor.	♁ Trius.	☉ Sol.
♌ Leo.	♒ Aquar.	♃ Quartus.	♀ Venus.
♍ Virgo.	♓ Pisces.	♁ Opposit.	☿ Mercur.
	♈ Caput.	♏ Cauda.	☾ Luna.

Aduerte in hac figura ne decipiari, ponitur. n. circulus signorum in non linea incipiendo à Luna, & sic videtur quod sit nona sphaera, quod tamen est falsum. Nam diximus quod in nona sphaera nulla stella est, per consequens, non sunt ibi signa. 12. sed sunt in octava sphaera, vbi sunt stellæ fixæ.

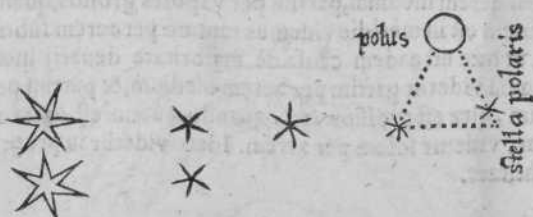
Nota circa figuram præcedentem, quod non rectè describitur, per eam enim videtur terram esse totam cooperatam aquis. debuit igitur formari. vt cognosceretur secundum partem non operiri aquis. Et quidem ad declarationem prædictæ figuræ, quæritur duo: primo vtrum naturale sit aqua non operiri totam terram. Secundo per quem modum est discooperata terra cum aqua sit maior ipsa terra. Vide solutionem supra Tom. primo, fol. 270. cap. tertio, per totum, cum figura & eius opinione D. Alberti, quam habes in hoc volumine in fine primi. Alias opiniones videbimus infra.

De calirevolutione.

Stellæ quæ oriuntur in oriente. Notandum quod omnes stellæ præter septem planetas, sunt in octavo cælo fixæ, sicut lapides in anulis, ita quod non possunt adinuicem propinquari, nec abinuicem elongari. Sed eodem modo semper se habent sicut in cælo fixæ sunt. Quod igitur cælum moueatur: signum est hoc. Notentur Pleiades, quæ sunt ante signum Tauri, & in mense Nouembris in vespere ascendunt ex parte orientis Sole occidente cum Scorpione, & in mane occidunt Sole oriente.

Stellæ quæ sunt iuxta polum. Nota quod iuxta polum, est constellatio quæ dicitur septentrio, siue arctos, vel vrsa maior, quæ nunquam occidit, quia semper voluitur supra nostrum horizontem obliquum: vt patet in sphaera materiali, & sic figuratur.

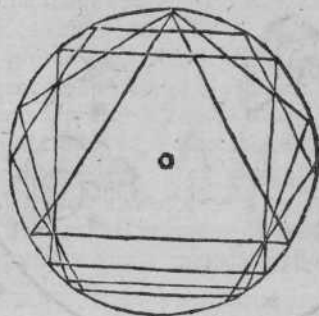
De cali rotunditate.

Quod autem sit cælum rotundum triplex est ratio, similitudo, commoditas, & necessitas. Similitudo enim, quoniam mundus sensibilis (factus est ad similitudinem mundi archetypi.) Mundus archetypus, est exemplar mundi in mente diuina, ad cuius similitudinem hic mundus creatus est, & ille mundus non habet principium, nec finem, quia est ipse Deus, qui est infinitus carens principio & fine. Ideo cõuenienter ad illius similitudinem sphaericus creatus est.

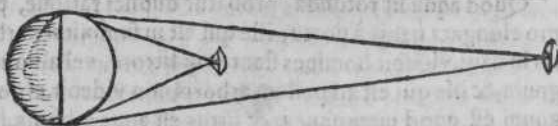
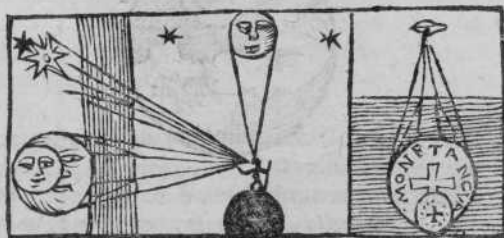
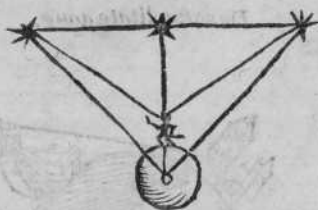
(Commoditas quia omnium corporum hysoperimetro rum.) Corpora hysoperimetra, sunt duo corpora habentia æquales superficies circundantes, vt duo corpora longa vno cubito, & lata vno palmo, ex quibus si fiant duo vasa, vnum quadratum, alterum sphaericum. Quadratum minus continebit quia anguli diminuunt capacitatem eius. Sphaericum autem plus continebit, quia caret angulis, ideo mundus conuenienter est rotundus, vt omnia possit continere.

Necessitas, quomodo si mundus non esset rotundus daretur vacuum, vel corpus sine loco, hoc non potest congrue figurari: nisi in materia eleuata. ¶ Vide supra tom. 1. fol. 219. c. 4. de figur. cali, vbi declaratur cælum habere figuram sphaericam, & non triangularem nec quadratam, nec columnalem, nec lenticularem, nec oualem figura patebit inferius, quod si non esset sphaericum, esset frangibile.

Si cælum esset planum vel quadratum, illa pars cali quæ est directe super caput nostrum esset propinquior nobis, quia si ducantur tres lineæ, à cælo quadrato ad caput nostrum illa quæ erit super caput nostrum, erit breuior, & stella quæ corresponderet, capiti nostro, videretur maior, cum sit propinquior: vt patet in sequenti figura.

Stella super caput nostrum.

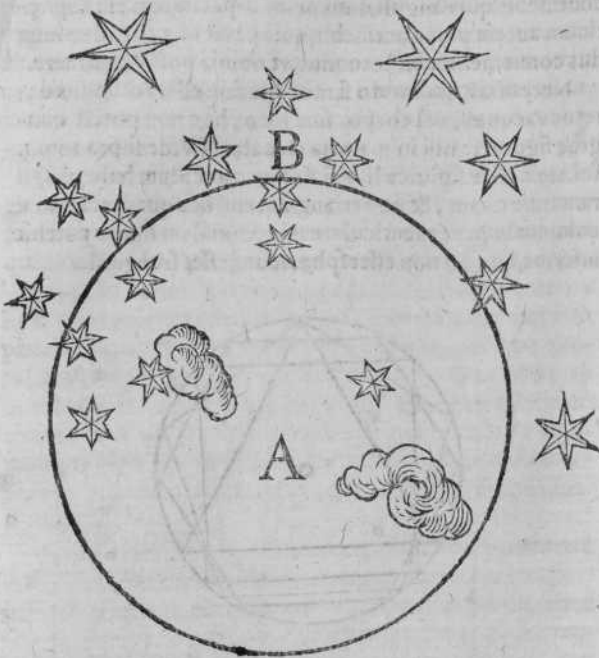
Quod stella maior puta Sol dum oritur in mane quam dum est in meridies videatur. Causa sunt vapores grossi, qui

qui eleuantur in mane in aere, & tunc videmus Solem, partim per aerem medium, partim per vapores grossos, quando autem est in meridie videmus tantum per aerem subtilem, & hæc est eadem causa de maioritate denarij in aqua, quia videtur partim per aerem medium, & partim per aquam, quæ est grossior aere. quando autem est extra aquam, videtur solum per aerem. Ideo videtur in propria quantitate.

De rotunditate terræ.

Quod terra sit gibbosa ab oriente ad occidentem, signum est, quia habitantibus in India, quæ est in oriente, citius occidit Sol in sero, quam Hispanis, qui sunt in occidente, & hoc patet in sphaera materiali. ergo signum est quod inter Hispaniam & Indiam est terra gibbosa, & non plana.

Iterum est gibbosa à polo artico ad antarcticum, signum est quod illi qui nauigant ex Hispania ad meridiem per mare oceanum non amplius vident polum arcticum cum transferint æquinoctialem, & tunc vident polum antarcticum, qui sic figuratur, secundum Americum vesputium Florentinum, in tractatu de mundo nouo.

Nota quod licet terra sit rotunda, tamen ex sua magnitudine videtur plana, ratio est ista, quia videtur causare diametrum pyramidis ex parte basis æqualem lateribus. Sicut causant corpora verè plana: vt patet in præfenti figura, licet etiam quod terra sit rotunda, non tamen est sphaerica. vide supra tom. j. fol. 223. per tot. c. 4.

De rotunditate aquæ.

Quod aqua sit rotunda, probatur duplici ratione, primo elongata nauis à portu, ille qui est in summitate arboris in nauis, videbit homines stantes in littore, vel aliquid signum, & ille qui est ad pedem arboris non videbit. ergo signum est, quod inter nauem & littus est aqua gibbosa. hoc probatur experientia, secundo cum quælibet pars aquæ sit aqua, si partes aquæ, vt guttæ roris super herbas sunt rotundæ, signum est quod tota aqua debet esse rotunda, & nota quod corpus homogeneum est illud quod de qualibet sua

parte prædicatur in recto, vt omnis pars aquæ est aqua, & omnis pars aeris est aer, & sic quatuor elementa sunt homogenea, figura de nauis patet superius.

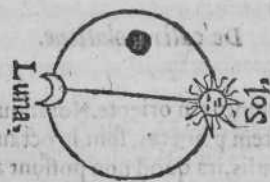
Quod terra comparata cælo, sit qua punctus & minime quantitatis. (Vide supra secundam conclusionem, tom. i. fol. 223.) vbi dicitur quod semper super caput nostrum sunt sex signa zodiaci, nam videmus in opinione Lunæ, quod si Sol est in Scorp. Luna est in Taur. & occidente Sole cum Scorp. Luna oritur cum Taur. Sed à Taur. ad Scorp. sunt 6. signa, scilicet, Taur. Gem. Canc. Leo, Virg. Libra. Inde sequitur Scorpio. vt patet in ista figura.

Figura qua non videmus 6. Signa. si terra non est in medio mundi.

Quod terra sit centrum, i. in medio mundi posita probatur per Ptholomæum in almagesto. dist. i. cap. 6. Ratio est hæc, si terra non est in medio mundi, ergo vel est propinquans orienti, vel occidenti, artico, vel antarctico. Sed neutrum istorum potest esse. Nam si est propinquans orienti, ergo stella in ortu suo videbuntur maior, quia esset propinquior. Similiter si propinquat occidenti videbitur maior in occasu, eadem ratione propinquior. Si est propinquans artico non videbitur sex signa, quod patet si ducatur linea in superficie terræ ad vtraque partem zodiaci, vt patet in præfenti figura.

Figura qua declarat non posse fieri eclips. Lunæ, si terra non est in medio mundi.

Item nunquam fiat eclipsis Lunæ, quia ad hoc quod eclipsis Lunæ fiat, necesse est terram interponi inter Solem & Lunam. Si non est in medio mundi non interponetur, vt patet in figura præfenti.

De immobilitate terræ.

Quod terra quæ est situata in centro mundi sit immobilis, probatur dupliciter. Primò omne graue naturaliter si non est impeditum descendit ad centrum mundi, & illic quiescit. Sed terra est grauis, ergo naturaliter descendit ad centrum mundi, & illic quiescit, ergo non mouetur. Secundo si terra quæ est in medio mundi mouetur, ergo mouetur vel

vel versus orientem, vel occidentem, vel arcticum, vel antarcticum, vel supra nos, vel infra nos. Sed nullo talium modorum potest moveri, quia quocumque modo moueretur, appropinquaret caelo, & sic ascenderet, quia idem est ascendere, & caelo appropinquare. Sed terra cum sit grauis, non potest naturaliter ascendere, ergo non mouetur.

Nota quod Pythagoras vt refert Arift. in 2. lib. caeli, opinatur quod terra circungiratur super axem suam, & quod caelum non mouetur, licet videatur moueri. Sicut illis qui sunt in nauis videtur nauis stare & ripas currere, cum tamen in veritate sit oppositum. Sed hanc opinionem reprobatur Arift. sic. Si quis proiciat directe sursum lapidem, videmus quod lapis descendit ad eundem locum in quo motus est, ergo signum est quod terra non circungiratur. Non ergo aliquo modo tota terra mouetur.

Propter quod nauiganti, terra & arbores videntur moueri. Respon. Arift. in lib. de somno & vigil. & ratio est haec. Quando homo quiescit, & oculus eius quiescit, res visa imprimitur in oculo figuram suam quiete, & tunc videtur res eo modo quo est, sicut quiescens aut mota, quando autem homo velociter ambulat, aut vehitur, etiam oculus eius mutat locum velociter, & tunc res visa, imprimitur figuram suam in oculo non quiete, ex quo oculus non quiescit. Sed pertranseundo, & tunc res visa videtur moueri, licet quiescat: nam & oculus tunc est in motu, & recipit figuram rei cum motu.

De magnitudine terrae.

De magnitudine terrae tres sunt opiniones, prima est Aristotel. in 2. lib. caeli, qui dicit quod circundat. 400000. stadia, i. 50000. miliaria. Secunda opinio est Alfragani. distinctio. sexta differentia octaua qui dicit quod continet 20400. miliaria. Tertia opinio est auctoris qui dicit quod continet 31500.

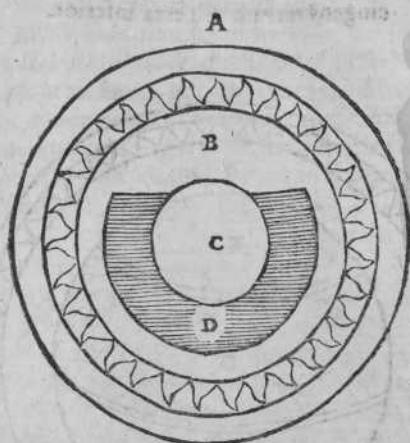
Quaque litera in figura diuisa continet sex gradus, ita quod per praesentem figuram habes caelum diuisum in 360. partes.

Qui probat opinionem suam hoc modo. Si duo vel plures circuli fondentur super idem centrum. Quot partes fiant in maiori tot fiant in minori, licet inaequales id est, magis stricte propter quod caelum habeat idem centrum secundum Astrologos. Sicut diuiditur caelum in 360. gradus, similiter terra diuiditur in totidem, & ex hoc inueniet quantitatem terrae assignando cuilibet gradui miliaria. 87. & medium, quod si multiplicabis 360. cum 87. confurgent 31500. Diameter terrae in prima opinione est miliaria. 16666. & stadia 5. In secunda miliaria. 6800. In tertia miliaria 10500. Medius diameter, i. a superficie terrae vsque ad centrum inferni. In prima opinione est miliaria. 8333. stadia. In secunda miliaria 3400. In tertia miliaria 5250. & hoc spatium mensuratur est aeneas secundum Virgilium descendens in tartarum. Vide etiam supra Tom. 1. fol. 221. per tot tractat. 3. qui diuiditur in 5. capita. In primo ponuntur opiniones antiquorum circa motum locum vel quietem & figuram terrae. In secundo pertractatur secundum veram opinionem philosophi, vtrum terra sit sita in medio mundi, vt in centro. In tertio pertractatur vtrum terra sit immobilis, an semper moueatur. In quarto vtrum terra sit figura sphaerica. In quinto quanta sit magnitudo terrae totius terrae in circuitu.

Quomodo terra sit discooperta ab aquis.

A Caelum Lunae B Aer C Terra D Aqua

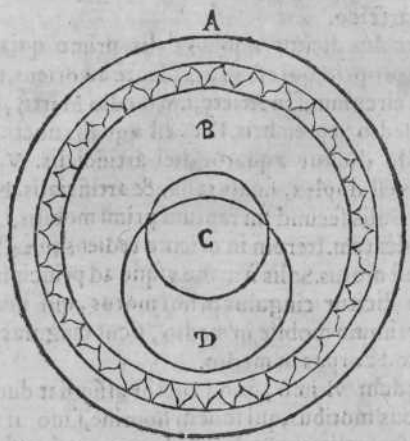

Nunc restat videre aliquas opiniones qualiter sit discooperta, cum aqua sit maior ipsa terra, super illud verbum. (quorum trium quodlibet) prima opinio patet supra Tom. j. fol. 270. cap. 3. quae est D. Alberti, quam sequitur scola philosophantium.

Secundum Theologos duplex est modus. Primus, quem magis approbat B. Thom. 1. q. 69. ad secundum est quod ea pars aquae, quae operiebat terram (potentia diuina) defluxit inferius, & tamen aqua remansit concentrica terrae, licet altior terra, quia aquae in maiorem altitudinem sunt eleuatae in loco vbi sunt congregatae. Nam compertum est in mari rubro, mare esse altius terra, vt dixit Basilius in exameron. Sed nota quod sensus huius opin. non est quod ita eleuatae, quod faciant tumositate & dispositionem, sicut faciunt montes, & valles in terra, sed ita eleuatae sunt quod ex omni parte ipsius aquae, longiores factae sunt lineae a centro terrae ad circumferentiam ipsius aquae, & propter hoc soluitur ratio quorundam, qui dicunt quod si aquae essent eleuatae, apparerent montuositates in mari, & hanc quidem opinionem magis approbat B. Tho. ex tribus in prima parte vbi supra. Figura huius opin. patet ibi. sed causa breuitatis dimittuntur omnes caeli, praeter caelum Lunae.

Huius opin. est etiam auctor sphaerae, qui tenet quod aqua ex natura sua deberet ex omni parte circundare terram. Sed ad conseruandam vitam animalium, non circundat eam dispositione diuina.

A Caelum Lunae B Aer C Terra D Aqua eccentrica.

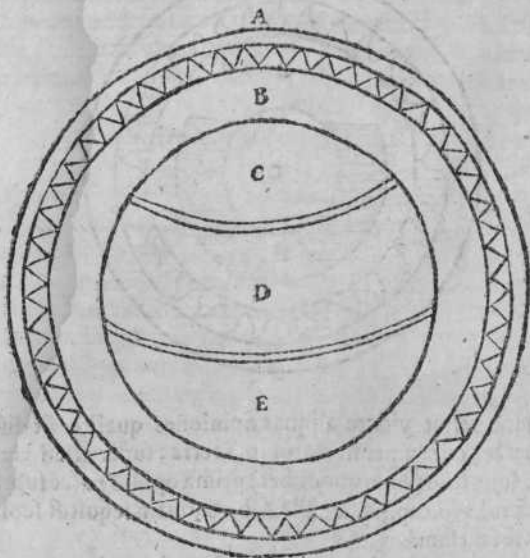

Alius modus est qui ponitur in 1. c. Genesis in addition Nicol. de Lyra, vbi dicit, quod Deus gloriosus, vt terra secundum patrem discooperta remaneret fecit aquam eccentricam (vt patet in praesenti figura) ita quod magis tractum est centrum aquae infra centrum terrae. Et sic pars terrae supernatauit. Et nota quod Ouidius in 1. Mech. videtur fuisse huius opinionis. Nam tenet quod aqua possideat vltimum locum inter elementa, & sic quod centrum aquae sit inferius centro terrae. Sic enim inquit. Circumfluit humor, vltima possedit solidumque coercuit orbem.

Hae

Hæc est figura dom. Alberti prima opinionis.

A Cælum Lunæ B Aer C Terra superior D. Oceanus
cingens terram E Terra inferior.

Nota quod aqua ingrediens terram ex parte poli antarctici dicitur mare rubrum, & ex parte occidentis mare mediterraneum, quod est transiens per Italiam.

C A P. II. De æquinoctiali.

Inter omnes circulos componentes spheram, primus est æquinoctialis, qui ponitur esse in nona sphaera id est primo mobili, omnes autem alij circuli sunt in cælo stellarum fixarum. De æquinoctiali conuenienter tractatur ante omnes alios, quia est regula omnium aliorum, & per eum diffiniuntur, vt patebit infra.

Circulus maior in sphaera habet duas condiciones: primo diuidit totum cælum in duas partes æquales, secundo prominet centro mundi. Nam si totus mundus diuideretur vsque ad centrum, tunc clare appareret talem circulum super centrum eminere.

Circulus minor habet condiciones oppositas, nam non diuidit totum cælum, nisi in partem maiorem & minorem, & declinat à centro mundi, vt patet in sphaera materiali.

Æquinoctialis est circulus imaginatus in noua sphaera, diuidens eam æqualiter, distans etiam æqualiter ab arctico, & antarctico.

Iste circulus dicitur æquinoxialis, primo quia quando Sol motu proprio, qui est ab occidente ad orientem, transit super hunc circulum, scilicet in Ariete, id est in medio Martij, & in Libra, id est in medio Septembris. Dies est æqualis nocti.

Secundo dicitur æquator diei artificialis. Vnde nota quod dies est duplex, scilicet naturalis, & artificialis. Naturalis est motus Solis secundum raptum primi mobilis, id est ab oriente in occidentem. Iterum in oriente rediens in 24. horis artificialis est motus Solis à mane vsque ad principium noctis.

Tertio dicitur cingulus primi motus, qui imaginatur cingere primum mobile in medio, sicut cingulus circumdat aliquod corpus in medio.

Notandum vltimum, quod auctor assimilat duos motus cæli, duobus motibus, qui sunt in homine, scilicet motui rationis, & motui sensualitatis, & dicitur homo microcosmus, id est minor mundus, à micros quod est paruum, & cosmos mundus, quia in homine sunt omnes modi essendi qui conueniunt rebus creatis. Nam eorum quæ sunt, quædam habent solum esse, vt cæli elementa, inanimata corporea, quædam habent esse & vivere, vt herbe & plantæ, quædam habent esse viuere, & sentire, vt animalia bruta, quædam habent esse viuere, sentire, & intelligere, & hic est homo. Ideo vocatur paruum mundus.

De circulo zodiaco.

Zodiacus est circulus obliquus diuidens octauum cælum in duas partes æquales, cuius vna medietas declinat ad arcticum, scilicet ab Ariete per Cancrum ad Libram, altera

medietas, declinat ad antarcticum, scilicet à Libra per Capricornum ad Arietem, sub quo mouentur omnes planetæ, vt patebit.

Propter quod vna eius medietas declinet ad arcticum, alia ad antarcticum. Ratio est hæc, quia si zodiacus situaretur in sphaera sicut tropicus Cancrj, per totum annum nos haberemus tantum calorem, quantum habemus tempore Iulij, tunc enim Sol est in Cancro, & sic terra adeo exsiccaretur, quod nihil produceret, & complexio nostra deficeret. Si situaretur sicut æquinoctialis, semper haberemus ver. vel autumnum. Tunc enim Sol est in Ariete vel in Libra, & sic licet terra posset generare aliquos fructus non tantum maturefcerent ex remisso calore. Si situaretur, vt tropicus Capricorni, haberemus continuum frigus sicut in medio Decembri. Tunc enim Sol est in Capricorno, & terra nihil produceret. vt ergo terra versus arcticum conuenienter posset habitari, voluit bonitas Dei zodiacum secundum medietatem declinare ad arcticum, vt haberemus ver, æstatem, autumnum, & hyemem. Nam in Ariete fit ver, in Cancro æstas, in Libra autumnus, in Capricorno hyems. Similiter vt terra versus antarcticum posset habitari, voluit bonitas diuina zodiacum secundum aliam medietatem declinare ad antarcticum, vt haberemus ver in Libra, æstatem in Capricorno, autumnum in Ariete, & hyemem in Cancro.

Item nota quod dicitur circulus obliquus, quia intersecat, vel coniungitur æquinoxiali oblique, & facit angulos sphaerales obliquos in Ariete & in Libra, vt patet in sphaera materiali.

Polus Arcticus.

Polus Antarcticus.

Item quomodo describatur zodiacus & sit realiter in octauo cælo, videbis igitur de dispositione imaginum cælestium,

Vel dicitur à zodian quod est animal, quia cum diuidatur in 12. partes æquales, quælibet pars appellatur signum, vt patebit. Et nota quod 12. signa sic denominantur à diuersis proprietatibus talium animalium, quæ secundum similitudinem inueniuntur in talibus signis sic.

- 1 Arietis ventillat cornibus, sic Sol in Ariete ventillat, id est diuidit hyemem à vere.
- 2 Taurus, vel bos terram scindit arando, & germinare eam facit, sic Sol in Tauro aperit terram ex calore, & eam germinare facit.
- 3 Gemini duplicem virtutem habent, sic Sol in Gemini, duplo plus terram calefacit.
- 4 Cancer retrocedit, sic Sol in Cancro incipit recedere à nobis.
- 5 Leo robore feruet, sic ex Sole in Leone, terra feruet.
- 6 Virgo vt Virgo non parit, sic terra ex Sole in Virgine nihil producit, sed producta matura fiunt.
- 7 Libra, æquat pondera, sic Sol in Libra, æquat diem nocti.
- 8 Scorpio cauda ferit, sic Sole recedente in tali signo ferimur frigore.
- 9 Sagittarius à facie percutit, sic Sol in illo signo, nos manifeste frigore ferit.
- 10 Capricornus cornua reflectit, sic Sol in illo signo incipit ad nos reuertere.
- 11 Aquarius est summe humidus, sic ex Sole in illo signo omnia sunt humida.
- 12 Piscis natat in aqua, sic ex Sole in illo signo, omnia sunt plena

plena aquis, aut glacie, aut niue.

Nota autem quod secundum Aegyptios sunt 12. signa, vt ponitur in textu, secundum Chaldeos sunt tantum 11. nam ponunt Libram & Scorpionem pro vno signo, & vocant chellas.

Quodlibet autem signum diuiditur in 30. gradus, vnde patet quod in zodiaco sunt 360. gradus secundum autem astronomos iterum quilibet gradus diuiditur in 60. minuta. Et sic diuiditur zodiacus ab astronomo, ita & quilibet circulus in sphaera, siue maior, siue minor in partes conformes, sicut in 360. gradus. Cum omnis circulus in sphaera praeter zodiacum, intelligatur sicut linea, vel circumferentia, solus zodiacus intelligitur vt superficies, habens in latitudine sua 12. gradus. Omne signum 30. gradus in longitudine habet 12. vero in latitudine.

De ecliptica.

Linea autem diuidens zodiacum in circuitu, ita quod ex vna parte sui relinquat sex gradus, & ex alia parte alios sex, dicitur linea Ecliptica, quia quando Sol & Luna sunt linealiter sub illa, contingit eclipsis Solis, aut Lunae.

Sol quidem semper decurrit sub ecliptica, omnes alij planetae declinant, vel versus arcticum, vel versus antarcticum modo Lineae eliciae, quandoque autem sunt sub ecliptica.

Item zodiacus est pars octauae sphaerae ex sententia Iginii astronomi. Et nota quod sunt inuenta ab antiquis in octaua sphaera 40. signa notabilia ex diuersa figuracione stellarum fixarum, ex quibus eliciuntur 12. quae faciunt zodiacum, sunt autem omnia signa haec arctos & describuntur numeri stellarum pro quolibet signo, & omnia signa quae praecedunt Arietem, sunt a parte septentrionali, quae autem sequuntur Pisces, sunt ad austrum declinantia.

Signa quae praecedunt Arietem.

1	Vrsa maior Stellis.	21
	Vrsa minor.	7
2	Draco inter duas vrsas.	15
3	Arctophilax, vel bootes vel acturus.	14
4	Corona.	9
5	Ceteus vel engonasis.	19
6	Lira.	9
7	Holor P. cignus.	13
8	Cepheus.	19
9	Cassiopeia.	13
10	Andromeda.	20
11	Perseus.	17
12	Auriga.	7
13	Serpentarius ophiulcus.	23
14	Sagitta.	4
15	Aquila.	4
16	Delphinus.	10
17	Equus alatus.	18

Duodecim Signa zodiaci.

18	Aries.	18
19	Taurus.	14
	ibi sunt pleiades.	7
20	Gemini.	18
21	Cancer vel carcos.	18
22	Leo.	19
23	Virgo erigone.	16
24	Libra chelle.	5
25	Scorpio. Nepa.	19
26	Sagittarius. chiron.	15
27	Capricornus. Egocero.	22
28	Aquarius.	30
29	Pisces duo: primus, 17. secundus,	22

Signa quae sequuntur Pisces.

30	Cete vel Balena.	13
31	Eridanus flauius.	13
32	Lepus.	6
33	Orion.	17
34	Canis maior Sirius.	19

Iauel. Tom. iij.

53	Canis minor proteion.	3
36	Argos vel nauis.	23
37	Centaurus.	33
38	Ara	4
39	Ydra cum coruo, & ciato.	48
40	Piscis vnus qui dicitur notius.	12

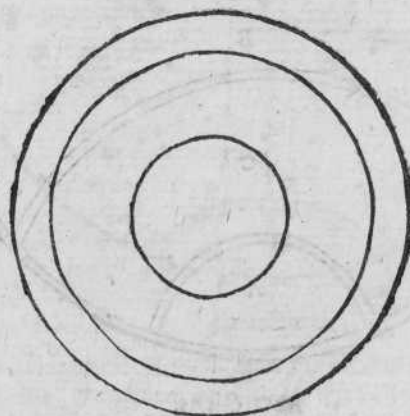
Nota quod in circulo sequenti sunt 12. piramides, quarum bases sunt 12. signa, & summitates sunt in centro terrae, & hoc modo Sol & alij planetae sunt vere in signis, quia conuenienter in aliqua calium pyramidum sunt, vt patet in sequenti figura, & quando Sol est in signo, dicitur, quod est sub signo cancri, vt patet.

De duobus coluris.

Colurus est circulus maior, transiens per polos mundi, vt patet in sphaera materiali. Descriptus in octauo caelo, per hoc quod dicitur transiens per polos septem differt ab aequinoctiali & zodiaco, per hoc quod dicit. Descriptus in octauo caelo, differt ab horizonte recto, qui licet transeat per polos mundi, non tamen est subiectiue in octauo caelo, vt dicemus in cap. sequenti.

Nota quod licet colurus sit circulus perfectus, tamen dicitur colurus quasi semicirculus, vt cauda bouis Siluestris, quia secundum nostrum aspectum medietas vna est sub horizonte, & alia super horizontem, & solum eam quae est super horizontem videre possumus.

Colurus distinguens solsticia, est ille qui coniungitur Cancro, & Capricorno. nam quando Sol est in primo gradu Cancri, sc. circa medium Iunij, tunc fit solsticium aestiuale

uale, quasi statio Solis, quia non amplius est propinquans nobis. Sed incipit elongari à nobis per Leonem, & Virginem, vel similiter quando Sol est in primo gradu Capricorni, circa medium Decembris, tunc fit Solstitium hyemale, quasi statio Solis, quia non amplius recedit à nobis, sed incipit iterum ad nos reuertere per Aquarium, & Pisces. Colurus distinguens æquinoctia, est ille qui coniungitur Arieti, & Libræ: nam quando Sol attingit motu proprio primum gradum Arietis, sive in medio Martij, dies æquatur nocti in toto mundo. Similiter quando attingit primum gradum Libræ, sive in medio Septembris, primum æquinoctium dicitur vernale, secundum, autumnale.

Nota quod Zenith est punctus imaginatus in octauo cælo supereminens alicui rei quæ sit in terra, ita quod si ducta Linea recta ab illo puncto ad talem rem, tanget eam, & sic quicquid est in mundo habet proprium & distinctum Zenith: unde quodlibet indiuiduum corporeum habet particularem Zenith, vt patet in præfenti figura.

De Meridiano.

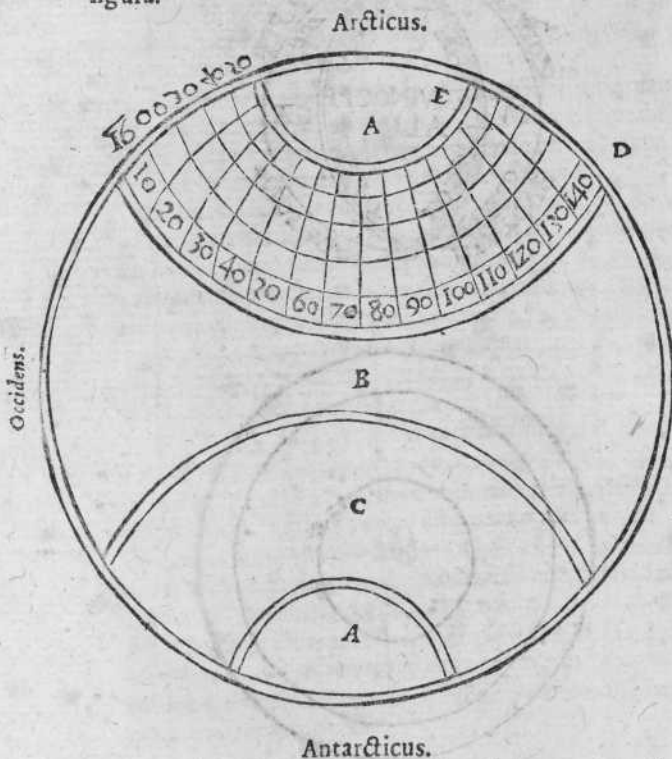
Meridianus est circulus maior in sphaera transiens per polos mundi sicut duo coluri, & super Zenith capitis nostri, hæc vltima particula non figuratur nisi in sphaera materiali.

Meridianus habet hoc officium, quod diuidit in duas partes æquales diem artificialem. Nam si Sol in mane oritur hora 12. in hora decima octaua est meridies, quia iam medius motus Solis super orizontem est peractus, & altera medietas est peragenda.

Et notandum est quod ciuitates quarum vna magis accedit ad orientem quam alia, habent diuersos meridianos.

Nota quod non in omni regione fit meridies eadem hora, sed illi qui sunt in India citius habent meridiem, quia citius eis Sol oritur, propter gibbositatem terræ, illi autem qui sunt æqualiter distantes ab oriente, eadem hora habent meridiem.

Vt autem cognoscatur quando duæ ciuitates habent eundem meridiem vel diuersum, feci figuram infra, in qua trahuntur plures lineæ ab arctico ad æquinoctialem, & alias traxi ab oriente ad occidentem quæ omnes se interfecant per angulos rectos. Illæ igitur ciuitates quæ sunt in eadem linea ducta ab arctico ad æquinoctialem, habent eundem meridiem, sicut Mediolanum & Papiæ. Illæ autem quæ sunt in diuersa linea habent diuersum meridiem, sicut est India & Armenia. Item omnes ciuitates quæ sunt in eadem linea ducta ab oriente ad occidentem, habent polum arcticum æqualiter sibi eleuatum, vt Roma & Tibur ciuitas, quæ autem sunt in diuersa linea non habent polum arcticum æqualiter eleuatum, vt Roma & Ierusalem, vt patet in sequenti figura.

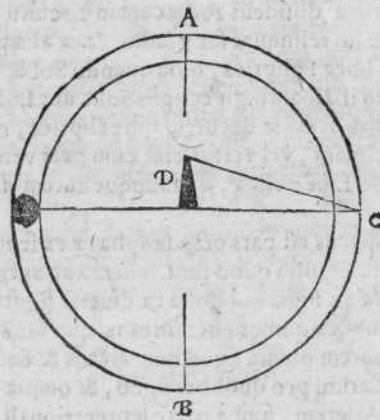

A Mare. B Circulus descriptus in superficie terræ correspondens æquinoctiali. C Terra australis, incognita secundum Ptolomæum. D Lineæ latitudinum ab oriente ad occidentem ductæ. E Lineæ longitudinum ab arctico ad æquinoctialium ductæ.

Loca quæ habent eundem meridiem, dicuntur esse in æquali longitudine, i. æquali distantia ab oriente, vt Mediolanum. Loca autem quæ habent polum arcticum æqualiter sibi eleuatum, dicuntur esse in æquali latitudine, i. æquali distantia à polo arctico. Vt Roma & Tibur.

(Meridies) si vis in quolibet loco meridiem inuenire, & quolibet die. Describe circulum in plano, in cuius centro erige stillum perpendiculariter, & pone in loco alto vbi tangat Sol in ortu, & occasu, & cum Sol oritur, nota locum vmbre stilli. Similiter cum occidit. Deinde diuide in duo equalia arcus interceptos inter illa duo puncta, & protrahe in opposito diuisionis per centrum circuli diametrum. Tunc cum fuerit vmbra stilli in hac diametrali linea, erit meridies, vt patet in præfenti figura.

A Vmbra occidentalis B vmbra orientalis
C vmbra meridiana D stillus.

Et nota, quod per hoc instrumentum, inuenitur etiam certissime latitudo regionis quæ est distantia zenith ab æquinoctiali, quæ quidem distantia est æqualis altitudini poli in omni regione, vt probatur in text.

Nam sole existente in primo gradu Arietis vel Libræ, quando vmbra Solis ceciderit super lineam diametralem circuli, notetur altitudo Solis cum quadrate vel astrolabio, deinde altitudo Solis subtrahatur à 90 gradibus, & residuum erit altitudo regionis, hæc est distantia zenith ab æquinoctiali, vel eleuatio poli super orizontem.

Orizon est circulus descriptus in superficie terræ, diuidens cælum in duas medietates, quarum superiorem semper videmus, & dicitur hemisphaerium superius, i. media sphaera superior, medietatem autem inferiorem non videmus, & dicitur hemisphaerium inferius, i. media sphaera inferior.

Orizon dicitur quasi terminans visum nostrum circa cælum, & cognoscitur, quando sumus in aliqua magna planitie, nam tunc apparet nobis quod cælum ex omni parte per circuitum tangat terram, vel mare. Inde apud poetas fingitur quod Sol in occasu tingatur in oceano, quia videtur per orizontem descendere in oceanum. Illa igitur linea circularis circa terram, dicitur orizon.

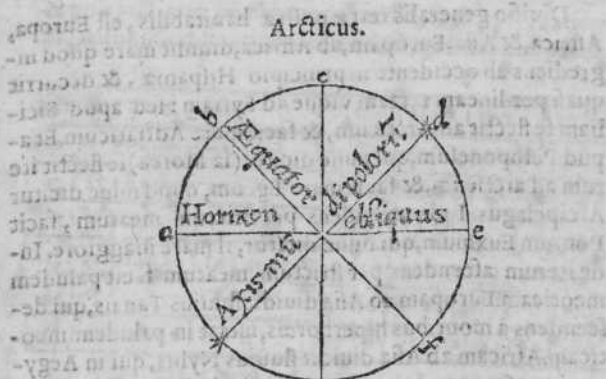
Orizon rectus est ille qui transit per polos mundi, & directè super æquinoctialem, vt patet in sphaera, & talem orizontem habent illi, qui sunt sub æquinoctiali.

Orizon obliquus est ille qui non transit per polos mundi, sed cadit oblique super æquinoctialem, ita quod vnum polum habet supra se, & alterum sub se, & talem orizontem habent illi qui habitant ultra æquinoctialem, vt nos qui sumus, versus arcticum.

Polus & diameter orizontis, est Zenith capitis nostri, quia si trahatur linea directè à zenith vsque ad aliam partem coluri oppositam, transibit per medium orizontis, & diuidet orizontem per duas partes æquales, vt patet in sphaera. zenith tantum distat ab æquinoctiali quantum eleuatur polus arcticus super orizontem obliquum & probatur sic, sumo quartam partem coluri qui tangit Cancrum, quæ est ab æquinoctiali ad polum arcticum. Item aliam quartam partem eiusdem coluri, quæ est à zenith vsque ad orizontem obliquum sub polo arctico, & remoueo per imaginationem illam partem coluri, quæ est à zenith vsque ad polum, ergo alie duæ partes erunt æquales, sc. distantia zenith ab æquinoctiali, & eleuatio poli arctici super orizontem obliquum, & hoc patet ad sensum commensuratio fig

tio figura patet.

a e Orizon obliquus b f Aequinoctialis c Zenith.

Arcticus.

Antarcticus.

Vtrum autem nos habitemus in hemisphaerio superiori vel inferiori. Notandum qd Arist. tenet in 2. lib. cæli, qd licet secundum aspectum nostrum videamur esse in hemisphaerio superiori (quia videmus polum arcticum) tamen secundum veritatem sumus in hemisphaerio inferiori, quia semper habemus orientem à parte dextera, ergo est necesse qd imaginemus hominem habentem caput in polo antarctico, & pedes in polo arctico: & cum pedes sint pars inferior in homine, nos qui habitamus versus polum arcticum habitamus in hemisphaerio inferiori. Illi autem qui habitant versus antarcticum, sunt in hemisphaerio superiori. Alii ter haberemus orientem à parte sinistra, quod est inconueniens, vt patet in figura.

De quatuor Circulis minoribus.

Tropicus Cancræ est circulus minor, diuidens octauum cælum in duas partes inæquales, descriptus vltimatè à Sole existente in solstitio æstiuo, i. in principio Cancræ. Nam secundum astrologos, annus incipit in principio Arietis, i. in medio Martij, & Sol quolibet die pertranscundo vnum gradum zodiaci, describit vnum circulum, raptu firmamenti, conuoluè ascendendo versus nos, vsque ad principium Cancræ, vnde tot circulos describit à principio Arietis vsque ad principium Cancræ, quot sunt dies à medio Martij vsque ad medium Iunij. Circulus autem vltimatè descriptus in principio Cancræ, est tropicus Cancræ.

Et nota qd annus secundum Ecclesiam incipit in principio Decembris, i. in Sagittario. Secundum Romanos, incipit in principio Ianuarij in secunda parte Capricorni, & secundum Astrologos incipit in medio Martij in principio Arietis. Quia eo tempore mundus creatus est, & omnes cæli ceperunt habere motum suum, sicque desinent moueri tempore Iudicij, vt Dantes inquit in principio cantus inferni:

Tempo era dal principio del marino,
Che Sol montaua su con quelle stelle
Ch'è non cum lui, quando l'Amor diuino
Messe di prima quelle cose belle.

Item iste circulus dicitur tropicus Cancræ, i. conuersio Solis in Cancro: nam quando Sol est in Cancro, non potest ad nos magis accedere, sed incipit se conuertere ad meridiem per Cancrum, & Leonem, & Virginem.

Tropicus Capricorni, est circulus minor descriptus vltimatè à Sole existente in principio Capricorni. Nam secundum Astrologos quando Sol est in Cancro, incipit elonga-

Lauel. Tom. iij.

ri à nobis, & quolibet die pertranscundo gradum zodiaci, describit vnum circulum, raptu firmamenti, conuoluè se elongando à nobis, vsque ad principium Capricorni. Vnde tot circulos describit à principio Cancræ, vsque ad principium Capricorni. Quot sunt dies à medio Iunij, vsque ad medium Decembris. Circulus igitur vltimatè descriptus in principio, Capricorni, dicitur tropicus capricorni, quia tunc incipit se Sol ad nos conuertere.

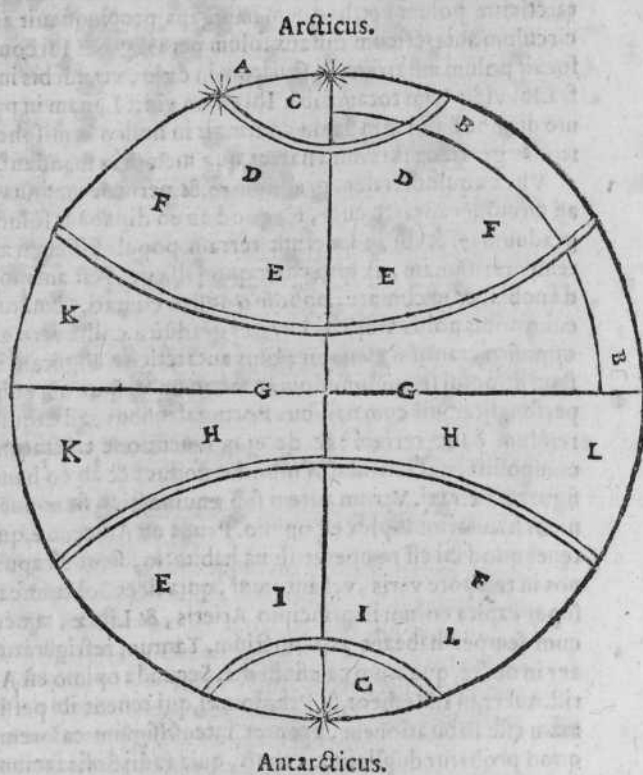
Circulus Arcticus, est circulus minor in octauo cælo, descriptus à polo zodiaci, qui voluitur circa polum mundi arcticum, vt patet in sphaera.

Circulus Antarcticus, est circulus minor in octauo cælo descriptus à polo zodiaci, qui voluitur circa polum mundi antarcticum. Et nota quod isti duo circuli fiunt sicut fierent ex veloci motu ticionis accensi quando circulum voluitur.

Quantum distat æquinoctialis à Tropico cancræ, tantum distat polum mundi à polo zodiaci. Idem intellige à parte antarctici. Probatur sic, sumatur quarta pars coluri tangentis Cancrum, quæ est ab æquinoctiali ad polum mundi, & alia quarta quæ est à tropico Cancræ ad polum mundi, & remoueat per imaginationem, tota illa pars coluri, quæ à tropico Cancræ ad polum mundi, ergo alie duæ partes erunt æquales, scilicet pars coluri quæ est inter æquinoctialem & tropicum Cancræ, & inter polum mundi, & polum zodiaci.

Pars coluri quæ est inter tropicum Cancræ, & circulum arcticum, est quasi dupla ad illam partem, quæ est inter æquinoctialem, & tropicum Cancræ, & ad illam quæ est inter circulum arcticum & polum mundi. Nam tota quarta ipsius coluri est 90. graduum. Et pars coluri quæ est inter æquinoctialem & tropicum, est 23. graduum, & 51. minutorum. Similiter tanta est pars coluri quæ est inter circulum arcticum & polum mundi, ergo simul iunctæ sunt 48. graduum. Illa igitur pars quæ est inter tropicum & arcticum circulum, est 42. graduum, & sic patet quod est quasi dupla, & dicitur quasi, quia 42. & 48. differunt in 6. gradibus, vt patebit in figura sequenti.

A polum zodiaci B tota quarta pars coluri, continens gradus 90. cum enim colurus iste sicut alij circuli in sphaera sit 360. graduum, quarta eius pars erit 90. graduum C frigida regio D circulus arcticus E tropicus cancræ F temperata regio G æquinoctialis H tropicus capricorni I circulus antarcticus K zona torrida L circulus qui dicitur colurus

Arcticus.

Antarcticus.

De quinque circulis parallelis, qui faciunt quinque zonas in cælo, & totidem regiones in terra, declaratio non fit: quia patet in textu. Vtrum autem zona quæ est inter duos tropicos sit penitus inhabitabilis ex calore. Dicam in sequenti lectione.

Dispositio zonarum frigidarum est talis secundum do-

g 2 minium

minum Albertum in 2. Meteor. Illic sunt perpetuæ nives, sub quibus generatur crystallus: est. n. crystallus solidissima glacies, ita quod efficitur lapis, illic mare oceanum, est semper congelatum, illic nunquam est clara dies, quia vapores adeo grossi sunt, quod faciunt assiduam caliginem, & radij Solis non possunt eos penetrare, propter quod est ibi quasi continue tenebrosus aer velut in nocte. unde Virgilius in primo georgicorum. Illic ut perhibent, sensus Virgilij est, aut ibi est semper intempesta. i. calida nox, aut ibi est tantum lumen, quantum est nobis in aurora, aut quando Sol oritur nobis in mane, habent tantum lumen quantum est in media hora noctis, rubente cælo ex occasu Solis.

Dispositio zonarum quæ reputantur temperatæ hæc est. Septentrionalis est habitabilis, & de facto habitatur ut patet. australis autem est habitabilis ex natura sua, eo quod est media inter calidam & frigidam. vtrum autem de facto habitetur, est diuersa opinio. Nam Ptholomæus in 2. almagesti. c. 1. & Alfraganus differentia 6. & dom. Albertus magnus in 3. libr. Meteororum, dicunt quod nullo modo est habitata, quia licet sit temperata ex natura sua, est tamen nunc maximè calida, eo quod oppositum augis Solis est in Sagittario, i. Sol est maximè propinquus terræ australi, quomodo hoc sit, videbimus in vlt. c. spheræ: Ariff. verò in 2. lib. Meteor. & Auerr. ibid. & Virgilius & Ouidius. Et experientia nauigantium Portugalesium, tenet quod de facto habitetur. imo sit temperata & delicata regio, & figura patebit infra.

De Cosmographia.

Anno D. 1501. dom. Americus Vesputius, Florentinus, ex mandato regis Portugalesis, egressus ex olisipo, quod distat ab æquinoctiali graduum 39. & semis. terminauit primam partem suæ nauigationis ad insulas fortunatas, quæ hodie magnæ Canariæ nuncupantur: & sunt in tertio climate ac in consuiibus habitanti occidentis. Inde ab insulis præscriptis, nauigauit vsque ad promontorium Ethiopum, quod nunc caput Viride dicitur, circuiens litus Afficum & partim litus Aethiopicum. Inde à dicto promontorio recessit tendens per oceanum versus occidentem, cum vento qui dicitur vulturinus, & per duos menses agitatus tempestate, terram penitus non vidit, quibus transactis, terram inuenit non ante cognitam, cuius principium est in zona torrida distans ab æquinoctiali, gra. 8. & nauigans circa litus eius versus orientem, inuenit angulum licoris flectentem se ad austrum vel antarcticum polum versus quem nauigans propinquauit ad circulum antarcticum distans solum per 17. grad. Ibi conspexit polum antarcticum situatum in cælo, ut videbis infra. Ibi vidit Irim totam albâ. Ibi etiam vidit Lunam in primo die nouilunij quod non contingit in nostro hemisphærio. De gentibus illis mira narrat, quæ memoriæ mandauit.

Vltra æquinoctialem graduum 50. & peruenerunt quasi ad circulum antarcticum, ita quod ab eo distabant solum graduum 17. & ibi inuenerunt terram populosissimam ac temperatissimam, ex quo patet quod illa gens est antipoda nobis, & in climate, opposito nostro climati. Eleuatur enim nobis polus arcticus circiter graduū 44. illis vero ex opposito, tantum eleuatur polus antarcticus. Figuram istam disposui secundum dom. Americum Vesputium, qui personaliter iuit cum nauibus Portugalesibus, ad exquirendum hanc terram: & de eius inuentione tractatum composuit, qui intulatur mundus nouus, & ab eo hanc figuram ex traxi. Vtrum autem sub æquinoctiali sit conueniens habitatio: duplex est opinio. Prima est Auicennæ, qui tenet quod ibi est temperatissima habitatio, sicut est apud nos in tempore veris, vel autumnij, quia licet Sol transeat super capita eorum in principio Arietis, & Libræ, tamen cum semper habeant æquinoctium. Tantum refrigeratur aer in nocte, quantum calescit in die. Secunda opinio est Ariff. Auerr. in 2. Meteor. & Ptholomæi, qui tenent ibi pessimam esse habitationem, propter intensissimum calorem, quod probatur dupliciter. Primò, quia radij Solis faciunt vnitissimam reflexionem & quasi directam, ergo ibi causat ardentissimum calorem. Secundò, quia Aethiopia quæ est sub tropico Cancræ, est calida excessiuè, cuius signum est in æthiopibus denigratis: ergo multo maior æstus est in medio zonæ torridæ, ibi tamen est aliqualis habitatio, licet rara & mala, ut dicemus infra. Nam Ptholomæus sub æqui-

noctiali ponit vnam ciuitatem, quæ dicitur Arim.

De diuisione terræ.

Diuisio generalis terræ nostræ habitabilis, est Europa, Africa, & Asia: Europam, ab Africa, diuidit mare quod ingreditur ab occidente in principio Hispaniæ, & decurrit quasi per lineam rectam vique ad Syriam: sed apud Siciliam se flectit ad Arcticum, & facit mare Adriaticum. Et apud Peloponesum, qui nunc dicitur (ia Morea) se flectit iterum ad arcticum, & facit mare Egeum, quod nunc dicitur Arcipelagus. Inde ascendens per strictum meatum, facit Pontum Euxinum, qui nunc dicitur, il mare maggiore. Inde iterum ascendens per strictum meatum facit paludem meoticam. Europam ab Asia diuidit fluuius Tanais, qui descendens à montibus hiperboreis, intrat in paludem meoticam. Africam ab Asia diuidit fluuius Nylus, qui in Aegyptu intrat mare, veniens à parte australi, hæc omnia patent in tabulis Ptholomei.

Vtrum autem hæc diuisio per mare mediterraneum fuerit à principio mundi. Declarat Plato in timeo, & Plin. in 2. de natur. histor. c. 90. dicens, quod Terræ motus diuisit Africam ab Hispania dans ingressum mari oceano. Sicut diuisit Siciliam ab Italia, & euboiam id est. Nigrum pontum à Boetia, & Cyprum à Syria. Item Ariff. in 2. Meteor. multæ terræ sunt factæ maria, & maria nunc exsiccata sunt, maximè in Aegyptu. Tenet enim quod Nylus profundabat totam Aegyptum. Secundum Theologum autem mare terras ingreditur, ut diuersæ gentes, diuersa commercia haberentur, eo quod diuersæ regiones, diuersos fructus generant, quæ non possent ad alias partes deduci, nisi per mare, ut Arabia non mitteret in Italiam aromata, nec India ebur, nisi esset mare, nec e contrario: hæc est sententia Chrysofomi, etiam Strabonis.

De climatibus, & diuersitatibus eorum.

Clima græcè, idem est quod regio latinè. Clima est particularis regio terræ habitabilis, inclusa inter duas lineas æqualiter distantes, à cuius initio vsque ad finem, dies longissimus, vel nox longissima, est maior media hora. Et nota quod climata sunt 7. & cum in quolibet climate dies maximus, sit longior à media hora, ergo septem climata important augmentum maxime diei per tres horas cum dimidia.

Primum clima dicitur Diameroes, a dia quod est de, & meroes quæ est ciuitas Ethiopiæ inclusa in hoc climate, & sic à meroe, denominatur clima. Diameroes, & latitudo eius est 440. miliaria.

Secundum clima dicitur Diasiones, quia Siene ciuitas est sita in finibus vltimis Aegypti in prouincia Thebaidos, & est inclusa in hoc climate.

Tertium, dicitur Dialexandrios, quia Alexandria quæ est in principio Aegypti & propinqua mari Mediterraneo, est inclusa in hoc climate.

Quartum, dicitur Diarhodos, quia Rhodus insula est in isto climate.

Quintum, dicitur Diaromes, quia Roma est in isto climate medio.

Sextum, dicitur Diaboristenes, i. denominata à diaboristene, qui est fluuius magnus in Scytia, & est quartus fluuius magnus Scytiæ.

Septimum, dicitur Diaripheos, quia denominatur à montibus Ripheis, qui sunt in Sarmatia perpetua niue candentes.

Nota vltimo, quod inter omnia climata, quartum, & tertium sunt temperatissima, in quibus ponitur ludæa, Arabia & Aegyptus.

Item primum clima est latius secundo, & secundum tertio, & sic vsque ad vltimum.

Item clima quanto est magis versus Arcticum, tanto est breuius, propter dispositionem terræ, quæ continuum angustatur procedendo versus Arcticum.

Non fuerunt climata nisi septem ratione septem planetarum, eo quod vnusquisque planeta dominatur suo climati. Nam Saturnus dominatur in primo, Iupiter in secundo, Mars in tertio, Sol in quarto, Venus in quinto, Mercurius in sexto, Luna in septimo. Et gentes habitantes in climate sequuntur naturam planetæ dominantis.

Et clim

Et climatum ex determinatione literarum, constituenda est tabula, quæ vnius cuiusque climatis distantiam horariam, & poli arctici in sui principio, medio, & fine, Eleuationes, & latitudinis distantiam demonstrat, quæ fiet hoc pacto.

Princ.	Med.	Fin.	Princ.	Med.	Fin.	In latit.							
ho. Mi. ho. Mi. ho. Mi.	gr. Mi. gr. Mi. gr. Mi.	ho. Mi. ho. Mi. ho. Mi.											
12	45	13	0	13	15	12	45	16	0	20	30	440	
13	15	13	30	13	45	12	0	30	24	15	27	30	400
13	45	14	30	14	45	12	7	30	30	45	33	40	350
14	15	14	30	14	45	13	1	40	36	24	39	0	300
14	45	15	00	15	15	13	9	0	41	20	43	30	260
15	15	15	30	15	45	14	3	30	45	40	47	15	212
15	45	16	0	16	15	14	7	15	48	40	50	30	185

C A P. I I I. De ortu & occasu signorum.

Oriri propriè, est aliquam rem de nouo productam incipere apparere. Sic herba dicitur oriri dum nuper producta incipit super terram apparere, & hoc est commune cuilibet viuenti.

Oriri impropiè, est rem prius absconditam incipere apparere, dato casu quod non fit de nouo producta, sic stella dicitur oriri secundum poetas. vnde sic diffinitur.

Stellam oriri, est stellam prius absconditam sub oriente, incipere apparere per ascensum eius super orientem, vel stellam absconditam ex propinquitate Solis, incipere apparere propter elongationem Solis ab ea.

Occidere propriè, est rem viuentem desinere esse, sic homo occidit dum moritur.

Occidere impropiè, est rem prius apparentem desinere apparere, sic stella occidit secundum poetas. vnde sic diffinitur.

Stellam occidere, est stellam prius nobis apparentem desinere apparere, aut propter descensum eius sub orientem, aut propter propinquitatem Solis ad eam.

Ortus dicitur cosmicus, à cosmos græce, qui est mundus latinè. Inde dicitur stella oriri cosmice, quando incipit apparere mundo, ex die. Econtrario autem occidit cosmice, quando descendit sub orientem, & occultatur mundo.

Ortus signorum.

Ex scientia Iginii astronomi.

- ☉ Cum Ariete oritur Andromeda pro parte sinistra, & Perseus dimidius.
- ♈ Cum Tauro oritur totus Perseus, Auriga, & pisces.
- ♊ Cum Gemini oritur Eridanus & Orion.
- ♋ Cum Cancro oritur media pars coronæ ariadnes, Piscis australis, & engonafis.
- ♌ Cum Leone oritur Caput ydræ. Totus Lepus, & tota Aquila.
- ♍ Cum Virgine oritur ydra. Canis maior. Nauis, & Centaurus.
- ♎ Cum Libra oritur totus Bootes, & Arcturus cauda Centauri.
- ♏ Cum Scorpione oritur tota Andromada, cum capite Cephei.
- ♐ Cum Sagittario oritur Ophiulcus, totus Argiris, & tota Lyra cum humeris Cephei.
- ♑ Cum Capricorno oritur pars superior Argos cum Puppi.
- ♒ Cum Aquario oritur Centaurus vsque ad humeros.
- ♓ Cum Pisce oritur Piscis qui vocatur notion, & dextra pars Andromi.

Quid sit occasus.

Occasus cosmicus est descensio stellæ vel signi sub orientem in die artificiali, v.g. Tauro ascendente in mane cum Sole tempore Aprilis, Scorpio, qui est signum oppositum tauro, descendit sub orientem ex parte occidentis, sic dicitur occidere cosmice. Sic Pleiades secundum Virgilium in autumno occidunt cosmice, quia in mane ascendente Scorpione, tempore Octobris, descendit Taurus & Pleiades, quæ sunt in ore Tanri.

Ortus chronicus est ascensio stellæ vel signi super orientem tempore noctis, & dicitur chronicus à cronos græcè, quod est tempus latinè. Nam Astrologi speculantur ortum stellarum in nocte, quia in die non apparent ex luce Solis. Sic Pleiades in autumno oriuntur cronice, quia in sero occidente Sole cum Scorpione, oritur Taurus, vbi sunt Pleiades.

Occasus chronicus est descensus stellæ vel signi sub orientem tempore noctis, vt quando Sol est in Cancro tempore Iulij, antequam oriatur Sol in mane, occidit Sagittarius circa finem noctis, vt patet in sphaera.

Ortus elyacus est apparitio stellæ, vel signi propter elongationem Solis ab ea. Sic corona ariadæ existens, circa Scorpionem oritur elyace, quando Sol intrat Sagittarium, & elongatur à Scorpione.

Occasus Elyacus, est occultatio stellæ, vel signi, ex propinquitate Solis ad eam. Sic omne signum sub quo est, Sol, occidit Elyace, quia radiis Solis occultatur. Sic largo modo possunt dici omnes stellæ in die occidere elyace, quia occultantur ex luce solis.

Occasus rectus est quando maior pars de æquinoctiali oritur, quam de zodiaco, vt patet in sphaera, quando Sol est in Cancro. Nam ascendente Cancro & Leone, maior pars de æquinoctiali oritur, quam de zodiaco, & hæc est causa longitudinis diei, vt dicemus infra.

Occasus obliquus, est quando minor pars de æquinoctiali, quam de zodiaco oritur, vt patet in sphaera, quando Sol oritur cum Aquario. Et hæc est causa breuitatis diei, vt dicemus.

Æquinoctialis semper vniformiter oritur, squalibet hora 15 gradibus, quia æqualiter distat à polis mundi. Sed zodiacus non vniformiter oritur, quia declinat ab æquinoctiali, ad Arcticum, & Antarcticum. Item quia sæpe diuersificatur angulus, quem facit zodiacus cum orientem, quia aliquando ex vna parte facit acutum, & ex alia obtusum, aliquando facit duos quasi rectos, & quia zodiacus non æqualiter distat à polis mundi, nisi in punctis æquinoctij.

Occasus signorum.

Ex sententia Iginii astronomi.

- ☉ Cum Ariete, occidit Ara.
- ♈ Cum Tauro occidit Bootes, nunquam tamen occidit totus. Quia manu sinistra, circulum Arcticum tener.
- ♊ Cum Gemini occidit ophiulcus, à pedibus vsque ad Genua.
- ♋ Cum Cancro occidit totus Orion.
- ♌ Cum Leone occidit Anguis, Bootes totus, partes manus qua tenet circulum Arcticum.
- ♍ Cum Virgine, occidit Lyra, sagitta. Delphinus, caput oloris vel Cigni.
- ♎ Cum Libra, occidit reliquum oloris, caput Andromade, & Persei.
- ♏ Cum Scorpione, occidit Casiopeia, tota corona, & cauda ydræ.
- ♐ Cum Sagittario occidit Canis maior, cum toto Lepore, & Orione.
- ♑ Cum Capricorno, occidit reliqua figura nauis, & Procion.
- ♒ Cum Aquario, occidit caput ydræ vsque ad humeros.
- ♓ Cum Pisce, occidit reliquum corpus ydræ, & Centaurus

De diuersitate dierum, & noctium artificialium.

Omnes illi qui habent sphaeram rectam in toto anno, habent diem æqualem nocti, quia orizon rectus diuidit in duas partes æquales omnes circulos descriptos à Sole, à principio Arietis per Cancrum, vsque ad principium Libræ: & à principio Libræ per Capricornum, vsque ad principium Arietis & semicirculi qui sunt sub orientem, sunt noctes, qui autem super orientem sunt dies.

Omnes qui habent sphaeram obliquam solum in principio Arietis & Libræ, habent æquinoctium, quia orizon obliquus diuidit solum æquinoctialem in duas partes æquales. Omnes autem alios circulos descriptos à sole vsque ad Cancrum & ad Libram, diuidit inæqualiter. Nam maior arcus remanet super orientem, & breuior sub orientem. Ideo ab Ariete & Libram, dies sunt longiores noctibus, econtrario autem est à Libra per Capricornum vsque ad Arietem. Nam arcus sub orientem sunt longiores. Ideo

noctes sunt longiores.

Alia causa quare dies est longior vel breuior, est ortus rectus, vel obliquus signorum, unde nota quod quanto plura signa oriuntur recte. Tanto est longior dies, unde quia dum Sol est in Ariete, tria signa oriuntur oblique, sc. Ariet, Taurus, Gemini. Et tria recte, sc. Cancer, Leo, Virgo. Ideo dies est equalis nocti. Quando autem Sol est in Tauro, duo signa oriuntur oblique, sc. Taurus, Gemini. Et quatuor recte, sc. Cancer, Leo, Virgo, Libra: & ideo dies est maior nocte. Quanto autem plura signa oriuntur oblique, tanto dies est breuior, & nox longior. Tabula patet infra.

Norandum vltimo, quod in qualibet die artificiali sunt duodecim horæ, nec longissima dies ætatis habet plus quam duodecim horas, nec breuissima in hyeme habet pauciores. Sed hora est duplex, scilicet, artificialis, & naturalis. Artificialis est 24. pars diei naturalis. Et quantum

ad talem horam, non omnes dies habent 12. horas, vt patet. Imo aliqua dies habet 13. aliqua 12. aliqua 9. vt patet in hyeme. Et dicitur artificialis, quia secundum voluntatem humanam fuit diuisus dies naturalis in vigintiquatuor horis equalibus. Naturalis hora, est tantum tempus quantum medietas vnus signi ascendit super orizontem, & quia in quolibet die ascendunt sex signa, & sex signa faciunt 12. medietates: ideo in quolibet die artificiali, siue longa siue breui, sunt 12. horæ naturales, quæ dicuntur naturales, quia constitutæ sunt secundum dominium planetarum, vt patet in Theoricis, & dominantur horæ inæquales, quia non omnia signa oriuntur æqualiter. Nam quæ recte oriuntur, tardius oriuntur. Ideo tunc horæ naturales sunt longiores, vt quando Sol est in Cancro, quæ autem oblique oriuntur, citius oriuntur. Ideo tunc horæ naturales sunt breuiores, vt patet quando Sol est in Capricorno.

Signa orientia oblique in quolibet mense, incipiendo à medio Martij, in quo Sol intrat in Ariete. Et quanto plura signa oriuntur oblique, tato dies breuior, & nox longior.

A medio Martij, vsque ad medium April. Sol est in ♈	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Diei. 12 Mi. 0
A med. April. vsque ad med. Maii, Sol est in ♉	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 13 Mi. 20
A med. Maii, vsque ad med. Iunii, Sol est in ♊	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 14 Mi. 4
A med. Iunii, vsque ad med. Iulij, Sol est in ♋	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 15 Mi. 30
A med. Iunii, vsque ad med. Augusti, Sol est in ♌	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 14 Mi. 40
A med. Augusti, vsque ad med. Septemb. Sol est in ♍	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 13 Mi. 20
A med. Septembr. vsque ad med. Octob. Sol est in ♎	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 12 Mi. 0
A med. Octob. vsque ad med. Nouemb. Sol est in ♏	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 11 Mi. 0
A med. Nouembr. vsque ad med. Decemb. Sol est in ♐	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 10 Mi. 0
A med. Decembr. vsque ad med. Ianuar. Sol est in ♑	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 9 Mi. 0
A med. Ianuar. vsque ad med. Febr. Sol est in ♒	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 10 Mi. 0
A med. Febr. vsque ad med. Mart. Sol est in ♓	♈ ♉ ♊	♋ ♌ ♍	Horæ. 11 Mi. 0

De diuersitate dierum & noctium, quæ sit habitantibus in diuersis locis terra.

Habitantes sub æquinoctiali, habent quatuor proprietates. Prima, quando Sol est in primo gradu Arietis, & in primo gradu Libræ. Tunc est directè super capita eorum, & dicitur transire per zenith eorum. Secundò, habent duas ætates, sc. quando Sol est in Ariete, & in Libra. nam tunc est eis maximè propinquus. Et habent duas hyemes, sc. quando Sol est in Cancro, & in Capricorno. nam tunc ab eis maximè elongatur. Tertio, habent, sc. vmbra: nam in mane, habent vmbra ab occidente. In sero ab oriente. In meridie habent vmbra directam, quando Sol est in Cancro, habent vmbra ab Austro, quando Sol est in Capricorno, habent vmbra à Septentrione. Quarto, Vrsa maior & minor, & Bootes, qui est apud Vrsam maiorem, eis oriuntur & occidunt. Nam cum orizon eorum transeat per polos mundi, ascendunt & descendunt sub orizonte, vt patet in sphaera sub æquinoctiali, secundum Strabonem, habitant Ictiophagi æthiopes, qui solis piscibus nutriuntur.

Habitantes inter Tropicum Cancri & æquinoctialem, v. g. sub circulo ducto à Tauro ad Virginem, habent Solem super capita bis in anno, sc. quando Sol est in Tauro, & in Virgine, & omnes alias condiciones habent, quas habent habitantes sub æquinoctiali, Ibi est Arabia felix, & regio Sabea circa mare rubrum.

Habitantes sub tropico Cancri, habent Solem super ca-

pita sua semel in anno, quando Sol est in principio Cancri. Ibi est Siene ciuitas Aegypti principium prouinciæ Thebaidos, ibi fuerunt Thebæ centum portarum ciuitas.

Habitantes inter tropicum Cancri, & circulum Arcticum, nunquam habent Solem super caput suum, quia Sol non mouetur extra zodiacum. ibi sunt omnia climata. ibi sunt solum tres vmbra, nam in mane est occidentalis, in vespere est orientalis, in meridie est Septentrionalis.

Habitantes sub circulo Arctico, habent tres proprietates. Prima, suus orizon correspondet eclipcticæ. Et polus zodiaci, est zenith capitis eorum. Secundò, eis statim oriuntur sex signa, & sex occidunt quasi in momento oculi. Tertio, quando Sol est in primo gradu Cancri, habent diem 24. horarum sine nocte. Et quando est in primo gradu Capricorni, habent noctem 24. horarum sine die, ibi sunt Orcades insulæ, & vltima Tille, secundum Ptolomæum.

Habitantes inter circulum Arcticum, & polum mundi habent orizontem secantem zodiacum in duobus punctis æque distantibus, puta in principio Tauri, & in principio Virginis. Et quando Sol est in Tauro, in Gemini, in Cancro, & in Leone, habent diem sine nocte, quia illa signa non descendunt sub suo orizonte. Quando autem est in signis australibus, habent contiuam noctem sine die. ibi secundum Cosmographos, non est humana habitatio, sed mare congelatum.

Habitantes sub polo Arctico, habent orizontem correspondentem æquinoctiali, & quando sol decurrit ab Arie-

te per Cancrum ad Libram, habent diem sine nocte, quia illi sex signa semper sunt super horizontem. in aliis autem sex signis, habent noctem sine die, quia semper sunt sub horizonte. ibi nulla est habitatio, sed perpetua caligo, ut diximus supra.

C A P. I I I I. De circulis & motibus planetarum, & de causis eclipsum Solis & Lunæ.

Cælum Solis, secundum Ptolomæum in 3. almagesti, componitur ex tribus sphaeris, quarum media est eccentrica, i. habet centrum extra centrum mundi, & in ea est infixus Sol sicut lapis in anulo, & per eam mouetur semper sub eclipticâ. Et quia media sphaera Solis est eccentrica: ideo Sol qui per eam mouetur, aliquando est altior à terra, aliquando propinquior, ut patebit in figura. Quando est maximè eleuatus a terra dicitur esse in auge. Nam aux est punctus maxime remotus à terra. Quando vero est maximè propinquus terræ, dicitur esse in opposito augis. Nam oppositum augis, est punctus maximè propinquus terræ. Et quia hoc tempore, secundum Ptolomæum, oppositum augis, est versus Austrum, ideo terra australis est inhabitata secundum Ptolomæum, & Albertum. Quia Sol propinquans terræ australi, eam maximè adurit, Sol habet triplicem motum, primus est ab oriente in occidentem, qui dicitur motus raptus. secundus est ab occidente in orientem sub ecliptica & zodiaco, & mouetur quolibet die 59. minutis & 8. secundis, & hoc motu, non defertur à sua media sphaerâ. Tertius est ab occidente in orientem super polos zodiaci, qui est tardissimus. nam in 100. annis solum mouetur, vno gradu, & eodem motu, mouetur aux, & oppositum augis, propter quod si mundus duraret in perpetuum, aliquando aux deueniret ad austrum, & oppositum augis ad septentrionem, & tunc terra nostra fieret inhabitata ex propinquitate Solis, & terra australis habitaretur ex remote Solis.

A sol in secunda sphaera B tertia sphaera C terra D oppositum augis.

Quilibet planeta præter Solem, habet circulum æquantem in superficie eclipticæ, qui est eccentricus & extra eclipticam. Et quia deferens est eccentricus, ideo interfecat æquantem in duobus punctis, cuius vna pars dicitur caput draconis, s. versus austrum. Alia dicitur cauda draconis, s. versus septentrionem. Circulus autem æquans inuentus est, ut regulet planetas, qui motu suo deuiant ab ecliptica, ut visum est supra figura patet inferius.

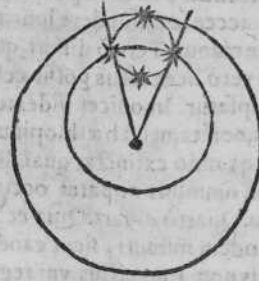

Quoniam circulus deferens lunam declinat ab ecliptica. ideo interfecat se in duobus punctis & vna intersectio

dicitur caput draconis, & alia dicitur cauda, ut patet in figura, & quando sol inuenietur cum luna in capite vel in cauda fiet eclipfis.

Quilibet planeta præter Solem, habet epiciclum qui est paruus superior circulus, in quo circungitur planeta & quando est in parte superiori epicicli est magis eleuatus à terra. Quando autem est in parte inferiori, est magis propinquus terræ, & dicitur retrogradus. In parte superiori dicitur directus. In lateribus à parte orientis & occidentis dicitur stationarius, ut patet in figura.

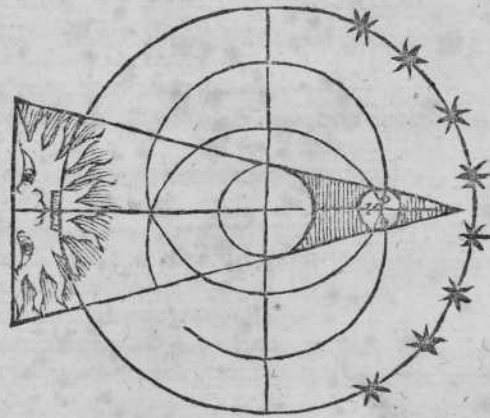
Directus.

Secundum perspectiuum, si corpus lucidum, & corpus opacum sint æqualia, opacum facit vmbra columnalem. Si luminosum sit minus, & opacum sit maius, facit vmbra latam. Si luminosum sit maius, & opacum sit minus, facit vmbra pyramidalem.

De eclipfi Lunæ.

Cum Sol sit maior terra, & terra sit opaca, ergo causat vmbra pyramidalem, cuius summitas pertingit vsque ad octauum cælum in puncto opposito Soli qui vocatur nadir. Cum igitur Luna fuerit in quinta decima, vel in signo opposito, puta in Ariete, existente Sole in Libra, & in capite, vel cauda draconis, tunc ex vmbra terræ prohibetur recipere lumen à Sole, & sic eclipfatur, ut patet in præsentia figura.

Item notandum quod non in omni oppositione fit eclipfis Lunæ, quia aliquando Sol & Luna sunt in ventre draconis. Aliquando est secundum partem Lunæ per decem gradus. Aliquando per 5. secundum quod Sol & Luna sunt prope caput, vel caudam draconis. Aliquando tota Luna eclipfatur, & tunc est eclipfis lunæ in omni terra. Quando Sol & Luna sunt directè in capite, vel in cauda draconis, figura patet ibi.

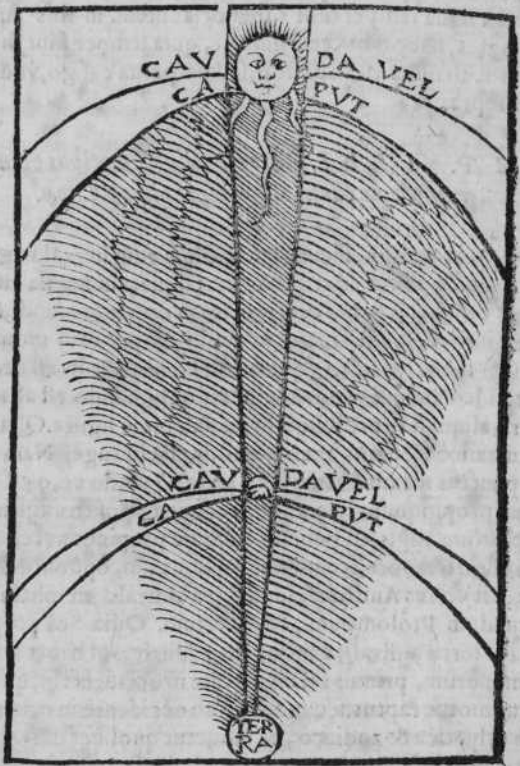

De eclipsi Solis.

Eclipsis solis differt ab eclipsi lunæ primo quia eclipsis lunæ fit quando sunt in oppositis signis, vt patuit. Eclipsis autem solis fit quando sunt sub eodem signo, & in eodem gradu, & in capite vel cauda Draconis. Ita quod si ducatur linea à terra vsque ad octauum cælum, transibit per medium lunæ, & solis, & illa linea vocabitur diameter solis & lunæ, figura patet infra, in qua manifestè patet, quomodo luna interponitur inter solem & terram. Secundò differt. Quia luna cum ex se non habeat lumen, imò sit opaca, verè priuatur lumine. Sol autem cum semper sit lucidus, non priuatur lumine, sed tantum prohibentur sui radij ad terram descendere ex interpositione lunæ, sicut prohibetur candela accensa diffundere lumen suum in camera, ex appositione manus. Tertio differt, quia luna sæpe tota eclipsatur, sol verò licet totus possit eclipsari, fere nunquam totus eclipsatur. Imò licet videatur eclipsatus aliquando ab Indis, non tamen ab æthiopicis. Exemplum est de candela, quæ quando extincta, quando autem ei apponitur manus, non omnibus apparet occultata, sed solum his qui sunt retro. Quarto differt. Quia eclipsis lunæ apparet omnibus in eodem instanti, sicut candela extincta. Eclipsis autem solis non. Imò citius vni regioni, quam alij, sicut candela successiue potest occultari, pluribus, ex varia appositione manus.

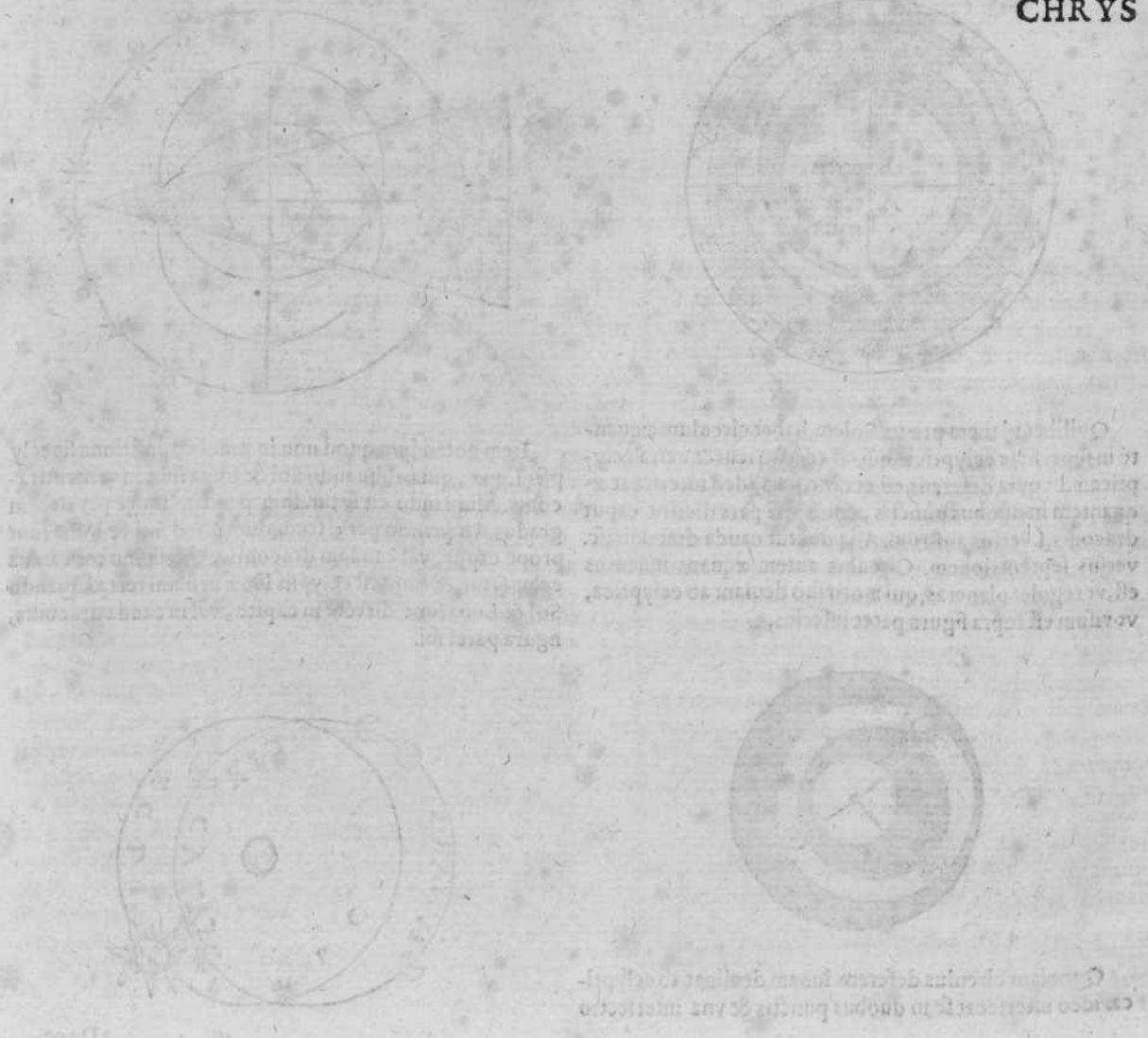
Vltimò notandum quòd in Passione Domini nostri Iesu Christi eclipsis solis fuit penitus miraculosa. Primò, quia sol & luna erant in oppositis signis, sol in Ariete, & luna in Libra. Secundò, quia luna quasi in instanti, recessit à signo Libræ, & peruenit ad signum Arietis, vt opponeretur soli ad causandam eclipsim. Tertio, quia luna fecit talem motum, tendendo ab oriente versus occidentem, & tamen agit semper suum motum proprium, ab occidente ad orientem. Sententia Dionysij Areopagitæ in epistola ad Policarpum, vbi ita inquit.

Eramus ego & Apolophanes, apud Helyopolim, amboque simul incidentem (i. se vnientem) mirabiliter, soli & lunæ globum notabamus, non enim huiusce coniunctionis tempus erat, ipsamque rursus ab hora nona vsque ad vesperam super solis diametrum mirabiliter obsistentem in-

tuebamur. Nempe & eam Luna incidentiam (i. coniunctionem ad orientem incepisse, & vsque ad solis finem peruenisse. Ac tunc demum resuisse notauimus. Neque verò eadem ex parte, vt assolet & incidentia, & renouatio facta est, sed ex aduerso diametri, denique tunc nescio quo afflatus spiritu ad diuinationem quoque prorupit, Apolophanes, atque ad me conuersus inquit. Hæc præclare Dionysij diuinarum sunt vicissitudines rerum, hæc ille. Idem Dionysius ad eundem. Aut Deus naturæ patitur, aut mundi machina dissoluitur.

CHRYS

INDEX COPIOSISSIMVS, SENTENTiarum atque verborum, omniumque rerum memorabilium, quacunque in singulis Dom. Chrysoftomi Iauelli, Canapicij, Operibus, dignæ animaduersione habentur, secundùm Alphabeticum ordinem digestus.

In hoc Indice quatuor sunt numeri, quorum primus Tomum indicat (nam in tres Tom. omnia D. Chrysoft. Iauelli Opera diuisimus) secundus columnam pagine demonstrat, tertius lineam columnæ significat, quartus verò paginam denotat.

Bortum procurari concedebant leges idololatrarum, & quare. tom. 2. col. 2. lin. 62 pag. 381	sunt esse simul in eodem. 1. 2. 15	760
Absolutum duplex est. 1. 1. 60.	accidentia in abstracto, qui & qualia dicatur entia. 1. 1. 48.	782
Abstinentia quid sit. 2. 2. 65.	Accidentis triplex definitio. 1. 2. 14	45
Abstinentia, sobrietas, castitas, pudicitia, partes sunt temperantia. 2. 2. 14	Accidentis prima, & secunda diuisio. 1. 1. 4	46
Abstinentia, quando est vitium. 2. 1. 37	accidentis modi sunt duo. 1. 1. 28	414
abstinentia qua ratione magis iuuenib. conueniat. 2. 1. 65.	Acedia, quidnam sit. 2. 1. 70	511
abstinentia quare prælati, & principibus conueniat. 2. 2. 17	accidia quomodo sit vitium mortale ac capitale. 2. 2. 42.	511
abstinentia mala & illaudabilis. 2. 2. 2	accidia detestabilis. 2. 1. 27	512
abstinentia, quibus de causis obseruanda. 1. 1. 20	accidia opponitur caritati. 2. 1. 30	512
abstinentia non admixta aliis virtutibus, non est commendabilis. 2. 2. 25	accidia, licet sit ex genere suo veniale, tamen ex circumstantiis superuenientibus potest fieri mortale. 2. 1. 34	512
abstinentia ex hypochrisi quæ. 2. 2. 30	accidia, ex quibusnam conditionibus fiat venialis. 2. 2. 38.	512
abstinentia opera quæ. 2. 1. 57	accidia quomodo fiat vitium capitale. 2. 1. 25	513
Abstinerè à delectabilibus, quando est vitium. 2. 2. 50	Ex acedia quomodo, & qua ratione oriatur rancor ac malitia. 2. 2. 73	513
Abstinent homines ob multas causas. 2. 1. 10	acedia, varij ex Doctoribus modi. 2. 1. 40	511
Abstracta, ex necessaria semper sunt actu & non sunt mobilia secundum esse. 1. 2. 57	accidia filiarum numerus. 2. 2. 4	513
abstractio intellectus, sit duobus modis. 1. 2. 67	accidia remedia quænam sint. 2. 2. 30	514
In abstractis non est idem suum intelligere & eius intellectus, siue ipsa substantia intelligentia. 1. 1. 30	Accusandi sunt, qui ante opus mercedem sumunt. ij. ij. 65. 123.	189
Abusiones tres in domorum dispensationibus. 2. 1. 1	Acquisitio scientia, sine alteratione non fit. 1. 1. 64	66
abusus impiorum aduocatorum detestandus in optimis politis. 2. 1. 57	Actio duplex est. j. ij. 39	66
abusus impiorum depingentium suas domos. 2. 1. 10	actio quid sit. j. ij. 65	81
Accidens quot modis sumitur. 1. 1. 15	actio immanens & transiens quomodo sumantur in moralibus. ij. j. xxvij	88
accidens quid sit. 1. 1. 63	actio imperata, quatuor exigit. ij. ij. 70	cxx.
accidens, quomodo sit prædicabile. 1. 2. 9	actio & passio non sunt duo motus. j. j. xxxix.	clxx.
accidens quomodo possibile est cognosci. 1. 2. 46	actio & passio an sint duo prædicamenta, an vnum tantum. j. ij. viij.	ccccxxvij.
accidens inseparabile, est duplex. 1. 1. 4	actio duplex, immanens, & transiens. j. j. xxj. & j. j. xliij. cclij. & j. ij. vj.	ccxxxix.
accidens duplex est, scilicet prædicamentale, & prædicatum. 1. 2. 57	actio duplex: realis, & intentionalis. j. j. xxiiij. ccxxxix.	ccxxxix.
accidens sumitur dupliciter. Primò, vt in hæres, & superadditum substantia. Secundò, vt id quod est extra rationem rei. 1. 1. 15	actio duplex: perfectiua, & corruptiua. j. ij. vij.	ccxxxix.
accidens est forma simplex simplicitate opposita primæ compositioni, non autem secundæ. 1. 1. 25	Actio potest considerari tripliciter, scilicet quantum ad primum, ad medium, & ad finem. j. j. xix.	ccxl.
accidentia communiter, sumuntur dupliciter. 1. 1. 20	actio dicitur voluntaria & libera. j. ij. lxxvij.	ccliij.
accidentia sunt valde vtilia ad quamcunque rei cognitionem. 1. 1. 60	actio, an sit in agente, vel in patiente. j. j. lxiij.	dxliij.
accidentia an habeant definitionem. 1. 2. 59	actio duobus modis dicitur. j. ij. xvij.	dc.
accidentia sunt duplicia, scilicet simplicia, & copulata. 1. 2. 76.	actio & passio, an sint vnus motus numero. j. ij. xlviij.	dxlij.
accidentia copulata, an habeant definitionem ex additione. 1. 1. 32	actio diuersimodè sumitur. j. ij. liij.	dxliij.
accidentia, num conferant ad cognoscendum quidditatem rei. 1. 1. 14	actio & passio physica, duobus modis considerari possunt ibidem.	ibidem.
accidentia plura quæ sunt eiusdem speciei, quomodo possunt esse simul in eodem. 1. 2. 15	actio, non est in agente, nisi concurrat aliquod extrinsecum, duplici de causa. j. j. xiiij.	dcxliij.

INDEX IN OPER.

iectiue: actiones autem immanentes nō omnes sunt circa singulare obiectiue. j. j. v.	dccxvij.	Aes est à prædominio aqua. 3. 1. 5	26
Actioni attribuitur vna proprietates: & duæ communitates. j. j. xv.	lxvij.	Aequinoctialis circulus cur dicatur & quinoctialis. 3. 1. xxv. fol.	72
Actionis definitio secundum nominales. j. j. lvij.	idem.	æquinoctialis est circulus imaginatus in nona spæra. 3. 1. 34	idem.
Actum debitum omittere tribus modis contingit. ij. ij. liij. cccclxxxv.	idem.	æquinoctialis est regula omnium aliorum circulorum. 3. 1. 11.	idem.
Actus liberalis, & prodigi contrarij sunt. ij. j. lvij.	lj.	æquinoctialis primus est ex circulis componentibus, spheram. 3. 1. 8.	idem.
actus liberalitatis quis. ij. ij. xvj.	l.	Aequale appetere iustum, & iniustum esse potest. 2. 2. 60	212
Actus liberalitatis circumstantiæ tam in dando quàm in recipiendo pecunias. ij. ij. lx.	l.	æquales vicissim, & certo ordine, ac tempore sibi legibus & decreto iustum est vt dominantur. ij. ij. 80.	ccxij.
actus fortitudinis quid sit. ij. ij. xvj.	xlviij.	Aequalitas loci, penes duo attenditur. 1. 1. 64	554
actus iniustitiæ, quōduplex. ij. ij. lvij.	xx.	Aequipollentia quid sit. j. ij. 63	39
actus iniustitiæ est iniustificatio, quæ est duplex. ij. ij. lxxij. lxx.	lxx.	Aequipollentiæ prima regula. j. j. 39	31
actus electionis non potest esse absque habitu morali. ij. ij. x.	lxxix.	æquipollentiæ secunda regula. j. ij. xxvj.	id.
actus appetitus, qui sunt fuga mali, & profectio boni, correspondent actib. intellectus practici, qui sunt affirmatio & negatio. ij. j. xxx.	idem.	æquipollentiæ tertia regula. j. ij. lxxij.	id.
actus duplex, primus & secundus. j. ij. liij.	ccxcvj.	Aequitas non est sufficiens ad ea remouenda quæ sunt iuris naturæ. 2. 2. 15	76
actus per potentias, vel potius econuerso, num cognoscantur. j. ij. lxxij.	ccc.	Aequitatis significationes variæ. 2. 2. 66	75
actus simpliciter est prior potentia, in eodem verò potentia prior est. j. ij. xxx.	cccclxxxij.	æquitatis obiectum est iustum legale. 2. 2. 44	id.
actus moralis perfectus qui. ij. j. lxxx.	cccclxxxv.	Aequitatis principia varia sunt. 2. 1. 51	76
actus moralis rectus vocatur à recta intentione. ij. j. lxij. cccclxxxvj.	ccclxxxvj.	Aequiuoca quæ sint. 1. 2. 15	48
actus humani à fine nomen fortiuntur. ij. ij. liij.	ccccliiij.	Aequiuoca, an sint comparabilia. 1. 2. 57	595
actus quid sit. j. j. xxxv.	ccccxxvij.	Aequiuoci realis, quatuor sunt conditiones. 1. 2. 38	731
actus diuiditur in formam, & operationem. j. j. lviiij. cccccxxvij.	ccccxxvij.	Aequiuocationis species tres. 1. 2. 35	149
actus ratione præcedit potentiam. 1. 2. 65.	idem.	Aer, an moueatur in proiectione lapidis in aere. 1. 1. 70.	228
Actus potentia prius est perfectione. 1. 1. 40	438	aer vtrum ex natura sit insonabilis. 1. 1. 18	655
actus substantia præcedit potentiam. 1. 1. 56	idem.	Aer in aure complantatus, an sit omninò immobilis. 1. 2. 6. idem.	idem.
actus quomodo melior sit ipsa potentia & quomodo non. 1. 1. 16	439	aer inter montes in vallibus infimis conclusus, infalubris est. 2. 1. 34	765
actus an sit potentia prior. 1. 1. 79	449	Aerem principium solum posuerunt Anaximenis, ac Diogenes. 1. 1. 23	364
actus intellectus triplex. 2. 2. xxij.	455	Aeris infalubris, quatuor manifesta signa. 2. 2. 75	764
actus malus duplex. ij. ij. 80	480	Aer vt est purum elementum cur non putrescat. 3. 2. 13	2
actus bonus duplex. ij. ij. 14	idem.	Albedo quomodo generetur. 3. 2. 71	20
actus indifferentes qui sint. ij. ij. 30	idem.	Aetas conciliat fraternum amorem. 2. 1. 35	120
actus, est alcius actus, dupliciter. j. ij. 33	543	aetas apta coniugio, quænam sit. 2. 1. 2	723
actus primus & secundus bifariam considerantur. 1. ij. 76. dcxxvij.	76.	Aeternitas motus, an probari possit. 1. 2. 3	369
actus intelligendi, an sit effectiue à sola specie, vel à solo intellectu, vel ab vtroque. j. ij. 73	693	Aeternitatem motus, vtrum efficaciter probauerint Arist. & Commentator. 1. 2. 36	598
actus intelligendi, num distinguatur realiter à specie intelligibili. j. ij. 74	dcxcj.	æternorum, duo sunt genera. 1. 2. 27	505
actus intelligendi, sine conuersione ad phantasmata, vel sine vfu phantasmatum, quippiam intelligere non potest. j. ij. 40	694	æternum duplex, temporale & supra tempus. 1. 2. 33	474
actus intellectus, quomodo sit praxis. 1. 1. xxvij.	771	æternum ab alio esse non inconuenit. 1. 1. 15	494
actus intellectus dupliciter consideratur. Primò quò ad specificationem quam trahit ab obiecto. Secundò quò ad exercitium. 1. 1. xxvij.	dcclxxij.	æternum est duplex, successuum, & permanens. 1. 2. 76. 906	906
actus tripliciter sumitur. Primò actus formalis. secundò actus existentia. Tertio actus entitatus. j. j. 18	800	Affabilis proprietates. 2. 2. 3	59
actus potentia rationalis fit in instanti. 1. ij. 1.	834	Affabilitas ab amicitia, quo diuersa sit. 2. 1. 44	idem.
actus est prior potentia ratione, & cognitione. 1. ij. 40	838	Affabilitas comitas, & veritas, quomodo differat. z. z. 30. 6z	6z
actus quomodo est prior tempore potentia. 1. ij. xx	839	affabilitas est virtus. z. z. 50	59
Actus & potentia sunt principia omnium prædicamentorum. 1. ij. xx.	873	affabilitas, quomodo annexa sit temperantiæ, ac iustitiæ. z. 2. 66	id.
Acutus sapor quis sit. 3. ij. xxv.	30	affabilitatis extrema quæ. z. z. 77	id.
Adæ peccatum quomodo ad humanum genus irrepserit. 3. 1. 53	36	affecti contra naturam non dicuntur simpliciter continentes, vel incontinentes. z. 1. 30	99
Adiectiua quomodo supponant. j. ij. xij.	84	affectus auaritiæ in retinendo, quando sit mortale peccatum. z. 1. 40	517
Adonias Dauid filius ex intemperantia iussu Salomonis interficatur. ij. ij. 48	465	Agens naturale non agit propter finem. 1. 1. 5z	168
Aduenæ, & peregrini magis diligendi, quàm inimici. ij. ij. xj.	413	Agens & operans, à casu operatur raro. 1. 1. z	idem.
Aduerbia quatuor modis modificant, & determinant verbum. 5. 1. xxvij.	xxix.	agens artificiale operatur propter finem. 1. 1. 9	idem.
Adulator quis dicatur. ij. ij. 38	59	agens duplex: corporeum, & incorporeum. 1. 1. 18	239
Adulter sustinens labores, & vitæ periculum non est fortis. ij. ij. 30	44	agens quomodo dicatur natura. 1. z. 7z	423
Adulteri pœna. ij. ij. 10	dxixij.	agens in aliquod non est in eo, nisi secundum esse eius. 1. 3. 73	471
Adulterium quid sit. ij. j. 80	idem.	agens, duobus modis dicitur. 1. z. 18	600
Adulterorum lex. ij. j. 73	cccl.	Agens naturale non tantum disponit materiam, sed formam educit de potentia materia. 1. 1. 70	793
		Agens est duplex: quoddam est agens in alterum & nullo modo in seipso: quoddam est agens in seipsum. 1. 1. 10. 841.	841.
		Agens sumitur dupliciter. Primò, proprie. Secundò, improprie. 1. 1. 10	908
		Agens per intellectum & agens materiale differunt. 1. 1. 5z. 611.	611.
		Agentia æterna, vtrum necessariò agent. 1. z. 10	537
		Agentis primi per intellectum, & aliorum agentium per intellectum, non est idem iudicium. 1. 1. 56	550
		Agentis causalitas est efficere, seu producere rem, siue secundum	

cundum totam substantiam, siue secundum partem. 1. 2. 25.		amicitia est quædam benevolentia. 2. 2. 37	109
746		amicitia est mutuus amor. 2. 2. 50	ibid.
Agens & patientis conditiones. 1. 2. 33	238	amicitia est amor amanti, & amato manifestus. 2. 2. 65.	
agere contra scientiam quomodo fit vitiosum. 2. 1. 10	96	ibid.	
agere aliquid in seipsum potest tripliciter. 1. 2. 10	239	amicitia quid sit. 2. 2. 76	idem
agere, duobus modis dicitur. 1. 2. 18	660	amicitia utilis placet senibus. 2. 2. 53	110
Agilitas quid sit. 2. 2. 20	653	amicitia delectabilis placet adolescentibus & iuuenibus.	id.
agilitatis humani corporis causa duplex. 2. 2. 53	ibid.	2. 2. 55	id.
Agrestis qui. 2. 2. 22	62	amicitia delectabilis cur magis placeat iuuenibus quàm	id.
Agrestes, qui dicantur. 2. 1. 4	idem	utilis amicitia. 2. 2. 70	id.
Agilitas quid sit. 2. 2. 20	653	amicitia honesti non est nisi inter bonos. 2. 2. 40	111
Agilitatis humani corporis causa duplex. 2. 2. 52	id.	amicitia tum utilis tum delectabilis etiam inter malos ef-	idem
agricola, & artifex, nec quisquam vilium exercitiorum de-		se potest. 2. 2. 40	idem
putandus est sacerdos. 2. 1. 7	248	amicitia sola honesti est indissolubilis. 2. 2. 54	idem
agricolas non decet habere possessiones, sed tantum ci-		Amicitia tripliciter soluitur ex carentia conuictus. 2. 2. 10.	
ues. 2. 1. 52	248	idem.	
agricolæ non spectant ad ciuitatem. 2. 1. 55	174	amicitia non sunt capaces senes, & seueri. 2. 2. 20	112
agricolæ sunt necessarij. 2. 1. 64	247	amicitia iuuenum citò decedit. 2. 1. 1	113
Agrorum custodum, & curatorum lex. 2. 1. 6	352	amicitia honesti est amicitia per se. 2. 1. 35	id.
Aleator quis sit. 2. 1. 22	519	amicitia honesti est amicitia perfecta. 2. 1. 43	id.
Aliena non accipiendi lex. 2. 2. 44	349	amicitia honesti est rara. 2. 1. 56	id.
aliena non douantur. 2. 2. 3	535	amicitia duplex. 2. 1. 17	112
allegotiis vti contingit bifariam. 2. 2. 4	592	amicitia est habitus. 2. 1. 30	id.
aliquid sequitur res. 1. 1. 3	464	amicitia non est ad multos. 2. 1. 10	113
Alterans & alteratum, an sint simul, & quomodo. 1. 2. 43.		amicitia maior est ex vtraque parte delectabilis, quàm quan-	
593.		do ex vtraque parte est utilis. 2. 2. 33	ibid.
alterans & alteratum, multiplicia.	ibid.	amicitia regalis absolutè maior amicitia paterna. 2. 1. 12.	
alteratio quomodo differat à generatione, & corruptione		119.	
simpliciter. 1. 1. 36	234	amicitia vxoris quæ sit. 2. 1. 30	idem
alteratio quid sit. 1. 1. 80	73	amicitia inter fratres dicitur sodalitia. tom. 2. col. 1. lin. 43.	
alteratio omnis primò, & per se non est, nisi in tertia spe-		idem.	
cie qualitatatis. 1. 2. 2	188	amicitia non est in tyranno. 2. 1. 57	idem
alteratio & auctio conueniunt animalib. non autem gene-		amicitia paterna prima est. 2. 2. 38	idem
ratio. 1. 1. 65	340	amicitia vnde causetur. 2. 1. 40	120
alteratio vtrum sit continua & diuisibilis in infinitum. 1.		amicitia naturalis filiorum quomodo se habeat ad paren-	
2. 43	602	tes. 2. 1. 53	idem
alteratio, tribus modis continua dicitur.	ibid.	amicitia naturalis filiorum maximè iucunda : tom. 2. col. 1.	
Alteratio, nunquid sit solum ad qualitates tertie speciei. 1.		lin. 58	i.
1. 49	594	amicitia viri, & vxoris naturalis, est magis quàm ciuilis. 2.	
Alteratio duplex.	ibid.	25	idem
alteratio proprie dicta, quid.	ibid.	amicitia viri & vxoris œconomica est. tom. 2. col. 2. lin. 20.	
alteratio per accidens, quid.	ibid.	idem.	
Amabile est subiectum amicitie. 2. 1. 75	109	amicitia viri & vxoris utilis est, & iucunda & honesta esse	
Amare seipsum bifariam contingit. 2. 1. 3	130	potest. 2. 2. 30	id.
amare seipsum secundum rationem quid. 2. 1. 20	id.	amicitia viri & vxoris, prole conseruatur. tom. 2. col. 2. lin.	
amare seipsum secundum partem irrationalem vituperabi-		43.	idem
le est, secundum partem rationalem summè laudabile. 2. 1.		In Amicitia honesta nulla rationabilis causa accusationis	
30	id.	aut querelæ contingere potest. tom. 2. colum. 1. lin. 53.	
amare melius est quàm amari, licet non vtilius semper. 2. 1.		121.	
63	116	amicitia duplex. 2. 2. 13	idem
amare seipsum maximè naturale est. 2. 2. 58	126	amicitia legalis in quo consistat. tom. 2. colum. 2. lin. 18.	
amare seipsum num liceat. 2. 2. 48	129	idem.	
amari melius est quàm honorari. 2. 1. 2	116	amicitia moralis utilis in quo consistat. tom. 2. col. 2. lin. 28.	
Amarum quomodo generetur. 3. 1. 55	30	idem.	
Amaritudo ex ira quæ sit. 2. 1. 80	58	In amicitia vtili quomodo fit facienda recompensatio.	
Amarum, quando generatur. 1. 2. 3	661	2. 1. 30	122
Amari perdere timemus. 2. 2. 70	383	amicitia æqualium quibus conseruetur. tom. 2. col. 1. lin. 50.	
Amicabilia ad alterum sunt ex iis quæ amicabilia sunt ad		123.	
seipsum. 2. 1. 30.	126	amicitia inæqualium quibus conseruetur. tom. 2. col. 1. li. 50	
amici delectabiles sunt in aduersa fortuna ex duplici cau-		idem.	
sa. 2. 2. 40	ibid.	amicitia inæqualium in quo sit iustitiæ similis. tom. 2. col. 2.	
amici iucundi non sunt eadem ratione in quauis fortuna.		lin. 73	idem
2. 2. 70	132	amicitia utilis, & amicitia delectabilis tollendæ sunt si tol-	
Amici quomodo sint vocandi in vtraque fortuna. 2. 1. 15.		latur utilitas & delectatio. tomo. 2. col. 1. lin. 64.	
133		125.	
amici accedentes ad amicum qui obseruare debeant. 2. 1. 35.		amicitia honesta soluenda est si amicus fuerit malus. 2. 2. 2.	
ibid.		idem.	
amicis indiget foelix. 2. 2. 37	131	amicitia politica concordia est. tomo. 2. colum. 2. lin. 23.	
amicis quid debemus. 2. 2. 48	319	128.	
amicorum fortunæ redundant in amicos viuentes. 2. 2. 38.		amicitia est de bonis externis. tomo. 2. colum. 1. lin. 28.	
19.		131.	
amicos vtilis sibi facere plurimos, non expedit. 2. 1. 8.		In amicitia honesta non decet sibi plurimos comparare	
132		amicos, sufficiunt plures. tomo. 2. colum. 1. lin. 33.	
amicus num etiam sibi bonum velit. 2. 2. 50	112	132.	
amicitia laudabilis, & utilis est. 2. 2. 30	108	amicitia potissima solum inter duos. tom. 2. colum. 1. lin. 66.	
amicitia omnes indigent. 2. 2. 38	ibid.	idem.	
Amicitia est inter homines cuiuscunque sint generis. 2. 2. 53.		In amicitia conuiuere maximè iucundum est : tom. 2. col. 1.	
ibid.		77.	133
Amicitia conseruantur ciuitates. 2. 1. 77	id.	Amicitia bonorum, bona est. 2. 2. 25	idem

INDEX IN OPER.

amicitia publica quid. 2.2.75	283	Amores gignitui in nobis duo. tomo. 2. column. 1. lin. 70.	287.
amicitia quid secundum mentem Philosophi. to. 2. col. 1. lin. 13.	312	amor quid non sit. 2.1.2	286
amicitia quid secundum Platonem. tomo. 2. colum. 1. lin. 70.		amor tantum mentem, visum, atque auditum respicit. 2.2.63.	287
idem.		amor verus, sapiens, ac peritissimus est. tomo. 2. col. 2. lin. 66.	287.
amicitia vera inter bonos esse potest. tomo. 2. col. 1. lin. 10.		amor rectus fortissimus est. 2.2.43	287
313.		amor verus temperans est. 2.2.30	id.
amicitia honesta sola apud Platonem est. tomo. 2. col. 1. li. 47.		amor verus iustus est. 2.2.18	id.
idem.		amor est causa desiderij, odium verò abominationis ac fugæ. 2.1.36	676
amicitia Dei sola verè est amicitia. tomo. 2. colum. 1. lin. 62.		Amorem esse rerum principium existimavit Hesiodus. 1. 1. 16	366
idem.		amores gignitui in nobis duo. 2.1.70	287
amicitia quomodo conferat spei. tomo. 2. colum. j. lin. 30.		amores tres ponit Plato. 2.2.10	321
401		Amoris præceptum cur non datur. 2.2.27	407
amicitia est benevolentia mutua non latens. tomo. 2. col. 2. li. 66.	406	amoris defectus impaviditatem causat. 2.2.52	460
amicitia honesti in æqualitate consistit. tomo. 2. col. 1. lin. 4.	114.	Amphibologiæ fallacia quid. 1.1.7	150
amicitia inter inæquales personas quibus modis conferue	id.	amphibologiæ species tres. 1.1.23	idem
tur. 2.2.42		Amphoram vini, esse in amphora vini, qui verum sit. 1.2.78.	553.
amicitia esse non potest inter multum distantes & differen	115	amplexus, & oscula quando non sunt mala. to. 2. col. 1. li. 30.	471.
tes. 2.1.46		ampliatio quid. 1.2.32	94
amicitia in amare magis consistit quam amari. tomo. 2.1. 33.	116	Ampliationis prima descriptio. 1.2.37	idem
amicitia bonorum permanentior est malorum amicitia. 2.2. 10.	idem	ampliationis secunda descriptio. 1.2.68	id.
amicitia honesti non est inter contraria. tomo. 2. col. 2. lin. 27.		ampliationis quatuor regulæ generales. tomo. 1. col. 2. lin. 78.	idem
idem.		anachoretæ maxima sobrietas. 2.2.7	472
amicitia utilis, & delectabilis est inter contraria. to. 2.2.30.		anaxagoras reus factus, quia solem esse lapidem ardentem affirmavit. 2.1.59	380
idem.		Anaxagoræ, & empedoclis opinio de mundi æternitate. 1. 2.2.20	108
amicitia omnis in quadam communicatione consistit. 2. 1. 4.	117	anaxagoræ opi. de pluribus principiis materialibus. 1. 1.18.	369
amicitia regia quid sit. 2.2.70	118	anaxagoræ intellectus. 1.2.73	365
amicitiam cōtemplari ad Moralem Philosophiam spectat. 2.2.20	108	anaximenis, ac Diogenis opi. 1.1.23	364
Amicitiam faciunt tria. 1.1.8	123	Andronici sententia de iustitiæ partibus. tomo. 2. col. 2. li. 22.	441.
amicitiam politicam quam plurimi decent amici. 2. 1. 77.	132.	Anima dominatur corpori naturaliter. 2.2.60	159
amicitiam tria potissimum conciliant. tomo. 2. colum. 1. li. 23.	312.	anima immortalis quomodo probeatur Peripateticè. 2.2.38.	281.
amicitiæ tres species sunt. tomo. 2. column. 1. lin. 53.	110.	anima prope mortem vaticinatur. 2.2.55	idem
amicitiæ delectabilis, & utilis non sunt amicitia propter se. 2.2.10	ibid.	anima quomodo in speculatio corpori semper aduerfetur. 2.1.10	idem
amicitiæ delectabilis & utilis citò dissoluntur. to. 2. col. 2. li. 32	idem	anima in intelligendo quomodo dependet à corporeo instrumento, sicut in cæteris eius operibus. 2.1.53	282
amicitiæ utilis, & delectabilis permanentiæ causa quæ sit. 2.2.15	111	anima corpore qua ratione indigeat. 2.2.15	id.
amicitiæ honestæ sex sunt conditiones. tomo. 2. col. 1. lin. 18.	idem	anima duplici corpore vitur. 2.1.2	283
idem		anima ex quibus sit. 1.2.70	293
amicitiæ voluntas sit citò. tomo. 2. column. 1. lin. 65.		Anima quando operatur. tomo. 1. column. 2. linea 75.	idem.
idem.		anima cæli & non humana ex numeris harmoniacis composita est apud Platonem. tomo 1. column. 1. linea 65.	294
amicitiæ actus exterior est continere: interior est bene vel le. 2.1.10	112	anima quid sit. tomo. 1. col. 2. lin. 65. pag. 296. & tomo. eod. col. 2. li. 58	626
amicitiæ personarum inæqualium differunt specie. 2. 1. 80.	114.	anima est actus. 1.2.70	296
Amicitia variæ sunt species. tomo. 2. column. 1. lin. 20.	117.	anima est principium vegetandi & augendi in his quæ augentur, vt in plantis. 1.1.80	297
amicitiæ sunt distinguenda in communicationes politicas. 2.2.45	idem	anima vegetatiua quid sit. 1.2.65	300
Amicitia tria sunt opera. 2.1.43	126	anima intellectiua an sit immortalis. tomo 1. colum. 1. lin. 50.	315.
amicitiæ species sunt tres. tomo. 2. column. 1. linea 16.	312.	anima quomodo diuino lumini, improportionata sit. 2. 2. 10	323
amicitiæ veræ duæ sunt species apud Platonem. 2. 2. 78.	idem	anima humana cur cælo digna: tomo 2. column. 1. lin. 15.	385.
idem		anima post Deum diligenda est. tomo 2. column. 2. lin. 12.	411.
amici, tribus ex causis inuicem conqueruntur. tomo. 2. co. 2. lin. 5	123	anima proximi prius ac magis diligenda est quam corpus nostrum. 2.2.45	idem
Amicus, & beneuolus non idem. tomo. 2. column. 2. lin. 62.	109.	anima humana, & non anima cæli est in horizonte æternitatis, in quantum participat diuina, & terrena. 1. 2. 35.	477.
amicus, num suo possit amico maxima bona desiderare. 2.1. 70	115	anima cæli tres habet operationes. tomo 1. colum. 2. lin. 30.	478.
amicus bonus quilibet, semper amico suo benefacit. 2.2.50.	126.	Anima cæli habet diuinam, intellectualem, & animalem operationem. 1.2.46	ibid.
Amicus est alter ego. 2.2.22	312		Anim
Amon David primogenitus ex intemperantia forem oppressit. 2.2.45	465		
Amor fraternus quid sit. 2. 1.24	120		
amor crescit nummi, quantum ipsa pecunia crescit. 2. 1.65.	164.		
amor quid. 2.2.23	285		

anima cæli non habet operationem animalem. tom. 1. l. 20
 479
 anima cæli & intelligentia ex operationibus, intelligibilem tantum habet. 1. l. 36 479
 anima producitur à secunda intelligentia. to. 1. col. 1. lin. 57 482
 anima quò ad esse producitur à primò, quò ad intellectua- litatem ab intelligentia. 1. l. 70 ibid.
 anima quò ad informationem producitur ab intelligentia per motum cæli. 1. l. 73 ibid.
 anima à solo Deo per creationem producitur. tom. 1. z. 37 482
 animæ humanæ, & cælestis, discrimen. to. tom. 1. col. 1. lin. 20 483
 anima quamobrem non intelligit abstracta. tom. 1. col. z. 25 490
 anima est omnia. 1. l. 2 492
 anima intelligit essentiam suam. tom. 1. column. 1. lin. 43 idem
 anima est per se subsistens, quia scit essentiam suam. 1. z. 64 idem
 anima hominis est incorruptibilis. tom. 1. column. z. lin. 6 532
 anima hominis intellectiva, qui dicatur abstracta. ibi- dem
 anima, in animali seipsum mouente, utrum sit mouens, & corpus pars mota, & quomodo. tom. 1. colum. 1. lin. 1 604
 anima, an sit subiectam in libr. De Anima. tom. 1. col. 1. lin. 29 613
 anima propriè dicta, diuiditur in tria animarum genera. 1. 1. 41 617
 anima, utrum sit substantia. 1. z. 61 623
 anima, nunquid sit forma substantialis. tom. 1. colum. 1. lin. 9 625
 anima vegetatiua, bifariam consideratur. tom. 1. col. z. lin. 1 628
 anima, an possit separari ab omni actione sua. idem
 anima & corpus, nunquid constituant unum per se, & qua- re. idem
 anima nutritiua, qui inueniatur in animalibus. tom. 1. l. 18 628
 anima utrum, uniatu corpori ut nauta naui. tom. 1. col. 1. 30 630
 anima, nunquid remaneat in partibus animalis anulosi diui- si, quæ quidem sint principium motus localis, & habeat phantasmata. 1. l. 35 632
 anima, an sit vna, vel plures in animali anuloso. idem
 anima, non eodem modo producendi, se habet ad poten- tias suas, quo potentia ad operationes. tom. 1. colum. 1. lin. 8 636
 anima, utrum sit causa potentiarum suarum. tom. 1. col. 1. 20 637
 anima triplex, ex triplici operatione sumitur. tom. 1. col. 1. 7 638
 anima corpori vnita quæ opera exercebit. tom. z. c. z. lin. 68 654
 anima, an sit purum absolutum. 1. l. 40 680
 anima, an sit tota in toto, & tota in qualibet parte corpo- ris. tom. 1. colum. z. lin. 9. pag. 680. & tom. 1. colum. z. lin. 48 503
 anima intellectiua, an sit forma dans esse homini. 1. z. 59 673
 anima intellectiua, an sit tantum vna. tom. 1. colum. 1. lin. 36 674
 anima intellectiua, an sit incorruptibilis. tom. 1. col. z. lin. 1. 674. & seq.
 anima intellectiua, nunquid componatur extrinsecè ex partibus essentialibus, quæ sint partes realiter distinctæ. 1. z. 45 679
 anima intellectiua, per quid indiuiduatur. to. 1. col. 1. 76. pag. idem
 In Anima inuenitur identitas, & diuersitas. tom. 1. z. 80. pag. 295
 anima est ipse homo, qui diligendus est ex caritate. 2. l. 44 408
 animam contemplari non modò ad Physicum: sed ad mo- ralem Philosophum spectat. 2. z. 22 21
 animam parti corporeæ repugnare ex consultationis ope-

re apparet. 2. l. 35 282
 animam secundum corpus à diis processisse voluit Plato. 2. l. 43 283
 animam definire difficile est. 1. z. 30 291
 animam corpori coniunctam, qua ratione voluerit Plato diuinarum sapientiam consequi non possit. 2. l. lin. 55. 323
 animam intellectuam incorruptibilem corpori humano corruptibili quomodo Deus iussit uniuersis. to. 2. col. z. 72. 445
 animam humanam asserere non esse formam substantialem hominis, non tantum error, sed hæresis est. tom. 2. l. 34. 573
 animam intellectuam esse verè formam dans esse homi- ni, & esse incorruptibilem concluditur absolute ex men- te Arist. 2. z. 23 872
 animæ potentia sunt considerationis Physicæ. tom. 1. l. 10 292
 animæ potentia duplex definitio dari consuevit. 1. l. 25. ibid.
 anima quomodo procedit in cognoscendo. tom. 1. col. z. 75 295
 animæ operationes caloribus motibus similes sunt. to. 1. l. 7 796
 animæ sunt septem intellectiones, sicut septem motus pla- netarum. 1. l. 5 idem
 animæ potentia sunt quinque. tom. 1. col. z. 72 298
 animæ multiplicantur sicut intelligentia. tom. 1. col. z. li. 67 482
 animæ multiplicantur ad multiplicationem corporum. to. 1. l. 3 483
 animæ superiores completæ, & perfectæ sunt, & semper in- telligunt, non autem inferiores. tom. 1. colum. 1. z. 15. ibid.
 animæ sicut intelligentia sunt indiuisibiles. tom. 1. z. 24. 503
 animæ vegetatiua, tres operationes. tom. 1. col. 1. lin. 74. 628
 animæ, nunquid sint tres numero. to. 1. colum. z. lin. 20. 637
 animarum receptacula quatuor. tom. z. colum. z. lin. 15. 662
 anima in speculatione repugnat proprio corpori. 3. l. 71. 57
 anima maxime omnium immortalis incorruptibilisque. 3. l. 23 56
 anima mortem nõ recipiet quemadmodum ternarius, nun- quam par erit, neque par erit impar. tom. 3. col. 1. l. 19. 56
 anima non esteducta de potentia materie per actionem ho- minis generantis. 3. z. 19. 50
 anima separata non privatur actu intelligendi non sibi con- uenienti pro illo statu. 3. l. 71. idem
 anima separata, ut est rationalis est libera & dupliciter cõ- sideratur. 3. z. 20. 55
 anima si esset mortalis improbi lucrarentur quando à cor- pore & à prauitate cum anima liberarentur. 3. l. 49. 59
 animæ brutorum educuntur de potentia materie & dicun- tur formæ naturales. 3. z. 22. 50
 animæ deficientiam magis videntur rationes Scoti proba- re quam immortalitatem. 3. z. 26. 42
 animæ deficientiam probans prima ratio Scoti. 3. z. 43. 42
 animæ deficientiam tenuisse Aristotelem Petrus Pompon- probat in primo lib. 3. z. 23. 47
 animæ doctrina alia est in libro de anima pertractata atq; à metaphysica. 3. l. 73. 49
 animæ humanæ immortalitas ab auctore cum Aristotele demonstratur. 3. l. 18. idem
 animæ immortalitatem Aristotelem confessum esse qui ex- positores egregij fateantur. 3. l. 22. 41
 animæ immortalitatem Christiana fides ex quibus fonti- bus hauriatur. 3. z. 73. 64
 animæ immortalitas ex quibus locis Aristotelis desumatur. 3. l. 50. 39
 animæ immortalitatem fassi sunt ij qui non modo verbis, & scriptis, sed vitæ sanctimonia, & suorum probitate, & patientia in aduersis declararunt. 3. l. 3. 62
 animæ immortalitatem probantes sex Platonis rationes. 3. l. 24. 57
 animæ immortalitatem probans ratio secunda Platonis. 3. l. 48. idem
 animæ immortalitatem probare Aristoteli etiam difficile. 3. l. 57. 39
 animæ immortalitatem qui modernorum negarint. 3. l. 25. 41
 animæ immortalitatem quomodo magis natura quam do- ctrina cognoscamus. 2. l. 11. 61
 animæ immortalitatem quomodo viuentes facile asseque- mur. 3. l. 65. 58
 animæ intellectuæ immortalitatem conclusit in tertio lib. de anima. 3. z. 53. 40

INDEX IN OPER.

animæ malorum, & scelestium quas poenas patiantur, ex Platone. 3. 2. 58	59	animam, & potentias suas considerat liber de anima. 3. 1. 17	22
animæ mortalitatem attestantes quales fuerint. 3. 2.	72	animatam rem anima sensitiva considerat libr. de animalibus. 3. 1. 21	idem
animæ mortalitatem attestantium opiniones qui defensant quales sint. 3. 2. 4	62	animatum anima intellectiva, qualis est homo, in quantum intellectualis est potius metaphysici quam physici. 3. 1. 22	idem
animæ mortalitatem ex quibus locis Aristotelis collegerit Herueus. 3. 1. 39	41	animatum vegetabili anima considerat libr. de vegetabilibus. 3. 1. 20	idem
animæ mortalitatem rationes Pomponacii probantes refelluntur singulari. 3. 2. 69	48	Animati qui. 2. 1. 35	287
animæ nostræ post separationem à corpore quomodo intelligant non satis apertum est neque ipsi Theologis. 3. 2. 34	40	antarcticus polus an sursum, vel deorsum sit. tom. 1. col. 2. 30	216
animæ nostræ separabilitatem à corpore post longas inquisitiones affirmatiue conclusit. 3. 1. 24	40	anteprædicamentum quid sit. 1. 2. 74	47
animæ nostræ status quis sit post hanc vitam. 3. 2. 51	58	antiqui non attigerunt iustum simpliciter. tom. 2. z. lin. 15	186
Animæ separatæ non remanent potentiæ materialis quibus dotata erat cum corpore & cur. tom. 3. colum. 1. lin. 73 fol. 50		antiqui, probare nitentes locum esse considerationis Physicæ, nunquid arguebant sophistice. tom. 1. colum. 1. lin. 60	549
animæ status separatæ à corpore. tom. 3. col. 1. lin. 35. fol. 54		antiqui solam causam materialem nouere. tom. 1. c. 2. lin. 29	537
animam esse immortalem ex opere suo nempe intelligere sentit Aristoteles. tom. 3. column. 1. lin. 50. fol. 40		antiquorum placita de mundi æternitate, & illorum improbatio. 1. 2. 5	212
animam hominis esse immortalem iudicemque habere ac poenas pati maximas cum à corpore fuerit separata. 3. 1. 69. 56		antiquorum sententiæ de loco, & motu, quiete, & figura terræ. 1. 2. 70	221
animam humanam esse indefectibilem secundum substantiam sensit Aristoteles in suis lib. de anima. tom. 3. 1. lin. 51. fol. 39		antiquorum sententiæ de generatione, & corruptione. 1. 1. 58	231
animam immortalem esse Alexander Aphrodisæus fatetur. 3. 2. 67. 40		antiquorum sententiæ sibi consentientes quomodo cum Aristotele concordent. 2. 1. 26	35
animam immortalem posuisse & Platonem & Aristotelem Proclus testatur. 3. 2. 75.	40	Antisthenes hominem virtute sua beatum dixit. tom. 2. 1. 67	380
animam immortalem posuisse Aristotelem & plures testatur Plethon Platonicus inter græcos peritissimus. 3. 1. 13.	41	annulus non est infinitus, nisi secundum similitudinem. 1. 1. 35	171
animam immortalem Themistius asserit in tertio de anima. 3. 2. 77. 40		anni initium secundum Romanos. tom. 3. colum. 1. lin. 33. fol. 75	
animam indefectibilem posuisse Aristotelem testatus est Auerroes. 3. 2. 69. 40		anni principium ex Astrologis. tom. 3. colum. 1. lin. 35.	idem
animam intellectuam esse vnam tantum & non informare materiam, sed se habere ad omnes homines, ut intelligentia ad cælos imaginatus est Auerroes præter Aristotelis sententiam. 3. 2. 63	40	anni principium secundum Ecclesiam. tom. 3. col. 1. lin. 32	idem
animam mortalem quali significantes quidam Aristotelis loci, sana explicatio. 3. 2. 57	40	Apes, an habeant phantasiam. 1. 2. 50	671
animam vel corrumpi vel remanere otiosam post corpus uideri posse colligi ex tex. 30. tertij de anima, nisi recte intelligatur. 3. 1. 57	idem	apostasia quid sit. 2. 2. 70	396
animarum humanarum distinctio. tom. 3. column. 2. 76. fol. 58		apostatæ qui dicantur. 2. 1. 57	idem
animarum nostrarum loca post huius vitæ statutum quinque sunt ex Platone tom. 3. colum. 1. lin. 20. folio 59		apostematum digestio, potius dici debet corruptio, quam pepansis. 3. 2. 40	6
animi immortalitatis signum à quibus desumi possit colum. 3	8	appellatio ampliacionis quid sit. 1. 1. 75	97
animalium, quæ ex putrefacta re producuntur duplex productiuum. 3. 2. 73	3	appellatio formæ quid sit. 1. 2. 15	idem
animal est calidum, & humidum. tom. 1. colum. 1. lin. 16	351	appellationis modi. 1. 2. 64	96
animal, qui moueat seipsum. 1. 1. 5	605	appellationis ut est restrictio termini supponentis, definitio. 1. 1. 12	97
animalia imperfecta, utrum moueantur localiter & quid moueat ea. 1. 1. 40	705	appellationis genus triplex. 1. 1. 36	idem
animalia ex putri materia genita si agenti particulari, & proximæ materiæ comparentur à casu sunt, virtuti vero cælesti collata, per se generata esse dicuntur. 1. 1. 30	790	appetibile apprehensum & particulare bonum est principale mouens immotum: phantasia verò & appetitus mouens motum. 1. 2. 15	340
animalia omnia producta ex semine an possint produci sine semine, & si producta sine semine, sint eiusdem speciei, cum productis ex semine. tom. 1. colum. 2. lin. 57	790	appetitus sensituius contrariatur rationi. tom. 2. 1. 42. pag. 22 & 472	
animalium genera tria apud Platonem. tom. 2. col. 2. lin. 70	282	appetitus sensituius aptus natus est obedire rationi. 2. 1. 75	22
animata tantum nutriuntur, & augentur. tom. 1. col. 1. lin. 35	301	appetitus sensituius quomodo distinguatur per concupiscibilem, & irascibilem. 2. 2. 19	27
animata habent intrinsecum quiescens, non autem inaniamata. 1. 1. 12	340	appetitus & ratio practica sunt principium humani, & liberi actus. 2. 2. 23	79
animata res quomodo sit consideranda. 3. 1. 13	22	appetitus non constituit gradum in viuentibus. tom. 1. 2. 60	298
animatam rem simpliciter, & absolute, & præcipue quo ad		appetitus quoruplex fit in homine. tom. 1. column. 1. lin. 75	316
		appetiturum pecuniæ, quando peccatum mortale esse contingat. 2. 2. 10	116
		appetitus animalis quid sit, & in quo prædicamento reponatur. 1. 2. 12	526
		appetitus sensituius multifariam sumitur.	idem
		appetitus naturalis, quid importet. tom. 1. column. 1. lin. 73	526
		appetitus animalis, realiter distinguitur ab appetente. 1. 40	526
		appetitus intellectuius qui distinguatur à sensituius. 1. 2. 19	700
		appetitus intellectuius, quare non diuidatur in duos appetitus, sicut sensituius. 1. 2. 65	idem
		appetitus sensituius & sensus, an sint potentiæ realiter distinctæ. 1. 1. 53	701

aqua, aer & terra permixta possunt putrescere. 3. oolum. 2.	2	aristoteles quæ de domo docuit. 2. 2. 35	328
55. fol.	2	aristoteles quàm ordinatè processerit in traditione scientiæ Metaphysica. 1. 2. 73	362
aqua cur non putrescat. 3. 2. 48	id.	aristoteles existimavit constanti animo, severis demonstrationibus probasse mundum esse æternum. 1. 1. 45	881
aqua esse rotundam quibus rationibus demonstratur. 3. 1. 28	70	aristotelis errores in mortali disciplinat. 2. 2. 58	381
aqua & terra quæ sunt communiter, quæ sint magis terra, quàm aquæ. 3. 2. 5	20	aristotelis sententia de verecundia, ad tria reducitur. 2. 2. 60.	466
aqua non putrescit si pura sit elementaris. tom. 3. colum. 2.	84. fol.	2	466
Aquea quæ sunt à prædominio sunt secundum naturam suam, & propriam materiam frigida. 3. 1. 1	21	Aristoteles cur Dæmon dictus sit. 3. 1. 20	57
aranea, an operetur intellectu. 1. 2. 69	534	Aristoteles quibus videtur sibi contrarius. 3. 2. 52	41
arbitri lex. 2. 1. 40	350	arithmeticæ, circa quæ versetur. 2. 1. 40	745
arbores masculinæ sunt longioris vitæ. 1. 1. 8	352	arithmeticam, Geometriam, & Astronomiam erudiri homines debent. 2. 2. 70	318
arces non in omni politia faciendæ. 2. 1. 2.	250	arithmeticæ laus. 2. 2. 78	322
archelaum Decanicus cur interfecit. 2. 2. 80	224	arrogantia est quidam superbix gradus. 2. 1. 42	496
argumenta martini lutheri contra sacramentum confirmationis solvuntur. 2. 1. 43	564	ars quomodo diuersa sit à scientia Diuina, Mathematica, Naturali, & prudentia, & cæteris habitibus intellectuales. 2. 2. 44	81
argumenta Lutheri contra Missæ sacrificium solvuntur. 2. 1. 10.	574	ars quomodo cum fortuna conueniat, & eam dilexisse dicatur e contra. 2. 2. 67	idem
argumenta Lutheri contra ordinis sacramentum solvuntur. 2. 1. 30	591	ars quid sit. 2. 1. 63	idem
argumenta Lutheri contra matrimonij sacramentum solvuntur. 2. 1. 60	506	ars trifariam sumitur. 2. 1. 70	idem
argumenta in definitionem naturæ solvuntur. 1. 2. 4	163	artis definitio completa. 2. 2. 10	idem
argumenta quæ videntur prohibere hæreticos interfici solvuntur. 2. 1. 13	399	ars bene præceptiua quatuor requirit. 2. 2. 33	88
argumenta, quæ virginitatem, vt impiam damnant. 2. 2. 76	472	ars nummularia est infinita, non autem pecuniarum commutatiua. 2. 1. 60	164
argumentatio quid sit. 2. 21	144	ars non est, in qua non contingat error. 2. 1. 23	341
argumentatio sophistica quæ sit. 1. 1. 34	149	artes & scientiæ quomodo sunt inuentæ. 1. 1. 47	5
argumentatio à destructione antecedentis ad destructionem consequentis, in quibus valeat. 1. 2. 52	621	artes omnes iustitia reguntur. 2. 2. 63	438
argumentum quando valet, & quâdo non in Barbara. 1. 2. 22	81	artes, & scientiæ fiunt ex experimento formali: vel virtuali non quidem essentialiter, sed originatiuè, ac dispositiuè. 1. 1. 74	715
Argumentum in Celarent, quando valet, & quando non. 1. 2. 35	idem	artes liberales, sunt septem. 2. 2. 72	744
argumentum in Darij quando valet, & quando non. 1. 1. 2. 42	idem	artis sunt tres operationes. 2. 2. 23	81
argumentum in Ferio quando valet, & quando non. 1. 2. 73	idem	artis obiectum. 2. 2. 36	idem
argumentum in Baralipon quando valet & quando non. 1. 2. 77	idem	artis, & scientiæ generatio. 1. 1. 6	361
argumentum in Celantes quando valet & quando non. 1. 1. 9	82	artis instrumenta duplicia. 2. 1. 61	749
argumentum in Dabitis quando valet & quâdo non. 1. 1. 22	idem.	artium ac disciplinarum aliquæ omnibus ciuibus conuenire videntur: nonnullæ aliquibus. 2. 1. 40	328
argumentum in Fapesmo, quando valet, & quando non. 1. 1. 32	idem	artium & scientiarum inuentio. 1. 2	361
argumentum in Frigefesomorum, quando valet & quando non. 1. 1. 60	idem	artifex quilibet specialis reddit rationem suarum interrogationum, & conclusionum per sua principia. 1. 2. 42	128
argumentum in Cæsare quando valet & quando non. 1. 2. 13	idem	artifex magis est sciens quàm expertus, ac sapientior. 1. 1. 50	361
argumentum in Camestres quando valet & quando non. 1. 2. 29	idem	Ad artificem eundem spectat aliquid agere & iudicare. 2. 1. 50	188
argumentum in Festino quando valet & quando non. 1. 2. 39	idem	artifices aliqui possunt fieri ciues. tom. 2. col. 1. lin. 60	184
argumentum in Baroco, quando valet & quâdo non. 1. 2. 53	idem	artifices, & ad principatum inepti, non sunt ciues. 2. 1. 26	184
argumentum in Darapti quando valet, & quâdo non. 1. 2. 64	idem	artifices non sunt pars ciuitatis optimæ. tom. 2. col. 2. li. 27	247
argumentum in Felapton, quando valet & quâdo non. 1. 1. 10	83	artificialia aliqua, an possunt fieri, & ex arte, & à casu. 1. 2. 14	425
argumentum in Disamis quando valet & quâdo non. 1. 1. 18	idem	artificialia, nunquid habeant in se principium sui motus. 1. 1. 57	528
argumentum in Datifi quando valet & quando non. 1. 1. 26	idem	artificiata cur corruptibilia sunt. 1. 1. 20	350
argumentum in Brocardo quando valet & quâdo non. 1. 1. 33	idem	artificum lex. 2. 1. 8	id.
argumentum in Ferison, quando valet, & quâdo non. 1. 1. 44	idem	aspectus rectus in cælis est. 1. 1. 78	295
argumentum quid sit. 2. 1. 45	389	aspectus rectus in anima est. 1. 2. 58	id.
argumenta quatuor principalia contra opinionem authoris. 3. 1. 48	38	Affa an semper sint humidiora elixatis. 3. 1. 43	9
argumentum in fidei definitione quale sit. 2. 1. 70	389	affa cur medici concedant infirmo non frixa, tom. 3. 1. 39.	idem.
aristippus optimum bonum involuptate posuit. 2. 1. 63.	380	affimilari cuncta desiderant primo principio non autem aliis intelligentiis. 1. 2. 12	473
aristoteles tria docuit de sapientia. 2. 1. 60	310	astra cuius naturæ sint. 1. 1. 58	218
aristoteles septem determinauit de continentia. 2. 1. 65	311	astra secundum suam naturam mouentur ad motum sui orbis in quo sunt fixa. 1. 1. 30	219
aristoteles quænam de voluptate differuerit. 2. 2. 6	313	astra sunt figuræ sphericæ. 1. 2. 78	idem
		astra non adoranda, sed pro temporum signis cognoscenda. 2. 2. 25	381
		astronomia, circa quæ versetur. 2. 1. 43	745
		astucia quæ sit. 2. 1. 20	204
		astucia aliquando, nonnunquam vi mutantur Respublicæ. 2. 2. 24	215
		astucia quid sit. 2. 2. 36	432
		astucia in bonam partem accepta. 2. 1. 7	433
		atlantis fabula. 1. 76. 215. & 1. 2. 65	339
			Attractio

Attractio duplex.1.1.71	593	2.1.21	53
Attritio minimè fieri potest contritio.2.1.64	581	Banausia est vitium secundum excessum quod aduersatur	
Auaritia ideo grauissimum peccatum dicitur, quia insana-		bi magnificentiæ.2.1.35	54
bile est.2.2.60	479	Baptizare num liceat in quavis aqua.2.2.53	557
Auaritia dupliciter sumi potest, scilicet absolute, & genera-		Baptizare num plures vnũ, & vnus plures possit.2.2.56	559
liter, determinatè & specificè.2.1.32	515	Baptizare num quis possit seipsum.2.2.70	559
Auaritia absolute & generaliter definitur.2.1.72	515	Baptismi triplex forma.2.2.40	557
Auaritia determinatè & specificè definitur.2.2.5	515	Baptismi forma qua Græci vtuntur.2.2.76	557
Auaritia est peccatum semper.2.2.50	515	Baptismi vera sanctæ Romanæ Ecclesiæ formâ.2.1.25	558
Auaritia generale peccatũ est, si gñaliter capif.2.2.72	515	Baptismi effectus quatuor sunt.2.2.63	558
Auaritia specificè accepta est speciale vitium.2.1.10	516	Baptismi num sola fides ad salutem sit sufficiens.2.2.30	560
Auaritia vt iustitiæ aduersat, mortale peccatũ est.2.1.40	516	Baptismus est ablutio à peccati macula.2.2.26	556
auaritia prout liberalitati aduersatur non semper mortale		Baptismus num debeat fieri in igne.2.2.10	557
peccatum est.2.1.60	516	Baptismus num simoniace collatus valeat.2.2.30	559
Auaritia mala penè infinita parit.2.1.56	518	Baptismus non excludit pœnitentiam.2.1.46	560
Auaritiæ appetit⁹ vbi mortale vitium esse òringit.2.2.10	516	Barbari omnes cur sint serui.2.2.70	566
Auaritiæ quæ ætus quando non sit peccatũ mortale.2.1.5	517	Barbiti, quid.2.2.67	266
Auaritiæ affectus in retinendo quando nam sit mortale pec-		Beata. V. non fuit redempta à Christo nisi fuerit concepta	
catum.2.1.40	517	in peccato originali, & hoc est fundamentum quo B. T.	
auaritiæ vitium si cõparetur ad alia vitia q̄ graue sit.2.2.42	517	probat suam sententiam.3.1.63	37
Auaritiæ nomen vnde sumptum fuerit.2.1.55	515	Beatam Virg. conceptam esse in peccato originali, tenere	
Auaritiæ species.2.2.35	518	postea verò per sanctificationem emundatam, magis	
Auaritiæ septè sunt filiæ ex sententia Gregorij.2.1.46	521	consonum est honori Christi & B. Virg. quam contra-	
Auaritiæ filiæ secundũ Isidorum nouem sunt.2.1.80	521	riam tenere.3.2.63	38
Auaritiæ quatuor remedia sunt.2.2.55	521	Beatitudo vera vbi inuenitur.2.1.30	387
Auarorum gradus.2.1.43	52	Beatitudo quid sit.2.1.54	618
Auarus maximè Deus pœnis infecutus est.2.2.2	158	Beatitudo quot modis sumitur in scripturis.2.2.3	618
Auarus sicut excedit in recipiendo, & deficit in dando, ita		Beatitudo est operatio.2.2.60	644
prodigus excedit in dando, & deficit in recipiendo.2.2.151	51	Beatitudo triplex: diuina, Angelica & humana.2.1.16	645
auarus iuuenis est incurabilis.2.2.24	51	Beatitudo essentialiter consistit in clara diuinæ essentiæ vi-	
audacia causat spem, timor verò desperationem.2.2.59	44	sione.2.1.54	647
audacia quid sit.2.1.30	461	Beatitudines huius vitæ quotnam sint.2.1.30	619
audacia qua ratione opponatur fortitudini.2.1.65	461	Beatitudines num sint plures quam octo.2.1.78	620
auditus organum est tympanum constitutum intus in aure		Beati qui persecutionem patiuntur.2.2.62	631
compositum ex miringa, & aere immobili omni profus		Beati cur qui propter iustitiam patiuntur.2.2.77	631
sono carente.1.2.80	304	Belli ac pacis tempore quomodo facile sibi inuicem diffi-	
auditus tripliciter consideratur.3.2.7	24	dentibus principantib. diuitib. delitiosè viuentibus mu-	
auditiua potentia quid sit.1.1.18	305	tatur paucorum politia in popularem.2.1.2	218
auditus silentij, qui dicatur.1.1.69	647	Belli leges.2.1.53	430
auditus in patria quisnam sit gloriosi corporis.2.1.1	656	Bellicæ actiones ad duo instituuntur in ciuitate.2.2.40	242
auerroes Græcas literas nesciuit.3.2.49	40	Bellum vtilius est ciuitati quàm pax.2.2.5	255
auerroes libros Aristotelis in arabico translatos, & satis im-		Bellum, & lites quomodo ad pacem tendant.2.1.43	418
perfectos legit.3.2.49	40	Bellum quid sit.2.2.28	429
auerroes non potuit sibi imaginari quomodo anima sit for-		Bellum quando iustum sit & peccatum.2.2.46	429
ma informans corpus humanũ, & sit immortalis.3.2.58.40	40	Bellum in sacra scriptura.2.2.55	429
auerroes reprehendit Alexandrum Aphrodiseum qui inter-		Bellum vt sit licitum tria requirit.2.2.68	429
pretans Aristotelem arbitratus est animam esse morta-		Bellum à principe.2.1.4	430
lem.3.2.54	40	Bellum in principe.2.1.27	430
auerroes legem Mahumeti despexit.2.1.38	449	Bellum hodiernum cur.2.1.40	430
auerrois errata.2.2.3	609	Bellum quæ leges.2.1.53	430
auerrois de felicitate opinio.2.1.25	636	Benefactor cur magis amat beneficiatum quàm è contra.	
auerrois dicta, quò ad creationem à commentatore impu-		2.2.68	128
gnantur.1.1.45	193	Benefactor delectatur memoria boni honesti & præsentis,	
augmentatiua propter quid est animalibus data.1.2.8	300	beneficiatus autem memoria boni vtulis ac præteriti.	
augmentum differ à generatione substantiali.1.2.70	234	2.1.54	129
augmentum potest dici continuum dupliciter.1.2.28	235	Beneficentia quid sit.2.2.10	421
augmentum dicitur bifariam.1.2.78	299	Beneficentia quomodo ad diuersas spectet virtutes.	
augmentum & diminutio quid.1.1.47	77	2.2.40	421
augmentum sumitur pro intentione alicuius qualitatis, &		Beneficentia quo ordine vti debeamus.2.2.50	421
decrementum pro remissione.1.2.43	234	Beneficus esse cupit sibi quilibet.2.2.2	126
augmentum, quod fit in rebus viuentibus, an sit motus con-		Benefortunati sine ratione operantur.1.1.18	356
tinuus.1.2.79	601	Benefortunatis non opus est consiliari.1.1.25	356
augmentum, in rebus viuentibus, motum esse continuum,		Benefortunatus affequitur desideratum absque cognitio-	
multifariam intelligi potest.	ibid.	ne.1.1.20	354
augmentum & magnitudinem in adolescentibus, actus ve-		Benefortunatorum secunda & tertia proprietates.3.2.70	35
neris maximè impedit.2.1. & 2.3	723	Benefortunatorum tres proprietates.3.1.49	35
augmentum in viuentibus, an sit ab anima, an ab igne,		Bona fortuna est naturalis impetus ad aliquod bonum pro-	
1.2.9	640	sequendum.3.1.53	34
auicenna legem Mahumetanam derisit.2.1.38	449	Bona fortuna est naturalis impetus causatus à Deo in ani-	
aurum est æqua à prædominio.3.1.59	20	ma nostra vt est motor totius naturæ.3.1.49	34
austerus sapor ab aceto quomodo differt.3.2.36	30	Bona fortuna ponitur esse circa bona exteriora.3.2.63	34
austerus sapor à quo fiat.3.2.16	30	Bona fortuna non est felicitas humana.3.1.5	35
autores in quavis facultate, qui sint assumendi.2.2.47	630	Bonæ fortunæ definitionis particularũ explicatio.3.1.51.34	35
authoritas quid sit.1.2.58	147	Bene natus quis dicatur.3.2.53	35
auxilium Dei num sufficiat ad opus Christianum.2.1.25	603	Bene fortunatus quid sit, secundum opinionem D. Thomæ	
aux quid sit.3.1.15	79	3.2.14	35
axis & diameter in quo distent.3.2.8	67	Bene fortunati assimilantur iis, qui mouentur à Deo æter-	
		no.3.2.55	34
B			Benefor
Banausia, & paruificentia extrema sunt magnificentia.			

Benefortunati debentur melancolici. 3.1.53 34
 Benefortunatorum prima proprietas est quod diriguntur
 in opinionibus suis secundum præcognitionem aliquã,
 vel discursum rationis, sed tantum à primo principio
 impellente eorum appetitum. 3.1.65 35
 benevolentia eiga se quilibet afficitur. 2.2.15 126
 benevolentia inter amicos in quo consistat. 2.2.67. idem
 benevolentia non est amicitia. 2.2.14 127
 benevolentia non est amatio. 2.2.40 idem
 benevolentia aggeneratur subito, non est amor. 2.2.50. id.
 benevolentia est principium amicitia. 2.2.64 idem
 benevolentia dux sunt species. 2.1.15 110
 benignitas dicitur. 2.2.41 441
 bestiarum concubitus Deus ed t. 2.1.58 331
 bibere cyatum vini, qui intelligatur. 1.1.36 554
 bigamiam Lamech primus introduxit. 2.2.58 723
 boe morum hæreses. 2.2.50 570
 bona externa non modo ad politicam, sed ad contemplati-
 uam spectant felicitatem. 2.2.50 16
 bona & mala hæreditantur à parentibus. 2.1.35 99
 bona omnia non sunt adinuicem comparabilia. 2.2.40 139
 bona quinque sunt quæ videntur præferre civitati. 2.2.70 id.
 bona non quam plura, sed quæ durabilia patres filius reli-
 querint, potiora censenda sunt. 2.2.55 226
 bona animæ in infinitum appetuntur, non autem alia bona
 externa. 2.1.70 239
 bona ad optimum finem ordinata duplicia sunt. 2.1.37 252
 bona externa computantur inter diuina dona. 1.1.21. xxij.
 dxxxvj.
 bona corporis à Deo sunt. 1.1.21. xxxij. idem
 bona omnia esse communia, in primo hominis statu decuit.
 1.1.11. dcciv.
 bona externa acquirendi varij sunt modi, & quinam sint.
 1.1.21. xxxvj. dcclvij.
 bonam animam qui dicantur esse sortiti 1.1.21. xxxv.
 boni separati notitia, homini haud necessaria est. 1.1.21. 13
 boni ratio duo includit. 1.1.21. cccclxx.
 boni ac mali seipfos amant, sed differenter. 1.1.21. cxxx.
 bonitas duplex. 1.1.21. cxij.
 bonitates, & perfectiones quæcunque reperte in intelligen-
 tiis à prima sunt bonitate. 1.1.21. cccclxx.
 bonitates quæcunque à prima pendent. 1.1.21. cccclxx.
 bonorum aliud honorabile aliud laudabile. 1.1.21. cx.
 bonorum communitas, quot mala modo pareret. 1.1.21. dcclvj.
 bonorum ordo describitur. 1.1.21. cccclxxxix.
 bonorum animæ partitio. 1.1.21. dxxxvj.
 bonum separatim non est perfectum. 1.1.21. cxij.
 bonum verè cognoscitur tantum studiosus. 1.1.21. cxij.
 bonum separatim non est omnium bonorum communis i-
 dea. 1.1.21. cxij.
 bonum separatim non est communis idea omnium quæ
 per se sunt bona. 1.1.21. cxij.
 bonum separatim non est hominis summum bonum. 1.1.21. lxxv
 xij.
 bonum duplex simpliciter & secundum quid. 1.1.21. ciii.
 bonum triplex. 1.1.21. cx.
 bonum est quod omnino appetunt appetitu sequenti iudi-
 cium rationis rectæ. 1.1.21. cxxxij.
 bonum additum alteri bono, an maximè bonum faciat. 1.1.21.
 lxxx. cxxxij.
 bonum per se duplex extra omne genus & in genere. 1.1.21. x.
 cxxxvj.
 bonum consequitur quodlibet bonum entis. 1.1.21. cxxxv.
 bonum est res interior, perfectio, pulchrum verò exterior
 perfectio. 1.1.21. xxx.
 bonum commune proprio anteponendum. 1.1.21. cxxxj.
 bonum non est principium omnium. 1.1.21. cccclvij.
 bonum in mathematicis non est. 1.1.21. cccclxix.
 bonum simpliciter, & bonum secundum quid. 1.1.21. idem
 bonum quomodo diuiditur in honestum, vtile, & delectabi-
 le. 1.1.21. idem
 bonum quomodo includat respectum. 1.1.21. idem
 bonum quanto vniuersalius, tanto melius. 1.1.21. cccclxxij.
 bonum prius est quam ens in ratione causalitatis. 1.1.21. xxvj.
 cccclxxx.

Cæcus sapientior est, non surdus, & mutus natus in aro sur-
 do, & muto, & vidente. 1.1.21. cccxxj.
 Cælibem ducere vitam sacerdotes oportet. 1.1.21. dxcij.
 cælestia intelligere nobis opus est. 1.1.21. cccxxij.
 cæli anima tres habet operationes. 1.1.21. cccclxxvij.
 cæli anima habet diuinam, intellectualem, & animale mope-
 rationem. 1.1.21. xvj. idem
 cæli anima non habet operationem animale. 1.1.21. cccclxxix.
 cæli anima & intelligentia ex operationibus intelligibilem
 tantum habet. 1.1.21. xxxvj. idem
 cæli partes habent diuersas virtutes & potentias varietate,
 influxus in inferioribus. 1.1.21. cccxvj.
 cælum habet figuram sphericam. 1.1.21. cccxvj.
 cæli motus qualis sit. 1.1.21. idem
 cælum ex suo motu an causet sonum. 1.1.21. cccxix.
 cæli motus causa est perpetua generationis. 1.1.21. cccxix.
 cæli an plures sint. 1.1.21. cccclxij.
 cælum dicitur quia essentia. 1.1.21. cccv.
 cælum quod est quinta essentia, quomodo ab elementis di-
 stinguatur. 1.1.21. idem
 extra Cælum, nullum est corpus sensibile, nec aliquid con-
 sequens corpus sensibile, vt locus, vacuum, tempus. 1.1.21.
 cccxj.
 cælum potest sumi tribus modis. 1.1.21. cccxj.
 cælum est incorruptibile ac mouetur sine labore. 1.1.21. cccxv.
 cælum cur ex incorruptibilibus compositum est incorrup-
 tum autem homo. 1.1.21. ccccl.
 cælum pendet ex primo mouente. 1.1.21. cccclj.
 cælum an sit animatum secundum Aristotelem. 1.1.21. cccclxxvij.
 cælum motui subiectum mensuratur tempore & semper
 simul cum tempore est, alia verò non semper cum tem-
 pore sunt. 1.1.21. diij.
 cælum agit in hoc mundo inferiori, tam in elementis quam
 in elementatis, idque dupliciter. 1.1.21. dcccclxxvij.
 cælum sumitur dupliciter. 1.1.21. 884
 cælum est animatum si sanatur vt corpus cæli & motor e-
 ius quæ est intelligentia. 1.1.21. 888
 cælum sumitur dupliciter. Primum pro corpore cæli circumf-
 cripto motore suo, secundo pro corpore cæli, & moto-
 re suo. 1.1.21. idem
 caliditas regionis causa est longioris vitæ. 1.1.21. cccclij.
 calidum cum humido est vitæ prima radix. 1.1.21. ccccliv.
 calidum, & frigidum amantur dupliciter. 1.1.21. cccvj.
 calidum & frigidum, cur actiua vocantur philosophus: humi-
 dum & siccum passiuum. 1.1.21. cxvj.
 calidum & frigidum sunt principia actiua qualitatum se-
 cundarum. 1.1.21. 29
 calidum efficitur per se. 1.1.21. cxj.
 calido & frigido simul impinguntur, sunt aqua & terra tem-
 perata. 1.1.21. cxix.
 calor alterans tantum quis sit. 1.1.21. ij.
 calor digerens apotemata quomodo naturalis & quomo-
 do innaturalis dici possit. 1.1.21. 6
 calor digerens est naturalis. 1.1.21. xxxj.
 calor est agens in omni digestionem. 1.1.21. v.
 calor generans substantialiter quis sit. 1.1.21. ij.
 calor generans substantialiter dicitur calor complexiona-
 lis. 1.1.21. xxx.
 calor idem innaturalis effectus vim speciei alteri sit natu-
 ralis. 1.1.21. xxxij.
 calor innaturalis alicuius animalis putrefacti cur possit ef-
 se productius formæ animalis perfectæ. 1.1.21. xxxij. id.
 calor intensus præseruat à putrefactione. 1.1.21. 49.
 calor naturalis est calor generans substantialiter, in quo est
 virtus cæli, & motorum cælestium & virtus complexio-
 nalis & vis formæ illius naturæ in quo est, vt producat
 sibi simile. 1.1.21. xxx.
 calor naturalis generat formatiue. 1.1.21. idem
 calor vt calor generat dispositiue, tam in simplicibus, quã
 in compositis. 1.1.21. 49. idem
 caligines frequentes, arguunt malum aerem. 1.1.21. 765
 caloris naturalis extinctio, & humiditatis radicalis mortis est
 causa in videntibus. 1.1.21. 344
 cambium minutum parum laudabile est. 1.1.21. dcclxj.
 cambium minutum quid. 1.1.21. ibid.
 cambium per literas, quod sit, & quomodo licitum. 1.1.21. ibid.
 cambium communiter vsitatum. 1.1.21. ibid.
 camp

INDEX IN OPER.

campforia, quomodo licita, vel illicita fit. ij. ij. 58.	760	cathegorica propositio quare magis dicatur prædicatiua, quam subiectiua. i. z. z.	ibid.
campforia a s pecuniarum. ij. j. 10	idem	cathegorica negatiua dupliciter definitur. i. i. 80	17
campforia, quomodo inuenta. ij. j. lxxj.	dccclxj.	cathegorica vera tam affirmatiua, quam negatiua dupliciter definitur. i. z. 17	id.
capibile quid fit. ij. ij. xlvij.	xvj.	cathegorica propositio alicuius quantitatis & nullius quid fit. i. z. 53	id.
capibilis seu compressionis causa quæ fit. ij. ij. 69.	id.	cathegorica alicuius quantitatis conuertibilis est per aliquam trium specierum conuersionum. i. i. 27	25
capitale vitium dicitur, non quia capitis poena puniatur. sed ratione originis, vel finaliter. ij. j. lxxij.	ccccxcj.	cathegorica simplex quid fit. i. i. z	29
capitalia vitia tantum sunt septem. ij. ij. xxxiiij.	idem.	cathegorica simplex affirmatiua indefinita particularis, & singularis non solum probatur resolutoriè, sed etiam ampliatiuè. i. z. z	107
charitas quot modis sumitur. ij. ij. lxx.	ccccliiij.	caupones qui. z. i. 8	329
carbunculus est à prædominio aqua. ij. j. lxxvij.	xx.	cauponantium lex. z. z. 58	350
charitas est virtus in anima existens à Deo creata, non autem Deus, vel spiritus sanctus, nisi causaliter. ij. ij. j.	405	causa quidnam fit. i. z. 54	163
charitas est excellentius donum creaturæ collatum non autem simpliciter. ij. ij. xxxv.	idem	causa materialis quid fit. i. z. 33	164
charitas quid fit. ij. j. xl.	idem	causa finalis, formalis, & efficiens, quid. i. z. 62	id.
charitas est amicitia inter Deum, & intellectualem creaturam. ij. ij. 53.	idem	causa efficiens quot modis accipitur. i. i. 37	ibid.
charitas respicit æternam felicitatem. ij. ij. lxxvij.	idem	causa quid. i. z. 8	146
charitas non producitur ab anima. ij. j. xvij.	ccccvj.	causa intrinseca duplex, videlicet essentialis & effectiua. i. z. 10	237
charitas non est viribus animæ acquisita. ij. j. xx.	idem	causa efficiens secundum Platonem quænam fit vera rerû naturalium. i. z. 40	250
charitas aurum ignitum est. ij. j. xliij.	ccccxiiij.	causa idem est contrariorum. i. z. 78	395. & 165
charitas quantum possit apud Deum. ij. j. j.	cccclv.	causa prior, & posterior est. i. i. 50	396
charitas Pauli erga proximum qualis. ij. j. xvj.	ccccxvj.	causa per se, & per accidens. i. i. 74	id.
charitas inter nos, & proximum causat pacem inter nos, & Deum. ij. ij. xxviiij.	ccccxxj.	causa complexa, vel incomplexa. i. z. 25	id.
charitas quomodo fit causa meriti. ij. ij. xxxv.	ccccliiij.	causa omnis primaria plus est influens super causatû suum quàm causa secunda vniuersalis. i. z. 38	469
Ex charitate quatuor non sunt diligenda. ij. j. liiiij.	ccccvj.	causa prima omnibus omnia largitur, sine aliqua bonitatû suarum participatione. i. i. 15	id.
Ex charitate quatuor sunt diligenda. ij. j. j.	ccccvij.	causa prima omnia continet per modum vnus quæ in aliis multiplicatur. i. z. 33	id.
Ex charitate diligere nos ipsos debemus. ij. ij. xviiij.	idem	causa prima ex sua infinita perfectione est ineffabilis. i. 70	id.
charitate absente sumus in morte & in tenebris. ij. j. xx. ccccxiiij.	ccccxiiij.	causa prima plus influit in effectum quàm causa secunda. i. i. 73	475
charitatem non nisi dispositiuè anima in seipsa producit. z. j. lxxij.	ccccvj.	causa prima prius attingit effectum, quàm causa secunda, non secundum durationem, sed secundum causalitatem. i. i. z z	476
Ad charitatem Deus disponit, vt agens vniuersale, anima verò vt particulare. ij. ij. xxviiij.	idem	causa prima ineffabilis, & incognoscibilis à quocunque intellectu creato. i. z. 50.	483
charitati odium opponitur. ij. ij. lv.	ccccxxvj.	causa prima viuentibus, & intelligentibus vitam, & scientiam largitur per modum informationis. i. i. 20	495
charitati discordia aduersatur. ij. j. xxiiij.	ccccxxvij.	causa prima influit aliis bonitatem & perfectionem immediatè. z. z. 55	496
charitati quod opponitur est peccatum mortale. ij. ij. xij. ccccxxvij.	ccccxxvij.	causa prima nec influat vno modo quæ tamè eius influentiam suscipiunt diuersificantur. i. z. 66	id.
charitatis radix fructum bonum producit. z. i. 76.	386	causa prima comunicat suam bonitatem præter hoc, quod eis commisceatur. i. i. 20	497
charitatis ordo in dando, & recipiendo. z. i. 24.	415	causa prima est diues per seipsam, id est nullius indigens. i. i. 14	498
charitatis effectus sex sunt. z. i. 75.	416	causa prima est in omnibus secundum virtutem, & essentiam suam. i. i. 1	500
charitatis externi effectus tres sunt. z. i. 3.	421	causa totalis successione in motu locali quid. i. i. 8	562
caralia vitia intemperantiæ assignantur. z. i. 74.	465	causa alicuius duplex. i. i. 15.	568. & 509
carnis cura laudabilis. z. i. 25	432	causa agens, an sit idem specie cùm suo effectu. i. i. 25	137
caro, seu nerui sunt ad organi tactus pertinentia. i. i. 80. 307.	id.	causa per accidens, duplex. i. z. 9	535
caro neruosa non est simpliciter organum tactus, secundû Auicennam. i. z. 58.	idem	causa in actu, & effectus in actu, an simul sint & non sint. i. 1. 68.	533
caro, vel neruus est organum sensus tactus. i. z. 64.	id.	causa agens duo in se includit. i. i. 48	537
chartagineses societatem agebant conuiuia. z. i. 10.	179	causa intrinseca primò prima vniuersalissima corruptionis in omni composito corruptibili est materia adiuncta priuationi. i. i. 55	844
chartagineses non tantum ex vno genere primogenitum faciebant regem. z. i. 40	179	causa secundaria corruptionis in quolibet composito inferiori est forma. i. z. 8	id.
chartagineses quid obseruauerint ad populi seditionem fugiendam. z. i. 63	180	causa prima est mensura omnis substantiæ. i. z. 50	851
carundas lege puniuit falsos testes. z. i. 55	181	causa in actu & effectus in actu simul sunt & non sunt causatiuè, non autem entitatiuè. i. z. 70	749
carundas politicam ordinauit. z. i. 60.	381	causæ sibi inuicem sunt causæ. i. i. 72. 165. & i. z. 55	395
castitas quot modis sumatur. z. i. 6	472	causæ per se & per accidens intellectus. i. i. 33	166
castitas delectabilibus gustus & veneris aduersatur. z. i. 26. 472. & z. i. 2.	727	causæ efficientes subordinatæ sunt duplices: per se & per accidens. i. i. 46	254
castitas quid fit. z. i. 48	472	causæ ex quibus politiæ rectæ saluantur. z. z. 13	344
castitas virginalis prima & præcipua est. z. i. 30	id.	causæ primæ naturæ inenarrabilis est, & per ipsam omnia conspicua, & certa fiunt. i. z. 48	47
castitas magis decet foeminam quàm virum. z. i. 42	730	causæ secundæ virtus si remouetur ab effectu non propterea remouetur virtus primæ causæ. i. z. 47	475
per Castitatem homo tribus modis regulatur. z. i. 70. 472	id.		
castitatem esse medium ad felicitatem aliqui affirmant. z. i. 2	638		
castitatis alia definitio. z. i. 53	472		
castrimargi qui z. i. 60	48		
castrum ex quibus constet. z. i. 53	720		
casualis factio. i. z. 21.	424		
casualium causa, an sit extra. i. i. 63	536		
casus & fortuna, an reducuntur tantum ad causas efficientes. i. i. 44	536		
casus in quo non fuisset necessaria pecunia. z. i. 68	70		
casus quid fit. i. z. 38	166		
casus iure interficiendi hominem qui. z. i. 30	409		
cathegorica propositio diuiditur in simplicem & modaliè. i. i. 25	16		

Causa primæ regimæ sublimius est. 1.1. 40	499	Cibus & potum fumentes, sex modis, vt plurimum, peccare contingit. tom. z. colum. z. lin. 36	740
causa primæ propinquiora maximè delectantur. 1. z. 37	500	Cibus an solum delectationem pariat in gustu, & non in actu. tom. 1. colum. lin. 40	707
causa sibiinuicem causa sunt, sed non eodem genere causa. 1. 1. 75	749	Cibus non putrescit in ventriculo nisi per accidès. 3. z. 33. 10	346
causa, an sint sibiinuicem causa. 1. 1. 60	533	Cicadæ, qui forment sonum. 1. z. 23. 65. 6. & 1. z. 10	441
causa generales monstrorum quatuor. 1. 1. 14	539	Ciceronis sententia de iustitiæ partibus. z. 1. 30	52
causa definitio. 1. z. 80	163	Cimbices qui. z. 1. 50	710
Causa libri spheræ materialis, efficiens, formalis & finalis quæ sint. 3. 1. 3	66	Cinici reprobandur. tom. z. colum. j. lin. 47	351
causalitas quomodo dicatur quatuor modis. 1. 1. 68	395	circunferentia vltima, an & quomodo sit in loco. 1. 1. 37.	173
causalitas est dare esse. 1. z. 1	idem	circunscriptiuè, vel definitiuè aliquid est in loco. 1. 1. 53	67
causalitas est mouere & efficere rem. 1. z. 15	idem	circulus & circunferentia in quo differant. 3. 1. 66	74
causalitas cuius est mouere agens ad operandum. 1. z. 23. id.	ib. d.	circuli meridianus quis sit. 3. 1. 19	72
causalitas causa materialis, in quo consistat.	ibid.	circuli maioris in sphaera conditiones. 3. 1. 14	idem
causalitas causa formalis, in quo consistat.	ibid.	circuli minoris conditiones. 3. 1. 19	206
causalitas causa efficientis, in quo consistat.	ibid.	circulari motui nullus alius motus cõtrarius est. 1. 1. 40.	266
causalitas causa finalis, in quo consistat.	ibid.	cithara quid. tom. z. colum. 2. lin. 63	174
causam committere arbitrio iudicis, triplici casu contingit. z. z. 70	707	Ciues singulos non oportet pro consequendo honore, inuenire aliquid lege statuendù expediens ciuitati. 2. 2. 46.	184
causas oës alicuius scire, an sit illud cognoscere. 1. z. 48.	509	ciues quinam sint in ciuitate dicendū. 2. 1. 10	24
causas quatuor posuit Plato salutis reipublicæ. z. z. 20.	344	ciues optimi qui sint. 2. 1. 1	207
causarum modi. 1. 1. 20	165	ciues omnes de omnibus consulere debent in politia populari. tom. 2. colum. 2. lin. 12	254
causarum modi reducuntur ad quatuor. 1. 1. 6	369	ciues oportet esse studiosos. tom. 2. col. 1. lin. 40	254
in Causis non est processus in infinitum. 1. 2. 12	idem	ciues studiosi fiunt natura, more ac ratione. 2. 1. 56	332
in causis essentialiter ordinatis necessario est status. 1. 1. 73. 726.	1. 73.	ciues moderatam debent appetere libertatem. 2. 1. 16	332
in causis accidentaliter ordinatis simul existentibus nõ est processus in infinitum. 1. 2. 12	id.	ciues moderatas obtinere debent diuitias. 2. 1. 35	2. 22.
in causis materialib. nõ est processus in infinitum. 1. 2. 65. id.	id.	ciues nullo vnquam turpi quæstui intendere videantur. 2. 2. 22.	413
in causis formalib. non est processus in infinitum. 1. 2. 30.	727	ciues magis diligendi quàm extranei. 2. 1. 74	248
à causis proximis quæcunque eueniunt, aut necessario aut contingenter eueniunt. 1. 1. 50	777	Ciuem esse egenum est indecens. 2. 2. 78	256
Cautio quid. 2. 1. 63	435	ciuem oportet prius bene dispositum esse quo ad appetitum sensitiuum, quàm intellectiuium. 2. 1. 20	182
Celtæ populi nihil timent. 2. 2. 43	44	ciuis dicitur, qui propriè fungitur, aut fungi potest publica authoritate. tom. 2. col. 1. lin. 30	idem
Censuram venalium rerum lex. 2. 1. 48	351	ciuis quinque modis dicitur. tom. 2. col. 1. lin. 20	idem
Centrum quid. 1. 2. 34	559	ciuis quid sit in populari politia. 2. 1. 44	idem
Certitudo non omnium eodem modo exquirenda est: sed secundum subiectam materiam. 1. 2. 22	371	ciuis absolute quis sit. 2. 1. 60	331
Chaymorum, vel præsumptuosorum stultitia & ignorantia. 2. 1. 7	57	ciuis verè quisnam sit. 2. 2. 26	244
chaymus, siue præsumptuosus aduersatur magnanimo lecondum excessum. 2. 2. 50	54	Ciuum multitudo quanta debeat esse tam in maius, quam in minus. tom. 2. colum. 1. lin. 12	331
Cholerici homines ad Mathematicas sciètiæ inclinantur. 1. 2. 43	359	ciuum qualitates. 2. 2. 70	221
Christiana fides quæ. 2. 1. 10	381	ciuum partes oppositæ sociandæ sunt in ciuitate: qui tamè medij ciues sint. tom. 2. col. 1. lin. 20	616
Christiana fides incredibilia credit. 2. 1. 20	idem	ciuum nobilium ac diuitem viuendi regula. 2. 1. 70	333
christiana disciplina militare non prohibet. 2. 2. 57	429	ciuum virtutes quatuor. tom. 2. col. 1. lin. 24	182
Christianæ patientiæ definitio ex Augustino. 2. 2. 65	456	ciuitas quid sit. tom. 2. col. 1. lin. 78	37. 155
Christiani non omnes sunt sacerdotes. 2. 1. 40	593	ciuitas instituta est gratia alicuius boni. tom. 2. col. 1. li. 37.	idem
christiani mores de diligendo Deo, & proximo, optimi. 2. 2. 62	380	ciuitas instituitur gratia principalissimi boni. 2. 1. 50	328
Christianum opus trifariam accipitur. 2. 1. 70	602	ciuitas instituenda duplex esse potest, scilicet sana & sobria: item turgida, & deliciosa. 2. 2. 61	155
christianum opus quid sit. 2. 2. 30	idem	ciuitas in multitudine consistit. 2. 2. 10	idem
christianus, liber est à cæremoniis lege antiqua statutis. 2. 2. 40	716	ciuitas quomodo diuiditur. 2. 2. 65	157
christianus num possit peccatis suis damnari. 2. 1. 27	561	Ciuitas quid sit. z. z. 6	idem
Christi doctrina tres in se continet excellentias. 2. 2. 23	639	ciuitas quomodo sit communitas perfecta. z. z. 30	id.
Christum non amare est Deum odisse. 2. 1. 54	391	ciuitas est naturalis communitas. z. z. 43	158
christus nobis speculum est in quo nostra opera sunt consideranda. 2. 2. 16	457	ciuitas est prior pfectione homine, domo, ac vico. z. 1. 16.	171
christus docturus temperantiam, in deserto ieiunauit. 2. 1. 62	463	ciuitas vna quæ dicatur. tom. ij. col. j. lin. j.	183
Christus quomodo Apostolis autoritatem puniendi hæreticos dedit. 2. 2. 63	398	ciuitas quando eadem vel alia sit. tom. ij. col. j. lin. xxiiij. idè	184
Christus est via ad salutem. 2. 1. 68	639	ciuitas propter quem finem sit instituta. ij. ij. lin. lxxviiij.	185
christus fuit nobis via ad felicitatem trib. modis. 2. 2. 20.	639	ciuitas quare est instituta. tom. 2. col. 1. lin. 55	idem
christus tantum manifestauit nobis veræ felicitatis statum. 2. 1. 14	640	ciuitas ad quid sit instituta. tom. ij. colum. j. lin. 55	199
christus quomodo fuerit nobis consequendæ felicitatis exemplum. 2. j. 50	idem	ciuitas non æqualibus tantum, sed & inæqualibus. ciuuium gradibus constat. tom. ij. col. j. lin. 60	204
christus ostendit nobis terminum veræ felicitatis. 2. 2. 72. id.	641	ciuitas optima est quæ ex optimis est ciuib. ij. j. 65	idem
christus quomodo sit prima veritas. z. z. 18	idem	ciuitas in qua viuunt sine mutua offensa est optima. tom. ij. colum. j. lin. 78	idem
Christus est veritas omnium rerum. z. z. 58	idem	ciuitas in qua viuunt absque rerum & personarum discrimine optima est. tom. ij. colum. ij. lin. 8	205
Christus est veritas omnium operum moralium. z. 1. 7	642	ciuitas quæuis componitur ex quanto, & quali. ij. j. x.	238
Christus est causa vitæ naturalis. z. z. 60	idem	ciuitas instituta est vt in ea homo optimum finem consequatur. tom. ij. colum. ij. lin. xxv.	244
Christus est causa vitæ effectiuè. z. 1. 27	643	ciuitas & regio cuius formæ ac dispositionis esse debeat. tom. ij. colum. ij. lin. j.	249
Christus est nobis vita meritoria causatiuè. z. z. 17	idem	ciuitas ædificanda vbi salubrium aquarum copia non desit. tom. ij. colum. ij. lin. xxxiiij.	341
Christus est nostra vita beatifica essentialiter causaliter. tom. z. colum. z. lin. 73	idem	ciuitas ex quibusnam ciuib. instituenda est. ij. ij. 47	

Ciuitas quomodo ex paucorum politia in popularem mu- tari dixerit Plato. tom. 2. colum. j. lin. lxx.	343	longitudinem. tom. 2. col. j. lin. 20	330
ciuitas ad commutationes instituta est. to. 2. col. 2. li. 60. 666	idem	de Ciuitatis magnitudine tria Arist. docuit. ij. j. xxx.	idem
ciuitas quid sit. tom. 2. colum. ij. lin. v.	idem	ciuitatis & regionis custodum lex. ij. j. xl.	352
ciuitas optima quid sit. tom. 2. colum. j. lin. 44	667	in ciuitatibus paruis expedit vni plures tribuere principa- tus. tom. 2. col. i. lin. 66	209
ciuitas valde optima, & Christiana quid sit. ij. ij. xx.	idem	Ciuitatum optimarum apud diuersas gentes varij inuenio res. tom. ij. col. j. lin. lxxvj.	667
ciuitas Christiana duplici regimine regenda est. ij. j. xv. 668	718	clamor infantum quid appetant inditium est. ij. ij. 55	317
ciuitas bifariam sumitur. tom. ij. colum. ij. lin. xxx.	720	Claritas humani corporis in gloria quatuor sumitur mo- dis. tom. 2. col. j. lin. 33	654
ciuitas, ex quibus confert. tom. ij. col. ij. lin. liij.	721	claritas erit in potestate beatorum. 2. i. 60	idem
ciuitas, qui sit potior vico & domo. ij. j. xxxix.	220	claritatis humani corporis causa. ij. j. 73	idem
In ciuitate aliquid statuendum est contra ciuium conten- tiones circa honores. tom. 2. colum. ij. lin. xxxiiij.	220	Clementia vindicta moderatur. ij. j. 18	476
In ciuitate oportet esse determinatam ciuium multitudi- nem & in maius & in minus. tom. ij. colum. ij. lin. lx.	243	clementia præcipue principem decet. 2. i. 46	idem
in ciuitate non omnes ac omnia existentia sunt pars ciuita- tis. tom. ij. colum. j. lin. xxx.	247	Cleombotus persuasus adeo fuit de animæ indeficietia ex Platonis sententia, vt hac vita alterius amore se priuarit tom. 3. col. 2. lin. 3	56
ciuitatem esse maxime vnitam non est optimum. 2. 2. 29. 168	idem	Clericorum rectus viuendi modus. 2. j. xx.	616
ciuitatem dissimilium hominum quam similium melius est continere. tom. ij. colum. ij. lin. xxxviiij.	194	climata cur tantum septem sint. 2. 69	76
ciuitatem satius est regi optimis legibus quam optimo vi- ro. tomo ij. colum. j. lin. 55	243	climatis diffinitio. 3. 2. 37	idem
ciuitatem esse magnam & populosam non est idem. 2. 2. 37. 243	425	climatum distantia horaria descriptio. 3. 2. 37	idem
ciuitatem mari propinquam expedit pro se tantum merca- turam exercere. tom. ij. colum. j. lin. xxiiij.	245	climatum numerus ac ordo. 3. 2. 38	idem
ciuitatem nec remotam, nec valde propinquam mari oportet esse: sed medio modo situatam. tom. 2. col. j. lin. 60. 245	249	climatum quæ sint temperatissima. 3. 2. 63	idem
ciuitatem ædificari inter montes expedit. to. 2. c. 2. li. 55.	idem	Coadunationis agentia. 3. 2. 64	12
ciuitatem ad orientem expedit ædificari: non autem ad oc- cidentem, aut meridiem. tom. 2. colum. j. lin. 75	250	Coadunationi opposita est dissipatio. 3. 2. 23	idem
ciuitatem optimam quamuis ciuium virtute ac probitate fundatam, oportet manibus esse circundatam. 2. i. 30	425	coagulata à calido & frigido simul, sunt communiter, ter- ra & aqua 3. 2. 57	19
ciuitatem oportet esse diuitem & studiosam. 2. i. 8	669	coagulata à calido & frigido, ita quod totum humidum non sit eductum sunt magis terrea quam aquea 3. i. 4	20
ciuitatem Christianam melius est regi per vnum quam per multos principes ob quatuor causas. to. 2. col. j. lin. 5.	108	coagulata à calido, & frigido, ita quod, totum humidum subtile sit consumptum, sunt maxime terrea 3. 2. 74	19
ciuitates conseruantur amicitia. tom. 2. col. 2. lin. 77	249	coagulata à solo calido sunt terra à prædominio, & quæ sit ratio. 3. 2. 47	idem
ciuitates quomodo sint primo diuidendæ secundum pos- sensiones. tom. 2. colum. i. lin. 18	345	coagulata à solo frigido sunt aquea à prædominio & ra- tio. 3. 2. 34	idem
ciuitates ob quam causam à regia gubernatione defece- runt. tom. ij. colum. ij. lin. xx.	377	coagulata calido, & sicco per consumptum totius humidi & clausuram pororum sunt pœnitius insolubilia. tom. 3. col. 2. lin. 28	13
ciuitates num cingi muris debeant. tom. ij. col. j. lin. 43	666	coagulata calido sunt essentialiter sicca. 3. i. 63	14
ciuitates mutuum obsequium condidit. ij. ij. 40	idem	coagulata calido sicco per consumptionem humidi, stanti- bus poris apertis sunt solubilia humido frigido cicun- fluente. 3. 2. 36	13
ciuitates condunt homines vt ab hostibus mutuo se defen- dant. tom. ij. colum. ij. lin. 50	667	coagulata materialiter aqua coagulatur absentia calidi & presentia frigidi. 3. i. 60	14
ciuitates malæ. tom. 2. colum. j. lin. xxij.	189	coagulata materialiter terra coagulantur presentia calidi. tom. 3. col. i. lin. 61	id.
ciuitati quinque conferunt bona. tom. ij. col. ij. lin. 70	194	coagulata omni à frigido sunt essentialiter humida. tom. 3. col. i. lin. 55	idem
ciuitati num magis expedit regi optimis legibus quam op- timum viro. tom. 2. colum. j. lin. j. pag.	243	coagulata solo frigido, soluantur aduentu caloris extrin- seci. tom. 3. col. 2. lin. 9	13
ciuitati instituendæ nonnulla supponere oportet & quæ sint. tom. 2. colum. j. lin. 65	244	coagulabilem à calido, & frigido, quædam coagulantur per consumptionem & educationem totius humidi non continuatiui, quædam per partialem consumptionem ipsius humidi. tom. 3. col. 2. lin. 30	19
ciuitati num expedit esse mari vicinam. ij. ij. 70	255	coagulabilem distinctio. 3. 2. 23	idem
ciuitati vtilius est pace bellum. ij. ij. v.	319	coagulabilem, quædam à calido tantum coagulantur quæ- dam, à frigido tantum, quædam à calido & frigido suc- cessiue. tom. 3. col. j. 67	24
ciuitati, & ciuibus quid debemus. tom. ij. col. ij. lin. liij	331	coagulabilem, quædam coagulantur, à frigido tantum, quæ- dam à calido tantum quædam à frigido & calido. tom. 3. colum. i. lin. 67	13
ciuitati ad quem finem constituerit Plato. ij. j. x.	355	coagulabile proprie est illud, quod ante, & post coagulatio- nem est eiusdem speciei. 3. 2. 45	14
ciuitati dominium duplex assignatur. ij. ij. xx.	174	coagulatio potest fieri à calido & frigido, & sicco & quo- modo. tom. 3. col. 2. lin. 42	12
ciuitati expediens est nonnunquam leges antiquiores mu- tare. tom. 2. colum. ij. lin. lxxvj.	177	coagulatio propria, & impropria. 3. 2. 44	14
ciuitati non expedit semper bellis insistere. ij. ij. lxxiiij.	355	coagulationis definitio. 3. i. 68	12
ciuitatis ordo quis seruandus. ij. ij. lin. 75	168	coagulatorum distinctio. 3. i. 57	14
ciuitatis non esset maxima vnitas, & quando. ij. 70	190	coagulantur dupliciter quæ à calido sicco coagulantur, 3. 1. 75	13
ciuitatis ad optimum regimen duo spectant. 2. 2. 78	197	coagulantur dupliciter, quæ à frigido coagulatur. 3. i. 69. 13	13
ciuitatis partes quæ sint. 2. 2. 26	198	Cocta nutrimenta homini necessaria sunt. 2. i. 77	719
ciuitatis partes materiales & formales quæ sint. 2. 2. 60.	243	cælum cur dicatur quinta essentia. 3. i. 3	68
ciuitatis, partes principales sunt octo. 2. 2. 50	243	cælum diuiditur in 360. gradus. 3. i. 39	71
ciuitatis magnitudo in quo consistat. 2. i. 50	243	cælum moueri non stellas quibus probatur. 3. i. 25	69
ciuitatis multitudo non consistit in multitudine ciuium. to- mo 2. col. 2. lin. 20	243	cælum nonnum habet solum vnum motum. 3. i. 22	63
ciuitatis vbertas tanta esse debet, vt sufficienter ciuib. mo- deratè & liberate viuentibus sufficiat. 2. 2. 15	244	cælum octauum dicitur duobus modis. 3. i. 46	idem
ciuitatis situs quis esse debeat. 2. 2. 55	269	cælum rotundum esse tribus probatur rationibus. 3. 2. 69	79
ciuitatis definitio. ij. j. 40	283	cælum solis componitur ex tribus sphaeris. 3. i. 9	cælum
ad ciuitatis & domus cõseruationem tria opportuna sunt. tom. 2. col. ij. lin. 67	328		
ciuitatis sobriæ partes. 2. ij. 62	329		
ciuitatis deliciose partes. ij. j. 57	331		
ciuitatis optimæ finis est diuinorum contemplatio, & diui- nus cultus. tom. ij. col. j. lin. 31	329		
ciuitatis quis victus, ac vestitus. 2. i. 30	idem		
ciuitatis munitionis figura & situs. 2. 2. 30	idem		
ciuitatis, & regionis quantitas, quo ad eius latitudinem ac	idem		

cælum stellarum quomodo moueatur.3.2.22	68	tam, & confusam.tom.1.1.lin.6	89
cæli octauus motus & Planetarum quis sit.3.1.30	idem	communitas inducit negligentiam curæ singulorum. tom. 2.colum.1.lin.27	169
cælo duo datur motus, qui sunt in homine, nempe motum rationis, & motum sensus.3.1.37	72	communitas prima relationis. tom.1.colum.1.lin.5	61
Cognati magis sunt diligendi, quam conciuues.2.1.30	413	communitas, & proprietates secunda relationis.1.1.80.	idem
cognatio spiritalis impedit matrimonium.2.2.33	598	communitas, & proprietates tertia relationis.1.1.37	idem
cognatio legalis iure impedit matrimonium.2.1.25	599	communitas prima actionis.1.1.36	67
cognitio sui abiicit ab homine omnem superbiam.2.1.75.499	510	communitas prima, & secunda ipsius quando.1.1.65	68
cognitio propriorum defectuum iram sustinet.2.2.60	510	communitas prima positionis.1.1.75	69
cognitio formæ, an pendeat à materia.1.1.39	553	communitas prima habitus.1.1.7	70
cognitio rei causatæ, vt habeatur, quibus opus sit.1.1.21.509	509	communitas inter ciues tripartita est.2.1.68	168
cognitio de re causata, est duplex.	ibid.	communitas bonorum, tollenda, & quare.2.2.12	755
Cognitio complexa perfecta, est duplex.	ibid.	communitas bonorum, quot mala modò pareret.2.1.2	756
cognitio duplex scilicet directæ, & reflexæ.1.2.70	795	commutationis vltus cur necessarius fuerit.2.1.77	758
cognoscituum, cum importet potentiam duobus modis illam importare potest. j. j. 17	683	commutationum duo sunt genera.2.1.57	66
cognoscituum omne aliquorum, nihil eorum habere debet in sui natura. j. j. 13	idem	commutationum tria sunt genera.2.2.44	758
cognoscitur aliquid, & in se & in alio. j. j. 53	172	commutationum lex.2.1.66	351
Coitus frequens nocet augmento.2. j. j.	257	commutandi res causa fuit hominum indigentia, ex qua etiam pro rebus commutandis institutum fuit numisma, & pecunia.2.1.37	70
coitus immoderati breuis sunt vitæ. j. j. 75	351	commutandi exercitium, aliquando licitum, aliquando illicitum est.2.1.58	758
coitus immoderatus, tria causat mala.2. j. 46	730	commutatiua iustitia, quæ & quotuplex sit.2.1.51	66
Colobon quid sit. j. j. 6	413	comparatio quotuplex fit & quæ ad veram requirantur comparationem.1.2.27	189
Color quid. j.2.20.303. & j.2.68.323. & j. j. 59.647. & j. j. 16.652	648	comparacionis regulæ in motu locali.1.2.15	190
color, an sit per se visibilis. j. j. 24	648	comparacionis regulæ in motu alterationis, & augmenti. tom.1.col.lin.20	191
color, nunquid sit obiectum vsus. j.2. j.	647	comparatio bifariam sumitur.1.1.22	536
color bifariam sumitur. ibid. & tom. eod. colum.1.1.16. pag. 652	652	comparatio secundum proportionem in quibus fit. tom.1.col.1.lin.41	idem
Coloris generatio & productio, vt fiat, tria exiguntur. ibid.	idem	comparatio secundum proportionalitatem, in quibus locum habeat.	ibid.
coloris species.1.1.30	324	comparatio, an, & quomodo possit esse inter æquiuoca. to. 1.col.1.lin.41	596
color computatur inter qualitates secundas. iij. j. xxix.	28	comparacionem tribus modis fieri contingit.	ibid.
color dupliciter sumitur color in actu, & color in potentia quæstio.3.2.6	idem	comparacionis regulæ duæ à Philosopho assignatæ.	ibid.
color dupliciter sumitur.3.2.54	24	comparatiuum quomodo exponitur. j. j. 72	cx.
color participat omnia, vel secundum propriam rationem coloris, vel quo ad principia coloris.3.2.69	idem	compelli non prodest nisi sequatur auxilium. ij. j. 28	420
colorem esse lucem quomodo sit verum.3.2.67	27	complexiones varias hominum non eadem sequitur incontinentiæ species, tom.1. j. col. j. lin.40	cx.
colores & sapores dupliciter possunt multiplicari.3.1. j.	32	complexum necessarium constans ex terminis, quibus non correspondet aliquid esse; càm efficientem non habet: nec illa complexa, quæ significat ens diuinum. j. j. xv. 751	511
colores medij id est inter nigrum & album, quomodo generentur.3.1.13	29	Composita, an sint notiora, tom. j. col. j. lin. xxj.	511
colores multiplicantur secundum diuersitatem luminis & perspicui, & opacitatem.3.2.70	28	composita quæ sunt vnum per se sunt in triplici differentia, tom. j. col. j. lin. xv.	816
coloris diffinitio.3.1.32	idem	compositi partes ordinem habere oportet. j. j. 67	503
coloris naturam quot efficiant.3.2	35	compositio in genere, qui intelligatur. j. j. 30	512
coloratum omne vero colore est mixtum ex quatuor elementis.3.1.26	28	compositio in accidente potest esse dupliciter: primò, compositio rei, & rei: secundò, secundum diuersas rationes, tom. j. col. j. lin.40	824
Colurus in quo differat à zodiaco & æquinotiali.3.2.16.73	73	compositio, & diuisio intellectus in rebus compositis & materialibus circa quas est verum: & verum & falsum per se fundantur super compositionem & diuisionem quæ sunt in re, tom. j. col. j. lin.34	846
Colurus quid sit, tom.3.col.2.lin.13	idem	compositio, & diuisioni intellectus negociantis circa substantias simplices & immateriales non correspondet compositio & diuisio realis in re, j. j. 66	idem
Combinatio vtilis, & inutilis quæ, tom. j. col.2.lin.26	80	compositum ex genere & differentia, dici compositum ex materia & forma, qui intelligatur. j. j. x.	515
Cometæ generatio, tom. j. col. j. lin. 70	257	Conceptum an ipsius aliquid statim sequitur conceptus rei, tom. j. col. j. lin.3	464
Cometæ quid indicant, tom. j. col. j. lin.25	258	conceptus veri est prior conceptu boni. j. j. x.	idem
comitas, affabilitas, & veritas quomodo differant.2.2.30.62	62	conceptus intellectus quid, tom. j. col. j. lin.78	695
commassabile, & capibile quasi eadem sunt, & in quo differant, tom.3.col. j. lin.12	18	conceptus intellectus, vtùm distinguatur ab actu intelligendi,	idem
Commentator, quibus argumentetur in eos, qui tenent creationem mundi, tom. j. col. j. lin.28	351	conceptus intellectus, num verè diuidatur in intentionem primam & secundam, tom. j. col. j. lin.33	696
Comminutio quid sit, tom.3.col. j. lin.34	16	conchilia ostreæ & huiusmodi quamuis non habeat caput aliquid tamen habent capiti respondens.3.1.61	23
Communia minus singulis sunt curæ, ij. j. 12	169	concupi in peccato originali quid sit.3.2.41	36
Communia si essent omnia quid eueniret mali, ij. j. 60. idem	idem	concupi sumitur dupliciter.3.2.16	idem
communia omnia esse Platonici videntur voluisse vt pace conferrentur omnia.2.1.80	168	conciones raro habendæ sunt in politia tyrannica: tom. 2. col.2.lin.18	234
communia decet quædam esse in ciuitate ad ciuium amorem consiliandum. tom.2.col.1.lin.54	170	conclusio fit de essentia syllogismi & aliud à præmissis. to. 1.colum.2.lin.33	76
communia esse omnia bona, in primo hominum statu deicit. tom.2.col.2.lin.54	755	conclusio demonstrationis est necessaria absolutè. tomo. 1. colum.1.lin.54	399
communicatio omnis sub politica continetur communicatione. tom.2.1.lin.160	117		
communicatio omnis gratia utilis est.2.1.80	idem		
communicatio politica quodnā bonū intendat.2.2.23	idem		
communio, num dari debeat laicis sub vtraque specie. to.2. col.1.lin.15	569		
communione num petenti si sit mortali obnoxius debeat sacerdos dare eucharistiam.2.1.16	568		
communione num liceat existenti in peccato, & petenti dare hostiam non consecratam.2.2.40	idem		
communione suscipere num possit absque culpa, qui die vel nocte præcedente cognouit vxorē suam.2.2.76. idem	76		
communis personalis suppositio diuiditur indeterminata, & confusam. tom.1.1.lin.6			

INDEX IN OPER.

Concordia amicorum in tribus consistit. 2.1.75	126	Coniugium, quare apud omnes gentes quantuncunque barbaras, celebretur.	ibidem.
concordia ad amicitiam spectans non est consensu vnius opinionis. tom. 2. col. 1. lin. 50	128	coniugium, nunquid sit naturale. 2. 2. 16	722
concordia in amicitia consistens nõ est circa omnia in quibus consentiunt se mutuo cognoscentes. 2. 1. 60	182	coniugium, cur aliqui contrahere ratiunt, quamuis sit naturale.	idem
concretum qualitatis quid sit. 1. 1. 9	65	coniugium, contrahere quidam nolunt ob vxorum malitiam.	ibidem
concupiscentia non est concupiscentiæ contraria respectu eiusdem. 2. 1. 16	38	coniugium propter, quantam proli adferat iacturam. tom. 2. col. 1. lin. 48	723
concupiscentia per matrimonium mitigatur. 2. 2. 30	595	coniugium indissolubile est etiam si adfit sterilitas. 2. 2. 63. 725.	
concupiscentia, ab ira, qui distinguitur. 1. 2. 37	700	coniugium, utroque coniuge viuente, num debeat esse indissolubile. 2. 1. 57	725
concupisci in peccato originali quid sit. 2. 2. 53	484	coniugium inter quos prohibitum sit. 2. 1. 36	726
concupiscibilis, qui distinguitur ab irascibili. 1. 2. 36	700	coniunctis quomodo prius, ac magis beneficiendum. 2. 2. 74	421
concupiscibilis sobrietates quæ. 2. 2. 60	609	connubiis incundis construxere homines ciuitates. tom. 2. col. 1. lin. 6	667
condensabile omne, nunquid possit simul totum condensari. tom. 1. col. 2. lin. 46	566	consciis sibi qui est nullius iniuriæ huic iucunda spes semper adest. 3. 2. 2	59
condensatio, qui fiat. tom. 1. col. 1. lin. 20	idem	consecrationis verba submisit & secreta num sint profertur. 1. 2. 60	575
condensatio quid.	ibid.	consequentia quid sit. 1. 2. 78	97
conditionalis definitio. 1. 2. 2	26	consequentia dupliciter definitur. 1. 1. 5	98
conditionalis quotupliciter fit. 1. 2. 31	idem	consequentia materialis quid sit. 1. 1. 2	99
conditionalis negatiua fit tribus modis. 1. 2. 38	idem	consequentia ex impossibili quomodo sequatur quodlibet. tom. 1. col. 1. lin. 44	99
conditionalis veritas dupliciter manifestatur, & oppositis modis eius falsitas. tom. 1. col. 2. lin. 48	idem.	consequentia bona de forma quid sit. 1. 1. 68	idem
conditiones conuenientes virtutibus moralibus & naturalibus. 2. 2. 68	28	consequentia bona de materia quæ. 1. 1. 77	idem
conditiones quatuor requiruntur ad hoc quod aliquid secundum se siue per se ipsum reponatur in prædicamento. tom. 1. col. 1. lin. 66	52	consequentia materialiter acceptæ definitio. tom. 1. col. 1. lin. 16	98
conditiones agentis, & patientis. 1. 2. 33	238	consequentia formaliter dictæ definitio. 1. 1. 36	idem
conditiones quatuor principij materialis. 1. 2. 60	363	consequentia diuisio prima in bonam, & malam. tom. 1. col. 2. lin. 67	idem
congelatio, coagulatio, conglutinatio, & huiusmodi, quorum sint. 3. 2. 27	12	consequentia diuisio secunda in formalem, & materialem. 1. 2. 70	idem
congelatio, & coagulatio in quo differant. 3. 1. 76	idem	consequentia formalis tertia diuisio in bonam de forma, & bonam de materia. 1. 1. 65	99
congelatio quid sit. 3. 1. 57	idem	consequentia sex regulæ generales. 1. 1. 5	110
congelationis definitionis explicatio. 3. 1. 60	idem	consequentia formalis regulæ particulares. tom. 1. col. 2. lin. 75	idem
conglutinatio à quibus fiat. 3. 2. 52	idem	consequentia penes superius, & inferius. tom. 1. col. 1. lineam 16	101
conglutinationis definitio. 3. 2. 17	idem	consequentia secundum propositiones quantas. tom. 1. col. 2. lin. 70	idem
conglutinationi opponitur defluxio. 3. 2. 16	idem	consequentia penes propositiones non quantas. tom. 1. col. 2. lin. 40	102
confessio quidnam sit. 2. 2. 74	578	consequentia penes terminos pertinentes, & impertinentes. 1. 1. 69	103
confessio triplex. 2. 2. 80	idem	consequentia à probationibus propositionum. 1. 1. 13	104
confessio sacramentalis proprio sacerdoti facienda est. tom. 2. col. j. lin. 53	579	consequentia in hypotheticis. 1. 1. lin. 77	105
confessio sacramentalis necessaria est ad salutem. 2. 2. 53. idem	idem	consequentia conditionalium. 1. 1. 31	106
confessio non modò utilis sed necessaria est ad salutem. tom. 2. col. 1. lin. 13	582	conseruatorum sacræ pecuniæ lex. 2. 1. 76	351
confirmationis sacramentum necessarium est ad salutem non tamen simpliciter vt baptisimus, ac poenitentia: sed ad bene esse, videlicet ad fidei cõfirmationem. 2. 2. 54. 562	563	Consideratio omnium substantiarum an pertineat ad vnam scientiam: an diuersæ scientiæ de diuersis sine substantiis. tom. 1. col. 1. lin. 48	374
confirmationis forma quæ. 2. 1. 57	563	Consideratio vnius in ordine ad multitudinem. 1. 1. 28	441
confirmationis forma quomodo introducta sit in Ecclesia. tom. 2. col. 2. 18	idem	Consideratio de perpetuitate motus, mulum fert, ad inuestigandum primū principium esse, & quomodo. 1. 1. 49. 598	598
confirmationis sacramenti effectus. 2. 1. 10	564	considerationes sunt quinque de forma. j. j. xl.	431
conforme ac simile, citò amicabile. 2. 2. 6	747	consilia tria pro cõseruatione politiæ paucorum. 2. 2. 16. 208	208
confusa suppositio diuiditur, in confusam tantum, & in confusam vniuersalem. 1. 1. 39	89	consilia mala Deus peruerit, tom. 2. col. 2. lin. 20	548
confusa tantum diuiditur in mobilem, & immobilem: tom. j. col. j. lin. 43	idem	consilii optimè quatuor exigit, tom. 2. col. 2. lin. 20	86
confusa vniuersalis diuiditur in distributiua, & collectiua. j. j. 71	idem	consilij terminus aliquis & certus est. 2. j. 16	40
confusa, id est, composita sunt notiora. j. 2. 21	511	consilij donum quo differat à virtute bene consiliatiua, tom. 2. col. j. lin. 7	548
confusæ mobilis regulæ generales. j. 2. 65	89	consilij donum quid sit, tom. 2. col. 2. lin. 53	idem
confusæ tantum immobili assignatur regula generalis. tom. j. col. j. lin. 25	90	Consilij dono quæ opera tribuantur, tom. 2. col. j. lin. v.	549
confusæ distributiua mobili assignatur regula generalis. tom. j. col. j. lin. 42	idem	in Consiliis communibus quatuor seruanda. 2. j. 68	207
confusæ distributiua immobili assignatur regula generalis. tom. j. col. j. lin. 58	idem	consilio, quænam regi possint, & quæ non. 2. j. lj.	700
confutatio opinionum, quæ non rectè de felicitate sentire videntur. 2. 2. 60	645	consilio ciuili, cur vti debeant prudentes principes, tom. 2. col. j. lin. x.	702
confutatio opinionum, quæ non rectè sentire videntur de poena perpetua damnatorum. 2. 1. 20	665	consilio seruorum ex natura, nunquid dominus vti debeat, tom. 2. col. j. lin. 77	752
coniugatorum triplex concubitus. 2. 2. 65	534	consilium non est de rebus æternis, immutabilibus fortuitis, & vniuersalibus, tom. 2. col. j. lin. 28	39
Coniugatorum regula bene viuendi. 2. 1. 53	617	Consilium habendum est in his quæ vt plurimum eueniunt, sed valde dubius, & incertus est illorum euentus, tom. 2. column. 2. lin. j.	idem
Coniugia protrahere vsque ad senectutem non expedit, ita nec illa minus anticipare in iuuentute. 2. 2. 1	256		consil
coniugia, etiam ante diuinam legem scriptam, editam, celebrabantur. 2. 2. 4	722		
coniugio, quænam ætas non conueniat. 2. 1. 69	723		
coniugio, quænam ætas conueniat. 2. 1. 69	idem		
coniugum, quas præflet hominibus veilitates. 2. 1. 64	722		

Cōsiliū dupliciter sumitur, scilicet & proprie. 2. 2. 20. 39	103	rom. 2. colum. 1. lin. 66	103
consilium quatuor deprauant. 2. 1. 10	87	continentia est virtuti admixta. 2. j. 30	93
consilium senum non est spernendum. 2. 2. 13	83	continentia triplex. j. 2. 73	637
cōsiliū salubre euitādi oēs querelas in amicitia. 2. 2. 80. 121		continentia an versetur circa tantū delectationes. 2. j. 80. 95	97
consilium salubre dominis erga seruos suos. 2. 2. 34	175	continentia, & incontinentia circa quæ sint. 2. j. 50	97
consilium non sumitur à quinque rerum generib. 2. 1. 35. 548		continentia non est virtus proprie dicta. 2. 2. 62	102
consilium aptum contra lucrum ciuium principantium, ne rapiant communia bona. 2. 2. 20	221	continentia quid sit. 2. j. xj.	474
consilium oportet esse in ciuitate, tom. 2. j. lin. 50	668	continentia definitur ab Hieronymo. 2. j. 27	idem
consilium, bifariam sumitur, tom. 2. col. 2. lin. 43	699	continentia circa omnes virtutes versatur. 2. j. 35	idem
consilium, quid.	ibidem	continentia in quo est melior quam temperata. 2. j. 71. idem	idem
consilium communiter sumptum, quid.	ibidem.	contineri aliquid sub corpore mobili, dupliciter potest. to. j. col. j. lin. 68	614
consilium proprie sumptum, quid.	ibidem	contingens quid. j. 2. 35	534
consilium quadruplex. tom. 2. col. 1. lin. j.	700	contingens duobus modis manifestatur.	ibidem.
consilium domesticum, quid.	ibidem.	contingens disunctiua quid sit. 2. 2. 54	28
consilium militare, quid.	ibidem	contingens dupliciter cognosci potest, secundum rationem suam vniuersalem, & vt in particulari. 2. j. 76	78
consilium nauticum quid.	ibidem.	contingentia humano operi deseruientia cadunt sub habitu practico. 2. 1. 46	81
consilium ciuile, quid.	ibidem	De contingentibus contingit esse scientiam secundum rationes æternas. 2. 2. 22	80
consilium non est de fine. tom. 2. col. j. lin. lxj.	idem	Continuum nullum per emanens potest diuidi in diuisibilia. tom. 1. col. j. lin. 14	182
consilium, nequaquam est de firmitatis in qualibet facultate.	ibidem.	continuum an componatur ex indiuisibilibus, & in diuisibilia diuidatur. j. 2. 47	181
consilium, non est de remotis à nobis.	ibidem	continuum vnum fieri ex omnibus mobilibus, an possibile sit. j. j. 9	592
consilium, non est de fortuitis.	ibidem	continuum, ex indiuisibilibus, nequaquam componitur. to. j. col. j. lin. j.	584
consilium non est de naturalibus. 2. j. 61	idem	contradictio quid sit. j. j. 23	147
consilium non est de æternis & immutabilibus.	ibidem.	cōtradictio est prima maximæque oppositio habetque medium secundæ intentionis, non autem primæ: neque secundū subiectū, neque positiuè, neque negatiuè. j. 2. 5. 87	387
consilium, de tribus maximè sumendum est.	ibidem.	contradictoria an simul sint vera, vel non. j. 2. 49	392
consilium sumendum est de frequenter contingentibus.	ibid.	inter contradictoria non datur medium. j. 1. 64	20
consilium sumendum est de incertis, & indeterminatis. to. 2. colum. j. lin. 5	701	contradictoria oppositio fit duobus modis. j. j. x.	idem
consilium sumendum est de iis quæ prodesse vel obesse possunt.	ibidem	contradictoria quatuor condiciones habet. j. 1. xx.	idem
consilium solidum in repentinis haberi non potest. 2. 2. 731		contradictoria in materia naturali quomodo se habent. to. mo. j. col. j. lin. 80	21
consilium mulieris in repentinis præualet viri consilio, to. 2. colum. j.	732	contradictoria in omni materia quomodo se habent. tom. j. col. j. lin. 41	idem
consonantia est in anima. tom. j. col. ij. lin. 50	295	contradictoria in materia contingenti, sicut & in materia naturali, & remota quomodo se habent. j. j. 65	22
consonantia in cælo est. tom. j. col. j. lin. 70	idem	contraria sunt duplicia. j. j. 15	72
constantia animi decet virum, & in aduersis tolerantia, to. 2. col. 2. lin. 18	321	contraria oppositio fit duobus modis. j. ij. 44	19
constitutio domus, quæ requirat. tom. 2. col. j. lin. 70	356	contraria aliqua differunt specie. j. j. 40	445
consultanda sunt quinque ciuili consilio. 2. j. 48	701	contraria quædam solo numero distinguuntur. j. j. 75	idem
consultanda sunt decreta ac leges in populo decernendæ. tom. 2. col. 2. lin. 59	idem	contraria nonnulla non tantum numero, & specie, sed & genere distincta sunt. j. 2. 28	idem
consultandi sunt prouentus ac redditus communes Reipublici. tom. 2. col. j. lin. 57	idem	contraria habent fieri circa idem subiectum. j. j. 60	859
Consultandum est de publico alimento in ciuitate. 2. 2. 6. i.	idem	cōtrariæ in materia remota quomodo se habent. j. 2. 27	21
consultandum est de ciuitatis & totius principatus custodia.	ibidem	contrariæ duæ in materia naturali quomodo se habent. j. j. 50. idem	idem
consultandum est bellum, sed non semper.	ibidem	contrarietas quomodo fit in qualitate. j. j. 4	65
consultores ciues sunt, & pars ciuitatis. 2. 2. 45	247	contrarietas dupliciter consideratur. j. j. 37	404
consultores principum, quales condiciones habere oporteat. tom. 2. col. j. 35	702	contrarietas quomodo est distincta ab omnibus oppositio nis speciebus. j. 2. 43	442
consultores oportet esse optimæ ac probatæ vitæ.	ibid.	contrarietas quid sit. j. j. 50. 147. & j. j. 51	idem
consultores oportet esse veraces, & nō adultores.	ibid.	contrarietas est duplex. j. 2. 35	520. & 578
Consultores oportet omnium amicos se existimari.	ibid.	contrarietas in figuris, vtrum esse possit. j. 2. 14	520
cōsultores prudētes, ac ex natura sagaces esse opus est. id.	idem	contrarietas, admodum confert motui. j. j. x.	578
cōsultores oportet peregrinarum legū esse cognitores. id.	idem	contrarietas, in quibuscunque sit, vtrum necesse sit in eisdem esse motum	ibid.
consultores, in historiis esse exercitatos decet.	idem	contrarietas imperfecta, quid.	ibid.
consultores non veloces, sed magis graues esse in consulendo, decet.	idem	contrarietas perfecta, quid. j. j. x.	idem
consultores oportet esse taciturnos ac secretos. 2. j. xij. 703		contrarietas, an possit inesse substantiæ. j. 2. 73	575
contactus duplex: quantitatiuus, & virtualis. j. j. 45	197	contrarietas, in qualitate, perfectissima est. j. 2. 30	578
contemplatio recte rationis in particulari quomodo necessaria sit morali philosopho. 2. 2. 71	77	contrarietas in motibus, num sit accipienda ex terminis ad quos, vel à quibus. j. j. 63	582
contemplatio diuinorū cōstituit hominē felicem. 2. j. 15. 141		contrarietas est duplex: quædam imperfecta & quædam perfecta. j. j. 45	864. & 861
in Contemplatione secundum habitum sapientiæ consistit humana felicitas. 2. j. 30	idem	contrarietas est duplex. quædam ex forma, quædam ex materia. j. 2. 23	865
contemptus causa est seditionis. 2. 2. 8	213	cōtrarietas ex forma est duplex: quædam est ex formis substantialibus disparatis quædam est ex formis accidentalibus. j. 2. 30	865
contentio quid sit. tom. 2. col. 2. lib. 8	427	contrarietas ex formis accidentalibus ad duo potest comparari. Primò ad ipsas formas accidentales. Secundò ad subiecta quibus insunt. j. 2. 34	idem
contentio quando est peccatum, tom. 2. col. 2. lin. 35	idem	contrarietas sumpta ex formis substantialibus ostendit diuersitatem	uer sitatem
contētio formalis est cum quis scienter veritatem euertere conatur. tom. 2. col. 2. lin. 70	idem		
contentionis definitio ex Ambrosio. 2. 2. 70	idem		
contiguitas elementorum. tom. j. col. 2. lin. 58	254		
continens an sit prudens. 2. 2. 30	94		
continens, & incontinens, quomodo differant. 2. 2. 18	97		
continens melior est perseverante. 2. 2. 10	100		
continens semper rationi recte immobiliter adhæret, incontinens autem e contra. tom. 2. col. j. 38	102		
Continens, ac prudens in recto rationis iudicio cōueniunt			

uerfitatem in specie inter illas formas, & inter ea quib. illius modi formæ infant. 1.2.42	idem	257
contrarietas sumpta ex diuersa dispositione materiæ, & ex formis accidentalibus, non facit differre specie ea quib. infant. tom. 1. col. 2. lin. 54	idem	564
contrarietate perfecta tantum vnum vni est contrarium. tom. 1. col. 1. lin. 53	idem	861
contrarietate imperfecta, non est inconueniens plura contrariari vni, vel e conuerso. 1.1.62	idem	
contrariorum non semper vnam esse scientiam tantum videmus. 1.2.50	idem	372
contrarium non appetit contrarium, nisi ratione sui. tom. 2. col. 2. lin. 48	idem	312
contrarium fieri ex contrario, triplicem sensum habere potest. tom. 1. col. 1. lin. 33	idem	521
contritio fidem non præcedit. tom. 2. col. 1. lin. 40	idem	581
contritio quid sit, tom. 2. col. 1. lin. 44	idem	578
ad contritionem quantus dolor sufficiat. 2.2.5	idem	
contritio quantum durare debeat. 2.2.40	idem	
controversia Thomæ & Scoti in quo stet circa peccatum originale. B. V. tom. 3. col. 1. lin. 45	idem	37
contumelia iram accendit. tom. 2. col. 1. lin. 66	idem	506
conuenientia scientiæ Metaphysicæ cum aliis scientiis. tom. 1. col. 2. lin. 53	idem	414
conuersatio ciuili non sufficit homini ad leges condendas, tom. 2. col. 1. lin. 10	idem	147
conuersio quid sit. tom. 1. col. 1. lin. 25	idem	23
conuersio simplex quid sit, tom. 1. col. 2. lin. 63	idem	
conuersio simplex quomodo sit vera, vel bona. 1.1.22	idem	
conuersio ad Deum qualis fiat. tom. 2. col. 1. lin. 78	idem	382
conuersio per contrapositionem quomodo definitur. 1.1.2.25.	idem	
in conuersione per accidens quomodo fiat bona conuersione, tom. 1. col. 2. lin. 35	idem	24
ad conuersionem per contrapositionem duo requiruntur. tom. 1. col. 2. lin. 76	idem	
ad conuersionem veram quæ requirantur. 1.1.73	idem	23
conuersionis species. tom. 1. col. 2. lin. 10	idem	
conuersionis per accidens definitio. 1.2.23	idem	24
conuicia aliqua vitari debent in ludo. 2.1.73	idem	62
conuiuere est proprius actus amicitia. 2.1.74	idem	112
conuiuia societatum fiebat apud Cartaginenses. 2.2.20. 179	idem	
conuiuia communia in optima politia sunt instituenda ad conciliandos ciuium animos. 2.1.4	idem	249
copula carnalis, quando & ubi liceat. 2.2.50. 730. & eod. col. ead. lin. 46	idem	595
copulationis nota aliquando tenet copulatum, & aliquando copulatiuè. 2.1.68	idem	28
copulatiua quid sit. 1.1.76	idem	27
copulatiua quotuplex est. 1.1.80	idem	
copulatiua diuiditur in affirmatiua, & negatiua. 1.2.28. id.	idem	
copulatiua affirmatiua quid sit. 1.2.31	idem	
copulatiua negatiua quid sit. 1.2.34	idem	
copulatiua affirmatiua vera quid sit. 1.2.42	idem	
copulatiua affirmatiua falsa, quid, 1.2.63	idem	
copulatiua necessaria definitur. 1.1.3	idem	28
copulatiua possibilis quid sit. 1.1.12	idem	
copulatiua contingens quid sit. 1.1.18	idem	
ad copulatiuæ veritatem affirmatiuæ quare oportet vtranque partem esse veram: & ad falsitatem sufficiat vnam esse falsam. tom. 1. col. 2. lin. 67	idem	27
copulatiuæ impossibilis definitio. 1.1.7	idem	28
cor, & genitalia mouentur motu inuoluntario. 1.1.10	idem	344
cor variè sumitur à Philosopho & Theologo. 2.1.15	idem	628
cor mouet cætera animalis membra ex complantato spiritu. tom. 1. col. j. 10	idem	343
cor est primum mouens organicum in animali. 1.1.43	idem	703
cor est principium & finis motus, in animali.	ibid.	
cor, vt motus assimilatur circulo moto.	ibidem	
Cor, propter duo assimilatur circulo. 1.1.	idem	705
Cordis immunditia quid sit. 2.2.20	idem	628
Cordis munditia ex quot, & quibus acquiritur. 2.2.30. idem	idem	
cornu est magis terreum quam aqueum. q. 41. 35	idem	20
Corona quomodo causatur. 1.2.67	idem	283
corpora cælestia per motum, & lumen causa sunt caloris in his inferioribus. 1.1.74	idem	218
corpora cælestia sunt ex numero motuum ipsorum. j. j. 15.	idem	217
corpora cælestia quantum valeant in duratione rei publicæ tom. 2. col. 1. lin. 80	idem	229
corpora non multum magna nec parua, sed media sunt pro creationi filiorum aptiora. 2.2.18	idem	257
corpora duo nunquid possint esse in eodem loco proprio, & quomodo. tom. 1. col. 1. lin. 7	idem	564
corpora duo esse in eodem loco, bifariam intelligitur. ibid.	idem	
corpora duo, ne sint in eodem loco, quæ impediunt. idem	idem	
corpora duo discontinua, existentia in aqua aut in aere, nūquid immediatè se tangere possint. 1.1.40	idem	664
corpora participare colore, qui intelligatur. j. 2.38	idem	647
corpori alicui naturali inesse duos motus naturales potest intelligi dupliciter. 1.2.64	idem	228
corporis defectus non oēs à natura, sed ex nobis. 1.2.20. 42.	idem	
corporis dispositione dignoscuntur domini, & serui natura. tom. 2. col. 1. lin. 47	idem	160
corporis bona à Deo sunt. 2.2.32	idem	536
corporis gestus, q. laudabiles & q. vituperabiles. 2.1.28. 742	idem	
corporeum omne habens intellectum, vtrum habeat etiam sensum, siue sit generabile, siue ingenerabile, siue corruptibile, siue incorruptibile. 1.2.20	idem	705
corporum naturalium quædam viuunt, quædam non viuunt, tom. 1. col. 2. lin. 35	idem	296
corporum tria sunt genera apud Platonem. 2.2.45	idem	282
corporum superiorum & inferiorum, vtrum sit vna materia, tom. j. col. 2. lin. 16	idem	524
corpus quid sit. j. z. z.	idem	58
corpus simplex habet tantum vnum motum. j. j. 7	idem	205
corpus circulariter motum non est in infinitum. j. z. 78.	idem	207
corpus nullum motu recto est infinitum. j. j. 40	idem	208
corpus nullum in actu est infinitum. j. z. 26	idem	
corpus nullum homogeneum est infinitum in actu. j. z. 66. i.	idem	
corpus mobile animatum est libri de Anima subiectum, tom. j. col. 2. lin. 5	idem	292
corpus dicitur duo, scilicet compositum ex materia, & forma. Et vt dicitur trinam dimensionem. j. z. 51	idem	382
corpus nostrum quomodo diligendum. z. j. xv.	idem	411
corpus proprium magis diligendum est quam corpus proximi. z. j. 7	idem	412
corpus proximi post corpus nostrum magis & prius diligendum quam bona fortunæ. z. j. 30	idem	412
corpus non est instrumentum animæ: sed impedimentum. tom. z. col. 2. lin. 80	idem	445
corpus duplex animæ assignatur. z. 1. 45	idem	446
corpus mobile, quare non sit subiectum naturalis Philo- sophiæ, tom. j. col. j. lin. 38	idem	507
corpus & locus, an sint idem. 1.2.55	idem	551
corpus naturale infinitum actu, an dari possit. 1.1.65.	idem	546
corpus naturale, siue homogeneum, siue ætherogeneum, qui, & in quibus determinata sit quantitas. 1.1.46	idem	518
corpus naturale, duplex est	ibidem	
corpus finitum, non constituitur ex partibus æqualibus infinitis, quarum vna possit esse penitus extra aliam, & equare. tom. 1. col. 2. lin. 21	idem	519
corpus animatum, an sit subiectum in lib. de Anima. j. j. 46. 613	idem	
corpus gloriosum est tangibile. 2.1.70	idem	653
corpus ad bella, ad seditiones ad pugnas nos impellit tom. 3. col. 2. lin. 43	idem	57
corpus animæ impedimenta poenæ innumera afferit propter necessariam eius alimoniam. 3. z. 38	idem	
corpus natura frigidum potest fieri calidissimum stante natura rei frigida & quomodo. 3. z. 44	idem	21
corpus quid sit. 3. 1. 35	idem	67
corpus solidum dicitur tribus modis. 3. z. 15	idem	
corpora cælestia debent esse immunia ab omni corruptione. tom. 3. col. 2. li. 65	idem	eod.
Correctio est actus publicæ iustitiæ. z. z. 48	idem	423
correctio est opus charitatis. z. z. 50	idem	423
correptio ciuili habet vim coactiuam. z. 1. 32	idem	424
Correptio secreta ad quos spectat. z. 50	idem	424
correptionis fraternæ definitio. z. z. 67	idem	423
correptionis finis intentus. z. 1. 4	idem	424
correptionis circumstantiæ quæ, z. z. 63	idem	
Corruptio apud Philosophum duplex. 1. z. 70	idem	231
corruptio quid. 1.1.40. 73. & 1.1.1	idem	147
corrupti dicitur duobus modis. j. j. 65	idem	526
corruptibile secundum Philosophum dicitur tribus modis tom. j. col. j. lin. 62	idem	213
corruptibile omne habere certam periodum suæ durationis demonstratur. j. j. 24	idem	252
corruptibile omne materiam habet priuationi obnoxiam, tom. 1. col. 2. lin. 46	idem	502

Corruptibile, & incorruptibile differunt genere physico non autem logico. j. z. z	866	Deceptio nō contingit per se in intellectu circa quodquid est, siue circa definitionem. i. 2. lin. 80	846
Corruptibilia, & generabilia sunt in tempore. i. 1. 77	177	deceptio contingit per accidens in intellectu circa quodquid est: tom. 1. col. 1. lin. 17	847
corruptibilia, qui mensurentur tempore. l. l. 12	574	defectus corporis non oēs à natura sed ex nobis. 2. 2. 20.	42
corruptibilia sunt quæcunq; mensurantur tēpore. j. ij. x. 504		defectus duo maximi in ciuitate fugiendi. 2. 1. 50	343
corruptibilia sunt quæcunq; ex contrariis composita & non per se subsistentia sunt, tom. 1. col. 2. lin. 3	502	defectus iram concitat. tom. 2. 1. 12	506
corruptibilem, & incorruptibilem an eadem sint principia. tom. 1. col. 1. lin. 3	380	defensio peccatorum gradus superbiæ est, 2. 1. 72	496
corruptibilem & incorruptibilem vnum est vniuersalissimum & primum principium, tom. 1. col. 2. lin. 13	idem	Definitio quid sit. l. 1. 31. 6. & l. 1. 15. 520. & l. 1. 40	127
Corruptum, nunquid bis generari possit idem nu. j. 75. 508		definitio vbi secundum nominales. l. 1. 5	69
Corruptio est via ad putrefactionem. tomo. 3. col. 2. lin. 8. 2.		Definiendi modus triplex. l. 1. 2. 10	415
curuabile est à prædominio humidi subtilis. 3. 2. 68	15	definitio quid sit apud logicum. l. 1. 40	127
curuabile, est corpus, cuius longitudo potest permutari ex re & titudine in obliquitatem secundum omnem differentiam localem ad libitum curuantis, è contrario sine discontinuatione quantitatis. 3. 2. 44	idem	definitio non sola passionis, nec sola definitio subiecti sed vtraq; est medium sufficiens in demonstratione potissimum, tom. 1. col. 2. lin. 8	143
curuatio est motus à re & titudine ad curuitatem, siue conexam, siue concavam. quæst. 3. 2. 56	idem	definitio constat ex p̄dicatis p̄ se in primo modo. l. 1. 26. 421	
Creatio, nunquid sit possibilis secundum Philosophum. to. 1. col. 2. lin. 42	595	definitio non est entis per accidens. l. 1. 51	idem
Creatio datur, secundum Philosophum sine nouitate essendi: concedit tamen Arist. etiam creationem cum nouitate essendi, tom. 1. col. 1. lin. 46	871	definitio an significat vnum vel plura. l. 1. 22	427
Creaturarum gradus diuersi, tom. 1. col. 1. lin. 66	480	Definitio data de contrarietate verificatur de vera, & perfecta, & primaria contrarietate, & non de secundaria, tom. 1. col. 2. lin. 21	442
credere oportet quæ Ecclesia decreuit credenda. 2. 2. 50. 397		definitio duplex. l. 1. 2. 53	515. & 509
credere fidei Christianæ quomodo intelligatur. 2. 1. 40. 391		definitio inseparabilis accidentis, & specifici subiectum exigit: tom. 1. col. 1. lin. 31	516
Cretenses instituire conuiuia fieri ex communibus bonis, e contra Lacedæmones. 2. 2. 34	178	definitio omnis an habeat partes, quæ correspondeant partibus rei definitæ: tom. 1. col. 2. lin. 30	794
cretenses concessere diuortia, ac masculorum nepharium vitium contra naturam omni iure prohibitum. 2. 2. 50. id.		definitio logica, an sit per materiam, physica vero per formam: tom. 1. col. 1. lin. 66.	622
cretenses non libenter suscipiunt, aut diu extraneos sibi dominari, tom. 2. col. 1. lin. 40	179	definitio prima de anima, num conuenienter demonstratur per secundam, & quænam sit illa demonstratio. l. 2. 27. 630	
Crimen impedit matrimonium. 2. 2. 33	599	definitionem completam esse circulearem tam in absoluto quàm in relativo impossibile est. l. 1. 2. 32	515
Christallum est à prædominio aqua. 3. 1. 67	20	definitiones per quam viam facilius veniunt, l. 1. 70	292
culpa est hominum si pereant in sua fide. 2. 1. 18	392	Definitiones quomodo probantur ad inuicem. tomo, 1. col. 2. lin. 25	297
cura mulierum gerenda in ciuitate. 2. 2. 69	175	definitionis ad definitum, & e contra, tomo 1. col. 1. lin. 78. pag.	145
Cura boni nominis est habenda. 2. 2. 80	332	definitionis partes num denotent partes rei: tom. 1. col. 2. lin. 29	584
Cura præsumptionis. 2. 2. 37	403	definitionis partes, num correspondeant definiti partibus secundum rem. tom. 1. col. 1. lin. 52	515
cura à bono, & à malo retrahit, 2. 1. 44	456	à Definitionibus quæ per accidens procul, l. 2. 73	420
Curialibus maximè propria est inuidia. 2. 2. 40	500	definitionum varia formatio. l. 2. 24	377
Curialis qui, tom. 2. col. 2. lin. 75	733	defendere possunt aliqua dupliciter. l. 1. 13	667
curialis bifariam dicitur.	ibidem	De fluxionis definitio. 3. 2. 16	12
curiositas est superbiæ gradus primus. 2. 2. 34	495	delectatio non omnis cibi, & potus constituit intemperatum, sed propriæ delectationes. tom. 2. col. 2. lin. 32	48
curiositas ex accidia oritur. 2. 1. 40	514	Delectatio non est bona: tom. 2. col. 1. lin. 40	104
custodia boni nominis sit omnibus. 2. 1. 54	321	delectatio virtutem impedit. tom. 2. col. 1. lin. 53	idem
Cultores possessionum expedit esse seruos diuersi generis, tom. 2. col. 1. lin. 45	249	delectatio est moralis considerationis. 2. 1. 2	104
cultores possessionum expedit esse robustos, ingenio hebetes, pusillanimes, tom. 2. col. 1. lin. 50	idem	delectatio aliqua bona esse potest. tom. 2. col. 2. lin. 75	idem
Cultum diuinum, studeat quiuis in domo habere ac disponere, tom. 2. col. 1. lin. 5	768	delectatio perficit opus. tom. 2. col. 1. lin. 80	105
cultus diuinus immutabilis quomodo sit, 2. 2. 50	278	delectatio quid sit. tom. 2. col. 1. lin. 20	idem
cultus corporis qui secundum Platonem, 2. 2. 20	315	delectatio est bona, tristitia autem est mala. l. 1. 26	idem
cultus diuini lex. 2. 2. 60	352	delectatio aduersatur tristitiæ: & quomodo. 2. 2. 35	idem
cultus disparitas iure impedit matrimonium. 2. 1. 45	599	delectatio quomodo p̄sequatur humanâ speciem. 2. 1. 30. 134	
cultus rei exterior vanus est, nisi ad sit interior. 2. 1. 65	607	delectatio bona est quam omnes appetunt. 2. 1. 75	134
Cyminibilis qui. 2. 2. 75	518	delectatio perficit operationem. 2. 1. 70	idem
	D	delectatio vt sit abstracta, & à bono & à malo. 2. 1. 8	136
Dæmones ac peccatores non sunt diligendi ex charitate, tom. 2. col. 1. lin. 7	407	delectatio nō est per se bona, ita quod oīs sit bona. 2. 1. 10. 136	
Damnatorum duplex pœna, scilicet sensus & damni. 2. 1. 36	659	delectatio minimè est motus, & quō ac quare. 2. 1. 50	idem
damnatorum corpus passibile resurget. 2. 1. 54	660	delectatio qua ratione dicatur perficere opus. 2. 1. 15	137
Damnatorum corpora non subtilia, sed crassa resurgent. tomo 2. col. 2. lin. 34	idem	delectatio est forma quasi accidentaliter superueniens operi humano. tom. 2. col. 1. lin. 40	idem
damnatorum corpora resurgent aspectu horrèda, 2. 2. 53. id.		delectatio quid sit. tom. 2. col. 1. lin. 48	idem
Damnatum ac lucrum vnde emanauerint. 2. 1. 10	69	delectatio quandiu duret. tom. 2. col. 1. lin. 57	idem
damnum ac lucrum in rebus possessis magis sunt quàm iniuriis illatis, tom. 2. col. 1. n. 25	idem	delectatio omnibus placet, & quare. 2. 2. 30	idem
Daniel velut Angelus datus Babylonis illuminandis. 2. 2. 80. 390		delectatio comitatur semper vitalem operationem. 2. 2. 58. id.	
Daniel & tres pueri temperantiam in cibo & scientiam à Deo receperunt, tom. 2. col. 1. lin. 54	463	delectatio, in quouis opere corroborat hominem. 2. 2. 43	138
Dare magis quàm recipere pecunias liberalis est, 2. 2. 26. 30		delectatio quilibet aliâ impedit delectationem. 2. 1. 50. idem	
Dauid in Deo sperans multis victoriis ornatur. 2. 2. 10. 402		delectatio bona & mala differunt specie. 2. 1. 70	idem
Dauid intemperantia adulterium commisit. 2. 2. 42	465	delectatio potissima est viri virtuosus & probatus. 2. 1. 47	139
Dauid spes, tom. 2. col. 1. lin. 12	681	delectatio maior est in cantando quàm in audiendo cantu. tom. 2. col. 2. lin. 5	264
Deceptio an contingat circa quodquid est & circa substantias incompositas, siue abstractas, 1. 2. 60	846	delectatio non quæuis mala. tom. 2. col. 2. lin. 73	313
		delectatio non est quid optimum. tom. 2. col. 1. lin. 70	104
		delectationem non esse vniuersaliter bonam quomodo per suadebant Platonici. tom. 2. col. 1. lin. 64	135
		delectationes fugit virtuosus. tom. 2. col. 1. lin. 40	104

INDEX IN OPER.

Delectationes corporales fugiunt virtuosi & prudentes. to mo. z. col. j. lin. 64	105	descriptio denominatiua. to. i. col. z. lin. 73	49
delectationes corporales cur sint appetibiles si malæ sint. to. z. col. j. lin. j	170	desperatio in quem cadit. tom. z. col. z. lin. 63	402
delectationes opprobriosa non sunt delectationes simpliciter. to. z. col. z. lin. 50	135	desperatio quid sit. to. z. col. z. lin. 46	403
delectationes distinctæ specie sequuntur operationes specie distinctas. to. z. col. j. lin. 10	138	desperatio retrahit hominem à Deo. to. z. col. z. lin. 49. idem	idem
delectationes tactus impuriore sunt. to. z. col. z. lin. 45. idem	idem	desperatio ex iustitia prouenit. z. z. 76	idem
delectationes in distinctis specie animalibus distinguuntur specie. to. z. col. z. lin. 60	idem	desperatio quomodo maior aliis peccatis. z. i. 64	464
delectationum duo genera. to. z. col. z. lin. 13	47	desperatio à diffidentia diuinæ misericordie. o. i. z. z. 20. id.	idem
delectationum aliqua malæ, aliqua bonæ sunt. z. z. j. 70. 104	104	desperatio est ad infernum descendere. z. z. 33	idem
delectationum aliqua est optima. to. z. col. j. lin. 10	106	desiderium sciendi in patria complebitur. to. z. z. 6	649
delectationum varia genera in bonitate & malitia. z. z. 30. 94	94	Dei testimonium fidele quoniam verax. z. z. 26	332
delectationum aliqua sunt bonæ aliqua malæ. z. z. 7	138	Dei dispositio, proprietates, designatio, & attributum quæ dicuntur perfectiones diuinæ, significant perfectionem in Deo simpliciter. to. i. col. i. lin. 10	892
delectationum aliqua puriores sunt aliqua minus puræ. to mo. z. col. z. lin. 30	idem	Deo, & parentibus æquum reddere nequimus. z. z. 70	273
delectationum quæ nã bonæ, & quæ nã malæ sint. z. j. 47. 677	677	A Deo omnium curam quidam abstulerunt, & quæ ratione. to. z. col. i. lin. 3	279
delectatur omne sibi simili. tom. j. col. j. lin. 65	294	de Deo tria nobis salutaria credenda sunt. z. z. 33	280
delectabilia contra naturam, quibus ex causis contingunt. tom. z. col. j. lin. 5	98	Deo tribus modis homo se dedicat. z. z. 73	396
delectabilia ad cõseruationem indiuidi & speciei non sunt vitanda. to. z. col. j. lin. 40	466	Deo cur misereri non possumus. z. z. 58	420
delectabilia audita à principio nobis valde sunt. z. z. 23. 259	259	Deo nomina attributa quomodo verificantur. i. z. 20	484
delectabilium sunt duo genera. to. z. col. j. lin. 34	97	A Deo non solû finaliter, sed effectiue cûcta sunt. j. z. 70. 493	493
delectabilium varietas. to. z. col. z. lin. 75	idem	A Deo num sit in Ecclesia infusa potestas vel ministerium tantum. to. z. col. z. lin. 3	580
Democriti error diluitur. to. j. col. z. lin. 43	185	Deos non differre quidam existimant ab hominibus. z. j. 78. 278	278
Democriti opinio de mundi fabrica. to. j. col. z. lin. 53	921	Deum non curare humana, vel ex ignorantia vel ex eius excellentia impium est dicere. to. z. col. j. lin. 33	279
demonstrare & circulariter syllogizare quid sit. j. j. 41	121	Deum non adorat qui Christum non confiteatur. z. j. 57. 391	391
demonstratio quid sit. to. j. col. j. lin. 43	117	In Deum qui credit, Deum, & Deo credit. z. z. 30	394
demonstratio vniuersalis potior est demonstratione particulari. to. j. col. z. lin. 76	136	Deum esse ante ipsam æternitatem. i. i. 12	470
demonstratio particularis quid sit. to. j. col. z. lin. 50	idem	Deum absque gratia non ualemus super omnia diligere nec præcepta seruire. to. z. col. z. lin. 10	604
demonstratio propter quidnam sit. to. j. col. z. lin. 69	117	Deum esse ens necessarium, ita ut omne ens productum sit ens contingens, vno in sensu verum in altero minime. to mo. i. col. z. lin. 65	909
demonstratio est ex veris. to. j. col. j. lin. 23	118	Deus respectu boni actus, eliciendi, à libero arbitrio, potest infundere triplex auxilium, s. vniuersale, speciale, ad actum moraliter bonum: & supernaturale, ad actum meritorem. 3. i. 6	83
demonstratio est ex primis & immediatis. j. j. 74	idem	Deus quomodo sit verus omnium pater. 2. i. 58	120
demonstratio ex prioribus, & notioribus & causis. to. col. j. lin. 74	idem	Deus testat in aia bonis hoium felicitate consistere. z. z. 38. 239	239
demonstratio per circulum est penitus modus inutilis, & vapus. to. j. col. j. lin. 65	121	Deus per suam essentiam beatus est. i. z. 45	239
demonstratio ex qualibus præmissis fiat potissima. j. z. 78. id.	idem	Deus non placatur sacrificiis impiorum: sed animi potius poenitudine & puritate. z. i. 84	280
demonstratio est ex necessariis. to. j. col. j. lin. 4	123	Deus est omnis motionis primum principium, præcipue in relectionis, & consilij. j. z. 15	355
demonstratio est ex his quæ sunt de omni & per se. j. j. 13. id.	idem	Deus solus super hominem docere ipsum hominem potest vel per se vel per Angelum. to. z. col. i. lin. 20	380
demonstratio est quibus, & qualibus non est. j. j. 59	idem	Deus ut obiectum amatum actus morales perfectos reddit. to. z. col. i. lin. 17	386
demonstratio non est ex contingentibus. j. j. 69	idem	Deus diligibilis propter se non refertur ad aliud. 2. i. 56. 386	386
demonstratio non est ex his quæ sunt per accidens. j. j. 32. id.	idem	Deus omnibus prouidet & iustissime oes regit. 2. i. 60. 279	279
demonstratio non est ex extraneis. to. j. col. j. lin. 2	124	Deus non ideo iniustus est quod mali prospere se habent boni vero à malis quàm plurimis afficiuntur. z. z. z. 279	279
demonstratio non est ex corruptibilibus. to. j. col. z. lin. 34. 124	124	Deus potentia ordinaria non infundit in animam charitatem. to. z. col. z. lin. 7	406
demonstratio non est ex communibus. j. j. 58	125	Deus ad charitatem disponit ut agens vniuersale anima vero ut particulari. to. z. col. z. lin. 27	idem
demonstratio ex quibus & qualibus principiis est. j. j. 30. 126	126	Deus solus est primum diligibile. to. z. col. i. lin. 80	407
demonstratio propter quid & quomodo in eadem scientia differt à demonstratione quia in duobus. j. z. 64	130	Deus corde, ore, & opere diligendus est. z. z. 68	idem
demonstratio quia quomodo in diuersis scientiis differt à demonstratione propter quid. j. j. lin. 75	131	Deus primo diligendus est, & super omnia. z. i. 60	411
demonstratio præcipua, in qua figura syllogistica fiat, quæ scire facit simpliciter. to. j. col. j. lin. 32	132	Deus quam diligens fuerit in præcipienda charitate. tom. z. col. lin. 18	414
demonstratio potissima est in prima figura. j. j. 43	idem	Deus præcipue iustitia nobis innotuit. z. i. 20	439
demonstratio vniuersalis quid sit. to. j. col. z. lin. 50	136	Deus omnino immutabilis est. to. z. col. z. lin. 60	54
demonstratio affirmatiua est simpliciter & absolute nobilior negatiua. to. j. col. z. lin. 22	137	Deus iuste regit hominem, ut debet. z. z. 17	442
demonstratio affirmatiua potior est negatiua. j. z. 48	idem	Deus quomodo non iuste hominem gubernet præmiando bonos ultra condignum, & malos puniendo citra demerita. to. z. col. z. lin. 52	idem
demonstratio particularis an sit potior demonstratione vniuersali. to. j. col. j. lin. 37	idem	Deus cur in hoc mundo malos extollit, bonos vero deprimat. to. z. col. i. lin. 50	443
demonstratio ostensiuæ negatiua, dignior est demonstratione ducente ad impossibile. to. j. col. z. lin. 69	138	Deus iuste punit huius seculi calamitatibus electos suos pro venialibus peccatis & pro bonis in gratia factis in vitam æternam extollit: malos vero econtra. tom. z. col. i. lin. 25	idem
demonstratio ostensiuæ & ducens ad impossibile differunt in quatuor. to. j. col. j. lin. 74	idem	Deus num iuste egerit parando homini æternam beatitudinem pro ultimo fine. tom. z. col. i. lin. 8	447
demonstratio probans quod partes motus correspondeant partibus magnitudinis. to. j. col. j. lin. 37	182	Deus num iuste agat non quemus in sua fide saluando. to. z. col. z. lin. 55	448
demonstrationem quomodo oporteat fieri ex notioribus. tom. j. col. j. lin. 57	120	Deus est per seipsum perfectissimus in nullo diminutus. tom	tom
demonstrationis definitio per causa materialem. j. j. 5	117		
demonsthenes animæ immortalitatem passus est, dicens: Millese honestè mori quàm turpiter viuere. 3. z. 5	56		
denominatiua sunt triplicia. tom. j. col. j. lin. 68	49		
denunciatio tristitiam suscitaturam. to. z. col. z. lin. 60	505		
descriptio quid sit. i. i. 51. 6. & i. z. 36	145		
descriptio dupliciter sumitur. i. i. 2	111		

Deus est supra, & ante æternitatem, non essentialiter, sed ante æternitatem participatam, to. j. col. 2. lin. 31	476	differentia magis propria est illa, quæ conducit ad esse rei, & eius quod est esse rei pars est. tom. i. colum. 2. li. 58	idem
Deus est intelligibilis quo ad essentiam suam à quocunque intellectu, tom. j. col. j. lin. 72	484	differentia quintupliciter diuiditur. i. i. 19	43
Deus est ipsum esse, tom. j. col. j. lin. xj.	487	differentiæ prima diuisio. i. i. 21	idem
Deus immortalia intelligendo produxit cæteris verò mediis intelligentiis non ex se immortalibus corruptilia producit, tom. j. col. j. lin. 20	489	differentiæ quæ est inter res sensibiles naturales cum mathematicis. to. j. col. z. lin. 74	382
Deus omnia produxit, tam temporalia quàm sempiterna, tom. j. col. 2. lin. 4	ibidem	differentia inter sensum, & intellectum. tom. j. colum. 2. li. 35	390
Deus est causa omnis bonitatis & perfectionis, j. 2. 51	493	differentia sumitur dupliciter: communiter & propriè. to. j. col. j. lin. 75	403
Deus seipso beatus est, tom. j. col. j. lin. 78	498	differentia quæ est inter demonstrationem propter quid, & inter eam quæ est quia. to. j. col. z. lin. 57	130
Deus, à nullo causatus, est omnium causa: j. j. 60	506	differentiæ locales quomodo sunt in cælo, & quomodo sumantur in vniuerso. to. j. col. z. lin. 35	215
Deus, à nullo pendet, sed ab ipso omnia, j. j. 72	idem	differentiæ locales an ponantur in cælo ex natura rei, & simpliciter, an solum per respectum ad nos. to. j. col. z. lin. 66	316
Deus solus donare dicitur, tom. 2. col. 2. lin. 28	535	differentia inter generationem, & alterationem simpliciter quinque. to. j. col. j. lin. 51	234
Deus quicquid nobis donat, bonum est, tom. 2. col. j. l. 53. 536	536	differentiæ alia definitio. to. j. col. j. lin. 63	42
Deus, quare voluit producere res in hoc nunc & non ante, tom. j. col. 2. lin. 58	595	differentia definitur tertio modo. to. j. col. z. lin. 20	idem
Deus, vtrum mutari possit à nolle ad velle, ibidem	idem	differentiæ alia definitio. to. j. col. z. lin. 45	idem
Deus, cum sit causa maximè sufficiens, quare non produxit res ab æterno, ibidem	idem	differentiæ secunda diuisio. to. j. col. j. lin. 43	43
Deus, si mundus esset æternus, non esset rerum causa effectiua, sed finalis quidem, tom. j. col. j. lin. 74	600	differentiæ tertia diuisio. to. i. col. j. lin. 52	idem
Deus an possit creare alterum mundum, & in quo loco, id. ibidem	idem	differentiæ quarta diuisio. to. j. col. j. lin. 65	idem
Deus tantum intelligit seipsum in seipso, alia verò in seipsis, sed vt contenta & representata in essentia secundum Aristotelem, tom. j. col. j. lin. 5	903	differentiæ quinta diuisio. to. j. col. j. lin. 76	idem
Deus verè prouidet omnibus superioribus, & inferioribus vniuersaliter & sigillatim, imò & quascunque indiuiduorum actiones & ordinat & curat, to. j. col. j. l. 25. 905	905	differentiæ rerum vnde sumantur. to. j. col. j. lin. 80	481
Deus est causa omnis entis, non solum in vniuersali & secundum speciem, sed et secundum indiuidua, j. j. 30. 906	906	differt potest sumi dupliciter. to. j. col. z. 13	111
Deus est causa effectiua, & productiua omnium rerum, quoquo modo se habeant, tom. j. col. j. lin. 60	idem	difficile non est scire leges, sed eas ad particulares casus applicare laboriosum est. to. z. col. j. lin. j	75
Deus cum sit id quo maius dari nec cogitari potest, in eoque sit infinitas vigoris, vnus tantum est, ita vt plures esse non possint, tom. j. col. j. lin. 35	909	difficile est syllogizare in ægendis. to. j. col. z. lin. 45	341
deus apud omnes rectè sentientes natura est immortalis in telligibilis non sensibilis, vniformis, indissolubilis, eodem modo semper se habens. 3. z. 39	61	difficultas, & facilitas ex duobus pendet. to. j. col. z. lin. 25	367
deus omnem rem naturalem ex sua prouidentia mouet in debitum sibi bonum. tom. 3. colum. z. lin. 46	34	difficultas cognoscendi immaterialia est ex parte nostri, in tellectus cognoscendi verò materialia ex parte rei. to. j. col. j. lib. 30	723
dextra æquè vt licet, & sinistra naturaliter. z. z. 50	318	digestio alia est perfectio, vel maturatio, alia est mutatio ad maturationem. to. 3. col. z. lin. 65	4
dextrum, & sinistrum realiter, & simpliciter in cælo. tom. 1. colum. 1. lin. 45	216	digestio dupliciter sumitur. to. 3. col. z. lin. 65	idem
diaconi triplex officium. tom. z. colum. 1. lin. 60	594	digestionis tres modi. to. 3. co. j. lin. 63	5
dialectica quid sit. tom. 1. colum. 1. lin. 22	6	digestionis veræ materia est humidum naturale. to. col. z. lin. 6 folio	6
dialectica, & metaphysica vtuntur omnibus principiis communibus omnibus scientiis. tom. 1. colum. 1. lin. 1	128	digestio est quid analogum ad pepsanum, ex æsm, & optesim. to. 3. col. j. lin. 5	6
dialectica non est determinatæ differentiæ nec determinati generis subiecti. tom. 1. colum. 1. lin. 16	118	digestio quocunque modo accepta habet vnum commune. to. 3. col. j. lin. 55	5
dialectica disputatio ex quibus procedit. j. z. 21	148	digestio vltimata quæ sit. tom. 3. col. 2. lin. 75	4
dialectica necessaria est. tom. z. colum. j. lin. 17	745	digestionis & indegestionis tres modi. 3. 2. 67. 5. & 1. 4	6
in Dialecticis quomodo potest committi falsus syllogismus tam de forma quàm de materia. j. z. 31	cxix.	digestionis pro maturatione definitio. 3. 1. 1	5
diameter quis dicatur. tom. 3. col. z. lin. z	67	digestionis pro mutatione definitio. 3. 1. 5	idem
diaphanum quid. tom. j. colum. j. lin. 70	303	dignitas quid sit. to. 1. col. z. lin. 32	119
diaphanum quid. tom. j. colum. j. lin. xv.	648	dignitas eorum quæ sit. to. z. col. z. lin. 37	197
diaphanum triplicem habet gradum.	idem	dignitas scientiæ Metaphy. to. 1. col. 1. lin. 15	362
dictio exclusiua, quid expellat. tom. j. colum. j. lin. 69	513	diligibile ad aliud non est propter se diligendum. 2. 1. 25	386
dictio exclusiua in duobus relatiuis distinctis realiter & supposito, quid operetur.	idem	diligibile aliud à Deo ad Deum dirigi debet. z. 1. 40	idem
dictio exclusiua, includens subiectum, vel inclusum à subiecto propositionis exclusiua non excludit.	idem	dimensiones inseparabiles à materia, nunquid dari possint. tom. j. colum. j. lin. 79	523
dictio exclusiua addita vni includenti aliud, vt partem sui essentialem, vel integram, non excludit illud.	idem	directio est motus à cur citate ad rectitudinem. tom. 3. col. z. lin. 58	15
dies & noctes cur non sint apud omnes iidem. 3. z. 60	77	disciplina mala & neglecta mulierum quatuor mala causa-uit Lacedæmonibus. to. z. col. z. lin. 73	175
differens distinguitur à diuerso. tom. j. col. j. lin. 10	442	disciplina reipublicæ quomodo materia & vnitate principantis differat à disciplina rei familiaris. z. j. 50	270
differentia inter genus logicum, & genus ciuile. 1. 1. 40	37	disciplina Christiana animas conuertit. z. 1. 47	382
differentia quot modis sumitur. 1. 2. 7	41	in Disciplinis humano lumine inuentis multa absfona & incredibilia continentur. to. z. col. j. lin. 37	381
differentia quid sit. 1. 2. 47	idem	discordia quando est opus meritorium. to. 2. col. j. l. 73.	427
differentia apud reales magis propria quintupliciter definitur. tom. 1. col. 2. lin. 78	idem	discordia quid sit. to. z. col. j. lin. 8	idem
differentia magis propria est illa, qua abundat species à genere. to. 1. col. 1. lin. 68	42	discordia quandam charitatem frangit. z. j. 23	idem
differentia magis propria est illa, quæ apta nata est diuidere genus, & ea quæ posita sunt sub genere. 1. 2. 20	idem	discordia aliquando bona est. z. 1. 73	idem
differentia magis propria est illa qua differunt à se singula tom. 1. colum. z. lin. 45	idem	disiunctiua falsa quid sit. j. z. 39	28
		disiunctiua necessaria quid. j. z. 43	idem
		disiunctiua possibilis quid. j. z. 49	idem
		disiunctiua contingens quid sit. j. z. 54	idem
		disiunctiua quid sit. j. j. 36	idem
		disiunctiua diuiditur in affirmatiuam, & negatiuam. 1. z. 5. id.	idem
		disiunctiua affirmatiua quæ. j. z. 15	idem
		disiunctiua negatiua quæ. 1. z. 19	idem
			Disiunct

INDEX IN OPER.

Disiunctiua vera quid, tom. 1. colum. 2. lin. 18	28	diuisio logica docentis in tres partes, 1. 2. 18	idem
disparitas status iram excitat, tom. 2. colum. 2. lin. 40	506	diuisio termini in tribus modis, tom. 1. colum. 2. lin. 4	10
dispositio qualitatis dupliciter potest considerari, 1. 2. 65. 62		diuisio prima terminorum, aliquis per se significatiuus, aliquis non, tom. 1. colum. 1. lin. 4	11
dispositio optima eadem est hominis & ciuitatis, 2. 2. 66. 239		diuisio secunda terminorum diuiditur in terminum per se significatiuum naturaliter: & ad placitum, 1. 1. 27	idem
dispositio quid sit, & quot modis dicatur, 1. 2. 30	410	diuisio tertia terminorum in categoricam, & syncategorematicam, tom. 1. colum. 1. lin. 68	idem
dispositionis tres sunt modi, 1. 2. 33	idem	diuisio quarta terminorum categorematicorum: in primam & secundam intentionem, tom. 1. colum. 2. lin. 33	idem
disputatio quid sit, tom. 1. 1. lin. 74	148	diuisio quinta terminorum in communem, & singularem, tom. 1. colum. 2. lin. 73	idem
disputacionis quatuor sunt species, tom. 1. col. 2. lin. 13	id.	diuisio sexta terminorum in singularē magis & minus, j. 6. 12	idem
Disputantibus & inquirentis consuetudo est suspensive loqui tom. 3. col. 1. lin. 32	4	diuisio septima terminorum quidam terminus dicitur finitus & quidam infinitus, tom. 1. colum. 1. lin. 18	idem
Dissensionis causa secunda, quæ fuerit, 2. 1. 16	217	diuisio octaua terminorum: scilicet in terminum positium, & priuatiuum, tom. 1. colum. 1. lin. 36	idem
dissensio inter diuites tribus modis oriri potest, 2. 1. 20. idem		diuisio nona terminorum videlicet in terminum abstractum & concretum, tom. 1. colum. 1. lin. 52	idem
dissensio nonnunquam contingit inter diuites politice corruptiua ex nuptiis, & variis iudiciis, 2. 2. 15	idem	diuisio decima terminorum: in terminum complexum & in complexum, tom. 1. colum. 2. lin. 62	idem
dissensiones trifariam contingunt in ciuitate, 2. 2. 18	220	diuisio vndecima terminorum in significantem cum tempore, & sine tempore, tom. 1. colum. 2. lin. 1	idem
dissidia parua inter magnos & potentes cito crescunt, tom. 2. col. 2. lin. 36	214	diuisio duodecima terminorum, in terminum vniuocum & æquiuocum, tom. 1. colum. 2. lin. 21	idem
Dissimilia, qui se consequantur, tom. 1. 1. lin. 58	505	diuisio propositionis in categoricam & hypotheticam quæ tom. 1. colum. 1. lin. 9	16
Dissipatio quid sit, tom. 1. 1. col. 2. lin. xxij.	12	diuisio generis in species fit duobus modis, 1. 2. 77	idem
Distancia non impedit amicitiam, ij. j. 60	115	diuisio totius in partes fit quinque modis, 1. 1. 4	17
distancia maxima est inter contraria, non absolute quidem sed sub eodem genere, tom. 1. col. 1. lin. 12	859	diuisio vocis in sua significata fit tribus modis, 1. 1. 21	idem
distancia maxima potest sumi dupliciter. Primò absolute. Secundò comparabiliter, tom. 1. col. 2. lin. 64.	858	diuisio secundum accidens fit tribus modis, 1. 1. 30	idem
distinctio de inuoluntario per violentiam & ignorantiam, tom. 2. col. 1. lin. 38	34	diuisio quinta propositionum categoricarum quid, 1. 1. 28. 19.	idem
distinctio cur in animalibus est secundum suppositum maris & foeminae: non autem in plantis, to. 2. col. 1. lin. 53. 356		diuisio sexta propositionum categoricarum quid, 1. 1. 8	id.
distinctas scientias idem considerare distinctum diuersis rationibus non inconuenit, tom. 1. colum. 1. lin. 14	163	diuisio septima propositionum categoricarum quid, 1. 1. 73. id.	idem
distinctio inter simile, & suum oppositum, 1. 2. 32	404	diuisio octaua propositionum categoricarum quid, 1. 2. 39. id.	idem
distinctio eius quod est secundum quid, & secundum se, & multiplicitas dispositionis, tom. 1. colum. 1. lin. 64.	410	diuisio virtutum humanarum, tom. 2. colum. 2. lin. 60	22
distinctio ex natura rei, tom. 1. colum. 1. lin. 18	463	diuisio specie, tom. 1. colum. 2. lin. 26	40
distinctio generica potest considerari dupliciter. Primò in prædicamento substantiæ: Secundò in prædicamento accidentium, tom. 1. colum. 1. lin. 28	867	diuisio differentia, tom. 1. colum. 1. lin. 21	43
distinctio generica iuxta generalissimam est formaliter & immediate à diuersis modis prædicandi de prima substantia, tom. 1. colum. 1. lin. 47	idem	diuisio substantiæ, tom. 1. colum. 2. lin. 68	52
distinctio generica in prædicamento substantiæ quantum ad genera subalterna, sumitur à materia considerata, vt respicit formas secundum eundem vel diuersum modum actuandi ipsam materiam, tom. 1. colum. 1. lin. 52	idem	diuisio eorum quæ sunt, tom. 1. colum. 1. lin. 50	160
distinctio generica generum subalternorum in prædicamentis accidentium, non sumitur à materia prima sed à primo susceptiuo, tom. 1. colum. 1. lin. 73	idem	diuisio substantiæ in materiam, formam, & compositum, an sit diuisio generis generalissimi in genera subalterna, analogi in sua analogata, tom. 1. colum. 2. lin. 55	624
distinctio generica inter corruptibile, & incorruptibile sumitur à materia prima propter diuersum modum actiua di, tom. 1. colum. 2. lin. 10	idem	diuisio potentialium animæ, duobus modis fieri potest, tom. 1. colum. 1. lin. 24	700
distinctio ex natura rei quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 5	893	diuisio, alia est per negationem, alia sine negatione, tom. 1. colum. 1. lin. 2	148
distinguitur aliquid per alterum, duobus modis, 1. 1. 78. 66		diuisio duplex est, tom. 1. colum. 1. lin. 12	514
distributiones non eodem modo in quacunq; politica fiunt, tom. 2. colum. 1. lin. 5	67	diuisio magnitudinis, an tendat in infinitum, 1. 1. 70	548
distributiua iustitia in quo consistat, to. 2. col. 1. l. 37	66	diuisio prima vnius est realis, secunda verò est logica, tom. 1. col. 1. lin. 23	753
ditiores sunt rebus naturalibus, necessariis vitæ abundantes quàm pecuniis, tom. 2. colum. 1. lin. 40	164	diuisio entis per potentiam, & actum quomodo est realis, tom. 1. colum. 2. lin. 77	825
ditiores dominari non licet, tom. 2. col. j. lin. 30	190	diuisiones propositionum categoricarum in multas partes tom. 1. colum. 2. lin. 39	16
diuersitas oppositorum, tom. 1. colum. 1. lin. 50	403	diues minime felix, nisi sit bonus, 1. 2. 74	332
diuersi tres modi, tom. 1. colum. 2. lin. 61	441	diues ex intemperantia gula sepultus est in infernum, to. 1. colum. 2. lin. 60	465
diuina lex quomodo dicatur esse sculpta in cordibus hominum, tom. 2. colum. 2. lin. 80	380	diuities sunt necessarij in ciuitate, tom. 2. col. 1. lin. 15	199
diuina lex quomodo ab humana distinguitur, 2. 1. 45	382	diuities, non debent carcere armis bene tamen pauperes, tom. 2. colum. 1. lin. 80	206
diuina lex hominem etiam ab internis viciis abducit, tom. 2. colum. 1. lin. 55	idem	diuities cautum fuit non carere armis: pauperes vero carere, 2. 1. 80	idem
diuina lex quo pacto ad timorem sanctum adducit, 2. 1. 45. 384		diuities ciues sunt, Et pars ciuitatis, 2. 2. 45	247
diuina instituta ab omni desperatione aliena, 2. 1. 36	395	diuites cur elati ac superbi fiat, 2. 1. 23	693
diuina pati, quid sit, tom. 2. colum. 1. lin. 43	592	diuites cur contumeliosi & iniuriantes sint, 2. 1. 38	idem
diuina scientia inuentores, tom. 1. colum. 2. lin. 29	5	diuites propter quid molles & intemperati sint, ij. j. 50	id.
diuina legis testimonium, tom. 2. colum. 2. lin. 18	382	diuites cur iactatores, & aliorum despectores sint, ij. j. 63. id.	idem
diuinus intellectus si se habet ad suam intelligere: & quomodo, tom. 1. colum. 1. lin. 69	455	diuites cur se principatu dignos existiment, ij. ij. j.	idem
diuinus intellectus an intelligat se vel aliud, 1. 2. 12	idem	diuites cur cæteris vigilantiores in cultu diuino esse videntur, ij. ij. xxv.	idem
diuisibile est, quicquid mutatur physice, 1. 1. 1	588	diuites paucos non expedit dominari, ij. ij. xl	187
diuisibilitas est formalis, & quidditatiua ratio quantitatis, tom. 1. colum. 1. lin. 70	763	diuitibus quomodo sit conferendus principatus, ij. j. 6.	190
diuisio scientiæ, siue philosophiæ vniuersalis, 1. 1. 4	8	diuitum improbi mores quinque sunt, ij. ij. xv.	693
diuisio logicæ in naturalem, & artificialem, 1. 1. 45	9	diuitias moderatas obtinere debent ciues, ij. j. xxxv.	332
diuisio logicæ artificialis in docentem, & vtener. j. j. 77. id.		diuitias appetendi mensura debita, ij. j. 34	757
		diuitias acquirendi, varij sunt modi, & quinã sint, 2. 2. 36. id.	756
		diuitias appetere expedit patrifamilias, & quò, ij. j. 59.	756
		diuitiæ ad felicitatem requiruntur, ij. j. 73	16
			diuit

D. CHRYS. I A V E L.

Diuitiarum, duo sunt genera, pecuniæ, & res. to. z. col. 1. 7. 163	domus perfecta, ex quibus constat. tom. 2. colum. 2. li. 55. id.
Diuitiarum maxima est vt. liras. tom. 2. colum. 2. lin. 47. 201	domus perfecta, quatuor sunt personarum genera. t. c. 1. 722
Diuitiarum appetitus, inest homini infinitus ex duabus cau- fis. tom. 2. colum. 2. lin. 8 756	domus perfecta, tria sunt regimina. idem
diuitiarum appetitus infinitus, semper malus est & detesta- bilis. tom. 2. colum. 2. lin. 77 idem	domus omnis perfecta, exigit dominum. 2. 2. 12 749
diuortia concessere Creteutes. tom. 2. colum. 2. lin. 50 178	domus, qualis debeat esse quò ad aquas salubres. 2. 1. 73. 765
diuortia, cur fiant, cum matrimonium sit indissolubile. to. z. colum. 2. lin. 4 725	domus patrisfamilias, qualis debeat esse quò ad structuram. tom. 2. colum. 2. lin. 61 763
diuortio separatus num alteri nubere valeat. z. 2. 44 601	domus principalis admirabilis esse debet, quò ad structu- ram. tom. 2. colum. 1. lin. 9 764
diuortium num sit licitum. tom. 2. colum. 1. lin. 63 idem	domus, qualis debeat esse quò ad aerem. 2. 2. 3 idem
diuortium an in alia ex causa fieri possit quàm fornicatio- nis. tom. 2. colum. 2. lin. 14 idem	domus, qui edificari debeat quò ad fiti vniuersi. 2. 1. 57. 766
docibiles Dei qui. tom. 2. colum. 2. lin. 40 546	domus, qui construenda respectu cæli, ac ventorum. idem
doctrina sophistica magis confundit, quàm dirigat addif- centem. tom. 1. colum. 1. lin. 3 5	domus qualis esse debeat quo ad sculpturas & picturas. to mo. 2. colum. 2. lin. 19 idem
doctrina Christi tres in se continet excellentias. z. 2. 3. 639	domus Christiana qualis debeat esse quo ad diuinum cul- tum. tom. 2. colum. 1. lin. 65 767
doctrinalis disputatio, ex quibus procedit. l. 2. 15 148	donare multis modis dicitur. tom. 2. colum. 1. 10 536
dogmata lutheranorum contra Eucharistiæ sacramentum diluantur. tom. z. colum. 1. lin. 45 569	dona Spiritus sancti septem tantum sunt. 2. j. 10 537
dolere oportet de omnib ⁹ peccatis volèrè absolui. z. 1. 4. 581	dona Spiritus sancti quomodo ordinentur. 2. 2. 70 idem
dolor in homine de bono alieno, quatuor modis accidere potest. tom. 1. colum. z. lin. 64 501	dona spiritus sancti num à virtutibus distinguatur. 2. 1. 27. 538
dolus quid sit. tom. z. colum. z. lin. 62 432	dona quomodo se habent ad vitia capitalia. 2. 2. 12 539
dominantes in optima politia qualesnam oporteat esse. to. z. colum. 1. lin. 20 346	dona non modo ad bene esse, sed simpliciter ad salutem ne- cessaria sunt. tom. 2. colum. 1. lin. 48 551
dominanti secundum legem expedit aliqua dimittere. to. z. col. 1. lin. 30 195	donum quid sit. tom. 2. colum. 1. lin. 70 535
dominantium moderata potestas, & subditorum modera- ta seruitus ciuitatem maximè seruant. z. 1. 58 345	donum triplex est, scilicet diuinum, Angelicum & huma- num. tom. 2. colum. 1. lin. 36 536
dominatus barbaricus quid sit. to. z. col. 1. 3 193	donum diuinum quid sit. tom. 2. colum. 1. lin. 46 idem
domini seruos suos, instruere debent. to. z. col. z. lin. 53 167	donum Spiritus sancti quid sit. 2. 2. 64 idem
domini occisoris lex. tom. z. colum. 1. lin. 1 353	donorum diuinorum diuisio. 2. 2. 8 idem
dominium duplex ciuitati assignatur. to. z. col. z. lin. 20. 155	dorica musica est maximè ad mores conducens. z. z. 30. 267
dominium animæ in corpus, an sit naturale. to. z. z. 35 159	doricæ effectus. tom. z. colum. z. lin. 54 265
dominorum scientia consistit in bene vti seruis & non in scire acquirere seruos. tom. z. col. z. lin. 60 161	dotes corporis gloriosi quatuor sunt. tom. z. col. 1. lin. 46. 551
dominorum familiæ, & seruorum regula. to. z. col. z. lin. 616	draconis caput & cauda quomodo situentur & resulent. tom. 3. colum. 1. 37 79
dominum in quacunque domo perfecta, necesse est esse. to. z. colum. z. lin. 22 749	drago legem condidit republica iam institua. z. z. 60 180
dominum decet se humilem in domo exhibere. z. z. 34. ead.	dragonis lex quæ fuerit. tom. z. colum. 1. lin. 70 181
dominus quò nullam cum seruo amicitia habeat. z. 1. 78. 119	dubitare de singulis non est inutile. tom. 1. colum. 1. li. 41. 372
dominus seruo, vir vxori, pater filio, vt dominantur iurum est: sed non eodem modo. tom. z. colum. 1. lin. 60 166	ducatus principatus est. tom. z. colum. z. lin. 70 192
dominus, non debet multum sollicitari de seruis conductis ad tempus, in quibus & quousque. to. z. col. z. lin. 45 753	duces Israel qui. tom. z. colum. z. lin. 48 669
domum, quæ qualia, & quanta constituant. to. z. col. 1. 20. 157	ductile & trahibile in quo differant & in quo conueniant. tom. 3. colum. 1. 37 17
domus, vici, ac castri discrimen. tom. z. colum. 1. lin. 4 719	ductilia omnia debent esse humida. tom. 3. 1. 57 idem
domum constituere, quatuor ex causis impellitur homo. to mo. z. colum. 1. lin. 64 idem	dulce quomodo generetur. tom. 3. colum. 1. lin. 49 30
domum necessariam sibi extruxit homo, quo se defenderet à nociuis. tom. z. colum. z. lin. 40 idem	dulce & amarum sunt extrema saporum. 3. 1. 21 id.
domum sibi homines naturaliter constituunt. z. 1. 14 720	dulce quando generatur. tom. 1. colum. 1. lin. 74 661
domum propriam habere, quatuor ex causis decet. z. 1. 56. 763	dulce & amarum, nunquid sint extremi saporis. 1. 1. 24 idè
domus situs quis, & qualis. tom. z. colum. z. lin. 5 276	duo corpora, nunquid & quomodo possint esse simul in eo dem loco proprio. tom. 1. colum. 1. lin. 7 564
domus ianitorum expedit esse fenem, claudum aut man- cum. tom. z. colum. 1. lin. 33 idem	duo corpora esse in eodem loco simul bifariam sumitur. id.
domus seruandæ lex. tom. z. colum. 1. lin. 20 367	duo corpora ne sint in eodem loco simul, quæ impediatur. id.
domus definitio. tom. z. colum. 1. lin. 40 269	durationis, cuiuslibet duo tempora. tom. 1. col. 1. lin. 75. 348
domus partes quæ & quot sunt. tom. z. colum. z. lin. 18. id.	durandi sententia de redemptione. B. M. à Filio. 3. z. 10 37
domus duplex principatus. tom. z. colum. z. lin. 3 185	durities & mollities recipiuntur in humido & sicco corpo- rali. 3. 1. 28 11
domus duas habere an expedit ciui, vt statuit Socrates. z. 1. 70 171	durities & mollities semper sunt in corpore terminato. 3. 1. lin. 37. folio idem
domus quid sit. to. z. co. l. li. 6. pag. 157. & to. z. co. z. li. 19 718	durum quid sit. 3. 1. 71 eodem
domus ac ciuitatis regimina specie differunt. z. z. 60 155	dux quomodo est causa ordinis, & non econtra. 1. z. 79 456
domus, in multitudine consistit. tom. z. colum. z. lin. 10. idem	
Domus, bifariam accipitur. tom. z. colum. z. lin. 19 718	
domus materialis quid. idem	
domus ciuilis, quid. idem	
domus, ex quibus constet. tom. z. colum. z. lin. 44 720	
domus communitas, ad alias communitates, seu societates quem habeat ordinem. tom. z. colum. z. lin. 30 idem	
domus, sine quibus constare non possit. to. z. col. 1. 50 721	
domus bifariam diuiditur. idem	
domus, ex pluribus personis necessariò constat. idem	
domus imperfecta quæ sit, & ex quot & quibus constet. to. & pag. ii. dem. col. z	
domus perfecta duo exigit. z. 1. 54	
domus est prima communitas. tom. z. colum. 1. lin. 8 721	
	E
	Eccentricos, & epicyclos circulos constitui necesse est. to 1. colum. 1. lin. 10 920
	eccentricus & epicyclus quid sit. tom. 1. col. 1. lin. 28 900
	ecclesiæ duplex bonum. z. 2. 78 428
	echo, quomodo generatur. 1. 1. 78. 304. & 1. 1. 4 654
	echo, qui se habeat ad sonum præcedentem. 1. 1. 4 idem
	eclipsis Lunæ causa finalis. tom. 1. colum. z. lin. 50 432
	eclipsis Lunæ & solis in quo differant. tom. 3. colum. 1. lin. z. folio 80
	eclipsis Lunæ quomodò fiat. tom. 3. colum. z. lin. 17. folio 79
	eclipsis solis quomodò fiat. tom. 3. colum. 1. lin. 3. folio 80
	ecliptica linea quæ sit. tom. 3. colum. 1. lin. 17. folio 73
	educatio optima, & eruditio ad sui cognitionem disponit tom. z. colum. 1. lin. 57 284
	effectus vnius plures causæ esse possunt, non vnius gene- ris sed

ris, sed diuerforum. tom. 1. colum. 1. lin. 58	165	pro parte. tom. 1. colum. 1. lin. 47	244
Effectus primus diuinæ legis. tom. 2. colum. 1. lin. 47	382	elementum ex quo fit aliud dupliciter consideratur. Secun-	
effectus secundus. tom. 2. colum. 2. lin. 12	idem	dum se & prout sua materia quæ est in potentia ad for-	
effectus tertius. tom. 2. colum. 1. lin. 20	idem	nam oppositi elementi. tom. 1. colum. 2. lin. 20	246
effectus quartus. tom. 2. colum. 1. lin. 70	idem	elementum tribus modis dicitur. tom. 1. colum. 1. lin. 47. 397	
effectus charitatis sex sunt. tom. 2. colum. 2. lin. 75	416	elementum secundum similitudinem. to. 1. co. z. li. 73	idem
effectus idem numero, nunquid produci possit à pluribus		elementum quomodo ad vnum reducatur. 1. z. 64	idem
causis perfectis totalibus eiusdem ordinis. 1. 1. 45	533	elementum, an sit naturalis loc ^o alterius elementi. 1. z. 52. 559	
effectus impossibilitas ab aliquo agente, bifariam contin-		elementum vnu in altero locatū, an & q. patiat ab eo. 1. z. 56. 1d.	
git. tom. 1. colum. 1. lin. 18	689	elementum alterius locatium, dupliciter consideratur. id.	
effectus eiusdem numero non possunt esse multæ causæ to-		elementum locas aliud elemētū, an & quō repatīat ab eo. id.	
tales eiusdem generis & eiusdem ordinis, & quæ sint a-		elementum, vnum, propter quid locetur in alio. idem	
gentia per se. tom. 1. colum. 2. lin. 10	748	elementorum qualitates duæ sunt, actiue per se, & primo	
effectus contingens dupliciter considerari potest s. quantū		duæ passiuæ primo & per se secundo actiuæ. z. 1. 57	1
ad esse suum, & quantum ad causalitatem. tom. 1. 1. 35. 777		elementa considerantur vt pura, & vt permixta. 3. z. 35	2
effectus contingens non modo à secundis & proximis cau-		elementa dupliciter considerantur. tom. 3. col. 1. lin. 33	1
sis eueniunt, sed etiam à prima. tom. 1. colum. 1. lin. 43. 778		elementa tactum componentia dupliciter considerantur.	
effectus potest dici contingens dupliciter. to. 1. co. 1. 50. idem		tom. 3. colum. 1. lin. 16	27
effectus contingens ex natura sua contingens etiam dum		elementum nullum consistens in puritate sua est putresci-	
est contingens, etiam non inuenit tamen pro tali		bile. tom. 3. colum. 2. lin. 40	2
tempore necesse esse. tom. 1. colum. 2. lin. 75	idem	Eligere ad scientem spectat. tom. z. colum. 1. lin. 58	188
effectus formalis est duplex, quidam secundum rem: & qui		Elixæ sunt sicciore affatis. tom. 3. colum. 1. lin. 37	9
dam secundum denominationem. tom. 1. col. 2. lin. 4	841	elixabile aliquid est dupliciter, propriè & metaphysicè.	
Efficiens causa, quid sit. tom. 1. colum. 1. lin. 14	164	tom. 3. colum. 2. lin. 15	8
efficiens causa quot modis accipitur. to. 1. col. 1. lin. 37. idem		elixabilis metaphorici vna conditio. to. 3. col. 2. lin. 26. idem	
efficiens causa quæ sit rerū naturalium s. m. Aristotelē. 1. 1. 60. 251		elixabilis propriè duæ conditiones. to. 3. col. 2. lin. 16	idem
efficiens est duplex. tom. 1. colum. 1. lin. 66	637	elixabilia distinctiones. tom. 3. colum. 1. lin. 47	idem
efficientis causæ causalitas, in quo consistat. to. 1. 1. 15	533	elixantur quædam naturaliter, quædam artificialiter. tom.	
Electio non est ipsum voluntarium. tom. 2. colum. 2. lin. 62. 37		3. colum. 2. lin. 44	idem
electio dupliciter sumitur: s. cōmunitè, & propriè. 2. 1. 78. 37		Empedoclis sententia de pluribus principiis materialibus.	
electio non est concupiscentia. tom. 2. colum. 1. lin. 10	38	tom. 1. colum. 2. lin. 45	364
electio non est ira, quæ vt plurimum præuenit iudicium ra-		ens diuiditur in substantiam, & accidens. to. 1. co. z. lin. 21. 46	
tionis. tom. 2. colum. j. lin. 34	58	ens reale potest in aliqua scientia considerari dupliciter.	
electio minimè est voluntas vel velle ipsum. to. 2. c. 1. li. 65. 38		tom. 1. colum. 1. lin. 24	48
electio non est opinio absolutè neque operabilem à nobis		ens potest tripliciter considerari. tom. 1. colum. 2. lin. 23. 137	
tom. 2. colum. 2. lin. 27	idem	ens mobile subiectum est adæquatum totius naturalis phi-	
electio quid sit. to. 2. col. 2. li. 75. pag. 38. & to. 2. col. 2. li. 40. 79		losophiæ. tom. 1. colum. 2. lin. 41	157
electio est consiliabile desiderium eorum quæ sunt in no-		ens mobile an sit subiectū in philosophia naturali. 1. 1. 21. 159	
stra potestate. tom. 2. colum. 1. lin. 76	40	ens reale est duplex: s. permanens, & successiuum. 1. 1. 73. 178	
electio est circa bonum futurum contingens. tom. 2. 2. 51. 79		ens mobile, vel mutabile ad formam in communi est subie-	
electio tribus sumitur modis. tom. 2. colum. 1. lin. 47	112	ctum adæquatum in libro de generatione, & corruptio-	
electionem oportet esse vel opinionem vel voluntatem, aut		ne. tom. 1. z. lin. 70	230
concupiscentiam, aut iram. tom. 2. colum. 2. lin. 48	37	ens, in quantum ens, est Metaphys. subiectum. to. 1. 1. 77	358
electionis tractatio ad moralem spectat. to. 2. col. 2. li. 36. id.		ens & vnum an sint rerum substantiæ. tom. 1. col. 1. lin. 47. 381	
electionis act ^o nō potest esse absq; habitu morali. 2. 2. 10. 79		ens & vnum tripliciter considerari possunt, pro ente & pri-	
elemosyna est effectus exterior charitatis. to. 2. co. 2. 75. 404		mo vno, & vno transcendente sumpto. Et vno prædica-	
elemosyna quid sit. tom. 2. colum. 1. lin. 20	422	mento quantitatis. tom. 1. colum. 2. lin. 15	idem
elemosyna est actus charitatis. tom. 2. colum. 1. lin. 50	idem	ens quoddam per se, & quoddam per accidens. 1. z. 28. 401	
elemosyna non fiat de alieno. tom. 2. colum. 1. lin. 45	423	ens in anima quot modis sumatur. tom. 1. colum. 1. lin. 68	idem
elemosyna quo ordine sit faciendā. to. 2. col. 1. lin. 50	idem	ens est dicibile actū, & potentia. tom. 1. col. 1. lin. 12	402
elemosynam nunquid sibi aliquis facere teneatur. 2. 2. 1. id.		ens hoc qualiter dicatur. tom. 1. colum. 1. lin. 14	417
elemosynam facere quā teneatur. to. 2. col. 2. li. 35. 422		ens est primū cognitū cognitione actuali cōfusa. 1. z. 61. 458	
elemosynam facere quo casu liceat alteri subditis facere.		ens posse cognosci cōceptu cōfuso negat Scot ^o . 1. 1. 35. 459	
tom. 2. colum. 2. lin. 50	idem	ens diuiditur in ens reale, & ens rationis. to. 1. 1. 45	460
elementa num præter quatuor, & cælum detur aliud cor-		ens reale quid sit. tom. 1. colum. 1. lin. 57	idem
pus simplex. tom. colum. 2. lin. 78	205	ens rationis quid sit. tom. 1. colum. 2. lin. 24	idem
Inter Elementa an detur corpus simpliciter graue, vel le-		ens reale diuidunt per se & per accidens. 1. 1. 10	461
ue, vel potius respectiue. tom. 1. colum. 2. lin. 40	224	ens per se secundum naturam suam quid sit. to. 1. 1. 18	idem
elementa quatuor & non plura. t. 1. 2. 28. 226. & 1. z. 46	243	ens per se secundum causalitatem quid sit. tom. 1. 1. 40	idem
elementa ex ipsis qualitatib. quotnā sint ostenditur. 1. 1. 63. id.		ens per accidens secundum naturam suam quid sit. 1. 1. 52. id.	
elementa quomodo alterentur, generentur & corrumpantur.		ens per accidens secundum causalitatem quid sit. 1. 1. 65	id.
tom. 1. colum. 1. lin. 34	244	ens reale, vel absolutum, vel respectiuum quid. 1. 1. 78. idem	
elementa quomodo maneat in mixto. to. 1. col. z. lin. 78. 247		ens absolutum quid. tom. 1. colum. 2. lin. 10	idem
elementa omnia sunt in suis locis naturalibus per centrum.		ens respectiuum quid. tom. 1. colum. 2. lin. 36	idem
tom. 1. colum. 2. lin. 53	559	ens diuiditur per vnum, & multa. tom. 1. colum. 1. lin. 58. 462	
elementa grauiora sunt magis in suis locis naturalibus per		ens transcendens quomodo distinguatur ab aliis. 1. z. 66. id.	
centrum, quàm per superficiem proprii continentis. to.		ens diuiditur per finitum, & infinitum. to. 1. col. 1. lin. 27. 464	
1. colum. 1. lin. 63	560	ens reale absolutum an sit finitum, vel infinitum in essentia.	
elementi definitio. tom. 1. colum. 1. lin. 12	397	tom. 1. colum. 1. lin. 50	idem
elementis num aliqua figura conueniat. to. 1. co. 1. li. 15	229	ens an significat vnum vel multa. tom. 1. colum. 1. lin. 84. idē	
ex Elementis quibuscumque non habentibus symbolum po-		ens, quid propriè significet. tom. 1. col. 1. lin. 23	506
test generari tertium. tom. 1. colum. 2. lin. 80	244	ens duobus modis accipitur. tom. 1. colum. 2. lin. 1	549
elementorum natura. tom. 1. colum. 2. lin. 27	205	ens mobile est subiectum naturalis Philosophiæ. to. 1. 1. 507	
elementorum formæ num remaneant in mixto actu. tom.		ens vnum tantū esse, qui verificetur. 1. 1. 37	513
1. colum. 1. lin. 68	248	ens vnum tm ponentes, num negent omnino principiū. id.	
elementorum situs. tom. 1. colum. 2. lin. 33	254	ens vnum tantū, Parmenides posuit, & quō. to. 1. 1. 79. 520	
elementorum contiguitas. tom. 1. colum. 2. lin. 53	idem	ens, an possit esse in anima, & quomodo. 1. 1. 40	573
elementum quodlibet est graue, vel leue. 1. z. 12.	205	ens in quantum ens reale per se est subiectum, adequatum	
elementum potest sumi dupliciter: pro toto elemento, &		in Metaphysica, non autem genus abstractorum, vel ens	

prædicamentale, to. 1. col. 1. lin. 60	709	eubulia quædam est in consiliando recitudo. 2. 70	idem
ens non uniuocum, nec æquiuocum purum, sed analogum est. to. 1. col. 2. lin. 70	731	eubulia quid sit. to. 2. col. 2. lin. 60	idem
ens habet veras de se demonstrabiles passionēs, non autem reales realiter distinctas. to. 1. col. 2. lin. 40	733	eubulia, synesis, & gnome versantur circa singularia. tom. 2. colum. 1. lin. 30	88
ens & vnum transcendens sunt idem realiter, distinguuntur tamen ratione. to. 1. col. 1. lin. 35	735	eubulia quatuor sunt necessaria. to. 2. col. 2. lin. 65	86
ens & verum materialiter re sunt idem & ratione diuersa. tom. 1. col. 2. lin. 30	idem	eucharistia definitur. to. 2. col. 2. lin. 55	441
ens & vnum communiter acceptum conuertuntur. tom. 1. colum. 2. lin. 40	736	eucharistia sacramentum quando fuit institutum. 3. 1. 40. 565	565
ens & verum in sua latitudine accepta similiter conuertibilia sunt. tom. 1. col. 1. lin. 45	737	eucharistia sacramenti effectus. to. 2. 2. lin. 12	idem
ens & res & aliquid consimiliter conuertibilia sunt inuicé. tom. 1. col. 1. lin. 60	idem	eucharistia sacramenti secundum theologos præcipua utilitates sunt sex. to. 2. col. 2. lin. 20	idem
ens essentialiter quidditatiuè, & per se primo modo prædicatur de suis passionibus & vltimis differentiis. tom. 1. colum. 2. lin. 80	idem	eucharistia duo præcipui extant effectus. t. 2. col. 2. li. 60. id. eucharistia sacramenti materia est panis & vinum aqua mixtum. to. 2. col. 1. lin. 25	566
ens in quantum ens, cum sit subiectum in Meta. habet principia, & causas ex quibus proceditur ad quippiam demonstrandum de eo. to. 1. col. 1. lin. 20	770	eucharistia sacramenti forma. to. 2. col. 1. lin. 10	567
ens per accidens quomodo sit scientia. 1. 2. 40	776	eucharistia sacramentum num liceat existenti in mortali peccato sumere. 2. 1. 8	563
ens per accidens potest esse quadrupliciter. 1. 2. 43	776	eucharistia communio sub vtraque specie præcipitur sacerdoti celebranti, & non aliis. to. 2. col. 1. lin. 10	570
ens verum non excluditur à metaphysico. 1. 1. 80	779	in Eucharistia sacramento cur non fit transaccidentatio, sicut transubstantiatio. to. 2. col. 1. lin. 43	572
ens duplex est, quoddam per se, & quoddam per accidens. tom. 1. col. 2. lin. 4	788	eugnomosia quid sit. to. 2. col. 2. lin. 46	441
entia non mensurantur tempore. to. 1. col. 2. li. 48	177	euidens nobis est an aliqua generantur, & corrumpuntur simpliciter. to. 1. col. 1. lin. 16	233
entia perficiuntur secundum propinquitatem ad primam causam. to. 1. col. 1. lin. 54	500	euidencia duplex. to. 1. col. 1. lin. 20	idem
entia omnia, non sunt vnum ratione. to. 1. col. 2. lin. 44	514	eusebia definitio. to. 2. col. 2. lin. 53	441
entia perpetua, multiplicia. to. 1. col. 1. lin. 27	546	eutropeli quid dicantur. to. 2. col. 1. lin. 9	62
entia varia & multiplicia. to. 1. col. 2. lin. 62	595	ad Eutrapelum quæ spectent. to. 2. col. 1. lin. 30	idem
entitas siue natura rei dupliciter considerari potest: vt habet esse extra intellectum in suis singularibus: vt apprehenditur ab intellectu. to. 1. col. 2. lin. 12	467	Ex, duo dicit, vel ordinem, vel vnius in aliud conuersionem. tom. 1. col. 2. lin. 74	369
entis vniuersalis pro consideratione sufficit determinare de substantia. to. 1. col. 2. lin. 17	419	excellencia virtutis quis principatu iudicatur dignus. tom. 2. col. 1. lin. 66	190
entis per accidens definitio non est. to. 1. col. 1. lin. 51	421	excellencia partis in ciuitate crescentis super aliam, aut fama, aut potentia mutat politias. to. 2. col. 1. lin. 33	215
entis partes, siue modi, sunt in duplici differentia. 1. 2. 6. 508	294	exceptiua dupliciter sumitur. to. 1. col. 1. lin. 1	109
entium sex gradus ex Platone. to. 1. col. 1. lin. 7	416	exceptiua propria affirmatiua quomodo probat per duas exponentes. to. 1. col. 1. lin. 38	idem
entium per accidens nullam esse scientiam. 1. 1. 47	144	exceptiua propria negatiua quomodo probatur per duas exponentes. to. 1. col. 1. lin. 47	idem
enthymema quid sit. to. 1. col. 2. lin. 45	380	exceptiua quomodo probatur. to. 1. col. 2. lin. 36	108
epicurei Deum humana curare negabant. 2. 1. 55	76	excessus ira secundum tres diuersificantur gradus. tom. 2. colum. 1. lin. 66	58
epieiceia est virtus legum interpretatiua. 2. 1. 10	75	exclusiua affirmatiua primi ordinis quomodo probatur per duas exponentes. to. 1. col. 2. lin. 33	109
epieiceia, siue equitas vel decencia, & epyiches, seu equum & decens quid sit. to. 2. col. 1. lin. 68	idem	exclusiua negatiua primi ordinis sumitur duobus modis. tom. 1. col. 2. lin. 72	idem
epieiceia seu æquitatis variæ significationes. 2. 2. 66	266	exclusiua quomodo probantur. tom. 1. col. 1. lin. 60	idem
eptagona, quid. to. 2. col. 2. lin. 70	590	exclusiuarum triplex ordo. to. 1. col. 1. lin. 73	idem
episcoporum quadruplex ordo. to. 2. col. 1. lin. 30	163	excrecentia notabilis vnius partis ciuitatis super aliam, causa est seditionis. tom. 2. col. 2. lin. 28	213
episcopus solus confirmare potest. to. 2. col. 1. lin. 37	47	exempla eorum principum qui pro publico bono discrimini omnia externa, & propria bona etiam filios exposuerunt. to. 2. col. 1. lin. 50	675
epistola Pompeianij, ad Chryostomum. 3. ij. 28	7	exemplum quid sit. tom. 1. col. 1. lin. 7	145
epsefis definitionis particularum pulchra explicatio. tom. 3. col. 2. lin. 67	8	exemplum notandum contra libidinosos principes. tom. 2. col. 2. lin. 45	214
epsefis proprietates proueniunt ex calore operante cum humido aqueo. 3. 1. 31	idem	exempti à bello in lege veteri qui. to. 2. col. 1. lin. 60	430
epsefis proprietates quinque. 3. 1. 48	idem	exercitium corporale, moderatum tamen, valde prodest iuuenili ætati. to. 2. col. 2. lin. 61	743
epsefis proprietatum singularum explicatio. 3. 1. 54	197	exercitium non idem debet esse omnium hominum. idem	idem
epsefis quid sit apud Aristotelem. 3. 2. 71	206	exercitia laboriosa, non conferunt erudiendis in speculatiuis. ij. 1. xvij.	743
equitum dignitas, quæ sit. to. 2. col. 2. lin. 37	383	exesis calor quis sit effectiuus. 3. 2. 57	5
equitum quæ sit. to. 2. col. 2. lin. 75	467	exhalatio est materia impressionum humidarum. 3. 2. 75	18
errores hominum varij in statuendis legibus. 2. 2. 40	470	exhalatio quædam est calida & sicca, quædam calida & humida. 3. 2. 17	idem
esse rei creatæ effectiuè ab agente formaliter à forma dependet. to. 1. col. 1. lin. 25	idem	exhalationem impediunt terra & aer, & ratio. 3. 1. 5	idem
esse creatum multiplicatur id est ipsum recipit multiplici- tatem. to. 1. col. 1. lin. 65	480	exhalationem impediunt terra & aer, & ratio. 3. 1. 5	843
esse est vnum multiplicatum, tamen secundum gradus diuersos in creaturis. to. 1. col. 1. lin. 65	480	expensæ pro diuinis communes esse debent. 2. 1. 14	249
esse est primus effectus. to. 1. col. 2. lin. 40	idem	experientia spem auget. to. 2. col. 1. lin. 45	401
esse est nobilissimum inter omnia creata & eminenter continet omnia. to. 1. col. 2. lin. 54	481	experimentum in cognoscendo non perficitur. 1. 1. 36	361
esse creatur, et si sit vnum multiplicabile est. 1. 1. 5	481	experimentum duplex, scilicet formale & virtuale. 1. 1. 62	717
esse rei perpetuæ transmutabilis duplex. to. 1. col. 1. li. 24. 546	481	expositiones duæ quibus repugnat B. V. esse in peccato originali. 3. 1. 2	38
esse & posse, an differant in perpetuis. tom. 1. col. 2. lin. 56. 545	465	expositionum duarum impug. & improbatio per Ioannem Neapolitanum. 3. 1. 24	28
esse, qui distinguatur ab essentia. to. 1. col. 2. lin. 76	573	exsecatio propria & impropria. 3. 1. 29	32
essentia cur non generat, sed persona. tom. 2. col. 1. lin. 27. 573	42	exsecatio propriè consideratur vt est motus naturalis. to. 3. col. 1. lin. 16	idem
essentiale declaratur signo, & ratione. to. 1. col. 1. lin. 53	893	exsecatio quid sit. tom. 3. colum. 2. lin. 25	11
essentialis distinctio quæ sit. to. 1. col. 1. lin. 20	86		
eubulia neque scientia est neque Enstodia, nec solertia, neque opinio. 2. 1. 34			

INDEX IN OPERA

Exsiccatio supponit quod exsiccatum non discontinuetur. tom.3.col.2.lin.65	11	felicitas, & eius delectatio est p se bonū humanū:z.150.135	135
exsiccationem impediencia.tom.3.col.2.lin.60	idem	felicitas humana in operatione consistit.z.z.46	139
exsiccationem terrestreitas cur impediatur.3.2.64	idem	felicitas non manet in dormiente.z.z.60	idem
exsiccabilia quæ sint.3.2.37	eodem	felicitas quid sit.to.z.col.j.l.18.pag.252.& to.z.co.z.l.80.140	140
exsiccat frigidum per accidens.3.2.56	eodem	felicitas consistit in contemplatione veritatis.z.j.j	141
extensibilitatis causa est humidum viscosum, non desiccatum adiunct.tamen sicco.3.1.23	17	felicitas non consistit in ludi operatione.z.j.30	140
extra potest sumi dupliciter videlicet negatiuè vel affirmatiuè.tom.1.col.1.lin.26	212	felicitas duplex.to.z.col.z.lin.z3	idem
extranei iniuste fiunt ciues aliquando.2.2.50	182	felicitas est optima hominis operatio.z.z.35	idem
extrema longissimæ lineæ, duobus modis esse possunt.tom.1.col.2.lin.74	550	felicitas perfecta consistit in vacatione.z.z.78	141
extrema vñctio est vnum sacramentum Ecclesiæ, & quid habet pro materia, forma, ministro, & à quo fuit institutum, ac quos effectus habeat.2.1.57.& 2.1	585	felicitas practica quomodo fit homini.z.j.78	133
extrema vñctio triplex.tom.2.col.1.lin.30	587	felicitas in qua vacatione consistat.z.j.55	142
extrema vñctio cur sic denominetur.tom.2.col.2.lin.65. idē	586	felicitas practica excellentior est operatiua,z.z.20	143
extremæ vñctionis ritus.tom.2.col.2.lin.76	586	felicitas speculatiua diis conuenit, non autem operatiua. tom.z.col.j.lin.24	144
extremæ vñctionis sacramentum quid sit.2.1.53	585	felicitas speculatiua nobilior felicitate operatiua.z.j.20.145	145
extremæ vñctiones quatuor sunt.tom.2.col.1.lin.60	idem	felicitas humana est optima inter cætera bona humana.to. z.col.z.lin.13	239
extremum deficiens temperantiæ insensibilitas dici potest. tom.2.col.1.lin.17	49	felicitas consistit in animæ potius bonis quàm corporis, aut fortunæ.to.z.col.j.lin.35	239
exulem recipientis lex.tom.2.col.1.lin.48	366	felicitas speculatiua, vel practica duplex: priuati hominis, & totius ciuitatis.to.z.col.j.lin.55	241
exultare in malis extremis donum Dei speciale est.2.1.7.457		felicitas in qua parte sit animæ.to.z.col.z.lin.8	252
F		felicitas non est in corpore vt in subiecto: sed in parte rationali per essentiam.to.z.col.z.lin.30	252
Factio quæ proprie dicitur.tom.1.col.1.lin.9	424	felicitas hominis in speculatione Dei maximè consistit. to. z.col.j.lin.7	325
factio casualis.tom.1.col.2.lin.21	idem	felicitas consistit non in sapientia sola: sed in ea quæ mixta est purissimæ voluptati.to.z.col.j.lin.73	idem
facultates terrenas in paucorum esse manibus non est bonum in ciuitate.tom.2.col.2.lin.33	176	felicitas duplex: politica, & speculatiua.z.j.75	353
facultatum terminum quæ statuerit Plato ciuib.2.2.28.	375	felicitas est quid perfectius virtute.z.j.16	618
fallacia æquiuocationis quid.tom.1.col.2.lin.26	149	felicitas num consistat in actu intellectus, vel voluntatis.to mo.z.col.z.lin.40	657
fallacia amphibologiæ quid.tom.1.col.1.lin.7	150	felicitas non consistit in fortunæ bonis.z.j.37	634
fallacia compositionis, & diuisionis quid.to.1.co.1.li.69.150	150	felicitas num consistit in honoribus & beneuolentia.z.j.53. id.	idem
fallacia figuræ dictionis quid.tom.1.col.2.lin.42	151	felicitas non consistit in principatu.z.j.65	idem
fallacia accentus quid.tom.1.col.1.lin.53	idem	felicitas non consistit in corporis robore, & incolumitate. to.z.col.z.lin.2	idem
fallacia extra dictionem quomodo differt à fallacia in dictione.tom.1.col.1.lin.30	152	felicitas non consistit in pulchritudine.z.z.15	idem
fallacia accidentis fit tribus modis.tom.1.col.2.lin.32. idem	idem	felicitas non consistit in aliqua sensuum voluptate. z.z.60. id.	idem
fallacia accidentis quid, & in quonam consistat.1.1.61. idem	idem	felicitas non consistit in anime rationalis naturalibus parti bus.to.ij.col.j.lin.8	635
fallacia secundum ignorantiam elenchi quid.1.2.33	153	felicitas non consistit in habitibus, vel actibus moralibus. to.ij.col.j.lin.17	idem
fallacia secundum quid, & simpliciter quid fit.1.1.36	idem	felicitas consistit in speculatione veritatis.ij.j.31	idem
fallacia petitionis principij, quid.tom.1.col.1.lin.31	154	felicitas in diuinorum contemplatione consistit.ij.j.78. idē	idem
fallacia consequentis quid.tom.1.col.2.lin.12	154	felicitas mentis, ac cordis puritate haberi potest.ij.j.16. 638	638
fallacia secundum plures interrogationes, vt vnam quid sit.tom.1.col.2.lin.2	155	felicitas est homini propria.tom.ij.col.j.lin.48	645
fallacia secundum non causam, vt causam quid.1.1.14. idem	idem	felicitas non consistit in hominis naturalibus operibus.to. ij.col.j.lin.65	idem
fallaciæ compositionis, & diuisionis species.1.2.17	150	felicitas non consistit in fortunæ bonis.ij.j.4	idem
fallaciæ figuræ dictionis tres modi.tom.1.col.2.lin.58	151	felicitas est hominis nobilissima operatio circa nobilissimū obiectum consistens.tom.ij.col.ij.lin.xxv.	idem
fallaciæ accentus species tres.tom.1.col.1.lin.74	idem	felicitas est operatio hominis nobilissima in vita perfecta. tom.ij.col.j.lin.20	646
fallaciæ secundum ignorantiam modi quatuor.1.2.73	153	felicitas in quo completiuè & consecutiue consistat. tom. ij.col.ij.lin.36	647
fallaciæ secundum quid, & simpliciter quinque modi.tom. 1.col.1.lin.62	153	felicitas est à causa humana.tom.ij.col.ij.lin.xxj.	17
fallaciæ petitionis principij, modi quinque.1.1.47	154	De Felicitate 4 in Ethicis tradit Arist. ij.ij.xx. j.	cccxxv.
fallaciæ consequentis modi duo.tom.j.col.z.lin.48	idem	de Felicitate in quo Arist. à Platone dissentiat. ij. j.80	idem
fallaciæ secundum plures interrogationes duo modi.tom. j.col.z.lin.31	155	felicitem à diis prouenire rationabile est.ij.j.35	17
falsitas conditionalis modis oppositis manifestat. j.z.79.26	413	felicitem à causa humana hominibus prouenire tollera- bile est.tom.ij.col.j.lin.50	idem
falsum quid sit.to.j.col.z.lin.45	413	felicitem prouenire à fortuna irrationabile est.ij.ij. idē	idem
falsus homo.tom.j.col.z.lin.66	413	felicitem non esse bonum quoddā separatum.ij.j.xj. xiiij.	xv.
familix cuilibet expedit possidere aliqua bona terrena, distinctè & non in communi.tom.z.col.z.lin.12	755	ad Felicitatem non omnes quæ dispositi sunt.ij.ij.50. cclj.	idem
fantasia est potentia conseruatiua specierum sensatarum. tom.3.col.j.lin.49	32	felicitem cur paucissimi consequantur. ij. j. xvij. cccxxij.	idem
factum quid.to.1.col.z.li.48. pag. 166. & to.z.col.z.li.78	447	felicitem nonnulli vitæ austeritate acquiri posse existima- uerunt.to.ij.col.ij.lin.xvj.	637
feces non sunt actu nisi propter putrefactionem. 3.2.66.	10	felicitem compotes minimè sunt irrationalia, & pueri & infanti.to.ij.col.ij.lin.57	17
felicitari si posse qua ratione nonnulli existimauerint.z.j.65.322	322	felicitate qua fruatur, & quo præmio, qui sanctè vixerunt: ex Platone.to.3.col.j.lin.j	60
felicitas est bonum perfectum, & per se sufficiens. z.z.72.13	13	felicitas in nullo exteriori bono locanda est.3.1.xj	35
felicitas num si ei aliquid bonum superaddatur fiat eligibilior.tom.z.col.1.lin.38	14	felix indiget amicis.ij.ij.37	ccxxj.
felicitas est propria hominis operatio. z.1.70	idem	felix non indiget amicis vtilibus, aut iucundis.ij.j.60	idē
felicitas est operatio hominis secundum optimam virtutem procedens in vita perfecta.to.z.col.z.lin.35	idem	felix indiget studiosis, ac honestis amicis.ij.j.73	idem
felicitas res optima, pulcherrima, ac maximè iucunda est. tom.z.col.j.lin.36	16	felix quibus indigeat amicis.ij.ij.xl.	idem
felicitas bonum quoddam honorabile est non autem cõputatur inter hominum facultates.z.1.3	21	felix speculatiuus minus indiget felici operatiuo, qui duobus	bus
felicitas non est bonum laudabile.tom.z.col.1.lin.18	idem		
felicitas est operatio virtutis non impeditæ.z.j.22	106		

bus indiget. tom. 2. col. 2. lin. 34	143	figura oppositionum in materia contingenti. 1. 1. 22	idem
felixem vacare quid sit. tom. 2. col. 1. lin. 70	142	figura syllogismi quid. tom. 1. col. 1. lin. 56	77
ferrum, quomodo trahatur à magnete. 1. 1. 25	594	figura aliqua num conueniat elementis. 1. 1. 15	229
ferrum oleo perunctum, non trahitur à magnete. 1. 2. 48	598	figuram sphaericam terra demonstratur habere. 1. 1. 23	223
ferrum est magis terrenum quam aqueum. 3. 2. 18	20	figura syllogismorum quot sunt. tom. 1. col. 1. lin. 74	77
fide viua miracula à sanctis edebantur. 2. 1. 18	395	figuris, vtrum inesse possit contrarietas. 1. 2. 14	520
Si fide sola saluari potest humanum genus, cur Deus permittit tot in sua mala fide & erroribus plena perire. tom. 2. col. 2. lin. 48	391	filiarum accidit numerus. tom. 2. col. 2. lin. 4	513
fidem prius oculi domini respiciunt. 2. 1. 1	395	filij, qui sint educandi, ac instituendi vide, Pueri.	
fidem Deus operatur in nobis non sine nobis. 2. 1. 77	561	filij cur magis à matribus quam à patribus, diligantur. 2. 1. 15. 120	120
fidei actus triplex. tom. 2. col. 1. 68	394	filij quantum debeant parentibus. tom. 2. col. 2. lin. 46	127
fidei scutum tela inimica repulit. tom. 2. col. 2. lin. 15	395	filij si essent communes quid contingeret mali. 2. 1. 30	169
fidei nostrae finis est diuina visio. tom. 2. col. 2. lin. 20	idem	filij erga parentes quatuor obseruare debent. 2. 1. 70	273
fidei definitio ex Paulo. tom. 2. col. 2. lin. 40	388	filij debent parentibus obedientiam & cur. 2. 2. 40	idem
fidei definitio ex Dionysio. tom. 2. col. 2. lin. 68	389	filij debent parentibus subsidium & cur. 2. 2. 60	idem
fidei iussoris lex. tom. 2. col. 2. lin. 35	356	filij parentibus amorem debent & cur. 2. 1. 78	idem
fides Christiana quæ. tom. 2. col. 1. lin. 10	381	filij parentibus honorem debent & cur. 2. 2. 60	idem
fides Christiana incredibilia credit. tom. 2. col. 1. lin. 20. idem	idem	filij caueant ne ab eis parentes offensi mala imprecantur. tom. 2. col. 2. lin. 23	36
fides simplicium, & rudium Christianorum non despicienda. tom. 2. col. 1. lin. 27	393	filij occisoris ex ira lex. tom. 2. col. 2. lin. 45	356
fides certitudinem non euidenciam præstat. 2. 1. 65	390	filij, parentes minus diligunt quod ad vtile bonum, quam conuersò. tom. 2. col. 1. lin. 50	733
Num Fides ante Christum fuerit in aliis, quam in Hebræis, & post Christum in aliis quam in Christianis fonte baptismi renatis. tom. 2. col. 2. lin. 12	390	filij, cur magis reuerantur parentes, quam econtra. tom. 2. col. 1. lin. 74	733
fides vera ante incarnationis mysterium quæ. 2. 1. 67	391	filij, quomodo curandi sunt à parentibus, ab ortu ad finem primi septennij vsque. tom. 2. col. 2. lin. 76	idem
fides viua & vera præcipue à Deo quæritur. 2. 2. 68	394	filij, literario studio dotandi sunt à patribus, triplici ex causa. tom. 2. col. 1. lin. 68	744
fides Christiana mundum superauit. tom. 2. col. 2. lin. 5	395	filio nunquam licet patrem abnegare. 2. 1. 8	274
fides quinque dicitur modis. tom. 2. col. 1. lin. 63	387	filios omnes legitimos expedit in paterna hæreditate succedere. tom. 2. col. 1. lin. 38	258
fides primo modo quæ. tom. 2. col. 2. lin. 65	idem	filios curandos quomodo mandauerit Plato à triennio vsque ad decennium. tom. 2. col. 1. lin. 8	318
fides quænam in cunctis gentibus reperitur. 2. 2. 65	idem	filios instituendos quibus disciplinis post decennium pura uerit Plato. tom. 2. col. 1. lin. 63	idem
fides disciplinarum & scientiarum humanarum. 2. 2. 76. idem	idem	filios educandos mulieribus committere malum est. 2. 2. 63. 344	344
fides Philosophorum. tom. 2. col. 1. lin. 14	388	filiorum nutritio quæ & qualis. tom. 2. col. 1. lin. 55	258
fides de his est, quæ etiam humana ratione inueniri contingit non tamen ab omnibus. tom. 2. col. 1. lin. 57	idem	filiorum amor cur non à Deo præceptum fuit. 2. 2. 74	408
fides est de his, quæ nulla prorsus humana ratione inuestigari possunt. tom. 2. col. 1. lin. 76	idem	filiorum regimen ex amore originem trahit. 2. 1. 4	733
fides vera sine diuina reuelatione haberi non potest. 2. 1. 80. idem	idem	filiorum amor, qualis & quantus esse debeat. 2. 1. 44	idem
fides quomodo sit substantia, id est primum fundamentum sperandi æternam beatitudinem. 2. 1. 44	idem	filium iure abdicandum oportet, non à solo patre, sed à toto expelli genere. tom. 2. col. 1. lin. 65	319
fides prima via accedendi ad Deum. 2. 2. 63	idem	filius prodigus intemperantia filiquas edere coactus est. tom. 2. col. 2. lin. 62	465
fides est principium primum sperandi diuina. 2. 1. 1	389	finales causæ quinque, ex quibus quæuis gentes qualiter cū que viuere intendentes ciuitates construunt. 2. 2. 25. 666	666
fides est argumentum diuina autoritate firmatum. 2. 1. 45. idem	idem	finalis causa quid sit. tom. 1. col. 1. lin. 62	164
fides est argumentum non apparentium, id est eorum quæ rationi humanæ immanifesta sunt. 2. 2. 24	idem	finalis causa eclipsis Lunæ. tom. 1. col. 2. lin. 50	432
fides Christiana quid sit. tom. 2. col. 2. lin. 57	idem	finalis causæ causalitas, in quo consistat. 1. 1. 26	533
fides quid sit secundum Augustinum & aliquos doctores. 2. 2. 45. idem	idem	finis duplex. tom. 1. col. 2. lin. 9	604
fides est specialis habitus intellectus ab omni alio distinctus. tom. 2. col. 1. lin. 35	390	finis, an sit causa, vt habet esse in anima, vel extra animam. tom. 1. col. 1. lin. 36	533
fides ab opinione diuersa est. tom. 2. col. 1. lin. 58	396	finis vltimus duplex in genere, & absolute. 2. 2. 45	13
fides distinguitur à scientia & sapientia. tom. 2. col. 1. lin. 77	390	finis vltimus absolute est bonum perfectum. 2. 2. 54	idem
fides Christiana sola via ad æternam salutem. 2. 2. 55	391	finis scientiæ moralis duplex. tom. 2. col. 2. lin. 8	24
fides qua iustus uiuit. tom. 2. col. 2. lin. 62	idem	finis legis est publicum bonum. tom. 2. col. 2. lin. 62	64
fides quomodo omnibus nationibus sit manifesta. 2. 2. 35. 392	idem	finis quid sit. tom. 1. col. 2. lin. 62	146
fides Christiana nullum inconueniens præcipit. 2. 2. 37	idem	finis instituentis ciuitatem quid sit & eiusdem intentio. tom. 2. col. 1. lin. 53	358
fides quando intrepide confitenda. tom. 2. col. 2. lin. 30	393	finis mouet metaphoricè. tom. 1. col. 2. lin. lxxv.	clxiiij.
fides viua & mortua quæ. tom. 2. col. 2. lin. 55	idem	finis in intentione est causa. tom. 1. col. 2. lin. lxxv.	clxv.
fides quomodo sit causa martyrum. tom. 2. col. 2. lin. 25	454	finis legis est assecutio omnium virtutum. 2. 1. 27	337
fides quomodo spe generatur. tom. 2. col. 2. lin. 17	455	finis scientiæ Metaphysicæ. tom. 1. col. 2. lin. 41	ccclxij.
fides non est opus, sed habitus. tom. 2. col. 1. lin. 72	561	finis est causa causarum. tom. 1. col. 1. lin. 31	cccxcvj.
fides aliena non semper prodest. tom. 2. col. 1. lin. 53	562	finis hominis multiplex est. 2. 1. 42	447
fides sola præcis operibus num sufficiens sit ad tantum sacrificij Misse congruam dispositionem. 2. 1. 30	575	finis causalitas respectu agentis est ipsum afficere ei amore, & desiderio vt agat: respectu mediij est tribuere appetibilitatem mediis in ipsum ordinatis. 1. 1. 50	747
fides sola cordis non ad satisfactionem sufficit. 2. 2. 15	584	finis extra animam productus mouet agens, esse autem apprehensum est conditio sine qua non. 1. 2. 60	idem
fides sola qua ratione dicatur iustificare. 2. 2. 24	605	finitas vel infinitas conuenire in esse quid dicitur id potest intelligi dupliciter: prout abstrahit à quolibet esse actuali, & prout stat sub esse. 1. 1. 30	464
fiducia & Andria coniuua sunt apud Cretenses & Lacedæmones. tom. 2. col. 2. lin. 5	178	finitum & infinitum sumuntur dupliciter: scilicet pro essentia, & pro quantitate. 1. 1. 33	idem
fiducia fundatur in fide ac spe. tom. 2. col. 2. lin. 16	455	finitum in essentia quid. 1. 1. 35	idem
fiducia quid sit. tom. 2. col. 2. lin. 44	idem	finitum in quantitate quid. 1. 1. 40	idem
fiducia est spes roborata. tom. 2. col. 2. lin. 46	idem	finitum & infinitum diuina, & in corporibus, in quantitate per se sunt. 1. 1. 45	513
fiducia culpabilis est in seipso confidere. 2. 2. 53	idem	finitum omne, nunquid tandem consummatum ex continua ablatione	
fiducia irrationalis quæ. tom. 2. col. 2. lin. 56	idem		
fiducia quomodo ad fortitudinem spectet. 2. 2. 78	idem		
fieri aliquid, multis modis contingit. 1. 2. 67	533		
fieri aliquid à casu, & omnes rerum species fieri à casu, per multum discrepant. tom. 1. col. 2. lin. 50	539		
figura oppositionum in materia naturali. 1. 2. 62	20		
figura oppositionum in materia remota. 1. 1. 1	21		

ablatione partis æqualis existentis extra ompem aliam partem. tom. 1. col. 2. lin. 11	519	cundum partes organicas. 1. 1. 60	798
fistula, quid. tom. 2. col. 2. lin. 60	266	formæ accidentales ad se invicem comparatæ & ad genus quod diuidunt, differunt specie. to. 1. col. 2. lin. 77	865
fiunt omnia in rerum natura, vel à casu, vel propter finem. tom. 1. col. 2. lin. 71	537	formam quomodo in quolibet sensibili omnes antiqui ponebant. to. 1. col. 2. lin. 55	430
Flexibile quid sit. to. 3. col. 2. lin. 44	14	formam esse in substantia sensibili manifestat Aristoteles. to. 1. col. 2. lin. 80	idem
flauus, an sit locus. to. 1. col. 1. lin. 60	556	formalem naturalem suppositionem cur non diuidunt Terministæ. to. 1. col. 1. lin. 42	87
fluuius, qui sit immobilis.	idem	formalis naturalis suppositio quid sit. 1. 1. 19	idem
foemina, differt à seruo. tom. 2. col. 2. lin. 30	156	formalis suppositio tribus regulis cognoscitur. 1. 2. 23. idem	idem
foemina num fuerit vnquam in principatu instituenda. tom. 2. col. 2. lin. 64	672	formalis causa quid sit. to. 1. col. 1. lin. 73	164
foeminas decem, & octo annorum ætate expedit nubere: masculos verò in trigessimosextò. to. 2. col. 1. lin. 50	257	formalis distinctio quæ. to. 1. col. 1. lin. 14	893
foeminas videre non prohibetur, sed appetere. 2. 2. 25	471	formalis causæ causalitas in quo consistat. 1. 2. 47	552
foeminas decet post primum septennium domi manere, triplici ratione. to. 2. col. 2. lin. 30	746	formarum gradus. to. 1. col. 2. lin. 36	378
foeminas & puellas, non decet esse otiosas. 2. 2. 57	747	formica, an operetur intellectu. to. 1. col. 1. lin. 64	538
foemina, duobus præcipuè bonis existimantur. 2. 2. 50.	746	formicæ, an habeant phantasiam. 1. 2. lin. 50	671
foemina cur frequentius generentur ex iuuenibus coniugibus, quàm mares monstruosi, ac pusilli. 2. 2. 43	256	fornicarij pœna. to. 2. col. 2. lin. 60	532
foeneratoria ars semper illicita. to. 2. col. 2. lin. 1	760	fornicatio peccatum est. to. 2. col. 2. lin. 60	527
foeneratoria ars, quæ sit & quando fiat. 2. 2. 9	eadem	fornicatio num sit peccatum. to. 2. col. 2. lin. 60	528
foeneratoria ars, etiam à Philosophis damnatur.	idem	fornicatio quid sit. to. 2. col. 2. lin. 40	532
foeneratoria ars, in Christiana lege reprobata.	idem	fortes ex furore, fortes verè non sunt, sed feris assimilantur tom. 2. col. 2. lin. 65	45
foenerator quis. tom. 2. col. 1. lin. 18	519	fortes quidam æstimantur qui non sunt. 2. 2. 77	451
foenoris lex. tom. 2. col. 1. lin. 76	356	fortis ad audacem quomodo comparatur. 2. 1. 1	45
fontes quænam sit materia proxima ex qua generantur. to. 1. col. 1. lin. 5	267	fortis parum afficitur delectatione. 2. 2. 34	46
forma e contrapassi. tom. 2. col. 2. lin. 47	6	fortis viri præmium ex humanis legibus. 2. 2. 50	453
forma, & figura quid sint. to. 1. col. 1. lin. 30	64	fortibus assignatur ex diuina lege triplex præmiu. 2. 1. 73. 454	44
forma quid sit. to. 1. col. 2. lin. 54	146	fortitudinis actus quid sit. to. 2. col. 2. lin. 16	44
forma quæ facit rem esse simpliciter quid sit. 1. 2. 12	160	fortitudinis civilis tres gradus. to. 2. col. 1. lin. 50	45
forma est ratio distinctionis in quocunque. 1. 2. 6	164	fortitudinis virtus non minuitur, sed augetur ex tristitia. to. 2. col. 1. lin. 10. 47	47
forma quælibet materiam contrahit. 1. 2. 18	idem	fortitudinis varia exempli. to. 2. col. 2. lin. 34	450
forma finis, & efficiens sæpe coincidunt. 1. 2. 7	167	fortitudinis quatuor actus. to. 2. col. 1. lin. 50	451
forma principatus finis est authoritatis eius. 2. 2. 36	209	fortitudinis non sunt plures partes subiectiuæ. 2. 1. 30	455
forma potest dupliciter considerari: videlicet in abstracto, & in concreto. 1. 2. 55	420	fortitudinis potentiales partes quæ. 2. 1. 50	idem
forma dicitur propriè natura quàm materia. 1. 2. 60	423	fortitudinis donum circa quid versatur. 2. 2. 60	546
de Forma tria dicenda sunt. 1. 1. 48	446	fortitudinis dono quomodo regulentur passiones irascibiles. to. 2. col. 1. lin. 30	547
forma, an sit magis natura, quàm materia. 1. 2. 16	530	fortitudinis donum quid sit. to. 2. col. 1. lin. 48	idem
forma & materia, an possint separari ab inuicem. 1. 2. 35. pag. 554 & pag.	553	fortitudinis dono quæ tribuantur opera. 2. 2. 30	idem
forma ad quam est motus, trifariam considerari potest. 1. 1. 31.	579	fortitudinis doni magis est sustineri, quàm aggredi. 2. 2. 65. id.	30
forma vna numero, necessaria est ad vnum numero motum tom. 1. col. 1. lin. 41	604	fortitudo circa timores, & audacias. 2. 2. 57	45
forma eadem numero, corrupta, non potest reuerti natura lis agentis virtute. to. 1. col. 1. lin. 57	580	fortitudo militaris quæ sit. 2. 2. 18	45
forma baptismi qua Græci vtuntur. 2. 2. 77	557	fortitudo non est circa timorem infamiae, inopiae vel ægritudinis, vel personalium malorum. 2. 2. 18	43
forma, duobus modis dicitur. to. 1. col. 2. lin. 7	622	fortitudo est circa timorem mortis, non cuiusuis, sed quæ voluntariè in bello iusto sustinent homines pro optimo bono. tom. 2. col. 2. lin. 67	idem
forma, an sit ens. to. 1. col. 1. lin. 34	629	fortitudo est circa timores, & audacias quæ sunt irascibiles passiones, cuius obiecta sunt terribilia mala. 2. 1. 74. id.	45
forma dolabræ ablata, an remaneat dolabra.	idem	fortitudo ex animi furore, & impetu iræ. 2. 2. 46	46
forma substantialis, & forma accidentalis, qui differat. idè	idem	fortitudo ex spe victoriae. to. 2. col. 1. lin. xij	idem
forma vt actus est prior natura, & tempore, & magis ens quàm compositum, quod tamen est ipsa forma perfecti ⁹ ens. tom. 1. col. 2. lin. 38	785	fortitudo ex ignorantia. to. ij. co. 1. lin. liij	idem
forma generanda, vel aliqua pars eius quomodo præexistat in materia, vt cooperentur agenti ad productionem eius. tom. 1. col. 2. lin. 6	792	fortitudo magis est circa timores, quàm circa audacias. to. ii. co. ij. lin. 5	idem
forma an sit separabilis à materia secundum esse, vel secundum conceptum. 1. 1. 70	808	fortitudo magis est circa sustinendum malum illatum, quàm circa non timendum futurum. to. ij. co. ij. lin. xx.	idem
forma nulla substantialis est extensua intentione propria, intentione vero communiter dicta, non inconuenit formam substantialem intendi, & remitti. 1. 1. 50	809	fortitudo quid. tom. ij. co. 1. lin. 40	47
forma cæli si vniretur materia rerum inferiorum cælum nõ esset incorruptibile ex se: nec ex sui natura, sed per alterum. to. 1. col. 2. lin. 60	822	fortitudo est cuiuscunque operantis potentia. ij. 1. 10	450
formæ plures substantiales specificè non possunt simul esse in eadem materia. to. 1. col. 2. lin. 9	232	fortitudo significati corporis robur. ij. j. xxiiij	idem
formæ elementorũ nõ remaneant in mixto actu. 1. 1. 63	248	fortitudo est animi constantia in opere bono. ij. j. 33	idem
formæ considerationes sunt quinque. 1. 1. 40	431	fortitudo in quo sensu sit virtus moralis. ij. j. 48	idem
formæ rerum numeris, quomodo similes. 1. 2. 11	idem	fortitudo sanctorũ quadris lapidib ⁹ similis est. ij. ij. xxv. idè	453
formæ cognitio, an pendeat à materia. 1. 1. 39	553	fortitudo Ionathæ singularis. to. ij. col. j. lin. 53	idem
formæ artificiales, nunquid possint dici quodammodo naturales. 1. 1. 63	528	fortitudo Iudæ Machabæi commendatur. ij. ij. 63	idem
formæ substantialis subiectum quid. 1. 2. 17	626	fortitudinis actus duo sunt. ij. j. 30	ccclij.
formæ causalitas est facere rem existere actu, quæ talis erat in potentia, arctando potentialitatem materiae. 1. 1. 25. 746	746	fortitudinis præcipuus actus est se constanter gerere in bello iusto. to. ij. co. j. lin. xlij	idem
formæ substantiales in animali quomodo plurificantur secundum partes organicas. 1. 1. 60	798	fortitudinis actus est non modo constanter se in periculis gerere, sed & viriliter sustinere. 2. 1. 70	idem
		Forum, seu loci venalium, quomodo ædificandũ. 2. 2. 60. 250	166
		fortuna quid. 1. 1. 75	167
		fortuna non est vniuersi causa. j. j. 24	idem
		à fortuna nihil fieri falsum est. 1. 1. 16	168
		fortuna consideratur dupliciter. j. j. 41	352
		fortuna bona non est intellectus, nec ratio, nec scientia. to. 1. col. 2. lin. 70	353
		Fortuna bona nõ est diuina prouidentia, seu cura. j. j. 10. 353	Fortu

Fortuna bona inter causas p accidēs ꝑputatur.1.1.55.	idem	generare sibi simile, an competat solis animantibus.	idem
fortuna bona quid sit. to. 1. col. 2. lin. 60	idem	generans potest esse cum graui dupliciter, scilicet secundum substantiam, & secundum virtutem impressam in ipso graui. to. 1. col. 1. lin. 8	197
fortuna bona est felicitati annexa, vt eius instrumentum. to. 1. col. 2. lin. 60	idem	generatio & corruptio penes recessum, & accessum ad eundem terminum contrariantur. to. 1. col. 1. lin. 24	180
fortuna bona non est circa moralia bona. 1. 1. 15	354	generatio apud philosophum duplex. 1. 2. 70	231
fortuna bona non contingit hominibus nisi secundum naturales impetus. to. 1. col. 1. lin. 60	355	generatio, vnius est corruptio alterius. 1. 1. 63	232
fortuna bona excedit omnem hominum prudentiam & sapientiam. to. 1. col. 2. lin. 8	356	generatio, & corruptio quomodo ab augmento, & decremento differant. to. 1. col. 2. lin. 36	234
fortuna, quid. to. 1. col. 2. lin. 69	534	generatio scientiæ, & artis. to. 1. col. 1. lin. 6	361
fortuna vbi est plurima ibi est minus intellectus. to. 3. col. 1. lin. 32. fo.	35	generatio quot modis fiat. to. 1. col. 2. lin. 5	473
fortunati dicuntur homines simplices, id est, solitariè & priuate viuentes. to. 3. col. 1. lin. 39	codem	generatio distincta à naturali propriè dicitur factio. 1. 1. 4. 474	474
fortuna duo exigit. to. 1. col. 2. lin. 66	535	generatio, non nisi communiter est motus. 1. 2. 24	574
fortunam nobis immanifesta esse incōueniens est. 1. 1. 36. 167	167	generatio, non est generationis, vt termini. 1. 1. 70	577
fortunæ amicorum redundant in amicos viuentes. 2. 2. 38. 19	19	Ad generationem perpetuam circularis quomodo requiratur causam perpetuam. 1. 2. 60	449
fortunæ bona quanquam non necessaria conferunt tamen magnanimo. to. 2. col. 2. lin. 40	55	Ad generationem quæ requirantur. 1. 2. 17	473
Fortunæ definitio. to. 1. col. 1. lin. 30	166	generatiua propter quid animalibus data est. 1. 2. 12	300
fortunati, & infortunati indigent amicis. 2. 1. 40	131	generatiuæ vires. 1. 2. 35	idem
fortunatus an sit dicendus felix. to. 2. col. 1. lin. 30	106	generatum non propriè dicitur natura. 1. 2. 68	473
fractio quid sit. to. 3. col. 1. lin. 33	16	geniti in regione frigida fortes & audaces sunt & parum prudentes. to. 1. col. 2. lin. 25	245
frangibile & comminabile, sunt materiæ siccæ & coagulatae. to. 3. col. 1. lin. 45	idem	genitum dicitur tribus modis scilicet philosophum. 1. 1. 52	213
frangibile omne cur non sit comminabile. 3. 1. 47	idem	generis diuisio in species fit duobus modis. 1. 2. 77	16
frangibilia & comminabilia in quo discrepent. 3. 1. 45. idem	idem	generis modi sunt duo. to. 1. col. 2. lin. 8	413
frangere esurienti panem, & vocare in domum egenos cōcomitantur ieiunium. to. 2. col. 2. lin. 20	469	genitura, id est sperma & sanguis sunt communiter terræ aquæ & aeris. to. 3. col. 2. lin. 46	20
fraterna correctio quomodo sit actus charitatis, iustitiæ vel prudentiæ. to. 2. col. 2. lin. 23	423	genus hominum arte, & ratione viuunt. 1. 2. 57	360
fraterna correctio quid sit. to. 2. col. 2. lin. 67	idem	genus quot modis sumitur. to. 1. col. 2. lin. 49	36
fraterna correctio nō spectat ad peccatores, sed ad sanctos viros & prælatos. to. 2. col. 1. lin. 50	424	genus ciuile duobus modis sumitur. 1. 2. 60	idem
fraterna correctio non eodem modo omnibus faciēda est. to. 2. col. 2. lin. 63	idem	genus quid sit. to. 1. col. 2. lin. 14	37
fraternam correctionem num præcedere debeat publica denuntiatio. to. 2. col. 1. lin. 8	425	genus generalissimum apud logicum quid sit. 1. 1. 76	39
fratres cum simus omnes non decet inuidos esse. 2. 2. 18. 504	504	genus quomodo diuiditur apud logicum. 1. 1. 57	idem
fratris occisoris lex. to. 2. col. 2. lin. 60	356	genus quatuor modis dicitur. to. 1. col. 1. lin. 47	413
fraus quid sit. to. 2. col. 1. lin. 4	433	genus non prædicatur per se de differentia. 1. 2. 5	779
frigidum potest tripliciter comparari ad humidum. to. 3. col. 2. lin. 67	5	genus & differentia cum non distinguantur realiter, ex eis fit vnum per se. to. 1. col. 2. lin. 28	797
frigidum naturale quomodo possit generationem mixti impedit. to. 3. col. 1. lin. 52	2	genus comparatum suæ formæ, non est, idem nec diuersum specie. to. 1. col. 1. lin. 8	865
frigidum naturale quomodo corruptionem inducat. to. 3. col. 1. lin. 55	idem	genus collatum speciei, non est idem genere cum specie, nec diuersum genere à specie. to. 1. col. 1. lin. 25	865
frigidum naturale quomodo generet. 3. 1. 56	idem	gentes Dei benignitate ad fidem vocatæ. z. z. 65	390
frigori assuefaciendi sunt pueri, in primo septennio, duplici ex causa. to. 2. col. 1. lin. 64	734	gentes omnes Dei benignitate ad Dei cognitionem excitante. to. z. col. 1. lin. 27	391
frixa an dici debeant assa. q. 16. 3. 2. 63	8	gentiles Deos visibiles venerandos præcipiebant. z. z. 20	381
frixa cur assa non videantur. 3. 2. 75	idem	gentiles diuinis nuntiis eruditi. to. z. col. 2. lin. 6	idem
frixatio est assatio quia habet eius omnes conditiones. to. 3. col. 2. lin. 64	idem	gentiles decepti. to. z. col. 2. lin. 50	396
fructus sunt à prædominio terra. 3. 2. 30	20	gentilium de Fato falsus intellectus. 1. 1. 5	167
fulgur, seu coruscatio quomodo generetur. 1. 2. 25	279	gentium fides qualis. to. z. col. 2. lin. 65	387
fulminis effectus. to. 1. col. 1. lin. 50	281	geometria, circa quæ versetur. to. z. col. 1. lin. 36	745
furiosi lex. to. 2. col. 2. lin. 68	356	geometriæ principia. to. 3. col. 1. lin. 35	67
furti lex. to. 2. col. 2. lin. 80	idem	gestus corporis, q. laudabiles, & q. vituperabiles. z. 1. 28	742
furtiua vita, nulli licita. to. 2. col. 1. lin. 46	758	glaucus ex Homero indicitur dedisse centum pro nouem, & ære aurum permutasse. to. z. col. 1. lin. 70	74
furtum quid sit. to. 2. col. 2. lin. 66	409	gloria quidam sit. to. z. col. 1. lin. 4	497
G		gloria quadruplici sine desiderari potest. to. z. col. 2. lin. 73. idem	idem
Galaxia quæ. to. 1. col. 2. lin. 20	256	gloriari quempiam trifariam contingit. to. z. col. 2. lin. 18. idem	idem
Gaudium quomodo causatur ex charitate. 2. 2. 10	416	gnome quid sit. to. z. col. 2. lin. 40	87
gaudium sequens Dei dilectionem omni prorsus tristitia caret, gaudium vero ex dilectione proximi est tristitiæ permixtum. to. 2. col. 2. lin. 63	idem	gradus operationum. to. z. col. 2. lin. 26	34
gaudium ex charitate procedens quomodo tristitiæ est admixtum. to. z. col. 1. lin. 30	417	gradus avarorum. to. z. col. 1. lin. 43	52
gaudium sequens charitatem patriæ. to. z. col. 1. lin. 51	idem	gradus nonnulli magnificentiæ. to. z. col. 2. lin. 68	53
gaudium ex qua charitate procedit. to. z. col. 2. lin. 3	idem	gradus tres ironiæ. to. z. col. 1. lin. 68	61
Gedeonis spes. to. z. col. 1. lin. 8	681	gradus postius comparabiliter sumptus potest accipi tripliciter in propositione. to. 1. col. 2. lin. 26	110
gemendū, non aut vociferandū pro mortuis est. z. z. 74	365	gradus comparatiuus dupliciter sumitur. to. 1. col. 2. lin. 47. idem	idem
generabile omne compositum esse oportet. 1. 1. 6	503	gradus formarum. to. 1. col. 2. lin. 36	378
generabilia, quomodo mensurentur tempore. 1. 1. 13	570	gradus diuersi sunt à superbiæ speciebus. z. z. 45	494
generare totum mundum, & corpus particulare, diuersa sunt. to. 1. col. 2. lin. 6	551	gradus superbiæ duodecim. to. z. col. 2. lin. xij	495
generare sibi simile, num sit naturalissimum omnibus viuentibus. to. 1. col. 2. lin. 60	639	gradus quilibet diuiditur in 60 minuta. 3. 1. 8	73
		grammatica quid sit. to. 1. col. 1. lin. 38	8
		grammaticus, & Logicus quomodo differant. 1. 1. 43	15
		grandinis generatio. to. 1. col. 1. lin. xx.	ccccxiiij.
		gratia quid. to. ij. col. j. lin. xlv.	ccccxlj.
		gratia non immobilizat liberum arbitrium. ij. j. 58	cccclix.
		gratia distinguitur à virtutibus. to. ij. col. j. lin. xx.	dciiij.
		gratiæ diuinæ necessitas. to. ij. col. j. lin. xxxvj.	idem
		gratia quæ ad amorem reducitur. ij. ij. xxxvij. dclxxxiiij.	685
		gratia decet Principes. to. ij. ij. lin. 57	685

Gratiosus medius est inter superfluum, & diminutum, tom. 2. column. j. lin. 76	idem	856
Graue in proprio loco an grauitate, & leue habeat, j. j. xx. 215		265
Graue & leue an moueantur ad loca sua per lineas re- ctas, tom. j. column. j. lin. xxxvj.		260
Graues in ira qui, tom. 2. column. 2. lin. 14		265
Graue mobile deorsum, esse in potentia ad locum deor- sum, duobus modis accipi potest, j. 2. 50		265
Graua inanimata, vtrum moueantur à seipsis vel à princi- pio extrinseco, tom. j. column. j. lin. 22	idem	265
Graua, & leuia mouentur à generante, j. 2. 40		265
Graua, & leuia à quo effectiue moueantur, j. 2. 20		265
Grauitas & leuitas sunt substantiales formæ his quibus at- tribuuntur, tom. j. column. j. lin. 78		265
ex Grauitate & leuitate an haberi possit quatuor tantum elementa esse, tom. j. column. 2. lin. 63	idem	265
Grauitas peccati ex sex cognosci potest, 2. 2. 43		265
Grauitas peccati ex tribus pensatur, 2. 1. 30		265
Græci cur robusti corpore, & ingeniosi, 2. 2. 78		265
Græci qui olim dominabantur aliis modo omnibus subie- cti sunt, tom. 2. col. 2. lin. 54		265
Græci fistulæ ac libiarum sonum abiecerunt, 2. 1. 13		265
Græcorum leges in Creta prius inuentæ sunt, 2. 1. 65		265
Grilli, qui emittant sonum, tom. 1. column. 2. lin. 28		265
Gubernantes ciuitatem cautum est vt mediocres diuitias habeant, tom. 2. column. 2. lin. 18		265
Gubernatores politicæ non debent quippiam agere ex igno- rantia, tom. 2. column. 1. lin. 27		265
Gubernatores politicæ cur philosophi debeant esse, 2. 1. 40. id.		265
Gula quid sit, tom. 2. column. 1. lin. 46		265
Gulæ definitio ex theologorum sententia, ij. ij. 14	idem	265
Gula an sit peccatum mortale semper, ij. ij. 70	idem	265
Gula non est semper peccatum mortale, ij. j. 56		265
Gula quando est peccatum mortale, ij. ij. 23	idem	265
Gula est vitium capitale, ij. j. v.		265
Gula non est grauissimum peccatum ex obiecto, neque ex parte peccantis, tom. 2. column. 1. lin. 50	idem	265
Gula ex ipsa occasione grauissima est, 2. 1. 75	idem	265
Gulæ vitio pereunt aii bonæ, corporis & fortunæ, 2. 2. 22. id.		265
Gulæ species quinque, tom. 2. column. 2. lin. 73	idem	265
Gulæ filia quinque sunt, tom. 2. column. 2. lin. 50		265
Gula remedia quænam sint, tom. 2. column. 2. lin. 18		265
Gulosi ac luxuriosi insatiabiles sunt, tom. 2. col. 1. lin. 50		265
Gustatiua potentia quid sit, tom. 1. column. 1. lin. 25		265
Gustus medium, tom. j. column. ij. lin. 70		265
Gustus medium est, vel caro, vel neruus, aut os, quorum ca- ro est verè medium, tom. 1. column. 1. lin. ij.		265
Gustus organum est in lingua, tom. 1. column. 1. lin. xv. idem		265
Gustum esse quendam tactum, triplici sensu intelligitur, tom. 1. column. ij. lin. xxij.		265
Gustus, bifariam consideratur, tom. 1. column. ij. lin. 1		265
Gustus, qui possit dici tactus,	idem	265
Gustus, qui sit necessarius animali, tom. 1. col. ij. lin. 33	idem	265
Gymnastica, quæ, tom. ij. column. ij. lin. xj.		265
H		
Habere modi, tom. 1. column. 1. lin. ij.		265
habere dicitur quatuor modis, 1. ij. 49		265
habitus, & dispositio quomodo conueniunt in forma signi- ficata, tom. 1. column. 1. lin. xxij.		265
habitus quomodo est qualitas radicata in subiecto de dif- ficili mobilis, tom. 1. column. 1. lin. 1	idem	265
habitus, & dispositio, & naturalis potentia vel impoten- tia, quomodo conueniunt, & differunt, 1. ij. 3	idem	265
Habitus potentia, & scientia penes contraria quomodo differant, tom. ij. column. 1. lin. xxvj.		265
habitus non est effectiuus contrariorum, est autem illorum cognoscitiuus, tom. ij. column. j. lin. 53	idem	265
habitus sumitur quinque modis, tom. j. column. ij. lin. 41		265
habitus communitates, tom. j. column. j. lin. 7		265
habitus proprietatis, tom. j. column. j. lin. 39	idem	265
habitus definitio secundum nominales, j. j. 59	idem	265
habitus intellectuales, quinque tantum esse, scientia, sa- pientia, ars, prudentia, & intellectus, ij. j. 36		265
habitus intellectuales quomodo perficiant habentem ad- iunctis ipsis virtutibus, tom. ij. column. j. lin. 57	idem	265
habitus & priuatio quomodo est vna communis contra- rietatis radix, tom. j. column. ij. lin. 70		265
habitus quidam, relatiua sunt secundum dici, j. j. x.		265
habitus potest considerari dupliciter: primo, vt habitus est:		265
secundo, vt ponitur in definitione priuationis, j. 2. 23. 856		265
Harmonia quædam ad raptum disponit, 2. 2. 57		265
in Harmonia remissa duo consideranda, 2. 2. 24		260
Harmonia quædam fletum, quædam verò animi mollitiem pariunt, tom. 2. column. 2. lin. 40. pag.		265
Hebetudo sensus interioris ex gula oritur, 2. 2. 68		265
hebetudo sensus qua ratione sit gulæ filia, 2. 1. 55		265
Hebræi ex intemperantia iram Dei contra se prouocau- erunt, tom. 2. column. 2. lin. 34. pag.		265
Hebræi obstinate Christo aduersantur, 2. 2. 43		265
Hebræorum incredulitas quæ, tom. 2. column. 1. lin. 48	idem	265
Hebræorum secta, tom. 2. column. 2. lin. 13. pag.	idem	265
Hebræorum cæcitas, quò ad sceneratoriam artem, 2. 2. 8.	760	
Hebræus populus cur solus electus ad diuinum cultum, tom. 2. column. 2. lin. 42. pag.		265
hæredis instituendi lex, tom. 2. column. 1. lin. 26. pag.		265
hæreditarij liberaliores sunt quàm patres, 2. 1. 30		265
hæreditatur à parentibus bona & mala, 2. 1. 35		265
hæresis quid sit, & eius species, 2. 1. 78		265
hæretici occidendi sunt, si ecclesia decernit, 2. 2. 58		265
hæretici quibus poenis afficiantur, 2. 2. 76	idem	265
hæretici non sunt qui errant, sed qui obstinate errorem de- fendunt, tom. 2. column. 2. lin. 72. pag.		265
hæreticus quid sit, tom. 2. column. 1. lin. 28. pag.		265
hæreticus quotuplex, tom. 2. column. 1. lin. 37. pag.	idem	265
hæreticus realis qui, tom. 2. column. 1. lin. 40. pag.	idem	265
hæreticus mentalis qui, tom. 2. column. 1. lin. 48. pag.	idem	265
hæreticus præsumptus qui, tom. 2. column. 1. lin. 60. pag. idem		265
hæreticus potest baptizare, tom. 2. column. 2. lin. 15. pag.		265
hæreticorum quæ poena, tom. 2. column. 2. lin. 6. pag.		265
Helias sperans in Deum plura facinora edidit, 2. 2. xx.	402	
Helias temperantia effectus est propheta Dei, 2. 1. 44	463	
Heliseus spe rectus regem arguere est ausus, 2. 2. xxv.	402	
Heliseus temperantia sua prophetia & miraculis maximis claruit, tom. 2. column. 1. lin. 47. pag.		265
Heracliti error eliditur, quo quietem omnino negare vi- sus est, tom. 1. column. 2. lin. 77. pag.		265
Herueus arbitratus est Aristotelem dubium fuisse circa im- mortalitatem animæ & magis declinasse ad mortalita- tem quam immortalitatem, tom. 3. column. 1. lin. 36		265
Heruei opiniones & probationes animæ mortalitatis re- felluntur, tom. 3. column. ij. lin. 45. pag.	idem	265
Hester abstinentia exaudita fuit à Deo, ij. j. 50		265
Hesiodi opinio de principiis rerum, tom. j. col. j. lin. 16		265
Heroum principatus quis fuerit, to. ij. column. j. lin. 60		265
Hippasij, atque Heracliti opinio, tom. j. column. j. lin. 39		265
Holophernes ex intemperantia à Iudith occisus est, tomo ij. column. ij. lin. 58. pag.		265
homicidæ inuoluntarij lex, tom. ij. column. 1. lin. 60. pag.		265
homicidæ ex ira lex, tom. ij. column. ij. lin. 33. pag.	idem	265
homicidæ voluntarij lex, tom. ij. column. ij. lin. 55. pag.		265
homicidio quinam peccant, tom. 2. column. 1. lin. 40		265
hominem operari iustum cum iustificatione quomodo & quando contingat, tom. ij. column. ij. lin. xj. pag.		265
hominem simul continentem, & temperatum esse an con- tingat, tom. ij. column. ij. lin. 50. pag.		265
hominem non debere sapere, nisi humana & non diuina ab- surdum est dicere, tom. ij. column. ij. lin. 44. pag.		265
hominem vnum num expediat plures in ciuitate habere principatus, vel singulos, tom. ij. column. 1. lin. 55		265
hominem politicum ac ciuem quomodo oporteat esse be- ne prius dispositum quo ad corpus, ij. 1. 4		265
hominem quænam retrahunt à sui cognitione, ij. ij. 30		265
hominem decet cum omnibus esse veracem, ij. ij. 32		265
hominem decet oëm prorsus adulatione vitare, ij. ij. 58	idè	265
hominem decet mansuetum esse, ij. 1. 30		265
hominem nec nimis tristari, nec nimis gaudere decet, ij. 1. 40. id		265
hominem non posse felicitari qua ratione nonnulli existi- mauerint, ij. 1. 65		265
hominem consequi posse felicitatem quomodo Plato sua- serit, ij. ij. 24	idem	265
hominem duo iuuant ad veritatem, 1. 1. 63		265
hominem occidere num liceat pro sui defensione, ij. 1. 70		265
hominem regi lege naturæ melius est quàm optimo prin- cipe, ij. 1. 67		265
homines tria fugere debent potissimum, ij. ij. 7		265
homines tria sunt quæ sequi debent, ij. ij. 34	idem	265
homines bestiales fiunt tribus de causis, 2. 2. 67	idem	265
homines barbari qui sint, 2. 2. 78	idem	265
Hom		265

Homines appetunt tribus modis, 2. j. 42	97	Hominis definitio ex Platone, ij. j. 37	446
homines qualescunque sint amicitia indigent, 2. 2. 38	108	hominis finis duplex est, scilicet naturalis, & supernatura-	
homines tria potissimum de amicitia scire desiderant, to.		lis, tom. ij. col. j. lin. 42	447
2. col. i. lin. 20	109	ad hominis iustificationem quatuor concurrunt, ij. ij. 40	605
Homines pravi nullam erga se beneficentiam exercent, to.		Hominum in conuictu, & conuersatione necessaria fit quæ	
2. col. 2. lin. 73	126	dã virtus, quæ affabilitas, seu comitas nominat, 2. j. 11. 59	
homines pravi sibi beneuoli nequaquam sunt, 2. j. 10	127	hominum varias complexiones non eadem sequitur incon-	
homines pravi semper sibi dissident, 2. 1. 20	idem	tinentiæ species, ij. j. 40	101
homines pravi num de eodem possint, & delectari, & trista	idem	hominum aliqui dominantur, quidã verò seruiunt, 2. j. 18. 159	
ri, tom. 2. col. 1. 55	idem	hominum varij status in ciuitate & cur. ij. ij. 3	182
Homines pravi sunt in triplici differentia, 2. 1. 68	idem	hominum diuisio secundum varia studia, ij. ij. xxx.	197
Homines pravi concordēs non sunt, 2. 2. 44	128	hominum multitudo cum dominatur pro libito & non se-	
Homines pravi plus volunt habere de bonis & commodis		cundum legem conuertitur popularis politia in tyrann-	
& minus sentire de incommodis & honoribus quam iu-		nidem, tom. ij. col. ij. lin. 53	216
stum sit, tom. 2. col. 2. lin. 50	idem	hominum inclinationes ex natiuitate, & figura cælesti, to.	
homines cur diu delectari non possunt, 2. 1. 70	137	2. col. j. lin. 80	229
homines non fiunt boni ex sola natura, 2. 2. 38	145	hominum quatuor genera vtilia sunt ad bellum, ij. ij. 35.	235
Homines quosdam dominos quosdam seruos nasci natura		hominum sex genera necessaria sunt ciuitati, 2. j. 47	247
voluit, 2. 1. 28	150	hominum variæ sunt sententiæ de puerorum disciplinis, to	
Homines an serui, an vero domini natura sint corporis dif-		mo 2. 2. 73	260
positione cognoscuntur, 2. j. 47	idem	hominum vitæ quatuor, 2. 2. 20	311
Hofes sibi cibos parant peritiam naturali & finita, z. z. 50. 162		hominum variæ sunt sententiæ de seruorum cura habenda	
homines tripliciter procurant sibi alimenta, z. z. 23	idem	tom. ij. col. j. lin. 44	320
Homines si cum parentibus coirent quid mali contingeret		hominum genera in sobria ciuitate quæ esse debeant secun-	
tom. 2. col. 2. lin. 8	169	dum Platonem, 2. 2. 62	328
Homines mediij inter diuites & egenos sunt optimi in re		hominum studia tria sunt, 2. 2. 12	332
publica, 2. j. x	204	hominum genus arte, & ratione viuunt, j. ij. 57	360
homines seditionem tentantes, qualiter se habent, z. z. 53	212	homo an in hac vita esse, & dici felix possit, ij. j. x.	xviiij.
Hoies ob quatuor in ciuitate mouent seditiones, 2. 1. xx. 213		homo an valeat ex malo habitu redire in bonum, ij. ij. xliij.	
Homines debent maximè in lege erudiri & in eius obseruã		homo faciens iniustum opus non iniustus est semper, sed q.	
tia assue fieri, z. z. 65	212	ex habitu iniustitiæ operatur, ij. j. x.	lxxj.
homines insurgunt in personam monarchæ, siue rex, siue ty-		Homo malus ex quibus & quot malis dici possit, ij. j. 64. 98	
rannus sit, cum non vlscitur iniurias illatas personis		homo diuersis delectatur rebus quibus cæteri non delectã	
quomodocunque coniunctis, 2. j. 80	224	tur homines, ij. ij. 75	cvij.
homines insurgunt contra principes ob potentiam in reb.		homo indiget nonnunquam corporalibus voluptatibus,	
bellicis, to. z. col. j. lin. 45	225	vt æger medicamento, ij. j. 38	idem
Homines ingenio magis quàm corporis robore apti sunt		homo quilibet sibi bonum diligit, ij. ij. xxvij.	cix.
ad principatum, 2. j. 18	246	homo magis benefactori quàm amico retribuere debet, to	
Homines boni sunt propter duo, 2. j. 75	251	mo ij. col. ij. lin. 58	cxxiiij.
homines quo pacto optimi fiunt, 2. 2. 8	idem	homo cur nouis maximè delectetur, ij. ij. x.	cxxxvij.
homines in trigemosexto ætatis anno expedit vxores du-		Homo magis sufficiens est in speculatione veritatis quam	
cere, tom. 2. col. j. lin. 55	257	in quouis alio opere, 2. 2. 30	141
homines natura scire desiderant, j. j. 55	359	homo coniungitur superioribus intellectu speculatio, to	
homines cur non omnes in eandem scientiam inclinantur		mo 2. col. 2. lin. 60	142
tom. j. col. 2. lin. 31	idem	homo quod sit felix quid requiratur ad hoc, 2. 1. 67	145
homines naturaliter appetunt scire non intellectuali appe-		homo quomodo fiat idoneus ad leges cõdendas, 2. 2. 75.	146
ritu vel sensu, sed naturali quodam desiderio appetunt		Homo est naturaliter animal ciuile, 2. 2. 54	157
scire vt sui perfectionem, j. j. 30	712	homo solitarius, aut Deus, aut bestia, 2. 1. 40	158
hominibus sex probabilia de continentia & incontinentia		Homo dominatur animalibus, 2. j. x.	160
consideratione dicuntur, z. j. xx	94	Homo indocilis secundum virtutem simpliciter perfectus	
hominibus non semper est viuendum vt legibus scriptum est		tom. 2. col. 2. lin. xx.	781
humanis, z. j. x.	194	homo quomodo fiat ex consuetudine studiosus, 2. 2. 1	254
hominibus sui notitia est perquam maximè necessaria, to.		Homo quomodo fiat studiosus per naturam, 2. j. 63.	idem
z. col. j. lin. 12	281	homo est animal, 2. j. 48	281
Homini præter speculatiuam felicitatem est alia in opere		homo est anima rationalis, & mentis particeps, 2. j. 70. idem	
prudentiæ felicitas practica, z. j. 25	143	homo propter Deum colendum factus est, & cuncta prop-	
homini quomodo sit felicitas practica, z. j. 78	idem	ter hominem facta sunt, ij. j. x.	284
homini proprium est loqui, & tantum ipse solius est, &		hõ nullo alio se melius cognoscere potest q̃ Deo, ij. ij. 45. id.	
cur, tom. 2. col. 2. lin. 80	157	homo non est anima, sed potius ex anima, j. ij. 65	63
homini quàm necessaria sit bonarum artium disciplina		homo non odorat, nisi respiret, j. ij. 4	306
& ad quid, z. z. 50	283	homo prauus odoratus est inter omnia animalia, j. ij. 25. id.	
homini præcipitur non occidere hominem vt priuata per-		Homo quid erga cognatos debeat, ij. ij. 44	319
sona, 2. j. xv.	409	homo nemini iniuriari debet, sed nec sustinere cæteris iniu-	
hominis iudicium sequitur animi habitus & inclinationem		riantes, tom. ij. col. j. lin. x.	cccxxj.
naturalem quandoque, z. z. 38	42	homo nulli sit inuidus, ij. ij. 78	cccxx.
Homini nobilissima speculatio est veritatis, z. j. 40	141	homo, omnes honesto prosequatur amore, ij. j. 78.	cccxxj.
hominis optima vita, quæ sit, z. z. 64	203	homo cunctis iustitiam reddat, ij. j. 65	idem
hominis dignitas in quo consistit, z. z. 73	212	homo cæteris animalib. deterioris est odoratus, j. j. 65.	325
hominis quis sit optimus finis, z. z. 60	238	homo se dedicat Deo tribus modis, ij. ij. 73	396
hominis ætates quæ, z. z. 60	259	homo quomo anem suum consequatur, ij. j. 65	447
hominis ætates non sunt distinguendæ per septennium, to		homo per castitatem tribus modis regulatur, ij. j. 70	472
mo 2. col. 2. lin. 70	idem	homo peccat in Deum dupliciter, ij. ij. xij.	486
hominis triplex est officium, 2. 2. 28	283	homo tenetur nõ tantum superflua in casu extremæ neces-	
hominis quænam iucundior sit vita, 2. 2. x	311	sitatis proximo suo impendere: sed etiam necessaria pro	
hominis sanguinei, vel cholerici, vel phlegmatici inclina-		sui status conseruatione, ij. j. lxxij.	517
tionem, j. j. lv.	359	homo vtrum possit resurgere idẽ numero, & quõ, j. j. 55. 580	
Homines in sua fide viuentes bifariam considerari accidunt,		homo, quomodo generat sibi simile, j. ij. xij.	dxxxij.
quod ad vires naturæ, & vt in legibus suis assueti, & eru-		homo ñ valet à peccato resurgere absq; gratia, ij. ij. 65. 604	
diti, tom. 2. col. j. lin. 2	392	homo non potest vitare peccatum absque gratia, 2. 1. 33. 605	

INDEX IN OPER.

Homo nō p̄t in bono perseverare absque gratia, 2.1.60. 605	Humiles cur beati sint, superbi autem miseri, 2.j.43 622
Homo quadrupliciter consideratur, vt existens, vt animal, vt politicus, & vt intellectualis ac speculativus, tom. 2. col. 1. lin. 63 648	Humiles præcipuè cōmendati in sacra Scriptura, 2.1.70. 754
Homo, an habeat peiorem odoratum cæteris animalibus, tom. 1. col. 2. lin. 68 656	humilitas quid sit, 2.2.52 474
Hō. an sit melioris tactus, quàm cætera animalia, 1.2.12. 657	humilitas spei insolentiam refecat, 2.2.63. idem
Tactus organum, qui differat ab aliorum sensuum organis, tom. 1. col. 2. lin. 21 idem	humilitas qua ratione ad temperantiam spectet, 2. j. x. 475
homo, quare nō possit odorare sine respiratione, 1.1.50. 660	humilitas Christiana, i quo differat à philosophica, 2. j. 24. id.
homo consideratur dupl̄, vt animal, & vt hō est, 1.1.30. 714	humilitas philosophica in ordine ad Deum, 2. j. 35 idem
homo, natura est animal coniugale, 2. j. 60 722	humilitas quid ex Platone, 2. j. 45 idem
homo, cur magis in aere viuat, quàm in cæteris elementis, tom. 2. col. 2. lin. 12 764	humilitas Christiana est vera virtus, 2. j. 54 idem
Homines esse minus intellectuales quam sensitivos quomodo sit verum, 3.1.54 48	ad Humilitatem mentis tranquillitas sequitur, 2. j. 40 623
homines pro maiori parte declinare à virtute, quomodo non arguat mortalitatem animæ, 3.2.17 idem	humilitatis radix est cognitio sui, 2.2.80 474
Hominum tria esse genera, 3. j. 64 35	Hyeme magis quam æstate nubere expedit, 2.2.2 257
Honestas quid sit, 2. j. 50 468	hyeme frigida sub terra calent, j. 2.28 494
honestas ea amplectitur quæ hominem laudabilem reddūt tom. 2. col. 2. lin. 8 idem	ex hypotheticis quando non fiat syllogismus, j. 2.9 81
honestas quidam honor est, z. z. 34 idem	Hypothetica propositio quid sit, j. 2.47 25
honestas decentia est cuiuscunq; status & operis, z. z. 40. id.	hypothetica vnde dicatur, j. 2 26
honestatis radix est in animo, z. 1.55 idem	hypotheticæ species, j. j. 46 idem
honestatis publicæ causa rationale impedimentum est, z. z. z 600	I
honor à virtuosis & probis exoptandus est, z. j. 20 116	Iactantia triplex, quædam stultitia, siue vana gloria dicta, alia honesta, alia inhonesta, 2. j. 20 61
honor & lucrum quantum vim habent in mouendis seditionibus, tom. 2. col. 1. lin. 36 213	Iactantia est superbix gradus, 2. j. 4 495
Honor in republica nulli vnquam cōferendus est qui suam excedat proportionem, z. z. 57 220	Iam significat tēpus futurum, vel præteritum propinquum præsentis, j. j. 29 177
honorari ceperunt homines potius diuitiæ quàm virtutes tom. 2. col. j. lin. 30 196	Iamblici opinio de vnione animæ ad corpus, 2. j. 40 446
ad honores publicos nemo censetur dignus assumi qui decem annis à mercatura non destiterit, z. j. 66 184	Id à quo aliquid primò mutatum est, bifariam consideratur, j. j. 37 590
honores cur præcipuè viris forribus decreti sunt, 2. j. 33. 454	Idea omnium bonorum nō est vna communis, ij. j. xxv. xij. ccccxxij.
Honorum mediocrium datur vna media virtus & duo extrema vitia, tom. 2. col. j. lin. 56 57	Ideæ triplici de causa posuit Plato, j. j. 59 ccccxxij.
in honorum distributione seruandum summopere est quod seruatum est à condita vrbe, z. z. 45 220	Ideæ non sunt ponendæ propter rerum generationem, tom. j. col. j. lin. xxij. j. ccccxxv.
honorū debita distributio confert saluti ciuitatis, z. j. 35. 345	Identitas absoluta, & relatiua non sunt distiuctæ identitates realiter, tom. j. col. j. lin. xx. dccclij.
Hora duplex est artificialis & naturalis, 3. j. xv. 78	Idem est nunc in toto tempore realiter differens tamen secundum rationem, 1.1.54 clxxvij.
Hospitiorum regula, z. z. 40 616	Idē distinguitur in idē per accidens, & p se, ij. j. lxx. ccccij.
Humana omnia geri voluerunt aliqui non legibus, sed fortuna, z. z. 37 340	idem numero, an possit bis generari, j. j. lv. dlxxx.
humana non à fortuna agere videtur, z. j. 37 341	Indigestio omnis est ex frigido, & ex humido, 3. z. 38 v.
humana lex corpus non animum regit, z. j. 50 382	Idololatræ secta, ij. j. lxx. 396
Humanae leges hominem tantum ab exterioribus viciis abducunt, z. j. 77 idem	Idololatræ omnium pessimi, ij. j. lxxv. idem
Humectatio sit propriè & impropiè, 3. j. 29 12	Idololatræ facinorosos hoīes p Diis adorabant, ij. j. 67. 397
humectatio non fit à solo calore intrinseco, sed ab extrinseco coadiuuatur, 3. j. 39 idem	Idolorum religiones inhonestis manib. plenæ, ij. j. 38 381
humectatio quid sit, 3. j. xj. idem	Idolorum religio à malis spiritibus inuēta, ij. j. 6 383
humidum acuens est causa assationis, 3. j. 7 9	Ieiunium quod à Deo non probatur, ij. j. ij. 469
Humidum est duplex feminale, & nutrimentale, 3. z. 56 5	Ignem principium solum posuerunt Hippasius & Heraclitus, tom. j. col. j. lin. 39 cccclxij.
Humidum est materia caloris in omni digestionē, 3. z. 36. idē	Ignis simpliciter leuis est, j. ij. 60 cccxij.
humidum & siccum sunt principia passiuæ & materialia, tom. 3. col. 2. lin. 9 29	Ignis non propriè, sed secundum similitudinem augetur, & nutritur, tom. j. col. j. lin. xij. 301
Humidum & siccum duplicia sunt, spirituale & corporale tom. 3. col. j. li. 25 11	Ignis in propria sphaera an corrumpatur, & à quo, j. j. 80. 350
humidum hebetans est causa elixationis, 3. j. 5 9	Ignis, an nutriatur & augetur in animali, ij. j. xix. dcxl.
humidum nec per se nec cum alio, est actiuum coagulatio, sed passiuum, 3. z. 48 12	ignis, vtrum cresceret in infinitum, si in infinitum apponeretur combustibile. ibid.
humidum omne euaporas cuius materiæ sit à prædominio tom. 3. col. 2. lin. 60 18	Ignis quomodo vrat damnatos, ij. j. j. 660
humidum purum, vt aqua simplex non congelatur, 3. j. 64. 12	Ignis cur non putrescat, 3. j. xlj. ij.
humidum quomodo dicatur materia caloris in generatione mixti, 3. j. 64 2	Ignis purus siue impurus non putrescit, 3. ij. lvij. idem
Humidi actus est, bene recipere, & bene figurari, 3. j. 67. idē	Ignorantia non causat inuoluntarium, sed operatio tristitiam & pœnitentiæ inducit, ij. j. xxij. 36
Humida quæcunque non exhalant, sunt terra à prædominio, 3. z. 76 18	Ignorantia diuinorum est mali effectus causa, ij. j. ij. cv j.
Humidorum corporum quædam euaporant, quædam non tom. 3. col. 2. lin. 58 idem	Ignorantia diuiditur in ignorantiam præuæ dispositionis, & in ignorantiam simplicis negationis, j. j. xxxij. cxxxij.
Humanitas vincis iræ rabiem, 2. z. 52 510	Ignorantia negationis quæ, j. ij. xxij. cxxxij.
Humidum radicale est necessarium vitæ, j. j. j. 346	Ignorantia æternæ veritatis oēs virtutes excludit, ij. j. xv. 385
Humidum pingue multum proportionatum calido, est causa longioris vitæ, j. j. 60 351	Ignorantia & stultitia Chaymorum, vel præsumptuosorum quæ sit, tom. ij. col. j. lin. 7 lvij.
Humidum aqueum breuis est vitæ indicium, j. j. 20 352	Ignorantia præsumptionem generat, ij. j. 76 ccccij.
	Ignorantiæ multiplices species, ij. j. j. xxxvij
	Illiberalitas magis liberalitati aduersatur, quàm prodigalitas, ij. j. xij. l.
	Illiberalitas, & prodigalitas extrema vitia liberalitatis sunt circa pecunias, tom. ij. col. j. lin. lvij. idem
	Illiberalitas seu auaritia vitium est insanabile sicut prodigalitas curabilis est, ij. j. xij. lij.
	Illiquabilia, & mollicabilia actione calidi, sunt magis terrea quam aquea, 3. j. xlvij. xx
	Illiquabilia sunt terra à prædominio, 3. j. xlv. idem
	Imagines, quæ vitandæ, ij. j. x. 767
	Imagines, quæ domi habendæ sunt, ij. j. xix idem
	Immalefactibile quid sit, tom. 3. col. 2. lin. 1 35
	Immaterialium difficultas confurgit ex intellectu debilitate

D. C H R Y S. I A V E L.

litate materialium verò ex ipsis, l. 1. 12	368	incontinens debilis cui similis fit, z. z. 12	idem
Immediatæ propositionis species, l. 2. 1	119	incontinentem & verè prudentem esse eundem, est impossibile, tom. 2. col. 1. lin. 37	idem
Immobilia omni prorsus violentia careant, l. 2. 42	399	Incontinentem, ignorantem esse quomodo putauerit Plato, tom. 2. col. 2. lin. 46	326
Immobilitas loci, penes duo attenditur, 2. 37	556	Incontinentes nò sunt putandi q. snim mutant, z. z. 47. 102	100
Immobilitatis loci, ratio, in quo consistat.	ibid.	incontinentes qui propriè sint, 2. j. 25	100
Immunditia ex gula oritur, 2. 2. 63	525	incontinentia iræ minus turpis, iniusta & culpabilis est. q.	98
Immunditia qua ratione fit luxuriæ & gulæ filia, 2. 1. 40. 526	526	incontinentia humanarum concupiscentiarum, z. z. 47	98
Immutatio realis & alteratiua, in quo distinguitur ab immutatione intentionali, l. 2. 25	668	incontinentia concupiscentiarum peior est quàm bestialitas, tom. 2. col. 2. lin. 56	99
Impassibilitatis humani corporis causa duplex, 2. 2. 50. 651	651	incontinentia vitium est manifestum, z. z. x.	101
impaviditas à quibus causis oriatur, 2. 2. 55	460	incontinentiæ humanæ duæ sunt species, z. j. 12	idem
Impaviditatis varia exempla, 2. 2. 70	idem	incontinentis ignorantia quomodo soluitur, z. z. 55	96
impavidum, & fortem esse, non idem sunt. 2. 2. 20	44	inconuenientiæ respiciunt diuersas scientias, j. j. xvj	149
impedimenta duo ad cognoscendam veritatem, l. 2. 69. 370	370	Incorporeum est omne quod ad se conuertitur, j. j. j.	493
Impedimentum obiecti boni excitat ad iram. 2. 1. 40	506	incorruptibile dicitur trib. modis s. in philosophum, j. z. j. 213	177
Impetus duplex est in homine. 3. 1. 59	34	incorruptibilia, & æterna vt sic non sunt in r. pe. j. z. 13	177
Impetus rationis siue intellectus est duplex. 3. 1. 60	idem	incredibile nihil est in Christiana religione, z. j. xx.	381
Impij lex. 2. 2. 66	359	incredulitas populum Israel evertit, z. j. lj.	399
impij non verè prosperantur in hoc seculo, 2. 1. 20	445	incredulitas Zachariam præcursoris patrem mutum reddidit, z. j. 74	idem
Impiorum supplicium ex sacris literis, 2. 1. 28	idem	incredulitas Petrum mergi sinebat, z. j. 80	idem
Impinguata à calido solo sunt à prædominio aqua. 3. 1. 43. 19	19	incredulitas prohibuit Apostolos dæmonè eicere, z. z. j. id.	idem
impinguata à frigido solo sūt à prædominio terra. 3. 1. 55. id.	12	incredulitas præcipuè arguitur, z. z. 6	idem
impinguatio à quibus fiat. 3. 2. 59	12	Incuruabile quid sit, 3. z. 48	15
impinguationi opponitur macies. 3. 2. 20	idem	indefinita propositio quid sit, j. z. 3	18
Impossibile est omnium syllogismorum verorum esse eadem principia, l. 2. 73	140	Indicariua sola est enunciatiua, j. z. 62	15
impossibile est omnium syllogismorum falsorum esse eadem principia, l. 2. 59	idem	Indiuiduatio animæ, potest duob. modis cõsiderari, j. z. 14. 679	679
Impossibile duplex reale & logicum, l. 2. 6	406	indiuiduatio animæ, vnde sumatur.	ibidem
impossibile dicitur dupliciter: Primò, per carentiam vel defectum potentie actiue vel passiuæ. Secundo, propter repugnantiam terminorum, l. 1. 72	910	indiuiduatio animæ post separationem à corpore, an & quomodo remaneat.	ibidem
impossibilis copulatiua quid sit, l. 1. 7	28	indiuuorum omnium an vna sit substantia, vel plures & vtrum principia sint eadem numero vel specie, j. z. 379	379
impotentia quid sit, l. 1. 66	406	indiuuibile, nunquid sit illud in quo aliquid primò mutatum est, j. z. 70	589
impressiones meteoricæ quot sunt, l. 1. 58	256	Inductilia omnia sicca esse debent: j. 57	17
impressibilia à prædominio debent esse humida secundum essentiam non secundum actum. 3. 2. 25	16	inductio quid sit, j. z. 40	144
impressibile corpus est illud, quod secundum partem, vel finem totum in sui profundum cedit pulsui, vel leuiter, vel diffusulter & non circumfluit ipsum impellens. 3. 2. 18. idem	idem	Inebriantia præter vinum quæ, z. z. 53	469
impressibile est prius formabili, & capibili. 3. 2. 6	idem	inertia arti contrariè opposita quæ sit, z. z. 78	81
Improprie ex aliquo fieri, l. 1. 45	412	infantium clamor quid appetant indicium est, z. z. lv.	317
imprudencia quid sit, tom. 2. col. 2. lin. 64	435	infantium cura, z. z. 67	idem
Imprudencia aliqñ veniale pctm est aliqñ mortale, 2. 1. 13. 436	436	inferiora, quare potius dicenda sint generationes, quàm entia, tom. j. col. j. lin. 32	506
imprudentiæ sunt tres species, z. 1. 39	idem	inferus, & inferus differunt, z. j. 35	662
impudicitia non est species luxuriæ; 2. 1. 30	531	infelicitas animæ separata in quo consistat, z. j. 70	658
impugnatio Ioannis Neapolitani contra authoritates probantes peccatum originale in B. V. refellitur. 3. 1. 24	38	infideles carent circumstantia debiti finis, z. z. 40	386
Inanimata non propriè immutantur ab odore, colore, sono ac lumine & tenebra: patiuntur tamen à tangibilibus & saporibus, tom. 1. col. 2. lin. 68	668	infideles interiori fidei dono in Christum credentes quo pacto saluentur, z. z. 77	392
inanimata seipsa non mouent, l. 2. 21	195	infidelitas quinque modis sumitur, z. z. 43	395
inanis gloriæ qua ratione filia dicatur, z. z. 20	498	infidelitas q. u. Deo displicet autoritatib. pbatur, z. j. z. 396	396
inanis gloriæ filia septem tantum sunt, 2. z. 34	idem	infidelitas quot malorum causa fuerit, z. j. lj	399
incestus quid sit, 2. 2. 38	531	Infidelitas, odium Dei, & desperatio, inter peccata grauiora computantur, z. 1. 46	404
incestus poenæ, z. z. 53	idem	infidelitatis definitio. z. j. 8	396
Incoagulabile per accidens est illud quod habet multum humidum aqueum sed adiunctum cum multo calido, & multo terreo, vt in melle. 3. z. 22	14	infidelitatis quæ species. z. j. 37	idem
Incoagulabilia natura sunt in duplici differentia. 3. z. 16. idè	idem	infinita in infinitis esse infinities, prorsus absurdum est, j. z. 21. 520	520
Incoagulabilium quædam natura sua sunt incoagulabilia quædam per accidens. 3. z. 13	eodem	infinitum multiplex. j. j. 76	544
Incommassabilia quæ sint quæst. 3. 1. 9	18	infinitas tollit rōem multitudinis actu existentis, l. z. 76. idè	171
inconsideratio quid sit, 2. z. 27	436	infinitum an sit in rerum natura, j. j. 52	171
inconsideratio sub imprudentia continetur, z. z. 45	idem	infinitum est duplex, sc. secundum perfectionem & secundum quantitatem, j. j. 57	idem
inconstancia quid sit, z. z. 62	idem	infinitum quot modis sumitur, j. z. 78	170
inconstancia ad imprudentiam spectat. 2. 1. 8	437	infinitum quidnam sit j. j. 26	171
inconstancia cuiusmodi prudentiæ operi aduersetur, z. 1. 14. id.	533	infinitum datur in potetia secundum diuisionem, j. z. 64. id.	161
inconstancia quomodo fit luxuriæ filia, z. z. 80	533	infinitum datur in potentia secundum appositionem j. z. 73	161
incontinens quomodo peccat. z. z. 3	96	infinitum sumitur, dupliciter, sc. secundum se & pro substra to, tom. j. col. j. lin. 21	172
incontinens est sciens in vniuersali, non autem in particulari, tom. 2. col. 2. lin. 40	idem	infinitum abstractiue sumptum est cognoscibile, j. j. 25. idem	idem
incontinens an sit intemperato peior, 2. 1. 47	95	infinitum an sit cognoscibile, j. j. 6	idem
incontinens concupiscentiæ non audit rationem sicut incontinens iræ. z. z. 80	98	infinitum dupliciter sumitur, sc. categoricè & syncategorematicè, j. z. 35	209
incontinens debilis vitiosior est incontinente præuolante, tom. 2. col. 2. lin. 30	101	infinitum est quantitas numerabilis, aut mensurabilis secundum partem, non autem secundum totum, j. j. 68	407
incontinens debilis & præuolans quoniam conueniant ac differant, tom. 2. column. 2. lin. 3	103	infinitum & finitum dimensiuè & in corporibus, in quantitate per se sunt, j. z. 45	513
		Infinitum vtrum sit ignotum, j. z. 68	516
		Infinitum, quomodo ab intellectu diuino, & humano vel separato, cognoscatur.	ibidem
			Infinitum

INDEX IN OPER.

infinitem bifariam sumitur.	ibid.	1.col.z.lin.24	492
infinitem trifariam imaginatur,1.1.36	517	Intellectus regit directus à primo,1.2.3	499
infinitem principium, & sic principiatum esse,1.2.7	545	Intellectus septem modis sumitur,2.1.45	549
infinitem quantum naturale si esset,3.modis consideraretur.id.		Intellectus quisnam sit donum spiritus sancti,2.2.30.	idem
Infinitem secundum perfectionem potest intelligi duplici		Intellectus dono quæ opera tribuantur,2.2.50	idem
ter.Primò,quod sic infinitum vniuersaliter. Secundò quod		Intellectus sobrium opus,2.1.35	609
sic infinitum partialiter,1.1.lin.74	897	Intellectus à tribus mundus esse debet,2.2.2	629
infortunati bonos possunt habere habitus, non autem felicitatem, tom.z.col.2.lin.70	139	Intellectus possibilis est separatus, non modò ab omni corporeo organo, sed etiam omninò incorporeus & immaterialis est, tom.1.col.2.lin.36	682
influentia naturalis quæ, z.1.32	603	Intellectus bifariam consideratur,1.1.37	615
influentia diuina moralis quæ, z.1.6	idem	Intellectus possibilis, an sit aliquid ens actus,1.1.24	684
influentia gratuita quæ, z.73	idem	Intellectus possibilis, vtrum distinguatur realiter à voluntate & à memoria,1.1.784.	idem
ingenitum dicitur trib.modis secundum philosophum,1.1.31.213		Intellectus possibilis, quot sint proprietates, ac denominationes, tom.1.1.1	685
inimici vt sic non sunt ex charitate diligendi,2.1.50	407	Intellectus agens, an sit potentia animæ, vel substantia separata,1.1.3	686
inimicos diligere quomodo intelligatur, z.2.25	413	Intellectum agentem ponere, an sit necesse,1.2.58	687
iniuriantis lex, z.2.7	360	Intellectus agentis necessitas, vnde sumatur,1.2.72	idem
iniustitia triplex est, z.1.61	64	Intellectus agentis quæ & quot sint operationes,1.2.1.	688
iniusta num quis sibi ipsi possit inferre, z.z.47	76	Intellectus agens phantasma illuminat, & quomodo, idem	idem
iniustitia fit tribus modis, z.1.10	442	Intellectus agens, intelligibilia in potentia facit esse intelligibilia actu.	idem
iniustitia aliquando veniale peccatum est, aliquando mortale, tom.2.col.1.lin.12	idem	Intellectus agens, speciem intelligibilem intellectu possibili producit, & quomodo.	idem
Iniustitia errorè iniquitatè, & malitià significat, z.1.62.	438	Intellectus, duob. modis consideratur,1.2.12	691
Iniustitiæ nomine omnis iniquitas significatur, z.1.67.	idem	Intellectus, alio & alio modo respicit phantasmata, ante productionem speciei, & quando se conuertit ad illud, vt intelligat,1.1.77	694
Iniustum pati duobus modis contingit, z.1.35	74	Intellectus, intelligendo ordinè habet ad quatuor,1.2.36.	695
Iniustum facile est facere, sed fieri iniustum nõ facile. z.2.73, id.		Intellectus possibilis, obiectum primum, nunquid sit ens, in quantum ens,1.2.56	696
Iniustum facit qui sibi ipsi iniuriatur secundum nullam partem iustitiam, z.1.20	77	Intellectus practicus, an differat realiter à speculatiuo, vel tantum ratione,1.1.16	703
Innatum est desiderium cuiuslibet enti conseruandi se in esse quantum potest, z.1.70	57	Intellectus & appetitus, nunquid secundum vnã speciem communem moueant,1.2.20	idem
Innocens vita pacis receptaculum est, z.2.35	418	Intellectus dupliciter consideratur, vt natura quædam perfectibilis, & vt intellectus est.1.1.63	713
Inopes non decet esse magnificos, z.2.44	53	Intellectus non cognoscit priuatione per propriam speciem, sed per habitus speciem,1.1.63	856
Inopinabile quomodo differt à falso,1.2.75	148	in intellectu practico sunt duo habitus, directiuus actionum immanentium: alter verò actionum transeuntium, z.1.4.81	
Inordinata non facile reminiscimur, z.20	337	Intellectu speculatiuo coniungitur homo superioribus & quomodo, z.2.60	142
Inordinata letitia, & multiloquium ex gula oritur, z.1.11.526		Intellectu aliquid facere, duobus modis contingit,1.1.9.	619
Infani apud Machumetanos p sanctis habentur, z.1.20.449		Intellectus vnitatem multi comentatores, quam Auerroes profertur, defensant, z.1.19	41
Insomnia quomodo causantur,1.1.65	331	Intellectualis tripliciter sumitur, z.1.64	48
Inspirationis, & expirationis causa,1.2.30.	347	Intellectiua anima, vide, Anima intellectiua.	
Instabiles immemores sunt,1.1.12	335	Intellectiuum & consiliatiuum, vtrum magis differant, quàm irascibile & concupiscibile,1.2.68	703
Instans, seu nunc est indiuisibile,1.1.9	183	Intellectuales habitus quinque tantum esse: scientia, sapientia, ars, prudentia, & intellectus, z.1.36	80
Instans, vtrum in toto tempore sit idem vel plura,1.2.12.573		Intellectuales habitus quomodo perficiant habentem adiunctis ipsis virtutibus, z.57	idem
instans proportionaliter in tempore est duplex,1.1.6	574	Intelligentia essentiam suã est omnino indepèdens,1.1.60.472	
Instans extrinsecum & intrinsecum, quid, & in quo distinguantur, tom.1.col.1.li.47	idem	Intelligentia cur moueat motum sempiternum anima autem non.1.1.7	341
instanti nihil quiescit,1.1.39	183	Intelligentia est cum æternitate, anima verò post æternitatem, & super tempus,1.1.20	470
Instituta quinque politia paucorum p pauperes, z.1.38.206		Intelligentia intelligendo essentiam suã intelligit alia,1.1.12.472. & eod.1.10	491
Instituta pro populari politia, quæ, z.2.10	idem	Intelligentia superior nobilior est inferiori secundum gradus perfectionales in ipsis intelligentiis repertos, tom.1.col.1.lin.68	481
Instituta pro populari militia quæ, z.2.10	idem	Intelligentia est substantia indiuisibilis,1.2.52	484
Institutor politia paucorum ex Arist. quis fuerit, z.2.35	388	Intelligentia intelligit seipsam pfectissimo modo,1.2.70	490
Institutum in iudiciis decernendis quid, z.1.50	206	Intelligentia intelligendo alia intelligit essentiam suã. tom.1.col.1.lin.29	491
Instrumenta artis duplicia, z.1.61	749	Intelligentia non est virtus absolutè sicut prima virtus tom.1.col.2.lin.15	493
Instrumentum vnum vni officio natura parauit, nõ autem ars, tom.2.col.2.lin.40	156	Intelligentia prima producta est mèsura proportionata extrinseca perfectionalis omnis substantia, z.1.30	852
Instrumentum quomodo dicatur causa principalis agendi tom.3.col.1.lin.39		Intelligentia mouens cælum an possit esse forma vera dans esse cælo, tom.1.col.1.lin.10	890
Integrum quid sit, tom.3.col.1.lin.15	66	Intelligentia nulla est vigoris, & entitatis infinitæ,1.1.35	897
Intellectus vt habitus scientia, scientificus est, & necessaria attingit, z.2.50	78	Intelligentia sunt substantia sine magnitudine, nec motui corporum aliquo modo subiectæ, z.1.2.80	470
Intellectus practicus, & speculatiuus quo conueniant & differant, z.1.65	79	Intellig	
Intellectus est habitus primorum principiorum, z.1.44.	83		
Intellectus non est scientia, nec ars, nec prudentia, nec sapientia, tom.2.col.1.lin.57	idem		
Intellectus nomen significat aliquando interiorem animi sensum, qui cogitatiua est, z.1.73	idem		
Intellectus quid sit, z.2.20	idem		
Intellectus practicus est principium, & finis in agendis, z.2.1.88			
Intellectus est principalissimum in homine, z.1.60	130		
Intellectus est nobilissima pars hominis, z.2.58	140		
Intellectus, opinio, & scientia, quomodo conueniunt, & disconueniunt, z.2.65	141		
Intellectus possibilis quid sit, z.1.60	312		
Intellectus possibilis operationes,1.2.15	313		
Intellectus possibilis nomina,1.1.10	314		
Intellectus Anaxagoræ quis fuerit, z.73	365		
Intellectus est impartibilis,1.1.32	485		
Intellectus primus, & alij intellectus separati, & anima se habent sicut Sol, astra, & gemma,1.2.7	492		
Intellectus intelligit seipsum reflexè, alia verò directè, to.			

Intelligentiæ aliæ à prima quomodo intelligant primam & quæ sunt infra ipsam, tom. 1. col. 1. lin. 31	471	Intentio prima, & secunda quid, j. 2. 70	ccccxc
Intelligentiæ minime sunt temporarij subiecti: 1. 2. 60	471	Intentio, tam prima, quam secunda, bifariam sumitur, tom. 1. col. 7. lin. xlix.	696
Intelligentiæ aliæ à prima sunt æternæ à parte post. 1. 1. 27. 477	477	Inteatum ab agente, aliquid potest esse tribus modis, j. xxij. 539	6
Intelligentiæ multiplicatur ex gradibus suæ simplicitatis: tom. 1. col. 2. lin. 50	481	Interpretatio quæ, j. j. 67	6
Intelligentiæ inferiores intelligunt superiores & primam inferiori modo quam fiat in se & inferiora altiori modo: tom. 1. col. 2. lin. 36	485	Interpretatio duplex est, j. ij. xlvj.	cxlv.
Intelligentiæ dependent à prima causa. 2. 2. 20	486	Interrogatio, conclusio, & propositio quomodo differant, tom. j. col. j. lin. liij.	128
Intelligentiæ nõ intelligunt alia à se per essentiam propriam nec per abstractionem, sed per species concretas representatiuas rerum cognoscibilium à se: 2. 2. 20	487	Intimiditas quid sit, ij. j. 70	ccccix
Intelligentiæ quanto superiores, tanto per pauciores: sed vniuersaliores species intelligunt, tom. 1. col. 1. lin. 11.	488	Intimiditas cur aduertatur fortitudini, 2. 2. xliij.	idem
Intelligentiæ producant immediatè res sempiternas corruptibiles autem non nisi mediatè, 1. 2. 60	idem	Intimiditas quodnam peccatum sit, 2. 2. 52	idem
Intelligentiæ quomodo se inuicem intelligant, j. j. 47	490	Inuentio artium, & scientiarum, j. 2. 3	361
Intelligentiæ aliæ à prima infinitæ extensiuè, sunt à prima virtute infinita, intensiuè, & extensiuè, 1. 2. 2.	493	Inuidia fraternæ gratiæ quæ, 2. j. 56	503
Intelligentiæ quo primæ propinquiores sunt, eo perfectiores, tom. j. col. 2. lin. 56	495	Inuidia non expellit charitatem, 2. j. 60	500
Intelligentiæ supremæ diuinæ sunt, 1. 2. 1	496	Inuidia quid sit, 2. 2. 20	idem
Intelligentiæ applicatæ spheris planetarum quomodo non mouentur, tom. 1. col. 1. lin. 30	197	Inuidia qua ratione mortale vitium sit, 2. 2. 36	501
Intelligentiæ non mouent corpora cælestia, 1. 1. 38	idem	Inuidia an sit vitium mortale capitale, 2. j. 30	502
Intelligentiæ quo superiori orbi applicantur eo creduntur nobiliores, tom. 1. col. 1. lin. 35	898	Inuidia poena est inuideti, inuiso autem cõsolatio, 2. j. 74.	idè.
Intelligentiæ in quantum diuinæ, & recipientes dona Dei inferioribus dominantur, tom. j. col. 2. lin. 55.	499	ex inuidia quomodo odium oriatur, 2. 2. lxiiij.	503
Intelligentiæ non est regere, sed intelligere, regit autem in quantum diuina: tom. 1. col. 1. lin. 14	499	Inuidia quid, & quomodo ad tristitia reducitur, 2. 1. 20. 685	503
Intelligentiæ non sunt mutabiles secundum esse substantiale, tom. j. col. j. lin. 60	870	Inuidia quot sint filia, 2. j. 70	503
Intelligentiæ non sunt mobiles motu locali intrinsecè, nec per se, nec per accidens, tom. j. col. j. lin. 70	idem	Inuido expedit affectu à terrenis retrahere, 2. j. 73. ccccliiij.	idem
Intelligentiæ non mouentur secundum aliquam qualitatem, quam de nouo recipiant, vel deperdant, nec secundum aliquam actionem, nec transeunt ab vna ad aliam, tom. j. col. 2. lin. 18	idem	Inuidus varias sustinet molestias, 2. j. 20	idem
In intelligentiarum ordine aliquæ sunt intelligentiæ diuinæ, & aliquæ animæ, j. 2. 30	496	Inuoluntaria sunt non quæcunque ex passione operamur, tom. 2. col. j. lin. 78	37
Intelligere, vtrum sit propria operatio animæ, an cõiuncti, tom. j. col. j. lin. 5	621	Ioannes præcursor abstinentia meruit esse Propheta, tom. 2. col. j. lin. 58	ccccxiiij
Intelligere, an sit formaliter & essentialiter, agere, vel pati: tom. 1. col. 1. lin. xxj.	693	Ionathæ fortitudo singularis, 2. j. 53	ccccxiiij.
Intelligere non expletur per organum corporeum, quemadmodum sentire, 3. 2. 37	41	Ionathæ spes, tom. 2. col. j. lin. 15	dclxxxj.
Intelligibile duplex, j. j. 66	695	Ioseph Aegyptios ad fidem vocaturus dirigitur, 2. 2. 78. cccxc.	ccccxiiij.
Intelligibile per se, sumitur dupliciter. Primò vt idem est quod ex se. Secundò, non mediante alio, j. 2. xv.	795	Ioseph temperantia sapientiam acquisiuit, 2. j. xl.	ccccxiiij.
Intelligibiles formæ, quamuis multæ simplices tamen sunt, vt videre est etiam in animarum formatione, ac multiplicatione: tom. j. col. 2. lin. xxj.	470	Ioseph quò fuerit verus Iacob primogenitus, 2. j. 23. dclxxxiiij.	dclxxxv.
tam intelligibilia quam sensibilia sunt aliter in animaliter in se ipsis, tom. j. col. 2. lin. 44	491	Iosephi sententia de morte Saulis, 2. j. 73	dclxxxv.
Intelligibilia sunt in aia vt in sciente causas suas, j. 2. 33. ibid.	48	ex Ira qui operatur cito factum confitetur, secus qui electione, & malitia operatus est, 2. 2. 60	73
Intemperantia maxime homines dedecet, 2. j. 68	48	Ira affectus quomodo vtatur ratione, 2. ij. 65	98
Intemperantia, est magis voluntaria, quam timiditas, 2. j. 58. 49	49	Ira est nobis, naturalior quam concupiscentia, ij. j. 30.	99
Intemperantiæ vitium detestabilius est quam timiditatis, tom. 2. col. 2. lin. x.	idem	Ira potior est quam odium, ij. ij. 63	ccxxv.
Intemperantia diuturnior est incontinentia, 2. 2. 3	101	Ira & odium causæ sunt insurgendi tyrannum, ij. j. 50. id.	ira grauissimū vitiōrū est, q̄ a hominē obcæcat, ij. j. xliij. 480
Intemperantia vitium est latens, 2. 2. lin. xliij.	idem	Ira quidnam sit, ij. j. xliij.	505
Intemperantia est vitium puerile, 2. 2. 10	464	Ira quomodo sit homicidij causa, ij. j. 66	dx.
Intemperantia hominem ad delectabilia cum brutis communia impellit, 2. j. 2	465	Ira vt est in corpore num mala sit, ij. ij. 77	dvij.
Intemperantia primos parètes è paradiso expulit, 2. 2. 18. id.	491	Ira vt vitium est semper mortale peccatū est, ij. j. xlvij.	dvij.
Intemperantia vitium est grauissimum: quia ad eam magis inclinamur: tom. 2. col. 2. lin. 78	479	Ira est vitium capitale, ij. j. 78	idem
Intemperantiæ ab incontinentia discrimen, & communio, tom. 2. col. 2. lin. 48	101	ira ex suo genere licet sit peccatum, tamen ex quatuor conditionibus potest non esse mortale, ij. ij. xl.	idem
Intemperantiæ malignitas, 2. 2. xliij.	464	ex ira in ore tria vitia oriuntur, sc. clamor, contumelia, & blasphemia, tom. ij. col. lin. lx.	dix
Intemperantiæ vitium puero assimilatur, 2. 2. 75	idem	ex ira in opere rixa oritur, ij. ij. j.	idem
Intemperati semper in tristitia sunt, 2. j. 9	49	Ira quæ nã mala pariat tã in anima quã in corpore, ij. ij. liij. 623	ira iudicium rationis præueniens fugienda est à principib. ob duo mala quæ ex ea proueniunt, ij. ij. xxx.
Intemperatum cur non poeniteat sicut incontinentem, tom. 2. col. 2. lin. 77	101	Ira mulieris crudelissima, ij. ij. 17	dccxxvij.
Intemperatus qui, 2. j. xlvij. 100 & eo, j. 73	464	Iram bifariam definiri contingit, ij. j. 3	dv
Intemperatus deterior est incontinente: ij. j. 80	100	Iram paruipensio concitat, ij. ij. xx.	idem
Intemperatus peior est incontinente, 2. 2. 80	101	Iram accendit contumelia, ij. j. 66	dvj.
		Iram concitant defectus, ij. ij. xij.	idem
		Iram excitat status disparitas, ij. ij. xl	idem
		Ira excessus vituperabilis est qui non contingit in vno homine secundum omnes circumstantias, ij. j. xlv.	58
		Ira excessus secundum tres diuersificans gradus, ij. j. 66.	idè
		Ira motus quò necessarius ad vndictam malorū, ij. j. 33.	idè
		Ira incõtinètia min⁹ turpis, culpabilis & iniusta, ij. ij. xlvij. 98	dv
		Ira variæ sunt causæ, ij. ij. 15	dvj.
		Ira effectus in corpore varij sunt, ij. ij. lxx.	dvij.
		Ira, in animo varij effectus, ij. j. xx.	dvij.
		Ira quotnam sint filia, ij. j. xv.	dix.
		Ira effectus quò sit in corde, in ore, & in opere, ij. j. xxliij. id.	idem
		Ira vitium quam graue sit, ij. ij. 66	idem
		Ira tres species z. j. lxx.	dx.
		Iracundia māsuetud. magis aduersat, quã irascibilitas, z. z. 23. 58	idem
		Iracundi qui, z. 1. lxx.	idem
		Iracimur nobis nocentibus, odimus ceteros, z. z. xlvij. 68z	99
		Iratus quomodo operetur, z. z. x.	99
		Iratus cur nõ ex rōe operet, sicut q̄ ex odio operat, z. z. 70. 225	507
		Iratus quomodo neminem cadere debet, z. 1. z.	507
		Iratus quòque miseretur odians autem nunquam, ij. j. xliij. 683	683
		Iridis nomina, tom. j. col. ij. lin. 7	ccclxxxiiij.
			Iridis

INDEX IN OPER.

Iridis colores. tom. 1. col. 1. lin. 70	286	iure factum est vt prælati quosdam sibi referuent casus. to. z. col. 1. lin. 64	582
Iridis multiplicitas. tom. 1. col. 2. lin. 30	287	ius politicum triplex. to. z. col. 1. lin. 70	71
iridis figura. tom. 1. col. 1. lin. 25	289	ius politicum proprie non nisi liberis & æqualibus datur. tom. z. col. 1. lin. 78	idem
ironiæ tres gradus. to. 2. col. 2. lin. 68	61	ius politicum quid. tom. z. col. z. lin. 60	idem
irrationalia non sunt ex charitate diligenda sed amore vt li. tom. 2. col. 2. lin. 65	406	ius vxorium quid. tom. z. col. z. lin. 63	idem
irregularitates planetarum quomodo saluauit Eudoxus si- ne eccentricitate. tom. 1. col. 1. lin. 40	453	ius paternum quid. tom. z. col. z. lin. 65	idem
Israel solus ad fidem Christi recipendam erat à principio idoneus. tom. 2. col. 2. lin. lin. 25	390	ius domini quid. tom. z. col. z. lin. 67	idem
italiæ origo quæ fuerit. tom. 2. col. 2. lin. 8	248	ius ciuile duplex, quoddam naturale, quoddam legale. to. z. col. 1. lin. 11	72
iucundius est beneficiũ retribuere, quã recipere. 2. 1. 40. 129		ius ciuile apud iuristas quid. tom. z. col. 1. lin. 18	idem
iudæ Machabæi fortitudo commendatur. to. 2. col. 2. li. 63. 453		ius naturale quid sit. tom. z. col. 1. lin. 26	idem
iudæ peccatum grauissimum fuit ex deformitate. 2. 2. 20. 479		ius gentium quomodo distinguatur à naturali. z. 1. 44. idem	idem
iudæ & Levi tribus vnum regem tantum habebant quem regem appellauerunt Iudæ: cæteræ decem tribus vnum re- gem quem appellabant regem Israel. to. 2. col. 1. lin. 25. 670	681	ius legale quid. tom. z. col. 1. lin. 56	idem
iudæ Machabæi spes. tom. z. col. 1. lin. 18	681	ius positium omne quomodo fundetur in iure naturæ. to. z. col. 1. lin. 70	idem
iudæorum cæcitas & error circa foeneratoriam artem. to. 2. col. 2. lin. 9	760	ius positium præter an sit ius aliquod naturale. z. z. 12. idem	idem
iudex est quoddam ius animatum. tom. 2. col. 1. lin. 69	68	ius naturale quo præcisè à positio differat. z. z. 50 idem	idem
iudex in commutatiua iustitiã quomodo reducat ad me- dium inæqualitatem. tom. 2. col. 2. lin. 3	68	ius omne particulare recipit operanda per ipsum vt vniuer- sale ipsa singularia operabilia. z. z. 70 idem	idem
iudex est sicut anima in ciuitate. tom. 2. col. 2. lin. 80	198	ius suum vnicuique tribuere quomodo intelligat. z. z. 45. 437	442
iudex in iudicando quæ attendere debet, vt magis decli- net ad clementiam, quã ad oppositum. r. 2. c. 2. l. 10. 705		iustè regere tribus exponitur modis. z. 1. 70	442
iudex in iudicando, attendat humanam fragilitatem. idem		iustificatio est ex gratia. tom. z. col. 1. lin. 16	606
iudex, ne à recto deflectat iudicio septem summoperè præ- cauere debet. tom. 2. col. 1. lin. 1	704	iustificatio quomodo fit ex Christi passione. z. 1. 27 idem	idem
iudex caueat, ne ferat secundum se legem, secundum quam iudicet.	idem	iustitia quotuplex fit. tom. z. col. z. lin. 70	63
iudex caueat, ne leui ex causa sententiam proferat. idem		iustitia tria causat in homine sicut & iniustitia. z. 1. 14	64
iudex caueat, ne festinãter & impetuosè suã sententiam proferat. id.		iustitia & iniustitia quod sit. tom. z. col. 1. lin. 21	64
iudex caueat, ne sit pecuniæ & munerum amator. idem		iustitia duplex legalis, & æqualitatis. z. z. 8	64
iudex in iudicando, attendat præcipuè intentionem, legis- latoris. tom. 2. col. 1. lin. 15	706	iustitia particularis quomodo conueniat & differat à lega- li iustitia. z. z. 1. lin. 4	66
iudex attendere debet poti⁹ peccantis motũ q peccatũ. id.		iustitia duplex distributiua, & commutatiua. z. 1. 33 idem	idem
iudex, non modò debet delinquentis peccatum attendere, sed omnia illius bona opera.	idem	iustitia distributiua in quo consistat. z. 1. 37 idem	idem
iudex debet rei potentiam in sustinendo, attendere. idem.		iustitia commutatiua quæ, & quotuplex fit. z. 1. 51 idem	idem
iudex attendere debet, num delinquentes parati sint ad cor- rectionem.	idem	iustitia distributiua attenditur in medio secundum propor- tionalitatem geometricam. tom. z. col. 1. lin. 67	67
iudex pendat humilitatem peccantis. idem		in Iustitiã commutatiua sumitur medium non secundum proportionem geometricã, sed arithmeticã. z. z. 78. idem	idem
iudex iudicet sũ leges scriptas & non sũ arbitrium. idem		iustitia non est virtus media vt inter duas malitias, sed vt inter iniustum facere, & iniustum patiri. z. z. 1	70
iudex, personarum acceptor esse non debet. 2. 30	705	iustitia est virtus moralis. tom. z. col. 1. lin. 80	437
iudex iure irascitur suos quoquomodo lædentib. z. 2. 70. 710		iustitia est in voluntate, non in intellectu, vel appetitu sensi- tuo. tom. z. col. z. lin. 14	idem
iudicare secundum leges conditas expedit, quã arbitrio iudicis. tom. 2. col. 1. lin. 14	707	iustitia est omnis virtus. tom. 2. col. 1. lin. 18	438
iudicandi ordo, triplici gradu distinguitur. 2. 1. 64	170	iustitia generalis quæ. tom. 2. col. 1. lin. 49	439
iudices necessarij sunt in ciuitate. 2. 2. 14	668	iustitia particularis quæ. tom. 2. col. 2. lin. 6	idem
iudices maximè decet æquitas. 2. 2. 47	75	iustitia distributiua, quomodo à commutatiua distinguitur, tom. 2. col. 2. lin. 53	idem
iudices nonnunquam malam subditorum vitam simulare conuenit. tom. 2. col. 1. lin. 30	234	Iustitia ad seipsum quomodo fiat. 2. 2. 45	437
iudices ciues sunt & pars ciuitatis. 2. 2. 45	247	Iustitia omnes alias virtutes ordinat. 2. 1. 43	439
iudices ante sententiam simul conferre oportet, nõ autem singuli in priuato deliberare. tom. 2. col. z. lin. 25	174	Iustitia commutatiua cur non est in Deo, 2. 2. 15	440
iudici necessaria est cognitio ac scientia legum. z. z. 19. 703		Iustitia naturalis & acquisita quæ, 1. 2. 70	142
iudici necessaria est humanorũ contingentiũ experientiã. id.		Iustitia distributiua & punitiua iudicatur secundum varias hominum adinuicem communicationes, 2. 1. 37	117
iudici, in iudicando necessaria est recta voluntas. idem		Iustitia publica quid, z. z. 80	283
iudici vero, quatuor sunt necessaria. 1. z. 70	703	Iustitia à quibusdam inter mala computatur, z. z. 57	383
iudici necessaria est authoritas, vel à Deo, vel ab hoĩb⁹. idem		Iustitia commutatiua quomodo à distributiua diuiditur, tom. z. col. z. lin. 45.	439
iudicibus, maximã curæ debent esse pauperum, pupillorũ, viduarum, ac peregrinorum iudicia. z. 1. 64	705	Iustitia originalis quid sit. z. 1. 50	484
iudicibus, audire litigantiũ sermones nõ expedit. z. 1. 31. 708		præter iustitiã legalem datur vna quædam alia iustitia particularis distincta contra alias virtutes, z. z. 29	65
iudicis officij lex. tom. z. col. z. lin. 50	364	Iustitiã facere, appetere, & esurire, quomodo differant, z. 1. 64	626
iudicium lex tom. z. col. z. lin. 33	360	Iustitiã esurire quid sit, z. z. 4	idem
iudicia domini semper vera sunt. tom. z. col. 1. lin. 50	383	Iustitiã sitire quid sit. z. z. 13	idem
in Iudicio proprio quisque vt in pluribus fallitur. z. z. 65. 186		Iustitiã distributiua medium consistit in quadam propor- tionalitate, z. z. 47	66
iudicium hominis sequitur animi habitus & inclinationem naturalem quandoque. tom. z. col. z. lin. 38	42	Iustitia transgressio euertit rempublicam, z. 1. 43	219
iudiciorum species octo sunt. tom. z. col. 1. lin. 12	211	Iustitiã distributiua lex. z. z. 44	361
iudicium humanum quatuor exigit. z. 1. 76	87	Iustitiã domini in lege diuina quæ sunt, z. 1. 26	383
iudicium triplex attendendum circa homicidias z. 1. 26. III		Iustitiã celsitudo quæ, z. z. 68	437
iudicium humanum, quatuor passionibus peruersum reddi- tur: quibus oportet iudices omninò denudatos esse. to- mo. z. col. z. lin. 69	704	Iustitiã variã diuisiones, z. z. 77	625
iudith castitatis vidualis exemplum. z. z. 63	472	Iustitiã integrales partes duæ sunt, declinare à malo, & fa- cere bonum. z. z. z	440
iure pauperibus spiritu regnum cælorum promittitur. tom. z. col. z. lin. 74	622	Iustitiã partes potentiales sunt quæ ad eliciendos secun- darios iustitiã actus producuntur, z. 1. 1	441
		Iustitiã sex sunt partes apud Ciceronem, z. 1. 30	idem
		Iustitiã septem sunt partes secundum Macrobiũ, z. 1. 70. id.	idem
		Iustitiã nouem sunt partes sũ Andronicũ, z. z. xx. idem	idem
		Iustum	

D. CHRYS. I AVEL.

Iustum distributivum medium est inter magis & minus & in æqualitate consistit, 2.2.31	66	Lacedæmonum cura circa terrenas facultates quid mali pepererit, 2.2.5	176
Iustum distributivum fit formaliter vel æquivalenter semper inter plures, 2.1.23	67	Lacedæmonum ac Cretensum leges communes quomodo fuerunt & cur, 2.1.50	178
Iustum commutativum est medium inter damnum & lucrum, 2.1.57	68	Lacedæmonum respublica visa est popularis & paucorum politia, tom.2.col.2.lin.77	202
Iustum distributivum non est idem quod econtrapassum, tom.2.col.1.lin.59	69	Laconica potestas qua & qualis fuerit, 2.2.38	193
Iustum commutativum nõ est idem quod econtrapassum, tom.2.col.1.lin.68	idem	Lachrimæ sunt à prædominio terra, 3.2.30	20
Iustum omne quomodo talionem seu econtrapassum includat, tom.2.col.2.lin.28	idem	Laicus potest baptizare in necessitatis articulo, 2.1.65	559
Iustum politicum quid sit, 2.1.50	71	Lapis septem oculorum Christus est, 2.1.68	537
Iustum politicum diversum est à iusto dominatio paterno, & viri ad uxorem, 2.2.33	idem	Lapides ex quib. excolat vitrum sunt a prædominio aqua, tom.3.col.1.60	xx.
Iustum à iustificatione quid distet, & contraria, 2.1.1	73	Lapides præciosi sunt à prædominio aqua, 3.1.66	idem
Iustum ab sit idem quod æquum, 2.1.80	idem	Lapides præciosi cur non liquentur quamvis sint à prædominio aqua, tom.3.col.1.lin.69	idem
Iustum duplex simpliciter & secundum quid, 2.2.60	160	Latro quis sit, tom.2.colum.1.lin.19	519
Iustum simpliciter, & secundum quid, quid sit, 2.2.60. idem	idem	Laudis appetitus in muliere, vel ecundiam parit, 2.1.27.727	727
Iustum quomodo sit illud quod maiori videretur partium, 2.1.22	232	Laus & vituperium circa quæ contigant, 2.2.5	97
Iustum opus in tribus consistit, 2.1.20	608	Laus à virtuosis & probis exoptanda est, 2.1.20	116
Iuvenes cur magis corporales voluptates sequuntur quam senes, 2.1.50	107	Laus maxima eorum est qui contra tyrannos insurgunt, tom.2.colum.1.lin.53	225
Iuvenes erudiri oportet quatuor disciplinis & quibus, tom.2.col.2.23	621	Lædencia quæcunque non sunt prava, 2.1.37	105
Iuvenes quam fortitudinem erudiendi sunt, 2.1.23	623	Læticia inepta est superbiæ gradus, 2.2.70	495
Iuvenes fortes, & fœcundi, senes econtra, 1.1.5	349	Læticia in aduersitate iram excitat, 2.1.16	505
Iuvenes optimi sunt sensus econtra senes, 1.1.25	idem	Læticia inepta non tantum gulam, sed omne vitium confect, tom.2.col.1.lin.72	526
Iuvenes maximi sunt amoris, & desiderij ac spei, econtra senes, 1.1.40	idem	Legalia sunt iusta aequaliter nõ autè simpliciter, 2.2.37	64
Iuvenes sunt laboribus aptiores senibus, 1.1.70	idem	Legalis iusticia virtus perfectissima est, tom.2.1.40	65
Iuvenes cur liberales, 2.1.18	689	Legalis iusticia cõtinet in se omnem virtutem, 2.1.69. idem	idem
Iuvenes cur animosi, & audaces, & bonæ spei sunt, 2.1.40.1.	idem	Legatorum lex, tom.2.colum.2.lin.73	361
Iuvenes cur magnanimi sint, 2.1.60	idem	Legislator ante legis institutionem quæ attendere debeat, tom.2.col.2.lin.60	170
Iuvenes cur non suspiciosi sint, 2.2.10	idem	Legislator non suis se viribus credere debet, sed Dei auxilio, tom.2.col.2.lin.46	335
Iuvenes cur ad misericordiam proniores sint quam senes, tom.2.col.2.lin.18	idem	Legislator cuius virtute condere leges debeat, 2.2.60. idem	idem
Iuvenes cur verecundi, 2.2.26	idem	Legislator parva, & incerta parum in ferendis legibus curare debet, tom.2.col.2.lin.16	336
Iuvenes cur sint maximè passionum gulæ & veneris insectores, 2.2.46	idem	Legislator quas leges condere debeat, 2.2.45	idem
Iuvenes quamobrem de facili vertibiles, & maximè inconstantes sint, 2.2.74	idem	Legislator quomodo curare debet populum sibi subditum quasi agrum, tom.2.col.1.lin.7	337
Iuvenes cur creduli sint, 2.1.4	690	Legislator civitatis quomodo leges disponere ac ordinare debeat, 2.1.46	idem
Iuvenes cur cõrumeliosi & maximè iniuriosi sint, 2.1.15. id.	idem	Legislator omnino in suis legibus tria intendit, 2.2.53	668
Iuvenes cur vt plurimum mendaces, 2.1.30	idem	Legislatorem prudentem quæ attendere oporteat in legum institutione, tom.2.col.1.lin.xx.	253
Iuvenes cur semper in suis operibus excedunt, 2.1.45. idem	idem	Legislatorem optimum oportet intendere, vt pueri bonis moribus & disciplinis erudiantur, 2.1.65	260
Iuvenes quare compatientes, 2.2.80	727	Legislatorem oportet esse virum diuinum cum ingenij acuminem tum vitæ probitate, tom.2.col.1.lin.40	335
Iuvenes, quomodo regendi sunt quò ad intellectum in tertio septennio, 2.1.45	736	Legislatorem in ferendis populo legibus patrem potius, ac matrem decet esse quàm dominum, vel tyrannum, tom.2.colum.1.lin.72	idem
Iuvenes à prauorum conuersatione arcendi, tribus ex causis, 2.1.48	738	Legislator quomodo in ferendis legibus, vt pictorem se debet exhibere, tom.2.col.2.lin.11	idem
Iuuenilis ætas nequaquam coniugio conuenit, præcipue tamen in fœminis, quatuor de causis, 2.1.10	723	Legislator animi bona præ cæteris intendere debet, tom.2.col.2.lin.2	336
Iuuenis avarus est incurabilis, 2.2.24	51	Legislatoris intentio quæ, 2.1.12	191
Iuuenium mores sex laudabiles, & totidem illaudabiles, tom.2.col.1.lin.10	689	Lentum quid sit, tom.3.colum.2.lin.44	15
Iuuenium regula bene viuendi, 2.2.50	6.6	Lex quæ non iubet, mala sunt, quò intelligatur, 2.ij.lxij.	76
Iuuentutem verecundia decet, non autem senectutem, tom.2.col.1.lin.17	63	Lex humana statuit aliquos seruire aliis, 2.1.15	161
Iuuentus quid, 1.1.12	348	Lex quomodo est verus princeps, 2.2.65	188
Iuuentus auget spem, 2.1.55	401	Lex puerorum qui nascuntur orbat, 2.2.70	257
L			
Labor, & delectatio virtutem sequuntur, 2.2.60	46	Lex Platonis de diuortio, 2.1.45	317
Labor nimius corporis mentem impedit, 2.2.38	262	Lex quidnam sit, 2.1.75	333
Labor mentis corpus debilitat, 2.2.40	idem	Lex abdicationis filiorum à patre, 2.2.1	349
Labor iuuenibus longæ vitæ semibus autem breuioris, tom.2.col.1.lin.10.	252	Lex auferendæ ad ministracionis à patre amato, ij.ij.30.	349
Labor maior simpliciter non meretur maius præmium, tom.2.col.2.lin.33	474	Lex de alienis non accipiendis, ij. j.34	idem
Lac magis humanum nutrimentum est puero quàm bestie, tom.2.col.1.lin.70	258	Lex arbitri, ij.1.40	350
Lac, mel, oleum & alia huiusmodi cur non vaporent, tom.3.col.1.lin.14.	19	Lex de adulteris, ij. j.73	idem
Lactis icor est aqua à prædominio, 3.1.75	20	Lex de artificibus, ij. j.30	idem
Lacedæmones nolebant regem perpetuo regnare & cur, tom.2.col.1.lin.70	177	Lex cauponantium, ij. ij.57	idem
Lacedæmonibus quatuor contigerunt mala ex neglecta & mala mulierum disciplina, 2.2.75	175	Lex de censoribus venalium rerum, 2.1.46	351
		Lex conmutationum, ij. j.66	idem
		Lex conseruatorum sacræ pecuniæ, ij. j.76	idem
		Lex de conuitiis, ij. j.6	idem
		Lex curæ parentum, ij. ij.1. j.	idem
		Lex custodum civitatis & regionis, ij. j.38	cc.lij.

INDEX IN OPER.

Lex custodum & curatorum agrorum, z. 2. 7	idem	Lex verberantis, to. z. col. 1. lin. 46	idem
Lex de diuortijs, z. 2. 40	idem	Lex vxoricidæ ex ira, to. z. col. z. lin. 13	idem
Lex diuini cultus, z. 2. 60	idem	Lex diuina quomodo corda lætificet, z. 1. xx.	383
Lex occiforis domini, z. 1. 1	353	lex diuina quomodo sanctum, & perpetuum domini timo- rem in anima causet, to. z. col. z. lin. 66	idem
Lex ædilium, z. 1. 10	idem	Lex diuina oculos hominum illuminat quia lucidum domi- ni præceptum continet, to. z. col. 1. lin. 66	idem
Lex educationis militum, z. 1. 15	idem	lex bifariam fumitur, z. 2. 63	713
Lex electionis magistratum, z. 1. 70	idem	lex quid.	idem
Lex eruditionis puerorum, z. 2. 77	idem	lex, non nisi promulgata & scriptis mandata, cogit ad sui obferuantiam, to. z. col. z. 70	713
Lex ætatis legum custodum, z. 1. 20	356	lex naturalis, qui promulgetur, z. 1. 10	714
Lex falforum testium, z. 1. 25	idem	lex humana, qui promulgetur.	idem
Lex fauoris causæ iniustæ, tom. 2. col. 1. lin. 45	idem	lex naturalis quid, z. 1. 76	idem
Lex foenoris, tom. 2. col. 1. lin. 77	idem	lex positua quid, tom. z. col. 1. lin. 4	idem
Lex fideiussoris, tom. 2. col. z. lin. 35	idem	lex naturalis in tria membra diuidi solet.	idem
Lex occiforis filij ex ira, tom. 2. col. z. lin. 60	idem	lex naturalis omnium entium quæ.	idem
Lex occiforis fratris, tom. 2. col. z. lin. 60	idem	lex naturalis omnium animalium, quæ.	idem
Lex furiosi, to. z. col. z. lin. 70	idem	lex naturalis omnium gentium, quæ.	idem
Lex furti, to. z. col. z. 80	idem	lex humana, quid.	idem
Lex hæredis instituendi, tom. 2. col. 1. lin. 26	357	lex diuina atque Evangelica, præter humanam legem, ho- minib. necessariæ fuere, ad bene viuendum, z. 2. 34	715
Lex homicidæ inuoluntarij, tom. z. col. 1. lin. 60	idem	lex quælibet super naturalem firmanda est, z. 1. z	idem
Lex homicidæ ex ira, tom. 2. col. z. lin. 34	idem	lex ciuilibus tres debet habere condiciones.	idem
Lex homicidæ parentis ex ira, tom. 2. col. 1. lin. 7	358	Legæ præcipiuntur actus omnium virtutum, z. 2. 73	64
Lex homicidæ mundi, tom. 2. col. 1. lin. 25	idem	ex lege iustum est aliquos aliquibus seruire, z. 2. 37	160
Lex homicidæ ignorati, tom. 2. col. 1. 40	idem	in lege diuina quo ad mores nihil irrationabile continetur tom. z. col. z. lin. 62	380
Lex homicidæ conciuis ex proposito, tom. 2. col. 1. li. 48. ibid.	idem	Legem condere ad quem & quomodo spectet, z. 1. 70.	146
Lex homicidæ voluntarij parentum, tom. 2. col. z. li. 56. ibid.	idem	legem scripto mandare an sit necesse, z. 2. 28	idem
Lex homicidæ sui ipsius, tom. 2. col. 1. lin. 8	259	Legem principari vtilius est quàm optimū virū, z. 1. 28.	195
Lex homicidæ irrationalis, tom. 2. col. 1. lin. 40	359	Legem dominari in omni politia quō verum, z. 1. 20	200
Lex hostis maximi patriæ, tom. 2. col. 1. lin. 53	idem	Leges condere quas & quantas requirit condiciones, tom. ij. col. j. lin. 40	147
Lex inferentis manus in parentes, tom. 2. col. 1. lin. 68	idem	leges non sunt cito mutandæ pro voluntate, ij. j. 35	175
Lex inopis & mendici virtuosus, z. 2. 50	idem	leges Græcorū cur in in Creta prius inuentæ sunt, z. 1. 65. 178	178
Lex impij, tom. 2. col. z. lin. 68	idem	Leges paternæ quæ sint, to. z. col. 1. lin. x.	193
Lex iniuriantis, tom. 2. col. z. lin. 7	360	leges viri ad vxorem, to. ij. col. 1. lin. 3	271
Lex iudicum, tom. z. col. z. li. 34	idem	leges quæ seruandæ sunt ab vxore erga virum, ij. 1. 38	272
Lex iudicum capitalis criminis, tom. z. col. z. lin. 72	idem	leges quatuor seruandæ à parentibus erga filios, ij. ij. 43. id.	319
Lex de non fiendis iudicijs per insurandum, z. 1. 20	361	leges addisci debent, to. ij. col. j. lin. 16	319
Lex instituendi iudices, ac peragesidorū iudiciorū, z. 1. 57. id.	idem	leges rationi non consentaneæ, decreta potius vel ædicta dicendæ sunt quàm leges, to. ij. col. ij. lin. 28	333
Lex iustitiæ distributiue, tom. 2. col. z. lin. 44	idem	leges humanæ tribus ex causis immutabilitatem assequuntur, tom. ij. col. ij. lin. 36	idem
Lex legatorum, tom. z. col. lin. 73	idem	leges conditæ sub Saturno minimè necessariæ fuerunt, to. ij. col. j. lin. 51	334
Lex impediendum testes, to. col. 1. lin. 1	362	leges condere post Saturni regnū necessarium fuit, ij. ij. 4. id.	336
Lex libertij, tom. z. col. 1. lin. x.	idem	leges varias quomodo in varios Deos retulerunt antiqui, to. ij. col. 1. lin. xxij.	336
Lex magistratus, Musica, ac Gymnastica, z. 1. 30	idem	leges condendæ qualesnam & de quibus, ij. j. xxxviii. idem	337
Lex magistratus educationis puerorum, ac puellarum, tom. z. col. 1. lin. 73	idem	leges à Deo iustæ petendæ sunt, to. ij. col. z. lin. x.	337
Lex matrimoniorum, tom. z. col. z. lin. 25	idem	leges à tribus legislatoribus sumendæ sunt, ij. ij. xxv. idem	337
Lex mensuræ ac pretij venalium, z. 1. 60	363	leges Belli, to. ij. col. j. 53	430
Lex militiæ, tom. 2. col. 1. lin. 74	idem	leges humanæ necessariæ sunt, to. ij. col. ij. lin. 75	597
Lex ministri patriæ, quod munera non suscipiat, z. 1. 25	364	leges Ecclesiæ non sunt merè humanæ, ij. ij. 3	598
Lex mouentis bellum, & sua voluntate pacem agentis, to. z. col. 1. lin. 35	idem	leges, quibus regendus est populus Christianus, ij. j. 19.	712
Lex nocuenti aquarum, tom. z. col. 1. lin. 44	idem	leges humanæ quib. regendus est populus Christianus qua- les debeant esse, to. ij. col. j. lin. 60	714
Lex officij iudicis, tom. z. col. z. lin. 50	idem	leges condere, cur necessarium fuerit, ij. j. 56	715
Lex officij regis, tom. z. col. z. lin. 73	idem	leges, quibus conditis ac firmatis regendus sit Christianus populus, tom. ij. col. ij. lin. 3	716
Lex peregrinationis, ac receptionis peregrinorū, z. 2. 80. id.	idem	Legis institutio necessaria est ad inducendam in bono ope- re consuetudinem, ij. col. ij. lin. 70	145
Lex pompæ funebris, z. 2. 48	365	legis positio prodest omnibus, tom. ij. col. j. lin. xx.	146
Lex prohibentis volentem secum certare, z. 1. 7	366	legis conditorem, quæ scire oporteat, ij. ij. 40	idem
Lex quæstus & lucri, tom. z. col. 1. lin. 20	idem	legis quanta sit necessitas, ij. j. 40	idem
Lex recipientis rem furto ablatam, tom. z. col. j. lin. 43.	idem	legis consideratio ad politicum pertinet, ij. j. 67	197
Lex recipientis exulem, to. z. col. 1. lin. 47	idem	legis minima si nō seruēt facile ruit respública, ij. j. 33. cccxx.	333
Lex regiminis seruorum, to. z. col. 1. lin. 53	idem	legis diuinæ mandata desiderabilia sunt super aurum & la- pidem pretiosum multum, tomo ij. column. ij. lin. xxj. 384	384
Lex sacerdotis, to. z. col. z. lin. 5	idem	legis positua quæ, tom. ij. colum. ij. lin. 66	442
Lex sacrilegi, to. z. col. z. lin. 22	idem	legis cuiuslibet, quinque sunt opera, tom. j. col. ij. lin. 75	715
Lex sepulchri, to. z. col. 1. lin. 5	367	legis duæ sunt opportunæ dispositiones, ij. 1. 47	ccij.
Lex seruandæ domus, to. z. col. 1. lin. xx.	idem	legis posituæ conditor, quid debeat esse, t. ij. col. 1. li. 42. 713	713
Lex syndicatus magistratum, z. 2. 7	idem	Legum priuati conditores qui fuerint, ij. ij. 18	180
Lex termini non mutandi, to. z. col. 1. lin. 24	368	legum finis ac principatus an sit bellum vel pax, ij. ij. x.	253
Lex testium, to. z. col. 1. lin. 40	idem	Legum genera quatuor apud Platonem, to. ij. col. j. li. 1.	334
Lex testamenti, to. z. col. 1. lin. 55	idem	Legum necessitas, tom. ij. col. j. lin. 46	idem
Lex tributij publici, to. z. col. 1. lin. 80	idem		
Lex tutorum pupillorum, tom. z. col. z. lin. 24	idem		
Lex venatum, tom. z. col. z. lin. 33	369		
Lex venenorum, ac veneficiorum, tom. z. col. z. lin. 78	idem		
Lex vendentis rem adulteratam, z. 1. 50	370		
Lex vitij rei venditæ, to. z. col. z. lin. xx.	370		
Lex veneris illicitæ, z. 2. 37	idem		
Lex vulnerantis in vniuersali; z. 1. 76	371		
Lex vulnerantis ex proposito consanguineum vel amicum, tom. z. col. z. lin. 34	idem		
Lex vulnerantis ex ira, z. 1. 1.	372		
Lex vulnerantis non sponte, tom. z. col. 1. lin. 37	idem		

D. CHRYS. I AVEL.

Legum conditores qui, z. 1. 20	335	Locus differentia diuiditur maxime, per locum intrinsecū,	
Legum alia naturalis, alia positina, z. 1. 76	714	extrinsecum, & medium: & quid ipsorum vnumquod-	
Legum varij conditores apud diuersas gentes, z. z. xx. idem		que sit, tom. 1. col. 1. lin. 53	idem
Leonem in socium habere non expedit, z. z. 3	191	Locus à definitione quadruplex est, tom. 1. col. 1. lin. 78. idem	
Leue, & graue an moueantur ad loca sua per lineas rectas		Locus intrinsecus à substantia quid sit & quomodo diuidi-	
tom. 1. col. 1. lin. 36	228	tur, tom. 1. col. 1. li. 70	idem
Leuia, & grauia à quo effectiue moueantur, 1. z. xx.	227	Locus à definito quadruplex est, 1. 2. 13	idem
Leuia inanimata, vtrum moueatur à seipsis, vel à principio		Locus à toto integrali quid sit, 1. 1. 22	146
extrinsecō, 1. 1. 23	605	Locus à toto in quantitate quid sit, 1. 1. 37	idem
Leuitas, & grauitas sunt substantiales formæ his quibus at-		Locus à coniugatis quid sit, 1. 2. 67	147
tribuuntur, 1. 1. 78	225	Locus sumitur quatuor modis, 1. 2. 51	172
Leuitas mentis gradus est superbia, z. z. 55	495	Locus an sit superficies, 1. 2. 70	173
Leucippi ac Democlyti positio de principijs rerū, 1. z. 22. 365		Locus sumitur dupliciter, sc. pro superficie tantum, & pro	
Liber est qui sui effectiue & finaliter omnia facit, z. z. 52. 230		superficie, & qualitate corporis, j. j. 7	174
Liber de sensu & sensato ad quam partem philosophiæ na-		Locus an sit immobilis, 1. 1. 18	idem
turalis immediatè sequatur, 3. 1. 58	22	Locus, an sit forma, vel materia, j. j. 70	553
Liberalitas est circa mediocres diuitias, z. 1. 30	31	locus, vtrum possit esse in loco.	idem
Liberalitas versatur circa pecunias, & omne estimabile pe-		locus, an moueatur ad motum locati.	idem
cunia, tom. 1. col. 1. lin. 30	50	locus an semper moueatur ad motum locantis.	idem
Liberalitas quid sit definitur, 2. z. 38	441	locus & corpus, an sint idem, tom. 1. col. 2. lin. 55	551
Liberalitatis actus quis, z. z. 16	50	locus idem proprius, an & quomodo possit continere duo	
Liberalitatis actus circumstantiæ tam in dando quàm in re-		corpora simul, 1. 1. 55	565
cipiendo pecunias, j. j. 60	idem	Locus naturalis, virtutem locati conseruatiuam, & trahen-	
Liberalis proprietates, z. 1. 17	51	di atque perficiendi ipsum finaliter habet, 1. 2. 70	549
Liberalis & prodigi actus contrarij sunt, z. 1. 58	idem	Locus, bifariam consideratur, 1. 2. 15	552
Libera ac seruales disciplinæ quæ, z. 1. 36	261	Locus naturalis, qui conueniat superfici ei vnus elementi,	
Liberiores & magis, ingenuos dominari licet minimè, to. 2.		ambientis aliud, 1. 1. 7	560
col. 2. lin. 37	190	locus naturalis, duobus modis sumitur.	idem
Liberum arbitrium medium est ad consequendum finem		locus naturalis, qui competat centro mundi.	idem
homini promissum à Deo, z. 1. 65	447	locus, an præcesserit mundum, 1. 1. 37	551
Liberum arbitrium rationabiliter datum fuit homini, to. z.		Locus mundi quid.	idem
col. 2. lin. 12	idem	locus, quibus modis sit æqualis locato, 1. 1. 48	554
Liberum arbitrium num Deus constituerit, 2. 2. 44	idem	Locus sursum & locus deorsum, qui sint loci species, ac ex-	
Libertatem moderatam appetere debent ciues, 2. 1. 16.	332	trema longissimæ lineæ, 1. 2. 34	dl.
Libertas dupliciter sumitur, 2. 2. 48	230	locus, in quo prædicamento reponatur, j. 2. 7	dlvij.
Liberti lex, 2. 1. 10	362	locus animarum qui vt mox nati decesserunt, ex Platone.	
Linea quid, tom. 1. col. 1. 36	58	tom. 3. col. 2. lin. 54	lix.
Linea curva quæ sit, to. 3. col. 1. lin. 22	67	locus animarum eorum, qui notabili tēpore vixerunt, pec-	
Linea duplex est, 3. 1. 19	idem	carunt quæ non obdurati, sed interposita pœnitentia, ex	
Linea recta quæ sit, 3. 1. 20	eod.	Platone, tom. 3. col. 2. li. 59	idem
Linea quid sit, 3. 1. 16	idem	locus animarum eorum qui obdurati fuerunt in malo, &	
Lineæ curuæ multæ sunt species, 3. 1. 24	idem	præ magnitudine scelerum facti sunt insanabiles, ex Pla-	
Liquabile aliquod ex sua natura non liquatur, & cur, to. 3.		tone, to. 3. col. 2. lin. 65	idem
col. 2. lin. 5	14	locus animarum eorum qui piè sancte quæ vixerunt in nul-	
Liquabile omne, vel coagulatur absentia humiditatis, vel præ-		lo tamen philosophandi genere exercitati, ex Platone,	
sentia humiditatis, id est, stante humido, 3. 1. 75	idem	tom. 3. col. 1. lin. 1	60
Liquatio quid sit, 3. 2. 12	12	locus animarum eorum qui sanctè vixerunt in ciuili philo-	
Liquatio, vel solutio est motus à sicco ad humidum factus		sophia, tom. 3. col. 1. lin. 7	idem
aliquando à calido, aliquando à frigido, 3. 1. 37	13	locus animarum qui sanctè vixerunt exactissimam philo-	
Liquatio, vel solutio fit à cōtrariis causis congelationi vel		sophiam sectantes, ex Platone, 3. 1. 13	eodem
coagulationi, 3. 1. 41	idem	Logica quomodo fuerit inuenta, & aucta, 1. 2. 31	5
Liquabilium à calido sunt à prædominio aqua, vel commu-		logica quid sit, 1. 1. 22	6
niter terra & aqua, 3. 1. 31	20	logica alia definitio, 1. 1. 78	idem
Liquabilium à frigido à frigido sunt terra à prædomi-		ex logica cognoscimus principia aliarum scientiarum, to.	
nio, 3. 1. 39	idem	1. col. 2. lin. 42	idem
Liquabilium, quædam à calido liquantur, quædam à frigi-		Logica dupliciter sumitur, 1. 1. 76	7
do, nihil ab vtroque, 3. 1. 23	eodem	logica nunquid sit necessaria, 1. 1. 7	8
Lis & amicitia quomodo principia posuit Empedocles, to-		logica qualis sit scientia, & sub qua parte scientiæ vniuersa	
mo 1. col. 1. lin. 49	366	liter diuisæ locanda sit, 1. 1. 48	8
Loca publica in ciuitate esse tria debent, 2. 2. 10	250	logica quomodo sit praxis absoluta ratio, 1. 1. 2	9
Locales differentia quomodo sint in cælo, & quomodo su-		Logica quomodo in partes suas diuidenda sit, 1. 1. 22.	idem
mantur in vniuerso, 1. 2. 35	215	logica duplex, s. naturalis, & artificialis, 1. 1. 45	idem
Locales differentia an ponantur in cælo ex natura rei, &		logica artificialis diuiditur in docentem & in vtentem, to.	
simpliciter an solum per respectum ad nos, 1. 2. 66	216	j. col. 1. lin. 77	idem
Localis trāspositio facilis & difficilis corruptionis est cau-		Logica docens diuiditur in tres partes, j. 2. 18	idem
sa, tom. 1. col. 1. lin. 65	350	in Logica à quo sit incipiendum, & quis ordo prosequen-	
Loci sophisticj quotnam sunt tam in dictione, quam ex-		odus, ne confundatur ingenium nouitij, 1. 2. 66	idem
tra, to. 1. col. 1. 78	149	Logica necessaria est, & cur, 2. j. 17	745
Loci diffinitiones duæ, 1. 2. 72	172	Logica partes quæ, j. z. 24	7
loci diuersas disponit ciuitatē ad mutationem, 2. 1. 70. 214		logica vtilitas & necessitas quæ, tom. 2. column. 2. lin. 44.	7
Loci immobilitas, penes duo attenditur, 1. 1. 37	556	& tom. eod. col. 1. lin. 70	371
Loci immobilitatis ratio, in quo consistat.	idem	Logico si sufficiunt duæ orationis partes s. nomen rectum	
Loco posito, an poni causam necesse sit, 1. z. 56	552	& verbum rectum, j. j. 40	15
Locus quid, 1. 2. 46	554	Logicus, & grammaticus quomodo differant, tom. 1. col. j.	
Locus, quomodo spectat ad genus quantitatis.	idem	lin. 43	idem
Locus, quomodo spectat ad genus qualitatis.	idem	Logicus cur indiget pronomine demonstratiuo, to. j. col. j.	
Locus, varijs sumitur modis, 1. 2. 66	555	lin. 61	idem
Locus est immobilis, 1. 1. 37	556	Logicus, an diffiniat per materiam, Phycus vero per for-	
Locus quid sit, 1. 2. 36. 58. & eod. 1. 16	145	nam, tom. j. col. j. lin. 66	622

INDEX IN OPER.

Longætitus super terram, quod præmium est, 2.2.62	408	Madefactibilia quibus conueniant in genere, 3.z.v	idem
Lucidi natura, tria exigit, 1.2.52	747	Madefactibilis definitio, 3.1.71	idem
Lucrari pecunias arte, iustissimum est, 2.j.64	760	Madefactibile verum & perfectum requirit quod recipiat humidum alienum, in profundo in omnibus poris suis, & in superficie, exteriori, 3.j.66	idem
Lucrari pecunias experimento, quomodo sit licitum, ibid.			
Lucratini modi, pecuniarum, qui patrifamilias conueniant, 1.1.1.1	662	Magis meretur qui ratione magis præualeat, 2.2.38	474
Lucratoria mercenaria quibus conueniat, 2.2.18	idem	Magis bifariam sumitur, j.2.8	530
Lucrator vilis quis sit, 2.j.5	519	Magis & minus in forma, ad quam est motus non differunt specie, tom. 1.col. j.21	dxix.
Lucretia cur non fuit vere pudica, 2.2.55	386	Magnes, quomodo atrahat ad se ferrum, j.j.xxv.	dxciij.
Ludi operationes sunt per se eligibiles, 2.1.10	140	Magnes, quomodo virtutem trahendi ad se ferrum, amittat, tom. j.col. z.li.48	dxciij.
Ludus est virtus moralis & potest esse vitium, 2.2.41	61	Magistratus est pars ciuitatis, 2.j.xviii.	199
Ludus non est humana felicitas, 2.j.65	140	Magistratus nunquid distinguatur ex negociis aut personis regulandis, 2.2.80	202
Ludus ac solatium iucunda sunt, 2.1.x.	264	Magistratus instituendus est in ciuitate, qui corrigat ciuium mores, tom. z.col. j.lin.x.	221
Ludus, cur necessarius, 2.2.55	741	Magistratus ædilium necessarius est ciuitati, 2.2.36	236
Luctus varii sunt species, 2.2.23	624	Magistratus quæstorum, tom. z.col. z.lin.1.	idem
Luctus triplex, 2.2.36	idem	Magistratus memorialium, 2.2.lvj.	idem
Luctus malus quatuor fit modis, 2.2.40	idem	Magistratus officialium exequetium condemnatorias sententias, tom. z.col. z.lin.70	idem
Luctus bonus triplici ex causa procedit, 2.2.66	idem	Magistratus principum belli, 2.1.xlv.	237
Luctus indifferens quis sit, 2.1.30	625	Magistratum lex, 2.2.v.	367
Lugentibus cur consolationis præmiu deputatur, 2.2.4.id.	625	Magistratum electionis lex, 2.j.70	ccclij.
Lux quid sit, j.z.3	303	Magnificencia est circa magnas diuitias, 2.j.xxxv.	xxxj.
lux vt lux, per se est visibilis, j.j.69	648	Magnificencia, sicut & liberalitas circa pecunias est, tom. z.col. z.lin.liv.	lij.
lumen animæ duplex, 2.j.5	285	Magnificentiæ nonnulli gradus, 2.2.64	lij.
lumen quid sit, j.z.z.233. & tom. eod. z.7	303	Magnifici opus ad diuina, & reipublicæ bona extrahi debet, tom. z.col. z.lin.34	idem
lumen triplex videlicet gratiæ, intellectus, & Theophaniæ, tom. z.col. 1.lin.25	629	Magnificum emere rem minoris quàm valeat indecens est, tom. z.col. j.lin.2	idem
lumen quid, j.j.4	649	Magnificum solum decet expendere, 2.2.66	lij.
lumen, nunquid habeat esse tantum intentionale in medio an reale.	idem	Magnificus quæ attendere debeat in expensis magnis faciendis, tom. z.col. z.lin.74	idem
lumen, bifariam consideratur.	idem	Magnificus similis dicitur perito artificio, 2.j.lv.	lij.
lumen, lux, radius, splendor qui differant, j.j.46	650	Magnificus exponit propter honestum finem, 2.j.69.	idem
luminis diuini, & humani discrimen, 2.j.60	379	Magnificus in quouis genere operis facit quippiam magnum, quod non facile est excedere, 2.1.xv.	liij.
Luminis solaris, duæ sunt actiones, j.j.50	669	Magnificus licet sit malus non tamen infamis est, tom. z.col. j.lin.70	idem
lunæ partes maculosæ quæ, j.j.25	221	Magnanimitas est circa magnos honores, 2.j.48	31
lunæ eclipsis causa finalis, j.z.50	432	Magnanimitas est circa ea, quæ maximè hominem dignificant, & extollunt, 2.2.28	idem
Luna e & causa accessus & recessus maris, 3.z.60	68	Magnanimitas quomodo attingit medium si sit circa magna, 2.2.67	idem
lunæ effectus varij, 3.z.54	idem	Magnanimitas est omnium virtutum decor, 2.1.70	55
lusuus an mollis an intemperatus dici debeat, 2.j.4	101	Magnanimitas est circa honores vt circa proximam materiam, tom. z.col. 1.lin.x.	idem
lusorem perdere vt in pluribus, duobus modis contingit, tom. j.col. j.lin.27	536	Magnanimitas supponit omnes alias virtutes, 2.1.33.	idem
lutheranorum dogmata contra Christianu opus, 2.2.7.	605	Magnanimi proprietates, 2.2.70	idem
lutheri argumenta contra sacramentu confirmationis soluantur, 2.j.43	564	Magnanimi motus lætus vox grauis & locutio stabilis est, tom. z.col. z.lin.34	56
lutheri hæresis de sacramento Eucharistiæ quæ, 2.j.45	560	Magnanimum nõ decet cuiquam inferre iniuriam, 2.1.56.	55
lutheri opinio de transubstantiatione panis, & vini in corpus & sanguinem Christi, 2.j.65	571	Magnanimum indecens est iniuriarum memorem esse, tom. z.col. 2.lin.8	56
lutheri opinio de sacramento poenitentia, 2.j.80	580	Magnanimum decet esse studiosum circa bona non lucrosa, tom. z.col. 2.lin.28	idem
lutheri opinio de baptismo contra Theologos, 2.j.64	560	Magnanimus pro magnis se discrimini exponit, 2.2.76.	55
lutheri opinio de votis monasticis & eius reprobatio catholica, 2.j.28	613	Magnanimus non extollitur magnis honoribus, nec minoribus animo deiicitur, parumpendit tamen quoduis fortunæ bonum, 2.2.4	idem
lutum an à solo frigido coaguletur, 3.z.38	19	Magnanimus magis afficitur ei, cui beneficium præstitit quàm illi, qui sibi beneficium contulit, 2.1.20	56
luxuria sumitur quinque modis, 2.j.12	527	Magnanimus non libenter audit quæ sibi collata sunt beneficia, tom. z.col. 1.lin.30	idem
luxuria quid sit, 2.j.43	idem	Magnanimus ociosus, & piger est, 2.1.52	idem
luxuria est ex genere suo peccatum mortale, 2.1.16	530	Magnanimus liberè loquitur, & vera, 2.1.69	idem
luxuria est vitium capitale, 2.1.74	idem	Magnanimus raro cum aliis conuiuare debet, 2.1.77	idem
ex luxuria quot mala homini eueniant, 2.2.18	idem	Magnitudinem ex forma non posse diuidi in infinitum, addo vt detur minimum, bifariam intelligitur, tom. 1.col. z.lin.57	548
luxuria duplicem voluntatis actum impedit, 2.2.23	533	Magnitudinis diuisio, an tendat in infinitum, tom. 1.col. 1.lin.70	549
luxuria illico fugienda est, 2.2.48	534	Magnitudo, an sit diuisibilis, & augmentabilis in infinitum ita vt excedat quancunque magnitudinem finitam, idem	idem
luxuriæ num quouis actus sit peccatum, 2.1.70	527	Magnitudo finita, virtutem infinitam habere non potest, tom. 1.colum. 1.lin.10	611
luxuriæ nam quouis actus sit peccatum mortale, 2.j.53	529		
luxuriæ species quot sint, 2.j.16	531		
luxuriæ filia quænam sint, 2.j.35	533		
luxuriæ quinque occasiones sunt quas fugere oportet ad eam vitandam, 2.j.30	534		
lycurgi institutum circa militiam, 2.2.47	177		
lycurgus noluit in ciuitate publicum ærarium esse quod quidem irrationabile fuit, 2.2.80	idem		
lycurgus quandoque conuiuia communia in ciuitate fieri voluit, tom. z.col. z.lin.xxv.	idem		
lycurgus de republica leges dedit, 2.2.60	381		
Lydia musica inuenibus conuenit Phrygia senibus, tom. z.col. j.lin.30	268		
lymbus puerorum vbi sit, 2.j.14	663		
lymbus patrum quid, 2.j.16	idem		
M			
Machabæorum spes inclita, 2.2.44	402		
Macrobij sententia de iusticiæ partibus, 2.j.70	441		
Maciei definitio, tom. 3.col. z.lin.xx.	12		
Madefactibilia quibus competant in specie, 3.z.15	xv.		

Magnitudo naturalis, bifariam consideratur, l. l. 70	545	M. Cato cur non fuerit verè fortis, 2. 2. 55	386
Magnitudo, non componitur ex indivisibilibus, l. l. 584	584	Martyres Christi verè fortes fuerunt, 2. 2. 58	idem
Magnitudo, tempus, & motus, num sint eiusdem rationis, quantum ad hoc, quod est componi vel non componi ex indivisibilibus, l. 2. 21	585	martyr est testis omni acceptione dignus, 2. 2. 16	454
Magnitudo, tempus, & motus, nunquid se concomitentur, & quomodo, l. 2. 78	586	martyrij causa est fides, ac charitas, ij. xxx. j.	idem
Magnitudo, motus, & tempus, infinita vel finita esse, dupliciter imaginatur, l. 2. 18	587	martyrij Laurentij contemplare exemplum, j. j. 76	453
Magnitudo si ex divisibilibus componitur & motus etiam to. l. col. 2. lin. 28	182	Masculi longioris sunt vitæ quàm foeminae, j. j. xxx.	352
magnitudo & quantitas terræ in circuitu quæ sit, l. l. 60. 223	223	mater magis diligit filios quàm patrem, ij. j. x.	409
machumetana lex philosophiæ studium prohibuit, 2. j. 35. 449	449	mater non concurrat activè ad generationem, sed passivè, to. l. col. 2. lin. 58	824
Machumetana felicitatem incorporalibus posuit, 2. l. 37. id.	id.	Matres cur magis diligant filios quàm patres, ij. j. xv.	120
Machumetanae legis præcipua capita absurda, 2. l. 40. idem	id.	matres, vel nutrices, quæ obseruare debent erga pueros, ff. fantes, ij. j. 58	242
Machumetani sacerdotes populum monent euaginato gladio, 2. l. 30	id.	Materiam prægnantium optima dispositio, ij. j. 38	257
Machumetani quomodo ad legis suæ obseruantiam homines hortentur, 2. l. 60	392	Materia magnificentia triplex assignatur, ij. j. xxvj.	53
Machumetanorum incredulitas quæ, 2. l. 60	396	Materia syllogismi duplex, j. j. 15	77
Machumetani legem Auicenna & Auerroes despexerunt, to. z. col. 1. lin. 38	449	Materia prima quid sit, j. j. 48	160
Machumetani lex statuit nonnulla seruare, quæ re & a abhorret ratio, 2. l. 50	id.	Materia quid sit, l. 2. 32	146
Machumetani de felicitate sententia, 2. z. 45	635	Materia principatus sunt loca diuersa, ac hominum multitudo regenda, ij. j. 40	209
Machumetani lex carnalibus data regit errores suos, 2. l. 40. 302	302	Materia prima non potest existere, nec permanere in materia omni forma, j. j. xx.	232
Machumetani lex sensibilibus plures habet sectatores, 2. z. 60. 392	392	Materia consideratur dupliciter, secundum se & quantum ad suam actualitatem, j. j. 7	257
Machumetanus cur miracula non fecit, 2. l. 50	id.	Materia ciuitatis duplex, 2. 2. x.	328
Machumetus quid assignabat cur non faceret miracula, to. mo. 2. col. 1. lin. 27	449	ex materia prima quomodo fit aliquid, l. 1. 38	370
Machumetus beatitudinem incorporalibus promittit, to. z. col. 1. lin. 70	392	Materia cuius causalitas consistit in sola formæ receptione, to. l. col. 1. lin. 68	395
Machumetus cur catos nutriendos præceperit, 2. z. 8. idem	id.	Materia an quam forma & generatum, & agens possint dici naturam, to. j. j. 42	423
Machumetus erroribus plenus gentes à veritate retraxit, to. 2. col. 1. lin. 25	id.	Materia quomodo dicatur natura, j. j. 45	id.
Maior extremitas nullo modo assumitur in minori, l. 2. 35. 81	81	Materia, forma, & compositum essentialiter distinguuntur to. j. col. j. lin. 35	430
Majoribus plus de honore debetur & minus de lucro minoribus verò è contra, 2. z. x.	122	Materia in omni sensibili substantia ponitur, j. j. 71	id.
Maius quid sit, l. 2. 3	147	Materia in omni substantia sensibili est eodem modo, j. 2. 16. id.	id.
Mala multa sequuntur si solum diuites eligantur principes, to. z. col. 1. lin. 40	180	Materia duplex videlicet prima, & propria, j. 2. 67	431
mala quæ hic iusti sustinent ducunt illos ad æternam felicitatem, to. z. col. 1. lin. 3	444	Materia generabilium vna est, l. 1. 13	434
mala quæ hic patimur, quomodo exerceant nos in actibus virtutum, to. 2. col. 1. lin. 60	id.	Materia æternorum quæ sit, l. 1. 62	id.
Malefortunatus quis sit, 3. 2. 34	35	Materia localis verè proprie an sit materia, l. 2. 1	id.
Male natus, quis dicatur, 3. 2. 64	id.	Materia accidentium quæ sit, j. 2. 30	id.
Malum est omnium statuisse æqualem esse substantiam, to. z. col. 1. lin. 60	172	Materia an duo respiciat contraria, l. 2. 73	id.
malum nulli pro malo reddendum, 2. l. 23	321	Materia quomodo sit vna omnium, j. 2. 7	500
malus non potest esse prudens, sed astutus, 2. 2. 40	90	Materia an sit magis natura, quàm forma, l. 1. 15	530
malus baptizare potest, 2. z. 6	559	Materia corporum superiorum, an sit vna & eadè, l. 2. 16. 524	524
Malitia sicut & virtus voluntaria est, 2. z. 19	41	Materia est prima dimensio in potentia, l. 2. 55	552
malitia tyrannidis, 2. 2. 20	223	Materia & forma, nunquid possint separari ab inuicem, to. 1. col. 1. j. 35	556
Manere aliquid idem numero dicitur tripliciter, l. l. 70. 235	235	Materia simpliciter, duobus modis sumitur, l. 2. 72.	531
Manichæorum opinio de corporis humani creatione, to. 2. col. 1. lin. 13	446	Materia & forma, an sint relatiua, l. l. 14	532
Mandata domini dulciora sunt super mel & fauum, to. 2. col. 2. 53	384	Materia num cognoscibilis sit solum analogia ad formam, to. l. 1. 33	524
Manusuetudinis definitio theologica, 2. 2. 55	475	Materia verum corrumpatur per accidens, l. 2. 46	526
Manusuetudinis quis fructus, 2. 2. 32	476	Materia, verum appetat formam, & quomam appetitu, to. 1. col. 2. lin. 37	525
manusuetudinis effectus qui, 2. l. 75	id.	Materia bifariam sumitur, l. l. x.	dcxxij.
manusuetudo defectum iræ innuere videtur, 2. 2. 67	57	Materia prima non est proprie elementum cum nullam habeat speciem, l. j. j.	750
manusuetudo quid sit, 2. 2. 60	475	Materia non præcise, sed materia signata & individuali differentia intellecta est principium indiuiduationis, to. 1. col. 1. lin. xxx.	755
manusuetudo iram moderatur, 2. 2. 15	476	Materia est ens reale de genere substantia, l. 1. 40	786
Manusuetus quis dicatur, 2. 2. 52	557	Materia quomodo est pars quidditatis substantia composita, l. 1. 55	id.
manusuetus & mitis quo differant, 2. 2. 74	1475	Materia non potest esse actu & cognosci sine forma, l. 2. 15. 800	800
manusuetus prouocatus ad iram non irascitur, 2. l. 30. 476	476	Materia prius admittit quantitatem, vel eam habet inseparabiliter, priusquam recipiat qualitates veluti dispositiones ad formam substantialem, j. j. xlv.	801
manus si ex niue abluantur fordescunt, l. 2. 78	264	Materia non potest informari simul à pluribus formis substantialibus, l. j. xlv.	804
manus quomodo est omnia artificiatæ, l. l. 17	492	ex materia & forma an sit vnum per se & propter quid, & an immediate, l. l. lvij.	813
Mare propter quod, & aliqui fontium falsi sunt, l. 2. 55.	271	Materia quæ est pars compositæ est verè in celo, l. 1. v.	819
maris diuisio, l. 1. 65	270	Materia cæli & horum inferiorum sunt diuersarum rationum, to. l. 1. lin. 64	821
maris aqua cur fluit, & refluit, l. 2. 15	272	Materia omnium corporum caelestium est eadem, sicut omnium inferiorum, l. z. x.	823
maris & foemina coniunctio necessaria, quomodo & ad quid, 2. l. 28	156	Materia prima an sit principalior causa corruptionis, to. j. col. 1. lin. xx.	844
maris & foemina non est eadem societas quæ est serui & domini, 2. 2. 20	id.	Materia an sit principium distinctionis secundum genus, to. l. col. 1. lin. xx.	867
Maria virgo verè castitatis exemplum, 2. 2. 57	472		

INDEX IN OPER.

Materia prima dupliciter consideratur. Primò secundum se & præcisè. Secundo, vt respicit formas secundum diuersum modum actuandi ipsam materiam, 1.1.40. idem	877	gatiuè, 1.1.13	858
materia dupliciter sumitur. Primò pro vera materia, & præcipue dicta. Secundo pro omni subiecto perfectibili, 1.1. col. 1. lin. 74	877	Medium inter aliqua extrema potest esse multipliciter, 1.1. col. 1. lin. 58	862
Materiæ causalitas consistit in recipere formam secundum suam capacitatem, vel dispositionem, 1.1.75	745	Medium purè negatiuè, vel entitatiuè sumptum, nõ est eiusdem generis cum extremis, 1.1.73	idem
materiæ natura quæ sit, 1.1.58	420	Medium moraliter, vel formaliter sumptum, est in eodem genere cum extremis, 1.2. x.	idem
materiæ cognitio, pendet à forma, 1.1.38	553	meditari sæpius memoriæ conducit, 1.1.55	336
materialis causæ causalitas, in quo consistat, 1.2.36	532	megari populi vsus, 2.1.46	54
materialis suppositio quid sit, 1.1.55	86	mel non exsiccat, 3.2.63	11
materialis suppositio in tribus cognoscitur, 1.2.51	idem	melancholi corporalibus voluptatibus magis afficiuntur, tom. 2. col. 1. lin. 67	107
materialis causalitas consistit in formæ receptione, 1.37.164	164	meliorib. artes meliores esse quò intelligantur, 2.2.40	268
materialis causa quid sit, 1.2.33	idem	melodiarum musicalium, varia genera, 2.1.74	267
materialis principij condiciones quatuor, 1.2.60	363	melodiæ remissæ senibus conueniunt, 2.2.40	268
materialium difficultas ex ipsis confurgit, immaterialium verò ex intellectus debilitate, 1.1.13	368	melchisedech ad conuertendas gentes missus, 2.2.70	390
mathematica, & physica distinguuntur, quia media sunt, 1.2.53	162	memoratio quid sit, 1.1.5	335
mathematica tantum considerat naturam formalem, tom. 1. col. 2. lin. 74	372	memoratio quid supponit, j. j. v.	idem
mathematicæ scientiæ inuectores, 1.2.37	5	memoria quidnam sit, j. 2.28	333
mathematicæ scientiæ aliis certiores, & firmiores sunt, tom. 1. col. 2. li. 64	129	memoria hominibus, & aliis inest perfectis animalibus. sine discursu, reminiscencia verò soli homini, & cum discursu, tom. 1. col. 2. xv.	336
mathematicæ definitiones, 1.2.36	415	memoria, quæ seruatur nobis sustinuit iram cohibet, 2.2.74.510	510
in mathematicis quid faciat vnum, 1.2.66	433	memoriæ organum, 1.2.12	334
in mathematicis vt res sunt efficiens, & bonum inuenitur vt autem considerantur mathematicè minimè, 1.2.60.728	728	memoriæ conducentis, j. j. 60	336
mathematicus tactus quid sit, 1.1.43	238	memoriæ corpora afficiunt, 1.2.2	342
mathematicus, num mentiatur considerans lineam abstractam, 1.2.56.530. & seq.	530	memoria à fantasia distingui difficile probatur, 3.2. xv	32
matrimonij effectus duplex ex theologorum sententia, tom. 2. col. 2. lin. 28	595	memoria dupliciter consideratur, 3. j. 43	idem
matrimonij impedimenta decem & octo sunt, 2.1.47	597	memoria est potentia conseruatiua intentionum non sensatarum, tom. 3. col. 1. lin. 46	idem
matrimonialis castitas ad bonum corporis ordinat, 2.2.68.47	47	memoria est quæ fertur super obiectum, vt præterito apprehensum, tom. 3. col. j. lin. 32.	eodem
matrimoniorum lex, 2.2.25	362	memoria est virtus qua animal per sensibilia existètia apud ipsum, reuertitur, in res sensibiles, quæ sunt aut fuerunt extra, tom. 3. col. j. lin. 54	idem
matrimonium generaliter sumptum quid sit, 2.2.37	594	memoria quid sit non apertè habetur apud Philosophum, tom. 3. col. j. 37	idem
matrimonium quatuor modis considerari potest, 2.1. x.	595	memoria secundum Auicennam & Auerroem situatur in posteriori parte capitis, 3.2.39	eodem
matrimonium triplici ex causa institutum est, 2.1.74	idem	memoratio est recordatio de prius sensatis, cum prius factum fuerit tempus, 3. j. xxx.	33
matrimonium contra here duodecim personæ non possunt ex consanguinitate, 2.1.36	726	memoratio quo ordine fiat, 3.2. xx.	idem
medela prauorum morum quæ & qualis sit, 2.2.36	146	mendacij quatuor modi genera, 2. j. 50	410
medicis post tertium diem mouere licet &quare, 2.1.25.194	194	mendacium omnino prohibetur, 2. j. 40	idem
medicus triplex, 2.1.60	188	mendacium perniciosum tribus sit modis, 2. j. 62	idem
mediocritas in omnibus virtutibus requiritur, 2.1.56	470	mendacium iocosum sit vno modo, 2.2.28	idem
mediocritas omnium in regno ipsum solum conseruare potest, tom. 2. col. 2. 35	226	mendacium officiosum sit tribus modis, 2.2. x.	idem
media quibus nos ad salutem prouocat, 2.2.40	302	mensura extrinseca qua cognosci debet perfectio alicuius est illud primum, id est perfectissimum illius generis illudque primum, est causa essendi vel cognoscendi omnia illius generis, j. j. 43	851
media contrariorum necessariò ex illis sunt composita, tom. 1. col. 2. lin. 60	444	mensura intrinseca, est id quod est intrinsecum & primum in re secundum naturam, atque illud idem est causa essendi, & cognoscendi rem ipsam, estque illud forma rei, & quantitas sua, 2.1.27	idem
media ad felicitatem quæ, 2.1.80	idem	mensuram esse quantitatiuam conuenit primò vni, quod est principium numeri, & est reductiuè in prædicamento quantitatis, j. 2.18	849
media & extrema sunt eiusdem generis, 1.2.3	idem	mensuræ, ac pretij venalium lex, 2. j. 60	363
media quibus facile consequi possunt homines vitæ civilis finem tria scientia, virtus, externa bona, 2.2.38	695	mensuræ ratio primò reperitur in veritate, 2.2.50	465
media contrariorum componuntur ex extremis, nõ solum virtualiter, sed etiam formaliter, ita tamen vt extrema sint actu, & formaliter in medio, nõ quidem secundum excellentias suas, sed vt remittitur, 1.1.18	863	mensuræ ratio quid, 1.2.30	idem
Medium duplex est secundum rem & quo ad nos, 2.2.49.29	29	mensuræ definitio, 1.2.37	849
medium virtutis secundum rectam rationem attenditur, tom. 2. col. 1. lin. 3	55	mensuræ ratio deriuatur ab vno ad alias mensuras, tom. 1. col. j. lin. 66	850
medium in syllogismo quomodo debet esse vniuocum, vel analogum, 1.1.25	81	mensuratum æternitate est duplex, j. j. 18	254
medium non datur inter substantiã & accidens, 1.2.59.248	248	mensuratum nunquam licuit, 2. j. xv.	xcv.
medium sensus visus triplex est species, Diaphanum, & lumen, 1.1.35	303	meretrix non potest ex lucro illicito offerre oblationem, tom. 2. col. 2. lin. xxxv.	418
medium sensus auditus est quodcunque corpus potens de ferre sonum, 1.2.66	304	meretrix, cur magis infœcundæ sint, quàm ceteræ mulieres nuptæ, 2. j. 33	dcxxv.
medium est inter opposita, 1.2.18	444	mercatura, quo pacto licita, 2. j. 32	760
medium non accipitur in virtute secundum quantitatem, tom. 2. col. 2. lin. 43	473	mercatura quibus conueniat, 2.2.40	762
medium duobus modis esse potest, 1.2. x.	579	mercaturæ exercitium, quot & quibus modis fiat, tom. 2. col. 2. lin. 12	dcclix.
medium certissimum ac tutissimum ad felicitatem sunt puritas, & tranquillitas, 2.2.60	638	mercatores non sunt pars ciuitatis optimæ, 2.2.27	247
medium constituitur inter idem, & diuersum, 1.1.50	855	mercatorum munus, 2. j. 3	329
medium inter aliqua potest esse dupliciter, secundum formam, & secundum subiectum, 1.1.1	818	mercatorum & artificum regula viuendi, 2.1.33	616
medium potest esse inter aliqua dupliciter posituè, & ne-		mercenaria lucratiua, quomodo licita, 2.1.49	760
		mercenaria ars quæ & quorum sit, 2.2.30	165
			mercen

Mercenarij qui, to.1.co.2.lin.18	329	misericordia est charitatis effectus, tom.2.col.2.lin.68	419
Mercenarij quomodo præmium soluendum, 2.1.58	433	misericordia quid sit, tom.2.colum.z.lin.74	idem
Meridies non sit eadem hora in omni regione, tom.3.col.1.lin.31	74	misericordia vera quænam requirit, tom.2.col.z.lin.80	idem
Meridies quomodo in quolibet loco & quolibet die possit inueniri, to.3.col.2.lin.6	idem	misericordia ex charitate causatur, tom.2.colum.lin.12.420	idem
Meridies quomodo cognoscatur esse idem in duobus ciuitatibus vel pluribus, to.3.1.lin.36	idem	misericordia in quos tendit, tom.2.colum.z.lin.58	idem
Metaphysica est scientia speculatiua, to.1.co.1.lin.22	362	misericordia quantum Deo placeat, tom.2.col.j.lin.64.	421
Metaphysica est scientia libera, to.1.co.1.lin.52	idem	misericordia triplex, tom.2.colum.j.lin.35	627
Metaphysica non est humana possessio, 1.1.70	idem	misericordia quæ summopere Deo placet, z.j.64	idem
Metaphysica est honorabilissima scientiarum, 1.2.16	idem	misericordia quomodo ad tristitiam reducatur, z.j.4	685
Metaphysica est scientia veritatis, to.1.co.1.lin.31	369	misericordia & clementia maximè principibus conueniunt, tom.2.colum.z.lin.74	idem
Metaphysica considerat substantias, & accidentia simul, to.1.co.1.lin.1	385	ad Misericordiam quinam hominum sint magis apti, tom.2.colum.j.lin.32	421
Metaphysica est principaliter de substantiis, 1.1.21	idem	misericordiam quænam excitent, to.2.colum.j.lin.33	420
Metaphysica est de oibus substantiis vt entia sunt, 1.1.34.	idè	missa num sit sacrificium, tom.2.colum.1.lin.70	574
Metaphysica considerat de vno, to.1.co.1.lin.72	idem	missam omittere quando peccatum est, to.2.co.j.lin.10.	486
Metaphysica considerat species vnius, to.1.co.2.lin.44	idè	missa sacrificium num proficit defunctus, z.j.60	576
Metaphysica considerat multitudinem, to.1.co.1.li.8	386	mititas, vel mansuetudo quid sit, tom.2.colum.j.lin.55	623
Metaphysica quomodo in communi ab alijs scientiis distinguitur, to.1.co.1.lin.77	414	mites triplici ratione prædicantur beati, to.2.co.z.lin.50. id.	475
Metaphysica an distinguatur à physica, & mathematica, to.1.co.1.lin.8	416	mixtio dicitur quatuor modis, tom.j.colum.j.lin.69	240
Metaphysica duplex est, scilicet communis, & applicata, to.1.co.1.lin.80	720	mixtionis definitio, tom.j.colum.z.lin.74	idem
Metaphysicâ quænam inueniendi necessitas fuerit, 1.1.45	357	mixtum distinctum quò ex elementis generetur, j.j.35	247
Metaphysicâ subiectum qualem sit, to.1.co.1.lin.33	358	mixtum aliquod quomodo esse possit frigidissimum frigiditate aliena, tom.3.colum.z.lin.7	21
Metaphysicâ scientiæ finis, to.1.co.2.lin.41	362	mixta tripliciter differunt ab inuicem, to.3.col.j.lin.46	14
Metaphysicâ definitiones, to.1.co.2.lin.52	415	mixtorum terminatorum, quædam sunt aqua à prædominio, quædam terra, quædam communiter terra & aqua, tom.3.colum.z.lin.73	20
Metaphysici est considerare de substantia & maximè de cuius principijs, & causis est etiam illi considerandum, to.1.co.1.lin.15	868	mobile quâdo mutatum est, est in termino ad quem, 1.1.58.183	870
Metaphysicus considerat prima principia, to.1.c.2.1.39	361	mobile primum quomodo moueat sphæras planetarum, to.3.col.z.lin.17	68
Metaphysicus, Logicus, & sophista quomodo considerant subiectum entis, to.1.co.2.lin.1	386	modales quot fiant, tom.j.colum.z.lin.31	29
Metaphysicus, quare potius disputet contra negantes principia Naturalis scientiæ, quàm Physicus, to.1.co.1.1.28.513	513	modales quomodo opponuntur, tom.j.colum.z.li.76	idem
Metaphysicus considerat omnes rerum quidditates in vniuersali, non autem omnes in particulari, 1.1.55	719	modalis, & categoricè discrimen, tom.j.colum.j.lin.1.	idem
Metaphysicus solus considerat quod quid est rerum quo ad prædicata communissima, & vniuersalia aliæ scientiæ quo ad proprium genus, & propriam differentiam auxilio Metaph. to.1.co.2.lin.50	720	modalis quibus, & quot modis fiat, tom.j.colum.j.lin.6z. id.	idem
Metaphoricè mouere quid sit, tom.1.colum.1.lin.75	164	modalis quid sit, tom.j.colum.z.lin.4	idem
Metaphoricus tactus quid sit, tom.1.colum.1.lin.73	238	modalis duplex est: scilicet vna, in quatuor de sensu composito, altera de sensu diuiso, tom.j.colum.z.lin.3	30
Metæ sunt quinque: videlicet redargutio, falsum, inopinabile, solocismus, & negatio, tom.1.colum.z.lin.57	148	modalium in sensu diuiso, vel composito quæ, j.z.5	idem
Methodus quid, tom.1.colum.2.lin.49	6	modalium æquipollentium quot sint ordines, j.z.58	32
Methodus diffinitionis perfectæ, tom.1.colum.1.lin.35	229	modalium æquipollentium regula, tom.j.colum.lin.18	33
ob Metæ nonnunquam interfecti sunt principes, & reges, to.1.colum.1.lin.10	225	moderata siccitas memoriæ prodest: sicut immoderata frigiditas obest, tom.j.colum.j.lin.70	336
militaris fortitudo quæ sit, tom.2.colum.2.lin.18	45	moderata occupatio abiicit gulam, to.2.col.z.lin.20	526
militares potentiores oportet esse agricolis, & artificibus, to.2.colum.1.lin.45	174	modi essendi in reducuntur ad octo, tom.j.co.z.lin.9	50
militæ cur luxuriosi sunt magis quàm alij, 2.1.10	176	modi primæ figuræ syllogismorum, tom.j.co.j.lin.15	78
militæ, consultores, iudices, diuites, ac sacerdotes ciues sunt, & pars ciuitatis, tom.2.colum.2.lin.45	247	modi secundæ figuræ Syllogismorum, to.j.co.j.lin.50	79
militiæ maxima extitit laus, to.2.colum.1.lin.55	176	modi tertiæ figuræ syllogismorum, tom.j.co.j.lin.38	80
militiæ lex, tom.2.colum.1.lin.73	363	modi vnius per accidens sunt tres, tom.j.col.j.lin.17	400
militum certus numerus num sit statuendus pro seruanda ciuitate, tom.2.colum.2.lin.45	170	modi vnius per se realiter sumpti, sunt sex, j.j.lin.45	idem
militum educationis lex, tom.2.colum.1.lin.26	353	modi entis per accidens sunt tres, tom.j.col.z.lin.33	401
militum affectus quis debeat esse, tom.2.colum.1.lin.21	377	modi entis per se tripliciter assignantur, j.z.52	idem
militum qualis vita esse debeat, tom.2.colum.1.lin.2	617	modi identitatis per accidens sunt quinque, j.z.72	402
minera reprobauit ea instrumenta quæ flatu sonant, vt tibias, & fistulas, tom.2.colum.1.lin.34	267	modi, cognoscendi opposita duo, tom.j.colum.z.lin.7	403
minimum naturale tam in homogeneis, quàm in ætherogeneis, nunquid dari possit, tom.1.colum.1.lin.10	45	modi idèritatis p se, tot sunt, quot modi vni p se, j.j.11. idè	idem
minimum naturale, duobus modis consideratur, 1.1.1.	518	modi prioris, & posterioris sunt quinque, j.z.80	404
minos leges suis composuit, tom.2.colum.2.lin.60	381	modi contrarietatis sunt decem, tom.j.col.j.lin.16	idem
minores ordines quatuor, non sunt sacri, 2.1.65	590	modi quatuor potentia proprie dictæ, j.z.55	405
mirra est à prædominio terra, to.3.colum.2.lin.29	20	modi quatuor, quibus dicitur aliquid possibile, seu potens, to.j.co.j.lin.26	406
miseratio in muliere, laudabilis, tom.2.colum.1.lin.76	727	modi ad aliquid ratione alterius sunt tres, j.j.45	409
miserere animæ tuæ quomodo intelligatur, 2.1.10	421	modi perfecti secundum se sunt tres, j.j.16	idem
misericos quis sit, tom.2.colum.1.lin.15	420	modi termini definiti sunt quatuor, to.j.co.j.lin.27	410
misericores natura qui sunt, tom.2.colum.1.lin.32	421	modi secundum se sunt quatuor, tom.j.col.z.li.7	idem
misericores inre misericordiam in felicitate consequuntur, tom.2.colum.2.lin.53	627	modi dispositionis sunt tres, tom.j.colum.z.lin.33	410
		modi passionis sunt quatuor, tom.j.colum.lin.24	411
		modi priuationis sunt quatuor, tom.j.colum.j.lin.70	411
		modi negationis sunt quatuor, tom.j.colum.z.lin.21	idem
		modi totius sunt duo, tom.j.colum.z.lin.18	412
		modi accidentis sunt duo, tom.j.colum.j.lin.28	414
		modus significat ipsæ propinquæ præsentia præteritæ, j.j.177	177
		modus consiliandi mixtæ politia quis conueniat, z.j.18208	18208
		modus duplex eligendi ex sorte, tom.2.col.j.lin.28	idem
		modus instituendi popularem politiam, z.z.22	38
		modus conueniens cognoscendæ veritatis, t.j.c.z.1.69	370
		modus proprius Physicæ, Mathematicæ & Metaphysicæ, tom	tom

INDEX IN OPER.

to. 1. co. 1. lin. 45	415	Mortale peccatum reddit hominem insanum, 2. 1. 7	483
Modestia quidnam sit, to. 2. co. 2. lin. 52	476	Mortale peccatum ad miseriam deducit, 2. 1. 20	idem
Modestia quomodo ad temperantiam spectet, 2. 1. 2	477	Mortalis criminis varij effectus, to. 2. co. 1. lin. 60	482
Moyfes sua temperantia ascendit montem Synai, 2. 1. 43.	463	Mortui non participant bonis viuentium, nisi leuiter & in memoriis hominum, to. 2. co. 2. lin. 62	19
molestia maxima sequeretur in ciuitate si filij essent in ea communes, to. 2. co. 2. lin. 25	169	Mota quæcunque mouent sunt physica considerationis, to. 1. co. 2. lin. 35	167
Molinis definitio, to. 3. co. 2. lin. 10	9	Motibus temperatis assuefaciendi sunt pueri in primo temnio, to. 2. co. 2. lin. 13	734
Molinis definitionis particularum explicatio, 3. 2. 18	idem	Motiuua potentia quænam sit in damnatis, 2. 1. 63	661
Molinis & Epsefis contrarij motus & contrariæ alterationes, to. 3. co. 2. lin. 14	idem	Motiuua potentia quænam sit corporis gloriosi, 2. 2. 8	657
Molles qui sint proprie, to. 2. co. 1. lin. 40	100	Motor primus est vnus, to. 1. co. 1. lin. 14	200
Molles qui sint & dicantur, to. 2. co. 1. lin. 80	97	Motor primus est infinitæ virtutis, to. 1. co. 1. lin. 64	idem
Molle quid sit, to. 3. co. 1. lin. 71	11	Motor primus est omnino immobilis, incorporeus, ac penitus indiuisibilis, nullam habens magnitudinem, to. 1. co. 2. lin. 30	201
Mollities semper est in corpore terminato, id est non fluído	idem	Motor primus, qui sit considerationis Physicæ, 1. 1. 44	537
Mollificationem perfectam duo præcipue faciunt, 3. 1. 49.	35	Motor primus, quodnam sit principium, 1. 2. 1	512
Molliciem Deus punitur, to. 2. co. 1. lin. 52	531	Motor primus, quare difficillimè cognoscatur.	idem
Momentum, quid, to. 1. co. 2. lin. 40	505	Motorem orbis planetæ, moueri per accidens, ab alio moto. re bifariam intelligitur, to. 1. 2. lin. 11	607
in Monarchiam insurgitur ob illatam iniuriam in personam inuadentem, to. 2. co. 2. lin. 36	224	Motore orbium planetarum, extrinsecè per accidens mouentur, to. 1. co. 1. lin. 43	idem
Monarchiæ, siue principatus vnus quinque sunt species to. 2. co. 2. lin. 60	192	Motum fieri in tempore ex tribus contingit, 1. 1. 50	175
Monstra, qui intenta sint à natura, to. 1. co. 2. 1. 70, 538. & seq.	idem	Motum omne diuisibile est, to. 1. co. 1. lin. 43	183
Monstrorum, quatuor sunt causæ generales.	idem	Motum localem cæteris omnibus priorem esse probatur, to. 1. co. 1. lin. 78	197
Monstrum, quid.	idem	Motum esse æternum, an efficacibus rationibus, probauerint Arist. & Comment. to. 1. co. 2. lin. 36	698
ad Moralem philosophum spectat tractare de delectatione, to. 2. co. 2. lin. 8	134	Motum fieri super aliquod diuisibile, nuquid sit necesse, ita quod super indiuisibile fieri non possit, to. 1. co. 2. 1. 79	584. & seq.
Moralem virtutem circa delectationes, & tristitias versari, to. 2. co. 1. lin. 46	25	Motum fieri super aliquod indiuisibile, duobus modis accipitur, to. 1. co. 1. lin. 14	585
Morales scientiæ inuectores, to. 1. co. 2. lin. 40	5	Motum omne, non contingat velocius & tardius moueri, to. 1. co. 1. lin. 50	586
Morales virtutes quæ sint circa passiones, 2. 1. 74	31	Motuum sensus, duplex, to. 1. co. 1. lin. 4	647
Morali, non sufficit habere virtutis actû internû, 2. 2. 78	143	Motus iræ quomodo necessarius est ad vindictam malorû. tom. 2. co. 1. lin. 33	58
in Morali Philosophia Christiana duo rerum genera continentur, to. 2. co. 2. lin. 55	380	Motus modi, to. 1. co. 2. lin. 50	72
Moralis virtutis definitio, to. 2. co. 1. lin. 70	29	Motus genera, to. 1. co. 2. lin. 80	idem
Moralis scientia considerat de voluntario, & de suo opposito, to. 2. co. 1. lin. 14	34	Motus localis quid, to. 1. co. 2. lin. 20	73
Moralis virtutis legalis iustitia est, to. 2. co. 1. lin. 10	65	Motus non fit in instanti sed in tempore, 2. 1. 60	136
Moralis virtus magis quàm artis peritia artificem decet, to. 2. co. 2. lin. 40	167	Motus dupliciter diuiditur, to. 1. co. 2. lin. 7	158
Moralium sermo magis cognoscitur ex modo viuendi quàm ratione, to. 2. co. 2. lin. 50	144	Motus, infinitum, locus, vacuum, ac tempus à Physico consideranda sunt, to. 1. co. 2. lin. 27	168
Moralitas Christiana ex dilectione Dei & proximi emanat to. 2. co. 2. lin. 33	383	Motus sumitur dupliciter, id est motus immanens, & transiens, to. 1. co. 2. lin. 73	168
Moralitas Christiana legem naturæ explicat, 2. 2. 67	380	Motus non est præter prædicamenta, to. 1. co. 1. lin. 34	169
Mores hominum diuersificantur ex ætate, ac fortunis ipsorum, to. 2. co. 1. lin. 30	686	Motus non est in mouente, vt mouens est, to. 1. co. 2. 1. 60. idè	idem
Morum dissimilitudo ex conuersatione & longo in ciuitate peregrinorum conuictu contracta parat reipublicæ seditionem, to. 2. co. 1. lin. 37	214	Motus est in mobili in quantum est mobile, 1. 2. 74	idem
Morum prauorum medela, quæ & qualis sit, 2. 1. 36	146	Motus in quonam subiectiue sit, to. 1. co. 2. lin. 54	idem
Mors naturalis, & violenta quid, to. 1. co. 2. lin. 70	344	Motus an sit in mobili, vt in subiecto, to. 1. co. 1. lin. 9	170
Mors senibus vnde accidat, tom. 1. co. 1. lin. 10	345	Motus erit actus duorum, s. agentis, & patientis, 1. 1. 57	120
Mors in genere vna est: specie autem diuersorum diuersa, to. 1. co. 1. lin. 68	345	Motus omnis fit in tempore, to. 1. co. 1. lin. 67	177
Mors naturalis quid, to. 1. co. 2. lin. 5	idem	Motus fit tribus modis, scilicet per accidens, secundum partem, & per se, to. 1. co. 2. lin. 26	178
Mortem sustinens in iusto bello, & pro patria fortis est, to. 2. col. 1. lin. 5	44	Motus vnitatis & diuersitatis quid sit, to. 1. co. 2. lin. 30	179
Mortis consideratio debilitat iræ motus, 2. 2. 68	510	Motus species quod sint, to. 1. co. 1. lin. 26	idem
Mortis necessitas, vnde eueniat, to. 1. co. 2. lin. 33	540	Motus non est in substantia, to. 1. co. 1. lin. 40	idem
Morituri cur simplici potius oleo inunguntur quàm chrismate, to. 2. co. 2. lin. 40	585	Motus non est in relatione, to. 1. co. 1. lin. 48	idem
Mortale peccatû ex imperfectione actû fit veniale, 2. 2. 30.	512	Motus non est in actione, & passione, to. 1. co. 1. lin. 61	idem
Mortale peccatum quid sit, to. 2. co. 1. 25	481	Motus non est in quando, to. 1. co. 2. lin. 2	idem
Mortale peccatum variis nuncupatur nominibus, 2. 2. 18. idè	idem	Motus dicitur vnus tribus modis, to. 1. co. 2. lin. 60	idem
Mortale peccatum macula est, to. 2. co. 2. lin. 28	idem	Motus est in aliquo dupliciter: scilicet vt in subiecto mobili, & vt in termino, to. 1. co. 2. lin. 65	180
Mortale vitium reatus dicitur, to. 2. co. 2. lin. 35	idem	Motus quomodo vnus, vel diuersus numero esse dicatur, to. 1. co. 1. lin. 12	idem
Mortale peccatum delictum cur dicatur, 2. 2. 58	idem	Motus regularis, & irregularis qui, to. 1. co. 2. lin. 55	idem
Mortale vitium culpa nuncupatur, to. 2. co. 2. lin. 65	idem	Motus opponitur quieti priuatiue, to. 1. co. 2. lin. 31	idem
Mortale peccatum offensa Dei est, to. 2. co. 2. lin. 75	idem	Motus terminatur in instanti, to. 1. co. 2. lin. 74	183
Mortale delictum præuaticatio est, to. 2. 1. lin. 8	482	Motus diuiditur ad mobilis diuisionem, to. 1. co. 1. lin. 74. idè	idem
Mortale peccatum scelus est, to. 2. co. 1. lin. 20	idem	Motus diuiditur in temporis diuisionem, to. 1. co. 1. 47. idè	idem
Mortale vitium est nefas, to. 2. co. 1. lin. 34	idem	Motus quinam cui motui comparabiles sint, 1. 1. 6	190
Mortale peccatum crimem appellatur, to. 2. co. 1. lin. 46. idè	idem	Motus omnis suum mobile præsupponit, 1. 1. 33	193
Mortale vitium naturalia vulnerat, to. 2. co. 2. lin. 10	idem	Motus alij à locali quæ continui nequaquam sunt, 1. 2. 50	197
Mortale peccatum animam deformat, to. 2. col. 2. lin. 28. idè	idem	Motus localis inter oppositos terminos continuus, & perpetuus esse non potest, to. 1. co. 1. lin. 20	198
Mortale peccatum cor indurat, to. 2. co. 2. lin. 40	idem	Motus circularis solû est cõtinuus, & perpetuus, 1. 1. 30.	199
Mortale peccatum animi pace priuat, to. 2. co. 2. lin. 55	idem		
Mortale peccatum bona opera infructuosa facit, 2. 2. 74. idè	idem		

D. CHRYS. I A V E L.

Motus cæli sumitur dupliciter, scilicet secundum se totum vel secundum partem, to. i. co. 2. lin. 63	199	motus regularis, num sit magis vnus quam irregularis, to. i. co. 1. lin. 14	582
motus localis simplex quotuplex, scilicet rectus, & circularis, to. i. co. 2. lin. 62	204	motus vnus numero, bifariam considerari potest, i. i. 29	idem
motus simplex tripliciter: videlicet vt naturalis, vt violentus, & vt præter naturam, to. i. co. 2. lin. 47	206	motus potest esse infinitus dupliciter. Primò per se. Secundò per accidens, to. i. co. 2. lin. 53	994
motus localis quid, to. i. co. 2. lin. 50	207	motus contrarij possunt esse duobus modis. Primò quod vterque sit acquisitiuus. Secundò, quòd vnus sit, acquisitiuus, & alter deperditiuus, to. i. col. 1. lin. 70	860
motus localis naturalis quid, to. i. co. 2. lin. 55	idem	motus localis duplex, in animalibus inuenitur, i. i. 60	705
motus localis violentus quid, to. i. co. 2. lin. 60	idem	motus localis progressiuus, quid.	idem
motus diurnus cæli semper dicitur regularis, i. 2. 21	217	motus localis dilatiuus & restrictiuus, quid.	idem
motus diurnus quid sit, to. i. co. 2. lin. 5	idem	motus dilatiuus & restrictiuus, inuenitur duplex in animalibus.	idem
motus cæli qualis sit, to. i. co. 2. lin. 5	idem	motus localis in animali tria sunt principia, 3. 2. 54	22
motus assiduus infantibus valde confert, to. 2. co. 2. 27	317	motus perfectus est qui à voluntate & intelligentia prouenit, to. 3. co. 2. lin. 31	54
motus cæli non est ab intrinseco quiescente, to. i. c. 2. l. 6. 339	idem	motus Physicus imperfectus est, to. 3. co. 2. lin. 29	idem
motus cæli non fundatur super immobilitatem polorum, to. i. co. 2. lin. 20	idem	motus quidam sunt contrarij simpliciter & perfecte, to. 3. co. 2. lin. 68	9
motus cæli non est ab immobili extrinseco, sed ab ipsa sua infinita virtute, to. i. co. 2. lin. 45	idem	mouens infinitum potest considerari dupliciter: videlicet vt mouens ex necessitate naturæ: & secundum suam totam potentiam, to. i. co. 1. lin. 58	209
motus voluntarius, & inuoluntarius, & non voluntarius quid, to. i. co. 2. lin. 65	343	mouens seipsum distinguitur in partem mouentem, & motam, to. j. co. 2. lin. 75	338
motus rei incorporeæ & rei corporeæ dicitur quasi æquiuocus, to. 3. co. 1. lin. 77	54	mouens animal intrinsecum in medio est ipseus animalis, to. j. co. 2. lin. 35	342
motus pulsus in corde causatur à naturali calore agente continuè in humidum alimenti, to. i. co. 1. lin. 77	347	mouens primum, immobile est primum intelligibile, j. 2. 67.	450
motus superior de corporibus cælestibus intelligitur, to. 2. col. 2. lin. 2	438	mouens primū & primū appetibile, & optimm, j. j. 18	451
motus perpetuus requirit mouens perpetuum, i. i. 14	450	mouens esse simul cum moto, bifariam intelligit, j. j. 8	593
motus solis qualis sit, to. i. co. 1. lin. 40	453	mouens & motum esse simul loco, duplici sensu sumitur, to. j. co. 1. lin. 10	idem
motus planetarum assignati ab Astrologo sunt tribus mod. to. i. co. 1. lin. 13	idem	mouens graue, duplex, to. j. co. j. lin. 65	605
motus frænandi qui temperantiam destrunt, 2. i. 67	466	mouens immediatum, duplex.	idem
motus acquisitiuus, quid, to. i. co. 2. lin. 24	542	mouens, in plus esse quàm agens, qui accipiatur, t. j. c. z. 60	590
motus perditiuus, quid.	idem	mouens potentia finitæ, tempore infinito mouere non potest, to. j. co. j. lin. 38	619
motus, an sit æternus, to. i. co. 2. lin. 5	597	mouens primum, nunquid virtutem infinitam habeat, to. j. col. 2. lin. 48	612
motus cæli, an sit æternus.	idem	mouens primum, an sit tantum vnum.	idem
motus, an sit in quantitate & qualitate & vbi quòd in eis sit contrarietas, to. i. co. 1. lin. 10	578	mouens & motum, esse simul in motu locali, an sit necesse, & quomodo, to. j. col. 2. lin. 60	592
motus an sit subiectiuè in mobili, vel in mouente, i. i. 53	543	mouens duplex est, to. j. col. 2. lin.	idem
motus animalis, nunquid sit naturalis, to. i. co. 1. lin. 5	605	mouentia omnia & mobilia qui adinuicem continuari possunt, to. j. col. 2. lin. 12	idem
motus circulares, an sint omnes eiusdem rationis & quomodo, to. i. co. 2. lin. 70	575	mouentia & mobilia, multiplicia.	idem
motus cæli, an possit dici vita, to. i. co. 1. lin. 8	598	mouentia omnia & mobilia, duobus modis considerari possunt.	idem
motus in animalibus, est signum vitæ, ideòq; vita dici potest. id.	idem	mouentis, & mobilis idem actus, & motus est, j. j. j.	170
motus & tempus, an idem sint, & quomodo, i. i. 60	567	In mouentibus & mobilibus non proceditur in infinitum, to. j. col. j. lin. 29	187
motus & terminus motus, an sint idem, i. i. 2	541	moueri potest aliquid localiter absque hoc quòd augmentetur, vel decrescat, aut alteretur, aut generetur vel corrumpatur, to. j. col. 2. lin. 12	197
motus & terminus motus, bifariam considerantur.	idem	moueri à seipso primo, & ab alio primo, non sunt eiusdem rationis, to. j. col. j. lin. 70	591
motus ratio, tria includit, to. i. co. 2. j. in. 34	idem	moueri per se primò à seipso nihil potest, j. j. 12	idem
motus, duobus modis sumitur, to. i. co. 1. lin. 70	586	moueri quippiam in instanti motu physico & proprie dicto impossibile est, to. i. col. j. lin. 73	787
motus localis, quò ad triplicem proprietatem, aliis motibus, bifariam comparari potest, to. i. co. 1. lin. 40	608	mulier potest in casu necessitatis baptizare, z. j. 60	559
motus localis reflexus, non est continuus, i. 5. 24	idem	mulier, ornatu debito carens, vituperabilis est, z. j. 9	729
motus localis, an & quò sit prior aliis motibus, i. i. 10.	idem	mulier, habere plures viros simul, nunquid possit, t. z. c. z. 20	723. & seq.
motus localis, prior aliis esse, tribus modis intelligitur, to. i. co. 1. lin. 26	idem	mulier, quomodo à viro deducenda est ad temperantiam, to. z. col. j. lin. 36	730
motus, & situs Planetarum, to. i. col. 2. lin. 45	218	mulier, constans & stabilis esse debet, quantum sua natura ferre potest, to. z. col. 2. lin. 73	31
motus duos naturales inesse alicui corpori naturali potest intelligi dupliciter, to. i. co. 2. lin. 64	228	mulier otiosa semper mala, to. z. col. j. lin. 27	748
motus cæli causa est perpetua generationis, i. 2. 33	251	mulierem abstinentem esse oportet, to. z. co. j. lin. 68	730
motus planetarum sub Zodiaco est causa generationis, & corruptionis, to. i. co. 2. lin. 56	251	mulierem, sobriam esse summoperè decet, z. z. 78	730
motus, non accipit esse per motum, vt subiecti, neque vt termini, to. i. co. 1. lin. 20	577	mulierem omni ætate decet esse verecundam, z. j. 38	63
motus omnes, qui incipiunt à terminis contrariis, nunquid sint contrarij, to. i. co. 1. lin. 64	582	mulierem tacere decet, non autem virum, z. z. z	168
motus aliquos incipientes à terminis contrariis, esse contrarios non inconuenit.	idem	mulieres fortes rarò inueniuntur, to. z. co. j. lin. 50	98
motus oēs, qui sunt ad terminos contrarios, sunt contrarij. id.	idem	mulieres qua incontinentia specie laborant, z. i. 47	101
motus non est æternus, to. i. co. 1. lin. 71	600	mulieres, filios, & possessiones num debere esse communes senserit Plato, to. 3. co. j. lin. 57	374
motus Physicus absolutè sumptus, quid, to. i. co. 1. lin. 53. 542	570		
motus primus, & cæteri motus, quomodo mensurentur tempore, to. i. co. 1. lin. 14	570		
motus quid, to. i. co. 1. lin. 32	542		
motus reflexus, duobus modis fieri potest, i. i. 45	609		
motus circularis, vtrum & quomodo possit esse perpetuus. to. i. co. 2. lin. 36	idem		
motus, si daretur in vacuo, vtrum esset in instanti, vel in tempore, to. i. co. 2. lin. 48	561		
motus, sumitur dupliciter, to. i. col. 2. lin. 37	574		
motus quare nullus sit in substantia, to. i. co. 1. lin. 5	576		

INDEX IN OPER.

Mulieres principari malum est ac pernitiosum, 2.1.18	672	tom.1.co.1.lin.61	590
Mulieres, piæ & compatientes sunt, 2.1.76	727	Mutantes sententiam, non sunt incontinentes censendi, to. 2.colum.2.lin.47	102
Mulieres, quomodo à viris regendæ, to.2.col.1.lin.27	729	Mutuam obsequium condidit ciuitates, 2.2.40	666
Mulieres, quare compatientes, to.2.col.2.lin.80	727	N	
Mulier casta & pudica, maxima sunt digna laude, 2.2.11.id.		Nares an sint ad odorandum necessariæ, 1.2.18	306
Mulieres, quatuor in se habent laude digna, & quatuor vituperabilia, to.2.col.2.lin.70	726	Natus in octauo mense moritur, in septimo autem viuuit, to. 1.col.1.lin.30	255
Mulieres, mediū seruare nō possunt, ī suis actib⁹, 2.2.60	727	Natura difficilius mutatur quàm consuetudo, 2.2.34	103
Mulieres loquaces vituperabiles sunt, to.2.co.1.lin.14	728	Naturavnum instrumentum vni parauit officio, non autem ars, to.2.co.z.lin.40	156
Mulieres inconstantes, vitandæ.	idem	Natura quid sit, to.1.co.z.lin.47	161
Mulieres triplici ex cā, secreta de leui manifestāt. 2.1.62.732		Natura quot modis dicitur, to.1.co.1.lin.71	162
Mulieris decoræ & pulchræ, summa laus, 2.2.38	727	Natura agit propter finem, to.1.co.z.lin.71	167
Mulierum cura gerenda in ciuitate, to.2.co.2.lin.68	175	Natura omnes homines scire desiderant, 1.1.55	359
Mulierum mala & neglecta disciplina quatuor malorum fuit Lacedæmonibus causa, 2.2.73	175	Natura dupliciter consideratur: vt est principium motus & quietis, & vt secundum vnum motum, 1.2.78	397
Mulierum vita delitiosa parit eas præsumptuosas & insolentes, to.2.col.1.lin.23	176	Natura dicitur quinque modis, to.1.co.1.lin.12	398
Mulierum turpitudines, to.2.co.2.lin.60	727	Natura significat formam & speciem, to.1.co.1.lin.68. idem	
Mulieris intemperantia, vituperabilis, to.2.col.2.lin.76	728	Natura non sibi sufficit ad contemplandum, 2.2.62	417
Mulierum consilio, viri vt nō debēt nisi repentino, 2.2.42.731		Natura materię quæ sit, to.1.co.1.lin.58	420
Multa dupliciter sumitur videlicet absolutè & simpliciter. Secundò respectiue, to.1.co.1.lin.17	444	Natura an agat propter finem, to.1.co.z.lin.34	539
Multiplex triplex est, to.1.co.2.lin.6	149	Natura, qui intendat monstra, to.1.co.z.lin.79	538
Multitudo popularis duplex, to.2.co.2.lin.70	187	Naturam esse, nunquid demonstrari possit, 1.2.37	529
Multitudo popularis non est simpliciter ignara, 2.2.15	188	Natura, cur cæteris animantibus vestitum ministrat, homini autem non, to.2.co.z.lin.15	719
Multitudo regenda duplex: rudis & ingenua, 2.2.10	195	Naturam omnium constantium esse terminatam quantitatem & magnitudinē, an & quomodo verū sit, 1.1.19	640
Multitudo actu infinita, vtrū in naturalibus dari possit, to. mo.1.col.1.lin.50	547	Naturale copus infinitum actu, an dari possit, 1.1.65	546
Multitudinem popularem quando & in quo casu expediat dominari, to.2.col.2.lin.10	187	Naturale corpus siue homogenum, siue ætherogenum, & in quibus determinatæ sit quantitates, 1.1.46	518
Multitudinem popularem dominari non expedit, 2.1.23. idē		Naturale corpus, duplex, to.1.co.1.lin.63	idem
Multitudinem popularem quam deceat regnare, 2.1.5	188	Naturale, variis sumitur modis, to.1.co.z.lin.67	604
Multitudinem popularem virtute morali præditam decet principatus, to.2.co.1.lin.78	190	Naturales & diuinæ scientiæ, necessariæ sunt, præter liberales, to.2.co.1.lin.49	745
Multitudini rudi expedit vnum principari, 2.2.20	195	Naturalia hominum aliqua nonnunquam mutari non oportet, to.2.co.z.lin.30	72
Multitudini virorum æqualium, non expedit vnum principari, to.2.co.2.lin.30	idem	Naturalia composita, sunt corruptibilia, quia sunt ex contrariis, to.1.co.1.lin.1	350
Mundano contemptum mediū esse ad felicitatem dicunt aliqui, to.2.co.2.lin.30	637	Naturalia sub præcepto non cadunt, to.2.co.z.lin.35	407
Munditia duplex est, ficta, & vera, to.2.co.1.lin.63	629	Naturalia omnia in se habere principium motus intrinsicum, qui intelligatur, to.1.co.z.lin.20	527
Mundi plures an possint causari ab aliquo producente, to. 1.col.2.lin.50	210	Naturalis res, duo in se habet principia, 1.1.12	529
Mundi duo ex Augustini doctrina, to.1.co.2.lin.40	490	Naturalis res dupliciter sumitur, 1.2.23	523
Mundi corde qua ratione beati sint, to.2.co.2.lin.43	629	Naturalis tactus quid sit, to.1.co.1.lin.57	238
Mundus quo tempore ceperit & quo desinet, 3.1.36	75	Naturalium & artificialium differentia, 1.2.75	528
Mundus est incorruptibilis & ingenuus, 1.2.30	214	Naturalissimum opus, dicitur duobus modis, 1.2.77	639
Mundus principaliter componitur ex quatuor elementis, to.1.co.2.lin.40	204	Necessaria an nobis sit logica, to.1.co.1.lin.7	8
Mundus sumitur quatuor modis, to.1.co.1.lin.60	idem	Necessaria copulatiua quid sit, to.1.co.1.lin.28	28
Mundus an sit vnus tantum, tom.1.co.1.lin.7	210	Necessaria disiunctiua quid sit, to.1.col.z.lin.43	idem
Mundus, an sit genitus, to.1.co.1.lin.60	551	Necessariorum, siue complexa, siue incomplexa quædam habent causam, quædam verò non, 1.2.3	379
Mundus, si factus sit in tempore, vtrū oporteat eius generationem vacuum præcessisse, to.1.co.1.lin.14	idem	Necessarium quid, & quot modis, 1.2.63. pag. 7. & tom. eod. col.2.lin.31	534
Musica addiscenda est ad fugandum ocium, 2.2.74	261	Necessarium est sine quo non subsistit animalium vita, ad materiam reducitur, to.1.co.2.lin.55	398
Musica, ad quid inuenta fuerit, to.2.co.1.lin.6	262	Necessarium ex suppositione à fine quid sit, 1.2.67	idem
Musica laboriosa in acquirendo habita est iucunda, 2.2.34.263		Necessarium accipitur quandoque pro violento & quomodo, to.1.co.2.lin.74	idem
Musica, animum disponit ad virtutes morales, 2.2.44	264	Necessarium non contingit aliter se habere & quomodo, to.1.co.1.lin.3	idem
Musica addiscenda est gratia solatiij, to.2.co.1.lin.30	idem	Necessarium duobus modis manifestatur, 1.2.49	534
Musica, & ludus maximè delectabilia sunt, 2.1.50	idem	Necesse est venire ad aliquod primum, quod vel sic immobile, vel seipsum moueat, to.1.co.2.lin.60	195
Musica valde conueniens est puerili ætati, to.2.co.1.lin.5.266		Necesse est duplex, scilicet absolutè, & conditionatè, 1.1.80	910
Musica in quibus deceat iuuenes, & senes, 2.1.62	idem	Necesse absolutè est duplex, quoddam per causam intrinsicam tantum: quoddam per causam extrinsecam, 1.2.10. idē	
Musica plebeia ad diuina, to.2.co.1.lin.15	idem	Necessitas logicæ quæ sit, to.1.co.2.lin.44. pag. 7. & to. eod. col.1.lin.70	371
Musica insuauis, ac rigida, rusticos, acviles homines non autem ingenuos decet, to.2.co.2.lin.60	267	Necessitas naturalium quomodo ex materia, & sine sumenda sit, to.1.co.1.lin.18	168
Musica Lydia iuuenibus conuenit Phrygia senibus, 2.1.30.268		Necessitas mortis, vnde eueniat, to.1.co.2.lin.20	540
Musica, circa quæ versetur, to.2.co.1.lin.28	745	necessitas sumpta à causa efficiente, an sit absoluta, vel conditionata, to.1.co.2.lin.72	539
Musica non modo discere oportet, sed summopere se exercere in illa, to.2.co.1.lin.36	266	Necessitas absoluta, duplex, to.1.co.1.lin.9	540
Musicales melodiæ quomodo animi consonantiis ac passionibus, vel virtutibus similes sint, to.2.co.2.lin.13	265	Necessitas consequentis, quid,	idem
Musicalia instrumenta quænam cuiuslibet erudiendis conueniant, to.2.co.2.lin.30	266	Necessitas consequentiæ, vel illationis, quid, to.1. colum.1. lin.10	idem
Musicalia instrumenta quænam cauere oportet, 2.2.50. idem		Necessitas consequentiæ, duplex.	idem
Mutari præcedit mutatum esse, to.1.co.1.lin.66	184		Necessitas
Mutatio duplex, to.1.co.2.lin.20	576		
Mutationis species tres sunt, to.1.co.2.lin.48	178		
Mutatum omne præcedit mutari, to.1.co.2.lin.25	184		
Mutatum esse primò, non fit in tpe, sed in instanti, 1.1.14	590		
Mutatum primum esse in motu, nunquid sit à parte ante,			

D. CHRYS. I A V E L.

Necessitas consequentiæ absoluta, quid.	idem	multitudo, imò est conuerribilis cum multitudine, tom. 1. col. z. lin. 40	idem
necessitas consequentiæ conditionata, quid.	idem	numerus sumptus pro numero quantitatio est in minus quam multitudo, quæ est quasi genus numeri. 1. z. 53	idem
necessitas omnium effectuum & proprietatum naturalium, verum sumatur ex fine, vel ex materia præcisè.	idem	numerus diminutus quid sit, to. 3. col. 1. lin. 47	66
necessitas duplex scilicet absoluta & conditionata, 2. 2. 40	562	numerus excedens quid sit, to. 3. col. 1. lin. 44	idem
negationes duæ vnde fit qd affirmant: & tamen duæ affirmationes non negant, imò magis affirmant. 1. 1. 68	32	numerus perfectus quid sit, to. 3. col. 1. lin. 37	eodem
negationis quatuor sunt modi, tom. 1. col. 2. lin. 21	411	numerus quid sit, to. 3. col. j. lin. 35	idem
negligentia contemptus principatus parit desidium & mutuat politiam, tom. 2. col. 1. lin. 8	214	numeri pars quæ fit, tom. 3. col. j. lin. xxxvii.	idem
Nigredo quomodo genetur, tom. 3. col. 1. lin. 4	29	numularia ars & nummorum lucratiua, ad quid deuenit, to. mo z. col. z. lin. 70	clxiiij.
nemesis quid sit, & quò ad tristitiam reducatur, 2. 2. 77.	684	numularia duplex: ingeniosa, & foeneratoria, z. z. 40	clxliij.
nemeseus, id est, indignans medius est inter placitum & inuidum, tom. 2. col. 1. lin. 65	685	numulatoria foeneratoria maximè est odibilis, z. z. 55	idem
neminem licet vquam mentiri, tom. 2. col. 2. lin. 46. 320	394	nummis sit commutandi forma in rebus, z. j. 20	70
nil magis à Deo quæritur, quam viua fides, 2. 2. 70	394	nummorum institutio, tom. z. col. 2. lin. 26	clxiiij.
nil in rerum natura causæ à qua pendet repugnat, tom. 3. col. 2. lin. 4	57	nuptarum regula bene viuendi, tom. z. col. j. lin. 52.	dccxviij.
nisi dupliciter sumitur, tom. 1. col. 2. lin. 71	108	nutrix debet esse matri similis, quo ad complexionem, tom. z. col. 1. lin. xxxv.	dccxxxliij.
nix quid, tom. 1. col. 1. lin. 15	264	nutricibus non expedit vinum bibere, vel parum & aqua mixium, tom. z. col. z. lin. xv.	cclviij.
nobiles quidam dicuntur bifariam: secundum veritatem aliiquid verò secundum cõmunem existimationem. 2. 1. 37. 692	692	nutritio quomodo in animali celebratur, j. z. 70	ccxxxv.
nobiles magnanimi cur sint, tom. 2. col. 1. lin. 63	idem	nutritio & augmentum, an sint actiones soli ⁹ aie vegetatiue. id.	idem
nobiles naturaliter cur magnifici sint, tom. 2. col. 1. lin. 75. id.	idem	nutritiua & generatiua potentia, an sint idem. j. j. 62	dccxliij.
nobiles cur dociles magis sint cæteris, to. 2. col. 2. lin. 6	idem	nutritum, an patiatu à nutrimento, sicut ecòuersò. j. z. 80. id.	idem
nobiles cur sint affabiles, tom. 2. col. 2. lin. 30	idem	O	idem
nobiles nimis ambitiosi sunt, tom. 2. col. 2. lin. 43	idem	Obedientia nonnulli consequi posse felicitatem existimant, tom. z. col. 2. lin. 60	dcxxxviij.
nobiles cur soleant maiores despiciere, to. 2. co. 2. li. 56. idem	idem	Obedientia subditorum quàm necessaria, to. z. co. z. 80. 709	idem
nobilitas generis confert ad felicitatem, to. 2. co. 2. lin. 21. 116	202	Obedientia est summa libertas, tom. z. col. j. lin. xliij.	dccx.
nobilitas antiquæ diuitiæ sunt, tom. 2. col. 1. lin. 10	202	Obedientia subditorum pacem, & bonorum exteriorum affluentiam parit.	idem
nobilium quatuor sunt optimi, duo verò improbi mores, tom. 2. col. 1. lin. 54	692	Obiecta Lutheri contra sacramentum extremæ vnctionis diluuntur, tom. z. col. 1. lin. 65	586
nocumentum alteri inferre tribus contingit modis, 2. 2. 20. 73	177	Obiecta Lutheri contra opera nostra diluuntur. 2. 1. 73	612
nolentes etiam nonnumquam sunt ad magistratum compelliendi, tom. z. col. 1. lin. 57	177	Obiecta quæ contra Eucharistiæ sacramentum inferri solent diluuntur, tom. 2. col. 2. lin. 75	567
nomen quid sit, tom. 1. col. 1. lin. 4	13	Obiectum æquitatis est iustum legale, to. 2. col. 2. lin. 44	77
nomen est multiplex apud logicum, tom. 1. col. 1. lin. 4. id.	idem	Obiectum scientiæ est ens necessarium & immutabile, 2. 2. 5. 80	81
nomen in voce, & in scripto est terminus per se significatiuus ad placitum sine tempore, tom. 1. col. 1. lin. 6. idem	484	Obiectum artis quod sit, tom. 2. col. 2. lin. 36	81
nomina Deo attributa quomodo verificantur. 1. 2. 20	484	Obiectum vegetatiue est alimentum, tom. 1. col. 2. lin. 12. 299	325
non moechaberis quomodo intelligatur, 1. z. co. z. li. 24. 409	409	Obiectum sensus an sit in infinitum diuisibile, 1. 2. 7	647
non furtum facies quomodo intelligatur, z. z. 58	idem	Obiectum visus, nunquid color sit, & quomodo, 1. 2. 1	683
non concupisces vxorem proximi tui, quomodo intelligatur, tom. z. col. 1. lin. 40	410	Obiectum cognoscibile multifariam accipitur. 1. 1. 20	697
nota aliqua naturæ prius & magis esse, minus autem & posterius nobis, quatuor modis contingit. 1. 1. 26	510	Obiectum, duplex, tom. 1. col. 1. lin. 4	idem
nota eadem nobis & naturæ in naturalibus & diuinis non sunt, sed in mathematicis.	idem	Obiectum formale, quo, quid sit.	idem
notitia prædicabilium præcedit prædicamenta. 1. 1. 27	35	Obiectum formale, quod, quid.	idem
notitia discursiua quæ, tom. 1. col. 2. lin. 10	115	Obiectum potentæ, duplex.	idem
notitia duplex, tom. 1. col. 1. lin. 38	620	Obiectum sensus est vniuersale sub ratione, seu sub conditione singularitatis, tom. 1. col. 2. lin. 20	718
nugatio nulla prorsus committitur dicendo nasus finus, cum nasus sit extrinsecum à simo, tom. 1. col. 1. lin. 3	788	Obiectum primum intellectus possibilis, num sit ens, in quantum ens, tom. 1. col. 2. lin. 58	596
nullus patitur iniuriam volens nisi per accidens. 2. 1. 43. 74	74	Obiectum potest esse primum quadruplici primate. idem	411
nullus ex Hebræis in legis Mosaicæ obseruantia præcisè seruari potest, tom. z. col. 1. lin. 58	391	Obferuantia quid, tom. 2. col. 1. lin. 48	411
nullus Gentilium post promulgatam fidem saluari potest absque explicita articulorum fidei confessione, 2. 1. 75. id.	394	Occasus quærelæ, & accusationis quonammodo aufertur in quauis amicitia, to. 2. col. 1. lin. 35	121
nullus viuens in peccato in Deum credit, sed solus fidelis spe ac charitate in Deum tendens, to. z. col. z. lin. 46.	394	Occasus eronicus quid sit, to. 3. col. 2. lin. 7	77
numeri, & magnitudines substantiæ an sint necne. 1. 1. 10. 382	382	Occasus cosmicus quid sit, to. 3. col. 1. lin. 52	idem
numeri animam componentes continent in se consonantias, tom. 1. col. z. lin. 1	294	Occasus Elyacus quid sit, to. 3. col. 2. lin. 15	eodem
numeri componentes animam continent aspectum, & duplicem ordinationem & identitatem, ac diuersitatem. tom. 1. col. 2. lin. 45	294	Occasus rectus quid, to. 3. co. 2. lin. 20	idem
numerus quid sit, tom. 1. col. 2. lin. 65	58	Occasus obliquus quid, to. 3. col. 2. lin. 25	idem
numerus sumitur dupliciter scilicet secundum se: & vt est applicatus rebus numeratis, tom. 1. col. 1. lin. 24	178	Occides seipsum quomodo iniuriatur ciuitati, 2. 1. 5	idem
numerus quomodo habet esse reale extra intellectum: & quomodo est vnum per se, & entitas distincta à rebus numeratis, tom. 1. col. 2. lin. 80	814	Occupatio in honestis laborib ⁹ luxuriâ remouet, 2. 2. 40	534
numerus quantitatiuus aggregatus ex vnitatibus numeralibus, non inuenitur nisi in rebus quantis, & corporeis, to. 1. col. 1. lin. 15	818	Oceanus cur non augetur ex pluuiarum in eius ingressu, tom. 1. col. 1. lin. 68	273
numerus dupliciter potest considerari. Primò vniuersalissimè sumptus. Secundò, pro numero quantitatio, tom. 1. col. 2. lin. 30	861	Oculorum substantia ex tribus componitur, 1. 2. 50	303
numerus vniuersalissimè sumptus non in minus est quam	861	Oculus domini impinguat equum & eius vestigia optimū agrum reddunt, tom. 2. col. 1. lin. 10	276
		Oculus scandalizans eius peccati grauitatem arguit. tom. 2. col. 1. lin. 64	431
		Oculus est naturæ aqueæ, tom. 1. col. 1. lin. 10	322
		Oculus dupliciter consideratur, 3. 1. 25	25
		Oculus non est igneæ naturæ vt quidam antiquorum putabant. 3. 1. 63	15
		Odi ab ira nouem sunt differentiæ, to. 2. col. 2. lin. 36	682
		Odi obiectum, Deus, & proximus, to. 2. col. 1. lin. 78	426
		Odi prorsus carere principem decet, præcipuè odio bonorum, tom. 2. col. 1. lin. 75	583
		Odi quid sit, tom. 2. col. 2. lin. 50	425
		Odi est cæteris peccatis grauius, to. 2. col. 2. lin. 37	426
		Odiū	idem

INDEX IN OPER.

Odiū ex inuidiā atque ira oritur. to. 2. col. 1. lin. 48	426	omne quod mouetur, ab alio moueri oportet, r. i. c. 1. 35. pag.	195
odiu ex ira & inuidia procedit. tom. 2. col. 1. lin. 35	idem	584. & to. eodem. col. 2. lin. 3	195
odiu qualem peccatum fit. to. 2. col. 2. lin. 13	idem	omne per accidens reducitur ad per se, to. 1. col. 2. lin. 57.	416
odiu num fit computandum inter filias iræ. 2. 2. 12	509	omne quod habet potentiam passiuam an sit incorruptibile, to. 1. col. 2. lin. 10	843
odiu est effectus iræ. to. 2. col. 1. lin. 57	510	omnes cur delectari cupiunt. to. 2. col. 2. lin. 27	137
odiu detestabilius est quàm ira. to. 2. col. 1. lin. 65	683	omnia omnibus diuisa maximi est commodi. 2. 1. 24.	170
odorabile prius medium, q̄ organum immutat. 1. 1. 65. 326	idem	omnia ordinato cursu quò succedere debent. 1. 1. 43	417
odorare non posse sine respiratione, an sit proprium homini. to. 1. col. 1. lin. 9	660	omnia non venire de necessitate, to. 1. col. 2. lin. 26	idem
odorare sine respiratione, quædam animalia non possunt, & quæ. to. 1. col. 1. lin. 36	idem	omnia non fieri ex contrariis, to. 1. col. 1. lin. 63	457
odorare & pati ab odore, qui differant. to. 1. col. 1. li. 77. 669	idem	omnia moueri, & nihil quiescere falsum esse, 1. 1. 18	195
odorant quædam animalia sine respiratione, & quomodo. tom. 1. col. 1. lin. 36	660	omnia non sunt in continuo motu, vt opinatus est Heraclitus, to. 1. col. 1. lin. 6	391
odorant homines triplici ratione. to. 2. col. 1. lin. 67	739	omnis causa est, non obtinentia calidi super humidum, to. 3. col. 1. lin. 29	7
odorantia per respirationem, nunquid melius odorent, quàm quæ odorant sine respiratione. to. 1. col. 1. lin. 62. 660	idem	omnis definitio ab Aristotele, to. 3. col. 1. lin. 21	idem
odorantium per respirationem organum. 1. 2. 77	306	omnis genus est indigestio, incompletio & imperfectio. to. 3. col. 1. lin. 12	idem
odor in quonam fit. to. 1. col. 1. lin. 35	idem	opera artificum erant communia apud antiquos. 2. 1. 30. 2. 7	27
odor & sapor quomodo generentur. to. 1. col. 1. lin. 35	305	opera quæ non glorificant Deum non sunt bona, 2. 1. 10.	387
odor quomodo diuiditur. to. 1. col. 1. lin. 40	325	opera omnia miranda fidei attributa sunt, 2. 1. 30	395
odor bifariam sumitur. to. 1. lin. 10	657	opera nostra quomodo sunt ad iustificationem necessaria, tom. 2. col. 1. lin. 47	606
odor, nunquid esse reale habeat in medio. t. i. co. 2. li. 66. 658	idem	opus virtutis per se iucundum est, to. 2. col. 1. lin. 22	16
odor, qui generetur. to. 1. col. 1. lin. 62	idem	opus potest dici virtuosum dupliciter, quia est tale, quale operatur virtuosus, & quia est ab operante. 2. 2. 21	26
odor, quid.	idem	opus artis potest esse duplex, scilicet imperfectum & perfectum, to. 2. col. 2. lin. 52	idem
odoris generatio dissimilis generationi saporis. 1. 2. 25	305	opus magnifici ad diuina, & reipublicæ bona extendi debet. to. 2. col. 2. lin. 34	53
odoris species. to. 1. col. 2. li. 75	idem	opus quoduis non reddit hominem iniustum, sed opus uoluntariè, & ex electione factum, non autem si ex ignorantia, aut ex passione, tom. 2. col. 2. lin. 37	73
odoris species, num conuenienter nominentur nominibus specierum saporis. to. 1. col. 1. lin. 42	658	opus perficitur delectatione, to. 2. col. 1. lin. 80	105
odoris principia, saporis principiis correspondent. idem	idem	opus prudentis est bene consiliari, to. 2. col. 1. lin. 40	85
odoris species, saporis speciebus correspondent. 1. 2. 10. 658	31	opus diuersum arguit diuersitatem specificam, 2. 2. 15	114
odor dupliciter sumitur. to. 3. col. 2. lin. 48	31	opus sine charitate non est meritorium, to. 2. col. 1. lin. 5. 414	414
odor est impressio, id est, qualitas causata ex humido sapo-roso per calorem resoluentem, subiectiue existens in sicco subtili calido euaporante à corpore odorabili. 3. 1. 33. 31	idem	opus ex voto factum num fit præstantius opere, non ex voto facto, to. 2. col. 2. lin. 8	613
odor quid fit, difficile est inuenire. tom. 3. col. 1. lin. 30	idem	operantem nullus ignorat alias autem circumstantias humani operis ignorare contingit, to. 2. col. 1. lin. 50	36
odor quomodo generetur, to. 3. col. 1. lin. 21	idem	operari vel ab opere cessare effectus ex præcepti consilij. to. 2. col. 2. lin. 79	39
odoris materia quomodo fit sapor, to. 3. col. 1. li. 23	idem	operatio virtutis delectabilis est virtuosus, 2. 2. 65	15
odoris species correspondent speciebus saporis. 3. 2. 3. idem	26	operatio virtutis omnes excedit delectationes. 2. 2. 78	id.
odoratus dupliciter sumitur, to. 3. col. 2. lin. 53	306	operatio uoluntaria quæ exigat in homine operante, tom. 2. col. 1. lin. 56	73
odoratus potestis quid fit. to. 1. col. 2. lin. 15	306	operatio magis iucunda delectatione, 2. 2. 48	137
odoratus imperfectè in hominibus est, to. 1. col. 2. lin. 45	1d.	operatio nobilissima hominis est speculatio ueritatis, tom. 2. col. 1. lin. 40	141
odoratus medium est aer, & aqua, to. 1. col. 1. lin. 20	idem	Operatio duplex in humano intellectu consideratur, tom. 2. col. 1. lin. 38	241
odoratus organum, to. 1. col. 1. lin. 75	idem	Operatio triplex in animatis, to. 1. col. 2. lin. 30	637
odoratus quisnam sit gloriosi corporis, to. 2. col. 1. li. 60	656	Operatio diuina quæ, to. 1. col. 1. lin. 32	470
odoratus hominis, an sit peior cæterorum animalium odoratu. to. 1. col. 2. lin. 68	idem	Operationes uirtutem generantes quales esse debent, tom. 2. col. 2. lin. 56	24
odorat ⁹ , melior vel peior esse trib. mod. dicitur. 1. 1. 20	657	Operationes artis sunt tres, to. 2. col. 2. lin. 23	81
odoratus perfectus, est cum respiratione. 1. 1. 38	660	operationes tres sunt in anima diuina intellectualis, & animalis. r. c. 1. col. 1. lin. 28	470
Oeconomica quæ, to. 1. col. 2. lin. 50	8	Operationum frequentia indigemus, vt possimus acquirere doctrinam, uirtutem intellectualem, & per consuetudinem uirtutem moralem, to. 2. col. 2. lin. 22	23
oconomum magis decet intendere curæ liberorum, quam aliarum rerum. to. 2. col. 2. lin. 60	166	Operationum gradus, to. 2. col. 2. lin. 26	34
oconom ⁹ circa seruos, tam curatores, quàm opifices quæ obseruare debet. to. 2. col. 1. lin. 60	274	Operationum duo genera, to. 2. col. 36. lin. 30	106
oconomus cauere debet ne omnia sua vni tantum exponat negotio, to. 2. col. 2. lin. 6	275	Operationum humanarum duo sunt genera, 2. 1. 1	140
oconomus in acquirendo non debet sua confundere negotia, to. 2. col. 1. lin. 70	idem	Opinio de scientia nostra apud antiquos fuit duplex, tom. 1. col. 1. lin. 68	115
oconom ⁹ , plura fructuosa conari debet acquirere, 2. 1. 80. id.	idem	Opinio, scientia & intellectus, quomodo conueniunt, & disconueniunt, to. 1. col. 2. lin. 65	141
oconomus studiosus esse debet in acquirendo, prouidus in conseruando ac fruendo, to. 2. col. 1. lin. 20	idem	Opinio Lynconensis circa medium in demonstratione potissima, uidelicet esse definitionem subiecti & non passionis, to. 1. col. 1. lin. 27	143
oconomus, quænam obseruare debeat circa facultates domus, to. 2. col. 1. lin. 10	idem	Opinio Egidij q̄ medium in demonstratione potissima sit definitio passionis, & non subiecti, to. 1. col. 1. lin. 54	idem
officia non sunt communia nec perpetua, to. 2. col. 2. li. 8. 170	170	Opinio eorum qui putat impiorum obseruationibus ac sacrificiis omnia purgari, & deleri, tom. 2. col. 2. li. 77	279
officia plura esse in ciuitate oportet, & magistratus. tom. 2. col. 2. lin. 75	208	Opiniones triplices de subiecto Metaph. 1. 1. 33	358
officij iudicis lex, to. 2. col. 2. lin. 58	364	Opinio Parmenidis, ac Melissi, & Xenophanis de primis eorum causis, tom. 1. col. 2. lin. 13	363
officium hominis triplex, to. 2. col. 2. lin. 28	283	Opinio	
oleum permixtum balsamo per consecrationem Episcopi est materia confirmationis, to. 2. col. 1. lin. 20	563		
oleum cur non exsiccet, to. 3. col. 2. lin. 63	11		
olim significat tempus præteritum valde remotum à præfenti, to. 1. col. 1. lin. 34	177		
olympi melodia quæ, to. 2. col. 2. lin. 55	264		
oma in artificialibus quæ dicantur, to. 3. col. 1. lin. 60	7		
oma id est, cruda quæ dicantur in naturalibus. to. 3. c. 2. li. 58. id.	idem		
omne quod mouetur in toto vno tempore mouetur in qua libet parte illius temporis. to. 1. col. 1. lin. 56	184		
omne quod mouetur, ab alio mouetur, to. 1. col. 1. lin. 3	187		

Opinio cum formidine est & quare, 2.1.60	390	Organum tactus, qui differat ab organo aliorum sensuum tom. j. col. z. lin. 22	657
Opposita duo modi cognoscendi, 1.2.75	403	Organum tactus, quod, j. z. 39	663
Oppositio contraria fit duobus modis, 1.2.44	19	Oigo tyranni, z. j. 25	344
Oppositio quadruplex, 1.2.44	idem	Oigo omnium politiarum, z. j. j.	339
Oppositio subcontraria fit duobus modis, 1.1.59	20	Originale peccatum quid sit, z. z. xvij.	484
Oppositio contradictoria fit duobus modis, 1.1.10	idem	Originale peccatum culpa dicitur, z. j. 34	48
Oppositio subalterna fit duobus modis, 1.2.12	idem	Originale vitium infirmitas est, z. j. 43	485
Oppositio relativa quid sit, 1.1.34	147	Originale vitium foeditas est, ac pronitas, & naturę lagor, & carnis lex, ac membrorum, z. j. 46	485
Oppositio privativa quid sit, 1.1.36	71	Originale vitium tyrannus, fomes, & carnis stimulus ac cō cupiscentia dicitur, z. j. 60	485
Oppositio contradictoria quid sit, 1.2.2	idem	Originalis criminis varia nomina, z. 1. xx.	idem
Oppositio relativa in quo differt ab aliis oppositionibus, tom. 1. col. 1. lin. 10	856	Originalis Iustitia potest dupliciter diffiniri, 3. j. xj.	36
Oppositio contradictoria potest sumi dupliciter. Primò quo ad subtracta. Secundò quantum ad illud, quod impor- tatur per affirmatiuam, & negatiuam contradictorias, tom. 1. col. 2. lin. 50	857	Originalis Iustitię definitio, 3. j. xij.	idem
Oppositio contraria, duplex, j. j. 19	583	Originale peccatum tripliciter diffinitur, 3. j. 45	idem
Oppositio contraria imperfecta, in quibus seruetur, idem	idem	Originem vnde traxerint hæc duo ad agia, cui inest bona- fortuna ei paruum sufficit ingenium. Et Pueri, & insipien- tes plerunque vaticinari solent, 3. j. 33	35
Oppositio contraria perfecta, in quibus inueniatur, ibid.	idem	Oriri dupliciter dicitur, 3. j. 43	77
Oppositionis modi, 1.2.28	70	Orizon obliquus, 3.2.43	74
Oppositionis genera quatuor, 1.2.50.70. & eod. 2.43	403	Orizon quid sit, 3.2.27	idem
ad Optimum statum post regalem statum coniungit ve- nire, tom. 2. col. 1. lin. 20	196	Orizon rectus, 3.2.40	idem
Optesim quis calor efficiat, 3.2.30	10	ornatum mulierum quo pacto moderari poterit, z. z. 43.730	728
Optimum virum in aliquibus expedit dominari quam le- gem, in aliquibus verò contrarium, 2.2.65	195	Ornatus excessus in muliere, detestandus, 2. j. 42	eadem
Optimus eligendus est ad principatum in multitudine ci- uium æqualium, z. z. 38	idem	Ornatus ficticius in muliere detestandus, 2. j. 59	eadem
Oratio definitur, 1.1.44	14	Ornatus mulieris, duplex, 2.1.50	728
Oratio quotuplex fit, 1.1.45	idem	Ornatus mulierum realis, etsi liceat, aliquando tamen ex praua intentione illicitus est, z. z. 6	idem
Oratio diuiditur in orationem perfectam, & imperfectam tom. j. col. 2. 28	idem	Ornatus viri ex mala intentione, illicitus est, z. z. 33	idem
Oratio indicatiua quomodo fit per se propositio, j. z. 77. id.	idem	Ornatus mulieris indecens, z. z. 56	ead.
Oratio quid sit, j. j. 5	59	Ornatus excessus duplex,	ibid.
Oratio Socratis quæ & qualis, 2.2.60	144	Orphanorum maxima cura à posteris habenda est, tomo, 2. col. 1. lin. xliij.	369
Oratio Lacedæmonum Deo acceptissima, 2.1.77	280	Os est magis terreum quam aqueum, 3.2.5	20
Orationis species, 1.2.61	14	Ocium perpetuum non admittitur in natura, 3. j. 77	50
in Orationis definitione cur non apponitur finitus, & rec- tus, tom. 1. col. 2. lin. x.	idem	Oui recentis vitellum siue sit assatum ouum, siue elixatum semper est in centro liquidam & cur, 3. j. xlvj.	9
Orationis partes quot sunt, 1.1.40	15	Ouum ex albo & rubro est & cur, z. z. 70	162
Orationibus luxurię incendium extinguitur, z. z. 58	534		
Orator auatus iniustus est, z. j. 75	64	Pactum solam fidem facit, z. j. xxv	185
Ordo quis in consilij inquisitione, z. z. 43	39	Pædagogi sunt pueris deputandi, 2. j. 38	259
Ordo conueniens ad discendi scientias, 2. j. xx.	85	Pædagogi quatuor erga pueros obseruare debent, tom. 2. col. 1. lin. xliij.	idem
Ordo præcognitionis, qui est inter principia, & conclusio- nem, to. j. col. j. lin. 65	116	Pædagogi debite qualitates, z. z. 61	736
Ordo quis seruandus fit in ciuitate, z. z. 75	155	Pædagogi sufficientis peritia, z. z. xlvj.	737
Ordo planetarum, j. z. 3	219	Pædagogi, arcant pueros sibi commissos, à prauorū con- silio, tom. 2. col. 1. lin. 37	738
Ordo in diligendis, z. j. 40	411	Pædagogum, circumspectum maximè esset decet, tomo, 2. col. 2. lin. 7	decxxxvij.
Ordo charitatis in dando, & recipiendo, z. j. 24	435	Pædagogum, bonæ inuentionis esse oportet, z. z. xlvj.	idem
Ordo in misericordia iuxta contritionem intelligitur, to- mo, 2. col. j. lin. xvij.	421	Pædagogum, optimorum Autorum lectioni incumbere de- bet.	idem
Ordo in transcendentibus, j. z. xx.	463	Pædagogum, recti ac boni iudicij circa scientias esse oportet.	idem
Ordo naturæ, est duplex, tomo, j. col. j. lin. 7	512	Pædagogum, cur oportet esse probatæ vitæ.	idem
Ordo facer verè sacramentum esse certum potest ex ratio- ne & autoritate scripturæ, z. j. 55	591	Pædagogus addendus pueris in secundo septennio, tomo 2. col. j. lin. xlvij.	decxxxij.
Ordo vel sacramentum ordinis quid sit, z. z. 75	588	Pædagogus in secundo & tertio tantum septennio, neces- sarius est, tom. 2. col. 2. lin. xxxij	decxxxvj.
Ordo iure matrimonium impedit, 2. j. 30	600	Pædagogus, quantum necessarius sit pueris, z. z. iij	idem
Ordo doctrinæ in lib. de Ani. duplex, j. z. 71	630	Pædagogus grauis esse debet, z. z. 71	idem
Ordo in transcendentibus, potest dupliciter considerari. Primò quantum ad res significatas. Secundò quantum ad rationes formales, j. j. 45	739	Pædagogus, prudens in agibilibus debet esse, z. j. xxxvj	737
Ordo Episcoporum quadruplex, z. j. xxx.	590	Pædagogus, sufficienter eruditus & doctus esse debet, to. z. col. z. lin. 19	idem
Ordo in paruis naturalibus, duobus modis potest considera- ri pœnes naturas rerum animatarum, & penes earum di- gnitatem, 3. j. 40	22	Pædagogus imperitus, pueri ingenium obnubilat.	idem
Ordis sacramentum, quid sit materia & forma eius, to. z. col. 1. lin. 54	589	Pædagogus, puerum inlruat bonis moribus, z. z. 29.	738
Ordines tantum sunt septem, z. z. x.	idem	Pædagogus, qui puerum regere debeat, circa visum, audi- tum & odoratum, z. j. xlvj	decxxxix.
Ordines modalium æquipollentium quot sint, j. z. 52	32	Pædagogus, qui erudiat pueros circa sermonem, gustum & tactum, tom. j. col. j. lin. xxiiij	decxl.
Ordines minores quatuor non sunt facti, z. j. 65	590	Pædagogus, quomodo regere debeat pueros in cibo, & po- tu, tom. 2. col. j. lin. 87	decxj.
Organum visus quid, j. z. 35	363	Pædagogus quomodo regere debeat puerum in secundo & tertio septennio, quò ad corporis exercitium, z. z. 47.7.2	559
Organum odoratus igni attribuitur, 3. j. 70	26	Paganus & Iudæus baptizare pnt in necessitate, z. j. 74.	559
Organa Arist. attribuit distinctis elementis à prædominio, tom. 3. col. j. 69	idem	Pagi diffinitio, tom. j. col. j. lin. xlvj.	269
Organi sensus corporeum est & simul cum sensu perit, to- mo, 1.1.30	309	Pagus est communitas secundum naturam, z. j. lxiij.	177
Organum odoratus cur propè cerebrum potius, quam cor- posum sit, tom. 1. col. 2. lin. 65	322	Pagus quid sit, z. 1. xxxv. 157. & eod. z. 26	decxxvi j.

INDEX IN OPER.

Pagus & domus materia sunt ciuitatis, 2.2.24	328	Paruos occidit inuidia, 2.2.43	502
Pane frumenti, non autem filiginco, vel millaceo, vel triticeo conficitur corpus Christi, to. 2. co. 2. lin. 8	566	Pastoralis vita, maxime couenit hominum generi, 2.1.13. 758	
Panis si tantum adsit absque uino, uere conficitur sacramentum, to. 2. co. 1. lin. 50	idem	Passio quid sit apud moralem Philosophum, 2.1.54	27
Papa num possit in votis dispensare, 2.1.30	615	Passio quot modis sumitur, 1.2.16	67
Parcus quis sit, tom. 2. col. 2. lin. 43	518	Passio Christi non excludit poenitentiam, 2.2.35	606
Parcitas quid sit, tom. 2. col. 1. lin. 35	477	Passio bifariam sumitur, scilicet & proprie, 2.2.2	651
Parentes honorare docet Plato, to. 2. col. 1. lin. 43	316	Passiones & operationes humane quomodo sunt in duplici differentia, 2.1.12	30
Parentes quid magis filiis thesaurizare debeant, 2.1.34	319	Passiones non intrans definitionem, 1.1.5	421
Parentes quomodo diligendi, tom. 2. col. 2. lin. 31	408	Passiones sensitiui appetitus quot sint, 2.2.35	673
Parentes filiis in dilectione proponendi, 2.2.17	412	Passiones entis quomodo ordinandæ sunt: quæ sunt transcendencia secundum prius & posterius, 1.1.40	739
Parentes, circa filiorum regimen sollicitos esse maxime decet, to. 2. co. 2. lin. 74	732	Passionis definitio, 1.2.43	67
Parentes, circa regimen filiorum, maxime debent esse solliciti, tom. 2. col. 2. lin. 79	732	Passionis predicamentum secundum nominales quomodo definitur, 1.2.80	idem
Parentes filios magis diligunt quod ad utile bonum quam econuerso, tom. 2. col. 1. lin. 49	733	Passionis quatuor sunt modi, 1.1.34	411
Parentes, cur minus reuereantur filiis, q̄ c̄, 1.1.74	idem	Pater & mater magis filios diligunt quam ab eis diligantur & cur, to. 2. col. 2. lin. 63	119
Parentes a filiis honorari, cur Deus preceperit, non autem econtra, 2.2.19	idem	Pater potest dimittere filium, & expedit quandoque, tom. 2. col. 2. lin. 62	122
Parentibus in necessitate constitutis quidnam mandabat Plato precipue in dementia lapsis, 2.2.43	316	Pater filiis dominatur sicut rex, 2.1.75	166
Parentibus cur non precipitur curare filios, 2.2.74	408	Pater quam mater quæ tam erga filios debent obseruare, tom. 2. col. 1. lin. 36	273
Parentum facies quomodo honorari uoluerit Plato, 2.1.670	316	Pater quo testis condere debeat secundum Platonem, 2.1.5	319
Parturientes multæ ob nuptiarum immaturitatem perierunt, 2.2.58	256	Pater num magis diligendus sit, quam mater, 2.1.76	412
Parmenides, ens tantum unum posuit, & quomodo, 1.1.79	520	Pater num magis diligendus quam filius, 2.2.30	idem
Parmenidis ac Melissi & Xenophanis opinio de primis rerum causis, 1.2.13	363	Patres tria filios prestare debent, 2.1.18	119
Pars rationalis est duplex, per essentiam & per participationem, 2.2.40	21	Patres quid seruare debeant in filiorum generatione, 2.2.50. 272	
Pars dicitur quinque modis, to. 1. co. 1. lin. 55	412	Patres quid obseruare debeant in filiorum educatione, to. 2. co. 1. lin. 1	273
Pars est duplex, scilicet quantitatiua, & essentialis, 1.2.62	426	Patres tenentur dotare filios literario studio, triplici de causa, 2.1.68	744
Partem habere extra partem, duobus modis intelligi potest, to. 1. co. 1. lin. 36	565	Patri non sunt omnia tribuenda, 2.2.15	124
Partes logicæ quæ, 1.2.24	7	Patri non est obediendum omnibus in rebus, 2.2.48	idem
Partes orationis quot sunt, 1.1.40	15	Patri & matris amor erga filios cur tantus sit, z. z. 52	119
Partes, ciuitatis quæ, 2.2.26	197	Paterfamilias, quot modis comparare possit bona exteriora, quibus prouideat familia, z. z. 24	757
Partes animalis sunt duplices materiales indiuidui & materiales speciei, 2.2.15	198	Patriæ hostis maximi lex, 2.1.53	359
Partes cæli habent diuersas virtutes & potentias uariisq; influxus in inferioribus, 1.1.75	216	Patrimonij consumptio ac uita luxuriosa principantibus uertit paucorum potestatem in tyrannidem, z. z. 40	217
Partes maculosæ in luna uel de natura terræ, 1.1.25. 221	283	Patientia quot modis sumatur, z. 1.76	456
Partes uniuersi duplices sunt, 2.1.16	283	Patientia quæ Christiano decet quid sit, z. z. 70	idem
Partes primæ uniuersi processerunt a Deo immediate cæteræ uero mediate, 2.1.30	283	Patientia ad fortitudinem spectat, z. 1.57	457
Partes ciuitatis sobriæ, & deliciose, 2.2.62	328	Patientia nostræ speculum Christus est, z. z. 17	idem
Partes quænam subiecti Metaph. 1.2.76	358	Patiens iniuriam uolens minus iniustus est, quam faciens iniuriam, uel iniustum, z. 1.57	77
Partes rei, siue definitiones partium rei an ponantur in definitione totius, 1.2.38	426	Patiens an iniuriam patitur uolens uel nolens, z. 1.16	74
Partes an sint priores, uel posteriores toto, 1.2.47	idem	Patiens non habetur qui religionem & patriam non tuetur, 2.1.70	457
Partes quæ sunt speciei ponuntur in definitione totius, 1.1.14. 427	427	Patientes non sunt qui male operantur, z. z. 3	456
Partes materiæ non ponuntur in definitione totius uniuersaliter sumpti, nec singulariter sumpti, 1.1.20	idem	Patientes propter iustitiam cur beati, z. 1.32	632
Partes speciei sunt priores toto, to. 1. co. 1. lin. 65	idem	Patientes propter iustitiam quid patiantur, z. 1.56	idem
Partes materiæ comparatæ toti, sunt posteriores, 1.1.70. idem	idem	Pati bifariam sumitur, perfectiue & alteratiue, z. z. 77	301
Partes materiæ, secundum illum modum, quo aliquid dicitur prius, sunt priores toto indiuiduo, 1.1.75	idem	Pati quid sit, z. 1.70	456
Partes uniuersi ordinem habent adinuicem, sicut partes ciuitatis optime institutæ, 1.2.15	487	Pati propter iustitiam bifariam sumitur, z. 1.10	632
Partes compositi ordinem habere oportet, 1.1.67	503	Patiuntur aliqui ob bonum creatum, z. z. 16	456
Partes diffinitionis, num denotent partes rei, 1.2.22	584	Pauci cur fuerint propheta, z. 1.44	380
Partes diffinitionis, num respondeant diffinitioni partibus secundum rem, 1.1.53	515	Paucorum status non terminatur paucitate: nec etiam status popularis multitudine, z. 1.60	198
Partes entis sunt in duplici differentia, 1.2.6	508	Pauli charitas erga proximum qualis, z. 1.16	416
Partes infinitas esse in corpore finito, tribus modis dicitur to. 1. co. 2. lin. 29	519	Paulus blasphemus cur non meruit occidi, z. 1.34	309
Partes animalis anulosi, diuisi, nunquid habeant animam, quæ sit principium motus localis, & habeat phantasiam tom. 1. col. 1. lin. 35	632	Pauperes carere debent armis non autem diuites, z. 1.80. 206	
Partis rationalis duo sunt genera: Ratiocinatum, & scientificum, per alterum necessaria per alterum uero contingentia attingimus, 2.1.45	78	Pauperes in republica optimum iniustum est despici, to. 2. col. 1. lin. 4	idem
Particulare, duobus modis cognosci potest, 1.2.69	618	Pauperes spiritu qui sint, z. z. 12	621
Paruificientia aduersatur magnificentia secundum defectum, to. 2. co. 1. lin. 52	54	Pauperes spiritu tribus exponitur modis, ij. ij. 45	idem
Parui formosi dicuntur, non autem pulchri, 2.2.45	idem	Pauperum rectus uiuendi modus, ij. j. 75	616
Paruipensio iram concitat, 2.2.24	505	Pax non est utilior ciuitati quam bellum, ij. ij. 5	255
		Pax quidnam sit, ij. ij. 25	417
		Pax triplex, ij. j. 3	418
		Pax est effectus charitatis, ij. j. 40	419
		Pax sumitur multipliciter, ij. j. 43	630
		Pax absolute quid, ij. j. 50	idem
		Pax hominis ad hominem quid, ij. j. 54	630
		Pax irrationalis partis anime quid sit, ij. j. 60	idem
		Pax anime rationalis, ij. j. 70	idem
		Pax anime & corporis quæ, ij. j. 76	idem
		Pax inter Deum, & hominem, ij. ij. j.	idem
		Pax domus quæ, ij. ij. 5	idem

Pax cælestis quæ, to. 2. co. 2. lin. 7	idem	perfectum dupliciter: scilicet simpliciter & secundum quid, 1. 1. 72	204
Pax quadruplex, to. 2. co. 2. lin. 28	idem	perfectum secundum se quid, to. 1. col. 1. lin. 16	402
Pax mala triplex, tom. 2. col. 2. lin. 63	630	peregrinis quid debeamus, tom. 2. col. 2. lin. 60	39
Pacis veræ, ac fictæ discrimen, to. 2. co. 1. lin. 48	418	peregrinorum receptionis lex, to. 2. co. 2. lin. 78	364
Pacis multiplices fructus, tom. 2. col. 2. lin. 32	idem	peregrinorum genera quæ, z. z. 73	319
Pacifici beati quomodo filij Dei vocabuntur, 2. 1. 73	631	peregrinorum quatuor sunt genera, z. z. 5	365
Pacificorum qui dicuntur beati, to. 2. co. 1. lin. 20	idem	periantri consilium quod fuerit, z. z. 33	191
Peccandi spacium nemini datur, 2. 1. 10	392	pericles Atheniensis quomodo domum regebat, z. z. 42. 275	275
Peccandi consuetudo ad superbiam spectat, 2. 2. 65	426	peripatetici dicunt visum fieri per intromissionem, 3. 2. 1. 25	25
Peccare in Spiritum sanctum gravius est quam peccare in Patrem, vel Filium: quia magis voluntarium, 2. 1. 10	487	peritia acquirendi pecunias non est eadem qua acquiruntur alimenta, tom. 2. co. 1. lin. 65	163
peccare in proximum variis modis contingit, 2. 1. 10	488	peritia acquirendi pecunias duplex, z. 1. 80	idem
peccantes ex infirmitate, aut ignorantia, vel malitia, in Deum peccant, ut trinus est, tom. 2. col. 2. lin. 53	486	peritia acquirendi pecunias duplex: quædam necessaria, quædam non necessaria, tom. 2. col. 1. lin. 65	165
peccatores cur non deceat alios reprehendere, 2. 2. 6	424	perseuerantia Christiana quæ sit, z. z. 75	457
peccata in principio curanda sunt, to. 2. co. 2. lin. 60	214	perseuerantia qua ratione ad fortitudinem spectet, z. z. 34. 458	458
peccata cur capitalia dicantur, 2. 1. 6	491	perseuerantia sola in rebus omnibus finem imponit, z. 1. 20. 459	459
peccati variæ sunt à Doctoribus definitiones assignatæ, to. 2. col. 1. lin. 69	479	perseuerantia quantum necessaria sit, z. z. 74	458
peccatorum duplices causæ, to. 2. co. 1. lin. 5	580	perseuerantia vera quæ, tom. 2. co. 1. lin. 28	459
peccatorum circumstantiæ confiteri oportet, 2. 2. 70	583	perseuerantia num sit in potestate nostra, z. 1. 43	idem
peccatum altero gravius esse multifariam contingit, tom. 2. co. 1. lin. 80	479	perseuerantia in bono donum est diuinæ bonitatis, z. 1. 50. id.	idem
peccatum primi hominis cæteris gravius est ex sua generalitate, to. 2. co. 2. lin. 10	idem	perseuerantiæ laus ex Bernardo, z. 2. 35	idem
peccatum Iudæ gravissimum fuit ex deformitate, 2. 2. 20. id.	idem	perficus modus tria imitanda induxit ab œconomio, tom. 2. col. 1. lin. 10	276
peccatum in spiritum sanctum gravissimum est eo quod irremissibile dicitur, to. 2. co. 2. lin. 30	idem	personalis suppositio diuiditur in discretam & communem, tom. 1. col. 2. lin. 73	88
peccatum ex ignorantia affectata procedens gravissimum, tom. 2. col. 2. lin. 44	idem	personalis discreta suppositio quomodo cognoscitur, tom. 1. col. 2. lin. 37	89
peccatum absolute sumptum quid sit, 2. 2. 52	478	personis quibus iusta conueniant, tom. 2. col. 1. lin. 26	75
peccatum ut legi diuinæ aduersatur quid sit, 2. 1. 30	479	perspicuum quid sit, 1. z. 25	323
peccatum in Spiritum sanctum qua ratione sit irremissibile, tom. 2. co. 1. lin. 24	487	pertinaces similliores sunt incontinenti, & molli quam continententi, z. z. 30	102
peccatum irremissibile sex efficiunt, 2. 2. 40	idem	pertinaces sunt rustici ac indisciplinati, z. z. 40	40
peccatum esse contingit in passionibus, 2. 2. 53	488	petades, quid, tom. 2. col. 2. lin. 66	266
peccatum esse contingit in motibus virium animæ motiuarum, to. 2. co. 1. lin. 17	489	petitio quid, 1. 1. 34	127
peccatum per se est in parte animæ rationali, 2. 1. 65	idem	petrus componatius duos de mortalitate animæ lib. edidit, to. 3. co. 2. lin. 3	47
peccatum in voluntate esse quidnam sit, 2. 1. 80	idem	petri Componatij rationes omnes soluntur quas contra Aug. ist. Suesanum formauit in eodem libro quem contra hunc edidit, to. 3. co. 2. lin. 13	47
peccatum, quo voluntariū, eò minus miserandū, 2. 1. 62. 706	706	phaleas de policia disleruit, to. 2. 2. 38	371
peccatum originale non contrahere animam, dum vnitur materiæ triplici de causa potest contingere, 3. 2. 53	36	phaleas voluit possessiones omnium esse æquales, 2. 1. xl. 172	172
peccatum originale nunquam potuit contrahere B. V. & ratio, to. 3. co. 1. lin. 9	37	phaleas quid voluerit in republica obseruari, ij. j. ij	idem
peccatū originale tria mala causauit correspondentia tribus bonis iustitiæ, to. 3. co. 1. lin. 57	36	phantasia corpus afficit, to. 1. co. 1. lin. 75	cccxlj.
peccati originalis diffinitio à Scoto, to. 3. co. 1. lin. 73	73	phantasia quænam sit corporis gloriosæ, ij. j. j	dclviij.
pecunia, quomodo acquiratur experimento, 2. 2. 58	759	phantasia quænam sit in damnatis, ij. ij. 5	dclxj.
pecunia fœneratoria illicita, to. 2. co. 2. lin. 2	760	phantasia an & quomodo sit motiua s. n. locum, 1. ij. xxij.	dccij.
pecunia, quomodo arte acquiratur, to. 2. co. 2. lin. 50	759	phantasia nocuum, vel commodum duobus modis apprehendit, tom. j. col. ij. lin. lx.	idem
pecunias, cur homines ut finem desiderant, z. z. 58	idem	phantasia, num sit sensus interior distinctus valiter ab aliis sensibus interioribus, tom. 1. col. 1. lin. lxxvij.	dclxxij.
pecunias sibi acquirere, quot modis possit paterfamilias, & quinam modus sit licitus & qui illicitus, z. 1. 51	idem	phantasia quid.	idem
pecunias acquirendi septem sunt viæ.	idem	phantasia tribus modis diffiniri potest, j. j. xij.	dclxxij.
pecunias acquirere via possessoria, quomodo homini naturale fuerit.	idem	phantasia in dormiente, qui sit.	idem
pecunias communes esse in quavis ciuitate necesse est, tom. 2. col. 1. lin. 30	366	phantasia determinata & indeterminata, differunt in quatuor, tom. j. col. ij. lin. 3	dccv.
pecunias arte lucrari iustissimum est, tom. 2. co. 1. lin. 64. 760	760	phantasari, & memorari discrimen, j. ij. 75	335
pecunias lucrari experimento, qui sit licitum.	idem	philolai lex quæ fuerit, tom. ij. col. j. lin. 50	181
pecuniæ & diuitiæ idem non sunt, tom. 2. co. 1. lin. 3	164	philosophia moralis, & Christiana vnde cognoscantur, to. ij. col. ij. lin. 1	381
pecuniæ lucrum ex mercenaria, to. 2. co. 2. lin. 41	759	in Philosophia naturali à quonâ incipiendum sit. j. j. 30. 158	158
pecuniarum via lucratiua, qua ratione licita, z. 1. 34	760	philosophiæ vniuersalis, siue scientiæ diuisio, 1. 1. lin. j.	8
pecuniatiua œconomica est laudabilis, to. 2. co. 2. lin. 43	164	philosophiæ ortus, tom. 1. colum. 1. lin. xxvj.	cccxlj.
penus quid, to. 2. co. 2. lin. 40	275	philosophiæ studium quomodo sit vtile, ij. j. 15	573
pepansis est digestio alimenti, vel humidi feminalis, in pericarpis, to. 3. co. 1. lin. 40	6	philosophi minimè sunt reipublicæ inutiles ut vulgus existimat, tom. ij. colum. ij. lin. 10	cccxlviij.
pepansis modi diuersi & propriæ & non propriæ, 3. 2. 16. id.	idem	philosophi ad reipublicæ principatum apti quinam sint, to. mo. ij. col. j. lin. 30	cccxlviij.
pepansis veræ proprietates tres, tom. 3. co. 2. lin. 14	idem	philosophi rixantur quoniam solo humani intellectus lumine seduci permittunt, tom. ij. colum. j. lin. 30	380
percutiēs, & percussus nō semper faciunt sonū, 1. 1. 48	304	philosophi non studuerunt quomodo beatitudinem caperent, tom. 1. colum. 1. lin. 35	idem
perditius motus, quid, to. 1. co. 2. lin. 32	542	philosophi fictis fabulis homines à viciis retrahere studuerunt, tom. ij. co. ij. lin. lx.	cccclxxxj.
perficus, duplex, to. 1. co. 1. lin. 67	550	philosophi cur veram sapientiam habere non potuerunt, tom. ij. col. ij. lin. xx.	385
perfecta in ratione alterius dicitur quatuor modis, tom. 1. column. 1. lin. z. pag.	410	philosophi quo ad sequendam beatitudinem fures fuerunt & latrones, tom. ij. colum. j. lin. xlviij.	cccclxxxvj.
perfectiōnes & bonitates quæcunque repertæ in intelligentiis, à prima sunt bonitate, to. 1. co. 1. lin. 63	471	philosophis per facile ditari posse si vellent, quomodo, to.	idem
perfectiōnibus quibusnam modi conueniant tam in genere quam in specie, to. 1. co. 2. lin. 62	409		

INDEX IN OPER.

ij. column. 1. lin. 8	166	plato animorum Medicus, tom. 3. column. 1. lin. 69	54
Philosophorum sententiæ à virtute alienæ, 2. 1. 12	381	plato cur diuinus dictus est, tom. 3. col. 1. lin. 19	57
philosophorum errata, to. 2. col. 1. lin. 64	609	plato difficillimum existimauit in hac vita cognoscere animæ essentiam, tom. 3. column. 2. lin. 7	58
philosophum verum oportet esse veridicum, natura temperatum, liberalem, fortem, magnanimum, iustum ac mittem, to. 2. col. 1. lin. 50	347	plato habuit peritiam de Mosaica lege, tom. 3. col. 2. li. 63. id.	
philosophus enumerauit eos tantum modos naturæ, qui factis fuerant Metaphysico, to. 1. co. 1. lin. 37	751	plato quauia processerit sibi aliisque à persuadendo animæ immortalitatem per totum caput secundum cap. 2. tom. 3. column. 2. lin. 15	56
plegmatici homines ad naturalia inclinantur, 1. 2. 46	359	plato quibus innitatur, vt probet animæ immortalitatem, tom. 3. column. 2. lin. 23	56
phœbus Esculapium & Platonem genuit, vt ille corporibus hic animis mederetur, 3. 2. 11	56	plato quibus in locis de animæ indeficientia pertractarit, tom. 3. column. 1. lin. 3	idem
phutifaris vxor luxuriæ intemperantiæ Ioseph accusauit, tom. 2. col. 2. lin. 30	465	plato voluit cum suis sequacibus omnia esse communia, tomo 2. column. 1. lin. 80	168
physica quomodo distinguatur à Mathematica, 1. 2. 35	162	plato instituit quatuor propria, to. 2. column. 1. lin. 60	181
physicorum libri, octo, de auditu dicuntur, 1. 1. 10	158	plato tripliciter processit ad probandum Deum esse, tom. 2. column. 1. lin. 8	278
Physico, an incumbat considerare de infinito, 1. 1. 73	544	plato tria corporum posuit genera, 2. 2. 45	282
physicus, nunquid habeat considerare materiam primam, vel solum propinquam cuiusque rei naturalis, 1. 1. 69.	531	plato tria animalium genera credidit esse, z. z. 70	idem
physicus, quo signo, naturam materiæ primæ deprehendere possit, to. 1. co. 2. lin. 49	idem	plato diuino potius numine quàm aliquo labore partem dixit sapientiam, tom. z. column. 1. lin. 30	310
physicus contra negantes naturalia principia, nunquid disputare possit, to. 1. col. 2. lin. 66	512	plato probat non omnem voluptatem esse bonâ, z. z. 56	313
physicus, quamuis non tueatur sua principia contra negantes, quò ad existentiam, ea tamen efficaciter probat. idē		plato docuit honorare parentes, tom. z. column. 1. lin. 43	316
physicus, nunquid habeat considerare entia abstracta, tom. 1. col. 1. lin. 26	527	plato quomodo voluerit regi filios in vtero matris, & post vsque ad triennium, tom. z. column. z. lin. 3	317
Physicus materiam & formam rei naturalis considerat, to. 1. col. 1. lin. 44	163	plato quid de abdicatione filiorum à parentibus senserit, tom. z. column. 1. lin. 58	319
physicus, an consideret materiam, & formam, & vsque ad quem terminum, to. 1. co. 1. lin. 44	163	plato post hanc vitam à Deo æquissimo omnium iudice feruari felicitatem, vel damnationis pœnam cunctis hominibus suis exigentibus meritis, z. 1. 12	324
physicus non quancunque, sed formam in materia considerat vsque ad animam intellectuam, 1. 1. 63	163	plato quam sollicitudinem dum viuimus esse nos docuerit, tom. z. column. z. lin. 70	idem
physicus quomodo per omnia causarum genera demonstrat, tom. 1. col. 2. lin. 7	167	plato num cognouerit quomodo præsidetes à subditis differant, tom. z. column. z. lin. 57	373
physicus, an diffiniat per formam, Logicus verò per materiam, tom. 1. col. 1. lin. 66	622	plato quomodo rectè statuerit ciuem quemlibet debere habere domos duas, tom. z. column. 1. lin. 3	376
physicus considerat in nomine, tantum actiones quæ explicantur organo corporali, 2. 1. 26	22	plato ferè solus de beatitudine cælesti scripsit, z. 1. 70	384
pictura, impij abutuntur, & quomodo, 2. 1. 10	767	plato solus humilitatem ordinat ad Deum, z. 1. 38.	475
picturas esse decet in domo, tom. 2. 2. 33	766	Platoni nõ fuit facile de tyrannide determinare, z. z. 35. 229	
picturæ ornatus, quisnam decens, to. 2. co. 2. li. 49	idem	platonis sententia de partibus ciuitatis, z. 1. 45	199
pictorum error, to. 1. co. 1. lin. 78	339	platonis opinio de republica, z. 1. 50	229
pietas, quid, to. 2. col. 1. lin. 43	441	platonis opinio de sapientia, z. 1. 70	310
pietas in muliere laudabilis, to. 2. co. 1. lin. 76	727	platonis summa religio fuit, z. 1. 73	313
pietas quatuor modis sumitur, to. 2. co. 2. lin. 40	543	platonis decretum de fide vxoribus seruanda, z. 1. 12	317
pietas clementia aliquando est, to. 1. co. 2. lin. 58	idem	platonis error in morali hominum disciplina & Deorum cultu, tom. z. col. z. lin. xxx.	381
pietas respicit Deum vt patrem, religio vt dominum ac creatorem, to. 2. co. 2. lin. 68	idem	platonis de magia sententiæ, z. z. 78	382
pietas vt est misericordia non est donum Spiritus sancti to. 2. col. 1. lin. 23	544	platonis opinio de vnione animæ ad corpus fidei Christi næ aduerfatur, z. 1. 64	446
pietas pro clementia non est donum Spiritus sancti, tom. 2. col. 1. lin. 35	idem	platonis opinio de locis damnatorum, z. z. 64	661
pietas in parentes non est donum Spiritus sancti: 2. 1. 40. idē		Plato quid intendat citans diuinos vates & Prophetas factaque oracula, tom. 3. col. 1. lin. 57	56
pietas qua Deum vt patrem, & beneficium colimus, est donum Spiritus sancti, to. 2. co. 1. lin. 65	idem	platonis prima ratio probans animæ immortalitatem, tom. ij. col. j. lin. 28	57
pietatis dono quatuor opera tribuuntur, 2. 1. 53	idem	platonici visum fieri per extramissionem aiunt, ij. j. 73.	25
pietatis donum qua ratione maneat in patria, 2. 1. 40	552	plenum & vacuum posuerunt rerum principia Leucippus ac Democritus, tom. j. col. ij. lin. xxij.	365
pinguis sapor quomodo fiat, to. 3. co. 1. lin. 70	30	Plumbum est aqua à prædominio. ij. j. 59.	xx.
pium opus quid sit, tom. 2. col. 1. lin. 18	607	Pluralitas principatum & varij hominum in ciuitate gradus plures induxerunt politias, z. 1. x.	198
pium opus in tribus consistit, to. 2. co. 1. lin. 46	idem	plures, & plurimi non idem significant, z. z. 80	131
piscatoria vita hominibus licita est, to. 2. co. 1. lin. 33	758	plures cur viuunt extra legem, & fidem Christi, z. z. 6z.	392
piscatores ad prædicandum electi, vt veritas per seipsum lucefceret, to. 2. co. 1. lin. 30	381	plures sequi viam peccatorum non arguit fidem christianam esse falsam, z. z. 55	448
pitraci decretum, & institutum contra Ebrios, 2. 1. 73	181	plurimi inter gentes veri Dei cultores inuenti sunt, tom. z. col. 1. lin. 25	391
placidus quis dicatur, to. 2. co. 2. lin. 37	59	plurimos facere sibi vtilis amicos non expedit, 2. 1. 8	132
planetarum motus & situs, to. 1. co. 2. lin. 45	218	pluuiæ signa, tom. 1. col. 1. lin. 68	cclxij.
planetarum velocitas, to. 1. co. 2. lin. 22	219	pœna sensus & damni quid sit, ij. j. 40	659
planetarum ordo, to. 1. co. 2. lin. 3	idem	pœna sensus quintuplex est, ij. ij. xx.	569
planetarum motus sub zodiaco est causa generationis & corruptionis, to. 1. co. 2. lin. 56	251	pœna damnatorum quò est perpetua, & æterna, ij. j. 50	663
planetæ quomodo se tuentur, to. 3. co. 1. lin. 1	69	pœnæ homicidæ & modus conuincendi ipsum, ij. j. 34. ccxj.	
planetarum motus quomodo compleantur, tom. 3. co. 2		pœnæ ex condemnatione iniunctæ pecuniariæ non populo distribuendæ: sed Deo dicendæ imponi debet, ij. j. lxxij. ccxxxij.	
planetarum ordo quomodo cognoscatur, to. 3. co. 2. li. 73	67	pœnæ post hanc vitam adsunt impiis temporales, vel æternæ, to. ij. co. j. lin. 40	cccxxij.
plantæ cur non sentiunt, tom. 1. column. 1. lin. 74	309	pœnitentia quidnam sit, to. ij. co. j. lin. 30	577
plantæ aliquæ longioris vitæ sunt quàm multa animalia, tom. 1. column. 1. lin. 75	352	pœnitentia quo pacto sit sacramentum, ij. ij. 30	idem
planta attrahit tam conueniens quam incomueniens nutrimentum, tom. 3. column. 2. lin. 69	24		pœnitent
plantæ cur non habeant gustum, tom. 3. col. 2. lin. 65	idem		

Pœnitentia solemnis quæ, tom. 2. col. 1. lin. 6	578	Politia paucorum species quomodo ordinentur, ij. j. 64. id.	
pœnitentia publica, tom. 2. colum. 1. lin. 20	idem	Politia paucorum quomodo species mediæ sunt instituen	
pœnitentia secreta, tom. 2. colum. 1. lin. 26	idem	da: to. ij. co. j. lin. 76	idem
pœnitentia fidem non excludit, tom. 2. col. 1. lin. 27	581	Polities species, ij. ij. 60	337
pœnitentia neglecta repetenda est confessio, 2. 2. 40	584	Politia paucorum institutio ex Arist. ij. ij. 35	338
pœnitentia infirmitas ex Euangelio quæ, 2. 2. 52	577	Politia famosæ quinque sunt species, 2. 1. 60	339
poetica quid sit, tom. 1. col. 2. lin. 38	8	Politia quam specie ciuitas regenda sit, 2. 2. 66	340
poli qui dicantur, 3. 2. 5	67	Politia tyrannicæ tres sunt species, 2. 1. 60	338
polidamus de politica scripsit, tom. 2. co. 2. lin. 58	381	Politia popularis quinque species docuit Arist. 2. 1. 10. idem	
politica quæ sit, tom. 1. col. 2. lin. 45	8	Politia paucorum quatuor sunt species, 2. 1. 28	idem
De Politia reipub. quæ docuit Arist. 2. 1. 53	338	Politia optimatum Arist. quatuor species posuit, 2. 1. 40. id.	
politia optima quæ, tom. 2. col. 1. lin. 70	idem	Polus antarcticus, an sursum, vel deorsum sit. 1. 2. 30	216
politica ac prudentia non sunt maxime virtutes & honora		Pompæ funebris lex, 2. 2. 46	365
bilissimæ, tom. 2. colum. 2. lin. 1	84	Ponticus sapor quomodo fiat. 3. 2. 16	30
politica ac prudentia apud omnes non est eadem, 2. 2. 13. id.		Pontifices possunt sibi quædam referuare peccata, 2. 2. 73. 582	
politicum oportet contemplari omnem modum ac specie		Populo ante sententiam sunt conferenda, quæ agenda sunt	
politia in particulari, tom. 2. col. 2. lin. 70	196	to. 2. co. 2. lin. 33	208
politicum oportet speculari optimam politiam, 2. 1. 12	197	Populo in politia paucorum non expedit committere reos	
politicum oportet considerare legem, 2. 1. 67	idem	absoluendi potestatem, 2. 2. 40	idem
politicum quæ iudicia instituere oportet, 2. 1. 57	211	Populum Christianum, non expedit esse priuatè absolutè	
politicum oportet considerare quot & quinam sint reipu-		diuitem, nec absolutè egenum, sed medium, 2. 1. 14	709
blicæ principatus, tom. 2. colum. 1. lin. 75	236	Populus, quæ debeat principibus, 2. 2. 27	710
politicum non oportet ignorare optimum finem, 2. 2. 53. 238		Populus uiendus est per nouas tribus ac sodalitates, vel	
politicum oportet cognoscere quam vita sit melior ciui		societates quasi vna familia in populari politia tyranni	
lis, an speculatiua, tom. 2. colum. 1. lin. 40	240	ca, 2. 2. 60	233
politia regis optima est, tom. 2. colum. 2. lin. 80	117	Populus Christianus, qui regendus sit secundum legem Mo	
politia quid sit, to. 2. c. 2. li. 50. pag. 184. & to. eo. co. 2. li. 67. 338		saicam, 2. 2. 42	716
politia optima simpliciter & optima secundum quid quæ		Populus Christianus, qui regendus sit secundum legem E-	
fit, tom. 2. col. 1. lin. 44	197	uangelicam, 2. 1. 32	717
politia popularis, & potentia paucorum maxime distincta		Populus christianus, qui regendus secundum legem Imper-	
sunt, tom. 2. col. 1. lin. 35	199	ratoriam,	idem
politia prima optimatū est ex optimis simpliciter, 2. 1. 50. 201		Populus christianus, obsequi debet principi, patriæque le-	
politia paucorum longe instabilior est politia populari, to		ges & consuetudines seruare, 2. 2. 53	709
mo 2. colum. 1. lin. 70	212	Populus christianus, cauere debet ne ad iram prouocet	
politia tam popularis quam paucorum male ordinata est		principem, 2. 2. 3	710
& facile labilis, tom. 2. colum. 1. lin. 55	idem	in Populari politia omnes ad omnia communia consilia	
politia paucorum quomodo valeat obseruari, 2. 2. 43	221	conueniunt, sed non simul semper, nisi in arduis tractan	
politia paucorum optima quæ sit, tom. 2. colum. 1. lin. 45. 235		dis, 2. 2. 12	207
politia paucorum quomodo instituenda sit, 2. 1. 55	idem	in Populari politia statuendum est ne diuites damnificen-	
politia popularis quomodo vertitur in tyrannidem apud		tur, 2. 2. 34	ccxxj.
Platonem, tom. 2. colum. 2. lin. 64	343	in Populari politia quis error sit, 2. 2. xxv.	ccxxij.
in Politia paucorum nullus non diues dignus est principa-		in Populari politia error tyrannicus detestabilis, 2. 1. 13	223
tu, econtra verò in populari republica, 2. 2. 45	202	in Populari politia primum intentum est ipsa libertas in or	
in Politia paucorum principantes tantum de omnibus cõ		dine ad ipsam rempublicam, 2. 2. 35	ccxxx.
fulunt & determinant, tom. 2. colum. 2. lin. 63	207	in Populari politia quatuor seruanda sunt in assumendis	
in Politia populari, omnes ciues de omnibus consulere de		hominibus ad principatus, 2. 1. 23	ccxxxj.
bent, tom. 2. colum. 2. lin. 2	idem	in Populari politia quid seruandum pro duratione princi-	
in Politia paucorum error quis sit, to. 2. co. 2. lin. 40	222	patuum. 2. 1. 1j.	idem
in politia paucorū tyrannica quinque mala sunt. 2. 2. 28. 223		in Populari politia duo seruanda sunt circa potentiam, 2.	
politiam tyrannorum qua ratione putauerint quidam opti		1. 78	idem
mam esse, tom. 2. col. 1. lin. 5	242	in Populari politia quid seruandum circa mercedis retri-	
Politiam optimam quomodo instituit Arist. 1. 2. 53	338	butionem, 2. 2. 12	idem
Politias plures esse duo fuit necesse, 2. 2. 18	197	in Populari politia tripliciter seruari potest æqualitas, &	
Politias plures principatum pluralitas & varij hominum		iustitia in principatum, & communium bonorum di-	
in ciuitate gradus induxerunt, 2. 1. 20	198	tributione, 2. 2. 44	ccxxxj.
Politias duas principales posuerunt antiqui, 2. 1. 25	idem	in Populari politia non iustum est simpliciter quod pluri-	
in politis mixtis ex statu paucorum, & populari dummo-		bis videtur, 2. 2. 80	idem
do sine optimatum: duabus ex causis seditiones oriun-		in Populari politia quæ agricultorum præcipienda sint, 2.	
tur, tom. 2. colum. 2. lin. 40	218	1. 10	233
Politiarum omnium origo, tom. 2. col. 1. lin. 1	339	in Populari politia tyrannica quæ oportet seruare pro e-	
Politiarum quænam bonæ sunt, & quæ malæ, 2. 2. 17	idem	ius conseruatione, 2. 2. 24	idem
Politiarum Platonis diuisio, tom. 2. colum. 1. lin. 50	341	in Populari politia tyrannica seruanda sunt iura tyranno-	
Politia tres sunt species, tom. 2. colum. 2. lin. 68	117	rum, 2. 1. 8	234
Politia quomodo comparentur, tom. 2. colum. 1. lin. 5	118	Popularis status non terminatur multitudine, 2. 1. 60	198
Politia regalis species quæ, tom. 2. col. 2. lin. 12	193	Popularis politia quinque sunt species, 2. 1. 70	199
Politia popularis quinque sunt species, 2. 1. 70	199	Popularis politia principatur per legem, & non per vo-	
Politia paucorum quatuor sunt species, 2. 1. 35	cc.	luntatem, 2. 2. 28	200
Politia optimatum quinque sunt species, 2. 1. 40	ccj.	Popularis politia non est legitima reipublicæ species, 2. 1. 1.	
Politia paucorum instituta quæ sint, ij. ij. 3	ccij.	idem.	
Politia paucorum, aut populares cur frequentius sunt in		Popularis politia quomodo apud Chium periit & in Ro-	
ciuitatibus, tom. ij. col. j. lin. xx	ccv.	do, 2. 1. 36	ccxvj.
Politia paucorum instituta quinque contra pauperes, to.		Popularis politia quomodo periit apud Megarenfes, 2. 1. 33	
ij. col. j. lin. 36	ccvj.	idem	
Politia populari expedit ea obseruare quæ circa consilia		Popularis politia conuersa fuit in tyrannidem, & quomo-	
& iudicia obseruantur in politia paucorū, ij. j. 60. ccvij.		do, 2. 1. 70	idem
Politia omnes vel paucorum, vel populares esse videntur,		Popularis politia corrumpitur ex perfidia & malitia du-	
tom. ij. col. j. lin. 44	ccxij.	cular, & consulum populi, 2. 1. 2	idem
Politia paucorum quomodo generaliter instituendæ sint,		ne popularis politia conuertatur in tyrannidem quid sit	
tom. ij. col. j. lin. 37	ccxxxv.	seruandum, tom. ij. column. ij. lin. 58. pag.	idem

Popularis politia tribus de causis decessit & in popularem politiam conuersa est, 2.1.lin.3	217	lin.19	436
Popularis politia tyrannica mala, 2.2.48	223	Potentia passiuua in vno & eodem precedit tempore actum, to.1.col.1.lin.1	438
Popularis politia tres multitudines sunt, 2.2.2	232	Potentia actiuua naturalis actum precedit acquisita autem sequitur actum, 1.1.22	idem
Popularis politia multitudo agris excolendis intenta optima politia est, 2.2.26	idem	Potentia diuina, quor effectus quantitatis dimensiuu, suppleat, vt duo corpora sint in eodem loco, 1.1.75	564
Popularis politia optimam speciem oportet constitutam esse ex agrorum cultoribus, 2.1.2	233	Potentia duplex esse respicit, 1.1.30	545
Positio quid sit, 1.1.48.69. & to. eo. co. 2. lin. 8	119	Potentia materiae ad formam, duobus modis intelligitur, to.1.col.1.lin.53	548
Portionatiui diuisio quomodo fieri possit, 3.2.8	17	Potentia materiae, an sit idem essentialiter cum materia, to.1.col.2.lin.36	524
Portionatiuum, & sensibile in quo conueniant, & differant to. 3. co. 2. lin. 29	idem	Potentia materiae an sit proprietas superaddita materiae, tom.1.col.2.lin.46	524
Positio, quot modis sumitur, 1.1.30	69	Potentia materiae, an sit vna vel plures.	idem
Positionis prima communitas, 1.1.75	idem	Potentia quanam frustra esse dicatur, 1.1.14	559
Positionis proprietates, 1.2.2	idem	Potentia, vt potentia dicitur ad actum, bifariam considerari potest, 1.1.3	525
Positionis definitio secundum nominales, 1.2.15	idem	Potentia, ad actum duobus modis comparari potest, tom.1.col.2.lin.9	633
Posita causa ponitur effectus, si eodem sumantur modo, to. mo. 1. col. 2. lin. 9	165	Potentia vegetatiua & nutritiua, an sint idem, 1.1.20	642
positiuus sumptus comparabiliter per hanc dictionem ita, vel eque, quomodo debeat exponi per tres exponentes, tom.1.col.2.lin.7	110	potentia nutritiua & generatiua, an idem sonent.	idem
Positiuus gradus comparabiliter sumptus potest accipi tripliciter in propositione, 1.2.26	idem	potentia appetitiua, nunquid sit motiua, secundum locum, tom.1.col.1.lin.42	702
Posse, duplex esse respicit, 1.1.30	546	potentia motiua triplex.	idem
Posse & esse, num differant in perpetuis, 1.2.56	545	potentia actiuua duplex est: quaedam physica, quaedam metaphysica, 1.1.55	762
Possessio rerum terrenarum quanta ciuibus esse debeat, to. mo. 2.1.80	176	potentia passiuua duplex est, quaedam naturalis quaedam metaphysica, 1.1.67	762
possessio bonorum communis & indistincta, non admittenda, to. 2. cd. 2. lin. 12	755	potentia quomodo sufficienter diuidatur in actiuam, & passiuam, to. 1. co. 1. lin. 65	827
Possessio communis, quot mala modò pareret, 2.1.2	756	potentia actiuua, & passiuua quamuis possint esse in eodem, & respectu eiusdem partis: non tamen eodem modo, to. 1. co. 1. lin. 15	828
Possessio rerum exteriorum est homini naturalis, 2.1.4	755	potentia rationalis respectu actus sui non est merè passiuua, sed etiam actiuua, 1.1.15	833
Possessio quid importet.	idem	potentia rationalis ex se ipsa sola non est sufficiens principium productiuum actus sui, 1.1.40	idem
Possessio aliqua bonorum est homini, volenti propriam constitutuere familiam, necessaria.	idem	potentia rationalis an producat actum suum in instanti, vel in tempore, 1.1.25	834
Possessiones omnium esse communes tribus modis intelligitur, tom. 2. co. 2. lin. 64	169	potentia actiuua non natura solùm, sed etiam tempore actum suum precedere potest, 1.2.60	853
Possessiones si inter homines communes essent multae orientur lites, ac dissidia, 2.2.70	idem	potentia duplex, scilicet actiuua & passiuua, 1.2.63	876
possessiones optimae ciuitatis non expedit esse communes, to. 2. col. 2. lin. 63	248	potentiae ex obiectis, obiecta ex actibus dignoscuntur, to. 1. col. 1. lin. 33	299
Possessiones & diuitias peculiare habere patrifamilias expedit, & qui appetere debeat, 2.1.59	756	potentiae motiuae distinctio, 1.1.15	318
Possessiones acquirendi, varij extant modi, & quinam sint, to. 2. col. 2. lin. 36	757	potentiae proprie dictae modi quatuor, to. 1. col. 2. lin. 55	405
Possibile sumitur dupliciter, primò absolutè. Secundò, con tractè, 1.2.80	32	potentiae secundum similitudinem intellectus quae sint, to. 1. col. 2. lin. 26	406
Possibile, & impossibile sumuntur dupliciter secundum Philosophum, 1.2.18	213	potentiae quomodo diuersificantur respectu subiectorum, to. 1. col. 1. lin. 30	435
Possibile an sit aliquid generari, vel corrumpi simpliciter, tom. 1. 2. 67	231	potentiae actiuuae, bifariam considerantur, 1.2.72	534
possibile, multis modis dicitur, 1.2.35	592	Potentiae, num distinguantur per actus & actus per obiecta, 1.1.66	633
Possibile est illud ad quod, si eo modo ad actum reducitur & non aliàs, nihil impossibile sequi potest, 1.2.5	836	potentiae distinguuntur per actus, duobus modis. idem	idem
Possibile duplex est, quoddam in sensu diuiso tarum, quoddam absolutè, 1.2.5	idem	potentiae animae, num distinguantur & separentur subiecto loco & loco, ita quod plures non possint esse in partibus animati, to. 1. co. 2. lin. 80	632
Possibile est duplex, quoddam quod secundum se totum est reducibile ad actum quoddam cui secundum naturam suam repugnat secundum se totum reduci ad actum, to. mo. 1. col. 2. lin. 10	idem	potentiae, an sint priores actibus, 1.1.4	638
Possibile quoddam inueniri potest, quod nunquam fuit, vel erit, 1.1.15	837	potentiae animae sunt in duplici differentia, 1.2.32	699
Possibile dupliciter sumitur. Primò pro omni eo quod potest esse, & non esse. Secundo pro omni quod potest esse, tom. 1. col. 1. lin. 43	838	potentiae animae, an sufficienter distinguantur per rationales, & irracionales, 1.1.6	700
Possibile dicitur dupliciter. Primò per potentiam intrinsicam actiuam vel passiuam. Secundò aliquid dicitur possibile, non per potentiam intrinsicam: sed per non repugnantiam, to. 1. col. 1. lin. 60	910	potentiae & operationes animae, bifariam sumuntur, 1.1.36.701	701
Possibilis disunctiuua quid sit, 1.2.49	28	potentiae, nunquid distinguantur ab essentia animae, 1.2.79.634	634
Possibilis copulatiua quid sit, 1.1.12	idem	potentiae, an producantur ab anima.	idem
Possibilia non omnia sunt, 1.1.74	436	potentiae actiuuae naturali correspondent potentia passiuua naturalis & e contra, tom. 1. colum. i. lin. 45	462
Potentia, scientia, & habitus penes contraria quomodo differant, 2.1.26	64	potentiae sunt duae: rationales, & liberae, intellectus scilicet & voluntas, tom. 1. colum. 2. lin. 63	828
Potentia & actus quomodo diuidant ens, 1.1.18	169	potentiae rationales quomodo possunt in opposita irracionales verò non, tom. j. colum. 1. lin. 60	830
Potentia & potestatis vnus excessus, facile commouet seditionem, 2.1.60	213	potentiae animae, bifariam diuidi possunt, 1.1.24	800
Potentia quot modis dicatur, 1.1.7	435	in potentiis, quae acquiruntur exercitio, cuiusmodi sunt artes & habitus morales, actus est prior tempore quam potentia, tom. 1. colum. 1. lin. 58	842
Potentia si in quo est, sit necessario actus, 1.2.20	idem	potentiarum animae famosa diuisio ac Theologo oportuna, 2.1.70	488
in Potentia quid sit esse, & quid esse actu, to. mo. 1. colum. 1		potentiarum animae naturalium motus secundum se peccata non sunt, tom. 2. colum. 2. lin. 30	idem

Potentiarum genera, nunquid sint quinque, 1.2.26	637	Prædicamentum quomodo definitur apud nominales, to- mo j.col.1.lin.75	idem
Potentiarum animæ, quot sint genera & species, 1.1.55	659	Prædicandi modi sunt in duplici differentia, j.2.5	758
Potior est virtus primæ causæ quàm aliarum, 1.2.40	472	Prægnantes non oportet pigrescere & cur, 2.2.45	757
Potentes aliqui amicos quærunt delectabiles, & quare, to. z.col.z.lin.53	113	Prægnantis cibus quis, 2.2.60	257
Potentes conuertunt se ad ludos, & quare, z.1.43	140	Prælatorum officium quod, 2.2.18	470
Potestas regia quæ, & cui similis, z.z.28	193	Prælatorum regula bene viuendi, 2.2.76	615
Potestas Laconica quæ fuerit, z.z.38	idem	Præmissæ sicut præcognoscuntur conclusione, sic conclu- sio præcognoscitur antequam per inductionem, vel per syllogismum demonstratiuum probetur, 1.2.33	716
Potum & cibum sumentes, sex modis vt plurimum pecca- re contingit, tom.2.col.z.lin.36	740	Præmissæ demonstrationis sunt absolute necessaria, tom.j. col.j.lin.69	399
Potus, vt in gustu solum delectationem pariat, & non in tactu, to.1.col.1.lin.40	707	in præmissis non debet variari suppositio, j.2.42	81
Practica factiua quæ, tom.1.col.2.lin.56	8	Præsumptio quid sit, 2.1.18	403
Practica actiua quæ, tom.1.col.z.lin.42	idem	Præsumptionis cura, 2.2.37	idem
Practici à speculatiuo discrimen, 2.2.67	79	Præsumptio superbiæ gradus est, 2.1.57	496
Practicus intellectus practicè syllogizando causat motum localem, j.j.60	341	Præsumptuosus qui dicatur, 2.2.73	402
Practicus intellectus trifariam syllogizat, j.z.xx.	idem	Præsumptuosus est qui de propria virtute falsa credit, to. z.col.1.lin.60	403
Præcognoscere oportet de subiecto quid est, & quia est, to- mo 1.col.1.lin.46	116	Præter quatuor modis sumitur, j.z.54	108
Præcognitiones, duæ & tria præcognita sunt in omni disci- plina, tom.1.col.2.lin.73	115	Prima rerum creaturarum esse tripliciter, j.z.78	479
Præcognitiones tantum duæ sunt, s. quia est, & quid est, to- mo 1.col.1.lin.xxj.	116	Prima principia quomodo sunt contraria, j.z.7	159
Præcognitionis ordo, qui est inter principia & conclusio- nem, tom.1.col.1.lin.65	idem	Prima principia demonstrationis quomodo spectet confi- derare ad vnam, seu ad plures scientias, j.z.50	373
Præcipitatio prudentiæ aduersatur, z.1.47	435	Prima principia rerum, an sint vniuersalia, vel singularia, tom.j.col.z.lin.73	383
Præcipitatio bifariam sumitur, z.1.44	436	Prima principia potentia an sint, vel alio modo, j.z.j. idem	idem
Præcipitatio quid sit, z.1.68	idem	Primi Philosophi est consideratio de principio, j.2.71	386
Præcipitatio ad imprudentiam reducit, z.1.76	idem	Primi principij conditiones tres, j.j.x.	387
Præcipitur homini non occidere hominè, vt priuata per- sona, tom.z.col.1.lin.15	409	Primorum principiorum notitia cur intellectus nomen- tur, tom.z.col.z.lin.13	83
Præcepta domini oculos rationis illuminant, z.2.zz	383	Primum mouens datur vauum, quod vel est immobile, vel mouet seipsum, j.j.14	196
Præceptis diuinis cur homo parere teneatur, z.z.xx.	382	Primum esse in quocunq; est reperire in eodem nõ est re- perire vltimum non esse, j.j.73	202
Præceptis principum, & iudicum, parere ciues oportet, to- mo, 2.col.2.lin.36	668	Primum non esse in quocunq; est dare, non est dare vlti- mum esse, j.z.41	idem
Præceptum inualidum reddunt quatuor, z.z.60	88	Primum in intentione est vltimum in executione, tom.j. co- lum.z.lin.35	341
Præceptum legis quid sit, z.1.78	383	Primum necessarium est simplicissimum, j.z.xxj.	399
Præceptum, sub præcepto cadit, z.1.80	idem	Primum Philosophum versari præcipiæ circa substantiam ostenditur, j.j.65	446
Præceptum domini quomodo lucidum sit, z.z.12	idem	Primum mouens mouet vt appetibile, j.j.70	450
Præceptum lucidum & illuminans quodnam dicatur, to- mo z.col.z.lin.21	idem	Primum mobile optimæ dispositionis est, j.z.j.	451
Prædestinatio quare cadit super Petrum, & reprobatio su- per Iudam, secundum S.Thomam, nullam causa est assi- gnanda, nisi diuina voluntas, 3.col.j.li.66	82	Primum cognitum cognitione confusa quomodo sit spe- cies specialissima & non ipsum ens, j.j.76	459
Prædestinationis, secundum Scotum ex parte prædestinati, nulla est causa aliquo modo prior, ipsa prædestinatione sed reprobationis, ex parte reprobatu, causa est, peccatū finale præuisum, 3.z.47	81	Primum mouens an mouet cælum, vt finis animatus, tom. j.col.z.lin.xxx.	884
Prædestinationem habere causam vel rationem congruam ex parte nostra, non est contra S. Augustin. neque S. Tho- mam, tom.3.col.j.lin.59	84	Primum mouens an moueat cælum solum in genere cause finalis, an etiam in genere causæ efficientis, j.j.2.48	885
Prædestinationis & reprobationis actus consideratur vel vt est à Deo agente, vel vt terminatur ad hoc passum, tom.3.col.1.lin.46	81	Primus motor, qui sit considerationis Physicæ, tom.j.col.j. lin.47	537
Prædestinati forte sunt, & saluati qui vexerunt inter paga- nos secundum dictamen rectæ rationis, 3.z.j.	86	primus motor, quodnam sit principium, j.z.j.	512
Prædicabile quot modis sumatur, 1.1.75	35	Primus motor, quare cogitū sit difficilimus,	idem
Prædicabilium notitia præcedit prædicamenta, j.j.27. idem	idem	Primogenitus num sit carior ex filiis, 2.2.77	672
Prædicatur species de differentibus numero, naturæ com- pletæ, j.j.62.	40	Primitas adæquationis, quid, j.z.62	696
Prædicata essentialia tantum & quæ in primo modo per se sunt, pertinent ad diffinitionem quidditatiuam, non au- tem prædicata communia vel propria, 1.2.5	787	Primitas temporis, quid.	idem
In prædicatis accidentalibus non procedit demonstratio in infinitum, 1.2.52	135	Primitas resolutionis, quid.	idem
In prædicatis quidditatiuis non est in demonstrando pro- cessus in infinitum, 1.1.13	idem	Primitas perfectionis, quid.	idem
In prædicatis substantialibus non procedit demonstratio in infinitum, j.j.62.	idem	Princeps non secundum voluntatem principatur, sed se- cundum legem, tom.2.col.z.lin.8	71
Prædicamenta pro rebus prædicamentalibus præcisè sum- pta non distinguuntur nisi seipsis, j.j.50	758	princeps aliorum bonum magis quàm proprium amare de- bet, tom.z.col.z.lin.18	idem
Prædicamenta quot sint, j.z.9	52	Princeps Christianus primò diuinis honoribus, secuadò, populi bono, tertio proprio bono letari debet, tom.z. colum.j.lin.63	677
Prædicamentorum notitia quomodo ad logicum spectet, tom.1.col.1.lin.11.	48	Princeps caueat ne sit formidolosus, vel pusillanimus, to.z. col.z.lin.xx.	688
Prædicamentorum qualitatis definitio, j.j.67	66	Princeps, qua ratione sit populi caput, tom.z. colum.z.lin. 27.pag.	710
Prædicamentum sumitur tripliciter, s. pro intètionè, & pro rebus prædicamentalibus, & pro rebus, j.j.70	758	princeps verus primò diuinum bonum desiderare debet, secundò publicum, tertio bonum proprium, sed non ab- solute, at cum mensura, tom.z.col.z.lin.x.	676
Prædicamentum quid sit, j.j.60	47	Princeps vauis quismam conueniat reipublicæ Christianæ, tom.z.col.z.lin.34	670
		princeps pius, etiam erga extraneos benignum se exhibet, tom.z.col.j.lin.xv.	698
		princeps iustus, debet suo saluis iuribus, contentari domi- nio.	idem

INDEX IN OPER.

Princeps iustus, debet sup omnia Deū & diuina colere. id.	esse, tom. z. col. z. lin. 44	idem
Princeps debet summopere vigilare, vt optima decreta, & probata feruentur consuetudines.	idem	Princepem bonæ spei sit oportet, ac verecundum, z. z. 55. id.
princeps studere debet sibi nobiles & ingenuos beneuolos reddere.	idem	Princepem populo gratum quid reddat, z. 1. 50
princeps debet exercere subditos in ordinato amore contra hostes.	idem	Princepem vt timeatur, quæ deceant.
princeps prouidus, nullas in ciuitate permittat sectas, to. z. col. j. lin. 17	699	Princepem decet admirabilem domum ædificare, z. 1. 9
Princeps caueat ne cui nimiam cōcedat autoritatem.	idem	Principes amant adulatores, & cur, z. 2. 60
princeps diligit omnes sibi subditos, velut propriam domum ac familiam.	idem	Principes ac magui magis amari cupiunt quàm amare, to. z. col. z. lin. 48
princeps, non careat militari potentia.	idem	principes esse aliquos expedit semper in optima republica tom. z. col. z. lin. 60
princeps quàm necessarius sit in ciuitate, z. 1. 65	668	Principes oportet omnes habere virtutem, z. 1. 44
princeps, studeat amari à populo & timeri, magis tamen amari quàm timeri, z. 1. 26	711	principes puniuntur in inferno, z. 1. 50
princeps optimus, quo casu intelligatur esse supra legem, tom. z. col. 2. lin. 76	712	Principes ad quæ respicere debent, sunt quinque, z. z. 6.
Princeps bonum diuinum summo amore profequi debet, tom. z. col. 2. lin. 70	673	Principes contemptibiles nonnunquam deiecti & occisi sunt, tom. z. col. 1. lin. 23
princeps bonus, bonum publicum & domini iura custodire tenetur, z. 1. 51	697	principes instituentes sunt in duplici differentia, z. 2. 7
Princeps bonus, cauet malo modo reditus publico expendere.	idem	principes eligendi modi duo sunt, z. z. xx.
princeps probatus, in cunctis se modèratum populo exhibere debet.	idem	principes instituendi modi sunt duodecim, z. z. 27
princeps probatus, neminem suorum subditorum contemnit.	idem	principes modus eligendi non est idem in omni politia, to. mo, z. col. z. lin. 48
princeps verus studet sibi nobiles & ingenuos amicos facere.	idem	principes eligendi modus in republica quis sit, to. mo. z. col. z. lin. 56
princeps Christianus temperatus sit oportet.	idem	Principes quænam odisse, & quomodo debeant, tom. z. col. lum. 2. lin. 33
princeps prudens ornat & munit omnia loca sua.	idem	principes qui infecuti sunt idololatrias & blasphemos, to. z. col. z. lin. 48
principem oportet esse probatum virtute morali, z. 1. 10. z. 22	690	principes qui persecuti sunt aduersarios communis boni, tom. z. col. 2. lin. 60
principem decet esse maximè liberalem, z. 1. 72	690	principes odientes qui priuatum bonum depopulati sunt, tom. z. col. z. lin. 77
principem oportet esse animosum ac bonæ spei, z. z. 4. idem	idem	principes, tria commouent ad iram, z. z. 12
Principem oportet esse non suspiciosum, neque maliciosum, z. z. 14	idem	principes timere moderatè oportet, z. 1. 26
principem oportet esse pronum ad miserationem, z. 2. 34. id	idem	principes peccare quomodo contingat in timore & audacia, tom. z. col. z. lin. 74
Principem haud semper decet esse verecundum, nisi ex sup positione, tom. z. col. 2. lin. 53	idem	principes optimi quæ præcipuè fugere & detestari debet, tom. z. col. z. lin. 70
principem oportet vituperabiles iuuenū mores vitare, præcipuè esse passionum sectatores, z. 1. 30	691	principes cauere summopere debent ne instabiles sint, to. mo. z. col. 1. lin. 40
principem quos virorum mediæ ætatis mores habere oportet, tom. z. col. 2. lin. 76	idem	principes decet non esse facilis persuasionis, z. 1. 60
principem quos diuitem mores cauere deceat, z. z. 70	693	principes caueant ne aliis iniuriosi vel contumeliosi sint, to. mo. z. col. 1. lin. 70
principem oportet habere diuitem laudabiles mores, to. z. col. 1. lin. 7	694	principes à mendaciis caueant, z. z. 5
Principem decet esse studiosum, z. j. 43	695	principes non decet esse nimis festinos in suis operibus, tom. z. col. z. lin. 12
Principem decet temperatum esse, ac nulli iniuriatum, to. mo. z. col. j. lin. 53	idem	principes temperati magis sunt, quàm priuati diuites, to. mo. z. col. z. lin. 64
principem omnem oportet omnia providere media, quib. populum suum valeat ad debitum vitæ ciuilib finè conducere, tom. z. col. 2. lin. xx.	idem	Principi debent subditi honorem & gloriam, z. 2. 24
principem oportet amouere omnia impedimenta finis ciuilib consecutionem, z. 1. 33	696	Principi, vt ametur, tria sunt necessaria, j. j. 37
principem quomodo per Socratem à subditis sit distinctū, tom. z. col. 1. lin. 58	171	principi Christiano, vt subditos moueat ad finem politicū consequendum, tria sunt necessaria, z. 1. 3
principem quænam bonæ spei virum reddant, z. 1. 73	680	principis quænam debeat esse disciplina, z. z. 40
principem quomodo deceat tristari oppressione proprii boni, tom. z. col. 1. lin. 57	678	principis intentio recta esse debet, z. j. 78
principem oportet seruare leges, z. 1. 16	697	principis maxima debet esse constantia, z. 2. 20
Principem oportet remunerare operantes pro communi bono.	idem	principis Christiani decem opera, quibus distat à tyranno, tom. z. col. 1. lin. 36
principem oportet omnem spem suam in vero bono ponere, & arduo, ac futuro, z. 2. 2. xx.	680	Principum viuendi regula, z. 1. 48
principem quibus passionibus oportet summopere carere, tom. z. col. 2. lin. 15	685	in Principum creatione tria seruanda sunt, z. 1. 80
principem oportet maximè esse moderatum in concupiscentiis, tom. z. col. z. lin. 23	687	Principum tres mores sunt, quibus à diuitibus non principantibus distinguuntur, z. 2. 48
principem decet esse misericordem, ac clementem, tom. z. col. 2. lin. 40	idem	Principum malorum exempla in timore, z. 1. x.
principem oportet non firmare pro altera parte sententiæ, donec fuerit certus factus de veritate, z. 2. 57	idem	principantes cur minus nocent quàm priuati diuites, to. z. col. 1. lin. 7
principem decet esse temperatum in suis operibus, tom. z. col. z. lin. 70	idem	Principati cuius expediat scientia, ac virtus, tom. z. col. 1. lin. 28
principem haud decet esse nimis credulum, z. 1. 22.	688	Principatum septem conseruant, z. 2. 15
Principem verum nequaquam decens est esse suspiciosum, ac maliciosum, vel temerarium in iudicando, z. j. 62. idem	idem	Principatum qui rectè vult gerere tria potissimum habere debet, z. 2. 63
principem Christianum non decet illiberalem, seu auarum	idem	Principatum pluralitas & hominum in ciuitate varij gradus plures induxerunt politias, z. 1. x.
		Principatus virum ostendere dicebat Bias, tom. z. col. 1. lin. 46
		Principatus optimorum tribus modis destruitur, & fit malus principatus, z. 1. 55
		Principatus duo differentes in homine, z. 2. xx.
		Principatus despoticus non est idem quod principatus politicus, to. ij. col. ij. lin. j.
		Principatus despoticus non est idem quod principatus familiaris, tom. ij. j. lin. x.
		Principatus familiaris differt à politico, ij. j. xx.
		Princip

Principatus familiæ est tantum unius, & quomodo, z.z.25.161	principia prima habere causam, bifariam intelligitur, to. j. col. z. lin. 56	185	616
Principatus, domus duplex, tom. z. col. z. lin. 3	principia prima sunt nobis naturaliter cognita non quidem secundum actum perfectum, sed imperfectum, j. j. x. 722		
Principatus politicæ duplex, politicus & despoticus, z.z.15. id.	Principia sunt duplicia, quædam sunt primo prima, quædam sunt secundaria, j. j. 4	idem	723
Principatus politicus odibilis est, tom. z. col. z. 25	Principia plura improducta habere non possumus, tomo, j. col. z. lin. xv.		725
Principatus distribuentem multa respicere oportet, tomo, z. colum. j. lin. 10.	Principia rerum sunt duplicia, quædam intrinseca, quædam extrinseca, j. z. 73. 87. 2. & eod. z. xj.	191	379
Principatus tyrannicus per electionem quis fuerit, tom. z. colum. j. lin. 35	Principia intrinseca proxima non sunt eadem simpliciter omnium rerum: sed sunt diuersa genere, specie, & numero, tom. j. col. j. lin. xv.	193	873
Principatus duplex, dominatiuus ac politicus, z.z.5	Principia intrinseca licet non sint eadem simpliciter omnium prædicamentorum; sunt tamen eadem secundum proportionem, tom. j. col. j. lin. 23	195	idem
Principatus minimè rectus est ubi multitudo dominatur, tom. z. colum. z. lin. 40	Principia extrinseca remota sunt eadem simpliciter omnium prædicamentorum, j. j. 40	199	idem
Principatus qui propriè sint, tom. z. col. j. lin. 38	Principia extrinseca proxima non sunt eadem simpliciter omnium prædicamentorum, sed nec in prædicamento substantiæ, j. j. 11.	209	idem
Principatus nonnunquam ex pluralitate locorum distinguitur aliquando non, tomo, z. colum. z. lin. 55	Principij materialis conditiones quatuor, j. z. 60	idem	363
Principatus distinguuntur ex variis politiis, z. j. xviii	Principij primi, ac separatorum intellectus difficilis est non ex parte rei, sed nostri potius intellectus, j. j. 61	210	368
Principatus aliqui proprii sunt, nonnullis politiis non autem aliis, vt deliberatiuum & consiliatiuum, z. j. 48. idem	Principij actionis & passionis, & principij actiue potentie & passiuæ, non est eadem ratio, j. j. 56	idem	636
Principatus parum durare debet in republica, z. j. 60. CCXX.	in principio solo, id est, in Deo, sunt omnia idem quodquid est, & id cuius est, j. z. 56	Principatus ne sit lucratius statuendum est in republica, præcipuè in paucorum politia, tom. z. colum. j. lin. 50	221
Principatus circa venalia, z. z. 24	Principiorum assensus an sit actus intellectus agentis, vel possibilis, tom. j. col. z. lin. xj.	236	722
Principatus, præconsultorum, siue consilij, z. z. x.	Principium demonstrationis absolute sumptum quid sit, tom. j. col. j. lin. 53	237	126
Principatus spiritalis quis, z. z. xx.	Principium dicitur quinque modis, j. z. 3	idem	394
Principatus ciuitatis, quæ populari regit politia, z. z. 40. 338	Principium mouens diuisibile & quiescens, & mobile pulsu & tractu est, i. z. 77	idem	342
Principatus esse perpetuos non statuit Plato, vt voluit Aristoteles, z. z. 66	Principium laudabile operandi virtus est, z. z. zz.	374	474
Principatus, ex quibus constet, z. z. 57	Principium moderatiuum motus inordinati est virtus, tomo, z. col. z. lin. 54	720	idem
Principatus extitit in veteri testamento per successionem, non autem per electionem, z. z. 40	Principium primum in seipso habet maximam & admirabilem delectationem, vitamque nobilissimam & felicissimam, tom. j. col. j. lin. x.	671	891
Principatus unius malus si sit tyrannicus, z. j. j.	Principium infinitum quantum si daretur, nunquid posset habere principium, & sic principiatum esse, j. j. 7	idem	546
Principantium disciplina ac subditorum non est eadem, tomo, z. col. i. lin. 18	Principium motus, principium qualitatis aut modi motus in se non habere non idem est, i. z. 5	255	528
Principantium dispositio, z. i. 60	Principium per accidens, duobus modis accipitur, j. z. 30. 523	346	idem
Principia omnium scientiarum cognoscimus per logicam, tom. i. col. z. lin. 42	Principium per se, bifariam considerari potest, i. z. 37	6	idem
Principia æquitatis varia sunt, z. z. 51	Principium primum esse, qui inuestigetur, j. j. 53	76	598
Principia demonstrationis communia in specie quæ sint, tom. i. col. z. lin. 64	Principium primum complexum simpliciter primum quod sit, tom. j. col. z. lin. 5	126	742
Principia non sunt eadem omnium syllogismorum, j. z. 23. 140	Principium primum complexum non potest demonstrari absolute, sed ad hominem redargutiue, & ad illius noticiam necessaria est cognitio sensitua non solum interior, sed exterior vt ratio sine qua non, j. z. xxx.	159	743
Principia rerum naturalium quotnam sint, i. z. 74	Principium & causa non sunt idem conuertibiliter sed causa addit principio prioritate & distinctionem, j. z. 45. 744	141	744
Principia non sunt eadem omnium scientiarum, z. z. 26	Principium productiuum secundum Philosophum conuertitur cum causa productiua, j. j. 40	Principia quotnam sint & causæ generationis, & corruptionis in his inferioribus tam simplicibus quam mixtis, tomo, j. col. z. lin. 5	745
Principia prima ad Metaphysicum spectat considerare, tomo, j. col. z. lin. xxx.	Principium primum an sit vigoris infiniti, & entitatis infinitæ secundum Philosophum, j. j. 60	250	894
Principia plura materialia posuit Empedocles, j. z. 45	Principium formæ substantialis quid sit, j. z. 55	361	160
Principia corporum caelestium verissima sunt, j. j. 73	Principium, an sit principium rei naturalis per se, vel per accidens, tom. j. col. z. lin. 17	364	523
Principia rerum an genera sint, quæ de eis prædicantur, tomo, j. col. z. lin. xiiij.	Principium corruptibilis, qui dicatur, i. z. 50	376	526
Principia an sint omnium eadem, j. j. 68	Principium & materia, an sint idem realiter, j. z. 26	379	525
Principia rerum incorruptibilium vel corruptibilium differentia, tom. j. col. i. j. z. lin. 9	Principium potest considerari, vt priuatio: secundò, vt definitur per habitum, j. z. 27	380	856
Principia intrinseca an sint eadem corruptibilium & incorruptibilium, i. z. 72	Principium quomodo se habet ad cognoscibilitatem, & ad esse extra animam, j. j. 50	idem	idem
Principia omnium corruptibilium & incorruptibilium conantur ponere eadem omnes antiqui, j. j. 71	Principium quatuor sunt modi, j. z. 33	idem	411
Principia rerum sensibilibus sunt duplicia, extrinseca & intrinseca, j. j. 40	Principium prioris quatuor modi ponuntur, j. z. 41	383	71
Principia substantiarum quomodo aliquo modo sunt eadem, & aliquo modo diuersa sunt, j. z. 46	Principium prius ordine quid sit, j. z. 68	447	idem
Principia substantiæ non sunt eadem, & ad aliquid, tomo, i. col. z. lin. 58	Principium prius dignitate quid sit, j. z. 72	idem	idem
Principia prima sunt eadem, proxima autem non sunt eadem, tom. j. col. j. lin. 32	Principium prius causalitate quid sit, j. j. j.	448	72
Principia intrinseca & extrinseca sunt proportionaliter eadem in omnibus, j. j. 57	Principium prius & posterius, bifariam accipiuntur, j. z. 54	idem	569
Principia prima sunt eadem omnium quæ fiunt, j. z. 9. idem	Principium prius altero, aliquid est bifariam, z. j. xj.	idem	721
Principia, bifariam considerantur, j. j. 3	Principium problemata Aristotelis aliter sunt accipienda cum ex proposito de his loquitur, secus si non ex proposito, tomo 3. colum. j. lin. 55. & seq.	523	41
Principia contraria non differunt genere, j. z. 69. 512. & seq.		511	
Principia naturalia sunt plura, j. j. 72		521	
Principia non fiunt ex alterutris, ne ex aliis, sed ex eis omnia, tomo, j. col. j. lin. 13		522	
Principia prima, neque generari, neque corrumpi possunt, tom. j. col. z. lin. 45		522	
Principia tria tantum esse, num Philosophus concludat, tomo, j. col. z. lin. xj.		633	
Principia distinctiua alicuius, in duplici sunt differentia, tomo, j. colum. i. j. lin. z			

Processus in infinitum in causis non datur, j. z. 12	369	Propositiones quæ, vel termini probandi, j. ij. 65	idem
Prodigus quis dicatur, z. i. 73	50	Propositiones probandæ per causas veritatis quomodo probantur, tom. j. col. 2. lin. 32	114
Prodigus ex intemperantia non est prodigus, z. z. z	idem	Propositionis definitio, i. 2. 24	35
prodigus putatur magis stultus quam malus, z. z. 40	51	Propositionis categoricæ definitio, i. i. 38	16
prodigus nonnunquam liberalis est, z. z. 47	idem	propositionis immediatæ species, i. 2. 1	119
productio rerû ex nihilo, qui dignoscatur, i. z. 49. 598. & seq.	idem	Propositionum categoricarum diuisiones in multas partes, tom. i. col. 2. li. 39	16
productio rerum, qui dici possit ab æterno fuisse.	idem	Proprium speciei est, vt sit in pluribus secundum esse obiectiuum, i. i. 18	36
profani à cibo abstinent ieiunantes, vt vitâ in peccatis ducant, z. i. 36	469	Proprium quot modis dicitur, j. 2. 48	43
Progressus in naturalibus ab effectu ad causam, & conuerso, valet, & quomodo, i. 2. 6	511	Proprium quid sit, i. i. 64	44
progressus iste, quatuor modis fieri potest.	idem	Proprium quid sit ad mentem Arist. i. 2. 23	idem
proles & amici ad felicitatem conferunt, z. 2. 30	16	Proprium quomodo non omnibus modis erit vniuersale, sed tantum quarto modo, i. 2. 70	idem
proles conseruat amicitiam viri & vxoris, z. z. 43	120	Proprietates liberalis, z. j. 17	51
proles summam causat amicitiam inter cõiuges, z. z. 40. 725	725	Proprietates magnanimi, z. 2. 70	55
Promissio num sit de intrinseca ratione sacramenti, z. i. 80. 553	553	Proprietates affabilis, z. 2. 1	59
Propositio quid sit, i. z. z z	147	Proprietates substantiæ, i. 2. 61	54
proportio est duplex, scilicet communiter dicta, & propriè dicta, i. 2. 33	191	Proprietates relatiuorum, i. i. 51	61
proportio propriè dicta, duplex, scilicet rationalis & irrationalis, i. 2. 42	idem	proprietates passionis, i. 2. 66	67
proportio superpatiens quid sit, i. i. 3	192	proprietates vbi, i. 2. 73	68
proportio multiplex superparticularis, i. i. 9	idem	Propriè vel impropriè ex aliquo fieri, quæ fiant, i. i. 38	412
proportio multiplex superpatiens, i. i. 5	idem	Propter quid nonnullis visum est bene, vel male operari nõ esse in potestate nostra, z. i. 8	42
proportio in organo & in sensu, bifariam accipitur, tom. i. col. i. lin. 64	668	Prouidentia quid sit, i. 2. 62. 166. & eod. j. 18	906
proportio apud Arithmeticum duplex, z. i. 57	66	prouidentia definitur, z. i. 62	435
proportio apud Arithmeticum quæ sit, z. i. 54	idem	prouidentia triplex, j. 60	497
proportio communiter dicta quæ sit, z. i. 50	idem	prouisorum instituta, z. z. 70	176
proportionalitas communis est omni habenti quantitatem tom. 2. col. i. lin. 36	67	proximo quot modis nocere accidit, z. 2. 47	410
proportionalitas duplex, continua & discreta, z. i. 49. idem	idem	Proximus diligendus quomodo sit ex charitate, z. 2. 14. 408	408
proportionalitas duplex est Geometrica & Arithmetica, tom. z. col. i. lin. 70	idem	prudentia, eubulia, synesis & gnome an distinguantur, tom. 2. col. 2. lin. 53	87
proportionalitas est triplex, f. Arithmetica, Geometrica, & Musicalis, i. i. 28	192	prudentia quid sit, z. j. 37	82
proportionalitatum Arithmeticarum & geometricarû duplex, scilicet continua & discontinua, i. i. 45	idem	prudentia est circa humana bona & mala, j. j. 64	idem
Propositio diuiditur in categoricam & hypoteticam, tom. i. col. i. lin. 9	16	Prudentia differt ab arte etiam quo ad vsum & peccatum, tom. 2. col. 2. 26	82
Propositio categorica cur magis dicitur prædicatiua, quã subiectiua, tom. i. col. z. lin. 1	idem	prudentia est essentialiter virtus intellectualis, accessorie autem & extensiuè moralis, z. z. 73	idem
propositio particularis potest fieri multis modis, i. i. 67	18	prudentia in qua parte animi sit, z. i. 3	83
propositio indefinita quæ, j. z. 3	idem	prudentia num extendatur ad factibilia, z. j. 25	83
propositio singularis quid, j. 2. 30	idem	prudentia ac politica apud omnes non est eadem, z. z. 13. 84	84
propositio hypothetica quid sit, j. z. x.	25	Prudentia versatur circa humana bona singularia regulanda, tom. 2. col. 2. lin. 55	idem
propositio quid sit, i. i. 12	17	prudentia ac politica non sunt maximæ virtutes, & honorabilissimæ, tom. 2. col. ij. j.	idem
propositio affirmatiua dupliciter definitur, i. i. 42	idem	prudentia est triplex, z. j. 52	85
propositio categorica negatiua dupliciter definitur, tom. i. col. i. lin. 80	idem	prudentia politica duplex, z. j. 63	idem
propositio categorica alicuius quantitatis, & aliqua nullius quid sit, i. 2. 52	idem	prudentia legis positua principalis, & domina, tom. 2. col. i. lin. 60	idem
propositio categorica alicuius quãtitatis, vniuersalis, particularis, indefinita & singularis quid sit, i. 2. 67	idem	prudentia alia est personalis, z. 2. 2	idem
propositio vniuersalis dupliciter definitur, j. j. 7	18	prudentia quomodo sit, aut non sit vna virtus, tom. 2. col. 2. lin. 44	91
propositio particularis quid sit, j. j. 56	idem	prudentia duplex, tom. 2. col. 2. lin. 8	idem
propositio officialis quid sit, i. 2. 19	113	prudentia an sit utilis ad virtuosè operandum, z. i. 48	89
propositio de necessario, & de contingenti affirmatiua seu negatiua, tam in sensu composito quàm diuiso, quomodo probanda sit, i. i. 35	112	prudentia quomodo concurrat ad omne opus virtuosum, tom. 2. col. j. lin. 20	90
propositio officialis quomodo probatur, j. j. 38	113	prudentia non est astutia, z. 2. 8	idem
propositio officialis quot modis sumitur, i. 2. 34	idem	prudentia est sicut lumen, z. j. 50. 91. & eod. i. 38	143
propositio descriptibilis quomodo probatur, i. i. 50	114	prudentia principis & patrisfamilie quæ & qualis esse debet, tom. 2. col. j. lin. 57	163
propositio immediata quid sit, i. 2. 80	118	prudentia, vt est effectus tendens in reum à Theologis definitur, tom. 2. col. 2. lin. 45	431
propositio secundum quod ipsum est quid sit, i. z. 27	122	prudentia pluribus modis dicitur, z. 2. 45	411
propositio per se quæ, j. j. 49	idem	prudentia falsa multiplex, z. j. 67	432
propositio de omni quæ, i. i. 24	idem	prudentia carnis quæ, z. i. 70	idem
propositio necessaria quæ, j. j. 17	idem	prudentia carnis quando non est peccatum, tom. 2. col. 2. lin. 7	idem
Propositio probanda per causas veritatis quid sit, i. i. 80. 114	114	Alia August. definitio de prudentia, z. z. 70	431
propositio descriptibilis quot modis sumitur, i. i. 35	idem	Prudentia pluribus modis dicitur, z. j. 28	432
propositio descriptibilis quid sit, i. i. 13	idem	prudentia monastica quæ, z. j. xxx.	433
Propositio vniuersalis negatiua quando mediata & immediata esse possit, i. 2. 23	132	Prudentia œconomica quæ, z. j. 63	idem
propositio vniuersalis affirmatiua immediata & falsa quomodo syllogizabilis est, i. i. 77	133	prudentia politica quæ, tom. z. col. z. lin. 12	idem
propositio quæuis per se in terminis conuertibilibus conuertitur in propositionem per se, j. z. 40	730	prudentia est in brutis non quidem propriè, sed imitatione, tom. i. lin. 2. 40	714
Propositionem aliquam in doctrina Peripatetica quatuor inueniuntur modi generales probandi, i. 2. 31	106	prudentia est prouidentia de futuris ex memoria præteritorum, tom. i. col. j. lin. 30	715
		prudentiam non habet homo sine morali virtute, tom. 2. col. j. lin. xxx.	90

Prudentias virtutes omnes esse dixit Socrates, 2.1.60	91	mo, z. col. 1. lin. 48	idem
Prudentiæ completæ & propriæ definitio, 2.2.13	82	pueri, in secundo septennio exercendi sunt in lenibus arti- bus & delectabilibus, 2.1.67	idem
Prudentiæ vsus semper bonus, non autem artis, 2.2.45	32	pueri in toto tertio septennio, qui regendi, z. 2.5	idem
Prudentiæ ordinem habent gradualem, 2.2.17	85	pueri, quò regendi quò ad corpus in tertio septennio. idem	idem
Prudentiæ vni insunt omnes virtutes, 2.1.13	92	pueri quomodo regendi in tertio septennio quò ad sensum & voluntatem.	idem
Prudentiæ definitio, z. 2.36	385	pueri & iuvenes, ad maiorum reuerentiam triplici ratione inducendi sunt.	idem
Prudentiæ subiectum, z. 2.71	431	pueri priùs erudiendi sunt fidem Christianam, quam quan- cumque aliam doctrinam, z. 1.49	743
Prudentiæ definitio exponitur, z. 1.50	432	Pueris præponenda de Christiana fide præcepta, z. 1.56. 743	idem
Prudentiæ veræ tres sunt species, 2.1.xx.	433	pueri, cur priùs, in Fide erudiendi, z. 2.8	idem
Prudentiæ primus actus est bene consulere, 2.13	434	pueri, quomodo erudiendi sint ea quæ fidei sunt.	idem
Prudentiæ actus est bene iudicare, 2.134	idem	pueri, post compendiosam in Fide eruditionem, insituen- di sunt in humanis disciplinis, iuxta tamè ingenij facul- tatem, z. 1.46	744
Prudentiæ actus est præcipere, 2.1.78	idem	pueri, citò assuescunt mentiri, z. 1.56	740
Prudentiæ adiungitur providentia, 2.1.60	435	pueri, qui erudiendi circa sermonem, gustum & tactum, to- mo, z. col. j. lin. 24	idem
Prudens falsus describitur, 2.1.36	432	Pueri, quomodo regendi in secundo & tertio septennio, tom. z. col. z. lin. 34	741
Prudens nullus verè est prauus, 2.1.10	83	pueri quomodo in ludis regendi sunt.	idem
Prudens non est censendus qui communia curat propriis relictis, tom. 2.2.65	85	pueri civium & nobilium, quas scientias erudiendi sint in Christiana religione, z. 2.53	744
Prudentem oportet esse optimi discursus, z. 2.70	434	pueri, quas scientias docendi sint secundum Philosophos & Christianam doctrinam, 2.2.2	745
Prudentem decet docilem se exhibere suis maioribus, to. z. col. 1. lin. 13	435	pueri, quas literas addiscere debent, 2.1.22	354
Prudentem oportet circumspectum esse, 2.2.7	idem	pueris pædagogus adhibendus, 2.1.6	idem
Prudentem oportet esse cautum, z. 2.35	idem	pueris cauenda sunt verba obscena, 2.1.62	259
Prudentes fugiunt delectationes corporales & sensuales, tom. z. col. 1. lin. 64	105	Pueri, qui libri prælegendi sint, & qui reprobandi, tomo, 2. col. 2. lin. 32	745
Prudentes simpliciter qui homines dicantur, z. j. 21.	82	Puero infanti conueniens nutrimentum est lac, 2.1.70	258
Prudentes sunt qui publicæ utilitati, & aliis studiosi sunt, tom. z. col. 2. lin. 26	85	pueros vile est à planctu cohibere, 2. j. x.	259
Prudenti & virtuoso magis debetur principatus quàm di- uiti & nobili, tom. 2. col. 2. lin. x.	189	pueros, quibus suam disciplinis oportet erudiri, 2. j. 30	261
Prudenti necessaria est memoria, z. 2.32	434	pueros aliqui voluerunt in musica fore erudiendos ob so- lam sensus delectationem, 2.2.50	idem
Prudenti necessaria est solertia, z. 1.36	435	pueros ingenuos non decent artes, ac disciplinæ seruales, tom. ij. colum j. lin. 53	idem
Prudenter agere quibus conditionibus egeat, z. 2. xx.	434	pueros regere, quomodo debeat pædagogus, in cibo & po- tu, tom. ij. col. j. lin. 8	742
Pruinæ generatio, 1.1.70	261	Puerorum vna & communis esse debet in ciuitate disci- plina, tom. 2. col. 2. lin. 25	260
Pudicus oculus pudici cordis est janitor, 2.1. x.	471	puerorum eruditionis lex, ij. ij. 77	353
pudicitia quidnam sit, z. 2.57	470	puerorum in gestu moderamen, ij. j. 13	decxlj.
Pudicitia & honestas mulieris, in quib. consistat, z. 1.56.	730	puerorum institutio, quò ad sensus tactus lasciuas, tomo, 2. col. 2. lin. xiiij.	decxlj.
Pudicitia definitio, z. 2.73	470	puerum regere, quomodo debeat pædagogus in secundo & tertio septennio, quò ad corporis exercitium, tom. 2. col. j. lin. xlvij.	decxlj.
pudicitia materia, vt oscula, amplexus, &c. sint prohibita, tom. 2. col. 1. lin. xx.	471	puella, extra domum discurrere non debent, sed clausa in ea viuere debent, 2.2. xxj.	decxlvj.
Puer non vocatur ad bonos mores asperis remedijs, tom. z. col. z. lin. 35	464	Puellæ, non debent in domo propria, crebrò ab adolescen- tibus nec à viris, visitari, ij. j. lv.	decxlvij.
Puer, quomodo fascinerur ab oculo vetulæ, 1.1.35	594	Puellæ custodiantur, ne literas & munera suscipiant, tom. ij. col. ij. lin. 23	idem
pueri vt pædagogis instruuntur ne in intemperantiæ vitia incidant, ita viros ratione dirigi oportet, z. 2.24	49	puellæ, non solum otium vitare debent, sed cum mulierib. nuptis probis & honestis, operi concedenti incumbere, tom. 2. col. 1. lin. xlix.	decxlvij.
Pueri cur aptiores sint ad scientias Mathematicas, z. 1.9	85	Puelle custodiantur, ne loquaces sint triplici ratione, tom. 2. col. 2. lin. 8	idem
Pueri quo motu & exercitio aptandi sunt, z. 2. xx	258	puellæ, caueant à verbis incautis & vanis, ij. ij. 30	idem
Pueri sunt assuescendi in primo septennio frigori, to- mo, z. col. z. lin. 44	idem	puellæ, summo opere vitare debent clamores, iurgia, lites, & alia id genus, tom. 2. col. 2. lin. x.	idem
pueri quomodo sunt regendi à triennio vsque ad quintum annum, z. 2.70	idem	puellarum delectatio, earum opus esse debet, præcipuè illud, ad quod natura inclinatur, 2.2.70	decxlvij.
Pueri non debent cum seruis conuersari, 2.1.47	259	pulchriori non debetur principatus, 2.1.78	189
pueri arcèdi sunt ne videant picturas, vel actus obscenos, tom. z. col. z. lin. z	259	pulchrum, bonum, & iucundum in multis distinguuntur ra- tione, felicitate idem profus sunt, 2.1. xlvj.	xvj.
pueri educandi sunt in disciplina literaria, seu Grammati- ca, 2.1.26	262	pulchritudo decorat felicem, 2.1.73	160
pueri cur in peritiâ figurandi erudiendi sunt, z. j. 36	262	pulchritudo requiritur ad felicitatem politicam, 2.2.7	16
pueri sunt erudiendi in gymnastica, & cur, z. 1.62	idem	Pulmo & gutt ad vocis gñatione necessaria sunt, 1.2.12. 304	cccxlvj.
pueri quàm maximè cauere debent sonum fistulæ, ac tibia- rum, tom. z. col. j. lin. z	267	Pulmo est instrumentum inspirationis, & expirationis, to- mo, 1. col. 2. lin. 60	cccxlvj.
pueri à quibus magistris quam musicam sint erudiendi, to- mo, z. col. 1. lin. xxx.	355	Punctum duplex, in linea assignatur, j. 2.31	573
pueri molli cibo nutriendi, z. 1.18	734	punctum extrinsecum quid.	idem
pueri, qui erudiendi sunt circa visum, auditum & odoratum, tom. z. col. 1. lin. 42	739	punctum intrinsecum quid.	idem
pueri assuescendi sunt frigori in primo septennio, dupli- ci ex causa, tom. z. col. 1. lin. 64	734	punctus, & locus puncti, duob. modis accipiuntur, j. j. xiiij. 552	551
pueri, in primo septenio assuescendi sunt temperatis mo- tibus, tom. z. col. z. lin. 13	idem	punctus & locus puncti, an sint idem. 1.2.55	551
pueri, in primo septennio, quibus recreandi.	idem		Punct
pueri, in primo septennio prohibendi sunt à ploratu vocife- ratiuo.	idem		
pueri, quomodo regedi per totum secundum septennium, tom. z. col. z. lin. 47	idem		
pueri, quo cibo nutriendi sint in secundo septennio.	idem		
pueri, cur sint ad intemperantiam procliui, z. 2.28	740		
pueri, moderato potui vini assuescendi sunt in secundo septennio, tom. z. col. 1. lin. 19	735		
pueri, exercitio corporali assuescendi sunt & laborib. idem			
pueri, in secundo septennio addendus est pædagogus, to-			

INDEX IN OPER.

Punctus quid sit, tom. 3. col. 1. lin. 15	67	Qualitatis species, tom. 1. col. 2. lin. 55	62
Purgatorij locus, tom. 2. col. 2. lin. 33	662	Qualitatis dispositio dupliciter potest considerari: generaliter & particulariter, tom. 1. col. 2. lin. 65	idem
Punitio & premium non datum hominibus in hac vitam, aliam vitam arguit, tom. 2. col. 2. lin. 4	445	in Qualitatis prima specie continentur omnes qualitates habitantes, & disponentes subiectum ad operandum operationes sibi conuenientes, tom. 1. col. 1. lin. 50	63
Puritas mentis uoica est ad sapientiam via, t. 2. c. 1. 37	311	in Qualitatis specie tertia continentur omnes qualitates, quæ percipiuntur quinque sensibus exterioribus, 1. 1. 42. 64	64
Puritas quid sit, tom. 2. col. 2. lin. 3	628	in Qualitatis quarta specie continentur omnes figuræ, de quibus pertractat Mathematicus, 1. 2. 44	64
Puritas cordis & tranquillitas mentis media sunt ad consequendam felicitatem, tom. 2. col. 1. lin. 60	638	Qualitatis prædicamentum definitio, 1. 1. 67	66
Pusillanimitas est vitium oppositum magnificentie per defectum, to. 2. col. 2. lin. 58	54	Qualitatis diuisio in species, to. 1. col. 1. lin. 50	407
Pusillanimitas ex tribus oritur, quæ culpabilia sunt, & homini ob illam duo mala contingunt, to. 2. col. 2. lin. 61	56	ex qualitatibus actiue & passiuæ quænam dicantur, tom. 1. col. 1. lin. 10	243
Pusillanimitas maius vitium est quam inflatio, 2. 1. 17	57	Qualitatum primarum contemperantia dupliciter est in alio, to. 3. col. 1. lin. 41	24
Putrefactio est finis omnium naturalium & artificialium, prout eorum materia est aliquod naturale, 3. 2. 26	2	Quando quot modis sumitur, tom. 1. col. 1. lin. 33	68
Putrefactio est via ad corruptionem, 3. 2. 9	idem	Quando existens prædicamentum quomodo definitur, to. 1. col. 1. lin. 47	idem
Putrefactio non est perfecta nisi per discontinuationem partium, tom. 3. col. 1. lin. 19	3	Quando proprietas & communitas, 1. 1. 65	idem
Putrefactio non eodem modo à calido fit sicut à frigido, to. 3. col. 1. lin. 71	idem	Quando prædicamentum secundum nominales definitur, tom. 1. col. 2. lin. 15	idem
Putrefactionis causæ duæ sunt, proxima & remota, tom. 3. col. 1. lin. 8	idem	Quantitas continua quid, to. 1. col. 2. lin. 19	57
Putrefactionem primum & magis impediens, 3. 2. 33	idem	Quantitas discreta quid, to. 1. col. 2. lin. 29	idem
Pythagoras animarum transitum de corpore in corpus ex suo capite posuit, tom. 2. col. 2. lin. 16	381	Quantitas habens positionem quid, 1. 2. 49	idem
Pythagoras censuit hominum animas ex corpore in corpore migrare, tom. 2. col. 2. lin. 13	idem	Quantitas, vel quantum dimensionum duplex, scilicet per se & per accidens, to. 1. col. 1. lin. 59	idem
Pythagoras se natum dixit ut cælum videret, 2. 1. 15	385	Quantitas non suscipit magis & minus, j. 2. 49	59
Pythagoricorum opinio de locis damnatorum, 2. 2. 35	661	Quantitas & magnitudo terræ in circuitu, j. j. 60	223
Q			
Quæritur an odor sit fumalis euaporatio, 3. 1. 48	31	Quantitas sumitur dupliciter, ut quantitas est, & ut denominatur à numero, tom. j. col. j. lin. 44	237
Quæritur an odoratus igni tribuatur, 3. 1. 69	26	Quantitas rei duplex, scilicet dimensiuæ & virtualis, tom. j. col. 2. lin. 35	465
Quæritur an omnia corpora calore participant, 3. 2. 46	24	Quantitas continua dupliciter consideratur, ut habet partem extra partem, & in quantum est indiuisa in se, to. j. col. j. lin. 78	463
Quæritur an organum tactus in quadam mediocritate & proportione primarum qualitatum consistat, 3. 1. 29. idem	idem	Quantitati nihil est contrarium, tom. 1. col. j. lin. 33	59
Quæritur, an de ratione ductilis sit cedere in latum & in profundum, tom. 3. col. 1. lin. 62	17	Quantitati ut quantitas est, nulla quantitas propriè & perfectè contrariatur, tom. j. col. j. lin. 71	idem
Quæritur an homo melius discernat differentias odorum quam bruta, tom. 3. col. 2. lin. 39	31	Quantitatis continuæ, & discretæ species, j. 2. 75	57
Quæritur an humidum & siccum sint coniunctim principia materialia saporis, tom. 3. col. 2. lin. 61	29	Quantitatis continuæ quinque sunt species, j. j. 67	idem
Quæritur metallum an sit mactabile, tom. 3. col. 2. lin. 19. 15	15	Quantitatis acceptiones, to. j. col. j. 38	idem
Quæritur an oculus motus in tenebris seipsum videat, to. 3. col. 1. lin. 16	25	Quantitatis proprietates, & communitas, j. j. 29	59
Quæritur, num in quolibet animali sit sensus, sit etiam memoria, appetitus, gaudium & tristitia, to. 3. col. 1. lin. 28. 23	23	Quantitatis proprietates, to. j. col. j. lin. 28	idem
Quæritur, si quid uolenter corrumpatur an illud non putrefiat, tom. 3. col. 1. lin. 19	2	Quantitatis definitio secundum nominales, j. j. 50	60
Quæritur, an aliquid possit coagulari primo frigido, deinde compleri coagulatio per calidum, to. 3. col. 2. lin. 69. 13	13	Quantitatis modi, s. per se & per accidens, j. 2. 2	407
Quæstio quid sit, to. 1. col. 1. lin. 37	127	Quantitatis dimensionum effectus, quot sunt, j. j. 75	564
Quæstio propter quid quomodo non potest formari in substantiis simplicibus in quibus non est aliud, & aliud, to. 1. col. 2. lin. 42	429	Quanta sit vis interioris fidei absque illius exteriori oris confessione, ac defensione, tom. 2. col. j. lin. 70	393
Quæstio, an curuatio sit motus ad curuum, to. 3. col. 2. lin. 75. 15	15	Quantum per se, & quantum per accidens quid, tom. j. col. j. lin. 69	57
Quæstio, an mollificabile debeat habere humidum, non irregulariter sicut habet later, & idem est immollificabile, to. 3. col. 1. lin. 8	idem	Quantum per se est duplex, videlicet substantialiter & essentialiter, tom. j. col. 2. lin. 4	407
Quæstio, an omne liquabile sit mollificabile, 3. 2. 64	14	Quantum per accidens dicitur dupliciter: ut est in subiecto quanto, & ut habet continuitatem & diuisionem, tom. j. col. 2. lin. 20	idem
Quæstio, an verum sit, quod glacies sit comminuibilis, to. 3. col. 1. lin. 69	16	Quicunque amantur non propterea honorantur, e contra, to. 2. col. 2. lin. 66	115
Quæstio cur ligna liquentur & dissoluantur, 3. 1. 16	14	Quid rei etiam passionis nonnunquam præcognoscere oportet, sed non in vera demonstratione, j. j. 38	116
Quæstio, cur oleum non possit coagulari, 3. 2. 49	13	Quid est illud quod generatur propriè, j. 2. 48	424
Quæstus & lucri lex, tom. 2. col. 1. lin. 18	366	Quidditas rei principium & causa est, j. j. 64	429
Quæstus auaritiæ quandonam sit peccatum mortale, tom. 2. col. 1. lin. 4	517	Quidditas duplex est: quædam in materia, & quædam separata à materia, to. j. col. j. lin. 65	719
Quale sumitur à qualitate tribus modis, 1. 1. 20	65	Quidditas materialis, nunquid sit obiectum intellectus nostri coniuncti, ita quod non possit aliquod abstractorum intelligere, to. j. col. 2. lin. 2	697
Quale & qualitas quomodo conueniunt, 1. 1. 54	idem	Quidditas bifariam sumitur, to. j. col. j. lin. 45	544
Qualis sunt quatuor modi, tom. 1. col. 1. lin. 16	408	Quidditatem substantiæ abstractæ considerare, quid sit, to. tom. j. col. j. lin. 68	537
Qualitas quid sit, to. 1. col. 2. li. 26. 62. & to. 2. col. 1. li. 30	407	Quidditatem identificari ei cuius est demonstrat Aristoteles, tom. j. col. j. lin. 24	423
Qualitas suscipit magis, & minus, to. 1. col. 2. lin. 55	95	Quies mensuratur tempore, tom. 1. col. 2. lin. 35	177
Qualitas nulla dispositiua præcedit formam in materia, ita ut remaneat in aduentu formæ, to. 1. col. 2. lin. 10	803	Quies in termino ad quem, & quies in termino à quo contrariatur, tom. j. col. j. lin. 40	180
Qualitates solæ habent simile & dissimile, 1. 1. 19	66	Quies duplex, to. 1. col. 1. lin. 29	583
Qualitates primæ quotnam sint, tom. 1. col. 2. lin. 25	242	Quies in termino ad quem sub esse perfecto, est motus perfectio, tom. j. col. j. lin. 75	idem
Qualitates in elementis quæ, tom. 1. col. 2. lin. 50	ide	Quies, in termino ad quem, duo importat.	idem
Qualitates elementorum quæ, tom. 1. col. 2. lin. 1	245		Quies
Qualitates num eadem quæ erant in elementis remaneant eodem modo in mixto, tom. 1. col. 1. lin. 47	249		

D. CHRYS. I AVEL.

Quies in termino à quo non contrariatur motui, nisi com- muniter & priuatiuè, 1.2.72	582	tom.3.col.1.lin.65	idem
Quies, qui mensuretur tempore, & propter quid, 1.2.16.570	570	Rationalis partis duo sunt genera Ratiocinatum, & sciè- tificum, 2.1.45	78
Quæ mensurantur tempore quænam sint illa, 1.1.65	177	Realis distinctio quid sit, 1.col.1.lin.18	893
Quæcunque generantur secundum speciem perfecta fiunt à sibi simili in specie, j.j.4	792	Rebellio est quidam superbiæ gradus, z.z.30	496
Querela nulla est in delictabili amicitia, 2.1.66	121	Recessus à medio corrumpit rem, accessus autem saluat, tom.2.col.1.lin.75	222
querelæ in amicitia vtili tripliciter contingunt, 2.2.40. idè querelæ quibus remediis tollantur in amicitia, 2.2.44	123	Recipiens num debeat esse denudatum à natura recepti, tom.1.col.1.lin.60	308
querelæ ad Deum contra impios non sunt Prophetarum voces, sed vulgi, 2.1.63	445	Recipitur vnumquodque per modum recipiētis, 1.2.41.471	471
Qui secundum naturam integram vixerunt viuantque. to- mo 3.col.2.lin.12	62	Rectum & rotundum, esse principia Democritus asseruit, tom.1.col.2.lin.7	520
Quod quid est in his quæ per accidens dicuntur, non est i- dem, tom.1.col.1.lin.5	423	rectum & rotundum, quomodo possint dici contraria. idè Receptium, cum importet potentiam, bifariam importa- re potest, 1.1.17	683
Quod quid est, qui inuestigetur, j.2.57	617	Receptium omne, aliquorum, debet esse denudatum à na- tura recepti, 1.1.12	idem
Quod quid est, bifariam accipitur.	idem	Recompensatio condigna fienda est in amicitia vtili & ho- nesta, z.z.73	123
Quod quid est, duabus viis inuestigari potest.	idem	Redemptio secundum Durandum dupliciter sumitur, to.3. col.2.lin.x.	37
quod quid est, an demonstrari possit, j.j.40	618	Redire ad essentiam suam, & per se subsistere idem est, to. 1.col.1.lin.50	492
Quod quid est, an sit idem cum eo cuius est, 1.1.70	788	Reducere per impossibile quid, 1.1.4	80
R		Reditus communes quomodo gubernandi in populari po- litia tyrannica, z.z.58	234
Radius quid, j.2.xv.	383	Reduplicatiua affirmatiua quomodo probanda est exponi- biliter per tres exponentes, 1.1.42	110
Ranæ magnæ, qui sine victu, tota hyeme lapidibus inclusi manent, 1.1.22	628	reduplicatiua negatiua duobus modis sumitur, 1.1.65. idem	idem
Raptus apud moralem quomodo sumatur, 2.2.80	264	Reduplicatiua quæ, 1.1.30	idem
Raptus quomodo fiat, 2.2.80	idem	Refrigerium sinus Abrahæ, z.1.7	662
Raptus quid sit, 2.1.53	532	Regia potestas similis est politiæ optimatum, 2.1.72	223
Raptorum poena, 2.1.70	idem	regimen filiorum perfectum in primo septennio sex exigit, z.1.x.	734
Rarefactibile omne, nunquid possit simul totum rarefieri tom.1.col.2.lin.47	566	regula quarta pro æquipollentia subcontrariorum quare non assignatur, 1.1.59	32
Rarefactio, & condensatio, in quo cõueniant, & in quo dif- ferant, tom.1.col.1.lin.74	idem	Regula hæc, propter quod vnumquodque & illud magis quomodo intelligatur, 1.1.6	120
Rarefactio & condensatio, fiunt per tres species motus. id. Rarefactio & condensatio, vtrum possint fieri sine vacuo, & sine acquisitione ac deperditione nouæ quantitatis, tom.1.col.1.lin.xx.	idem	regula pro dignoscendis his, quæ diffensionem commouēt tom.2.col.1.lin.75	215
Rarefactio & condensatio sunt possibiles.	idem	regula vitæ humanæ duplex est, z.z.6	483
Rarefactio, qui fiat.	idem	regulæ quatuor secundum propositiones quantas 1.2.70.101	101
rarefactio & condensatio potest fieri tribus modis, tom.1. 2.col.2.lin.70	174	regulæ tres consequentiæ penes superius, & inferius, tom. 1.col.1.lin.16	idem
Rarefactionem & condensationem sine vacuo fieri contin- git, tom.1.col.1.lin.7	175	Regulæ consequentiæ penes propositiones non quantas, tom.1.col.2.40	102
Raritas & densitas est duplex, prima quæ causatur ex actio- ne qualitatum primarum, & quæ inest alicui corpori nõ per actionem qualitatum primarum, 1.1.24	207	regulæ consequentiæ penes terminos pertinentes, & imper- tinentes, 1.1.69	103
Rarum & densum, asperum & leue tripliciter considerari possunt, 1.2.59	64	regulæ consequentiæ à probationibus propositionum, to- mo 1.col.1.lin.13	104
Rarum & densum quid, 1.2.53	174	Regulæ consequentiæ in hypotheticis, 1.1.77	105
Ratiocinandi duplex modus, 1.1.57	148	regulæ consequentiæ conditionalium, j.j.31	106
Ratiocinatio à destructione antecedentis, ad destructionem consequentis, vitiosa est, præterquam in cõuertibilibus, tom.1.col.2.lin.59	514	Regulæ comparationis in motu locali à Philosopho affig- nata, sunt veræ, 1.1.74	596
Ratio recta quæ dicitur, 2.1.50	79	Rex num aliam habeat potestatem præter eam quam habet à lege, tom.2.col.2.lin.50	194
Ratio multis modis dicitur, 1.1.73	144	Rex dominatur subditis propter amorem & excellentiam sua bonitatis naturalis, z.j.3	166
Ratio redditur de librorum octo physico auditu, 1.1.65.158	158	Rex Lacedæmonum perpetuo non regnabat, z.1.70	177
Ratio quomodo appetitum præcedat, 2.1.46	256	Rex per totam vitam regnare vtilius foret, z.z.3	idem
Rationes Arist. astruentis mundi æternitatem quomodo sol- uendæ sunt, 1.1.25	194	Rex magis honore quàm diuitiis debet alios antecellere, tom.2.col.1.lin.xxxv.	224
Ratio propter quam definitio constans ex genere & vnica differentia significat vnum, 1.1.3	428	regem optimum aliquando electione aliquando successio- ne dominari expedit, 2.1.54	196
Ratio propter quam definitio constans ex genere, & pluri- bus differentiis, significat vnum, 1.1.18	428	Regem vnũ omnium esse, vtilius ac melius esse quàm mul- tos principes, tom.2.col.1.lin.70	741
Ratio formalis in diuisione vnus est, 1.1.74	440	reges multi facti sunt ob ingenij ac virtutis præstantiam, & varia populis beneficia exhibita, z.z.z.	223
Ratio mensuræ an conueniat vni, 1.2.6	idem	Regi dominantis in optima politiæ octo tribuebat Plato, to- mo z.col.2.lin.j.	346
Ratio mensuræ quid, 1.2.30	465	regis ac tyranni munus ac discrimen, z.j.xx.	118
Ratio vnus transcendentis materialiter sumpti est positi- ua, sed formaliter accepti est negatiua, 1.1.30	741	regis potestas est super legis potestatem, & est maior, to.z. col.j.lin.80	196
Ratio vnus an sit positiua, vel negatiua, 1.1.55	848	Regis intentio & finis est seruare commune bonum, & au- gere, tom.2.col.j.lin.xxx.	224
Ratione qua quidam putauerint debere principatu per ele- ctionem magis quàm per successionem tēdere, z.2.1.672	672	Regis officium, tom.2.col.2.lin.73	364
Rationis rectæ contemplatio in particulari quomodo ne- cessaria sit morali Philosopho, 2.2.71.	77	regum exempla varia ex sacris literis, qui Deum super om- nia non dilexerunt in principatu, z.1.xxx.	674
Rationis eiusdem esse, sumitur duobus modis, 1.2.41	585	regna cur pauca inuocantur, tom.2.col.j.lin.60	226
rationis distinctio quæ, 1.2.75	892	n	Regni
rationibus niti ad fidem Christianam est philosophica non Christiana fides, z.1.66	389		
Ratio mouetur ad aliquod bonum, vel à seipsa, vel à Deo, tom.3.col.j.lin.64	34		
Ratio mouetur ad aliquod bonum, vel à seipsa vel à Deo,			

Regni species, tom. 2. col. 2. lin. 77	337	Reminiscimur semper ab aliquo principio, quod est vel res	
regni maxima laus, tom. 2. colum. 2. lin. 34	339	memorie retentæ, vel tempus vel locus incipientes, tom.	
Regnum si corrumpitur, ex cœlesti tantum causa corrup-		1. co. 2. lin. 20	337
pitur, tom. 2. colum. 1. lin. 67	229	reprobationis ratio in reprobato, est malus vsus liberi arbi-	
Regnum cur ad sui conseruationem paucioribus indigeat		trij morales, reddens hominem indignum gratia, tom. 3.	
quam tyrannis, tom. 2. colum. 2. lin. 24	226	col. 2. lin. 19. & seq.	82
regnum non corrumpi ab extrinseco cur dicatur, 2. 1. 30. idē		requies duplex, tom. 2. col. 1. lin. 20	142
regnum quoduis tribus modis dissoluitur, 2. 1. 40	idem	rem esse actu quid sit, tom. 1. col. 1. lin. 30	436
regnum ex quibus constet, tom. 2. colum. 2. lin. 5	720	rem raro euenire, duobus modis intelligi potest, 1. z. 33	533
relatio, an sit idem raliter cum suo fundamento, 1. 1. 35. 680		rei vniuersalis quadruplex cognitio est, 1. z. z	458
relatio an sit ens reale, tom. 1. colum. 2. lin. 65	461	res familiaris prior est generatione quam respublica, tom.	
relatio nō distinguitur realiter à suo fundamento, 1. 1. 4. 767		z. colum. 1. lin. 80	270
relatio æquiparantiæ quid sit, tom. j. colum. j. lin. 9	61	res corruptibiles & incorruptibiles dupliciter sumi possunt	
relatio superpositionis quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 18. idem		scilicet coniunctim & diuisim: to. 1. col. z. lin. 1	380
relatio suppositionis quid, tom. 1. colum. 1. lin. 25	idem	res quomodo esse distinguantur ab essentia, 1. 1. 12	466
relatio noua, potest alicui aduenire nulla penitus in eo fa-		res quæ sit raro, an fiat à fortuna, to. 1. co. 1. lin. 80	533
cta mutatione, tom. 1. colum. 2. lin. 5	576	res omnes intelligibiles habent scientiam propter intelligē-	
relatio potest aduenire alicui duobus modis, 1. 2. 55	576	tiam primam, to. 1. col. z. lin. 73	494
relationis species, tom. 1. col. 1. lin. 31	61	rerum permanentium, quædam est dependens à re successi-	
relatiæ definitio, tom. 1. colum. 2. lin. 30	60	ua, quædam non, tom. 1. colum. z. lin. 66	202
relationis alia definitio, tom. 1. colum. 2. lin. 69	idem	rerum permanentium non dependentium à successiuis que-	
relationis realis intellectus, tom. 1. colum. 1. lin. 78	62	dam durant solum per vnum instans, quædam per ali-	
relationis prima communitas, tom. 1. colum. 1. lin. 51	61	quod tempus, tom. 1. colum. z. lin. 73	idem
relationis definitio secundum nominales, tom. 1. co. 1. 1. 57. 62		rerum permanentium per aliquod tempus, quædam confi-	
relationis sunt modi tres, tom. 1. colum. 2. lin. 20	408	stunt in indiuisibili, quædam habent latitudinē, 1. 1. 17. 203	369
relatiua quot modis supponant in genere, to. co. 1. lin. 37. 93		rerum distributio quomodo fienda, tom. z. col. z. lin. 27.	369
relatiua secundum dici, & secundum esse quæ, 1. 1. 75	469	rerum materialium difficultas est ex parte rerum, non autē	
relatiua secundum dici, sunt duplicia, to. 1. co. 1. lin. 11	595	intellectus, tom. 1. col. z. lin. 17	368
relatiuorum proprietates, & communitates, 1. 1. 47	61	rerum incorruptibilium, quædam sunt permanentia, quædā	
relatiuorum in specie quinque regulæ, to. 1. co. 2. lin. 57	93	successiua, tom. 1. colum. z. lin. 3	380
relatiuorum omnes modi sunt sufficienter assignati, tom. 1.		rerum, plura sunt genera, tom. 1. colum. 1. lin. 42	596
colum. 2. lin. 10	764	rerum exteriorum possessio, est homini naturalis, z. 1. 5.	755
relatiuum est duplex, secundum esse & secundum dici to.		resolubiles propositiones quot sunt, j. j. 45	107
1. colum. 2. lin. 7	60	resolutio quid, tom. j. colum. j. lin. 38	idem
relatiuum quoduplex sit, tom. 1. colum. ij. lin. 51	92	resolutio quomodo fiat, tom. j. colum. j. lin. 41	idem
relatiuum quid sit, tom. 1. colum. 2. lin. 28	idem	respectus est duplex, scilicet actualis, & aptitudinalis, tom.	
relatiuum aliquid potest esse tribus modis, 1. 1. 27	532	j. colum. z. lin. 70	780
relatiuum identitatis substantiæ reciprocum quid, tom. 1.		respirantium diuersitas, tom. j. colum. z. lin. 78	348
col. 1. lin. 17	93	responiones ad decem & septem rationes factas à Pompo-	
relatiuum identitatis substantiæ non reciprocum quid, to.		natio contra Suesanum sustinentes animæ immortalita-	
1. col. 1. lin. 25	idem	tem, to. 3. co. j. lin. 57. 50. vsque ad fo	55
relatiuum identitatis accidentis quid, tom. 1. col. 1. lin. 25. id.		in Republica nouem sunt de quibus consulendum est, tom.	
relatiuum accidentis diuersitatis quid, tom. 1. col. 1. lin. 31. id.		z. colum. j. lin. 40	207
relatiuum substantiæ quid sit, tom. 1. colum. 2. lin. 77	92	in republica ac politia optimatum periculosum est diuites	
relatiuum accidentis quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 1	93	ac nobiles plusquam pauperes gaudere bonis commu-	
relatiuum identitatis quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 5	idem	nibus, tom. z. colum. 1. lin. 50	219
relatiuum diuersitatis substantiæ quid sit, 1. 1. 12	idem	in Republica optima nullus ex subditis permitti debet quip-	
relegandi non sunt semper qui ceteros in republica exce-		piam agere absque legis decreto, vel certa scientia, to.	
dunt, tom. 2. colum. 1. lin. 1	192	z. colum. j. lin. 27	340
religio innata hominibus ostendit Deum esse, 2. 1. 63	278	in Republica Christiana melius est prinipem principi sic	
religio immaculata quæ, tom. 2. colum. 1. lin. 16	397	cedere, quam per electionem assumere, z. j. 50	671
religio quid, tom. 2. colum. 1. lin. 40	441	republica cur mixta politia est, tom. z. colum. z. lin. 35	201
religiones, seu tria vota num abolendæ sint, 2. 1. 45	614	republica quomodo mixta sit ex populari & paucorum po-	
religiones num sustinendæ sint à principibus, 2. 1. 8	615	litia secundū varios eorum principandi actus, j. z. 30. 202	
religio naturalis est homini, modi autem & ritus volunta-		republica in quam pluribus obseruatur ciuitatib⁹, z. j. z. id.	
rii, tom. 3. colum. 2. lin. 26	61	republica constituta ex mediis ciuib⁹ optima est, z. z. 42. 204	
religio à primis seculis fuit inter homines, 3. 1. 61	idem	republica optima in qua nullæ ciuium discordiæ adsunt,	
religionem fuisse, & esse homini naturaliter indicam, tom.		tom. z. colum. z. lin. 62	idem
3. col. 1. lin. 38	idem	republica quo magis mixta est & ad æqualitatem accedit,	
religiosorum rectus viuendi modus, to. 2. col. 1. lin. 33	616	eo durabilior ac melior est, to. z. col. z. lin. 40	205
remedia acidæ quænam sint, tom. 2. col. ij. lin. 30	514	republica aliquando popularis, aliquando paucorum poli-	
remedia quinque fundata in scriptura sacra contra iram,		tia existimata est, to. z. co. z. lin. 70	206
tom. 2. col. 2. lin. 30	510	republica modum habet eligendi principes & quis sit, to-	
remedia auaritiæ quænam sint, to. 2. co. 2. lin. 55	521	mo z. co. z. lin. 57	210
remedia gulæ quænam sint, to. 2. col. 2. lin. 18	526	republica optimatum durabilior est, quam aliæ omnes, to-	
rememoratio est reuersio in præsentis intentionis apprehen-		z. co. j. li. z	219
sa in præterito, 3. 1. 26	33	republica quomodo saluanda sit contra odientes principa-	
remisisci & memorari in quo differant, 3. 2. 1	34	tum, z. j. 65	222
remiscentia quid sit, to. 3. co. 2. lin. 62	32	republica si debet saluari oportet non recedere à medio,	
remiscentia rerum humanarum post obitum cur nulla sit,		tom. z. z. 15	idem
to. 3. co. 1. lin. 7	41	republica non est optima in qua ciues potissimum student	
remiscentiæ triplex definitio, 3. 2. 60	33	exteris dominari tyrannicè, z. j. 50	242
remisisci hominibus tantum, memorari verò animalibus		republica est optima quæ maximè vnica vtitur iustissimis	
perfectis etiam inest, tom. 1. co. 2. lin. 65	336	legibus, z. z. 24	idem
remisisci non est memoratiōis reassumptio, nec inuenire		republicam Christianam quomodo falso quidam conen-	
iteratō aut addiscere, to. 1. co. 1. lin. 1	337	tur suadere plurium principatum magis decere, tom. z.	
remisisci sit per motus ordinatē sibi succedentes, 1. 2. 1. idem		co. j. lin. 63	670
remisisci est partis sensitiuæ intellectui coniunctæ, quæ par-		republicam ex mediis ciuib⁹ constantem optimam esse,	
ticularis ratio est, to. 1. col. 1. lin. 3	338	tom. z. colum. j. lin. j	205

Reipublicæ curæ insistentes & intendentes circa tria con- tendunt libertatem, diuitias, & virtutem, 2. 2. 70	201	eat fumere Sacramentum Eucharistiæ, z. z. 60	568
Reipublicæ obseruationes quæ sint, 2. 1. 35	202	Sacerdotis lex, tom. 2. col. 2. lin. 3	366
reipublicæ pars melior est quæ salutem illius intendit, to. 2. col. 2. lin. 3	205	Sacerdotis non est tantum Euangelium prædicare, z. j. 67. 593	67. 593
Respublicæ euertuntur ex vicinis ciuitatibus, to. 2. colum. 2. lin. 40	219	sacerdotis duo sunt actus, z. z. xx.	idem
reipublicæ status quomodo paulatim, ac latenter euertitur tom. ij. col. j. lin. 78	idem	Sacerdotibus, ac magistratus gerentibus ædificandæ sunt propriæ domus, tom. 2. col. 2. lin. 70	250
reipublicæ optimæ in institutione quænam sunt obser- uanda, tom. 2. col. 2. lin. 60	339	Salomon alienigenas mulieres amans in idolatriam ceci- dit, tom. 2. col. 2. lin. 51	465
reipublicæ præsentibus expedit mutare leges, tom. 2. co- lum. j. lin. 70	340	Salomon optimè fuit affectus in desideriis suis, 2. 2. 50	676
Reipublicæ cuiusque ad optimam dispositionem quatuor necessaria sunt, z. j. 43	668	Salus in corde à contritione caloris est ex circumstanti frigido, tom. j. col. j. lin. xxv.	347
Resurrectio mortuorum ex creditis tantum est, z. j. 8	650	Sambuca quid, tom. 2. col. 2. lin. 74	266
Rhetorica, quid sit, z. j. 38	8	Santas in sano, toto tempore quo durat, num sit eadem nu- mero, tom. j. col. 2. lin. 22	581
Rhetorica, circa quæ versetur, z. j. x.	745	santas iustitia est humorum, tom. 2. col. 2. lin. 33	438
Rithmorum efficacia in hominum animis, z. z. 75	265	Sancti inter gentiles habita filij Dei reuelatione saluari po- terant, tom. 2. col. 1. lin. xv.	391
Rirus extremæ vnctionis, z. z. 75	586	sancti in arduis exultant, tom. 2. col. 2. lin. 16	451
Rixa quid sit, z. z. lin. 41	428	Sanctitatis definitio, tom. 2. col. 2. lin. 56	441
Rixa quomodo, quando & quale peccatum sit, 2. j. 12.	idem	Sanctorum patrum querela quod impij subleuantur, 2. z. 55. 443	443
Rixa præcipue ab ira causatur, 2. z. 70	idem	Santus est qui timer Deum offendere, 2. 2. 73	383
Rixæ variis causis oriuntur, z. z. 50	idem	Sanguinei homines ad diuina inclinantur, 1. z. 38	359
Rixæ causa quæ, z. z. 46	idem	Sapirum diuersæ species, quomodo generantur, j. j. 80	305
Robur corporis auget spem, z. 1. 6	401	Sapiens in omni genere quis dicatur, 2. z. 51	83
Romani ciuili virtute demonibus seruiebant, 2. z. 75	386	Sapiens felix indiget rebus externis, 2. z. xx.	144
Roris generatio, j. z. 67	259	Sapientia vera quæ, 2. 1. 5	383
Rudes, insipientes, melancholici, ac solitarij bene vt pluri- mum fortunati sunt, j. j. 75	354	Sapientia duplex, scilicet absoluta, & conditionalis, 2. j. 75	310
S			
Sabbatum obseruare quomodo debemus, z. j. 22	407	Sapientia simpliciter quæ dicatur, tom. 2. col. 2. lin. 62	83
Sacra doctrina nullis permiscetur erroribus, z. z. 70	381	Sapientia quomodo contineat intellectum, ac scientiam, tom. ij. col. j. lin. 7	84
Sacra doctrina quomodo sit immaculata, z. j. 36	382	Sapientia est omnium scientiarum honorabilissima, 2. 1. 67. id.	89
Sacre scripture autores cur inscribendo concordēs fuerunt tom. 2. col. 2. lin. 42	380	Sapientia an conferat ad humanam felicitatem, z. 1. 37	92
Sacre doctrine sex effectus sunt, z. j. 26	382	Sapientia excellentior prudentia, tom. 2. col. 2. lin. 47	92
Sacramenta triplici de causa instituta sunt, z. 1. xx.	554	Sapientia absoluta quid, tom. 2. col. 2. lin. 2	310
sacramenta nouæ & antiquæ legis timore & amore diffe- runt, tom. 2. col. 2. lin. 70	idem	Sapientia conditionalis quid, tom. ij. col. 1. lin. xij.	idem
sacramenta veteris legis decuit vt salutem promitterent, non autem exhibent sicut sacramenta nouæ legis, tom. 2. col. j. lin. 3	555	Sapientia quænam sit donum spiritus sancti, ij. j. 70	550
sacramenta septem totidem necessariis virtutibus respon- dent, z. z. 16	idem	Sapientie donum quid sit, tom. ij. col. 1. lin. 8	idem
sacramenta septem, vitia septem curant, z. z. 35	idem	Sapientie dono quatuor tribuuntur opera, ij. ij. xxxiiij. idem	idem
sacramenta septem, septem sunt spiritualis vitæ remedia, tom. 2. col. 2. lin. 58	idem	Sapientie varij sunt modi, tom. ij. col. 1. lin. 5	idem
ad Sacramentum res requiruntur & verba, z. j. 70	554	Sapor ex quibus principiis sit, tom. 1. col. 1. lin. 75	324
sacramentum quid sit, z. z. 56	552	Sapores medij generantur secundum quod magis vel mi- nus decoquatur humidum, tom. 3. col. 1. 61	30
sacramentum est forma gratiæ non quidem intrinseca, sed extrinseca, eius imaginem gerens, z. z. 62	553	Saporum extremorum productio & distinctio an surgen- da sit ex calore diuersimode se habente an ab humido, tom. 3. col. 1. lin. 17	idem
Sacrilegi lex, z. z. 22	366	sapor quid sit, tom. j. col. ij. lin. xv.	324
sacrilegium quid sit, z. j. 13	532	saporis species, tom. j. col. 2. lin. 45	idem
sacrilegorum poena, z. j. 35	idem	sapor amarus, & sapor putridus, in quo cõueniunt, j. z. 34	658
Sacerdotio quinam digni sint, z. j. 23	248	Sapores, qui inter se conueniant, tom. j. col. 2. lin. 19	661
Sacerdos est baptismi conueniens, & ordinarius minister, in casu verò necessitatis quicumque, 2. j. xx.	559	Sapores, bifariam considerantur, tom. j. col. 2. lin. 16	662
Sacerdos solus conficere potest sacramentum corporis & sanguinis Domini, z. z. xx.	567	saporum, genera diuersa, tom. j. col. 2. lin. 19	661
Sacerdos num possit pro Missis recipere mercedem, tom. 2. col. 2. lin. 54	576	saporis definitio, tom. 3. col. j. lin. 53	29
sacerdos num habeat potestatem super poenitentem, tom. 2. col. 1. lin. x.	581	saporis principia materialia sunt humidum aqueum, & sic cum terrestre coniunctim, 3. j. 12	idem
Sacerdos solus quomodo absoluere potest à peccatis, to. z. col. 2. lin. x.	583	saporis species non semper correspondent speciebus odo- ris, tom. 3. col. 2. lin. 13	31
Sacerdos non sola veste, & tonsura differt à laico, tomo 2. col. 2. lin. 75	593	Sarra Thobia vxor verè castitatis virginalis exemplum, to- mo, 2. colum. 2. lin. 52	472
Sacerdotes oportet esse in ciuitate, z. j. 23	209	Satisfactio iure subsequitur absolutionem, 2. 2. 73	584
sacerdotes ciues sunt & pars ciuitatis, z. z. 45	247	Satisfactio sacramentalis non est noua vita, sed assumptio, vel acceptatio poenæ voluntariæ pro malis commissis, tom. 2. col. j. lin. 53	idem
sacerdotes solis & Apollinis, z. z. 65	367	Satisfactio quid sit, z. z. 73	579
sacerdotes Machometani populum monent euaginato gla- dio, z. 1. 30	449	Satisfactionis tres sunt partes, 2. 1. 30	580
sacerdotes ingressuri tabernaculum cur vinum non bibe- bant, tom. 2. col. 2. lin. 30	470	Saulis spes, tom. 2. col. 1. lin. 37	681
sacerdotes oportet vitam ducere coelibem, tom. 2. z. 50	593	Scandalum actiuum, causa est omnis mali, 2. 2. 60	430
Sacerdotes secuti sunt duces, & reges in Israel eorum mu- nere fungentes, z. j. x.	670	Scandalum passiuum quale sit, 2. 2. 70	idem
Sacerdoti polluto, & laico, ac mulieri menstruatæ num li- ceat fumere Sacramentum Eucharistiæ, z. z. 60	568	Scandalum in corporalibus quid sit, 2. 2. xx.	idem
		Scandalum duplex, scilicet actiuum, & passiuum, 2. 2. 56	idem
		Scandalum quando peccatum sit, z. j. xxij.	431
		Scandalum in spiritualibus quid sit, z. z. 30	430
		Schisma quid sit, z. j. 50	428
		Schisma grauissimum peccatum est contra proximum, to. 2. col. 2. lin. xij.	idem
		Schisma quoddam peccatum sit, z. z. x.	idem
		Schismaticus in casu necessitatis potest baptizare, 2. z. 13. 559	559
		Scholæ sunt pernecessariæ in ciuitate, z. z. xxv.	175
		Sciendi duo sunt modi, z. z. 50	95
		Sciendi difficultas, à duobus pendet, j. j. xx.	617

INDEX IN OPER.

Sciens an sit incontinens, z. 1. 60	94	Scientiam subalternari alteri secundum se totam quid sit, tomo j. columna z. linea xv.	131
scientia qualis sit Logica, & sub qua parte scientiæ vnuer- saliter diuisæ locanda sit, j. j. 48	8	scientiam de Anima excedere omnes alias scientias, bifari- am sumitur, tomo 1. columna 2. lin. 29	615
scientia speculatiua quid, j. z. 8	idem	Scientiæ & artes quomodo sunt inuentæ, 1. 1. 47	5
scientia practica quid, j. z. xij.	idem	scientiæ Mathematicæ inuētores, tom. 1. col. 2. lin. 37. idem	idem
scientia duplex, z. z. 45	95	scientiæ diuinæ inuētores, tomo 1. col. 2. lin. 39. idem	idem
scientia in habitu duplex, z. z. 58	idem	scientiæ moralis inuētores, tomo 1. col. 2. lin. 40. idem	idem
sciētia incōtinēntis est ligata & datur similitudo, z. j. x. 96	96	scientiæ subiectum quas habeat condiciones, 1. 1. 51	7
scientia quælibet indiget Metaphysica, quæ est dignissima inter omnes, & in omnes descendens, 1. 2. 59	125	scientiæ siue philosophiæ vniversalis diuisio, 1. 1. 54	8
scientia, fides, & opinio quomodo conueniant, 1. 1. 73	141	scientiæ Mathematicæ quomodo cauantur ex priori cog- nitione, tomo 1. columna 2. linea 42	115
scientia quomodo ab omnibus habitibus intellectus distin- guitur, 1. 1. 64	idem	scientiæ particulares in demonstrationibus suis quomodo vntur principiis communibus, tom. 1. col. 1. lin. 68.	127
scientia quomodo, & in quo sensu differt ab intellectu, to- 1. col. 2. lin. 31	idem	scientiæ omnes quomodo conueniunt, vel disconueniunt circa principia communia & propria, 1. 2. 46	127
scientia, opinio, & intellectus quomodo conueniunt, & dif- conueniunt, j. z. 65	idem	scientiæ quomodo se habeant circa propria principia, to- mo 1. columna 1. linea 45	128
scientia quæ sit vna, & quæ non, 1. 2. 30	139	scientiæ & artis generatio, tomo 1. columna 1. lin. 6	361
scientia de quibus sit, j. z. 75	idem	scientiæ obiectum est ens necessarium & immutabile, to- mo 2. columna 2. lin. 5	80
scientia non est de eo, quod est à casu, vel à fortuna, tom. 1. col. 1. lin. 14	140	scientiæ vnus est considerare de omni substantia, 1. 2. 13. 374	idem
scientia omnis habet proprias interrogationes, 1. 1. 72	128	scientiæ dono quæ opera tribuantur, tom. z. col. 1. lin. 66. 546	idem
in scientia qualiter subalternante aliquid dicitur propo- sio dupliciter, tom. j. col. 2. lin. 27	idem	scientiæ mediæ, an sint magis Physicæ quàm Mathematicæ tomo 1. columna 1. linea 2	531
scientia quælibet habet proprias, & determinatas respon- siones, tom. 1. col. z. lin. 50	idem	scientiæ donum quomodo manet in patria, z. 1. 45	552
In omni scientia sunt propriæ disputationes, j. z. 66	idem	scientiæ quomodo subalternantur Metaphysicæ, j. j. 72. 712	idem
scientia vna non considerat omnes substantias genere, seu specie distinctas, 1. 2. 28	374	scientiæ liberales sunt septem, tomo 2. col. 2. lin. 71	744
scientia Dei dupliciter consideratur secundum se, & vt est coniuncta voluntati diuinæ, 1. 2. 60	253	scientiæ speculatiuæ sunt tres, tomo 1. col. 2. lin. 75	774
scientia moralis an sit speculatiua, vel practica, z. 1. 73	24	scientiæ speculatiuæ sunt simpliciter nobiliores practicis, tomo 1. columna 1. linea 35	776
scientia, potentia & habitus penes contraria quomodo dif- ferant, z. 1. 26	64	scientiæ naturales & diuinæ, necessariæ sunt, præter libera- les, tomo 2. columna j. lin. 49	745
scientia omnis bona est, & aliqua laudabilis, alia verò ho- norabilis est, 1. 1. 1	291	scientiæ cuius, quinam idonei sint, tomo 2. col. 2. lin. 75. idē	idem
scientia aliqua dignior est, quæ certior, & de nobiliori sub- iecto est, tom. j. col. j. lin. xx.	idem	In scientiis doctrinalibus minus decipimur quàm in aliis, tomo 1. col. 2. lin. 56	129
scientia de anima utilis est logicæ, j. j. 77	idem	In scientiis philosophorum nil simpliciter verum continet- tur, tomo 2. columna 2. lin. j.	381
scientia, & opinio quid secundum Platonem, z. j. 23	310	scientiarum vnitatis & prioritas, tom. 1. col. 1. lin. 60	139
scientia in qua animæ parte sit, z. 1. 30	idem	scientiarum quæ certior, tomo 1. columna 1. lin. 25	idem
scientia est singularium immaterialium, 1. 1. 40	384	scientiarum & artium inuentio, tomo 1. col. 2. lin. 3	361
scientia capitur bifariam, z. j. 50	545	scire per se sumitur duobus modis, tom. 1. col. 1. lin. 72	206
scientia apud theologos quinque sumitur modis, z. 1. 70. id.	idem	scire sumitur duobus modis, tom. 1. col. 1. lin. 55	117
scientia quo pacto sit donum Spiritus sancti, z. 2. 17	idem	scire quid sit, tomo 1. columna 2. lin. 9	idem
scientia dirigens hominem in vitam æternam est donum Spiritus sancti, z. 1. 13	546	scire causas oēs alicuius, an sit illud cognoscere, 1. z. 48	509
Scientia tam practica quàm speculatiua, nunquid sit hono- rabilis, 1. 2. 46	614	scissibile & portionatiuum in quo differant, 3. 2. 33	17
scientia practica, duo includit.	idem	scissibilitium diuisio quomodo fieri possit, to. 3. col. 2. lin. 9. id.	idem
scientia speculatiua, practicæ opponitur quò ad duo, idem	idem	scoti conclusiones de animæ mortalitate omnes refellunt- tur, tom. 3. columna 2. lin. xxx. & seq.	42
scientia de Anima, vtrum excedat omnes alias, etiam Ma- thematicas, præter diuinam, 1. 2. lin. 6	615	Scripturæ exemplis spes maximè contrahatur, z. z. 3	402
scientia de Anima, utilis est omnibus aliis scientiis, & quo modo, tom. 1. col. 2. lin. 1	616	scripturæ exempla quæ impavidos homines vitij taxat to- mo 2. columna 2. lin. 70	460
scientia de Anima, an sit difficillima, j. j. 4	617	scripturæ sacræ exempla ad laudem temperantiæ, z. j. 35	463
scientia est via ad felicitatem, z. j. 35	637	scripturæ sacræ exēpla ad grauitatē intēperatiōis, ij. j. 8	480
scientia an sit practica ex obiecto, an ex fine, j. j. 10	773	scripturæ sacræ exempla ad grauitatem inuidiæ, z. z. 53	502
scientia potest esse practica dupliciter. Primò in habitu, si- ue virtualiter, secundò in actu simpliciter & completi- uè, tom. j. col. j. lin. xv.	idem	scripturæ sacræ exempla ad laudem donorum spiritus san- cti, tom. z. col. 2. lin. 75	539
scientia omnis humana est practica, vel speculatiua, tom. j. col. j. lin. 40	774	scripturæ sacræ exempla de necessitate operum, z. 1. 60	611
scientia speculatiua duplex est, quædam realis, & quædam rationalis, tomo 1. col. 2. lin. 78	idem	scurra quis sit tom. z. col. 2. lin. 8	62
scientia speculatiua realis duplex est quædam est speculati- ua verè & propriè quædam est speculatiua non propriè tomo 1. col. 1. lin. x.	775	scurra à derisore diuersus est, tom. 2. col. z. lin. 17	idem
scientia speculatiua realis, & propriè quædam est inuenta via sensus quædam ex diuina reuelatione, j. j. xx.	idem	scurræ qui, tom. 2. col. 2. lin. 75	61
scientia cuiuscunque sit realis, & licet acquiratur per in- uentionem, necesse est illud esse in actu existentiz, siue habeat esse à se siue ab alio, tomo j. columna 1. lin. 23. 845	idem	scurrilitas ex gula oritur, tom. z. col. 1. lin. 30	526
scientia potest dupliciter considerari. Primò quo ad acqui- sitionem. secundò quo ad vsum post acquisitionem, to- mo 1. columna 2. linea 80	844	scurrilitas non semper ex gula oritur, z. z. 2	idem
scientia de aliquo duobus modis esse potest, z. 2. 54	544	seculari regimini quatuor opportuna sunt, z. j. xx.	668
Scientiam acquiri contingit per doctrinam ex præcognitis principiis inductione vel syllogismo notis, z. z. 32	80	securitas quid sit, tom. z. col. j. lin. x.	456
		securitas animæ tranquillitatem causat, z. z. 12	idem
		securitas ad fortitudinem spectat, z. 1. 28	idem
		secreta non sunt reuelanda seruo ex natura, z. 2. 11	752
		secretum variis modis sumitur, tom. 2. col. j. lin. 30	732
		Seditio quid sit, tom. 2. col. 1. lin. 47	429
		seditio quod peccatum sit, tom. 1. col. 1. lin. 2	idem
		seditio in quo est rixa deterior, j. j. 78	idem
		seditio quomodo à bello differt, z. j. 50	idem
		seditio à schismate in duobus differt, z. j. 68	idem
		seditiones cur oriuntur in republica, z. z. 75	211
		seditiones oriuntur in republica neglectis minimis, z. j. 18. 214	214
		seditiones quando maxime oriuntur in politia, z. z. 6	215
		seditionis exemplum inter nobiles, z. z. 74	214
		seditionis exemplum ob nuptias, ij. j. xxiii.	ccxv.
		Seditio	

Seditioforum poena, tom. z. colum. z. lin. 13	429	sensus non semper habet a actu sua sensibilia, j. ij. 8.	302
Seipsum diligere cur Deus non praecepit, z. z. 27	407	Sensus cur in anteriori parte capitis situari sint, ij. ij. idem	
sempiternum omne est incorruptibile, j. z. 53	213	sensus cur prope principium suum (nempe cor) non situari sint, in pectore, 3. z. xxij.	23
Seneca Platonem sequitur circa unionem animae ad corpus, tom. z. colum. 1. 45	446	Sensus est virtus organica, ij. ij. xxv.	idem
senes & seueri sunt inepti ad amicitiam, z. z. xx.	112	sensus & sensibile quo conueniant & differant, 3. z. xv.	26
senes cur inepti ad amicitiam extra iuuenes, z. j. x.	113	sensus quandoque in actu quandoque in potentia est respectu proprii sensibilis, j. ij. xxx.	302
senes perpetuo manere in magistratu non fuit expediens, tom. z. colum. j. lin. 33	577	sensus non est principium passuum sentiendi, sed actiuam etiam, tom. 1. col. ij. lin. 40	idem
senes non multi iunt sensus, tom. z. col. j. lin. 43	177	sensus sui obiecti similitudine actuatus, est principium sensationis, j. ij. 68	idem
senes cur quae in pueritia gesserunt memorantur, j. j. xv. 335	335	sensus est receptiuus specierum sine materia, j. j. x.	309
senes prudentiores sunt iuuenibus, j. j. 60	349	sensus exteriores quinque, j. ij. 5	idem
senes prudentiores sunt iuuenibus, licet iuuenes disciplinae sint aptiores, tom. j. colum. j. lin. 78	idem	sensus plures an in eodem instanti sentiiri possint, j. ij. x. 316	316
senes quare misericordes, z. z. 5. 727. & tom. eod. z. 3	686	sensus an sit potentia actiua, vel passiuus, j. ij. j.	643
senes semper ferè dubij cur fiat, z. z. 15	idem	sensus postquam productus est, nunquid sit in potentia ad actum primū, & secundū, vel tantū ad secundū, j. ij. 5. 644	644
senes cur graues sint, tom. z. col. z. 36	idem	sensus vtrum possit errare & decipi circa proprium sensibile, tom. j. col. j. lin. xxxvj.	545
senes cur non de facili credant, z. z. 57	idem	sensus exteriores an sint tantū quinque, j. z. 67	669
senes vt in pluribus suspiciosi & callidi sunt, z. z. 68	idem	sensus exterior, num cognoscat actionem suam, j. ij. 42. 670	670
senes cur pusillanimes, tom. z. col. j. lin. x.	687	sensus communis, nunquid detur, j. j. xij.	671
senes cur illiberales, & auari sint, z. j. 32	idem	sensus cōmunis, num sit vna, & qua vnitatem, & vade illam vnitatem trahat.	idem
senes modicæ sunt spei, tom. z. col. 1. lin. 60	idem	sensus quid, tom. j. col. j. lin. 74	666
senes cur non de facili verecundantur, z. j. j.	idem	sensus si esset potentia actiua secundum se sentiret sine sensibili exteriori, j. j. j.	643
senum rectus viuendi modus, tom. z. col. z. lin. 60	616	sensus bonitas, an arguat bonam mentem & ingenium, tom. j. col. ij. lin. xij.	657
senum quatuor extant laude digni mores sex verò detestabiles, tom. z. col. j. lin. 60	686	sensus vnitas potest esse generica vel specifica, j. z. 43	662
senibus verecundia conuenit, z. z. xxx.	467	sensus vnitas penes duo attendi potest.	idem
senibus qua ratione conueniat abstinentia, z. z. 4	470	sensus communis quisnam sit corporis gloriosi, ij. ij. 67. 656	656
senectus frigida, & sicca, tom. j. col. j. lin. x.	346. & 351	sensus communis quisnam sit in damnis, z. z. xxij. dclxj.	dclxj.
senectus quid, tom. j. col. j. lin. xxx.	348	sensus omnes, nunquid sentiant tangendo, j. ij. 74	706
senectus est frigida & sicca, tom. j. col. j. lin. xl.	351	sensus communis vtrum sit necessarius animali, præter tactum, tom. j. col. z. lin. lxxv.	707
seniorum statuta apud Lacedæmones, z. 1. 23.	177	sensus visus omnium sensuum nobilissimus est & maxime utilis ad scientiam, quæ per inuentionem est, & ipsum maxime diligimus, j. z. xxx.	723
Senioribus nō expedit nubere, sicut nec iuniorib. z. j. 18. 257	177	sensus exteriores quare sint quinque & non plures, 3. z. 51. 23	23
sensibilia communia sunt quinque, j. z. 8	301	sensus interiores concurrunt ad faciendam memoratiōnem differenter & quomodo, z. 1. 70	33
præter sensibilia an dentur Ideæ separatæ, j. z. 69	382	sensus possunt ordinari, vel secundum ordinem naturæ, vel secundum ordinem perfectionis, 3. 19	24
sensibilia sunt in anima per modum exempli, intelligibilia verò per modum acquisitum, j. j. xxxj.	472	sensus quem ordinem habeant inter se secundum prius, & posterius, 3. 17	idem
sensibilia sunt in anima cæli vt in exemplari, j. z. 13	491	sensus quilibet est immaterialis, 3. z. 11	27
tam sensibilia quam intelligibilia sunt aliter in anima aliter in seipsis, tom. j. col. z. lin. 44	491	sensibile in actu, & sensus in actu quomodo sint idem, tom. 3. col. z. lin. 3	idem
sensibilia propria, nunquid sint sensibilia per se & primò communia autem per se sed non primò, z. j. 60	646	Sententia Platonis de ciuitatis & regionis magnitudine, ac partitione, z. 150	330
sensibilia per se sunt, duabus de causis, j. j. 60	idem	sententia Ciceronis, Macrobij, & Andronici de iustitiæ partibus, tom. z. col. 1. lin. xxx. & 70	441
sensibilia cōia, an sint sensibilia per se, & quare, j. z. 56.	645	sententia Platonis de politiarum mutatione, z. z. 7	342
sensibile per accidens non immutat sensum, nec quantum ad speciem sensibilem, nec quantum ad modum sentiendi, tom. j. col. z. lin. xxv.	301	sententia Arist. quomodo saluentur politicae, z. 1. lx.	344
sensibile duplex, quoddam proprium, quoddam commune quoddam per accidens, j. j. 74	idem	sententia Arist. de bono principatus, z. 1. 45	346
sensibile positum super sensum num faciat sensationem, tom. j. col. j. lin. 35	308	sententia Platonis de militum & custodum ciuitatis numero, tom. z. col. j. lin. 70	375
sensibile prius medium, quàm sensum immutat, j. j. xij.	310	sententia Platonis de Musicæ eruditione, z. z. x	377
sensibile vt quid positum supra sensum num faciat sensationem, sed indiget medio in quo sui speciem causet, tom. 1. colum. z. lin. 7	651	sententiæ hominum variae de puerorum disciplinis, tom. z. colum. z. lin. 73	cclx
sensibile proprium, duobus modis dicitur, j. j. 45	645	sententiæ antiquorum de loco & motu, quiete & figura terræ, tom. 1. col. z. lin. 70	221
sensibile per se, qui distinguatur à sensibili per accidens, tom. j. col. z. lin. 79	idem	sententiæ antiquorum de generatione, & corruptione, tom. 1. col. 1. lin. 58	231
sensibile per se, duobus modis potest immutare & agere in sensum, tom. j. col. j. lin. x	646	sententiæ de Deo quænam verissimæ, z. z. 40	382
sensibile positum supra sensum, num sentiatur, j. ij. 48	665	sententiæ sacræ de diligendo Deo, z. ij. 33	414
sensibile excellens, nunquid corrumpat sensum & organū, tom. j. colum. j. lin. 14	668	sententiæ ex scriptura, quæ scandali grauitatem arguunt, tom. z. 1. 70	431
sensibile quodcumque proprium, tribus modis potest esse in alio, tom. j. col. ij. lin. 9	669	sententiæ ex scriptura, quæ intemperantiæ grauitatem arguunt, tom. z. col. z. lin. 18	468
in sensibilibus & naturalibus quidnam ex materia & forma vnum faciat, j. ij. xxj.	433	sensire an sit actio, an passio, & quomodo distinguitur ab intelligere, z. z. 75	301
sensitiuæ cognitionis tres sunt gradus, j. j. 16	359	sensire quomodo sit pati, & alterari, j. 1. 5	302
sensum visus præ aliis diligimus sensibus, j. j. 75	idem	separata non mensurantur tempore, z. z. 41	177
sensum esse receptiuum specierum sine materia, bifariam exponitur, tom. j. col. j. lin. 76	667	separata tam in genere quàm in specie possunt considerari quo ad hoc prædicatum, quod est existere vel quo ad prædicata intrinseca essentialia, & quædã actiua, j. j. 53. 869	869
sensum deseruire intellectui, & sensum arguere bonitatem intellectus, diuersa sunt, j. ij. 68	657		
sensui cuiilibet commune est, vt non sentiat sua sensibilia supra se posita, sed ad hoc medio eger, in quo sensibile suscipiat esse spirituale, quo sensus immutare valet, tom. j. col. z. lin. 48	665		
sensus non est principium liberi actus, ij. j. xij.	79		

INDEX IN OPER.

Sepulchri lex, z. 1.5	367	col. 1. lin. 24. & seq.	73
Septem vitia septem generibus animalium & infirmitatib. similia, z. 1.37	492	signorum singulorum ortus, j. j. 29	77
Sermones operibus consoni esse debent, z. 1.58	134	Silentium iram compefcit, z. 2.33	510
Sermones exhortatorij nõ sufficiunt inducere homines ad virtutes, z. 2. x.	545	Silentium audiri, qui dicatur, j. j. 69	647
Sermones disputatini ad exercitandum intellectum præponuntur, ad confirmandum sequuntur, z. 2. 35	372	similia num amica sint, vel inimica dissimilia verò econtra, tom. z. col. z. lin. 37	312
Sermones litigantium in iudicio, prorsus sunt inutiles, to. z. col. z. lin. 37	708	simile in duobus differt ab eodem, z. 2. 20	441
Serpentes plures in latibulis totam hyemem sine victu tranfigunt, tom. j. col. 1. lin. 23	628	simile, ac conforme, citò amicabile, z. 2. 6	747
Seruilis liberalis scientia quæ sit, z. 2. 54	161	similitudo apta motus localis ad curram, j. j. 25	342
Seruitus ex lege non est iusta simpliciter: sed tamen iusta secundum quid, tom. 2. col. 2. lin. 68	160	similitudo quid sit, tom. j. col. 2. lin. 12	147
Serui ex natura quomodo regendi in corporis labore, tom. 2. colum. z. lin. 16	750	simplicium substantiarum naturas & quidditates ignoramus in hoc statu, z. 2. 8	40
Serui natura, qui regendi quò ad vitæ necessaria. idem	idem	simulata confessio superbiæ gradus est, z. 2. x.	496
Serui ex natura, quomodo regendi quò ad officia sibi committenda, z. 1. 65	751	simulantes virtutem deteriores sunt falsariis monetarum, tom. 2. col. j. lin. 45	125
Serui ex natura, qui regendi sint quò ad mores, z. z. 19. idem	idem	simul in diuisione quid sit, j. z. 9	72
Serui ex natura, quomodo regendi in communi conuersatione. idem	idem	simul in tempore quid sit, j. j. 40	idem
Serui sunt ab otio remouendi, z. 1. 80	255	simul in conuertentia quid sit, j. j. 64	idem
Serui Lacedæmonum cur contra suos insurgebāt dominos ac ciues, non autem Cretensium, z. z. 43	175	simulachrorum reuersio ad sensum communem fit tribus modis, tom. 1. col. 2. lin. xxx.	330
Serui ex lege & empittij, qui sint regendi, z. z. 22.	752	simplex suppositio quomodo cognoscitur, j. j. 72	88
Serui ex mercede, qui regendi, z. 1. 71	753	simplex suppositio quid, j. j. xxij.	idem
Seruo ex natura nunquid reuelanda sint secreta, z. 2. 11.	752	simplex categorica quid sit, j. j. j.	29
Seruos num deceat instrui liberales artes, sicut & liberos tom. z. col. z. lin. 75	166	simplicitas quid sit, z. z. 40	477
Seruos ex amore, quo sensu deceat esse curiales, z. 1. 67.	754	simultas quid sit, j. j. 12	72
Seruos ex amore quales deceat esse, z. 2. 72	753	simultas immediata inter mouens & motum, duplex, tom. j. colum. z. lin. 80	592
Seruorum cura ex Platone quæ, z. 1. 76	320	Simulatis modi, j. j. z. z.	72
Seruorum regiminis lex, z. 1. 53	366	Singulare duobus modis potest cognosci, z. 2. 69	618
Seruorum genera duo sunt, z. 1. 60	274	Singulare quomodo est diffinibile, & per se intelligibile, tom. j. col. j. lin. 45	795
Seruorum ex amore cura, z. z. 62	753	Singulare sumitur dupliciter. Primò vt singulare præcisè. Secundò vt singulare materiale, j. z. x.	idem
Seruorum regimen, vnde originem trahat, z. 1. 5	733	Singularis terminus quatuor modis potest fieri, j. z. 77	11
Seruorum varia sunt genera, z. 2. 55	749	Singularis propositio, quid, j. z. xxx.	18
Seruorum ex natura, num dominus consilio vti debeat, tom. z. col. 1. lin. 77	752	Singularium quomodo sit scientia, j. j. 43	378
Seruorum quinque genera in sacris literis exprimuntur, tom. z. col. 1. lin. 27	750	Singularitas est gradus superbiæ, z. j. 25	496
Seruus quomodo cum suo nullam habeat domino amicitiam, tom. z. col. 1. lin. 78	119	Situs locorum inferorum, j. j. 33	663
Seruus duplex ex natura & ex legis decreto, z. z. 28	160	Situs & motus Planetarum, j. z. 45	218
Seruus quid sit, z. 2. 43	158	Situs elementorum, j. z. 33	254
Seruus non est putandus qui legib. obtemperat, z. 1. z. 22. 223	159	Sixti & Laurentij pia contentio, singularis fortitudinis inditium fuit, z. z. 2	453
Seruus est ad vsum domini, z. 1. 8	idem	Sixti pontificis & martyris verba ad Laurentium fortitudinem animi indicant, z. z. xj.	idem
Seruus quicquid est, domini est, z. 1. 15	idem	Sobrietas quid sit, z. 2. 40	469
Seruus quo distinguatur à famulo, z. 1. 23	idem	Sobrietas, omnibus in rebus locum habet, z. 2. 44	idem
Seruus non est qui scit seruire, z. z. 35	161	Sobrietas, quomodo ad temperantiam spectet, z. j. 32	470
Seruus est superbus, z. z. xx	499	Sobrietas omnem decet hominum ætatem, & conditionem tom. z. col. j. lin. 55	idem
Seruus ex mercede, quis, z. 1. 13	750	Sobrietas in exterioribus sensibus, z. j. xv.	611
Seruus ex virtute quis.	idem	Sobrietas, quid, z. j. 80	629
Seruus ex natura, quis, z. z. 64	749	Sobrietas in voluntate quid, z. 2. 20	609
Seruus ex lege, quis.	idem	Sobrietatis opus quid sit, z. 2. lxxij.	608
Seruus ex emptione, quis.	idem	Societas maris & foemina in humana specie qualis, & ad quem finem, z. 2. xxx.	cclxx.
Respiratione, quæ animalia careant, j. j. 16	660	Societates quinque sunt in hominum communitate instituta, scilicet, domus, vicus, castrum vel ciuitas, & regnum, tom. 2. colum. 2. 42	dccxx.
Siccum purum non nutrit, & cur, j. j. 35	8	Socrates voluit omnium esse communia officia, ac perpetua, & cur, z. j. 64	clxx.
Sicci naturaliter quomodo non dicantur exficari, z. z. 33	11	Socrates voluit tot esse in vna ciuitate possessiones, quot necessariae essent ciuib. ad tēperatē viuendum, z. 2. 80. id.	idem
Sicci actus est, nec benè recipere nec benè figurari, z. 1. 67	2	Socrates quomodo cum suis sociis ratiocinatus fuit animæ immortalitatem, z. 2. 13	281
Sichen luxuriæ intemperantia sibi suisque ruinam prouocauit, z. z. 21	465	Socrates si bene diuisit ciuitatem, vt videre est, z. j. 80. clxxj.	idem
Signa, quomodo non supponant, j. j. 32	85	Socrates moralem Philosophiam è cælo, detraxisse credebatur, z. 2. 49	381
Signorum distributorum tres regulæ, j. j. 15	92	Socratis religio qualis, z. 2. 50	idem
Significationes epychixæ, seu æquitatis, z. z. 66	75	Socrates à genio suo deceptus eundem Socratis Deum appellabat, z. 2. 50	idem
Signum præcipuum quo manifestatur homini fidem, & credulitatem de animæ indeficientia esse nobis naturaliter ingentam vnde sumatur, z. 1. 23	73	Socratis errores in morali disciplina, z. 2. 52	idem
Signum quodlibet diuiditur in 30. gradibus, z. 1. 6	idem	Socratis oratio, quæ fuerit, z. 2. 60	144
Signa quidam animæ indeficientiam natura magis quam doctrina esse nobis inditam vnde sumi possit cognoscimus tom. 3. col. 1. lin. 3	62	In solis Christianis vera, & perfecta virtus moralis est, to. z. col. j. lin. 2	387
Signorum & rectè & obliquè oriētium descriptio, z. 1. 17.	78	Sol semper decurrit sub ecliptica, z. 5. 21	73
Signorum nomina ac ordo, z. z. 39	72	Solertia quid sit, z. 1. 52	142
Signorum quadraginta in octaua sphaera inuentorum nomina ac stellarum numerus quo quodlibet insignitum est, quibusque sub signis zodiaci comprehensa sint, to. 3.	72	Solitariam vitam ac syluestrem, homines ducunt, quinque ex causis, z. 1. 40	dcxx.
		Solitarium iucundè viuere difficile est, z. 2. 20	131
			Solonem

Solonem aliqui accusabant iniuria, vt in suis legibus poli-	ad Spem tria requiruntur, 2. 2. 61	680
tiam destruentem, tom. 1. colum. 1. lin. xx.	Spei, quæ principes decet, duo aduersantur, 2. 1. 68	681
solonis Prætores quantam habuerint potestatem, z. 1. 4. idē	Spei excessus, ac defectus ex quo proueniant, 2. 2. 40	idem
solutiones ad argumenta de æternitate mundi, j. z. 25	Spei Christianæ obiectum quod, 2. 1. 58	400
somni, & vigiliæ quænam causæ, tom. j. colum. j. lin. 65.	Spei definitio quæ, 2. 2. 60	399
Somni causa materialis, tom. j. colum. z. lin. 7	Spei maxima laus ex sacris literis, z. 1. x.	402
Somni causa efficiens, tom. j. col. 2. lin. 75	Spes humana reprobatur à sacris literis, 2. 1. 52	idem
somnum inducentia, tom. j. col. j. lin. 75	Spes in Christo mundum vincere potest, 2. 1. 54	idem
somnus, & vigilia quibusnam competant, j. j. 80	Spes & desperatio quænam principib. conueniat, 2. 1. 45. 680	680
somnus & vigilia, Deo quomodo conueniunt, j. z. xv. idem	Spes à timore in quo differat, ij. 1. lin. 1	400
somnus multus fugiendus, tom. z. col. z. lin. 60	Spes inuēto medio assequēdi desiderium mouet, 2. 2. 67. 399	399
Somnus & vigilia an sit solis animalibus non etiam plantis	Spes in quo à delectatione distinguitur, 2. 1. x.	400
tom. 3. colum. j. lin. 53	Spes est in bonis difficulter acquirendis, 2. 1. 27	idem
somnia per quænam contingat fieri diuinationem, j. z. 75. 331	Spes circa possibilia versatur, 2. 1. 48	idem
somniorum verus interpret, tom. j. col. j. lin. 8	Spes Christiana diuinæ gratiæ nititur, 2. 1. 70	idem
somniorum diuination non contemnenda est, j. z. xxx.	Spes experientia firmatur, 2. 1. 45	401
somnium quid sit, tom. j. col. z. lin. xxv.	Spes in iuuenibus promptior, 2. 1. 54	idem
somnium cui potentiæ conueniat, 1. 1. 15	Spes Christianorum ex tribus augetur, 2. 2. 9	idem
sonarium quid, tom. col. 1. lin. 65	Spes ac prudentia humana quō reprehēbilis est, 2. 2. 45. idē	idem
sonus est in potentia in corpore sonante, color non in cor-	Speculatio substantiæ an ad eandem scientiam spectet, an	
pore colorato in actu, tom. j. col. j. lin. xx.	ad aliam, & aliam, 1. 2. 74	374
sonus quomodo generatur, tom. j. col. j. lin. 34	Speculatio veritatis est per se appetibilis, ij. ij. 65	141
sonus immutat medium priusquam organum, j. j. 50	Speculatio veritatis diuturnior est, 2. 1. 55	idem
sonus, an sit idem quōd motus aeris, j. j. 18	Speculatio veritatis dignissima est, ij. j. 78	idem
sonus, an sit subiectiue in aere, j. j. 40	Speculatiui habitus qui, ij. j. xl.	390
sonus an sit solum in aere, ita quōd non possit generari in	Speculatiui, & practici intellectus similitudo & dissimilitu	
aqua sine aere.	do, tom. i. col. 1. lin. 65	341
sonus, duob. modis in aliquo subiectiue esse pōt, j. z. 73. 653	Sphæra an sit in loco per se, vel per accidens, 1. 2. x.	173
sophistica disputatio ex quibus procedit, 1. 2. 27	Sphæra vltima non est in loco per se, j. ij. x.	idem
sophisticæ doctrinæ magis confundunt addiscentes quàm	Sphæra vltima non est in loco per accidens, j. ij. xx.	idem
dirigant, j. j. 3	Sphæra vltima est in loco per accidens, i. per partes, 1. 2. 3. id.	557
sophisticæ disputationis quis nam sit finis, j. z. 42	Sphæra vltima, an sit in loco, & quomodo, 1. ij. xxxij.	557
sophistæ quomodo versantur circa ens p accidēs, j. z. 13. 416	Sphæra quid sit, 3. 1. 73	67
spatium si est finitum, etiam tempus est finitum, j. z. 74	Sphæra Diuisio, 3. 2. 26	idem
spatium, non est dare, nisi extensum, j. z. xxv.	Sphæra alia diffinitio, 3. 2. xij.	idem
speciem intelligibilem ponere, vtrum sit necesse, 1. 2. 30. 689	Sphæra diuisio secundum accidens, 3. 2. 43	idem
species conuersionis quot sint, j. z. x.	Sphæram rectam qui habeant & qui obliquam, tom. 3. col. 2.	
species hypotheticæ, j. j. 46	lin. 49. & seq.	idem
species quot modis sumitur, j. z. 73	Spirituales voluptates, meliores, ac nobiliores quàm cor-	
species quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 32	porales sunt, 2. 2. xxx.	107
species quomodo diuiditur apud logicum, 1. 2. 26	Spirituales delectationes cur iucundiores sint quàm corpo-	
species specialissima quare non sit species subalterna, cum	rales, tom. 2. col. 2. lin. 60	384
sub se contineat indiuiduum vagum, j. j. 8	Spiritus sanctus in anima charitas est, mouens ipsam ad ip-	
species prædicatur de differentibus numero naturæ com-	sum Deum diligendum efficacissimo modo, ij. j. 55	405
pletæ, tom. 1. col. 1. lin. 68	Spiritus sancti donum quid sit, 2. 2. 64	536
species continuæ, & discretæ quantitatis, j. z. 75	Spiritus sancti dona septem tantum sunt, 2. 1. x.	537
species relationis quænam sint, tom. j. col. j. lin. xxxj.	Spiritus sancti dona, quomodo ordinentur, 2. 2. 68	idem
species qualitatis quatuor, j. z. 55. 62. & tom. 1. l. 43	Spiritus sancti dona num à virtutib. distinguantur, 2. 1. 26. 538	538
species argumentandi quænam sint, j. j. j.	Splendor quid, 1. j. 18	303
species præpositionis immediatè quatuor, j. z. 1	spoliator quis sit, ij. 1. xx.	519
species, æquiuocationis sunt tres, 1. z. xxxv.	sponsalia num impediunt Æctum matrimonium, 2. 2. 70. 599	599
species tres fallaciæ amphibologiæ, 1. 1. 23	spurca antiquorum instituta, ij. ij. 40	383
species fallaciæ compositionis, & diuisionis tres sunt, tom.	spurius Carbilus, sterilitatis causa vxorē dimisit, 2. 1. 76. 725	725
1. col. z. lin. 17	stannum est à prædominio aqua, 3. 1. 59	xx.
species fallaciæ accentus tres, 1. 1. 74	statura seniorum apud Lacedæmones, ij. 1. xxij.	177
species mutationis quot sunt, 1. z. 48	Statum paucorum quomodo per accidens contingat mu-	
species motus quotnam sint, 1. 1. 19	tari in popularem, ij. j. xxx.	218
species rectæ politiæ sunt tres, z. z. 50	Status potentiæ quis sit, & quis sit etiam status popularis,	
species non rectæ politiæ sunt etiam tres species, z. z. 80. id.	tom. ij. col. j. lin. xxvj.	186
species optimatum secunda est ex virtuosis, & diuitibus vi-	Status paucorum quomodo muniri possit, ij. ij. 60	ccxxxv.
ris, tom. z. col. 1. 57	Status paucorum quomodo possit firmari, ij. 1. 5	ccxxxvj.
species variæ an habeant varias mensuras suæ durationis,	Status fidelium varij sunt, ij. ij. 50	615
tom. 1. col. 1. lin. 43	Stellæ omnes an sint eiusdem naturæ, 1. 1. 14	ccxx.
species rerum an fiant à casu, j. z. 34	stellæ sunt de natura elementorum, j. j. 18	ccxxj.
species intelligibilis, à quo producat, j. j. 68	stellæ omnes sunt in octauo cælo, & quomodo in eo fixæ	
species intelligibilis, quid, 1. z. 35	sint vide, tom. 3. col. j. xxix.	69
species intelligibilis cuius entitatis sit.	stellæ quomodo dicantur oriri & occidere, 3. 1. 39. & seq. 77	77
species intelligibiles plures, vtrum se compatiuntur simul	sterilitas non dissoluit matrimonium contractū, ij. ij. 63. 725	725
in eodem intellectu, 1. z. 56	stipticus sapor quis sit, quæst. 3. ij.	
species intentionales, bifariam sumuntur, 1. 1. 54	Stoici Deos, humana curare asserbant, ij. j. 57	380
species bifariam sumitur, 1. z. 33	Stomachus & caput, qui sint eiusdem rationis, 1. 15. 50	585
species intelligibilis vtrum remaneat in intellectu, cum in	studia cibos & alimenta conquirendi varia sunt, ij. j. ij. 162	162
tellectus definit intelligere, j. z. 46	studium pecuniarium est infinitum, ij. 1. liij.	154
species & differentia generis non opponuntur nisi contra-	studium pecuniarū an conueniat œconomō, ij. j. lxxiij. 164	164
rio modo, contrarietate quidem imperfecta, non autem	studiosus tantum verè bonum cognoscit, ij. j. xij.	xij.
perfecta, 1. 1. 63	stultitia chaymorum, vel præsumptuosorum, ij. j. 7	57
sperans sine medio assequendi vanè sperat, z. z. 78	stultitia impauiditatem producit, ij. ij. 30	cccclx.
sperat malum qui illud pro bono expectat, 2. 1. 8	stulte sperat in Deo qui ei placere non studet, ij. ij. 76.	388
	Stuprum quid sit, ij. j. 73	531

INDEX IN OPER.

Subalterna oppositio fit duobus modis, 1. z. 12	xx.	sustentans finitæ entitatis & perfectionis, j. j. x.	760
Subalterna in materia contingenti sicut possunt simul esse falsa nunquid possunt esse simul veræ, 1. z. 80	xxj.	Substantia dupliciter sumitur, scilicet pro qualibet rei essentia, & pro re subsistente in se, j. j. xxv.	idem
Subalterna in materia contingenti quæ se habent, 1. z. 19. 22	xxj.	Substantia est prior accidente tempore, diffinitione, natura, & cognitione, j. z. 45	782
Subalterna in materia naturali quæ se habent, 1. z. 15	xxj.	Substantia est prima pars entis, j. j. 60	868
Subalterna quomodo se habent, 1. z. 44	idem	Substantia æterna est semper actu mouens, respectu totius tæporis quo durat rerum inferiorum gñatio, j. z. 80.	874
Subalterna duæ in materia contingenti possunt esse simul veræ, quomodo in figura non opponuntur, 1. z. 56	22	Substantia omnis abstracta iuxta mentem Philosophi, est purus actus secundum potentiam, nulloque modo est in potentia, tom. j. col. j. lin. 80	876
Subcontraria oppositio fit duobus modis, 1. 1. 59	20	Substantia substantiæ, utrum contrariari possit, j. j. 80	522
Subcontraria in materia naturali quæ se habent, 1. 1. 57	xxj.	Substantia, utrum obnoxia sit contrarietati, j. j. 74	575
Subcontrariæ in materia remota quæ se habent, 1. z. 35	idem	Substantiam immaterialem, mouere corpus localiter, apprehendere possumus diuersis modis, j. j. 36	612
Subcontrariæ duæ in materia naturali quæ se habent, 1. 1. 57. id.	idem	Substantiam separatam in specie, puta primam causam, vel primò primum mouens penitus immobile existere, non est officium Physici, sed Metaphysici, j. j. 70	869
Subcontrariæ in materia contingenti quomodo se habent, tom. 1. col. 1. lin. xxvj.	zz	Substantiam aliquam æternam secundum Philosophum & secundum veritatem si est necesse dare, j. j. 15	874
Subcontrariæ nunquid possunt esse simul falsæ, sicut possunt esse simul veræ, 1. 1. 38	idem	Substantias aliquas esse manifestissimum est, j. z. 36	419
Subiectum logicæ quid sit, j. j. 16	7	Substantias separatas impossibile est hominem pro hac vita quidditatiuè cognoscere, j. j. 45	724
Subiectum in Logica quot modis accipitur, j. j. 22	idem	Substantias separatas esse an ad Metaphysicum spectat probare, vel ad Physicum, tom. j. j. xv.	869
Subiectum scientiæ, quas habeat condiciones, 1. 1. 51	idem	Substantias separatas probare in genere quo ad hoc prædicatum, quod est existere est officium solius Physici, tom. j. col. j. lin. 60	idem
Subiectum, & prædicatum quomodo per se inuicem notificantur, siue definiuntur, 1. z. 27	16	præter substantias sensibiles singulares an dentur aliæ substantiæ separata à materia, j. j. 35	375
Subiectum scientiæ tria exigit, 1. 1. 68	139	in substantiis compositis nomen speciei non significat formam solùm, priusque compositum quàm formam declaratur, tom. j. col. j. lin. 38	814
Subiectum quidnam sit libri de cælo, 1. 1. 3	204	de substantiis abstractis ad Metaphysicum & non ad Physicum spectat probare, tam in genere quàm in specie, prædicata intrinseca essentialia, puta quæ sunt actus simplices, quod immateriales, quod intellectuales, j. ij. xiiij. 869	869
Subiectum quid sit in libro de Generatione & corruptione tom. 1. col. z. lin. 67	230	in substantiis separatis nõ possunt esse plura indiuidua sub eadem specie, tom. j. col. j. lin. 35	901
Subiectum receptiuum alicuius formæ, tribus modis sumitur, j. j. 38	542	Substantiarum, alia corporea alia incorporea, j. ij. xx.	296
Subiectum habes formam sub esse imperfecto, quod tamen perfectius assequi potest, bifariam consideratur, idem	idem	Substantiarum tria genera ponuntur, j. z. 44	446
Subiectum naturalis Philosophiæ, quidnam sit, 1. 1. 507. & seq.	idem	Substantiæ diuisio, j. z. 68	52
Subiectum Metaphysicæ quid sit, j. j. 33	358	Substantiæ secundæ definitio, j. z. 48	53
Subiectum, quomodo sit causa efficiens sui proprii accidentis, tom. j. col. z. lin. 59	637	Substantiæ proprietates, 1. z. 61	54
Subiectum in lib. de Anima, quid sit, j. j. xxix.	613	Substantiæ corporeæ alia naturalis, alia artificialis, j. z. 30. 296	419
Substantia duobus modis sumitur, scilicet à subsistendo, & à subsistendo, tom. j. col. j. lin. x.	53	Substantiæ non solæ, sed accidentium definitio est, 1. z. 4. 421	421
Substantia prima, & secunda quid sit, j. j. 76	idem	Substantiæ simpliciter, & primo definitio est, secundario est accidentium, j. ij. 17	idem
Substantia vniversalissimè sumpta quomodo definiatur, tom. j. col. ij. lin. 27	54	Substantiæ æternæ quot sunt, j. j. j.	453
Substantia prædicamætalis, & vt est genus generalissimum quomodo definiatur, 1. z. 37	idem	Substantiæ separatæ an sint tot quot motus cælestes, j. z. 36. 454	454
Substantia potest imaginari contrariari substantiæ contrarietate propriè dicta dupliciter, 1. z. 78	55	Substantiæ separatæ an sint Diij. & contineant naturam diuinam & vniversalis, j. j. x.	cccclv.
Substantia quomodo dicitur suscipere in se tria, j. z. 73.	56	Substantiæ sempiternæ sunt vel suprâ tempus, vel in tempore, tom. j. col. j. lin. 75	ccccxxiiij.
Substantia naturalis diuiditur in materiam, formam & compositum, tom. 1. col. j. lin. 77	296	Substantiæ æternæ sunt ex alio ingenerabiles, j. j. 6	501
Substantia est primum & principaliter ens, j. j. 35	419	Substantiæ subsistentes indiuisibiles ac simplices sunt, tom. j. col. j. lin. xxv.	diij.
Substantia, natura, tempore cognitione cuncta præcedit accidentia, tom. j. col. j. lin. 64	idem	Substantiæ subsistentes sunt incorruptibiles, 1. z. 37	dj.
Substantia sola sufficit ad habendam notitiam de ente vniversalis, tom. j. col. z. lin. 17	idem	Substantiæ simplices neque per se neque per accidens corrumpi possunt, tom. j. col. j. lin. xv.	dij.
Substantia sensibilis tria dicit, scilicet materiam formam, & compositum, tom. j. col. j. lin. xx.	420	Substantiæ subsistentes sunt simplices & ingenerabiles, tom. j. col. j. lin. x.	diij.
Substantia aliqua æterna immobilis an detur, j. z. 80.	448	Substantiæ tres, apud Arist. naturæ ab aliis appellatæ, tom. 1. col. 1. lin. xliij.	dv.
Substantia an sit semper agens, & mouens, j. j. xx.	449	Substantiæ cognitio duplex est scilicet conceptiua & discursiua, tom. j. col. j. lin. xxxv.	784
Substantia corporea mouetur pro quanto suam virtutem diuersis corporibus, 3. z. 9	54	Substantiæ mouetes abstractæ an sint sine materia, 1. 1. 70. 877	877
Substantiæ generatio tripliciter sumitur, 3. z. 39	1	Subtilitatis proprietas quæ, 2. 1. lvj.	dclj.
Substantia an sit actus, j. j. 40	449	Subtilitatis humani corporis causa, 2. 1. x.	653
Substantia æterna an perpetuo mouens sit vna vel plures, tom. j. col. z. lin. 3	452	Successor in principatu quæ persona determinari debeat, tom. 2. col. 1. xl.	672
Substantia æterna non est vna, sed sunt plures, j. z. xl.	idem	Successio, an sit de ratione motus, 1. 1. 76	602
Substantia intelligibilis per se ac subsistens est ingenerata, tom. j. col. z. lin. 65	473	Successionis totalis causa quid, j. j. 8	562
Substantia per se subsistens est incorruptibilis, j. z. 79.	idem	Successiuorum non est dare primum, nec vltimum sui esse, tom. j. col. z. lin. lvj.	202
Substantia corruptibilis est composita, j. j. 28	474	Sui ipsius nullus propriè miseretur, 2. z. 70	ccccxx.
Substantia subsistens simplex & impartibilis est, j. j. 38. idem	idem	Summum bonum absolutè, quid sit, 2. 1. x.	322
Substantia simplex est subsistens, j. j. 60	idem	Summum bonum in genere, quid, 2. 1. 34	idem
Substantia quorum in tempore est, eius actio à tempore mensuratur, & quorum substantia non est in tempore, nec eius actio mensuratur à tempore, j. z. 55	idem		
Substantia dicitur quatuor modis, j. j. xl.	402		
Substantia ingenerabilia sunt, j. j. 48	501		
Substantia abstracta & substantia cæli, in tribus à se inuicem differunt, j. j. 4	505		
Substantia, quænam dicatur ens & generatio simul, j. j. 13. 506	620		
Substantia, bifariam accipitur, j. j. 45	624		
Substantia, in quæ & quot diuidatur, j. z. 55	624		
Substantia quæ genus generalissimum est, est ens per se alia			

Summum hominis bonum triplicem habere debet. conditionem, tom. 2. col. 1. lin. 40	322	sylogismus quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 35	76
summum hominis bonum appellat Plato veritatem, gaudium, ambrosiam, nectar, tom. 2. col. 1. lin. 50	idem	sylogismus formalis in prima figura minore existente negatiua, quare non sequitur, tom. 1. colum. 2. lin. 72	77
superbia qua ratione fit grauissimum peccatum, 2. 1. 55.	480	sylogismus in prima figura maiori existente particulari, in definita, vel singulari quare non sequitur, 1. 1. 4	78
superbia dupliciter sumitur: scilicet generaliter & specificè, tom. 2. col. 2. lin. 43	492	sylogismus, constat tantum ex categoricis, 1. 1. 38	81
superbia est radix vitiolorum quo ad auersionem ab incommutabili bono. Cupiditas verò, quo ad conuersionem ad commutabile bonum, tom. 2. col. 2. lin. 55	idem	sylogismus non potest fieri ex quatuor terminis, 1. 2. 22. idem	
superbia quid sit, tom. 2. col. 2. lin. 73	idem	sylogismus practicus & scientificus quomodo concludantur differenter, tom. 2. col. 1. lin. 56	96
superbia specificè definitur ab Augustino, 2. 1. 67	493	sylogismus generans in nobis ignorantiam quis sit, 1. 1. 15. 133	133
superbia est inordinatus propriæ excellentiæ appetitus, tom. 2. colum. 1. lin. 62	idem	synesis est bene iudicatiua de bene consiliatis, 2. 1. 50	87
superbia bonis etiam insidiatur operibus, 2. 2. 33	idem	synesis non est scientia, vel opinio, 2. 1. 20	idem
superbia vnde sumat initium, tom. 2. colum. 2. lin. 10	494	synecategoremata non variantur in conclusione, 1. 2. 62	81
superbiæ quatuor sunt species, tom. 2. col. 2. lin. 67	idem	T	
superbiam Deus variis exemplis detestatus est, 2. 1. 43. idem	idem	Tabellæ Architzæ, ludus pro pueris, 2. 1. 52	266
superbiæ gradus duodecim, tom. 2. colum. 2. lin. 12	495	Taciturnitas, mulieris est ornamentum, 2. 2. 15	730
superbo expedit cum humilibus communicari, 2. 1. 66	499	tactum habere corpus in quo terra molle & virtute dominatur, non oportet, sed in quo dominatur terra mole tantum, tom. 1. colum. 2. lin. 59	706
superbos maxime Deus punit, tom. 2. colum. 2. lin. 26	idem	tactus naturalis quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 57	238
superficies quid, tom. 1. colum. 1. lin. 39	58	tactus realis naturalis duplex, immediatus & mediatus, tom. 1. colum. 1. lin. 30	239
superficies aquæ, quid, tom. 1. col. 2. lin. 45	550	tactus triplex est, tom. 1. colum. 1. lin. 39	238
superficies & linea, an sint idem, tom. 1. colum. 2. lin. 22	551	tactus Mathematicus quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 43	idem
superficies quid sit, tom. 3. colum. 1. lin. 29	67	tactus metaphoricus quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 73	idem
superficies triplex, tom. 3. colum. 1. lin. 33	idem	tactus obiectum sunt primæ qualitates, 1. 1. 50	307
supplicium sacrilegi à Platone assignatum, 2. 2. 10	398	tactus non est vnus sensus, sicut ceteri, cum non sit vnus contrarietatis, tom. j. colum. j. lin. 65	idem
suppositio definitur, tom. 1. colum. 1. lin. 18	84	tactus medium per accidens est aer, vel aqua, siue aliud humidum corpus, tom. j. colum. 2. lin. 25	idem
suppositio quatuor modis sumitur, tom. 1. colum. 1. lin. 23. idem	idem	tactus p totum corpus diffusus i qua parte uigeat, j. j. 20. 308	308
suppositio duplex: absoluta, & relatiua, 1. 1. 48	85	tactus quid sit, tom. j. colum. j. lin. 23	idem
suppositio absoluta duplex, propria, & impropria, 1. 1. 62. id.	idem	tactus non est vnus sensus, sed plures, j. z. 16	idem
suppositio absoluta propria, duplex formalis & materialis tom. 1. colum. 2. lin. 5	idem	tactus quisnam sit gloriosi corporis, tom. z. col. z. li. 10	656
suppositio formalis secundum terministas quæ, 1. 2. 37. idem	idem	tactus potest fieri tribus modis, tom. j. col. j. lin. 60	647
suppositio accidentalis apud reales diuiditur in personalem, & simplicem, tom. 1. colum. 2. lin. 59	idem	tactus, an sit vnus, vel plures sensus, j. z. 38	667
suppositio materialis in tribus cognoscitur, 1. 2. 51	86	tactus organum, quod, tom. j. colum. z. lin. 37	663
suppositio materialis quid sit, tom. 1. colum. 1. lin. 55	idem	tactus hominis, an sit melior, quam ceterorum animalium, tom. j. colum. z. lin. 12	657
suppositio materialis discreta quid, tom. 1. col. 2. lin. 16. idem	idem	tactus bonitas, an arguat bonitatem mentis, idem	idem
suppositio materialis communis quid, 1. 2. 28	idem	tactus, vtrum sit animali necessarius, j. j. xviii.	706
suppositio formalis naturalis quid sit, 1. 1. 19	87	tactus obiectum, quid, tom. j. colum. z. lin. 4	707
suppositio formalis tribus regulis cognoscitur, 1. 2. 23. idem	idem	tactus, vtrum sit solus necessarius, animalis, j. j.	idem
suppositio accidentalis personalis quid, 1. 2. 50	88	tangibile non prius medium quam sensum immutare necessesse est, tom. j. colum. j. lin. 78	326
suppositio personalis diuiditur in discretam, & communem, tom. 2. columna 1. lin. 73	idem	tædium spiritualis boni quinque sumitur modis, z. j. 44	512
suppositio personalis communis diuiditur in determinatam, & confusam, tom. 1. colum. 1. lin. 6	89	temerarius definitur, tom. z. colum. z. z.	435
suppositio quid sit, 1. 2. 76. 119. & to. eod. col. 1. lin. 19	127	temeritas hominum quæ, tom. z. columna j. lin. 20	642
suppositionem formalem naturalem quare non diuidit terministæ, tom. 1. colum. 1. lin. 42	87	temperantia est circa tristitias negatiuè intemperantia autem opposito modo, tom. z. colum. z. lin. 70	48
suppositionis arbor, tom. 1. colum. 1. lin. 15	86	temperantia & intemperantia non versantur circa delectationes animales, tom. z. colum. z. lin. 28	47
superlatiuus absolute sumptus, per duas exponentes explicatur, tom. 1. colum. 1. lin. 4	111	temperantia & intemperantia proprie non sunt circa delectationes sensuum auditus, visus & odoratus nisi per accidens, tom. z. colum. z. lin. 62	idem
superlatiuus gradus dupliciter sumitur, 1. 1. 19	idem	temperantia & suum oppositum dupliciter sumuntur: scilicet communiter & proprie. z. j. 20	48
superlatiuus respectiue positiue sumptus exponit per tres exponentes, tom. 1. colum. 1. lin. 53	idem	temperantia & intemperantia quomodo distinguantur, tom. z. colum. j. lineæ j.	ciij.
sursum & deorsum in cælo ponuntur: sed etiam ante & retro, tom. 1. colum. 1. lin. 65	216	temperantia circa delectationes & tristitias dupliciter, tom. z. colum. 2. lin. 76	30
sufanna matrimonialis castitatis exemplum singulare, tom. 2. colum. 2. lin. 70	472	temperantia est magis circa delectationes quam circa tristitias, tom. z. colum. j. lin. 80	47
sufannæ spes quantum ualuerit, to. 2. col. 2. lin. 30	402	temperantia & intemperantia sunt circa naturales concupiscentias, z. z. 35	99
Syllogismorum prima figura omnibus aliis modis perfectior, tom. 1. colum. 2. lin. 37	77	temperantia quæ, z. z. xxxj.	385
sylogismorum ex primis figuris exempla, 1. 2. 23	78	temperantia vniuersaliter sumpta definitur, z. 1. 50	462
sylogismorum figura secunda imperfectior prima, & tertia perfectior, tom. 1. colum. 1. lin. 78	79	temperantia specificè sumpta definitur, z. 1. 18	idem
sylogismorum ex secundis figuris exempla, 1. 2. 53	idem	temperantia quæ est excellentior aliis virtutibus, z. 1. 20	463
sylogismorum in tertia figura exempla, 1. 1. 38	80	temperantia diuiditur in quatuor partes, z. 1. 36	466
sylogismorum figuræ quot sint, 1. 1. 74	77	temperantia luxuriam reprimat, z. z. 26	534
sylogismorum primæ figuræ modi, 1. 2. 31. 77. & tom. eodem col. 1. lin. 15	78	temperantiam conseruant & integrant verecundia, & honestas, tom. z. col. 1. lin. 15	466
sylogismorum secundæ figuræ modi, 1. 2. 50	79	temperantiæ affectus, z. 1. 28	49
sylogismorum tertiæ figuræ modi, tom. 1. col. 1. lin. 19	80	temperantiæ nomine non utitur sacra scriptura, z. z. 20	465
sylogismus quomodo diuiditur, tom. 1. col. 2. lin. 4	74	temperantiæ definitio ex Ildoro, z. z. 20	462
sylogismus quomodo dicitur, dici de omni, & dici de nullo, tom. 1. colum. 2. lin. 36	75	temperantiæ sex sunt potentiales partes, z. 1. 57	466
sylogismus ex quot propositionibus fiat, 1. 1. 57	idem	temperatus & intemperatus quomodo differant, z. z. 20	97
sylogismus quomodo dicitur ad sensum, & ad intellectum, tom. 1. colum. 2. lin. 77	idem	temperatus quis sit, tom. z. colum. 1. lin. 45	100

INDEX IN OPER.

Templum edificandum in ciuitate quodnam esse debeat, to mo 2. col. 2. lin. 30	250	Terram esse in medio mundi, quæ rationes demonstrent, to mo 3. col. 2. lin. 4	idem
Tempore, quænam & quot mensurentur, 1. 1. 8	570	Terra an sit immobilis vel moueatur in medio, 1. 2. 20	222
Temporis pars prima non datur, in qua mobile moueri inci- piat, to. 1. col. 1. lin. 35	184	Terra simpliciter grauis est, to. 1. col. 2. lin. 55	224
Tempus quid sit, to. 1. col. 2. lin. 54. pag. 58. & to. eod. 1. 4	176	Terra rerum naturalium principium esse non potest, 1. 1. 54.	530
Tempus in quo sit tanquam in subiecto, 1. 2. 60	idem	Terra Beatorum variis sumitur modis, to. 2. col. 1. 30	624
Tempus sumitur tribus modis, tom. 1. col. 1. lin. 48	idem	Terra aut aqua quæ sunt à prædominio, licet sint frigida secundum propriam materiam possunt tamen esse, & sunt calida caliditate aliena, 3. 1. 16	21
Tempus non est motus, tom. 1. col. 1. lin. 62	idem	Terra & arbores cur nauigantibus videantur moueri, 3. 1. 16. 71	71
Tempus est numerus motus secundum prius, & poste- rius, tom. 1. nol. 2. lin. 11	idem	Terra non putrescit, vt purum elementum est, 3. 2. 49	2
Tempus an habeat esse extra animam, 1. 2. 65	177	Terra quæ sunt à prædominio, sunt secundum naturam & propriam materiam frigida, 3. 1. 3	21
Tempus inter duo nunc mediat, to. 1. col. 1. lin. 5	182	Terra quomodo sit ab aquis discooperta, 3. 2. 1	71
Tempus in ratione mensuræ est per se quantitas, 1. 2. 62. 407	169	Terræ magnitudo ex tribus opinionibus quæ sit, 3. 1. 27.	idē
Tempus, an sit numerus, tom. 1. col. 1. lin. 60	169	Terræ nostræ habitabilis generalis diuisio, 3. 2. 3	76
Tempus, duplex, to. 1. col. 1. lin. 69	567	Terræ quantitas & magnitudo in circuitu, 1. 1. 60	223
Tempus tam communiter quàm propriè sumptum, duobus modis iterum consideratur.	idem	Terræ motus quæ sit causa effectiua & proxima, 1. 2. 10.	276
Tempus esse motum, verum est duabus viis.	idem	Terræ motus species, 1. 2. 40	idem
Tempus esse mensuram generabilium & corruptibilium, duobus modis intelligitur, tom. 1. col. 2. lin. 39	570	Terræ motus signa, 1. 2. 77	idem
Tempus, an sit tantum vnum, to. 1. col. 1. lin. 17	575	Terræ motus effectus, 1. 2. 80	277
Tempus, bifariam sumitur.	idem	Terribilem varia sunt genera, tom. 2. col. 1. lin. 59	44
Tempus & instans simul esse, duplicem sensum habere po- test, tom. 1. col. 1. lin. 4	585	Testamenti lex, tom. 2. col. 1. iin. 55	378
Tempus & motus, an idem sint, & quomodo, 1. 1. 60	567	Testium falforum lex, 2. 1. 27	356
Tempus formaliter ac materialiter, habet suum esse com- pletum ab anima, tom. 1. col. 1. lin. 32	572	Testium lex, tom. 2. colum. 1. 40	368
Tempus, duo in se includit.	idem	Testimonia legis diuinæ sapientiam paruulis quomodo præ- stant, tom. 2. col. 2. lin. 40	392
Tempus non est æternum, tom. 1. col. 1. lin. 48	600	Testimonia humanarum disciplinarum non fidelia, nec par- uulis sapientiam præstant, tom. 2. col. 2. lin. 60	382
Tempus quid, tom. 1. col. 1. lin. 24	569	Testimonia domini sapientiam præstant, 2. 1. 12	383
Tempus, an possit esse sine motu, tom. 1. col. 2. lin. 29	idem	Testimonium legis diuinæ fidele est, 2. 2. 26	382
Tempus, an sit quid absolutum.	idem	Thales Milesius aquam principium solum posuit, 1. 2. 17.	363
Tenax qui, tom. 2. col. 2. lin. 64	518	Theologus cum Philosopho non potest disputare, quoniã non communicant in principiis, 1. 2. 20	454
Tenaces qui, tom. 2. col. 1. lin. 47	52	Theologia cur hæc tantum & aliæ Theoricæ sunt, 1. 2. 68. 415	629
Tentatiua disputatio ex quibus procedit, 1. 2. 25	148	Theophania quid sit, tom. 2. col. 1. lin. 38	629
Termegistus rerum philosophus, & sacerdos apud ægip- tios, tom. 3. col. 2. lin. 19	62	Thus est à prædominio terra, tom. 3. col. 2. lin. 29	20
Termini incomplexi quare sunt priores, & simpliciores ora- tione, & propositione in via compositionis, 1. 1. 31	10	Timentes Deum ex omni genere sunt illi accepti, 2. 2. 18. 391	391
Termini in quibus omni, & in quibus nulli, 1. 2. 54	80	Timentes mortem cur palelcunt timentes vero honorem rubent, tom. 2. col. 1. lin. 1	63
Termini distribuendi mobiliter, vel immobiliter, 1. 1. 68	91	Timiditas cordis in muliere, verecundiam parit, 2. 1. 64. 727	727
Termini probandi exponibiliter quid sint, 1. 1. 14	108	Timiditas quid sit, tom. 2. col. 2. lin. 37	489
Termini non mutandi lex, to. 2. col. 1. lin. 20	368	Timiditas quæ est peccatum veniale, aut mortale, 2. 1. 18. 460	460
Termini definiti quatuor sunt modi, 1. 1. 27	410	Timiditas quando est bona, to. 2. col. 1. lin. 75	idem
à Termino quare in Logica inchoandum sit, 1. 1. 14	10	Timidi immemores, sunt, tom. 1. col. 1. lin. 45	335
Terminus quid sit, & quotuplex, 1. 1. 77	idem	ad Timorem quæ nos disponant, tom. 2. col. 2. lin. 18	543
Terminus tribus modis sumitur, to. 1. col. 2. lin. 4	idem	Timoris definitio, tom. 2. col. 1. lin. 12	540
Terminus, per se significatiuus quid sit, 1. 1. 4	11	Timoris sancti tres sunt actus, 2. 1. 35	384
Terminus primæ & secundæ intentionis quid, 1. 2. 33	idem	Timoris donum fm quid an maneat in patria, 2. 1. 25	552
Terminus, communis, & singularis quid, 1. 2. 73	idem	timor quid, to. 2. col. 2. lin. 7. 43. & to. eod. col. 2. lin. 60	539
Terminus singularis potest fieri quatuor modis, 1. 2. 77.	idē	timor mali, aut poenæ sæpenum. seditione mouet, 2. 1. 80	213
Terminus magis vniuersalis, & minus quid sit, 1. 1. 6	12	timor domini cur manet in æternum, 1. 2. 20	384
Terminus finitus, & infinitus quid, 1. 1. 18	idem	timor sanctus quis sit, tom. 2. col. 2. lin. 75	383
Terminus positiuus, & priuatiuus quid, 1. 1. 36	idem	timor domini sanctus in æternum permanet, 2. 1. 20	384
Terminus abstractus, & concretus quid, 1. 1. 52	idem	timor naturalis, neque humanus, nec seruilis sunt donum sancti spiritus, to. 2. col. 1. lin. 34	542
Terminus incomplexus, & complexus quid sit, 1. 1. 62	idem	timor initialis ac filialis donum Dei sunt, 2. 2. 8	idem
Terminus cum tempore significans, & sine tempore, 1. 2. 1	id.	timor domini castus & initialis quam excellens, ac necessa- rius sit, tom. 2. col. 1. lin. 15	543
Terminus non per se sed respectu prædicati supponit, tom, 1. col. 2. lin. 75	84	timor naturalis quid sit, tom. 2. col. 2. lin. 8	540
Terminus singularis non ampliatur neque restringitur, to- mo 1. col. 2. lin. 51	94	timor humanus quid, 2. 1. 20	541
Terminus aliquis statuendus est in republica ciuibus pecu- niarum, ac potentia, 2. 2. 75	220	timor mundanus quid, tom. 2. col. 1. lin. 4	idem
Terminus productionis duplex, 1. 1. 75	236	timor mundanus semper malus, 2. 1. 50	idem
Terminus quid sit, to. 1. col. 1. li. 19. pag. 410. & to. eod. 1. 70	75	timor seruilis quid sit, 2. 1. 60	idem
Terminus motus siue generationis duplex est, 1. 2. 65	577	timor seruilis quomodo sit hominibus vtilis, 2. 2. 31	idem
Terminus motus, & motus, nunquid sint idem, 1. 1. 2.	541	timor initialis quis sit, tom. 1. 2. 48	idem
Terminus in motu, duplex est, 1. 1. 19	383	timor initialis duos habet oculos, 2. 2. 56	idem
Terra an sit in centro mundi, 1. 1. 22	222	timor filialis quis sit, to. 2. col. 2. lin. 78	idem
Terra an quiescat, vel moueatur circa centrum, 1. 1. 55	idem	timor inordinatus stupefacit hominem, 2. 1. 52	682
Terra an sit spherica, vel lata vt tympanum, 1. 1. 34	idem	timorum quis nam sit spiritus sancti donum, 2. 1. 30	542
Terram circumferri putauit Pythagoras cælum autem nõ moueri, tom. 3. col. 1. lin. 7	71	tobias in Deo sperans Deum immutabilem prædicabat, to- mo 2. col. 2. lin. 26	402
Terram cælo comparatam esse veluti punctum, 3. 2. 4	70	tonitruum quomodo generatur & sonum causet, 1. 1. 4.	280
Terram esse centrum mundi, & proinde immobilem, tom. 3. col. 2. lin. 72	idem	toto aliquo quiescente, partes moueri non inconuenit, ma- ximè in corpore fluxibili, 1. 1. 10	515
Terram esse gibbosam, & rotundam quæ demonstrent, to. tom. 3. col. 1. lin. 9	idem	totum & partes simul sumptæ, an sint idem realiter, 1. 1. 33. 514	514
		totum in tempore quid, 1. 2. 3	146
		totum integrale quid, 1. 1. 22	idem
		totum in quantitate quid, tom. 1. colum. 1. lin. 37	idem
		Totum	

D. C H R Y S. I A V E L.

Totum in modo quid, tom.1. col.1. lin.61	146	Tyrannus summopere studere debet inter seconfidant ci-	
Totum in loco quid, tom.1. col.1. lin.67	146	ues, quod sint impotentes ac ex ignorantia pusillanimes	
Totum est duplex scilicet permanens & successuum, tom.1. col.1. lin.60	178	tom.2. col.2. lin.10	idem
Totum quid sit, tom.1. col.2. lin.9	412	Tyrannus quomodo se gerat in querfatione, 1.1.15. cccxxvij.	
Totum, quadruplici totalitate, intelligi potest, 1.2.25	680	Tyrannus quæ circa suam vxore instituire debet, 2.1.40. id.	
Totum differt realiter ab omnibus suis partibus vnitis, & si mul sumptis, tom.1. col.1. lin.60	799	Tyrannus quæ seruare oporteat in deponendo aliquem à principatu, tom.2. col.2. lin.10	idem
Tractio tria continet, tom.3. col.1. lin.24	17	Tyrannus religiosus in Deorum cultu esse debet aut appa- rere, to.2. co.1. lin.60	idem
Trahibile seu extensibile quid sit, to.3. col.1. lin.17	idem	Tyrannus quomodo exercitum suum alar, 2.1.70	345
Trahibile autem, est cuius partes humidæ, & siccæ conia- cent sibi mutuo quadam concatenatione, 3.2.53	idem	Tyrannus quantum, in quot, & in quibus distat à vero prin- cipe, 2.1.2.51	697
Tractus dupliciter consideratus, to.3. col.1. lin.6	idem		
Transcendens vnum distinguitur realiter ab vno quod est principium numeri, to.1. col.1. lin.55	740		
Transcendentia non distinguuntur ab ente ex natura rei, to mo 1. col.1. lin.18	463		
Transcendentia distinguuntur ratione ab ente, 1.1.50. idem	idem		
Transmutatio vnus elementi in alterum potest dici dupli- citer, tom.1. col.2. lin.24	244		
Transumptio duplex est, tom.2. col.1. lin.33	147		
Tribulationes quomodo iustos à peccatis præseruant, to. 2. col.2. lin.23	444		
Tribulationis fructus qui, tom.2. col.1. lin.9	idem		
Tribus casibus non sat est fidelibus corde credere, 2.1.5. 393			
Tributa mediocri magistratibus autoritas, ac ciuium mo- derata libertas ciuitatem seruat, 2.2.42	344		
Trigona, quid, tom.2. col.2. lin.73	266		
Tristitia secundum Deum pœnitentiam in salutem opera- tur, tom.2. col.2. lin.77	456		
Tristitiæ admodum confert lucidus & amœnus locus, to- mo 2. col.2. lin.60	679		
Tristitiam minuunt quæcunquæ cor latificant & dilatant & quæ talia sint, to.2. col.1. lin.50	idem		
Tristitiam maximè minuit grata conuersatio, ac societas, tom.2. col.2. lin.30	idem		
Tristitiæ remedium aptissimum virtus & vitæ probitas est, to.2. col.2. lin.20	678		
Tristitiæ vera ac salubris medela ipsa est rerum tristabilium cognitio, tom.2. col.1. lin.20	679		
Tristitiæ admodum ipsi ludi profunt, 2.2.18	idem		
Tropicus cancri quid sit, to.3. col.1. lin.9	75		
Tropicus capricorni quis sit circuitus, to.3. col.1. lin.46	75		
Truncabilium diuisio quomodo possit fieri, 3.2.19	17		
Tunc significat tempus terminatum inter præsens tempus, & aliquod nunc in præterito, tom.1. col.1. lin.25	177		
Turbam nauale non expedit partem esse ciuitatis, 2.1.72.245			
Turpia in sacrificiis matronas ad eandem ciuitatem prouo- cabant, tom.2. col.1. lin.48	381		
Tutorum pupillorum lex, tom.2. col.2. lin.22	368		
Tyranni cur magis alienis seipfos credant, quam suis, tom. 2. col.1. lin.30	223		
Tyranni cur & qua de causa aliqui effecti sunt, 2.2.67	idem		
Tyranni ex contemptu opprimuntur, 2.1.1	226		
Tyranni temperantia quam profit, to.2. col.1. lin.50	228		
Tyranni origo, to.2. col.1. lin.25	344		
Tyrannidis tres sunt species, tom.2. col.1. lin.55	203		
Tyrannis aduersatur regno, tom.2. col.1. lin.36	118		
Tyrannis quomodo corrumpatur, tom.2. col.2. lin.1	225		
Tyrannis Ortagoræ cur longissimo durauerit tempore a- pud Sicyonios, tom.2. col.2. lin.78	228		
Tyrannis Corinthiorum 75. annis durauit ac sex mensibus, tom.2. col.2. lin.12	229		
Tyrannis Pisistrati & filiorum durauit Athenis annis 35. to. 2. col.1. lin.23	229		
Tyrannus quid agere debeat si ciuitas fuerit diuisa & par- tita in duas contrarias partes, tom.2. col.2. lin.44	228		
Tyrannorum astituræ, tom.2. col.2. lin.37	345		
Tyrannum oportet conducere custodes, 2.2.35	223		
Tyrannum oportet virtutem maximè politicam simulare, tom.2. col.1. lin.20	228		
Tyrannum quæ seruare oporteat in honorum distributio- ne: ac autoritatis suæ commissiōe, 2.1.70	idem		
Tyrannus sicut nullam exercet iustitiam ita nullam habet amicitiam, to.2. col.1. lin.56	119		
Tyrannus quomodo debeat se gerere in pecuniis, vt non ap- pareat Tyrannus, tom.2. col.2. lin.53	227		
Tyrannus quatuor modis potest ciues ad inopiam deduce- re, tom.2. col.1. lin.43	idem		
		V	
		Vacui duplex definitio, to.1. co.1. lin.36	174
		Vacuum si daretur an fieret motus in non tempore, seu in instanti, 1.1.20	175
		vacuum an detur in natura, 1.2.5	174
		Vacuum quod sit veluti spacium separatim distincti à re locata, nequaquam datur in natura, 1.2.18	idem
		vacuum corporibus insertum non datur, 1.1.43	idem
		vanæ gloriæ filix septem sunt, 2.2.10	498
		vanè accusatur à vulgò Fortuna, quod liberatioribus minus tribuit, 2.1.55	51
		vanum est quod sibi debitis caret, 2.1.50	497
		vapor proprie est eorum, quæ sunt sicca & terrestria, exha- latio autem humidorum, to.3. co.2. lin.63	18
		vbi quot modis sumitur, 1.2.39	68
		vbi quid sit, 1.2.59	idem
		vbi proprietates, 1.2.75	idem
		vbi definitio secundum nominales, 1.1.5	69
		vestigialium lex, 2.2	369
		vegetatiua anima bifariam consideratur, 1.1.34	682
		vegetatiua & nutritiua potentia an fiat idem, 1.1.11. dclxij.	
		vegetatiuum, nunquid contineatur in senitio, 1.1.70. 637	
		velocium & citius quis planeta compleat motum proprium, tom.1. col.1. lin. xxij.	ccxix
		venatio optima ciuibus conueniens est, 1.1.63	369
		venaticia vita, hominibus licita est, 1.1.33	758
		venatum lex, 1.1.33	369
		venenorum ac veneficiorum lex, 1.1.77	idem
		veneri Baltheum tribuit Homerus, 1.1.66	99
		veneris illicitæ lex, 1.1.36	370
		veneris vltus immoderatus, tria causat mala, 1.1.46	730
		venus dolosa est, ira non, 1.1.63	99
		veniale quomodo contingat fieri mortale, 1.1.74	483
		veniale peccatum tripliciter veniale dicitur, 1.1.40	idem
		veniale peccatum quid sit, 1.1.70	idem
		veniale peccatum non opponit charitati, 1.1.20. cccxxvij.	
		venialis & mortalis discrimen, 1.1.45	483
		vendicatio quid, to. 1.1.56	441
		vendicatiua quæ, 1.1.44	idem
		ventosa aeris regio insalubris est, 1.1.44	765
		venti quot sunt, 1.1.4	ccclxx.
		ventorum proprietates quatuor, 1.1.58	idem
		ventus turbinis quis sit, 1.1.60	ccclxxj.
		ventus quid, 1.1.80	ccclxxij.
		verax quis nandicatur, 1.1.10	60
		veracem mentiri quandoque non indecens est, 1.1.11	61
		ad Veracem duo spectant, 1.1.30	60
		veracitas quid sit, 1.1.55	idem
		veracitas quamuis sit specialis virtus annexa tamen est iu- stitiæ, 1.1.65	idem
		veracitas est media virtus inter iactantiam & ironiam, to. 1.1.44	idem
		verba quomodo non supponant, 1.1.19	85
		verbi definitio, 1.1.36	13
		verbum quotplex sit apud logicum, 1.1.21.	14
		verberantis lex, 1.1.21.	ccclxxij.
		verecundari de bono opere vitium est, 1.1.77.	468
		verecundia ac dehonestatio facta aliquibus causat seditio nem, 1.1.75	ccxij.
		verecundia magis est passio quam virtus, 1.1.60	lxij.
		verecundia & honestas integran temperantiam, 1.1.15. 466	
		verecundia quos deceat, 1.1.60	idem
		verecundia non nisi communiter virtus est, cum laudabile indiciū sit imperfectionis humanæ, 1.1.71	idem
		verecundia non est virtuosio necessaria, 1.1.45	lxij.
		verecundia quid sit, 1.1.30	ccccxvij.
		verecundia est inter laudabiles passiones, 1.1.4	idem
			Verecundia

INDEX IN OPER.

verecundia senibus conuenit, tom. 2. colum. 2. lin. 32	467	vir nunquid vxori suæ secreta manifestare debeat.	idem
verecundia num sit semper laudabilis, to. 2. co. 2. lin. 56.	idem	vir nunquid plures vxores habere simul possit, z. z. 20	723
verecundia optima retractio à malis, tom. 2. col. 1. lin. 10.	468	vir vxorem suam honoratè tractare debet, z. z. 69	730
verecundia sui hominem à turpitudine reuocat, 2. 1. 30. idem		vir cum muliere cuiusuis conditionis, qualis debeat esse, to	
verecundia in muliere, cur laudabilis, 2. 2. 23	726	mo z. columna 1. lin. 1	173
verecundia in muliere ex duabus pendet causis, tom. eod.		vir caueant ne tristitia afficiant prægnantes, z. z. 67	257
columna 1. linea 27	727	vir quomodo mulieres regere debeant, z. 1. 27	729
verecundia reducitur ad timorem, 2. 2. 60	684	vir ex lege veteri in bello clari, tomo 1. colum. z. lin. 74.	453
verecundia causa mala sed effectus bonus, 2. 2. 80	466	vir erga vxores, qui se habere debeant, to. z. col. 1. li. 31.	730
verecundia laus ex Bernardo, tom. 2. colum. 2. lin. 75	467	viro, num liceat erga vxorem zelum habere, z. 1. 59	731
verecundia mediis est inter stupidum & inuerecundum,		virum optimum non expedit dominari, aut legem solam, to	
tom. 2. col. 1. lin. 44	685	mo z. columna 1. lin. 54	187
vermes an habeant phantasmia, tom. 1. colum. 2. lin. 50	671	virum optimum num expediat per successionem reguare	
vermes cur non generentur in stomacho, to. 3. co. 2. lin. 31. 10		an per electionem, tomo z. columna z. lin. 23	194
vermes ex sententia Alberti generantur partim ex cholera,		virginalis castitas ad vitam contemplatiuam ordinatur, to	
partim melancholia, to. 3. co. 2. lin. 23	idem	mo z. columna z. lin. 36	472
vermes generantur ex humore composito à prædominio		virginitas licita est, quoniam Paulus consulit eam seruare,	
phlegmatico, tomo 3. columna 2. lin. 28	idem	tomo z. columna 1. lin. 30	473
vermes generantur tantum in colo, tom. 3. col. 2. lin. 54. idem		virginitas quomodo est virtus excellens, z. 1. 66	idem
vermes in inferiori ventre generantur & ratio, tomo 2. co-		virginitas ab honestis voluptatibus abstinet, z. 1. 77	idem
lumna 1. lin. 14	idem	virginitas non omnino damnatur ab humanis legibus, to. 2.	
vermes siue lubrici generantur ex superfluitate phlegma		columna z. lin. 18	idem
tica, tomo 3. columna 2. lin. 19	10	virginitas apud gentiles in multis commédatur, z. z. 24. idem	
vermium diuersitas in quantitate, figura, & colore vnde		virginitatem si omnes seruarent ciuitas Dei citius implere	
proueniat, tomo 3. columna 2. lin. 55	10	tur, tomo z. columna z. lin. 18	idem
vertigo est motus compositus ex pulsione & tractione,		virginitatem non esse virtutem quomodo ab impiis proba	
tomo 1. columna 1. lin. 3	188	tur, tomo z. columna 1. lin. 1	idem
veritas affabilitas & comitas quomodo differant, 2. 2. 30. 62		virginitatem esse vitium cur asserant, z. 1. 18	idem
veritas quid sit, 10. 2. co. 1. li. 52. pag. 441. & to. eo. co. 1. li. 70. 641		virginitatem esse prohibitam, & malam nonnulli falsò opi	
veritas est conformitas rei ad intellectum, 1. 2. 35	467	nantur, tomo z. columna z. lin. 76	472
veritas rei quid sit, tomo 1. columna 2. lin. 77	idem	virginitatis exempla multa, to. 2. columna z. linea 50	idem
veritas intellectus, tomo 1. columna 1. lin. 24	468	virginum regula bene viuendi, tomo z. columna 1. lin. 25.	617
veritas facilis & difficilis est, tomo 1. columna 2. lin. 50	367	in Virtute perfectior quo quis est eo magis tristatur de mor	
veritas trium regularum, quæ formantur de possibili & im		te sibi per vim illata, tomo 2. columna z. lin. 75	46
possibili, quomodo se habent in vera consequentia, to-		virtutes morales & vitia quomodo remaneant in anima se	
mo 1. columna 2. lin. 18	436	parata, & non remaneant, tomo 3. col. z. lin. 66. & seq. 54	
veritatis speculatio est hominis nobilissima operatio, tomo		virtutem omnem moralem circa delectationes & tristitias	
2. columna 1. lin. 40	141	versari, tomo 2. columna 1. lin. 46	25
veritatis speculatio dignissima est, tom. 2. col. 1. lin. 78	idem	virtutem nullam possidet qui Christum Dei filium non no	
veritatis speculatio diuturnior est inter cæteras, 2. 1. 60. id.		uit, tomo z. columna z. lin. 15	385
verum & falsum inuenitur in rebus compositis, 1. 2. 7	439	virtutem contemplari ad scientiam moralem spectat, tom.	
verum sequitur ipsum bonum. tomo 1. columna 1. lin. 10. 464		1. columna z. lin. 2	21
Verum vel veritas formaliter quid sit, 1. 1. 56	467	virtutes morales versant circa actiones humanas. z. z. 51.	13
veteris legis sacramenta decuit vt salutem promitterent		virtutes quomodo sunt nobis à natura, z. 1. 26	24
non autè exhiberent sicut sacramenta nouæ legis, 2. 2. 355		virtutes morales quæ sunt circa passiones, z. 1. 73	31
vestes penes tria attendi possunt in quibus homines pecca-		virtutes voluntariæ sunt cum eius principia sunt in potesta	
re contingit, tomo 2. columna 1. lin. 44	742	te nostra, tomo z. columna z. lin. 1	41
via ad veritatem non est nobis impossibilis, 1. 2. 43	367	virtutes morales an sint inter se connexæ, z. z. 20	91
via domini duæ sunt, tomo 2. columna 2. lin. 15	619	virtutes morales cardinales sunt necessario connexæ, tom.	
vicius ex quibus constet, tomo 2. columna 2. lin. 49	720	z. columna 1. lin. 53	92
vicius qui sit potior domo, tomo 2. columna 2. lin. 39	721	virtutes accidentales acquiruntur quomodo sint connexæ, to	
vicius humani qualitas ex Platone, tomo 2. col. 2. lin. 14.	375	mo z. columna 1. lin. 60	idem
viduarum regula bene viuendi, tomo 2. columna 1. lin. 36. 617		virtutes omnes esse prudentias quo sensu Plato dixerit, to.	
videntur aliqua in tenebris, non simpliciter, sed aliquantulum		z. columna z. lin. 20	326
illuminatis, sed quæcunque videntur in die per lumen ex		virtutes perfectæ tantum in fideli christiano sunt, tomo z.	
trinsecum videntur vt colorata, to. 1. col. 1. lin. 24	651	colum. z. lin. 15	385
vini vsus immoderatus, ad quæ vitia trahat, 2. 2. 9	730	virtutes sine fide non sunt appellandæ virtutes, z. 2. 20	idem
in Vino puro potest tamen sacerdos non sine peccato con-		virtutes veræ in quibus sunt, tomo 2. columna 2. lin. 25. idem	
secrare, tomo 2. columna 1. lin. 75	566	virtutes infinitæ extensiuè, sunt à prima virtute infinita in-	
vinum, infantibus non dandum, tomo 2. columna 1. li. 45. 734		teniuè, & extensiuè. tomo 1. columna 2. lin. 2	493
vinum intemperatè sumptum tria mala parit, 2. 1. 63	741	virtutes in vltimum finem referendæ sunt, 2. 2. 42	385
vina debilia sunt aqua à prædominio, 3. 1. 73	20	virtutes disponentes principes ad publici boni amorem, to	
vina fortia & dulcia non coagulantur à frigido & ratio,		mo 2. columna 2. lin. 60	674
tomo 3. columna 1. lin. 76	idem	virtutis operatio delectabilis est virtuosus, 2. 2. 65	15
vinum cuius elementi sit à prædominio, to. 3. col. 1. lin. 25. 19		virtutis operatio omnes excedit delectationes, tomo z. co-	
violenter pati non generat habitum patientiæ, 2. 2. 33	456	lumna z. lin. 78.	idem
violentum duplex est, scilicet simpliciter & secundum quid,		virtutis opus per se iucundum est, to. z. col. 1. lin. 22.	16
tom. 2. columna 1. lin. 57	34	virtutis moralis definitio, tomo 2. columna 1. lin. 70	29
vir bonus semper sibi consentiens est, 2. 2. 34	126	virtutis excellentia quis principatu iudicatur dignus, to-	
vir foemina naturaliter dominatur, tom. z. col. 1. lin. 20. 160		mo z. colum. 1. lin. 66	190
vir dominatur vxori nõ sicut rex, sed vt politicus & ciuilis		virtutis nullus profus est actus nisi vltimatè referatur in	
dominus, tomo z. columna z. lin. 20	466	Deum, tomo z. columna 1. lin. 16	386
vir in populari multitudine alios excedens diuitiis aut vir		virtutis definitio, tom. z. col. 1. lin. 80	400
tute, nec ciuis nec ciuitatis pars esse debet, z. 1. 50	191	virtutum humanarum diuisio, z. z. 60	22
vir, quomodo gerere se debeat erga vxorem in vsu copu-		virtutum sunt duo genera, z. 1. 30	92
læ carnalis, tomo z. columna 1. lin. 43	730	virtus moralis non est in nobis à natura vt potentia natu-	
vir, nunquid vxorem dimittere possit & aliam ducere, tom.		rales, z. z. 61	23
z. columna 1. lin. 53	725	virtus intellectualis quomodo perficit ipsum intellectum,	
vir vxoris suæ consilio vti debet in repentinis, z. 1. 42	732	tomo z. columna 1. lin. 75	idem

Virtus & extrema possunt considerari dupliciter vt virtus est in genere boni, & extremum in genere mali, & virtus est mediocritas inter extrema, 2.1.61	32	galitas curabilis est, tomo 2. columna 1. lin. 13	52
virtus dupliciter considerari potest quo ad suam quidditativam definitionem & vt est quoddam bonum animæ, to. 2. col. 2. lin. 39	29	Vitium intemperantiæ detestabilius est quàm timiditatis, tomo 2. columna 2. linea 10	49
virtus fortitudinis non minuitur, sed augetur ex tristitia, to. 2. col. 1. lin. 10	47	vitium contra naturam nepharium concessere Cretenfes omni iure prohibitum, tomo 2. columna 2. lin. 50	178
virtus moralis legalis iusticia est, 2.1.10	65	vitium contra naturam quale sit, tomo 2. col. 1. lin. 37	531
virtus moralis perfecta non potest esse absque prudentia, to. 2. colum. 2. lin. 70	90	vita contemplatiua non est secundum hominem, sed supra hominem, tomo 2. columna 2. lin. 10	142
virtus intellectualis est præcipua in humanis regendis, to. 2. colum. 1. lin. 40	85	vita speculatiua neminem lædit, tomo 2. colum. 1. lin. 57. 240	240
virtus moralis duplex, tomo 2. colum. 1. lin. 3	91	vita speculatiua maximè iucunda, to. 2. col. 1. lin. 68	idem
virtus moralis & naturalis distinguuntur, 2.1.30	idem	vita ciuili ad optimum spectat ciuem, 2.1.75	idem
virtus quædam heroica in hominibus est, 2.2.45	93	vita contemplatiua & practica eligibilior est vtraque priuata, tomo 2. columna 2. lin. 2	241
virtus num sit eadem Dominantis & subditorum, 2.1.3. 167	167	vita contemplantia communis præstat vitæ actiue communi, tomo 2. columna 2. lin. 10	idem
virtus consiliatiua dominis, & nõ seruis conuenit. 2.1.43. id.	183	vita contemplatiua & si actiua excellentior: non autem vtilior, tomo 2. columna 2. lin. 50	idem
virtus non est eadem boni ciuis & boni viri, 2.1.63	183	Vita optima ac probata quæ, tomo 2. colum. 2. lin. 35	277
virtus nulla consistit absque veri ac summi Dei notitia, to. 2. columna 2. lin. 11	385	Vita est operatio mouentis seipsum, tomo 1. colum. 2. 16	344
virtus moralis perfecta nulla est in fideliviuenti secundum morales disciplinas humanitus traditas, 2.1.80	386	Vita naturalis quæ, tomo 1. columna 2. lin. 30	pag. idem
virtus primi principij est infinita, tomo 1. colum. 2. lin. 11. 472	472	Vita venaticia hominibus licita, tomo 2. columna 1. 33	758
virtus est bonus habitus moralis, tomo 2. colum. 2. lin. 8. 474	474	Vita piscatoria hominibus licita	idem
virtus quo superior & magis vnita ad plura se extendit, tomo 1. columna 2. linea 43	494	Vita furciua nulli licita	idem
virtus indiuisa & magis vnita, fortior est & magis infinita, quæ diuisa, & multiplicata, tomo 1. columna 1. linea 50. idem	497	Vita voluptuosa in tribus consistit, tomo 2. colum. 2. 68	619
virtus creata est accidens, tomo 1. columna 2. lin. 2	497	Vita contemplatiua propter quid aliqui extimant esse optimam, tomo 2. columna 2. lin. 15. pag.	240
virtus est quid perfectum in genere moris, 2.2.78	617	Vita opus triplex, tomo 1. columna 1. lin. 67	298
virtus infinita in magnitudine finita esse non potest, j. 7. 611	385	Vita similitudo ad lucernam, tomo 1. columna 1. lin. 35	345
virtuosè non operatur, qui alium finem quàm Deum præponit, tomo 2. columna 2. lin. 48	385	Vita longioris & breuioris tres sunt apparentes cause, tomo 1. columna 2. lin. 75. pag.	350
virtuosi operis circumstantias, tomo 2. columna 1. lin. 40	36	Vita longioris veræ cause, tomo 1. columna 1. lin. 10	351
virtuosi fugiunt delectationes corporales & sensuales, tomo 2. columna 1. lin. 64	105	Vituperabile est non irasci, tomo 2. columna 1. lin. 14	58
virtuoso num conueniat verecundia, to. 2. col. 1. lin. 52	63	viuendi formã à lumine diuino manare necesse est. 2.2.33	379
virtuoso conuenit interdum verecundari de aliorum malis operibus, tomo 2. columna 2. linea 18	idem	Viuenti genera siue modi quatuor sunt, tomo 1.2.30	298
virtuosos solos dominari non expedit, 2.1.45	187	Viuere quæ propriè dicantur, tomo 1. columna 2. 40	296
virtuosos magis in ciuitate principari non licet, 2.2.47	190	Viuens omne generat sibi simile, si tribus gaudeat conditionibus, tomo 1. columna 1. lin. 60	300
virtuosum fieri difficile viciosum verò facile est, 2.2.42	32	Viuens, bifariam accipitur, tomo 1. columna 1. lin. 35	640
virtuosum quanque maximè deceat seipsum, pro aliis tamè amicis semper sollicitus est, & etiam mori, 2.2.48. pag. 130	130	Viuentium tres conditiones, tomo j. columna j. lin. 40	idem
virtuosus quomodo in omni fortuna bene & prudenter se habeat, tomo 1. columna 1. lin. 9	19	Viuentium genera, vtrum sint quatuor, tomo 1.2.20	637
virtuosus fugit delectationes, tomo 2. columna 1. lin. 40. 104	104	Viui & mortui non sunt eadem accidentia, tomo 1.1.33	181
viscosa sunt materiæ humidæ & sicca, sed à prædominio humidæ, cum sint actu mollia, tomo 3. columna 2. lin. 65	17	Vltimum non esse & primum esse aliquid, tomo 1.2.33	102
viscositas causatur & à calido & à frigido: à calido, per subtiliationem sicca: à frigido per vehementem pressionem humidam, in sicco, tomo 3. columna 2. lin. 69	idem	Vltimum esse in quocunque est dare in eo non est dare primum esse, tomo 1. columna 2. lin. 15	pag. 202
viscositas impedit exsiccationem, tomo 3. col. 2. lin. 61	11	Vltimum esse in quocunque est inuenire, non est inuenire primum non esse, tomo 1. columna 2. lin. 31	pag. idem
viscosum est corpus trahibile existens humidum & molle, tomo 3. columna 2. lin. 57	17	Vnguis, est magis terra quam aqua, tomo 3. columna 2. 5	20
visibile esse competit per se colori, duplici ex ratione, tomo 1. columna 1. lin. 66	648	Vnigenitas, & conuenientia inter elementum locans & locatum in quo consistant, tomo 1. columna 2. 72	560
visibile prius medium quàm visum immutat, 1.1.35	326	Vni plures debent tribui principatus, propinqui tamen non autem disparati, tomo 2. columna 2. lin. 18	pag. 209
visionis verus modus, & organum, tomo 1. col. 1. lin. 70	322	Vni vnum an fiantur contrarium, tomo 1. col. 1. 41	443
visus est primus sensus cuius organa sunt duo nerui progredientes ex cerebro, tomo 1. columna 2. lin. 76	303	Vnius rei plures cause esse possunt, tomo 1. col. 1. 40	395
visus obiectum duplex alterum est color, alterum nominatum visibile, tomo 1. colum. j. lin. 10. pag.	idem	ex Vno & pluralitate quæ causantur, tomo 1. col. 1. 74	441
visus, auditus, gustus, & tactus, quomodo erunt in patria, tomo 2. columna 2. lin. 40	655	Vnum quodque à sibi simili generari, tomo 1. col. 1. lin. 1	425
visus secundum se an melior sit auditu, to. 3. col. 1. lin. 77	24	Vnum quodque intelligitur in quantum est in actu, 1.1.69	439
visus tripliciter consideratur, to. 3. colum. 1. lin. 7	idem	Vnum multis esse amicum contingit interdum, 2.2.8	213
visum quæ efficiant, tomo 3. columna 2. lin. 44	25	Vnum num iustum sit aliis sibi æqualibus dominari secundum absolutam & plenissimam potestatem, to. 2. col. 2. lin. 65. pag.	194
vitia inter se quomodo & virtutes vitis contrarientur, tomo 2. columna 1. lin. 40	32	vnum analogum est secundum proportionem ad vnum, to. 1. columna 1. lin. 5. pag.	401
vitia fortitudinis opposita sunt tria scilicet Impauiditas, Audacia, & Timiditas, tomo 2. columna 2. lin. 35	44	vnum dicitur secundum quatuor modos, scilicet vnum numero vnum specie vnum genere, & vnum analogis, tomo 1. columna 1. lin. 25	401
vitia extrema magnanimitatis nulli nocent, 2.2.51	56	vnum quatuor modis dicitur, tomo 1. columna 1. lin. 40. 440	440
vitia quomodo sunt excessus à virtute, 2.1.45	641	vnum an sit substantia rei, tomo 1. columna 1. lin. 14	441
vitium insanabile est illiberalitas seu auaritia sicut prodigalitas curabilis est, tomo 2. columna 1. lin. 13	52	vnum duplex, vt est principium numeri & vnum transcendens, tomo 1. columna 2. lin. 12	462
		vnum formaliter omnia entia præcedit, tomo 1. columna 2. lin. 45. pag.	436
		vnum transcendens, & vnum numerale quomodo distinguantur, tomo 1. columna 2. lin. 61	446
		vnum numerale quid addit super vnum transcendens, to. 1. columna 1. lin. 8	465
		vnum in quantum vnum non facit nisi vnum, 1.2.55	482
		vnum	

INDEX IN OPER.

Vnum per se quomodo fiat, to. 1. co. 1. lin. 63	501	voluntas sequitur iudicium intellectus, 1. 2. 20	437
vnum numero ea esse quorum est vna materia, verificatur tantum particulariter in materialibus, 1. 2. 60	753	voluntas potest moueri ad bonum à se ipsa & à Deo, tom. 3. co. 2. lin. 36	34
vnum vt habet propriam formam siue rationem formalem condistinctam contra quamcunque aliam formam opponitur multitudini, to. 1. co. 2. lin. 30	852	voluntas & intellectus, vtrum sint potentia realiter distincta, j. j. 52	701
vnum & multa non opponuntur contradictorie, 1. 2. 70. idē	idem	voluntas à tribus mundanda est, 2. 2. 15	629
vnum ex suo primo formali non opponitur relatiuē multitudini, sed priuatiuē, non autem purē priuatiuē, sed contrariē, to. 1. co. 2. lin. 75	idem	voluntas, irascibilis & concupiscibilis, vtrum sint in homine tres appetitus distincti, & non plures, nec pauciores, tom. 1. col. 2. lin. 4	700
vnum & multa si considerentur quantum ad id quod consequitur suam primum formale opponuntur relatiuē, to. 1. col. 1. lin. 30	853	voluntas, qui distinguatur à concupiscentia.	idem
vnum est prius multitudine respectu prioritatis naturæ, ratione verò cognitionis nostræ multitudo est prior cognitione vnum verò posterius, to. 1. co. 1. lin. 50	idem	voluntatis pertinacia formale est in ipsa hæresi, tom. 2. 2. 70 pag.	397
vno duarum arborum, specificè distinctarum, non est à natura, to. 1. co. 2. lin. 12	539	voluntatis actus quomodo pendet à cælo, 2. 2. 10	448
vnitas in aliquo vno duplex, to. 1. co. 1. lin. 20	596	voluntaria operatio quæ exigat in homine operante, tom. 2. col. j. lin. 56	73
vnitas quantum prodest tantum nocet, 2. 2. 1	428	voluntarium quid sit, to. 2. co. j. lin. 63	37
vnitas numeralis est quantitas continua, 1. 1. 68	465	voluntarium simpliciter, & voluntarium in respectu quid sit, to. 2. co. j. lin. 31	41
vnitas omnis præter vnum verum primum, est acquisita & ab alio dependens, to. 1. co. 2. lin. 10	506	voluntarium & suum oppositum dupliciter sumitur scilicet communiter, & proprie, 2. 2. 64	36
vnitas sensus potest esse generica & specifica, 1. 2. 43	662	voluntarium dupliciter, scilicet secundum se & in suo antecedente tantum, 2. 2. 71	idem
vnitas sensus penes duo attenditur.	idem	voluptas corporalis cur sit mala, 2. 2. 18	18
vnitas obiecti duplex.	idem	voluptas non tantum bonum sed maximum bonum est, to. 2. col. 2. lin. 60	134
vnitas organi duplex.	idem	voluptas non est summum bonum, 2. 2. 43	314
Vnitas vltima non est in numero forma totius, est tamē forma partis in numero, 1. 1. lin. 10	817	voluptas adiungitur felicitati, 2. 2. 65	idem
vniversi partes non æqualiter neque similiter sunt ordinatæ, to. 1. co. 1. lin. 4	457	voluptas vera in solo sapiente ac probo viro est, 2. j. 25	315
vniversi partes ordinem habent ad inuicem, sicut partes ciuitatis optimè institutæ, to. 1. co. 2. lin. 15	497	voluptas intellectualis superat eam quæ est assensu, tom. 2. col. j. lin. 64	idem
vniversum quod dicitur mūdus an sit perfectum, 1. 1. 54. 204	497	voluptatem omnem non esse bonam probat Plato, to. 2. col. 2. lin. 56	313
vniversum an habeat bonum separatum aut bonum intrinsecum, to. 1. co. 2. lin. 28	456	voluptates consequentes gustum, & tactum quando bonæ, tom. 2. col. j. lin. 54	314
vniversalia magis, magis principia sunt, 1. 1. 47	377	voluptates honestæ hominibus plures infunt, tom. 2. col. 1. 15 pag.	315
vniversalia in causando difficillima sunt ad cognoscendum vniversalia verò in prædicando quo ad cognitionem cōfusam faciliora, quo ad distinctam difficillima sunt ad cognoscendum, 1. 2. 64	720	voluptatibus seruiens turpior est, quàm qui laboribus vel doloribus succumbit, 2. j. 16	337
vniversale quot modis sumatur, to. 1. co. 1. lin. 75	35	voluptatum quænam bonæ, & quæ malæ secundum Platonem, 2. 1. 4	314
vniversale quid sit, tom. 1. col. 1. lin. 1	36	voluptatum varietas cur homini maximè delectabilis est, tom. 2. col. j. lin. 26	108
vniversale & prædicabile sunt tantum quinque, genus, species, differentia, proprium, & accidens, 1. 1. 74	36	vota num sint tollenda, j. j. 45	613
vniversale sumitur dupliciter. Primò pro quolibet superiori respectu sui inferioris. Secundò pro prædicato adæquato & conuertibili cum subiecto, 1. 2. 62	122	votorum multiplicatio num extinguat fidem & baptismi tollat libertatem, 2. 2. 58	idem
vniversale an quicquam sit præter singularia necne, & vtrum tale quid separatum compositum sit, 1. 1. 14	378	voentes tria religionis vota num damnandi sint, 2. 1. 15. 614	656
vniversale vel nihil est vel posterius ipsis singularibus, to. 1. col. 2. lin. 78	292	vox, quid, to. j. col. j. lin. 30	656
vniversale, vtrum nihil sit, aut posterius singularibus, tom. 1. col. 2. lin. 10	618	Vratur cur quid facile & difficile, 3. 1. 66. & seq.	18
vniversale bifuriam accipitur, to. 1. co. 1. lin. 47	619	vtibile est illud quod per ignem redigibile est in cineres, eo quod habet poros susceptiuos ignis in quibus est humor vincibilis ab igne, 3. 1. 30	idem
vniversalem negatiuam probandi modus, 1. 2. 28	108	vtibile omne est coagulatum, calido tantum, vel calido & frigido, 3. 1. 48	idem
vniversalis philosophiæ, siue scientiæ diuisio, 1. 1. 54	8	vsus Megari populi, 2. 1. 46	54
vniversalis propositio dupliciter definitur, 1. 1. 7	18	vsus prudentiæ semper bonus non autem artis, 2. 2. 45	82
vniversalis suppositio collectiua quid, 1. 2. 86	89	vsus quid sit, tom. j. col. j. lin. 13	147
vniversalis affirmatiua quomodo probatur, j. j. 28	108	vsura est contra naturam, tom. 2. col. 2. lin. 52	760
ab vniversalibus inchoandum est, j. 2. 51	158	vsura num sit mortale peccatum ex sui natura: an quia prohibita, to. 2. col. 2. lin. 68	519
vniversaliora sunt priora in apprehensione, 1. 1. 18	464	vsura quid sit, to. 2. col. 1. lin. 50	idem
vniversaliora, quo ordine sint priora in nostra cognitione, to. 1. co. 2. lin. 8	511	vsuræ definitio ex Theologorum sententia, 2. 1. 74	idem
vnioecum duobus modis sumitur, scilicet logicum, & physicum, to. j. col. j. lin. 29	49	vtile quid, & quot modis dicatur, 1. 2. 44	7
vrbs participio in duodecim fieri partes, 2. 2. 25	330	vtile duplex duplici iuri respondens, 2. 2. 6	121
vrbs arcem consecrandam fore existimauit Plato Palladi, Vestæ, ac Mineræ, tom. 2. col. 2. lin. 40	idem	vtile duobus modis dicitur, j. 2. 3	616
vocis diuisio in sua significata fit tribus modis, j. j. 21	17	vtilitas & necessitas logicæ quæ fit, 1. 2. 44	7
vocis articulatae instrumenta, to. j. co. 2. lin. 65	304	vtilitas diuitiarum est maxima, 2. 2. 47	201
volentibus ditari quatuor necessaria sunt, 2. 2. 70	165	vtilitas ex operibus quæ, tom. 2. col. 1. lin. 45	611
voluntas est ipse finis quo ad suum primum actum respectu primi obiecti, to. 2. co. 2. lin. 58	40	vtrum aliquod corpus sit inter sphaeras, vel spatium illud sit vacuum, vel sphaeræ se contingant, 3. 1. 64	68
voluntas non subiacet cælo nec alteri agenti creato, tom. j. col. 2. lin. 78	254	vtrum nos habitemus in emispherio superiori vel inferiori, to. 3. co. 1. lin. 3	75
		vulgò de fortuna dicta, tom. 1. col. 1. lin. 53	167
		vulnera sunt meliora diligentis quàm oscula fraudulenta odientis, tom. 2. col. j. lin. 70	471
		vulnerantis ex ira lex, tom. 2. co. 1. lin. 1	372
		vxor magis socia quàm serua est, 2. 2. 52	71
			Vxor

D. C H R Y S. I A V E L.

Vxor non loquatur de republica, aut de spectantibus ad
connubia, tom. ij. column. j. lin. 60. pag. cclxxij.
Vxor magnificat viri mores & cum timore amoris reue-
reatur, tom. ij. column. j. lin. 73. pag. idem
Vxor in vtraque fortuna virum sustinere debet, ij. ij. 12 id.
Vxor magis diligenda post filiorum dilectionem quam
quicumque alius proximus consanguineus, ij. ij. 73 412
Vxor principis, debet sibi deuincere amicitia vxores nobi-
lium, tom. ij. column. ij. lin. 38. pag. 697
Vxor nunquid virum dimittere possit alterique nubere,
tom. ij. column. j. lin. 53. pag. 725
Vxor cuiuscunque conditionis sit, timore & amore re-
genda est, tom. 2. column. 2. lin. 7. pag. cccxxj.
Vxorem ducendam qua ætate consuluerit Plato, 2. 2. 75.
cccxxj.
Vxorem vnam pluribus copulari viris, detestabilius est,
quam econuerso, 2. 2. 14 724
Vxores, quomodo regendæ sint à viris, z. z. 60 726
Vxoridæ ex ira lex, ij. ij. 14 372

Y

Yle appetere formam, qui intelligatur, j. ij. 80 dxxv

Yle, quo appetitu appetat formam, j. ij. dxxvj.

Z

Zelus quid sit, ij. j. 66. 500. & tom. eod. j. lxx. 684
Zelus temporalium quomodo peccatum sit, ij. j. 55 501
Zelus quomodo reducatur ad amorem, ij. ij. 14 684
Zelus nimius viri erga vxorem, & econtra, multa parit ma-
la, ij. j. 71 731
Zelus moderatus mutuò inter coniuges seruandus est, ij.
ij. 30 idem
ad Zenonis rationes solutio, j. j. 41 185
Zenich quid sit, 3. 1. 13 74
Zizaniarum parabola quibus dicitur, ij. j. xxij. 399
Zodiacus dicitur circulus obliquus, tom. iij. col. ij. lin. xxvj.
lxxij.
Zodiacus diuiditur in duodecim signa, tom. 3. col. ij. lin. 73.
idem
Zodiacus quid sit, 3. 1. 49 idem
Zodiaci signorum denominationes vnde sint, 3. ij. 75 idem
Zonarum frigidarum dispositio quæ sit, 3. ij. 51. & seq. 75
Zoroastri magia quæ, tom. ij. column. ij. lin. 78. pag. ccclxxxij.

F I N I S.

Excussit Ant. Blanc.

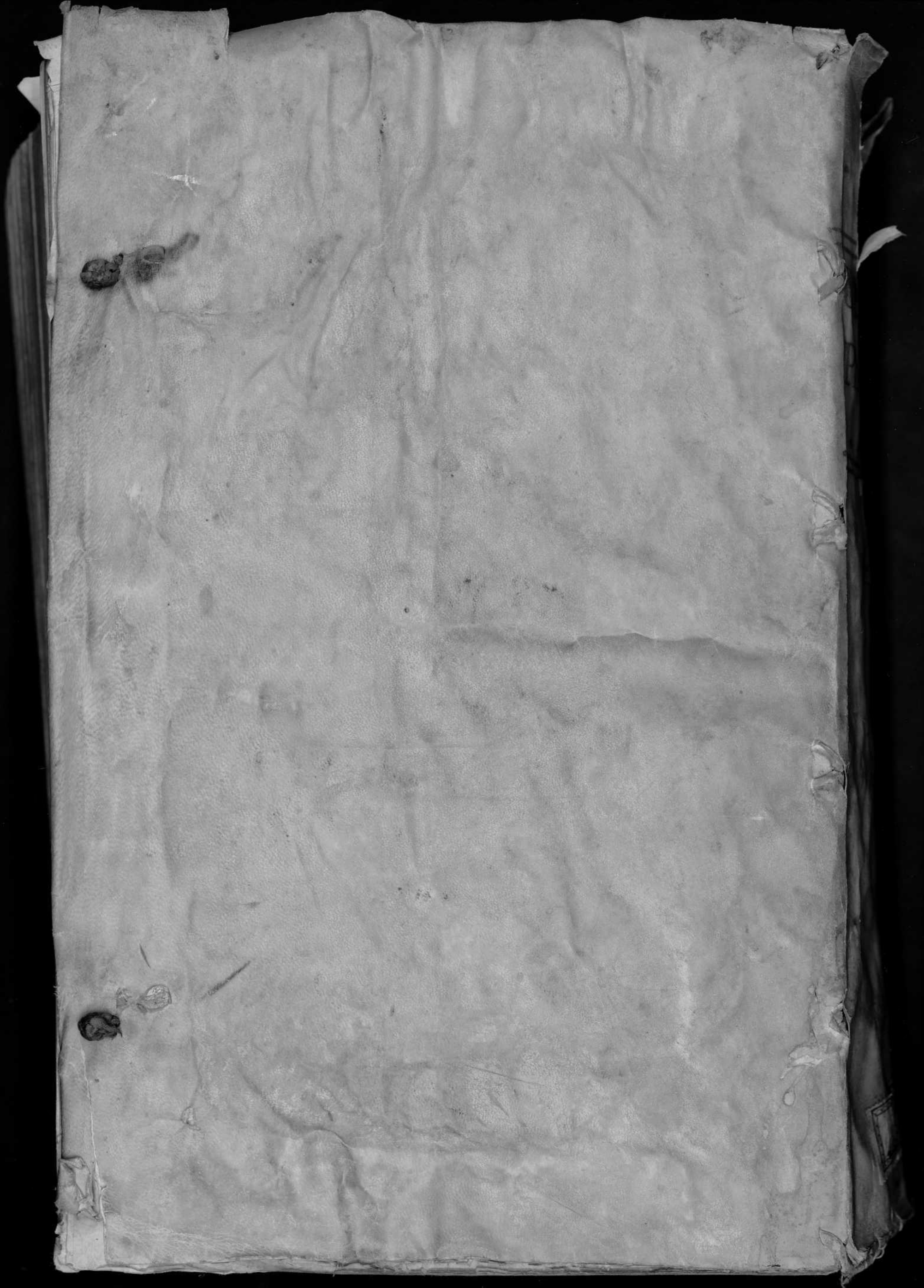

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

1871
L. J. ...

JAVELLI
Philosophu
. 2.

Sigt.^a Top.^a

Est. 38

Tab. 6

Núm 11

7349
4151